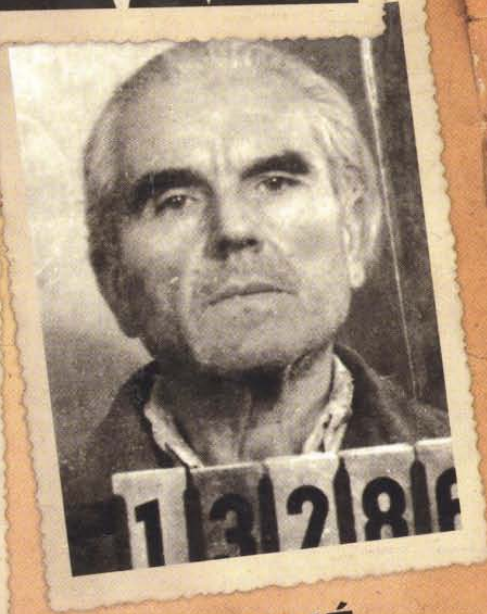
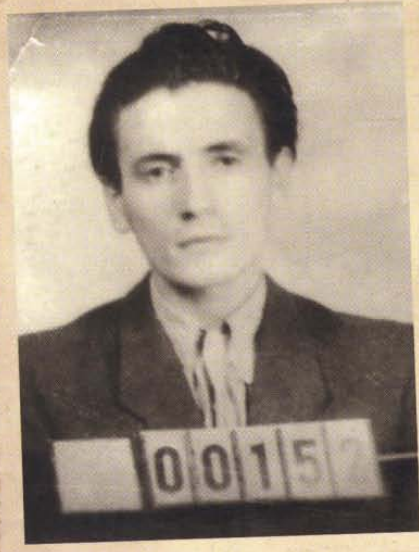

Államvédelmi Hatóság

ŐZE SÁNDOR - ŐZE SÁNDORNÉ

SÁRRÉTI SASOK

NEMZETI ELLENÁLLÁSI MOZGALOM
KELET-MAGYARORSZÁGON 1948-1953

Lakatos
Baranya 4
Klér
Torda
rabé
Bajonow
Zsákai
Takács
Takács
Varga
Nagy
Kist
1
Kany
Kéy Sándor
re.
gra
an
an

Őze Sándor – Őze Sándorné

SÁRRÉTI SASOK

Őze Sándor – Őze Sándorné

SÁRRÉTI SASOK

Nemzeti ellenállási mozgalom
Kelet-Magyarországon 1948–1953

Kárpátia Stúdió, Budapest, 2012

A könyv megjelenését támogatta:

Szabadságharcosokért Közalapítvány

szabadsagharcosokert.hu

gróf Blanckenstein Imre

Füzesgyarmat Város Önkormányzata

ISBN 978-963-89291-6-7

© Őze Sándor, Őze Sándorné, 2012

Minden jog fenntartva

TARTALOM

ELŐSZÓ	9
A TÉRSÉG BEMUTATÁSA	11
Sárrét	11
Szeghalom	13
Karai Antal: A sárréti települések története	13
Giricz Béla: Szeghalom természeti földrajza	15
Füzesgyarmat	17
Az 1825-ben összeírt földesgazdák nevei Füzesgyarmaton	21
A füzesgyarmati ev. ref. egyház történetéből	23
A Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség megalakítása és templomépítése	26
Száz éves a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség 1902–2002	28
Időszaki információ – Füzesgyarmatról	28
SZERVEZKEDÉSEK SZEGHALOM ÉS FÜZESGYARMAT TÉRSÉGÉBEN	33
A „Sárréti Sasok” tündöklés nélküli bukása	33
Mindenki gyanús, aki él Füzesgyarmaton – Fedőnév: „Vadásztársaság”	35
Tárgy: Buri János füzesgyarmati rk. pap környezettanulmánya	35
Tárgy: Jobboldali elemek csoportosulása Füzesgyarmaton	36
Tárgy: Kun Lajos beépítési javaslata	37
Tárgy: Kun Lajos környezettanulmánya	38
Tárgy: Füzesgyarmati gróf és az rk. pap kapcsolata	40
Tárgy: dr. Szász Ferenc füzesgyarmati lakos lakásán tartott összejövetelről jelentés	41
Tárgy: Jobboldali elemek kapcsolata Füzesgyarmaton	42
„Fehér Partizánok” Füzesgyarmaton	45
Egy tolvajnő és egy csavargó vallomása	45
Tárgy: Fehér partizán nevű szervezkedés Füzesgyarmaton	47
Tanúkihallgatási jegyzőkönyv (K. Tóth József)	48
Tárgy: „Fehér Partizánok” szervezkedése Füzesgyarmaton	52
Tárgy: Pocsai Ferenc környezettanulmánya	56
Tárgy: Varga Vincze környezettanulmánya	57
Tárgy: Illegális szervezkedésről összefoglaló jelentés	58
Tárgy: Melléklet az illegális szervezkedésekről szóló összefoglaló jelentéshez	64
Tárgy: Békés megyei kulákszervezkedés	70
A Törő testvérek szervezkedése 1948-ban Szeghalmon	72

Tárgy: Törő László gyulai lakos ügye	74
Törő László kihallgatása	79
Tárgy: Törő László saját kezű feljegyzései „találmányaival” kapcsolatban	90
Törő Mihály kihallgatása	92
Demokratikus államrend elleni szervezkedés	99
Gyanúsított jegyzőkönyv (Szenvedi Sándor)	101
Tárgy: „Vadásztársaság” fn. csoport-dosszié lezárási javaslata.	104
„Sárréti Sasok”	105
Párdy Imre ügye	105
Blankenstein Pál ügye	137
Nagy József ügye	146
Fejér László ügye	158
Técsi Géza ügye	167
Tárgy: Komsa János vizsgálati terve	171
Barkóczi Károly ügye	175
Fekete Péter gyanúsított jegyzőkönyve	182
Czeglédi Pál gyanúsított jegyzőkönyve	185
Tárgy: „Sárréti Sasok” szervezkedésből őrizetbe vett személyek feljegyzésének kivonata	188
Tárgy: A „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés ügyének lezárására javaslat.	192
Végh Imre és társai ügye	195
Végh Imre és társai ítélete	244
 NÉHÁNYAN MÉG EMLÉKEZNEK A „SÁRRÉTI SASOKRA”	 289
Fekete János	289
Csenkei Sándor	290
Csenkei Sándorné	298
Nagy László	299
Gyáni Endréné	302
Komsa Erzsébet	305
Komsa Eszter	307
Gábor Sándor	315
Hegedűs János	318
Tóth Imréné	319
Péli Sándorné	324
Csiki József	327
Blankenstein György	329

Blanckenstein Imre	335
Kovács Imre	338
Vígh József	340
EGY HALÁLOS ÍTÉLET ÉS ÖSSZESEN 150 ÉV BÜNTETÉS	341
Molnár Lajos: A Sárréti sasok örök kalitkában?	341
„SÁRRÉTI SASOK”: NEMZETI ELLENÁLLÁSI MOZGALOM KELET-MAGYARORSZÁGON	347
A Sárrét jellege	347
A szervezkedés indulása	348
A szervezkedés továbbfejlődése	349
„Vadásztársaság”	350
„Sárréti Sasok”	351
A társadalmi bázis	353
A szervezkedés oka	355
Ideológia, jelképek	357
A szervezkedés módja, kiterjedése, fegyverzete és akcióterve	358
Külföldi és belföldi kapcsolatok	360
A szervezkedés felgöngyölítése, a per és az ítélet	362
A börtön és a szabadulás	363
A forradalom	364
A föld kisajátításának folyamata és a vidék népességének felszámolása	366
FELHASZNÁLT IRODALOM	369
NÉVMUTATÓ	371

ELŐSZÓ

A dél-alföldi, Csongrád megyében szerveződött Fehér Gárda mozgalom története után, egy megyével arrébb, Békésben, de a Fehér Gárda(ák) történetéhez tartozó, a magyar nemzeti ellenálláshoz fűződő, „Sárréti Sasok” elnevezésű ellenállási mozgalom eseményeit, dokumentumait¹ és történetét tartja kezében az olvasó.

Az ellenálló fogalmát a szovjet sztálinista vagy a jugoszláv titóista rendszer nyomán a kelet-közép-európai sajtó és a történeti szakirodalom „kisajátította”, és kifejezetten csak a partizánokra alkalmazta. Ellenállás létezett a kommunizmus ellen, és Magyarország függetlenségéért is harcoltak aktív (fegyveresen) és passzív (röplapterjesztés, szellemi szabotázs, illegális sajtó) formában ellenállók, csakhogy ezeket a csoportokat az akkori szakzsargon terroristáknak, gyilkosoknak, reakciók, fasiszta elemeknek titulálta 1945 után, az egyre nagyobb hatalmat magáénak tudó Magyar Kommunista Párt, majd a Rákosi-rendszer. Ellenállni egy társadalom tud, és akkor beszélhetünk ellenállásról, ha az ország területén tartózkodik az ellenség, illetve megszállta az országot. Ebben az esetben pedig ez történt.

Hogy ellenálltak, és volt magyar nemzeti ellenállás, azt nagyon jól mutatja a rákoskeresztúri köztemető 298-as és 301-es parcellájában felállított kopjafák sokadalma. Ha 1947–1972 között megnézzük, hogy politikai okokból hány embert – nőket és férfiakat, fiatalokat és idősebbeket – végeztek ki hazaárulásért, kémkedésért, a „népi demokratikus államrend elleni szervezkedés” vezetéséért vagy abban való tevékeny részvételért, akkor több száz embert találunk. Ők valamilyen formában „ellenállói” voltak a diktatúrának.

Mivel ellenállni csak a társadalom tud, így foglalkozásra, származásra, nemre, korra való tekintet nélkül jöttek létre kis csoportok, sejtek. Két fontos közös jellemzővel lehetett köreikbe bekerülni: a megbízhatósággal és a szovjetellenességgel.

Az antikommunista ellenállás sem létezett provokátorok, beépített informátorok nélkül, amit ennek a történetnek a végkifejlete bizonyít. Hivatkozhatunk a dél-alföldi Fehér Gárdára is, e mozgalmak több szálon futó eseményei összefonódnak egymással.

Hogy a mozgalom milyen körülmények, politikai és közhangulat közepette szerveződött, azt megtudhatjuk a különböző megyei, illetve városi, községi hangulatjelentésekből. Egy azonban tény: 1951 nyarán, körülbelül 225 személyt, családot telepítettek ki Budapestről Füzesgyarmatra. Többek között ide telepítették kényszerlakhelyre Lázár Károly testőrtábornagyot, Rassay Károly volt országgyűlési képviselőt és családjait. Ekkor már folytak a titkos nyomozások a „Sárréti Sasok” nevű csoport felderítésére, illetve a potenciális tagok letartóztatására. A szervezkedés Füzesgyarmat–Szeghalom központú volt, de több községre is kiterjedt, illetve a megye határát is túllépte.

1 A dokumentumok szó szerint kerültek a könyvbe, megőrizve az azokban előforduló helyesírási hibákat is.

Mintha az embernek dezsavü érzése lenne és visszacsöppenne a Csongrád megyei tanyákra,
az ottani Fehér Gárda ellenállási mozgalom helyszíneire.

Budapest, 2012. március

Bank Barbara

A TÉRSÉG BEMUTATÁSA

Sárrét

„Ha a térképet nézegetjük, szemünkbe ötlük, hogy azon a helyen, amelyet Püspökladány, Szerep, Sárrétudvari, Biharnagybajom, Nagyrábé, Bihartorda, Bakonszeg, Darvas, Füzesgyarmat, Szeghalom, Dévaványa, Túrkeve, Kisújszállás és Karcag közt húzható vonallal keríthetnénk körül, nincs egyetlen falu se. Így van ez a valóságban is. Nem is települhetett ide falu, mert a múlt század közepéig, amíg szabályozatlan folyóink kényükre-kedvükre locsolgatták a földjeinket, ez a kiterjedt lapály volt a Nagysárrét magva. Feneketlen mocsár, amit az utak is messzire elkerültek. A Bakonszegnél medrét veszítő öreg Berettyó vize itt terült szét, és csak Szerep alatt, Bihar, Békés, Jásznagykunszolnok hármashatára táján szorult ismét holmi sekélyes mederbe, de elfért itt még a Tisza vize is! A Mirhó-foknál kiömlő áradást a Kakatér, Mérges, Cinaderek vezette el idáig. A Tiszaszőlősnél partotbontó víz a Tinósdéren, Oktalanlaposán és a Zádoréren jött. A Tiszadobnál kilépő áradást pedig a Hortobágy folyócska szállította. Ennek medre mentén Karcag és Nádudvar közt az Ágota csárdáig nyúlt fel a Nagysárrét s rokonságot tartott a kunmadarasi nagy réttel és a hortobágyi morotvákkel. – De Csökmő, Komádi, Vésztő, Okány környékén is mocsár terült el: a Körös Kissárrétje. E két térségünk tulajdonképpen ikertestvér volt. Zsáka, Darvas, Gyarmat közt számtalan ér kötötte össze őket, mint pl. a Keresztér, Bogárzó, Kengyel, Kenderes, Cseke, Mustó, Gyöngyös, Dózsa, Szunyogos, Nyék. Ezek medrén keresztül osztozkodtak egymás vizén.

Volt itt víz bőven a Sárrétjén kívül is! Így pl. a hajdúsági és a bihari oldalon még Nádudvar, Kaba, Földes, Derecske, Konyár határa is tele volt kolokányfészekkel, kisebb-nagyobb tóval, fertővel, laposokkal, derekakkal, fenekekkel, amiket felvert a nád és évtizedes aszály, ha kiszívta belőlük a vizet. Számba se vehető nádas ér kanyargott egymásba és egymásból, hol a rétbe folyva, hol meg visszafele. Ha útra szánta magát az itteni ember, inkább csolnakba (vagy sárréti nyelven szólva: hajóba) ült, mintsem szekérre. A városig, a faluig ért a mocsár, kákát, nádat termett a szélső udvarok lábja.

Ezeket tudva, mondanunk se kellene, hogy az emberi élet is más módon folyt itt akkor, mint manapság. Szántani, vetni csak a mindössze is kevés ármentes helyeket, az ún. szigeteket lehetett. Sokszor ezekre is hajóval vitték be az ekét és hasig érő vízben, vagy ennél is mélyebben úsztatták be a lovakat. A termést is hajóval kellett kihordani. Éppen csak, hogy megtermett az esztendei kenyérnek való. Így hát a földművelés inkább csak mellékfoglalkozásnak számított. A szegényembernek a rét volt a terített asztala. Mint pákász, halász, csikász, madarász, darvasz, méhész, gyékényszövő, nádvgó a rét Isten adta javaiból éldegélt. Ezt gyűjtögette össze télszakára is. A gazdaember vagyona sem szántóföldben, hanem nagyszámú jószágállományában volt. Az árvízjárta, kövér legelőkön és a mocsári szárazulatokon virágzott a nomád és félnomád állattenyésztés. A szinte határtalan közlegelőre mindenki annyi jószágot csaphatott, amennyi neki

tetszett. A faluhoz közelebb eső páskumon legeltették az esténként hazatérő csordát, csürhét, valamint a fejősjuhokat is. Távolabbi határrészeken a künnteelő rideg gulyát, kondát, juhnyáját és a késő ősszel szétvert ménest járatták. A vagyont jelentő állatállomány őrzői, a pásztorok megbecsült, ősi soron szabad emberek voltak és valósággal külön társadalmi osztályt alkottak. Voltak tekintélyes pásztorfamíliáink, melyek régi jegyzőkönyvekből kitetszőleg évszázadokon át hűen kitartottak foglalkozásuk mellett, több helységünkbe adtak számadókat és bojtárokat. Apáról fiúra szállt a pásztorkodás tudománya. A gyermek alig engedte el az anyja szoknyáját, már kiment kisbojtárnak s a szellőjárta pusztán, a ráboruló éjszakában babonásan susogó rétben, az állás, a kunyhó körül edződött hozzá testileg, lelkileg elődei nehéz mesterségéhez és csak késő vénségében ejtette ki kezéből a pásztorbotot.

A múlt század derekán azonban megváltozott ez a táj és ez az élet. A Tiszát megregulázták. 1866-ban az öreg Berettyónak Bakonszegtől Szeghalomig szép egyenes medret ástak az indzsellérek és vizét a Sebeskörösbe vezették. Kedvét szegték a Körösnek is. S így aztán a vérevesztett rétek elpusztultak. Más azóta még az idő járása is! A sárrétiek ekeszarvat, kapa-, kaszanyelet fogtak a markukba. A vizek vesztett birodalmában az eke lett urrá. A rétet és a kövér mezőket eltemették a fekete barázdák. A megmaradt szűk legelőkről eltűntek az ezüstszőrű, bogárszarvú marhák, a hosszúgyapjú juhok, meg az ordas réti disznók.

De a régi világ emléke nem törlődött még ki sem a természetből, sem az emberek lelkéből! A hajdani mocsár helyén, ha végig megyünk a dűlőutakon úgy dübög lábunk alatt a föld, mintha sírok felett járnánk. Az itt eltemetődött náderdők és libegő lápok emlékeztetnek. Ezeknek a felszínén már finom porrá vált anyaga, a kotú, alkotja itt a talajt. Tavasszal végig-végig seprik a böjti szelek, s úgy tetszik, mintha messze a láthatáron fekete, vészes viharfelhők tornyosulnának az égre. Aki belekerül ebbe a szörnyű porba, annak vörösre csípi bőrét a ruha szövetén is áthatoló kotú. Öreg csőszök, tanyai emberek, faluba húzódott vén pákász- és pásztorivadékok felemlegetik ilyenkor, ami elmúlt. Kinn Ecsegen, a csillaghímes pusztai éjszakában, a pásztortüzek világánál, a hagyomány szavára visszaváltozik a táj. Végeláthatatlan náderdők szökkennek szárba. A rónán éjjeli legelésből megtérő gulya vonul át. Amott a porong oldalában elfekvő szilaj ménes horkant. Majd meg úgy fordul minden, ahogy a történet hozza! Hópustoló vihar süvölt végig az avarba tört nádason. A karámból a gulya párája száll. A magasba csapó nádtűz mellett farkasleső komondorok nyüszítenek. Mintha megint itt járnának az avas szárnyékok körül a valahai babonáshitű, táltoshírű vén számadók, a hetyke bojtárfattyúk, az őgyelgő betyár cimborák.”²

Hazánk e különös vidékét a Néprajzi Lexikon így mutatja be: „Sárrét a Berettyó, a Sebes és a Fekete-Körös alsó folyásának egykori árterülete. Két kisebb tájra oszlik: a) a Nagysárrét Bi-harnagybajom, Szerep, Sárrétudvari és Nagyrábé községektől D-en Füzesgyarmat-Szeghalom-Dévaványáig, NY-on Karcag, Kisújszállás-Túrkeve határáig, K-en Vértess-Nagykerek községeig

2 Szűcs Sándor: *A régi Sárrét világa*. Bp., 1992.

terjed. Nevezik Berettyó Sárrétjének is. b) A Kissárrét vagy Sebes-Körös Sárrétje Csökmő-Vésztő-Komádi határáról D-en és NY-on Békésig K-en Biharugra, Körösharsány községig húzódik. A Sárrét vidékét a magyarság közvetlenül a honfoglalás után megszállta. Magyar lakossága – bár a török hódoltság alatt igen sokat szenvedett – a mocsarak védelmében sosem pusztult ki. A középkorban Sebes-Körös mentén Nagyváradtól Berekbőszörményig Rétköznek nevezték. A Sárrét elnevezés a 16-17. sz-ban szorította ki a korábban használt Nagysár nevet, melyen azonban csupán a mocsarat értették, nem a vidéket. A Sárrét nagy része beletartozik a Körösköz névvel jelölt tájba is. A hatalmas sárréti mocsárvilágot a múlt század második felében ármentesítették. A környező községek lakossága ekkor tért át a külterjes állattartásról és a vízi életmódról az intenzív gabonatermesztésre és istállózó állattenyésztésre.”³

Szeghalom

Karai Antal: A sárréti települések története

Szeghalom címere

„Békés megyei járásszékhely. Írásos emlékeink alapján a megye legrégibb községe. Szeghalmi Gyula ásatásai itt több őstelepülés nyomára akadtak, és tisztázták, hogy ie. 5000 körüli emberi telephelyek is voltak itt. Egyes történészek szerint a falu nevét honfoglaláskor kapta a barna színű földből lévő halmáról. Többször Szőghalomnak is írták, tehát elnevezése a »szög«, vagy a »szeg« és »halom« szavak értelmének összetételéből keletkezett. Szög a régi magyar nyelvben barnát jelentett, ami logikusan összefügg azzal a barna színű földből lévő halommal, amelyen a jelenlegi község egy része elhelyezkedik.”

3 Magyar néprajzi lexikon. Budapest, 1981. 429. Kósa László és Filep Antal írása.

Anonymus írja, hogy a honfoglaló magyarok Tass és Szabolcs vezérlete alatt 896 körül itt Zeguholmu-nál akartak átkelni a Körösön. Ez azt is igazolja, hogy komoly átkelőhely volt. 1067-ben Péter ispán feltehetőleg ezen Scguholm birtokot adta a százdi (vagy zástyí) apátságnak. 1222-től már esperességét is említik, amely a Túr és Körös folyók közére terjedt ki.

1241-ben a tatárok elpusztították, lakói elmenekültek, de rövidesen visszatértek. 1258-ban a Smaragd családból származó Egyed ispán a Körös-melléki földjeiből a zsámbéki monostornak ajándékozott. A XV. század végére várossá fejlődött. 1496-ban már vízímalma volt. 1500-ban Bihar megyéhez csatolták. 1552-ben kb. 100 család (mintegy 500 fő) lakta. 1553-ban a János Zsigmond-pártiak segítségére jövő törökök feldúlták, kifosztották, felgyújtották. 1566 után, amikor a gyulai vár elesett, Szeghalom még egy ideig fennállott, de a vidék általános pusztulása miatt a lakosság egy része Erdély, másik része Észak-Magyarország felé vándorolt. A helyben maradtak a Sárrét mocsarai közé menekültek. 1576 körül Szeghalomnál húzódott a határ a török birodalom és Erdély között. 1588-ban már csak 225 lakosa volt. 1598-ban a Várad ostromától erre kalandozó tatár sereg feldúlta. 44 éven keresztül teljesen lakatlan volt. A sár- és vályogházak teljesen eltűntek. 1642-ig a Csákyaké volt, de azok ekkor 700 tallérért elzalogosították a Nadányiaknak. Az ő nevükhöz fűződik a helység újratelepítése, füzesgyarmati és körösladányi lakosok népesítették be.

1658–1686 között a tatárok, mint a törökök szövetségesei, többször rátörtek és elpusztították. 1685 után a császári seregek szorították ki a törököt a Sárrétből. Ezt megelőzően azonban kiürítették a települést, hogy a török semmi élelemhez ne jusson. 1686-ban lakói Nagybjom és Mezőtúr vidékére menekültek. 1699-ben régi lakosai visszatértek, s gyorsan benépesítették. 1700-ban a kincstár lefoglalta az egész falut. Egy év múlva az adóívek szerint Békés megye második legnagyobb települése volt. 1703-ban II. Rákóczi Ferenc parancsára lakói elhagyták a falut, és a Berettyó jobb oldalára húzódtak. Nyolc évig ismét lakatlan volt. 1711-ben újra benépesült, az 1686 előtti lakosai jöttek vissza. Ez nevezetes évszám Szeghalom történetében, mert azóta állandósult a település. 1715-ben 68 család (340 lakossal) lakta, és kb. 120 kat. hold földet műveltek. Az új településnek falu jellege volt, a mai rk. kápolna és az átmenő országút mentén települtek.

1720-ban báró Harruckern János birtoka lett, amelyet hadseregszállítói érdemeiért kapott a kincstártól. Erős kézzel fogott vagyona gyarapításához, amely a település fejlődését is maga után vonta. 1739-ben pestis tizedelte a lakosságot. 1751-ben bérbe vették a szeghalmiak Mágór és Kis-Károly pusztákat. 1773-ban 1630 fő lakosa volt, 247 lakóházban, 3060 kat. hold megművelt földdel. Ebben az időben a békési járáshoz tartozott. Már több kisebb vízímalom is volt ekkor a Sárrétben: az Ördögárkon, Halason, Háromfádon. 1830-ban kolerajárvány pusztított, és a hatósági intézkedések ellen zavargások törtek ki. 1846-ban ínség pusztított. 1850-ben 2606 fő 750 házban lakott.

Az utcák rendezettek voltak. Az épületeket nádtetővel fedték, és a kerítéseket is nádból készítették.

A XIX. század elején megkezdték a Berettyó és a Körös szabályozását, a Kis- és Nagy-

sárrét mocsarainak lecsapolását. Hamar megváltozott a térszín és a tájkép. Szeghalom és vidéke gyors fejlődésnek indult. 1830 után kezdett fejlődni a helyi ipar is. Megindult a városias fejlődés. Új utcák nyíltak. 1854-ben kikövezték a Körösladány–Szeghalom–Füzesgyarmat országutat. 1890 körül épült a Szeghalom–Füzesgyarmat vasútvonal, amely jelentős fejlődést eredményezett a település életében. Szeghalom városiasodása a református és a katolikus templomok közti területen indult meg. Nagy piacaival vonzotta a környező falvak lakosságát. A református templomot 1780-ban kezdték építeni. 1855-ben állították fel a járásbírószékhelyet. A XIX. század közepén közel 35 000 holdas határából 10 000 hold szántó, 10 000 legelő, a többi nádas és mocsár volt.

1921-ben 1775 kat. hold földet osztottak ki 799 fő részére, ugyanekkor 529 házhelyet is ki-mérték. 1944. október 6-án vonult át a szovjet hadsereg a városon. Ekkor dőlt romba a híd és néhány épület. 1945-ben 8832 kat. hold földet osztottak ki 865 család részére. Ipari fejlődés nem volt, ezért jelentős elvándorlás kezdődött. 1947-ben tbc-kórház nyílt, amely 1950-ben már 200 ágygal rendelkezett. 1952-ben villanyt kapott, 1953-ban vezetékes rádióhálózat építésébe kezdtek. 1960-ban területe 37 728 kat. hold, lakói 10 327 fő 2760 lakásban. Ezek 18%-a külterületen található.”⁴

Giricz Béla: Szeghalom természeti földrajza

„Szeghalom nagyközség az Alföld DK-i részén, a Berettyó–Körösvidék középtájához tartozó Nagy- és Kis-Sárrét találkozásánál fekszik. Kiterjedése É-D-i irányban – az északi szélesség 47 fokát közrefogva – 26 km. K-Ny-i irányban a keleti hosszúság 21 fokától K-re helyezkedik el, határának szélső pontjai közötti távolság mintegy 27 km. Területének negyedrésze a Berettyó és a Sebes-Körös között, kétharmada a Berettyótól É-ra a Nagy-Sárréten, fennmaradó része pedig a Sebes-Köröstől D-re a Kis-Sárréten fekszik.

A községhatárok csak helyenként igazodnak a természeti táj elemeihez. D-en természetes határ a Sebes-Körös, majd a Holt-Sebes-Körös, Ny-on pedig rövid szakaszon a Berettyó.”

Szeghalom Békés megyében a szeghalmi járás székhelye. Területe: 21 712 hektár, 1976 végén a lakosság száma: 10 170 fő. A települést É-on Kertéssziget és Füzesgyarmat, K-en a Hajdú-Bihar megyéhez tartozó Csökmő és Újiráz határolja, D-i szomszédai Vésztő és Körösladány, Ny-i szomszédja Dévaványa. Vasútvonal köti össze Körösladánnyal, Füzesgyarmattal és Vésztővel.

A folyószabályozások előtt a két Sárrét folyóhátak és hordalékkúpok közti mocsárvidék volt. Vizenyős rétek, mocsarak, lápok, helyenként nyílt víztükrökkel váltakoztak. A mocsaras térségeken áthaladó folyók hordalékából hátságok keletkeztek, amelyek 1-3 méterrel is meghaladják a környező területek térszínét, és szélességük 3-6 km is lehet. Ezek ármentes térszínek voltak,

4 *Sárréti írások.* Szerk.: Miklya Jenő. Szeghalom, 1965. 182-186.

ezért a hátaikon alakultak ki az első települések. A folyóhátaknak négy összefüggő É-D-i irányú vonulatát találjuk: Derecske–Püspökladány; Berettyóújfalu–Szerep; Berettyóújfalu–Szeghalom–Körösladány; Füzesgyarmat–Bucsa.

A Berettyó és Körösvidék két nagyobb tájra különíthető el. Az egyik a Berettyó síksága, amely az alábbi kistájakra tagolódik: az Ér-völgye, a Berettyó–Kálló köze, a Nagy-Sárrét és a Déványai sík. Másik a Körösök síksága, amely szintén kistájakra osztható: Sebes-Körös hordalékkúpja, Kis-Sárrét, Kettős-Körös lapálya.

Szeghalom és közvetlen környezete a Nagy-Sárrét, a Sebes-Körös hordalékkúpja és a Kis-Sárrét kistájak területének egy részén fekszik.

A felszíni táj képe az ármentesítő és folyószabályozási munkák következtében teljesen megváltozott. A nagy kiterjedésű mocsárvilág ma már nem létezik.

A Körösök és a Berettyó szabályozásának tervezése Huszár Mátyás vezetésével kezdődött 1818-ban. A szabályozási munkálatok 1847-től kezdődtek Bodoki Károly és Kecskés Károly irányításával. A szabályozások folyamán a Berettyó hosszát 269 km-ről 46 átvágással 91 km-re, a Sebes-Köröst pedig 162 km-ről 24 átvágással 86 km-re rövidítették. Ezután a két folyó kiegyenesített medrei, mintha mesterséges csatornák lennének, futnak le a Tiszáig töltések közé szorított medrekben. Sikerült az elgondolás, miszerint a Körösök és a Berettyó nagyvizeit a Tisza árhlámát megelőzve vezessék le.

A terület mezőgazdasági tájjá változott. A síkság csekély magasságkülönbsége alkalmassá teszi a szántóföldi művelésre.

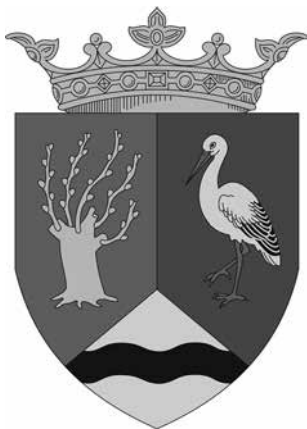
A Szeghalmot környező vidék éghajlata mérsékelt száraz, tele hideg, nyara meleg és száraz. Hőmérsékleti viszonyi szélsőségesek. Az Alföld borultabb területei közé tartozik, a napsütéses órák száma évente átlagosan 1983. A legnapfényesebb hónap a július és az augusztus, amely kedvez a gyümölcsstermelésnek. A vidéket kemény tél jellemzi, leghidegebb hónap a január. A fagyos napok száma október közepétől április közepéig is elhúzódik. Tavasszal elég nagy a fagyveszély. A száraz, napfényes nyár kedvező az olajos növények, zöldségfélék, lucernamag termesztésére.

Az őszi többnyire derült, de kialakul a napi nagy hőingadozás. A terület csapadékban szegény. Az évi csapadékmennyiség 500-525 mm. A legtöbb csapadék májusban és júniusban hullik, a legkevesebb januárban. A csapadékjárása kontinentális jellegű. Az uralkodó szél ÉK-i irányú. Második helyen a DNy-i szélirány áll. Ez összhangban van a Tiszántúlra jellemző általános légáramlási rendszerrel.

Szeghalom É-i részén jelentős területet foglalnak el a réti talajok, amelyek igen nehezen művelhetők. Rossz vízelvezető képességük következtében hajlamosak a belvizesedésre. Általában őszi és mélyművelésük eredményes. „Helyes talajművelés mellett a réti agyagtalajokon a legtöbb gazdasági növényünk eredménnyel termeszthető. Legbiztosabb termést a búza, ősziárpa, zab, tavaszi árpa, kukorica, napraforgó, takarmányrépa, cukorrépa, bükkönyfélék, borsó, vöröshere, kender adja. Állandó és nagy terméseket csak istállótrágyázott és korszerű agrotechnikával megművelt talajokon érnek el”.

Községünk K-i részén, a Sebes-Körös mellett kisebb foltokban láptalaj is van. Ezeknek a talajoknak a tápanyaggazdagságuk közepes, mind vízvezető, mind víztartó képességük jó. Ha sikerül a talajvíz magasságát viszonylag egy szinten tartani, akkor takarmányrépa, zab, kender, napraforgó és burgonya eredményesen termesztethető rajta.”⁵

Füzesgyarmat

Füzesgyarmat címere

„1212-től Gyarmat néven említik az 1700-as években, hogy az Arad megyei Feketegyarmat faluból megkülönböztessék, Füzes-Gyarmat-nak nevezték el. A XIII. század elején már lakott hely volt. Birtokosa a Nadányi család. A Sárrétben húzódó birtokhatárokat majdnem lehetetlen volt pontosan megállapítani, ezért lakosai rendkívül sokat pereskedtek egymás közt, de a környező Kis-Harang, Darvas stb. településekkel is. A XV. században a földesurak két részre osztották a települést. A községen keresztül húzódó értől nyugatra lévő részt Nagy-Gyarmatnak, a keletre, Pázmány felé eső területet Kis-Gyarmatnak nevezték. 1479-ben Nagy-Gy. 20 népes és 8 néptelen, Kis-Gy. 8 népes és 8 néptelen telekből állt. 1562-ben 62, 1564-ben 26 kapu után fizettek adót. 1588-ban már csak 28 jobbágy és 5 zsellércsalád lakott a faluban. E korból való nevek a Domonkos, Fábián, Fási, Gorsás, Harangi, Hegedűs, Jósa, Kun, Majlát, Szömő és Tót. 1598-ban a török elpusztította, lakosai elmenekültek, lakatlanná vált. A XVII. század közepén megint

5 Szeghalom, *Történeti, néprajzi és földrajzi tanulmányok*. Szerk.: Miklya Jenő, Szabó Ferenc. Szeghalom, 1979. 21-54.

benépesült, mert a Nadányiak nemességet akartak szerezni az itt lakó jobbágyoknak. Ez nem sikerült, mert Mahmud szolnoki zain a jobbágyok felét akarta magának megszerezni. 1689-ben a másodszor települt falu népessége is szétfutott, és csak 1700 körül jöttek vissza a Szabolcs megyei Tassról. A Rákóczi szabadságharc alatt ismét lakatlan volt, és csak 1711 után népesült be újra. Viszont 1720-ban a települést báró Harruckern János udvari szállító kapta a királytól. 1798-ban báró Wenckheim, 1817-től báró Blanckenstein a falu gazdája. Nagy kiterjedésű határát a földesurak gyakran bérbeadták, de a több, mint 35 000 kat. holdas területből pl. 1715-ben csak 60 kat. holdat műveltek. A többi majdnem mind sárréti mocsár volt. 1715-1808 között vízimalma, 1715-ben szárazmalma is volt. 1774-ben nagy határperük volt a karcagi kunokkal Apavára miatt, ami ekkor a karcagiaknak jutott. 20 év múlva a bucsaiakkal és ecsegfalviakkal volt határperük, mely egyezséggel végződött. 1840-61 között több, mint 20 évig a gyarmatiak a földesuraikkal pereskedtek, legelőterületek elkülönítése miatt. A békésszentandrási parasztfelkelésben kb. 20-an vettek részt. Közülük csak 8 tért vissza. A ref. templom 1789-1803 között épült. 1850-ben mezőváros volt, 647 házban 4501 fő lakott. A sárréti mocsarak lecsapolása után nagy kiterjedésű határa mezőgazdasági művelés alá került. 1960-ban területe 22 144 kat. hold, lakói 7844 fő 2167 lakásban.”⁶

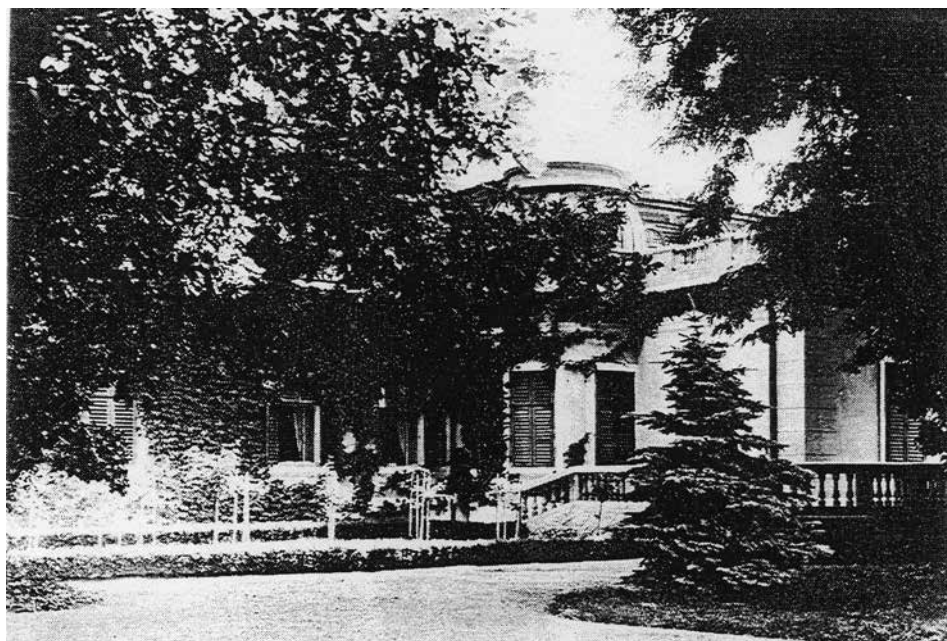

Városháza Füzesgyarmaton

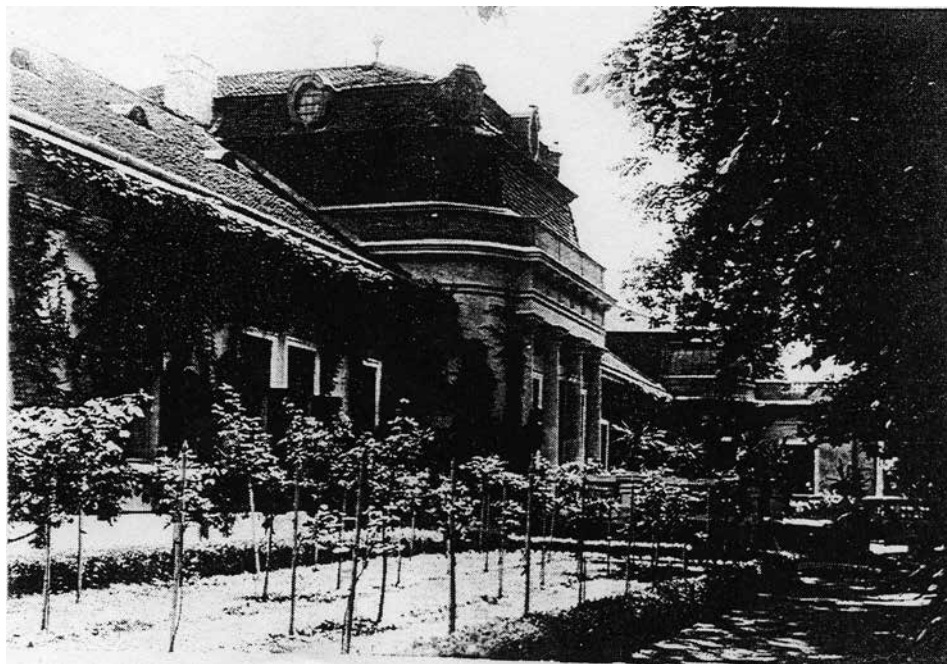
⁶ Sárréti írások i.m. 173-174.

Székelykapu Füzesgyarmaton

Blanckenstein kastély

Blanckenstein kastély

Blanckenstein kastély

Blanckenstein kastély

Az 1825-ben összeírt földesgazdák nevei Füzesgyarmaton

Hegyesi István, P. Bonyhai Sándor, Makra Pál, Pengő Mihály, Kontra Péter, Patai Dániel, Patai Sámuelné, Patai Sándor, Z. Csák István, Ifj. Z. Csák István, Szűcs András, Hegyesi János, Z. Beke Mihály, Ifj. Vári János, Szúdi Gergely, Sárándi Josefné, Z. Lakatos István, Ifj. Budai István, Szőke Mártonné, Eke Mihály, Sárándi Sándor, Zs. Nagy András, Ifj. Ceglédi István, Makra Mihály, H. Nagy Mihályné, K. Tóth István, Vesszős Mihályné, Bondár Istvánné, Barta Mihály, Zsadányi András, Bondár György, K. Török István, Kiss B. Ferenc, Vitáris Mihály, Vitáris András, M. Nagy Mihályné, Ifj. Szécsi Mihály, Fodor András, Gidai János, Ifj. Lázár István, Mészáros István, Öreg Diviki Péter, Öreg Török János, Ifj. Hajdú János, Dávid István, E. Makai Péter, Kiss B. Péter, Dávid János, Cs. Nagy István, Kiss B. Sándor, Lázár János, Károlyi Sámuel, Károlyi István, Huszár István, H. Nagy István, Fodor Sándor, H. Kis Sándorné, Homoki Mártonné, Huszár Péter, Tőkés Mihályné, Tóth P. István, Bökfő B. Bálint, Siteri Mihály, Bereczki András, Szilágyi Ferenc, Patai Dávid, S. Szűcs István, K. Tóth András, Ungi István, Zs. Nagy István, Lakatos Mihály, Ifj. Csák Mihályné, Pápai Josef, H. Kis Ferenc, Z. Nagy András, Károlyi Pál, Karakas Sándor, Vári András, Fülöp István, Ifj. Szabó István, P. Tóth Mihály, Szécsi János, Makra Sándor, Kis Lászlóné, Kovács Gy. János, Csák László, L. Török Mihály, Vári F. István, Barta Péter, Molnár Pál, Ifj. Csák István, Zs. Nagy Ferenc, Fülöp Péter, B. Kovács István, Kis P. Sándorné, M. Nagy Gábor, Eke László, H. Csák Ferenc, H. Csák András, Sz. Nagy János, Öreg Budai Jánosné, Bökfő Sz. Mihályné, Öreg Eke András, Katona János, Katona Györgyné, G. Nagy Mihály, Györösi Mihály, Ifj. Barta Mihály, Bökfő Péter, Hati Péter, Gulya

Gergely, Szilágyi Péter, Budai Mihály, Györösi Mihály, Sárándi János, Bökfői György, Bálint István, Sütő János, Ifj. Nagy Péter, Hegyesi László, Ladányi János, Hegyesi Sándor, Nagy P. István. Zs. Patai Péter, Nyilas István, Ifj. Czeglédi Péter, Z. Pengő Pál, Özvegy Tóth Péter, Öreg Sárándi Bálintné, Nyilas Jánosné, Kis M. István, Bálint János, F. Tóth Szabó János, Nagy Gy. János, Szabó P. János, Z. Tóth Pál András, Hajdú Mihályné, Muszka Péter, Diviki Josef, Öreg Kovács János, Németh Istvánné, Ifj. Bálint Mihály, S. Szabó István, Nyilas Bálintné, Fülöp Mihály, Katona István, Szarka István, G. Daru András, Fegyver Ferenc, Zsoldi János, Szegedi Pál, Barkóczi Pál, Tolcsvai Josef, Mészáros János, Diviki Ferenc, Diviki P. István, K. Kovács Péter, G. Makai György, H. Szabó István, N. Patai Ferencné, G. Patai Ferenc, Patai Péter, G. Csák Péter, Eke Sándor, Pálfi András, Öreg Vári István, Ifj. Hegedűs Mihály, Öreg Szegedi Istvánné, Ifj. Nyilas Károly, P. Szabó István, Darú Péter, Öreg Darú Ferencné, Nagy Gy. Ferenc, Vári Lajos, Darú Ferenc, B. Szőke János, Szőke Mihály, Szőke Péter, Szőke István, Makai Andrásné, Gyáni Péter, Erdős György, Körei István, Györösi István, Öreg Darú Mihályné, Cs. Hegyesi Istvánné, Ifj. Darú Mihály, Zsódi György, Hersi István, N. Kovács Mihály, Nagy Gy. Mihály, Fábi Ferenc, Pardi P. Ferencné, Mészáros András, P. Czeglédi Ferencné, Ifj. Gyáni Jánosné, Nagy Á. Péter, Zsíros Pál, Ifj. Zsadányi János, Z. Ladányi Mihály, Hati Jánosné, Homoki Mihály, Homoki Péter, Vári G. István, Szekeres András, V. Homoki János, Pál János, Macsári István, Zsadányi Péter, Homoki Sándor, Diviki Mihály, B. Darú Istvánné, Erdős János, Zsadányi Sándor, Nyilas Péter, Zsadányi P. György, Hati Á. István, Vári Jánosné, Kovács Ferenc, Hati János, Ifj. Csák Mihály, Bökfői Péter, Pardi István, Beke István, Sós János, F. Kis István, Barna Bálintné, Török Pál, Nagy Á. Sándor, Kontra István, Kontra János, Szűcs Péter, Zsadányi Josef, V. Zsadányi János, Hegedűs Péter, Á. Nagy István, Batori János, Zsíros Mihály, Hati Ferenc, Hati Mihály, Barna János, Öreg Makra János, Vári Á. János, Pálfi Mihályné, Zsadányi Pál, Batori Pál, Varjú István, Siteri János, Gyáni Ferenc, Gyáni Péterné, V. Csató István, Pardi P. István, Diviki István, Hajdú István, Nagy Á. Ferenc, M. Nagy P. János, Makai József, Kovács Á. János, Ifj. Sári Péter, Mészáros István, Ifj. Tóth András, Ifj. Sári János, Lázár Ferenc, Ifj. Hegedűs János, N. Csák Jánosné, R. Szabó János, R. Szabó Pál, Lázár András, Hegyesi Istvánné, Hegyesi Mihályné, Hegedűs Ferenc, Lázár Mihályné, Víg János, Ibrányi Mihály, É. Nagy Károly, P. Ibrányi Péter, Kövér István, Pardi János, Tót Á. István, Zsadányi P. János, Zsíros István, Bökfői János, Erős Mihályné, Barna Ferencné, Batori Mihály, B. Oláh János, Csató György, Hegyesi István, Sári P. István, Hegedűs Péter, Szilágyi Mihály, Kövér Mihály, Gy. Kovács János, Mészáros János, Ifj. Fekete Mihály, M. Hegedűs János, Öreg Beke Mihály, Kis Péter, Ibrányi Istvánné, N. Csató Mihály, Lázár István, É. Nagy Mihály, Eke Pál, Sári Gergely, Sári András, Ifj. Sári Istvánné, B. Tóth András, G. Hati Mihály, Ifj. Csák Mihály, Öreg Sári János, Öreg Pardi Istvánné, Pardi Péter, Nagy Á. János, K. Tóth Péter, M. Nagy Péter, M. Nagy Ferenc, Ifj. Csák Mihály, Csák Péterné, É. Nagy András, Kéki András, Kis B. Ferenc, Csatári Jánosné, Barna István, Ifj. Tóth Mihály, Tót Pál, Vári István, Borus Mihály, Gyáni Mihályné, Gyáni Pál, Bökfői Mihály, Czeglédi Péter, Barna Gergely, S. Barna István, B. Tót János, Gyáni István, Pengő Istvánné, Láposi Péter, Zsadányi Ferenc, Nyíri János, Öreg Gyáni János, Vince Mihály, Csató Péter, P. Hegyesi Péter, Czeglédi János, Sári Péter, Karakas János, Mányi Györgyné, G. Szabó István

„(...) felolvastatott s kihirdetvén, a Szolgabíró és 825 helyi lakos atyáinkiai előtt ezen összeírás, ígyen törvényessé emelkedett vala (...)”⁷

A füzesgyarmati ev. ref. egyház történetéből

„A füzes-gyarmati ev. ref. egyázközség fekszik Békés vármegye északi részén a hajdani híres, mostmár jól kultivált s gazdagon termő szántóföldekké alakított „Sárrét” tövében. Mint község igen régi eredetű” – kezdi visszaemlékezését Szilágyi Márton füzesgyarmati ev. ref. lelkész és egyházmegyei jegyző.

Gyarmat már a XIV. század közepén állt, papja, temploma volt. Gacsári István: Füzes-gyarmati krónika 1838-ban kiadott művében pedig az áll, hogy „Garmat” (Gyarmat) „Dézmát” (dézsmát) fizetett a nagyváradai püspökségnek 1351-ben.

Ugyancsak ő hivatkozik „Krónikájában” egy perre: 1210-ben Váradon tüzesvas-próbára lettek ítélve „Garmoth” (Gyarmat) helyséből származó pereskedők.

Nem lehet meghatározni a pontos idejét annak, hogy Füzesgyarmaton mikor terjedt el a protestáns vallás. Van azonban egy Úrasztali pohár, amelynek vésete arról tanúskodik, hogy itt már 1635-ben protestáns egyház volt.

„1531 táján a nagyságos Massai familiának és Mágócsi Gáspárnak a gyulai vár commendánsának védelme alatt Ozorai Imre és Literáti Lukács nevű református prédikátorok által szembetűnő előmenetellel elterjedt az egész Békésvármegyében a reformata vallás – a Luther értelme szerint ugyan először, de csakhamar Szegedi Kis Istvánnak (ki elébb a gyulai, majd a mezőtúri, majd ismét a békési iskolák és ekklezsiák halhatatlan emlékeztető tanítója volt) fáradhatatlan törekedései és tanításai által a Zvinglius és Calvinus értelme szerint.”

Első lelkésze a füzesgyarmati egyháznak Nyíregyházi Bálint, akit 1675-ben Debrecenből irányítottak ide prédikátornak. Az 1712. év tájáig homály fedi az egyház múltját. Ennek okát a tatár, török pusztításokban és a bácskai rácok dúlásaiban találhatjuk meg. Gacsári István így ír erről: „Ezt az elpusztulásnak idejét nem úgy kell érteni, mintha az 1660-tól fogva 1712-dik esztendő tájáig szüntelen egyfolytában tartott volna és így mintha ezen egész idő alatt Gyarmat minden lakosok nélkül lett volna, mert hiszen úgy Nyíregyházi Bálint nem lett volna itt prédikátor 1675-ben, ami pedig bizonyos a Főtiszteletű Szuperintendencia jegyzőkönyvéből, hanem úgy, hogy az ellenség elmenetele után azok, akik megmaradtak, elszéledéseikből ismét visszavándoroltak elpusztult helyeikbe, és egy másik ellenség jövén ismét, most a tatárok és törökök, majd később az ifjú Rákócy Ferenc támadásakor az ezen tájékokon 1700-nak elején darab ideig fel s alá kóborló s kegyetlenül pusztító bácskasági rácok, ismét szétszózódtak és egyik egy-, másik másfelé,

7 Földdel bíró lakosok nevei – 1825, Borbíró Lajos adattárában. Helytörténeti-Néprajzi Füzetek, 34. szám. Kézirat, Füzesgyarmat, 2004. 3-7.

ki merre látott, keresett magának búvóhelyet és menedéket. Lásd a Püspökök életében Nógrádi Mátyást, aki épen ezen pusztulásnak idején püspök és egyszersmind bajomi prédikátor is volt itt a Sárréte melletti szomszédságunkban.”⁸

Mihelyt a viszonyok engedték, a gyarmatiak tüstént visszazivárogtak lakhelyeikre. Itt is, mint hazánk más vidékein, a török uralom alóli felszabadulás, majd a kuruc háborúk befejeződése után, újabb élet kezdődött. Az emberek újraépítették lakóhelyeiket. Ezt emlegetik a lakosok a község „második vagy mostani megűlésének”.

Gyarmat is ebben az időben kezdett lassan lábra állni a mai területen. A szerző úgy véli, hogy a községet átszelő Nagy-ér – amely a Berettyó szabályozásáig a község élővíz csatornája volt –, partját dúsan tenyésző fűzfások nőttek be. Nagy valószínűséggel innen nyerte Gyarmat a „Füzes” előnevet: „A város pecsétjén is, mintegy címerül ott áll a fűz, az itt elterűlő rétséget ábrázoló két nádköttelel, s tövében egy gólyával és ily körirattal: „Füzes-gyarmat város pecsétje 1803”.

Feltehető, hogy már a reformáció előtti időkben is volt temploma a községnek. Az erre vonatkozó fellelhető írások három templomról tesznek említést. Az első még a régi katolicizmus idejében történt. Ezt a régi templomot 1751-ben renováltatta a hívek közössége. Az első templom helyett 1770-ben, Mária Terézia uralkodásának idején, új templomot akart építeni a község, de csak a régi bővítéséhez kaptak engedélyt, amelyet 1777-ben végbe is vittek. A régi templomot majdnem teljesen szétbontották és átalakították. A régi nádfedelel tetőt zsindellyel fedték. Ez volt tehát a második templom. 1791-ben, amikor II. Leopold a református vallást a „tökélletes szabadsággal bíró vallássá” emelte, a közösség elhatározta egy új templom építését. Ez a ma is meglévő 3. templom Bonyhai Sándor prédikátorságában, Hegyesi István főbírósa alatt épült 1798 és 1803 között.

Már Gacsári István is említi a „Krónikában”, hogy Gyarmaton 1738-ban a lányok külön iskolába jártak a fiúktól. A lányok tanítására „tanító asszonyokat” alkalmaztak. Az 1868-as országos népiskolai törvény meghozatala után, hogy szaporíthassák az iskolákat és gyarapíthassák a tanerőt, új iskolai adókulcsot állapítottak meg az egyházközségi közgyűlésben a „szabad iskolázás” megvalósításáért.

1884-ben a „gáton inneni” városrészen új iskolát állítottak. 1887-ben a „tűl a gáti” városrészen is megnyílt az új I-II. osztályú paralel fiúiskola. A tanerőknek pénzbeli és természetbeni járandóságot adtak és tisztességes lakást.

8 Gacsári István: *Füzesgyarmati krónika*. Debrecen, 1838.

A református templom – Füzesgyarmat

Népesség Gacsári István krónikája szerint:

év	lélekszám
1833	4270
1851	4890
1876	5185
1891	6708
1896	6995

„A templomtól külön levő helyen, közel mellé, 1759-ben egy fatornyot építettek. A második torony, a mostani, 22 méter magas nagy kőtorony. Ezt a tornyot 1819-ben villámcsapás érte, de 1820-ban helyrehozták. 1834-ben egy erős földrengés mind a tornyot, mind pedig a templomot erősen megrongálta. A templom helyrehozása 3 évet vett igénybe. Mindez Daru Mihály építtető curator és Huszár István valamint Nagy P. János főbírósa idején történt. 1867-ben egy szélvihar ismét megrongálta a tornyot, amelyet később újra felépítettek az egyházközség előljárói.

A toronyba előbb egy, majd második harangot vásároltak. 1886-ban három új harangot avattak Szilágyi Márton lelkész (e könyv szerzője) és B. Nagy Sándor gondnok idejében. A templomnak később orgonát, órát, úrasztali terítőt, szent edényeket ajándékoztak a kegyes hívek önkéntes buzgalommal.

»Isten védje, oltalmazza, tartsa és virágoztassa fel az ő lélekben és igazságban imádóinak e gyülekezetét!«” – zárja visszaemlékezését a szerző.

Füzesgyarmat, 1897. június 27. ⁹

A Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség megalakítása és templomépítése

„»(...) legelőször Erdély bércei között terjedett el az új hit: az unitarizmus. Később elterjedt az egész országban (...)«

Dávid Ferencz kolozsvári római katolikus plébános, még a Luther és Kálvin hitelveit is megreformálja, s eréllyel hirdeti az Isten egységét. 1850 körül az Alföldön, majd Budapesten is volt egyházközség az unitáriusoknak.

1882-ben Hódmezővásárhelyen alakult meg az első alföldi egyházközség. Innen terjedt át a 80-as években Dévaványára, Mezőberénybe, Orosházára, s legutoljára Füzesgyarmatra.

Füzesgyarmaton 1838-ban már ev. ref. egyházközség működött, amely kb. a reformáció korára vezeti vissza keletkezését. Mély szellemű papja, Szilágyi Márton 1900-ban elhalálozott. Utána két évig üresen állt a lelkészi szék. 1902-ben jött el a lelkészválasztás napja. Két jelölt volt. Nagy korteskedés indult. Az egyházközség két pártra szakadt. A választás megtörtént. Amelyik párt hátrányt szenvedett, annak tagjai közül sokan megsértődtek, és 147-en átiratkoztak az unitárius vallásba. Így kezdődött Füzesgyarmaton az unitárius vallás megerősödése.

1902 júliusában választották meg az egyházi előljáróságot.

Ezek tagjai: Ádámossy Gábor, majd később Balázs András hódmezővásárhelyi lelkész, Gálffy Kálmán hit- és elemi tanító voltak. Továbbá: Gyáni András egyházi főgondnok, Gacsári András egyházi gondnok, Tóth B. Péter egyházi pénztárnok, Bálint Lajos egyházfi. Kebli tanácsosok (Presbyteryum.), Bökfő János, Gyáni Zsigmond, Csák János, Homoki F. Lajos, Daru Sándor,

⁹ Szilágyi Márton: *A Füzesgyarmati Ev. Ref. Egyház története*. Debrecen, 1898.

Hegyesi István, Diószegi István, V. Nagy Gergely, Gidai Sándor, Sári József, Turi István.

Az egyházközség tagjai Homoki F. Lajos udvarán tartották meg az első Istentiszteletet, de vágyott arra a közösség, hogy templomban dícsérhessék az Urat, hirdethessék a szent ígét. Elhatározták a templom építését. 1903. június 24-én megtörtént az alapkőletétel.

»(...) mi templomot építünk a mi Atyánknak, hogy annak falai között, midőn testünk a létért való küzdelem nehéz harcában elfárad s lelkünk óhajtvá vágyódik Istenhez szent pihenőre üdülést, vigasztalást találjanak. Oh! Mert mi lehet megnyugtatóbb, vigasztalóbb s mi adhatna nagyobb élvezetet lelkünknek, mint a templomi öröm. Igen! Mert ott van a mi Atyánk, kivel beszélgethetünk imáinkban, kinek elpanaszolhatjuk keserveinket s ő, mint gondos, jó Atya, meghallgatja kérésünket, lelkünket megnyugtatja s új erőt és bátorságot ad az élet nehéz terheinek elviselésére« – mondotta Gálffy Kálmán kántor-tanító az alapkőletételkor tartott istentiszteleten.

A templom felépítését Szrenkányi Pál mezőberényi építész vállalta és építette fel 4250 koronáért. 1903. november 8-án szentelték fel maradandó emlékü ünnepélyességgel.

Az unitárius templom képe – Füzesgyarmat

Az imaházi, templomi felszereléseket – terítők, kelyhek, keresztelőmedence – a hívek ajándékozták a közösségnek. Hamarosan iskolát is létesítettek Gálffy Kálmán kántor-tanító vezetésével. 1911-ben Kiss Sándor lelkész idejében tornyot is építettek, két harangot helyeztek el benne.”¹⁰

¹⁰ Emlékkönyv a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség megalakításának és templomépítésének emlékére. Szerk.: Gálffy Kálmán. Füzesgyarmat, 1904.

Száz éves a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség 1902–2002

A 30-as évek végétől Darkó Béla Erdélyből jött lelkész szolgált, de a 40-es években, a szovjet hadsereg közeledténél hírére, hazament Erdélybe. A templom, a paplak és az iskola értékeit azonban meg tudták menteni a gyülekezet itthon maradt tagjai „(...) a kommunista hordák beözönlése elől. (...) Szemtanúk mesélték, hogy miután megérkeztek a leigázó, hódító csapatok, az unitárius paplak udvara tele volt szétdobált bútorokkal, könyvekkel, ruhadarabokkal, amiket aztán el is égettek a betolakodók (...) nem is maradt meg semmilyen anyakönyv, leltárkönyv vagy hasonló az egyházban.”¹¹

A háború után szintén Erdélyből jött egy Bajor János nevű lelkész, aki fellendítette az egyházközségi életet. Tehetséges, nagyszerű szónoklatait nem csak az unitárius hívek, de a reformátusok is rendszeresen hallgatták. Helyreállították a templomot, a lelkészi lakot és az iskolát. Bekapcsolódott a község társadalmi életébe. Később Debrecenbe helyezték, de azután is visszajárt a községbe beszolgáló lelkészként. A lakosok nagyon megszerették.

2002. július 28-án ünnepelték a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség fennállásának 100 éves évfordulóját Balácsi László unitárius lelkész szervezésében. Ő 1990-ben érkezett családjával Füzesgyarmatra, s azóta ő látja el a községben az unitárius hívek körében a lelkészi teendőket. Az unitárius egyház 146 lelket számlált 2002. január elsején.¹²

Időszaki információ – Füzesgyarmatról

A XIX–XX. század fordulójától a II. világháborúig a községben ugrásszerű fejlődés következett be. Létrejött a posta, távirda, távbeszélő-állomás, vízvezeték, egészségház, hengermalom, gőzmalom, cipőgyár, 2 téglagyár és 2 szeszfőzde. Megteremtődött az orvosi és ügyvédi szolgáltatás is. Megalakult a Hangya Szövetkezet, amely a kiskereskedőkkel együtt a kereskedelmi feladatokat látta el. A mezőgazdaságban az egyéni kis- és középgazdaságok voltak túlsúlyban.

A front 1944. október 7-én vonult át a községen. 1945 tavaszán 24 240 kat. hold földet osztottak ki a lakosoknak. 1946-ban alakult meg a Földműves Szövetkezet, és átvette a falu ellátását 14 bolt és 3 italbolt működtetésével. 1948-ban létrejött a gépállomás 9 erőgéppel. 1954-ben öt termelőszövetkezet működött, ezek összevonásával megalakult a Vörös Csillag Termelőszövetkezet, amely az 1980-as évek végére a megye legerősebb mezőgazdasági nagyüzeme lett.

Az ötvenes évek elején kultúrház és szociális otthon létesült a községben. 1955-ben 3 általános iskola, 2 óvoda és egy népkönyvtár működött. 1964-től 1969-ig nappali tagozatos gimnáziumi

11 Balácsi László lelkész nyomán.

12 Száz éves a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség 1902–2002. Balácsi László kiadványa a jubileumi év tiszteletére.

oktatás is folyt, de ez a középiskola nem volt igazán alkalmas a felsőoktatásra való felkészítésre. A fűzesgyarmatiak iskolázottsági szintje kedvezően változott az utóbbi évtizedekben. 1970–1990 között csökkent azoknak az aránya, akik még nem végeztek el az általános iskolát. Az érettségizettek és a diplomások aránya háromszorosára emelkedett.

A lakónépesség 1999 végén 6306 volt a nagyközségben. Az utóbbi tíz évben szerény mértékben emelkedett az aktív korúak – 15-59 évesek – csoportjának aránya, de ez a gyermeknépesség arányának egyidejű csökkenésével járt.

A városi cím megpályázásának alapját az 1986-ban megtalált földgázmező feltárása indította el. A fűzesgyarmat-szeghalmi földgázlelőhely az ország 10 legnagyobb földgáz-előfordulása közé tartozik. Ebben az évben alakult meg a MOL Rt. helyi bányászati üzeme. A másik ipari munkaadó üzem a Petrolteam Olajipari Szolgáltató és Szállítmányozási Kft., amely javítással, szereléssel, fémszerkezetgyártással és szállítással foglalkozik. Működnek még más kisebb vállalkozások is a településen.

A város másik foglalkoztatási ágazata a hévíz felhasználásából ered. A hévizet három kútból nyerik. Kettő hőmérséklete 62 °C, a harmadiké 30 °C. Több évtizedes tapasztalat szerint mozgásszervi, reumatikus és nőgyógyászati panaszok kezelésére, utókezelésére alkalmas. A strand az egykori kastélyparkban működik, mintegy kéthektáros területen két, feszített víztükrű úszómedencével, gyógymedencével, pancsolóval. Évente 70 000-80 000 vendég látogatja. A látogatottság száma megemelkedett a Hotel Gara szálló megnyitásával. 1998-ban már a világ 24 országából érkeztek vendégek, például Olaszországból, Németországból, Hollandiából stb.

Grófi kastély

A harmadik megélhetési terület a mezőgazdaság. A mezőgazdasági hasznosítású területek 58%-án egyéni, 42%-án gazdasági társaságok működnek. Az egyéni használatban lévő földek 79%-a szántó, 2%-a gyümölcsös, 1% alatti hányada szőlő. A kb. 10 gazdasági társaság 71%-ban szántóföldi termelést folytat, és 5%-a gyümölcsös.

A szántóföldi növénytermelés gyakoribb kultúrái a – főleg őszi – búza, kukorica, napraforgó, repce, cukorrépa, mák, lucerna, fénymag. 2000-ben az időjárási viszonyok következtében hatalmas belvizes területek alakultak ki – az egyénileg művelt területek negyedén. A szélsőséges időjárás miatt az aszály is gyakran rontja a terméshozamot.

Az egyéni gazdák állattartásában is változások következtek be 1994 és 2000 között. A szarvasmarha- és juhállomány növekedett, a sertés- és baromfiállomány csökkent. A gazdasági társaságok szarvasmarhából tartanak jelentősebb, és tyúkféléből kisebb mennyiséget. A meglévő gazdasági épületek férőhelyei ennél nagyobb állattenyésztési lehetőséget kínálnak.

Hiába van a városban aránylag „sok” munkalehetőség, mégis magas a munkanélküliek aránya – 1993 és 1999 között 16% körüli a munkaképes lakosság számához viszonyítva, ezen belül a munkanélküli férfiak aránya meghaladja a 66%-ot.

Úgy érzi a város vezetősége, hogy az „egyetlen kitörési pont” a város részére az idegenforgalom növelése. Ennek érdekében tervbe vették a Kastélyfürdő és környékének fejlesztését az önkormányzat kezelésében lévő 12 hektáros területen. Ebben az Európai Unió PHARE programjához benyújtott sikeres pályázat is segíti őket.

Füzesgyarmat lakásállománya 1999-ben 2421. Az utóbbi tíz évben 163 lakás épült. A lakásokat 1991-től gázvezetékekkel építették a lakosok többsége. A sokgyermekes családokat a Békés megyei cigányegyesület kezdeményezésére a szociálpolitikai kedvezmény igénybevételével típuslakásokhoz juttatta az önkormányzat, a lakásokhoz a telkeket az önkormányzat adta. A város közművekkel való ellátottsága jónak mondható. A lakások 100%-ban villannyal ellátottak, a vezetékes ivóvíz 97,1%-os, a csatorna-hálózat bekötöttsége 11,9%-os. A telefon és kábeltelevízió használata gyorsan terjed. A város belső úthálózata 70%-ban szilárd burkolatú.

A város egészségügyi ellátása megoldott: 3 háziorvos, 1 házi gyermekorvos, és 2 fogorvos praktizál. Védőnői szolgálat és egy kis laboratórium működik. Bevezették a házi szakápolói szolgálatot. A legközelebbi szakorvosi rendelőintézet Szeghalmon található.¹³

13 Időszaki információ – Füzesgyarmatról; Helytörténeti-Néprajzi Füzetek XIV. A sorozatot szerkeszti: Borbíró Lajos; Füzesgyarmat, 2002. kézirat.

Vasútállomás épülete - Füzesgyarmat

SZERVEZKEDÉSEK SZEGHALOM ÉS FÜZESGYARMAT TÉRSÉGÉBEN

A „Sárréti Sasok” tündöklés nélküli bukása

Törő László, Gyula, az 1960-as évekből

Törő László, a recski alsó tábor kényszerű lakója, az elhíresült „Sárréti Sasok” nevű ellenállócsoport létezéséről öccsétől hallott.

Törő László Szeghalmon nevelkedett. Kitüntetéssel érettségizett a Péter András Gimnáziumban. Tanulmányait Budapesten, a Műszaki Egyetemen folytatta, amit különböző okok miatt levelező tagozaton fejezett be villamosmérnökként. Törő László egyedüli túlélője annak a körnek, amely Horthy Miklós környezetében a II. világháborúval kapcsolatos magyar stratégiát kidolgozta. Tehetsége révén a Királyi Magyar Természettudományi Társulat rendes tagja, és már 26 éves korától Tildy Zoltán térségi választási titkára.

„A magát magyar ellenállónak tartó, ma 83. évében járó Törő Lászlót arra kértük, hogy küzdelmes életének arról a részéről beszéljen, ami a »Sárréti Sasok« tevékenységének legendájával függ össze.

– Öcsém, Törő Mihály, részvételével 1951-ben kialakult Szeghalom környékén egy kis csoport – kezdte válaszát Törő László – azzal a céllal, hogy az általunk akkor várhatónak ítélt nyugati, főleg amerikai felszabadítás során kémszervezetként működjön az átmenet gördülékeny lebonyolításában.

– Ez a »Sárréti Sasok« nevet felvevő csoport több emberből állt, mint akikről én tudtam. Öcsém – engem féltve – sok társa létezését eltitkolta előttem. Az általunk remélt felszabadítás, illetve az átmenet nem történt meg, így a csoport fennállásának rövid ideje alatt semmiféle tevékenységet nem folytatott, még csak rölapokat sem írt, nem terjesztett.

Néhány hónap múlva, talán árulás következtében, az ÁVH tudomására jutott a csoport létezése. Az ÁVH minden egyes tagot elfogott, és mind a huszonkettőnket bíróság elé állított. A Gyulai Megyei Bíróság összesen 150 évet szabott ki ránk, és hozott egy halálos ítéletet. A Rákosi-rendszer a halálos ítéletet életfogytiglanra változtatta.

Törő László – Kassa – az 1940-es évekből

A fűzesgyarmati vitéz Párdy Imre – vélhetően ő volt a „Sárréti Sasok” vezetője – a halálos ítélet életfogytiglanra változtatását vele közlő börtönparancsnoknak azt mondta: „Téved, parancsnok úr. Nem életfogytiglan, csak rendszerfogytiglan.”

A bíróság Törő Mihályt 6 évre, Törő Lászlót 2 évre ítélte. Laci bácsi büntetését a budai Várban, illetve a recski alsó táborban töltötte le, egy hónap engedménnyel, mégpedig a recski tábor felszámolása miatt. A magát örök ellenálló magyarnak nevező Törő László a rendszerváltás idején, 1989-ben az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékére tartott megemlékezésen üzenetet intézett a koszorúzásra összegyűlt szeghalmiakhoz, amely ma sem veszítette érvényét: „Mindazoknak, akik az elmúlt kommunista rendszer idején ellenem vétkeztek, teljes szívemből megbocsátok. Máig is azt remélve, hogy végre eljön az idő, amikor magyar a magyart újra testvérének tekinti. És megszabadul a rajta élősködő gyilkos gazemberektől.”¹⁴

14 Oravszki Ferenc: Egy halálos ítélet és százötven év, A Sárréti Sasok tündöklés nélküli bukása. Békés Megyei Nap 1999. október 22. 247/1, 7.

Mindenki gyanús, aki él Füzesgyarmaton – Fedőnév: „Vadásztársaság”¹⁵

Tárgy: Buri János füzesgyarmati rk. pap környezettanulmánya¹⁶

Hív. sz. : 15. 003/1/III./1949.

Jelentés.

Szeghalom, 1949. évi január 21.

Jelentem, hogy Buri János, füzesgyarmati rk. papról készített környezettanulmányt az alábbiakban terjesztem fel.

Buri János, Józsa, 1914. III. 12. én szül. apja: János. Anyja: Szmarak Mária, rk. pap. Vagyontalan, Füzesgyarmat, Kossuth Lajos u. 85.sz.alatti lakos.

Nevezett a múltban politikai pártnak tagja nem volt, de a háború alatt állandóan imádkozott a templomban a magyar és szövetségseinek győzelméért és kérte a magyar fegyverekre a győzelmet. A múltban a község volt fölsbirtokossával, gróf Blanckesteinékkel volt nagyon jó viszonyban, azok támogatták is az egyházat mindenben a legmesebbmenőkig. Nevezett földbirtokok hoztak Füzesgyarmatra apácákat is és azokat is ők támogatták. Nevezett pap a felszabadító Vöröshadsereg elől elmenekült és csak 1945 év tavaszán tért vissza Füzesgyarmatra.

A felszabadulás után sem lépett be egyik politikai pártba sem, de ahogyan visszatért a községbe, a kath. híveket állandóan látogatta és ennek volt az eredménye az, hogy a kath. vallásúak nem léptek be az M.K.P.ba, az 1947-es választások előtt a kulákok támogatásával propagandát fejtett ki Barankovics érdekébe és ennek következménye volt az, hogy Barankovics Füzesgyarmaton 600 szavazatot kapott. Az iskolák államosítása alkalmával az apácáknál lévő napközi otthonban szülői értekezletet hozott össze és itt szervezték azt, meg hogy amikor az M.D.P. hívott össze szülői értekezletet, oda a kath. szülők szervezeten vonultak fel és fenhangon kiabálták, hogy nem akarnak államosított iskolát, mert ott erkölcstelenségre nevelik a gyermekeket és teljesen kiveszik a szülők befolyása alól. Az rk. iskolában az iskolás gyermekeket szavaztatta le, hogy egyházi vagy állami iskolában akarnak-e tanulni. A pócspetri-i esettel kapcsolatban azt híresztelte, hogy az újságok nem a valóságnak megfelelően hozták azt a lakosság tudomására és a plébános, akit elítélték, az már nem is élt akkor, amikor a tárgyalást megtartották.

15 Az ÁBTL 3.1.5. O-9039. számú, Vadásztársaság fedőnévre elkeresztelt dossziét a Magyar Népköztársaság Belügyminisztériumának Békéscsabai Osztálya nyitotta 1951. július 27-én, majd a dosszié fedőlapja szerint 1956. szeptember 14-én került lezárásra. 1971. december 17-én Fehérváriné aláírással "Tárgykörbe sorolták". A dosszié eredeti nyitószáma 32-2009/1951. volt és ún. Csoport dossziéként fektették fel.

16 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 58.

Az iskolák államosítása alkalmával a főjegyző és az N.B. elnök felkeresték és kérték, hogy a körlevelet ne olvassa fel, azt mondotta, hogy neki a felettes hatósága parancsol, éppen úgy, mint ahogyan egy párt titkárnak, ha az nem hajtsa végre a kapott utasításokat, akkor kirúgják, ugyan-ez a helyzet nálla is, neki is végre kell az utasításokat hajtani, minden körlevelet fel is olvasott. Mindszentivel kapcsolatban nem nyilatkozott. A Mindszenti magatartását elítélő nyilatkozatot nem írta alá. Népgyógyászati eljárás nem volt ellene folyamatban, büntetve nem volt.

Erkölcsei magatartása nem esik kifogás alá, káros szenvedélyei nincsennek, egyenes, őszinte jellemű: elveihez ragaszkodik.

Társasága: Hegedűs János, tanító, Ferencsik Antal tanító, párton kívüliek. Gróf. Blankestein Pál, Fekete János kulák, pártonkívüliek.

Kmft.

Bögre Gábor, r.ny. alhdgy.

Tárgy: Jobboldali elemek csoportosulása Füzesgyarmaton¹⁷

Jelentés.

Szeghalom, 1949. évi december hó 23.-án.

Jelentem, hogy Füzesgyarmaton egy kulákokból és volt katonatisztekkel alakult csoport van, a csoport tagjai rendszeresen összejárnak és kapcsolatot tartanak úgy a róm. kath. egyházzal, mint az unit. egyházzal. A megállapításom szerint a csoport nem csak az egyházzal, hanem a múltban volt katona altisztekkel és volt csendőrökkel is érintkezik, ha ezek nem is járnak rendszeresen közükbük, de időközönként a csoport egyes tagjait lehet látni a vendéglőben vagy az utcán, volt horthi altisztekkel és csendőrökkel is, amint beszélgetnek.

A csoport tagjai a következők:

Kun Lajos, Füzesgyarmat, 1917. évi szül. anyja: Fodor Zsuzsanna, volt községi jegyző, nevezett népellenes magatartása miatt 6 havi börtönbüntetést kapott, amit le is töltött. Füzesgyarmat Bethlen-u. 9.sz. alatti lakos.

Dr. Jánosi Márton, Debrecen, 1907. évi szül. anyja: Váróczi Róza, községi orvos, Füzesgyarmat, Bethlen. u. 6. sz. alatti lakos. Nevezett 1948-ban demokrácia ellenes magatartása miatt internálva volt.

Nagy Márton Füzesgyarmat, 1894. évi szül. anyja: Szőke Erzsébet, kulák, Füzesgyarmat, Toldi u. 8.sz. alatti lakos. Nevezett a múltban honvéd főhadnagy volt.

Mildner József, Brün, 1889. évi szül. anyja: Konecsnei Mária, volt gyárigazgató, Füzesgyarmat, Kossuth Lajos-u. 10. sz. alatti lakos. Nevezett a múltban a sarkadi cukorgyár igazgatója volt,

¹⁷ ÁBTL 3.1.5. O-9039. 60-61.

a felszabadulás után, állásából el lett bocsájtva.

Homoki Lajos, Füzesgyarmat, 1897. évi szül. anyja: Győrfői Erzsébet, 200 holdas kulák, nevezett 1949.X.5.én Budapest, Práter-u. 56. sz. alá jelentette ki magát, de a kapcsolatot a füzesgyarmati ismerőseivel tartja.

Nagy Imre. Füzesgyarmat, 1904. évi szül. anyja: Csató Zsófia, 200 holdas kulák, Füzesgyarmat, III. kült. 165. szám alatti lakos. Nevezettnek a múltban 500 hold földje volt, annak egy része a földreform során kilett osztva.

Mogács József, Budapest, 1921. évi szül. anyja: Gyuszer Gizella, volt Hanyga üzletvezető, Füzesgyarmat, Ady Endre-u. 10. sz. alatti lakos. Nevezett a fuzió után is megmaradt üzletvezetőnek, azonban már ekkor is jobboldali személyekkel tartotta a kapcsolatot, ezért akkor a szövetkezetből el lett bocsájtva, az M.D.P.-ből pedig kilett zárva. Nevezett felesége most alkalmazást kapott Népbolt N.V.-nél¹⁸, azonban már onnan is el van bocsájtva.

Sári Lajos, Füzesgyarmat, 1899. évi szül. anyja: Pikó Zsuzsánna, kulák, a múltban gabonakereskedő volt. Füzesgyarmat, Petőfi tér 9. sz. alatti lakos.

Sándor Imre Hajdúsámson, 1900. évi szül. Anyja: Őzi Juliánna, földműves, Füzesgyarmat, Botond-u. 6. sz. alatti lakos. Nevezett a múltban mint csendőr Kenderesen a Horthi kastélynál teljesített szolgálatot.

Makai Sándor, Füzesgyarmat, 1919. évi szül. anyja: Czegléd Zsuzsánna, volt községi tisztviselő, Füzesgyarmat, Kont-u. 6. sz. alatti lakos. Nevezett a múltban továbbszolgáló őrmester volt. A felszabadulás után községi tisztviselő lett, azonban állásából el lett bocsájtva. A felsorolt személyeken kívül a csoport még kapcsolatot tart úgy az rk. mint az unit. papokkal is, az rk. papon keresztül pedig a volt nagybirtokossal gróf Blanckestein Pállal is.

A felsorolt személyek a felsoroltakon kívül még érintkeznek másokkal is úgyszólván az egész községben, annak minden részében vannak ismerőseik, akikkel érintkezik a csoportnak vagy az egyik vagy a másik tagja.

A csoportba való beépítésre alkalmasnak tartom Kun Lajost, kinek a környezettanulmányát és a beépítési javaslatát a jelentésemhez mellékelten felterjesztem.

Kmft.

114¹⁹

Tárgy: Kun Lajos beépítési javaslata²⁰

Jelentés

Szeghalom, 1949. évi december hó 23.-án.

18 N.V.: Nemzeti Vállalat

19 A jelentést tevő fedőszáma.

20 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 62.

Jelentem, hogy Kun Lajos, fűzesgyarmati lakosnak a beépítést javaslom a fűzesgyarmaton lévő kulák és jobboldali, valamint egyházi reakciós csoportba, mert nevezett nem vezetője a csoportnak, inkább összekötő lehet abban, mert mint a legjobban ráérő ember, aki minden idejét a kocsmákban tölti erre a szerepre a legalkalmasabb. Ő az a csoportban, aki a fűzesgyarmati kocsmákban mindegyikben megfordul és a legnagyobb ismeretsséggel rendelkezik ott.

Nevezett az a csoportban, aki érintkezik a kocsmákban a volt csendőrökkel, hortista altisztekkel ezenkívül kapcsolatban van úgy a volt múltbani tisztviselőkkel, kulákokkal mint az egyházi reakcióval.

Nevezett pökhendi, hencegő fráter, aki adja azt, hogy senkitől nem fél és mindent mer, alaptermészete azonban gyáva, mert amikor meg valamiért a rendőrségre kellett mennie, ott valószínűleg remegett.

Megállapításom szerint az, hogy (X.Y. – a Szerzők) feleségével szerelmi viszonyt folytat, ez elegendő volna arra, hogy nevezettet a csoportba, melynek ő is tagja beépítsük. Hogy a férjtől fél, az asszonyt is félti igazolja az, hogy a találkozások lebonyolítására igen nagy gondot fordítanak. Ha nem mennek el vidékre találkozni, akkor csak este a községen kívül és olyankor találkoznak, amikor a (férj) részegen fekszik otthon.

Megítélésem szerint nemcsak Kunt lehetne ezzel a presszióval beépíteni, hanem a feleséget is.

A beépítésre nem volna alkalmas hely Fűzesgyarmat, a megoldás az volna, hogy valami hivatalos ügybe be kellene hívatni vagy a szeghalmi járásbíróshoz, vagy a telekkönyvi hivatalhoz, mivel ez nem is volna nehéz, mert nevezettnek van is valamilyen ügye a földdel, amikor a telekkönyvi hivatalhoz érkezne onnan már autóval könnyű volna elvinni bárhva.

A telekkönyvtől az idézést megtudom szerezni, lepecsételve a telekkönyv bélyegzőjével.

Kmft.

Tárgy: Kun Lajos környezettanulmánya²¹

Jelentés.

Szeghalom, 1949. évi december hó 23.-án.

Jelentem, hogy Kun Lajos, fűzesgyarmati lakosról készített környezettanulmányt az alábbiakban terjesztem fel.

Kun Lajos, Fűzesgyarmat, 1917. évi szül. anyja: Fodor Zsuzsanna, nő, volt közigazgatási jegyző, jelenleg a kulák szüleinek a földjén dolgozik, katonai reáliskolát végzett, Fűzesgyarmat, Bethlen-u. 9. sz. alatti lakos.

²¹ ÁBTL 3.1.5. O-9039. 63-64.

Nevezett a múltban mint községi jegyző a MÉP-nek volt a tagja, a múlt rendszert hűen kiszolgálat, ezt igazolja az, hogy a felszabadulást megelőző napokban, amikor a már a községi főjegyző elmenekült, azt nevezett helyettesítette, ez alkalommal a kényszerbevonulási rendeletet a csendőrséggel szigorúan végre hajtatta, csendőrökkel szedette össze az embereket és aki nem akart bevonulni, azt agyonlövésével fenyegette meg, ő maga is abban a napokban állandóan puskával járt. Az akkor álltala bevonultatott emberből sok elesett a fronton. Egy testvér bátyja, mint csendőr őrnagy részt vett a Délvidéki mészárlásokban, egy másik bátyja pedig csendőr főhadnagy volt. Katonai szolgálatot nem teljesített annak ellenére, hogy katonai reáliskolába járt, mert a szeme beteg és erősen rövidlátó. A felszabadító Vöröshadsereg elől nyugatra menekült és onnan csak 1946-ban tért haza.

Hazatérése után igazolva nem lett, a füzessgyarmati dolgozók a szeghalmi kapitányságnál feljelentést tettek ellene népellenes magatartása miatt, akkor internálva lett, amikor onnan kiszabadult, akkor pedig ref. alá lett helyetve²² és az alól csak ez év nyarán lett felmentve. Ezen idő alatt a Népbírószágon többször volt tárgyalása, azonban csak 1948. év végén lett elítélve 6 havi börtönre a szegedi Népbírószág álltal, amit nevezett ki is töltött.

Rendőri felügyeletének ideje alatt is állandóan kapcsolatot tartott a község reakciós köreivel, a reá vonatkozó szabályokat nem tartotta be, állandóan kocsmázott és hol az egyik reakciós, hol a másik reakciós lakásán tartott összejöveteleken vett részt. Állandó kapcsolatban volt úgy az unit. mint az rk. pappal, azonkívül a község nagybirtokossával gróf Blackestein Pállal, valamint a legnagyobb kulákokkal a községben. Ezeket a kapcsolatait jelenleg is fenn tartja.

Gyakran jár Budapestre is ahol a Füzesgyarmatról felköltözött kulákokkal és a múltban volt uradalmi intéző családjával érintkezik.

A két volt csendőr bátyja meg jelenleg is nyugaton tartózkodik, azoktól Füzesgyarmatra levelet nem kap, hacsak azok azt Budapestre nem juttatják valahogyan el neki.

Nevezett szüleinek 34 hold földje van, ebből 18 a kishaszonbérelő szövetkezet használatában van, nevezett a meg lévő földjükön sem végez rendes munkát, keresete nincs, ennek ellenére minden éjszaka kártyázik és iszik, a megállapítás szerint többet el költ, mint ami jövedelmet nekik a föld hoz. Ez év elején megnősült, azonban a felesége nem volt egy napig sem Füzesgyarmaton, az jelenleg is pesten tartózkodik, nevezett ha fel megy, nem is keresi fel minden alkalommal. Füzesgyarmaton a felesége neve ismeretlen is, csak azt tudják, hogy megnősült.

Nevezett szerelmi viszonyt folytat (X.Y.)²³ feleségével már kb. egy éve, a viszonyt eddig még úgy tudják titkolni, hogy arról sem a férj, sem a községben nem bírnak tudomással, a viszony akkor kezdődött, amikor (X.Y.) internálva volt. A viszonyt titkolják is, leginkább Budapestre utaznak fel, hogy ott néhány napig együtt legyenek. A legutóbb december hó 19.-én mentek fel

22 Értsd: rendőrhatszágai felügyelet alá lett helyezve.

23 Anonimizált levéltári dokumentum.

Budapestre, de úgy intézték a dolgot, hogy nem együtt mentek és nem együtt jöttek haza. (X.Y.) felesége felszált a vonatra a füzesgyarmati nagy állomáson, nevezett pedig a füzesgyarmati téglagyári állomáson szállt fel a vonatra és ott is csak a legközelebbi állomásig, Biharnagybajomig vett jegyet, a vonaton vette meg a jegyet Budapestig és csak Püspökladánytól kezdve utaztak együtt. Vissza szerdán azaz 23.-án jöttek, de akkor is Kun Szeghalomtól kezdve autóbusszal ment haza, az asszony pedig Biharnagybajomtól kezdve tehát Kunnal ellenkező irányból jövő autóbusszal érkezett haza.

(X.Y.) rabiátus természetű és iszákos ember, ha a viszonyról tudomást szerezne az asszonyt biztosan elzavarná és ezért titkolják ennyire a dolgot.

Az asszonyon kívül szenvedélye még nevezettnek a kártya és az ital is, azonban annyit nem iszik, hogy netudjon magára vigyázni, amikor iszik még óvatosabb a kijelentéseivel, mint józanon. Fenhéjázó, hencegő alak, azonban alaptermészete a gyávaság. Barátai a jelentésben felsorolt személyek.

Kmft.

114

Tárgy: Füzesgyarmati gróf és az rk. pap kapcsolata²⁴

Jelentés.

Szeghalom, 1950. évi február hó 7.-én.

Jelentem, hogy gróf Blanckestein Pál Füzesgyarmatról a tél folyamán el távozott Budapestre, azonban bizonyos időközönként motor kerékpárral megjelenik Füzesgyarmaton. Ilyenkor mindenkor az apáca zárdában száll meg. Érkezése után mindjárt felveszi a kapcsolatot Buri János füzesgyarmati rk. plébánossal, kinél a gróf megérkezése után az ismert reakciós elemek egyesével vagy kettesével megjelennek, majd kb 1 óra múlva onnan ismét egyenként vagy kettesével el távoznak.

A következő futárpostáig megszerzem azoknak a névsorát, akik a legutóbbi ittléte alkalmával felkeresték ugyanazon időben a plébánosnál levő gróft.

A gróf legutóbbi ittlétét követő napon, a róm. kath. templomban, amely a község szélén teljesen magánosan áll, a sötétség beálltával 3 Füzesgyarmaton ismértlen nő ment be, a nők bemenetele után kb. 10 percel bement a templomba Buri János plébános is. A plébános a nőekkel kb. 2 és fél óráig időzött a templomban. A templomból való kijövetel után a három nő egyenesen a vasút állomásra ment és ott felszálltak a Szeghalomra menő vonatra. A füzesgyarmati Á.M.G.²⁵ két R-gárdistája követte a nőket, ők is felszálltak a vonatra és elmentek velük Szeghalomra. Szeg-

24 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 65.

25 Állami mezőgazdaság.

halmon a 3 nő a vasútállomástól egyenesen a Szeghalmi rk. plébániára mentek, ekkor már kb. este 22 óra volt. A nők ekkor éjjel már nem hagyták el a szeghalmi plébániát.

A kapott személyleírás alapján megállapítottam azt, hogy a három nő közül az egyik Mihalovszki Mária, volt szeghalmi hitoktatónő volt, akiről már jelentettem az, hogy a pap gyakran szokta küldeni postával Debrecenbe és Budapestre. A másik nő pedig Deim Erzsébet, szeghalmi kovács mesternek volt a leánya, aki hitoktatónőnek készült. Ezek mind a ketten a plébánián bent is laknak. A harmadik nő kilétét eddig még megállapítani nem tudtam.

Kmft.

Bögre Gábor, áv. ny. hdgy.

TA 2-20-629.

Tárgy: dr. Szász Ferenc fűzesgyarmati lakos lakásán tartott összejövételről jelentés²⁶

A rendőrség szeghalmi járáskapitánysága, Fűzesgyarmati r. örs.

28/1 /1951.biz.

Járáskapitányságnak.

Szeghalom.

Jelentem, hogy február hó 21, 22-én este 18-20, óra között dr. Szász Ferenc Fűzesgyarmat Széchenyi utca lakásán összejövetel volt, amelyre az alább felsorolt személyek vettek részt.

Dr. Szász Ferenc, magán orvos a múltban nyilas pártszervező volt közismert volt német barátságáról, tevékenysége miatt felszabadulás után internálva is és volt és ref. alá helyezve, politikai és erkölcsi szempontból megbízhatatlan, iszákos természetű.

Bajor János unitárius pap Fűzesgyarmat Széchenyi utcai lakos erős kulák barát, mivel Fűzesgyarmaton igen sok unitárius kulák hívő is van. 1944. évben jött Fűzesgyarmatra Erdélyből, egy épületben lakik dr. Szász orvossal akivel igen jó barátságban van.

Katona Istvánné 70, holdas kulák felesége Betlen utcai lakos klerikális beállítottságáról közismert.

Muszka Lajos gépész cséplőgép tulajdonos és 5-6, holdja van jelen volt feleségével és lányával együtt, a nevezett jobboldali magatartású pártonkívüli.

Diószegi András Beszkart nyugdíjas a múltban szocdem párti volt jelenleg pártonkívüli.

Kiss Ferencné 40, holdas kulák felesége baross utca 1, szám alatt lakik klerikális beállítottságú.

Romvári Ferencné és lánya volt jelen a férjének 3, cséplőgarnitúrája volt jelenleg csak 2, van,

26 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 70.

1, garnitúrát átvett tőle az ÁMG.

Bíró Zoltán 8 holdas középparaszt a múltban MÉP tagja volt felszabadulás után a kiscgazda párt tagja volt, igen befolyásolható jobboldali magatartású.

Ungi János 18, holdas középparaszt, felesége és lánya volt jelen a múltban kiscgazda párt tagja volt jelenleg a paraszt párt tagja.

Zsolnai András volt csendőrfőtörzsőrmester, vagyona 6, hold föld, párton kívüli erősen demokrácia ellenes magatartású egyén.

Ezen kívül még volt kb. 10, személy akinek a személyazonosságát a tájékoztató egyéneink nem tudták megállapítani. Egyenként jöttek ki és a község különböző részein laknak, az összefüggés célját nem tudtuk megállapítani, a két eset kivételével azóta nem tapasztaltunk a fenti lakásban összefüggést.

Megjegyzés:

Kérem ezen jelentést a szeghalmi járáskapitányságon dolgozó államvédelmi bajtárs részére átadni, mivel február hó 26-án Füzesgyarmaton kintléte alkalmával úgy beszéltük meg, hogy Szeghalomra küldjem be és ottan meg fogja kapni.

Füzesgyarmat 1951, év február, hó 27-én.

őrsparancsnok. sk.aláírás /Pesti Lajos. r. főtörm./

Tárgy: Jobboldali elemek kapcsolata Füzesgyarmaton²⁷

I. alosztály.

Jelentés.

Békéscsaba, 1950. július 28.

Jelentem, hogy bizalmas úton arról értesültem, hogy Füzesgyarmaton jobboldali személyek járnak össze, ami a folyó év elején kezdődött, de akkor az informátorok figyelését észrevették és azóta kaocsolataikat jobban elkonspirálják. A csoport nemegy helyen jön össze. Gálfi és Bajor lakására többnyire ugyanazok a személyek mennek el.

Karakterisztikájuk az alábbiak:

Bajor János szül. Kolozsvár,1922. Nevezett munkás családból származik, apja lakatosmester, aki Kolozsvárott a román CFR-nél dolgozik. Elemi iskoláját és érettségijét a román iskolákban végezte 1940-ben, majd 1944-ben teológiát végzett. Iskolái elvégzése után 2 hónapi katonai szolgálatra behívták a kolozsvári helyőrségi kórházba. Utána kinevezték Füzesgyarmatra unitárius lelkésznek, ahol jelenleg is van. Felszabadulás Füzesgyarmaton éte és azalatt az idő alatt, amíg a többi papok el voltak menekülve, felekezetre való tekintet nélkül ő látta el a papi teendőket.

27 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 71.

Az egyházi munkája Gyulától Püspökladányig terjedt ki, párton kívüli, demokráciával szemben passzív magatartású egyén. A múltban nem foglalkozott politikával, de a felszabadulás után érintkezésbe lépett jobboldali személyekkel, akikkel azóta is kapcsolatot tart.

Füzesgyarmat községben Acsai Mihály M.D.P. titkártól az alábbiakról értesültem még:

Blankenstein Pál gróf 1940-ben egy fegyveres csoportot szervezett, ezeket fegyverrel is ellátta és nyilas egyenruhába jártak. 1942-43-ban nyilas egyenruhába jártak és nyilas nagygyűléseket rendeztek. A németek bevonulása után a falu lakosságát rettegésbe tartották és nyíltan hangoztatták, hogyha a dolgozók megmozdulnak Füzesgyarmaton, akkor azt rögtön vérbe folytatják. Blankenstein Pál gróf állítólag az angol követségen teljesít szolgálatot Budapsten, mint gépkocsivezető. Az utóbbi időben több ízben járt le Füzesgyarmat községbe gépkocsival, ottan az r.kat papot, valamint a községben lakó apácákat kereste fel s ezekhez különféle csomagokat vitt. A községben való tartózkodása alatt az apácáknál szállt meg minden esetben. A községben lakó apácák Révai elvtárs beszéde óta a tulajdonukban lévő bútorokat és más ingóságukat a község klerikális beállítottságú lakóinál helyezik el megőrzés végett, azzal indokolva azt, hogyha őket esetleg elviszik a SZU-ba, őrizték meg azt számukra, míg ők vissza nem jönnek. A Blankenstein-féle fegyveres csoportnak tagjai voltak még: a jelentésében szereplő Flórik János, Kántor Dezső, Sipos István, ifj. Tatár István és Kisspál István.

A község intellektuel elemei névszerint: Orosz István ügyvéd, Pikó Zsigmond ügyvéd, Szende István állatorvos és a község gyógyszerésze az esti órákban rendszeresen összejárnak. Minden alkalommal másnak-másnak a lakásán és ott bizalmas megbeszéléseket folytatnak.

Agott Istvánné füzesgyarmati lakos elmondotta Acsai Mihály M.D.P. titkárnak, hogy találkozott Parti Imre fegyveres csoport vezetőjével, aki elmondotta neki beszélgetés közben, hogy írásban fogja bizonyítani, ha eljön annak az ideje, hogy ő kivel áll kapcsolatban. Nevezett Parti Imre lakásán az Államvédelmi Hatóság kb. két hónappal ezelőtt házkutatást tartott, hol nevezettnek a levelezését keresték. Nevezettet el is vitte az Államvédelmi Hatóság, de két nap múlva haza engedték. Elmondotta még Agott Istvánné a beszélgetés során, hogy levelezéseit úgysem fogják megtalálni, mert úgy elvannak dugva, hogy még felesége sem tudja.

Elmondotta továbbá Agott Istvánné, hogy Hegedűs tanítónak a fia az ő sógora gyermekének mutatott két német pisztolyt, mely szét volt szedve és zsírba volt rakva. Hegedűs tanítónak a fia azt mondotta, hogy időközönként ők elő szokták venni a pisztolyt és átpucolják. Ifj. Agott Károly kérte a tanító fiát, hogy adja el neki az egyik pisztolyt, mire nevezett azt mondotta, hogy kell ez nekünk, mind a kettőre szükségünk lesz még. (...)

Beöthy Zsigmond szül. Vámosháza, 1912. apja: Ödön, anyja: Szilágyi Anna, nős, foglalkozása: volt adóügyi jegyző, kulák, lakása: Füzesgyarmat Széchenyi u.14. Nevezett értelmiségi családból származik, apja tanító volt. Iskolái elvégzése után mint adóügyi jegyző állásba került Sárrétudvariba, ahonnan 1944-ben behívták a frontra. A fronton szovjet hadifogságba esett, ahonnan 1946-ban visszatért Füzesgyarmatra, de állásából B listázták, kidobták, mert ténykedését azzal kezdte, hogy jobboldali reakciós kulák elemekkel összejárt és a hivatalát arra használta fel, hogy

a reakciós személyeket segítse. Időközben az NPP-nek lett tagja, de vezető állást nem töltött be. Feleségétől különvált és (X.Y. a szerzők) kuláklánnyal összeállt, akivel jelenleg is vadházasságban él, és az apósa biztosítja nekik a megélhetést. Jelenleg nem dolgozik sehol sem, hanem a szabadidejét reakciós elemek társaságában tölti, akik a múltban vele együtt a MÉP-nek voltak tagjai, névszerint dr.Orosz István, „vitéz” Fekete János henteskulák, dr.Jánosi Márton községi orvos, ifj.Sári József 64 holdas kulák, „vitéz” Gálfi Kálmán volt katonatiszt és Makai Emil gyógyszerész.

„vitéz” Homoki Lajos szül. Füzesgyarmaton, 1887. apja:+Lajos, anyja: Gyáni Erzsébet, lakik: Füzesgyarmat Ady Endre u. 10.sz.a. Nagybirtokos családból származik, apjának kb. 900 hold földje volt, miből neki a földreform során megmaradt 100 hold, melyet 1949-ben felajánlott az állam részére. Vitézi címét az első világháborúban szerezte, és mint törzsőrmester szerelt le. A szovjet hadsereg elől nyugatra menekült, de 1945-ben visszatért. Utána a FKP-nak lett tagja, ahol már betegsége miatt funkciót nem töltött be.

Mogács József szül. Budapest, 1921. apja: József, anyja: Gyuszer Gizella, foglalkozása volt kereskedő, jelenleg tűzoltó, a MASZOVOL-nál, Biharnagybajom-ba. A felszabadulás után Füzesgyarmaton az MKP-nak tagja lett, ahonnan 1947-ben azért, mert kulákokkal barátkozott és a földműves szövetkezetnél lévő pozíciójáról is leváltották. A múltban budapesti lakos volt.

Sári József szül. Füzesgyarmat 1897. apja: József, anyja: Pikó Zsuzsanna, nős, 60 holdas kulák, lakik: Füzesgyarmat Széchenyi u. 6.sz.a. Szüleinek 400-500 hold földjük volt, a községben földjük mennyisége szerint második gazdák voltak. A múltban Futura főbizományos volt. 1944-ben katonának hívták be, ahol hamarosan fogságba esett és a Szovjetunióból 1946-ban került haza. Hazatérése után a FKP-nak lett tagja, de vezető funkciót nem töltött be.

Gálfi Kálmán szül.1902. Füzesgyarmaton, apja:+Kálmán, anyja: Erdős Zsuzsanna, lakása: Füzesgyarmat, Kossuth Lajos u. 30.sz. Értelmiségi családból származik, apja tanító volt, aki a múlt rendszert hűen kiszolgálta, vitéz volt, és a községben lévő vitézeknek ő volt a parancsnoka. Nevezett hosszú évekig levante főoktató volt, amikor az iskoláit elvégezte, katonai szolgálatra vonult be, és részt vett a Szovjetunió elleni harcokban, ahol fogságba esett, de 1945-ben hazatért. Hazatérése után a demokratikus rendőrség kötelékébe felvették, később pedig a múltbeli magatartása miatt onnan kidobták. Jelenleg nem dolgozik sehol, teljesen munka nélkül lézeng.

A másik csoport tagjai az alábbiak:

Makai Emil gyógyszerész, aki 1938-ban Szeghalomról került Füzesgyarmatra. A múltban Füzesgyarmaton a nyilaskeresztes pártnak volt vezetőségi tagja, mint szervező. A Szovjetunió ellen mint katona 1941-től egészen Berlin elestéig harcolt, ahol szovjet fogságba esett és 1947-ben tért vissza. Hazatérése óta mint gyógyszerész, tovább dolgozik és olyan személyekkel tart kapcsolatot, akik bármikor készek volnának a jelenlegi rendszert megdönteni.

Pikó Zsigmond szül. Füzesgyarmat, 1902. anyja: +Sári Zsuzsanna, apja: Lajos, lakik: Füzesgyarmat Széchenyi u. 18.sz.a. Apja foglalkozása ügyvéd, akinek 65 hold földje van. Nevezett gimn. iskolái elvégzése után ügyvédi pályát választott és tanult. A múltban 1942-ig Füzesgyar-

maton dolgozott, mint ügyvéd, ekkor behívták katonának, és mint zászlós résztvett a Szovjetunió elleni harcokban. Nyugat felé menekült, ahol Németország területén szovjet fogságba esett, és 1947-ben tért haza. Pártonkívüli.

Orosz István szül. Füzesgyarmat, 1891. apja: +István, anyja: Koruka Mária, ügyvéd, lakik: Füzesgyarmat, Széchenyi u. 7. Nevezett kereskedő családból származik, katona nem volt, múltban pártnak, vagy egyesületnek tagja nem volt, felszabadulás előtt nyugatra menekült, ahonnan 1945-ben visszatért. Alkalmazkodó természetű.

Sznede János szül. 1898., jelenleg mint községi állatorvos füzesgyarmaton dolgozik. Pártnak, vagy egyesületnek tagja nem volt, katonai szolgálatot, mint tart.hdgy teljesített. Alkalmazkodó magatartású.

Fehér László volt katonatiszt, aki Agod István pártonkívüli elbeszélése szerint fegyvert rejtet.

Mivel a fentiek állandó kapcsolata meg van, így szükségesnek tartom, hogy valamennyiről végezzünk környezettanulmányt és a környezettanulmányozás során kiválasztani az arra legalkalmasabb és legmegfelelőbb egyént és javasolom, hogy minél előbb a fenti társaságba b. egyénnel épüljünk be.

Bögre Gábor, áv.ny.hdgy., aloszt.vez.

Kocsis Lőrinc, áv.nyomozó

„Fehér Partizánok” Füzesgyarmaton

Egy tolvajnő és egy csavargó vallomása²⁸

Gépelte: Bögre Gábor áv. hdgy.

SZIGORÚAN TITKOS!

Készült: 1 pld.-ban. I. alosztály.

Kapja: Osztályvezető.

Tárgy: Füzesgyarmati szervezkedés

Jelentés.

Békéscsaba, 1951. évi március hó 14.-én.

Jelentem, hogy folyó hó 9.-én a füzesgyarmati MDP. szervezetbe behívatott Oláh Imréné szül. Szalai Juliánna, Köröstarcsa, 1920. évi szül. anyja: Kerekes Juliánna, különélő alkalmi munkás, Füzesgyarmat, Árpád-u 7.sz. alatti lakost a szervezkedésre vonatkozóan kikérdeztem, melynek

28 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 83-84.

során a következőket mondta el:

1951. évi február hó közepe táján elment SÁRI ANDRÁS, kulák, Füzesgyarmat Petőfi-u.-i lakására, hogy ott a feketén vágott birkából húst vegyen. Húst nem kapott, hanem elbeszélgetett Sári Andrásnéval, aki panaszkodott a mostani nehéz helyzetről, valamint a Párt konferenciájának előkészületeiről. Sáriné elmondotta, hogy az kellene, hogy az ünnepség alkalmával leszállna itt vagy 15-20 amerikai ejtőernyős, azoknak segítségükre lennének a füzesgyarmati „Fehérpartizánok” és közösen majd csinálnának azok jó ünnepet.

Szalai né elmondása szerint ekkor megkérdezte Sárinét, hogy vannak Füzesgyarmaton fehérpartizánok, mire Sáriné azt felelte, hogy igen, azt is mondotta Oláhné kérdésére, hogy köztük vannak a fehérpartizánoknak TÖRÖK ISTVÁN és SERBÁN PÉTER, Sárinéval többet az ügyről nem beszélgetett.

Oláhné elmondotta még, hogy ő szerelmi viszonyt folytat (X. Y.)²⁹ 26 éves kulák fiatalemberrel. Ez a fiatal kulák március hó 4.-én éjjel elment hozzá és elmondotta neki, hogy „képzeld ezek a hüjék máma megfigyelték, amikor a Szabadság harcosok vonultak kifelé, az a tervük, hogy majd egyszer amikor így vonulnak kézigránátot fognak közéjük dobni. Oláhné megkérdezte, hogy kik akarták ezt csinálni, mire (X. Y.) azt mondotta, hogy Zsadányi Imre. (X. Y.) jó viszonyban van Zsadányi Imrével, f. hó 5.-én el is mentek este Zsadányi Imréhez. Itt beszélgettek a jelenlegi nehéz helyzetről, akulák Zsadányi Imre apjának kb. 90 hold földje van és Füzesgyarmat Toldi-u.3.sz.alatt lakis. Zsadányi azt mondotta, hogy ők kulákok nem hagyják magukat, hanem szervezkednek és cselekedni is fognak. Van nekik egy „Fehérpartizán” csapatok, amelybe igen sok kulák van benne Füzesgyarmaton. El is sorolta Oláhnénak a következő neveket: Ifj. SÁRI JÓZSEF, kulák, Széchenyi u-6.sz. Sári András, kulák, Aranyjános-u.17. sz. Sári Lajos kulák, Petőfi-tér 9. sz. Kincsesné szül. Hegedűs Eszter, volt tisztviselő, Ady-u.3.sz. Faragó Sándor, tanító, Bethlen-u. 4.sz. alatti lakos. Bajor Jánosné, az unit. pap felesége, Kiss János ref. pap, Gyáni Zsigmond, kulák III. külterület.

Elmondotta még Oláhnénak Zsadányi ez alkalommal aztis, hogy van nekik rádió adó-vevő készülékük és fegyver is áll a rendelkezésükre, de azok hogy hol vannak azt nem mondhatja meg.

Többet nem beszélgettek a szervezkedésről és azóta még nem találkozott vele.

Megállapítottam azt, hogy a felsorolt személyek között valóban megvan a kapcsolat, ezek egyrésze közeli rokonságban is van egymással, és valamennyien a Sáriné által említett két személy kivételével kulákok és egyéb osztályellenséges elemek. A Sáriné által megnevezett Török István és Serbán Péter azonban napszámos, de kulák befolyás alatt állnak. Serbán ellen már volt eljárás is folyamatban demokrácia ellenes kijelentések miatt. Török István pedig igen szoross kapcsolatban volt a felszabadulás után a füzesgyarmati volt gróffal, aki jelenleg az Angol követség-nél gépkocsivezető.

29 Anonimizált levéltári dokumentum.

Oláhné a feljelentését a rendőrségen a következőképpen tette meg:

Eljárás indult ellene 500 forintnak az ellopása miatt. Kikérdezése alkalmával azt mondta a rendőrségen, hogy miért ő ellene nyomoznak, amikor nálla sokkal nagyobb bűnösök járnak szabadon. Ha őt elengedik, akkor ő egy igen komoly jelentőségű dolgot fog a rendőrség tudomására hozni és ekkor mondotta el fent leírtakat.

Bögre Gábor, áv. hdgy.

Tárgy: Fehér partizán nevű szervezkedés Füzesgyarmaton³⁰

GÉPELTE: Kovács Mária áv. irnok. Szigorúan titkos „H”

Készült: 3 példány.

Kapta: 2-péld. ÁVH. Bpest, 1-péld. ÁVH. Bcs.

32-1396/1951

Operatív terv

Békéscsaba, 1951. április 24.

Tömeghálózati úton és Oláh Imréné füzesgyarmati lakós bejelentése alapján arról értesülünk, hogy Füzesgyarmat községben „Fehér partizánok” elnevezés alatt, főleg kulákokból álló szervezkedés van, amely magába öleli a volt katonatiszteket, csendőröket, nyugatos és B-listázott tisztviselőket, valamint az egyházi személyeket is.

Oláh Imréné a szervezkedésről (X. Y.) 26-éves kulák fiatalemberen keresztül értesült, kivel szerelmi viszonyt folytatott, és aki jó viszonyt tart fenn Zsadányi Imre kulákkal, aki a szervezkedésnek egyik tagja. Ezen az úton szerzett értesülések alapján Oláh Imréné elmondta, hogy a szervezkedésben a következő személyek vesznek részt: Pallós Ödön volt ezredes, Makai Emil volt százados, Beőthy Zsigmond volt adóügyi jegyző, Dr. Jánossy Márton internált orvos, Ifj. Kiss János internált kulák kocsmáros, Nagy József volt községi tisztviselő, Faragó Antal tanító, Bajor János unitárius lelkész, Kiss József református lelkész, Puskás János volt kocsmáros kulák, Szentesi Sándor kulák kereskedő, Kiss Károly traktorkezelő, Sári András, Sári Imre, Zsadányi Imre kulákok, Balázs István ÁMG. traktorkezelő, és a füzesgyarmati kulákok közül még több ezideig ismeretlen személy.

A szervezkedés mélyebb felderítése érdekében ügynöki beépülés végrehajtását vettük tervbe. Ebből a célból környezettanulmányt végeztünk Beőthy Zsigmond volt adóügyi jegyzőről. Nevezettre terhelő adatokat gyűjtöttünk össze. A beszervezést április hó 2-án hajtottuk volna végre, azonban időközben Beőthy Zsigmond Füzesgyarmatról Budapestre felköltözött, hogy elhe-

30 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 123-125.

lyezkedjen. Oláh Imréné füzesgyarmati lakóstól szerzett újabb értesülések arra engednek következtetni, hogy **Beőthy Zsigmond, aki jelenleg Budapesten, Falk Miksa u 19. II. 3-szám alatt lakik, Kun Albert nevű barátjánál, a füzesgyarmati szervezkedésben vezető szerepet tölt be. Ezért Beőthy Zsigmond beszervezésétől elálltunk.**³¹ (...)

Jelenleg a szervezkedésbe nem vagyunk beépülve. A további operatív munka végzésére vonatkozó tervem az, hogy Oláh Imrénét újból felkeresem egy olyan alkalommal, amikor egyedül tartózkodik a lakásán. Hosszabb ideig elbeszélgetek nevezettel, s azt a látszatot igyekezem kelteni, mintha az általa bejelentett szervezkedés az államvédelmi hatóságot túlzottan nem érdekelné. Ezekután ismét egy titoktartási nyilatkozatot veszek ki nevezettől.

A továbbiakban részletes, mindenre kiterjedő környezettanulmányt végzek Károlyi Zsigmond füzesgyarmati kulákról. A környezettanulmány során már igyekezek nevezettre vonatkozóan már terhelő adatokat összegyűjteni.

Ezután nevezettet konspiratív úton előállítanám. Gyanúsítottként kihallgatnám a szervezkedésre vonatkozóan. A felvett gyanúsított jegyzőkönyvbe azt domborítanám ki, hogy huzamosabb időn keresztül tudomása volt egy államellenes szervezkedésről, s erről az államvédelmi szerveket nem értesítette. Mint ilyen részesévé vált a szervezkedésnek, A vele folytatott beszélgetést úgy irányítanám, hogy ennek során önként tegyen ajánlatot a szervezkedés további felderítésére vonatkozóan. Amennyiben ez megtörténik, úgy tőle erre vonatkozóan nyilatkozatot vennék ki. Részletes konspiratív kioktatásban részesíteném, figyelmeztetném arra, hogy a vállalt kötelezettségéről, előállításáról, kihallgatásáról és az államvédelmi szervekkel való kapcsolatáról senkinek, még Oláh Imrénének se beszéljen. Megbeszelném nevezettel a következő találkozás idejét, módját, helyét, s első feladatként azzal bíznom meg, hogy Zsadányi Imre kulákkal hosszabb időn keresztül beszélgessen el, majd azt írásban fektesse le. (...)

Ezen az úton közvetve lehetővé válik a szervezkedés további felderítése. Károlyi Zsigmond beszervezését május 8.-ig hajtom végre

Ezzel egyidejűleg megkezdem a szervezkedésben résztvevő személyek alapos, minden részletre kiterjedő környezettanulmányozását, melynek során újabb beépülésre alkalmas személyt választok ki.

Fazekas István, áv.fhdgy., alosztályvezető.

Tanúkihallgatási jegyzőkönyv³² (K. Tóth József)

A jegyzőkönyv készült: Békéscsaba, 1951 évben április hónap 19. napján

31 A dokumentumokban vastagítással jelöltük az általunk fontosnak vagy lényegesnek ítélt szakaszokat.
A szerkesztők.

32 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 244-246.

A tanú vezeték és utóneve: **K. Tóth József.**

Születési hely és év: 1921. február 7. Szeged.

Anyja neve: Csaba Zsófia.

Nemzetisége: magyar.

Anyanyelve: magyar.

Állampolgársága: magyar.

Lakóhelye (pontos címe): Szeged. Sziágyi-utca 3.

Szociális származása: munkás.

Szociális helyzete: vagyontalan.

Munkahelye és beosztása: munka nélkül van jelenleg.

Iskolai végzettsége: 6 elemi.

Pártállása: pártunkívüli.

Pártállása a múltban: MKP. 1945-től 1947-ig.

Milyen tömegszervezetnek tagja és milyen funkciója van: szervezeten kívüli.

Volt-e büntetve: 1950-ben csavargás miatt 20 napi elzárás.

Az ügyben szereplő gyanúsított vagy gyanúsítottakhoz való viszonya: érdektelen.

Iskoláim elvégzése után szegeden a Polák féle kötélgyártó üzemben dolgoztam, majd később a szegedi kenderfonóba kerültem alkalmazásban, addig, amíg benem hívtak katonának. 1942-ben vonultam be katonai szolgálatra 1944- szeptember 7-ig voltam katona, amikor is alakulatomtól megszöktem. Ezután Budapesten lakó K. Tóth Margit nevű nővéremnél tartózkodtam Budapesten a XIV. ker Semsei Andor utca 17 szám alatt a szovjet csapatok bevonulásáig. Ezután Szegedre költöztem feleségemhez, Puskás utca 25 szám alá, és újra a szegedi kenderfonóban dolgoztam. 1945-ben még visszamentem Budapestre és az MKP. Tisza Kálmán téri központjában nyertem alkalmazást, mint kapuőr. Ezután újra visszamentem Szegedre, majd újra Budapestre, a VAFOSZ. keretén belül dolgoztam, majd ismét Szegeden alkalmi munkával foglalkoztam, Pécssett egy Német nevű kötélgyártónál, Székesfehérváron Iberszeder János kötélgyártónál, majd Budapesten Baracs Kálmán kötélgyártónál dolgoztam egészen 1949. évig.

Az elmúlt évben különböző községekben, főleg a kötélgyártó szakmában dolgoztam: Szeghalom, Komádi, Kecskeméten, Debrecenbe, Nyíregyházán, Fehérgyarmaton, Kisvárdán. A múlt év nyarán visszamentem Szegedre és az előbbi címen van bejelentett lakásom.

Az elmúlt évben nyáron egyik szegedi korcsmában összetalálkoztam egy illetővel, akiről később tudtam meg, hogy Sándor János nevű szegedi pártfunkcionáriussal /:Csongrádi út 3.:/ Sándor János itas állapotban arról beszélt nekem, hogy őt több ezer forintos sikkasztás miatt el fogják ítélni, de nem esik kétségbe, mert lesznek olyan személyek, akik megfogják védeni. Nem baj, ha a pártból ki is rúgják, mert úgy is rövidesen a kommunistákat fel fogják akasztani. Sándor elmondotta, hogy működik egy szervezkedés, illegálisan és ennek tagjai őt ki fogják szabadítani.

Később megtudtam, hogy Sándor Jánost a szegedi rendőrkapitányság őrizetbevette és én is

kihágást követtem el, hogy őrizetbevegyenek. Így akartam elérni, hogy Sándor Jánossal még érintkezni tudjak és többet tudjak meg az általa említett illegális szervezkedésről.

Ez sikerült is, mert Sándor Jánossal a szegedi kapitányságon egy cellába kerültem és elmondta nekem, hogy az illegális szervezkedés túlnyomó részben Békés megye területén működik, egyéb konkrét adatot nem szolgáltatott.

Tekintettel arra, hogy ez adomáciaellenes szervezkedés izgatta a fantáziámat, mivel családom tagjai valamennyien aktív pártmunkát végeznek /:pl. K. Tóth Károly nevű öcsém az államvédelmi Hatóságon teljesít szolgálatot., K. Tóth Margit nevű nővérem Budapesten kerületi MADISZ vezetőségi tag volt, K. Tóth Katalin nevű nővérem, úgy tudom a Belügyminisztériumban van alkalmazásban.:/

A demokráciaellenes szervezkedés után kutatva Békés megye igen sok községében, főleg Szeghalmon vállaltam alkalmi munkát, miközben azután puhatolóztam, hogy kik azok a reakciós személyek, akik gyanúsíthatók illegális szervezkedésben való részvétellel.

Így jutott tudomásomra Varga Vince gátórnek a neve, aki a Körös-partján Szeghalomtól a második számú gátórházban lakik. Varga Vincéről a község tszcs tagjaitól igen sokat hallottam, mely szerint minden igyekezete az, hogy a tszcs munkáját gátolja.

Varga Vincét kb 3 héttel ezelőtt kerestem fel és jobban a bizalmába férközzem, úgy adtam ki magamat, mint üldözött református pap és támogatását kértem.

Varga Vince szívesen nyújtott támogatást és a vele való beszélgetések közben egyre jobban belemélyedtem a politizálásba, miközben a jelenlegi államrendszert becsmérelte. Kb. 3 napig tartózkodtam Varga Vincénél, miközben megtudtam azt, hogy tagja egy illegális szervezkedésnek, melynek az a célja, hogy fegyveresen felkelést készítsen elő és adott jelre /:mely szerint a kulák likvidálás megindítása, a kulákok összeszedése volna. /ez, az állítása szerint jól megszervezett illegális csoport országszerte fegyveres felkelést indítani, kapcsolatban a romániai Vas gárdistákkal és a csehszlovákiai ellenforradalmárokkal.

Varga Vince és felesége elmondották még azt is, hogy a közelben lévő gátórházban egy ismeretlen nevű gátőr /:aki a Berettyóújfalu és Szeghalom közötti telefon vonalak őrzője:/ szintén tagja a szervezkedésnek, ő szervezi Zsáka és Furta községeket.

Vargájék elmondották még, hogy a közelükben lakó Hajdu nevű gátórhöz sűrűn jár több budapesti személy, akik utasításokat hoznak és visznek át Romániába és onnan is leveleket csempésznek át.

Vargáékhoz jár az elmondásuk szerint egy Miska nevű személy Budapestről, aki futárpostát hoz, amelyet Vargájék osztanak széjjel különböző községek, illegális csoportjai vezetőinek. Állításuk szerint ez a Miska nevű személy zöld színű szerelőruhában jár, és szerintük 38 éves, igen sok alkalommal a környékbeli községekben szervező munkát végez.

Három nap múlva Vargáéktól, tanácsadásuk alapján Köröstarcsára mentem, egy Pocsai nevezetű volt gyógyáru kereskedőhöz, aki a múltban gyógyfüvekkel kereskedő, a bankban folyó számlával rendelkező gazdag ember volt. Köröstarcsa mellett a tanyában lakik feleségével és

kislányával. Pocsai kb. 50 éves, alacsony, fekete, alsó ajka igen duzzadt, foghíjas.

Pocsainak elmondtam, hogy az illegális szervezkedés ügyében jöttem és nála éjszakai szálást kaptam, miközben az illegális szervezkedésről beszélgettünk.

Pocsai elmondotta, hogy kapcsolatban áll az illegális szervezkedés a román Vasgárdistákkal és jugoszláviai kapcsolatokkal is rendelkezik, mivel B. Szabó László békési lakoshoz amerikából Jugoszlávián keresztül érkeznek utasítások egy Zébereczky nevű volt belügyi államtitkártól, aki Békésről disszidált. Pocsai megjegyezte, hogy igen nagy baj az, hogy B. Szabót a rendőrség és az ÁVH. figyeli.

Közben nagyképűen és hencegve beszélt arról, hogy az illegális szervezkedés igen erős és az ő vezetése alatt is 30 személy, akik csendőrök működik és nincsenek is rászorulva arra, hogy külföldi fegyverszállítmányt kapjanak, mivel mindegyiknek van annyi elásott fegyvere, hogy ha összeszednék egy kocsi rakomány is kitelne belőle.

Pocsai elmondotta, hogy Körösladány községben volt egy Török Mihály nevű személy, akit letartóztattak és jelenleg a gyulai börtönben tölti a büntetését. Ennek a Török Mihálynak a házában volt a futárok találkozója.

Állítólag Török Mihály az illegális szervezkedésről nem tudott és ő jelenleg tszcs elleni izgatás ellen van elítélve.

Pocsaitól való eltávozásom után néhány nap múlva ismét felkerestem Varga Vincééket, hogy tőlük a szervezkedéssel kapcsolatban több adatot tudjak meg. Ez folyó hó 15-én történt, amikor Vargáné elmondotta, hogy éppen várják Budapestről a Miska nevű személyt.

Vargáéktól való távozás után egy madárijesztő ruhába öltöztem, magamat eltorzítottam és lestem, hogy ki lesz az a személy, aki Vargáékat felkeresi. Ezt nem sikerült megállapítanom, mert a szeghalmi híd közelében lévő erdőszélén két ismeretlen személy megzavart és előlük csak futva tudtam elmenekülni.

Vargáékat újra felkeresve tudomásomra hozták még, hogy az illegális szervezkedés titkos rádió leadóval és nyomdával is rendelkezik, a rádió leadó „Rákóczi” néven fog rövidesen megszólalni, a nyomdában pedig fasiszta röpcédulákat fognak készíteni. A szervezkedés Vargáék szerint igen tökéletesen sejt szerűen van megszervezve, úgy, hogy igen kevesen tudják egymásról, hogy a szervezkedés tagjai.

Ez alkalommal Vargáék tőlem esküt vettek, hogy a tudomásomra jutottakat semmi körülmények között nem árulom el, hogy minden igyekezetemmel azon leszek, hogy a szervezkedés részére minél több személyt toborozzak. Az esküben ki kellett jelentenem, hogy tudomásul veszem azt, hogy árulásom esetén az életemmel játszom, mert, mint mondták a kezük mindenhová elér. Az eskü szertartásos volt: egyik kezemet nyitott bibliára kellett helyeznem, másik kezemet a szívemre téve mondtam utánuk, Varga Vince után, az eskü szöveget.

Végül előadom, hogy Varga Vincéék egy jelet rajzoltak le, melyel kapcsolatban azt mondták, hogy ezzel a jellel a szervezkedés bármely tagjához mehetek, ott mindig támogatást fogok kapni. Ezt a jelet a jegyzőkönyv végén aláírásom mellett fogom lerajzolni.

Egyéb előadni való nincs, a jegyzőkönyvet elolvasás után helybenhagyólag aláírom.

Felvette: [olvashatatlan aláírás] áv. fhdgy.

K. Tóth József, tanú

(A lerajzolt jel: egy kört vízszintes irányban elfelez egy nyíl, amely jobbról balra mutat. Az elfelezett kör felső részében egy írott nagy K betű, alsó részében egy írott nagy J betű áll. A K elé és a J után pontot tettek. A jel alatt jobbról „II.” szám áll.)

Tárgy: „Fehér Partizánok” szervezkedése Füzesgyarmaton³³

Feljegyzés: Békéscsaba, 1951. június 6.

Május hó 30.-án K. Tóth József bejelentése ügyében Szeghalomra kiutaztam. Megállapítottam, K. Tóth József elmondása szereint, hogy Varga Vince nevűgátör Szeghalomtól 12-13 km. Füzesgyarmaton viszont csak 5-6 km. lakik a Berettyó partján. Vargazug Füzesgyarmat községhez tartozik, ezen a területen lakik, illetve itt van azoknak a kulákoknak a földje, akik az állítólagos „Fehér partizán” szervezkedésben résztvettek. Erről a területről beszereztem a térképet is, amely mindezt szemléltetően alátámaszta. A helyszíni kiszállás során az a vélemény alakult ki, hogy nem két különböző szervezkedésről van szó, hanem egyről, s ennek K. Tóth József bejelentése a szervezkedésnek csak egyrésze, Varga Vince csak egy sejtnek lehet a tagja. A nyomozás során azt is megállapítottam, hogy Varga Vince környezetében jobboldali beállítottságú elemek vannak. A Szeghalom felőli első szomszédja a felszabadulás előtt feltörte és kirabolta az egyik gettót, emiatt 6-hónapot kapott. A Darvas felőli szomszédja a kulákoknak legjobb barátja, szoros kapcsolatot tart fenn Beliczei József nevű személyek, Varga Vince másik szomszédjával, akit az állami gazdaságból elkövetett szabotáázásáért 6-hónapra ítélték el, és utána internáltak. Vargához rendszeresen leszokott járni egy Farkas nevű volt jutasi őrm, aki jelenleg az állami gazdaságnak a vízmestere.

Vargához legközelebb eső tanya 3.km-re van. Közvetlen a gátör házzal szemben, attól mintegy 200-méternyire egy szivattyútelep működik, mely az állami gazdaság rizstelepeére vizet emel át a Berettyóból. A szivattyútelepet a füzesgyarmati ÁMG. működteti, s ott Erdei József nevű traktorista dolgozik állandóan. Előreláthatólag a munkát szeptemberig fogja végezni. Erdei József rendszeresen beszokott járni Varga Vincéhez ivóvízért, egy-két alkalommal elsokott vele beszélgetni és kis szívességeket kér tőle. Erdei Józsefről környezettanulmányt végeztem. Az adottságainál fogva alkalmas arra, hogy Varga mellett és annak bizalmába férközve ügynöki munkát végezzen. Lehetővé teszik ezt a képességei is. Közvetlenül Vargával szemben dolgozik.

33 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 204-210.

A napnak bármelyik szakában korlátlanul felkeresheti Varga Vincét, értelmes, jó szellemi képességű, emellett politikai szempontból megbízható, és így irányítás mellett Varga bizalmába tudna férkőzni, az általunk adott feladatot megtudná oldani. A környezettanulmánya készen van, a kérdőlapjai felvannak terjesztve, s jelenleg arra várunk.

Az ügyben eddig munkát végző Károlyi Zsigmond a legutolsó kapcsolat alkamával beszámolt arról, hogy hosszabb ideig beszélgetett Török Istvánnak, aki szoros kapcsolatban állt Blankestein gróffal, és a véleménye szerint a szervezkedésnek egyik tagja. Ez a személy mondta Károlynak, hogy van neki egy pisztolya, deha változik a helyzet egy pár drb-ot tud addni a megbízható embereknek.

Károlynak az apját két héttel ezelőtt másfél évre ítélték el mezőgazdasági szabotázs miatt, maga Károlyi pedig fél évet kapott. Büntetésének kitöltésére 18-án kell bevonulnia Szeghalomra. A legutolsó kapcsolaton hosszabb ideig beszélgettem vele, s elmondta, hogy nemakarja kitölteni a büntetését, hanem úgy dolgozik, hogy kiértemelje tőlünk azt, hogy a büntetését felfüggesztesük. Elmondta, hogy Katona István kulák, akiről már előzőleg jelentette, hogy Oláhné állítása szerint tagja a szervezkedésnek, már bizalmas viszonyt épített ki.

Károlyi feladatul a következőket kapta: Ismét vegye fel a kapcsolatot Török Istvánnal, terelje rá a szót a büntetésére, ezen keresztül igyekezzen mégjobban jutni, s igyekezzen megtudni, hogy a pisztoláyt hol tartja, hány drb. van a fegyverből, azokat hol rejtette el, és kiket tud még a községben, akik fegyverrel rendelkeznek. Végül tegyen célzást arra, hogyha esetleg szüksége lenne rá, Török István tudna-e részére is adni egy fegyverét. /Ennél kihangsúlyoztam azt, hogy fegyvert ne fogadjon el, s ne mostanra kérje, hanem csak célzást tegyen rá./ Töröktől tudja meg azt is, hogy Blankestein szokott-e lejárni Garmatra, ha nem úgy milyen formában tartják az itt-honi jóismerősei a kapcsolatot.

Második feladatul azt kapta, hogy Katona Istvánnal, kivel állítása szerint már bizalmas viszonyt épített ki, és aki már említette, hogy a községben van egy mozgalom a kommunisták ellen, ismét vegye fel a kapcsolatot, és hosszabb ideig beszélgessen vele. Mivel Katona szereti a bort, vigyen neki bort is. A beszélgetés során említse meg a büntetését, beszéljen a jelenlegi rendszerről, és ne említse, de a beszélgetést úgy irányítsa, hogy Katona ismét tegyen említést az alakulóban lévő földalatti mozgalomról. Ha erről szó esik, úgy igyekezzen arról részletesen mindent megtudni.

Harmadik feladatul azt kapta, hogy Sári Józseffel, vagy olyan kulákkal, akinek a nevét már mint a szervezkedésben résztvevők jelentették, hosszabb ideig beszélgessen el, lehetőleg több napon át. Panaszkodjon arról, hogy szabotálás miatt megbüntették. Beszéljen a rendszerről és ilyen módon igyekezzen annyira a kulák bizalmába férkőzni, hogy az önként felvesse az állítólag szervezkedés létezését. Ha ez megtörténik, úgy arról igyekezzen többet megtudni. Károlyival a kapcsolat a szokott helyen 7.-én este ~ 9-órakor lesz.

Az ügyben a további operatív tervem az, hogy a köröstarcsai Pocsai nevű kulákra Tóth Sándor nevű informátort ráirányítom. Tóth Sándor, aki az állami gazdaság pénztárosa már huza-

mosabb idő óta dolgozik. Ügynöki munkát végez, mert mindenki úgy ismeri, mint jobboldali beállítottságú személyt. Hozzánk őszinte, s az ellenséges elemek köréből hozza a jelentéseket. Igen értelmes, az állami gazdaságban lévő jobboldali elemek bizalmát élvezi. Valamilyen módon a vele való előzetes megbeszélés és kioktatás után lehetőséget teremtett arra, hogy Pocsaival megismerkedjen. Pld. Pocsait behívatta a községházára valamilyen ürüggyel, ahol ugyanakkor jelen lesz Tóth Sándor is. A községháza folyosóján, ahol a két személy hosszabb ideig várakozni fog, megismerik egymást, Tóth Sándor kezdeményezésére bemutatkoznak, Tóth Sándor panaszkodni fog Pocsai előtt a jelenlegi rendszerre, s ott igyekezik megnyerni Pocsai bizalmát. Később újabb véletlennek látszó találkozási lehetőséget hozok létre, amikort Tóth Sándor továbbra is igyekezik Pocsai bizalmát megnyerni. Ezekután nemlesz feltűnő hogyha valamilyen ürüggyel, vagy éppen látogatás címén a lakásán keresi fel Pocsait.

Javasolnám azt, hogy Orosházáról az eddig igen jól dolgozó ügynököt, kinek a fedőneve „Farkas”/Somoskövi/ egyhétre telepítsük át Füzesgyarmat községbe. Farkas képzett hírszerző, csendőr alhdgy. volt, ismeri a konspirációt, jártas az operatív munkában, értesülésem szerint igen jó munkát végez, és hozzánk is őszinte. Jelenleg mint biztosítási ügynök dolgozik Orosháza környékén, és ez megkönnyíti a Füzesgyarmatra való áttelepítését. Füzesgyarmaton és a környékben a kulákok körében biztosítást végezne, lelátogatná az általunk megadott személyeket is, azokkal elbeszélgetne, mint volt csendőr alhdgy. Amennyiben az általunk kapott kioktatás szerint dolgozik, és Füzesgyarmaton valóban van szervezkedést párnapos munkája után részünkre értékes adatokat tudna gyűjteni. **Megkönnyítené munkáját az is, hogy a községben lakik egy volt csendőr (Zsolnai, akinek a bátyja Zsidokra magyarosította a nevét, és a téglagyárnak volt a vezetője), aki nevezettet ismeri.** Ha más nem, de munkájának erdménye lenne az is, hogy a részünkre a bennünket érdeklő személyekről egy újabb beépüléshez alapos környezettanulmányt tud végezni.

A kinnt-tartózkodásom ideje alatt a szervezkedéssel kapcsolatban bizalmas nyomozást végeztem. Ennek során megállapítottam, hogy közvetlenül a felszabadulás előtt Füzesgyarmaton kb. 25-30 kulákot felfegyvereztek. A vezetőjük a már említett Zsolnai nevű csendőr alhdgy. volt. A községháza egyik helyiségében a kiadott fegyvereken kívül még 50 katonafegyvert tartalékoltak. A grófi kastélyban egy, és a községházához pedig két gépfegyvert vagy golyószórót helyeztek el. Mindezt abból a célból, hogy a szovjet hadsereget Füzesgyarmaton megállítsák. Amikor a magyar katonaság pánikszerűen elhagyta a községet, a volt községi rendőrök elmondása szerint a felfegyverzett kulákok közül egy-két személy feltörte a községházának azt a szobáját, ahol az 50 fegyver volt tárolva, és azok közül 14-et, valamint a községházán lévő két gépfegyvert vagy golyószórót, kézigránátokat és lőszert elhurcolták. Hogy személy szerint ki, azt az eddigi nyomozás adatai még nem hozta. A többi fegyvert azért nemsikerült elvinni, mert a szovjet hadsereg előőrsei, illetve felderítői váratlan gyorsasággal jelentek meg a községben. A megmaradt fegyvert rögtön átvették. A grófi kastélynál felállított gépfegyver vagy golyószóró sorsáról pontosabb adatokat nemlehet beszerezni. Ugyanis a grófi kastélynál a kastély pincéjében hat magyarkatona

tartózkodott azzal a céllal, hogy onnan tüzelnek a szovjet alakulatokra. Itt volt elhelyezve a fenn említett nehéz fegyver is. A szovjet felderítők a kastélyt felgyújtották. A pincéből egy katonát kiugrott, akit nyomban agyonlőttek, egy pedig sebesülten kúszva kitudott szökni a szovjet felderítők gyűrűjéből. Ez a személy jelenleg Vargazugon él, egyelőre neve még ismeretlen. A többi katona fegyvereivel együtt, s valószínű a fenállított nehézfegyverrel is bennégett a kastély pincéjében. Az épület rászakadt a pincére, az pince beomlott, és még jelenleg is ugyanolyan állapotban van.

Ez ügyben az egyik, Makai bajtársnak átadott informátort utasítottam, hogy igyekezzen megállapítani a községben élő, és jelenleg földműveléssel foglalkozó volt mezőőről, a község házáról elcipelte fegyverek sorsát, állapítsa meg, hogy abban az időben névszerint kik voltak azok a fegyveres kulákok, akikről már szó volt, és a községi rendőrök közül kilátta, amikor a kulákok közül egy páran feltörték a község háza egyik helyiségét és onnan fegyvereket vittek el.

Az informátor, aki egyébként közvetlenül a felszabadulás után rövid ideig a rendőrségen teljesített szolgálatot elmondta, hogy a felszabadulás után nagyobb jelentőséget nem tulajdonított neki, és azt elfelejtette, hogy az egyik gépfegyvert a község lakói közül többen látták, amikor Id. Paródi nevű kulák elcipelte. A felszabadulás után szélteben-hosszában beszéltek a községben, hogy Paródi gépfegyvert rejteget. Paródinál házkutatást is akartak tartani, de éppen abban az időben hirtelen meghalt. Így a házkutatás elmaradt. Nemsokkal ezután hazatért a községbe Paródinak a fia, aki egy volt fhdgy. s akit a felszabadulás után 6-hónapra elítéltek a Jugoszláviában elkövetett cselekményei miatt. Közben a rendőrségtől kikerült, s így az ifjú Paródinál a házkutatást nem tartották meg. Az egész ügyet eddig a községben nem beszéltek. Eddig ő sem említette senkinek, állítása szerint csak beszélgetésükkor emlékezett vissza rá. /Csató Balázs MDP. káderosa/

Nyomozásom során felkerestem Horváth József áll. gépállomás vezetőt. Elmondta, hogy neki igen gyanús a román. kat. pap működése, s erről már annak idején Bögre elvtársnak beszámolt. A pap a kápolnában a Sári kulákokkal, a Fekete nevű kulákkal, a cukorgyár volt vezérigazgatójával már 1949-ben rendszeresen összeszoktak járni. Amikor megfigyelték, rájöttek arra is, hogy a gépállomással szemben lévő kápolnában a kertek alatt, és a kápolnában lévő kiserdőn keresztül a fenti személyek összejárnak. A kápolnában hosszabb időt töltenek el. Minderről Bögre elvtársnak beszámolt. Azóta azonban az történt, hogy 1950 novemberében, amikor ismét gyanús mozgólódásokat vett észre a kápolna körül, az egyik Turi nevű, a községben ismeretlen megbízható traktoristát egy éjszakára kiküldte a kápolna mellé. Turi ott lefeküldt, mintha aludna, úgyhogy senki ne vegye észre figyelt. A késő éjszakai órákban Turi állítása szerint a pap, és egy-két ismeretlen személy akit a sötétben nem tudta megállapítani, hogy kicsodák a kápolna hátamegett lévő Blankenstein grófok kriptájában jöttek össze. Turi amikor ezt látta, beakart menni a gépállomásra, hogy szóljon az ottani elvtársnak. A kápolnától nem messze lévő árok előtt azonban egy kutya megzavarta. Az árkon keresztül akart szaladni, és akkor látta, hogy az árokban is fekszik egy ember, és ezért menekülésszerűen beszaladt a gépállomásra. Később még többször figyelték

a kriptát, de oda senki nem járt már be. Az utóbbi időben, kb. 2-hónapja a kápolna oldalához egyik napról a másikra egy létrát rögzítettek, aminek három alsó foka hiányzott. Hogy ezt milyen céllal tették, azt nemtudja, azt azonban már megfigyelte személyesen is, hogy pld. a májusi ájhitatóságok után a templomban bennmaradt a pap, s később oda még egy-két személy érkezik, minden alkalommal az érkezők után becsukják az ajtót. Állítása szerint ugyanúgy ahogy jöttek egyenként mennek el. Horváth elvtárs felsorólt egy csomó nevet, hogy kiket látott a templomba bemenni ílymódon. Mivel azonban az egész beszélgetése alatt úgy viselkedtem, mintha elmondása nem érdekelne, sőt a figyelések abbahagyására szólítottam fel, nem jegyeztem le a neveket, Csak emlékezem, hogy a nevek között több olyan volt, amelyik már a füzessgyarmati ügyben szerepel, köztük a Sári kulákok neve is.

Tárgy: Pocsai Ferenc környezettanulmánya³⁴

Gépelte: Dér Ferenc áv. hdgy.

Készült: 1. példányban.

Jelentés.

Békéscsaba 1951. május 16-án.

Pocsai Ferenc, szül: 1895 március 19 én Békésen, anyja: Kulcsár Erzsébet, apja: Ferenc, foglalkozása: földives, lakása Köröstarcsa külterület 395 sz.

A nevezett szegény családból származik, apjának egy családi házon kívül egyéb vagyona nemvolt. Testvérek négyen voltak, akik közül hárman élnek, mert közülük 1 a második világháborúban elesett.

Iskolai végzettsége 6 elemi amit Békésen végzett. Az iskolájának az elvégzése után mezőgazdasági munkát végzett.

1920 ban nősült. Felesége szegény paraszt családnak a gyermeke. Házasságukból négy gyermekük született, akik közül 1 az államigazdaságban kocsis, 1 családja férjnélván, kettő pedig még annyira kicsi, hogy nem dolgoznak sehol sem.

Békésről 1928 ban költözött el Köröztarcsára, és ott gyógynövény termeszéssel foglalkozott még a felszabadulás után is. Mint gyógynövény kereskedő időszakai munkásokat foglalkoztatott volt eset, amikor 10-15 személyt is. A munkásokat kizsákmányolta, legtöbb esetben fiatal lányokat és fiúkat használt fel, hogy minél nagyobb jövedelemre tegyen szert. Mint növény termelő a községtől bérelt földet, amit megmunkáltatott és ebből tekintéjes jövedelemre tett szert. Ebből a jövedelemből vett a felszabadulás előtt Köröztarcsán házat, és 4 hold földet.

Katonai szolgálatot sem az első sem a második világháború ideje alatt nemteljesített. A

34 ÁBTL 3.1.5. 0-9039. 307-308.

felszabadulás előtt nem volt elmenekülve. 1943-ban baloldali magatartásáért 3 hónapra volt internálva.

A felszabadulás után az MKP-nak alapító tagja volt, és mint titkár működött 1945 márciusáig. Ekkor a Pártból kizárták, mert kulákokkal és egyéb jobboldali személyekkel tartott kapcsolatot. A népbíróság elé állított személyeket igyekezett védeni. A pártot diktatórikusan vezette a munkásokat elnyomta és több olyan egént vitt a Párt soraiba, akiket azóta már kizártak.

A Pártból való kizárása után belépett az FKP-ba, aminek még a mai napig is tagja. Vezetői szerepet azonban nem vitt. Barátai kizárólag a kulákokból tevődött össze, és még ma is azokkal tartja a kapcsolatot.

Nagyra vágyó törtető ember, akinél a legjobban megnyilvánult ez a felszabadulás után, amikor mint Párt Titkár magának a község határában a legjobb 4 hold földet választotta ki, amit a földreform folyamán magának ki is méretett.

Barátai közé tartozik Bátori Imre 40 holdas kulák, és Frankó András cséplőgéptulajdonos kulák.

A nevezett magát úgy tünteti fel, hogy nagyon szegény ember, de csak azért, hogy fére vezesse az embereket. A városban is van neki egyháza, azonkívül tanya, és 8 hold föld. Dolgozni soha nem szeretett, mindig másoknak a kizsákmányolásából tartotta fenn magát. Az italt szereti és több esetben látták részegen is.

Dér Ferenc, áv. hdgy.

Tárgy: Varga Vincze környezettanulmánya³⁵

Jelentés.

Békéscsaba, 1951. május 23.

Varga Vincze, született 1905-ben Darvason (Bihar megye) apja: Dániel, anyja: Horváth Teréz, nő, vagyontalan, isk. végzettsége 6. elemi, katona volt, foglalkozása gátőr, lakik Darvas őrház.

Apja vagyontalan volt, foglalkozása ács és kőműves. Darvason és környékén dolgozott állandóan és 6-7 munkást alkalmazott. A felszabadulás előtt a MÉP-nek volt a tagja, ahol különösebb tevékenységet nem folytatott, egyszerű tag volt. A felszabadulás után meghalt.

Anyja foglalkozása háztartásbeli. Apjával rossz házasságot éltek, családjai nem szerették, mert nem sok gondot fordított rájuk, erkölcsstelen életet élt. 1926-ban a rossz házasság élet következtében el is váltak. Sem a felszabadulás előtt, sem most politikai kérdésekkel nem foglalkozott. Politikai beállítottsága teljesen passzív.

Nevezett Darvason végezte iskoláit, ennek elvégzése után leszerződött apjához kőműves ta-

35 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 309-311.

nulónak. Amikor felszabadult szakmájából, mint segéd Vekerden dolgozott huzamosabb ideig. 1938-ban lett gátőr, a berretyóújfalui gáton. 1946-ban 7 hold juttatott földet kapott, amelyet családjával művelt meg. Erről a földről 1949-ben mondott le.

1932-ben nősült meg, felesége Krilla Mariska, vagyontalan, foglalkozása háztartásbeli, apja juhász volt. A felszabadulás előtt semmiféle pártnak, vagy társadalmi egyesületnek tagja nem volt. A felszabadulás után 1945-ben MKP, majd később MDP. tag lett. A Párthoz nem jól viszonylik, pártmunkát nem végez. Magatartása szerény, csendes.

Nevezett a felszabadulás előtt a MÉP³⁶-nek volt tagja, ahol csak mint egyszerű tag tevékenykedett.

1943-ban bevonult katonának Darvasra a légi megfigyelőkhöz. 1944-ben innen elmentek és hosszabb ideig Jászberényben tartózkodtak. 1945-ben esett amerikai fogságba Németországba. 1947-ben került haza és mint gátőr dolgozott tovább. 1947-ben lett tagja az MKP-nak. Jelenleg a Párthoz való viszony rossz, a Pártot egyáltalán nem látogatja, taggyűlésekre, pártértekezletekre nem jár el.

Nevezett testvérei:

Varga Teréz, foglalkozása kisparaszt, Darvason lakik, férjezett, férje: Angyal József, mindketten pártonkívüliek.

Varga Ida, Budapesten tartózkodik.

Varga Anna szintén Budapesten van.

Varga Dániel foglalkozása kisparaszt, nőtlen, Darvason lakik, pártonkívüli.

Baráti köreit nehéz megállapítani. Több személlyel van beszélgetési viszonyba, de teljesen kialakult baráti köre nincs. Beszélgetési viszonyban volt Katona István kulákkal, aki közel lakik hozzá. Ez a személy jelenleg Füzesgyarmaton van.

Jó viszonyban van Fekete Lászlóval, aki szintén gátőr a Berettyón. Erősen részeges. Beszélgetni szokott még Olasz Sándor és József kulák testvérekkel.

Erkölcseileg nem esik kifogás alá. Jelleme, magatartása alázatoskodó „igenis”, „kérem alásan”, ha bejön a faluba, általában mindég annyira berug, hogy úgy kell kivinni a lakására. Ilyenkor sokat beszél, ragadja az embert. Befolyásolható, de igen ravasz ember, ami látszik már sunyi kinézetéből is.

Elekes Imre, áv.örm.

Tárgy: Illegális szervezkedésről összefoglaló jelentés³⁷

Földi Lászlóné áv. II.o.st.

36 MÉP: Magyar Élet Pártja

37 ÁBTL 3.1.5. O-9039/1. 120-124.

Szigorúan titkos „H”!

3 példányban

Jelentés.

Békéscsaba, 1951. július 17.

Jelentem, hogy Békésmegye területén a békési és a szeghalmi járásokban az alábbi illegális szervezkedésekről van tudomásom:

Szeghalmi illegális szervezkedés: / I. sz.d./

„Molnár Imre” fedőnevű ügynökünk 1950. december 22-én vetette fel először a szervezkedést. Az ügynök csak informatív anyagot tudott hozni, mivel a szervezkedésnek nem volt tagja. A folyamatos jelentéseiből kitűnik, hogy a szervezkedés vezetője Sz. Tóth Imre szeghalmi kulák, volt nyomda és papírkereskedés tulajdonosa. Nevezetesebb tagok:

B. Szabó Sándor, a Békésen lakó B. Szabó István volt államminiszter öccse, Debrecen i Imre nevű r. főtörzsőrmester, aki a szeghalmi r. kapitányságon, mint rádiókezelő teljesít szolgálatot és mint ilyen, a szervezkedés tagjai részére fegyvereket szerez, Varró János r. főtörzsőrmester, aki ugyancsak a szeghalmi rendőrkapitányságon teljesít szolgálatot. Dr. Hajdu Endre szeghalmi ügyvéd, Hajdu László a pusztacsegi Állami Gazdaság vezetője, dr. Kürti Sándor OTI orvos, Czár nevű volt aktív főhadnagy, aki Szolnokon lakik és dolgozik, onnan szokott időnként Szeghalomra leutazni.

Mivel „Molnár Imre” fedőnevű ügynök egy alkalommal provokációt követett el, engedélyünk nélkül Debreceni Imre nevű r. főtörzsőrmestertől egy 6.35-ös pisztolyt vásárolt és mert az ügyben mélyreható felderítést – a korlátolt lehetőségei miatt – végezni nem tudott, a budapesti elvtársak és az osztályvezető elvtárs véleménye alapján a további munkáról egyideig leállítottuk.

Füzesgyarmati szervezkedés:/II. sz. d./

Bejelentés alapján ez év március 29-én értesültünk arról, hogy **Füzesgyarmaton „Fehér Partizánok” elnevezés alatt egy szervezkedés működik.** Tagjai főleg kulákok, de magába öleli a volt csendőröket, volt katonatiszteket, B. listázott tisztviselőket és egyházi személyeket. A bejelentés alapján és az ügyben bevezetett operatív munka során a szervezkedés vezetőjét nem sikerült megállapítani. Ezideig azonban kb. 50 kulák, katonatiszt neve merült fel, akik a szervezkedésnek aktív tagjai. Közöttük megemlíthető Pardi Imre volt aktív főhadnagy, Beóthy Zsigmond volt adóügyi jegyző, Zsidov Mihály, a községi téglagyár volt vezetője, Kiss József ref. lelkész, az UNRRA³⁸ volt megbízottja, Buri János rk. plébános. **A szervezkedés a volt Sárréti Va-**

38 UNRRA: United Nations Relief and Rehabilitation Administration (az Egyesült Nemzetek Segélyezési és Rehabilitációs Hivatala)

dásztársaság tagjaiból tevődik nagyjából össze, akiket közvetlenül a felszabadulás előtt fegyveres ellenállásra szerveztek meg. A részükre a csendőrség katonafegyvereket osztott ki, amelyeket ezideig még nem szolgáltatott be. Pardi Imrénél a felmerült adatok alapján egy gépfegyver is van. /II. 133./

A szervezkedés kapcsolatát tartott füzeggyarmati földbirtokossal, gróf Blankenstein Pállal, aki jelenleg az amerikai követségnél, mint gépkocsivezető teljesít szolgálatot. A felmerült adatok szerint a szervezkedés sejtyszerű, és célja a nemzetközi helyzet alakulásával fegyveres akcióba lépni. Újabb értesüléseink vannak arról, hogy a szervezkedés tagjai felvették a kapcsolatot a Budapestről kitelepítettekkel. A szervezkedés aktivitása egyelőre az egymáshoz való összejárásban, különböző rémhírek átbeszélésében merül ki.

K. Tóth József által bejelentett szervezkedés: /III. d./

K. Tóth József volt szegedi lakos, ki hosszabb ideig Osztályunkon volt kihallgatás végett, egy nagyobb arányú, nagykiterjedésű szervezkedésről tett bejelentést, melynek két szálára konkrét adatokat hozott. A bejelentés alapján szervezkedésnek egyik csoportja a Berettyó balpartján, Szeghalom és Füzesgyarmat közötti gát mentén húzódik, amelynek a vezetője Varga Vince gátőr. A szervezkedés egy másik csoportja Köröstarcsán van, melynek vezetője Pocsai Ferenc köröstarcsai kulák, volt gyógynövénykereskedő. K. Tóth által tett bejelentés alapján a szervezkedés célja, hogy „fegyveres felkelést készítsen elő, és adott jelre a megszervezett illegális csoportok fegyveres felkelést indítsanak. A szervezkedés felépítése sejtyszerű, azt kulákok pénzelik.

A szervezkedésnek K. Tóth által ismert csoportvezetőt Budapestről rendszeresen felkereste egy Miska nevű összekötő, aki zöld overállt viselt, és szervezőmunkát is végzett a szeghalmi járás területén, részben pedig Hajdu-Bihar megyében.

A szervezkedés köröstarcsai csoportjának vezetője Pocsai Ferenc kulák közvetlen kapcsolatot tartott fenn B. Szabó István és Z. Bereczki Gergely békési lakosokkal. Pocsai és a szervezkedésnek egy másik ismeretlen nevű tagja K. Tóth József előtt elmondták, hogy egy nagy koponyát tartanak a szervezkedés részére, és azt óvják, hogy ne bukjon. Ez a személy B. Szabó István volt államminiszter. A szervezkedés fegyverrel is rendelkezik, amelyek Pocsai segítőtársánál, Lázár Bálint volt r. őrsparancsnoknál vannak tárolva.

A kapott utasítás alapján Varga Vince gátőr mellé egy informátorral beépültünk, aki azonban ezideig, Varga Vince jobboldali magatartásán kívül, a szervezkedésről adatokat nem tudott hozni.

Békési angolszász-barát társaság: /IV. sz. d./

A szervezkedés, mint angolszász-barát társaság indult meg, de az ügy áttekintése után kiderült, hogy a szervezkedésben résztvevők feladata, hogy egy illegális szervezetbe tömörítsék az antidemokratikus elemeket, a kulákokat, volt katonatiszteket. A szervezkedés vezetője dr. Durkó Gábor volt aktív főhadnagy, B. listázott járásbírói tisztt. Közvetlen kapcsolatot tartott fenn B. Szabó István államminiszterrel és Z. Bereczki Gergely FKP vezetővel. B. Szabó István Z. Bereczki

Gergelyen keresztül konspiratív úton szokta dr. Durkó Gáborral a rendszeres kapcsolatot tartani.

„Kiss” fedőnevű ügynök munkadossziéja: /V. sz. d./

A munkadossziéből kitűnik, hogy ügynökünket Krucsó Mihály, a békési szervezkedés egyik csoportjának a vezetője a szervezkedés részére beszervezte/47.o./ Krucsó Mihály B. Szabó István volt államminiszter által vezetett szervezkedésben külön csoportot vezet. Közvetlenül kapcsolatot tart fenn B. Szabó Istvánnal és Z. Bereczki Gergellyel. A munkadossziéből kitűnik, hogy Krucsó Mihály ezenkívül kapcsolatot tart a szervezkedés egy budapesti vezetőjével, akit csak „Öreg” néven nevez. /50. 72. o./ Ügynökünk teljes mértékben élvezi Krucsó Mihály bizalmát. Így megtudta, hogy különösen Berettyóújfalutól lefelé egy nagyobb arányú szervezkedés működik, melynek egyedül Békésen kb. 400 tagja van. A szervezkedés sejtyszerű. Célja, hogy fegyveres felkelést készítsen elő, és ehhez tömörítse az antidemokratikus erőket. A szervezkedés – az ügynöki jelentés szerint – sok fegyverrel rendelkezik. /72. 91. o./ Krucsó Mihály jelenleg a békési Állami Gazdaságban dolgozik, ahova saját állítása szerint, a szervezkedés felsőbb vezetőinek utasítására helyezkedett el, feladata az, hogy ott végezzen szervező munkát, ezenkívül a munkaversenyt akadályozza, szítsa az elégedetlenséget a munkások között. /82. o./

Ügynökünk kapcsolatba lépett a szervezkedés egy másik vezetőjével K. Szabó Gábor volt községi bíróval, aki ügynökünk előtt felfedte azt, hogy a dr. Durkó Gábor által és a Krucsó Mihály által vezetett csoport egy szervezkedéshez tartozik, dr. Durkó és Krucsó egy szervezkedésnek különböző csoportjait vezetik, szervezik. / 95. 97. 115. o./

Ügynökünk tudomást szerzett arról, hogy 1951. januárjában a szervezkedés egyik tagját Váczi Mihály egyetemistát, aki mint magántanuló a szegedi egyetemen tanult, más szervezkedési ügyben őrizetbe vette az ÁVH. /58. 60. o./

B. Szabó István személyi dossziéja: /VI: sz. d./

A személyi dossziéből és B. Szabó Istvánnal kapcsolatos hálózati anyagból kitűnik, hogy széteágazó kapcsolatokkal rendelkezik. Kapcsolata van Budapest felé, Dunántúlra és Debrecenben. Ezekre a helyekre konspirált körülmények között szokott elutazni. Kapcsolatban áll Békésen a Durkó féle csoportusulással, Krucsó Mihály csoportjával, B. Szabó Sándor nevű öccsén keresztül a szeghalmi csoporttal, K. Tóth bejelentésében szereplő kőröstarcsai Pocsai-féle csoporttal. Kapcsolattal rendelkezik az angol követség felé, ahol a nagynénje dolgozik. Kapcsolatban áll Z. Bereczki Gábor disszidált, jelenleg Triesztben tartózkodó sógorával. A megye területén több konspiráció szálai hozzá vezetnek. Békésen ismeretlen személyek is fel szokták keresni.

Törő Mihály, az ÁVH Békéscsabai Osztálya őrizetében lévő személy vallomása:

A vallomásból kitűnik, hogy hosszú ideig Törő Mihály lakásán tartózkodott egy Miklós nevű zöld overallos, illegalitásban élő háborús bűnös, kinek Budapestről, ismeretlen személyektől megbízatása volt arra, hogy a Békésmegyében lévő illegális szervezkedések és a budapesti fel-

sőbb kapcsolatok között futárszolgálatot teljesítsen, ezenkívül Békés és Hajdu-Bihar megyében szervezőmunkát végezzen. Ez a személy Törő Mihályt is beszervezte a szervezkedésbe. A Miklós nevű személy kapcsolatot tartott fenn a már fent említett szeghalmi szervezkedéssel, melyet – a megállapítások szerint – Sz. Tóth Imre vezet. A füzesgyarmati szervezkedéssel melynek – elmondása szerint – Pardi Imre volt főhadnagy a vezetője, a K. Tóth József által bejelentett szervezkedés Varga Vince által vezetett csoportjával. A személyleírás után megállapítható, hogy az említett Miklós személy azonos a Miska nevű személlyel, akiről már a K.Tóth József által bejelentett szervezkedésben megemlékeztem. Ennek alapján megállapítható, hogy kapcsolatban állt Pocsai Ferenc köröstarcsai csoportvezetővel, ahova szervezőmunkára és futárszolgálatra szokott lejárni.

Törő Mihály a későbbi kikérdezései alkalmával elmondta, hogy az általa említett Miklós nevű személy azonos Végh István szökött politikai bűnőssel, aki 1945. óta illegálisban él. Megállapításunk szerint Végh István azóta már az ÁVH Budapesti Osztályának őrizetében van. Erre mutat az a körülmény, hogy a budapesti osztálynál tett vallomása alapján kapott az ÁVH Békéscsabai Osztálya utasítást Törő Mihály őrizetbe vételére, mint aki Végh Istvánnal kapcsolatban állt.

Törő Mihály vallomásából kitűnik az is, hogy Berettyóújfalutól lefelé egy nagyobb arányú szervezkedés működik, melynek különböző helyeken csoportjai vannak. A szervezkedésnek egyes csoportjai fegyverrel el vannak látva. Célja: tömöríteni az antidemokratikus elemeket, előkészíteni egy fegyveres felkelést. A vallomás egyben kontrolálta a szeghalmi szervezkedést, mivel konkrétan kihozta a szeghalmi szervezkedésben részvevő személyek nevét, nevezetesen: Hajdu Endrét, Debreceni Imre nevű r. főtörzsőrmestert, Varró János nevű r. főtörzsőrmestert. Kontrolálta a füzesgyarmati szervezkedést is, mert a vallomása felhozta, hogy Füzesgyarmaton egy olyan szervezkedés van, mely fegyverrel rendelkezik, ennek kapcsolata van Blankenstein grófon keresztül az amerikai követség felé, és a szervezkedés vezetője Pardi Imre volt aktív főhadnagy. Törő vallomása kontrolálta K. Tóth József bejelentését is, amennyiben felvetette Varga Vince Gátör nevét, mint az illegális szervezkedés egyik csoportjának vezetőjét. A vallomás során kiderült az is, hogy Varga Vincét Debrecenből Nosztrovszky Tibor a debreceni Öntözési N. V. alkalmazottja, ki jelenleg Szeghalmon Szabolcs vezér u. 11. sz. alatt lakik, fel szokta keresni.

Törő Mihály jelenleg is Osztályunk őrizetében van, kihallgatása folyamatban van.

Az üggyel kapcsolatos feltevés:

A megye egész területén, de azon túl is egy nagyobb arányú szervezkedés működik. /II/ 77, III./3-24-32, V/ 48-95-106, Törő Mihály vallomása/. A szervezkedés csoportokra és sejtekre oszlik. /III/3, V/97-111, Törő vallomása, illetve II/77, III/14-21-24, V/83-84-95/. A szervezkedés célja az: „hogy fegyveres felkelést készítsen elő és adott jelle az illegális csoportok országszerte fegyveres felkelést indítanak.” /I/20-21-24, II/29-24-77, III/3, V/96, Törő vallomása. Tagjai volt katonatisztek, az FKP volt vezetői, B. listázott tisztviselők és nagyobb részt kulákok. A szervezkedés fegyverekkel rendelkezik./I/16, II/2-132-133, III/22-25, V/72-96, Törő vallomása./. Egyes csoportokat a kulákok pénzelnek. /III/31, V/48, Törő vallomása./

Megyei viszonylatban a legfelsőbb vezetője B. Szabó István volt államminiszter. /Erre vonatkozó utalások megtalálhatók a III. sz. d.-ban, Pocsai Ferenc és eddig ismeretlen társa elbeszélésében az V.sz.d.-ban Krucsó Mihály elbeszélésében, a IV. sz. d.-ban./

A szervezkedés csoportokra oszlik. Minden csoportnak megvan a maga vezetője, akik szervező és irányító munkát végeznek. Így vezető Durkó Gábor dr., /IV.sz. d./ Krucsó Mihály /V.sz. d./ Pocsai Imre /III.sz. d./ Pardi Imre /II.sz.d./ Varga Vince /II.sz. d./, Sz. Tóth Imre /I.sz. d./. Az említett vezetők közül Durkó, Krucsó, Pocsai közvetlenül is kapcsolatban állnak B. Szabó Istvánnal, Sz. Tóth Imre a szeghalmi csoportosulás vezetője B. Szabó Sándoron keresztül tart fenn kapcsolatot, Pardi és Varga, a két füzessgyarmati csoport vezetője pedig közvetve tartanak kapcsolatot.

A szeghalmi, füzessgyarmati kettő és a köröstarcsai csoportot Budapestről Miska illetve Miklós nevű illegalitásban élő személy, mint összekötő-szervező szokta meglátogatni. B. Szabó István államminiszternek Budapest felé, Debrecenben és Dunántúlon vannak kapcsolatai, de békési lakhelyén is meg szokták ismeretlen személyek látogatni. Eddigi megfigyeléseink szerint a fent írt helyekre többször ellátogat konspiratív körülmények között.

A szervezkedésnek B. Szabó Istvánon keresztül kapcsolata van az angol követség felé, ahol egy ezideig meg nem állapított nevű nagynénje dolgozik. Blankestein Pál grófon keresztül a füzessgyarmati csoport kapcsolatban áll az amerikai követséggel, ahol Blankestein, mint gépkecsivező dolgozik. B. Szabó Sándornak Jugoszláviában Triesztben kapcsolata Z. Bereczki Gábor, a sógora, aki disszidált. A Pocsai-féle köröstarcsai csoport Lázár Bálinton keresztül kapcsolatban áll Bátor Lajos köröstarcsai kulákkal, aki ügynökgyanús. /Csoportanyag: Farkas József szegedi lakos ügye./ A füzessgyarmati csoport kapcsolatban áll két jugoszláv ügynökgyanús személlyel. Zsidov Mihály 1948-ban is Jugoszláviában járt, mint építő munkás, ott munkavezetővé nevezték ki, mély viszonyt tartott fenn a titoista munkafelügyelőkkel, aránytalanul sokat keresett. Jugoszláviából magával hozott egy jugoszláv nőt, akit feleségül vett. Beóthy Zsigmond, jelenleg budapesti lakoson keresztül a csoport kapcsolatban áll egy jugoszláv nővel, akit Beóthy Jugoszláviából való átszökése után feleségül vett azért, hogy megkapja a magyar állampolgárságot. Ez a nő jelenleg Budapesten tartózkodik.

Az ügynök minden csoportosulását az ÁVH Békéscsabai Osztályán különböző alosztályok egymástól különállóan kezelték. Részben a szolnoki osztály, részben pedig a békéscsabai osztály beépüléseket akart végrehajtani. Ennek során sorozatos dekonspirációk történtek. Így pl. B. Szabó mellé beépítették Z. Bereczki Gábort, aki ezután nemsokkal Jugoszláviába disszidált. A Szolnoki Osztály beépítette Kun Lajost, a füzessgyarmati csoportosulás egyik tagját, aki ezután nem sokkal, anélkül, hogy munkát végzett volna, minden bejelentés nélkül Budapestre szökött fel. Jelenleg is ott lakik volt cső. őrnagy és cső. szds. testvéreivel együtt. A Békéscsabai Osztály a füzessgyarmati konspirációba újabb beépülést akart végrehajtani, azonban Beóthy Zsigmond, az ügynökjelölt, közvetlenül a beépítés előtt minden bejelentés nélkül, Budapestre utazott és csak véletlen folytán sikerült felderíteni jelenlegi lakhelyét. Jelenleg Kun Albert volt cső. őrnagy, Budapest, Falk Miksa u. 5. sz. alatti lakásán lakik.

Operatív terv:

A további operatív munka végzésére vonatkozó tervem a következő:

a /. A felmerült 6 csoportosulást – az eddigiektől eltérően – egymással való összefüggésükben vizsgálni és minden gyanút, felmerült adatot leellenőrizni.

b /. Az ÁVH Budapesti Osztályánál őrizetben lévő Végh István már meglévő vizsgálati anyagát beszerezni, illetve amennyiben az szükséges, a felmerült szempontok szerint újból kihallgatni.

c /. A Szegeden felgöngyölített „Kard és kereszt” nevű szervezkedés ügyében őrizetbe vett Váczi Mihály békési egyetemistát kihallgatni a Békésen lévő szervezkedésre vonatkozóan.

d /. Az ÁVH Békéscsabai Osztály őrizetében lévő Törő Mihályt az újonnan felmerült szempontok alapján újból kikérdezni.

e /. Amennyiben Törő Mihály és Végh István őrizeteseinek vallomása között eltérés mutatkozna, úgy az őrizeteseket szembesíteni.

f /. A kompromitált személyek névsorát összeállítani és priorálni.

g /. A hiányzó környezettanulmányokat pótolni.

h /. Beépülést végrehajtani a szervezkedés felső vezetőségébe, kinek módjában áll felderíteni a szervezkedés káderállományát, anyagi bázisát, célkitűzését, felsőbb kapcsolatait, és be tudja szerezni a dokumentációs anyagokat.

j /. A szervezkedés egyik csoportjában Békésen dolgozó „Kiss” fedőnevű ügynökünk bevezetése válik szükségessé a felsőbb vezetőségbe, mivel jelenleg csak az egyik csoportvezető bizalmát élvezi. Erre szükség van azért, hogy párhuzamos ügynöki munkával kontrollt létesítsünk.

Habuda Zsigmond, áv. százados, osztályvezető

Fazekas István, áv. fhdgy.

Tárgy: Melléklet az illegális szervezkedésekről szóló összefoglaló jelentéshez³⁹

Gépelte: Földi Lászlóné

Szigorúan titkos!

Készült: 2 példányban

Jelentés.

Békéscsaba, 1951. július 21.

Jelentem, hogy Békésmegye területén a békési és szeghalmi járásokban lévő szervezkedésekben az alábbi kompromitált személyek kerültek fel:

Szeghalmi illegális szervezkedés: /I.sz.d./

39 ÁBTL 3.1.5. O-9039/2. 134-142.

Sz. Tóth Imre Szeghalom, 1895. anyja: Hegyesi Teréz, Kulák, kb. 100 hold földje van, volt nyomda-, papír- és könyvkereskedés tulajdonosa, Szeghalom, Dózsa György u. 25. sz. alatt lakik. Az eddigi felderítésünk szerint a szeghalmi csoportnak a vezetője.

Debreceni Imre r. törm. aki a szeghalmi rendőrkapitányságon teljesít szolgálatot, mint rádió kezelő, a szervezkedés tagjai részére fegyvert tud szerezni, a szeghalmi csoportnak a tagja.

Tóth Á. József szeghalmi kulák, a szeghalmi csoportnak a tagja.

Dr. Kürti Sándor OTI⁴⁰ tisztiorvos, Szeghalom, Sztálin úti lakos, a csoportnak a tagja.

Dr Hajdú Endre községi orvos, Szeghalom, Sztálin úti lakos, a csoportnak a tagja.

Mészáros János volt földbirtokos, a csoportnak a tagja.

Hajdú László földbirtokos családból származik, jelenleg a pusztacsegi állami gazdaság vezetője.

Czár nevű volt ht. főhadnagy, aki a szolnoki Talajjavító N.V. alkalmazásában áll és a szeghalmi csoportosulásba szokott járni.

Varró János r. törm. aki a szeghalmi kapitányságon teljesít szolgálatot.

Gál Imre kulák, szeghalmi lakos.

Balázs Béla kulák, szeghalmi lakos.

Bozsó Béla kulák, szeghalmi lakos.

B. Szabó Sándor szeghalmi kulák, az FKP jobbszárnyának volt vezetője, B. Szabó István, békési lakos, volt államminiszternek az öccse.

Csór Elek kulák, korcsmáros, szikvízgyártulajdonos, szeghalmi lakos.

Somogyi János kereskedő, szeghalmi lakos.

Dr. Szilágyi István orvos, szeghalmi lakos.

Schillinger József kereskedő, a JOINT⁴¹ volt szeghalmi megbízottja, szeghalmi lakos.

Dr. Tóth Béla volt főszolgabíró, szeghalmi lakos.

Takács Ferenc volt községi főjegyző, szeghalmi lakos.

Jermendi László gimnáziumi tanár, szeghalmi lakos.

Füzesgyarmati szervezkedés: /2.sz.d./

Bajor János unitárius lelkész, füzesgyarmati lakos.

Makai Emil gyógyszerész, szeghalmi lakos.

Gálfi Kálmán volt katonatiszt, szeghalmi lakos.

Beóthy Zsigmond kulák, volt adóügyi jegyző, Budapest, Falk, Miksa utcai lakos.

„vitéz” Homoki Lajos 100 holdas kulák, füzesgyarmati lakos.

Mogács József volt kereskedő, jelenleg a MASZOVOL⁴² biharnagybajomi üzemében tűzoltó,

40 OTI: Országos Társadalombiztosítási Intézet.

41 JOINT: elsősorban zsidó családokat segélyező szervezet.

42 MASZOVOL: Magyar-szovjet Olajipari Vállalat.

fűzesgyarmati lakos.

Sári József 60 holdas kulák, fűzesgyarmati, Szácheniy u. 6. sz. alatti lakos.

Pikó Zsigmond ügyvéd, kulák, fűzesgyarmati lakos.

Orosz István ügyvéd, nyugatos, fűzesgyarmati lakos.

Szende János községi állatorvos, fűzesgyarmati lakos.

Fehér László volt katonatiszt, kinek állítólag fegyver is van a birtokában, fűzesgyarmati lakos.

Sári András kulák, fűzesgyarmati lakos.

Károlyi Zsigmond kulák, fűzesgyarmati lakos.

Zsadányi Imre 90 holdas kulák, fűzesgyarmati, Toldi u. 3. sz. alatti lakos.

Sári Lajos kulák, Fűzesgyarmat, Petőfi tér 9. sz. alatti lakos.

Kincsesné szül. Hegedűs Eszter volt tisztviselőnő, Fűzesgyarmat, Ady Endre 3. sz. alatti lakos.

Faragó Sándor tanító, Fűzesgyarmat, Bethlen u. 4. sz. alatti lakos.

Kiss Károly ref. pap, fűzesgyarmati lakos.

Gyáni Zsigmond Fűzesgyarmat, II. kerületi lakos, kulák.

Török István napszámos, fűzesgyarmati lakos.

Serbán Péter napszámos, fűzesgyarmati lakos.

Gróf Blankestein Pál volt fűzesgyarmati földbirtokos, ki jelenleg az angol kövezség, mint gépkocsivezető dolgozik.

Pallós Ödön vk. Ezredes, ki jelenleg , mint nyugdíjas, Fűzesgyarmaton lakik.

Dr. Jánosi Márton orvos, volt internált, fűzesgyarmati lakos.

Ifj. Kiss János kulák, korcsmáros, Fűzesgyarmat, Árpád u. 1. sz. alatti lakos.

Puskás János volt korcsmáros, Fűzesgyarmat, Árpád u. 5. sz. alatti lakos.

Nagy József volt községi végrehajtó, fűzesgyarmati lakos.

Kormányos András volt főhadnagy, rádió műszerész, kinek a tulajdonában állítólag a csoport részére egy rádióadókészülék van. Fűzesgyarmati lakos.

Lakatos István munkanélküli csavargó, aki a kulákokhoz jár dolgozni, fűzesgyarmati lakos.

Szentesi Sándor fűszerkereskedő, fűzesgyarmati lakos.

Katona István kulák, fűzesgyarmati lakos.

Lőrinczi Dezső hentes, fűzesgyarmati lakos.

Kiss Károly traktorkezelő, a fűzesgyarmati ÁMG dolgozója.

Balázs István traktorkezelő, a fűzesgyarmati ÁMG dolgozója.

Sári Imre kulák, fűzesgyarmati lakos.

Szabó Lajos fűzesgyarmati nagymalom volt gépésze, fűzesgyarmati lakos.

Rátkai Ferenc kulák, darvasi lakos.

Tóth Imre I. típusú tszcs⁴³. elnöke, csíkpusztai lakos.

43 TSZCS: termelőszövetkezeti csoport.

Ulatovszki nevű személy, aki gróf Blankestein volt alkalmazottja, fűzesgyarmati lakos.

Hámori Kálmán malmi könyvelő, volt malmi részvényes, fűzesgyarmati, I. ker. 10. sz. alatti lakos.

Mezei István ref. segédlelkész, fűzesgyarmati lakos.

Zsidov Mihály a fűzesgyarmati téglagyár volt igazgatója, volt fűzesgyarmati, jelenleg gyulai lakos.

Varga Vince gátőr, Fűzesgyarmat, Sárréti tanyák.

Pardi Imre kulák, volt aktív főhadnagy, Fűzesgyarmat, I. ker. 4. sz. alatti lakos, aki állítólag a csoport vezetője.

Kun Lajos volt községi jegyző, Fűzesgyarmat, Bethlen u. 9. sz. alatti lakos.

Mildner József a sarkadi Cukorgyár volt igazgatója, jelenleg fűzesgyarmati lakos.

Homoki Lajos 200 holdas kulák, fűzesgyarmati lakos.

Homoki István volt 200 holdas kulák, Budapest, Práter u. 66. sz. alatti lakos.

Nagy Imre volt 200 holdas kulák, fűzesgyarmati lakos.

Mogács József a Hangya volt üzletvezetője, Fűzesgyarmat, Ady Endre u. 2. sz. alatti lakos.

Sándor Imre volt csendőr, Fűzesgyarmat, Botond u. 6. sz. alatti lakos.

Makai Sándor volt tsz.őrmester, községi tisztviselő, Fűzesgyarmat, Kont u. 76. sz. alatti lakos

Buri János fűzesgyarmati rk. plébános.

Pengő Sándor berautófuvarozó, Fűzesgyarmat, Attila u. 11. sz. alatti lakos.

Ifj. Sári József volt gabonakereskedő, fűzesgyarmati lakos.

Nagy Márton volt főhadnagy, fűzesgyarmati lakos.

Muszka Lajos gépész, cséplőgéptulajdonos, fűzesgyarmati lakos.

Diószegi András BESZKÁRT⁴⁴ nyugdíjas, jobboldali szocdem, fűzesgyarmati lakos.

Kiss Ferencné 40 holdas kulák felesége, fűzesgyarmati lakos.

Romvári Ferencné cséplőgéptulajdonos, kulák felesége, fűzesgyarmati lakos.

Bíró Zoltán középparaszt, volt MÉP tag, fűzesgyarmati lakos.

Ungi János középparaszt, az SZKP és az NPP tagja volt, fűzesgyarmati lakos.

Zsolnai András volt cső. főtörm. Zsidov Mihály testvére, fűzesgyarmati lakos.

Fröhlik János fűzesgyarmati lakos.

Kántor Dezső, Sipos István, Tatár István, Kispál István fűzesgyarmati lakosok.

K. Tóth József által bejelentett szervezkedés: /3. sz./

Varga Vince gátőr, Fűzesgyarmat, Sárréti lakos, a csoport vezetője.

Miska nevű zöld overallos személy, aki, mint összekötő szerepel.

B. Szabó István volt államminiszter, békési lakos.

Z. Bereczki Gábor jelenleg Triesztben lakó disszidált békési lakos.

44 BSZKRT: Budapest Székesfőváros Közlekedési Részvénytársaság.

Nagy Mihály bélmegyeri kulák.

Binde Aurél szekszárdi lakos.

Hajdú nevű gátőr, szeghalmi lakos.

Pocsai Ferenc köröstarcsai kulák, volt gyógynövénykereskedő, aki állítólag a köröstarcsai csoport vezetője.

Lázár János volt r. törm. köröstarcsai lakos, kinél a csoport fegyverei vannak.

Török Mihály körösladányi kulák, ki jelenleg Téglás községben a büntetését tölti és aki a Budapestről lejáró futár részére helyet szokott adni.

Békési angolszász-barát társaság: /4. sz. d./

Dr. Durkó Gábor ügyvéd, aki a csoport vezetője.

Kovács István gyógyszerész, békési lakos.

Hídvégi István kulák, békési lakos.

Pásztor Gyula kulák, volt r. százados, ügyvédbojtár, békési lakos.

Dr. Körber Tivadar orvos, békési lakos.

Dr. Szálas Gyula orvos, békési lakos.

Dr. Sebő Elek kulák, ügyvéd, békési lakos.

Dr. Erdélyi József László volt horthysta katonatiszt, békési lakos.

B. Szabó István volt államminiszter, békési lakos.

Z. Bereczki Gábor kulák, disszidált, jelenleg trieszti lakos.

Z. Bereczki Gergely kulák, az FKP jobbszárnyának volt vezetője.

L. Szabó Gábor korcsmáros, békési lakos.

Csókaalvi Andor volt adóügyi jegyző, békési lakos.

Kiss fedőnevű ügynök munkadossziéja: /5. sz. d./

Krucsó Mihály kulák, békési lakos, a békési egyik csoport vezetője.

Öreg nevű, ezideig ismeretlen személy, aki Budapestről, mint felső kapcsolat szokta meglátogatni Krucsó Mihályt.

Durkó Gábor volt járásbírói tisz, békési lakos.

Durkó Gergely kulák, békési lakos.

Krucsó István kulák, békési lakos.

Pásztor Pál dr. ügyvéd, békési lakos.

Berczi István középparaszt, békési lakos.

Öreg István Kamut, gyűrpusztai lakos.

Nagy László kulák, Kamut, Gyurpuszta.

Nagy Mátyás középparaszt Kamut, Körösicsúcs.

Szabó László középparaszt, Kamut, Egyenes-dűlő.

Gergely Gábor kulák, Kamut, Egyenesdűlő.

Dombi Lajos kulák, Kamut, Egyenesdűlő.
Kürti Varga István kulák, Kamut, Egyenesdűlő.
Ifj. Vince Gábor kulák, Kamut, Egyenesdűlő.
Ifj. Vince István kulák, Kamut, Egyenesdűlő.
T. Nagy István kulák, békési lakos
Polányi István kulák, békési lakos.
Váczi Mihály volt szegedi egyetemi hallgató, ki jelenleg őrizetben van, békési lakos.
B. Szabó László békési I. típusú tszcs. Elnöke.
T. Nagy Gergely , Hégei Gábor, Vértesi János Kamut, Egyenesdűlői lakosok, középparasztok.
K. Szabó Gábor volt községi bíró, békési lakos.
Z. Bereczki Sándor kulák, békési lakos.
B. Szabó István személyi dossziéja: /6. sz. d./

Törő Mihály vallomása:

Kővágó Miklós zöld overallos személy, aki a személyleírás után azonos a már előforduló Miska nevű személlyel, aki budapesti összekötő és valódi neve Végh Imre, illetve István, aki jelenleg Budapesten az ÁVH. őrizetében van.

Gróf Blankestein Pál.

Pardi Imre volt főhadnagy, vitéz, fűzesgyarmati lakos.

Dr. Hajdú Endre szeghalmi lakos.

Szabó János volt községi bíró, komádi lakos.

Birizló Sándor karcagi lakos.

G. Nagy Pál csökmői gátőr.

Dr. Kószner szeghalmi orvos.

Varró János r. őrm. régi rendőr, jelenleg a szeghalmi kapitányságon teljesít szolgálatot, Szeghalom, Szekeres-kerti lakos.

Debreceni nevű r. őrmester, szeghalmi kapitányságon teljesít szolgálatot.

Szabó nevű r. törm régi rendőr, szeghalmi lakos.

Nosztrovszki Tibor a debreceni Vízművek technikusa, szeghalmi lakos.

Varga Vince vargazugi gátőr és

Maji Vilmos sárréti gátőr.

/Fazakas István/, áv.fhdgy., alosztályvezető

Tárgy: Békés megyei kulákszervezkedés⁴⁵

I /5. osztály.

„Szigorúan titkos”

Jelentés.

Budapest, 1951. július 24-én.

Jelentem, hogy a Békés megyei mezőgazdasági alosztály kb. ez év elejétől Füzesgyarmat, Köröstarcsa, Szeghalom és Békés községekben ügynökségen és hivatalos bejelentéseken keresztül több kulák csoportosulásról szerzett tudomást, melyeket ügynökségen keresztül kísér figyelemmel.

Az eddigi megállapítások szerint a fenti községekben lévő csoportosulások egymással kapcsolatban állnak.

1951. március 29-én Oláh Imréné füzesgyarmati lakos /szegényparaszt származású, alkalmi munkás, pártunkívüli, kulákkapcsolatai vannak/ jelentést tett arról, hogy ifj. Károlyi Zsigmond és Zsadányi Imre füzesgyarmati kuláktól értesült egy szervezkedésről. A csoport célja: a rendszerváltozás esetén a megszálló csapatok részére fegyveres segítséget nyújtani. Közlebbi céljuk: terror cselekmények végrehajtása. A csoportosulás tagjai kulákokból állnak, Oláh Imrénének elmondották, hogy fegyverekkel is rendelkeznek.

A csoport egyik tagja Blankenstein Pál volt füzesgyarmati gróf, aki jelenleg az amerikai követség sofőre, Pardi Imre volt aktív főhadnagy, a felszabadulás előtt 90 hold földje volt, jelenleg a községben 6 holdon gazdálkodik.

Az ÁVH. Debreceni osztálya 1951 áprilisában őrizetbe vette Végh István háborus bűnöst, aki 1945 óta illegálisban él. Végh Istvánt hosszú időn keresztül Törő Mihály szeghalmi lakos a Vízgazdálkodási NV. Tisztviselője bujtatta, amiért a békéscsabai osztály Törőt őrizetbe vette.

Törő kihallgatása alkalmával elmondotta, hogy Végh István „Miklós” fedőnév alatt gyakran lejárt Füzesgyarmatra, ahol – elmondása szerint – kapcsolatban állt a kulákcsoportosulással, melynek vezetője Pardi Imre.

1951. április hó 19-én K. Tóth József, /31éves, állás nélküli, volt gyári munkás, volt MDP tag/ az ÁVH. Békéscsabai osztályán bejelentést tett arról, hogy Békés megye területén egy nagyobb szervezkedés működik. A szervezkedés füzesgyarmati Varga-zugi csoportjának vezetőjével, Varga Vince gátőrrel és a köröstarcsai csoport vezetőjével áll kapcsolatban, Pocsai Ferenc kulák, volt gyógynövénykereskedővel. A fenti személyek K. Tóth Józsefnek elmondották, hogy ők fegyveres, illegális csoportokat szerveznek, hogy adott esetben a megszálló csapatok részére fegyveres segítséget nyújtsanak. Elmondotta továbbá, hogy Pocsai és Varga külön-külön közölték vele, hogy a

45 ÁBTL 3.1.5. O-9039. 335-337.

csoportot gyakran fel szokta keresni egy „Miska nevű” zöld overal ruhás személy, aki részükre futárpostát hoz és szervező munkáz végez. A csoportok tagjai kulák, a köröstarcsai csoportnak Pocsai elmondása szerint több fegyvere van, melyet Lázár Bálint nevű volt rendőrőrsparancsnoknál raktároznak.

Pocsai Ferenc és Lázár Bálint szoros baráti kapcsolatot tartanak fenn Báthori Lajos köröstarcsai lakos, volt cső. őrsparancsnokkal, aki UDB. ügynök gyanus.

Pocsai Ferenc elmondotta, hogy ő kapcsolatban áll a szervezkedés vezetőjével B. Szabó István volt FKGP. államminiszterrel, aki békési lakos.

Pocsai Ferenc és Varga Vince egymással kapcsolatot tartanak.

„Molnár Imre” fedőnevű ügynök 1950 decemberétől folyamatosan jelentést ad arról, hogy Szeghalom községben egy kulák szervezkedés van, melynek vezetője Sz. Tóth Imre volt 100 holdas kulák, könyv és nyomdatulajdonos volt. A csoport célja rendszerváltozás esetén a megszálló csapatok részére segítségadás, közelebbi cél pedig rémhírterjesztés, röpcédulaszórás, zavarkelés. /Ilyen akciókat már hajtottak is végre./

A csoport egyik tagja B. Szabó Sándor középparaszt, volt jobboldali FKGP. községi szervezetének vezetője, aki testvére B. Szabó István FKP. államminiszter Békés-i lakosnak. Rajta keresztül a csoport B. Szabó Istvánnal kapcsolatot tart.

A szeghalmi csoportnak egyik tagja dr. Hajdu Endre volt községi főjegyző. Tagja még Debreceni Imre nevű szeghalmi kapitányságon szolgálatot teljesítő őrmester. „Molnár Imre” ügynök szerint Debreceni látja el a csoportot fegyverrel, ő maga is vásárolt tőle egy 6.35 pisztolyt.

Törő Mihály őrizetes jegyzőkönyvileg vallotta, hogy Végh Istvántól tudja, hogy van Szeghalom községben egy szervezkedés, melynek tagja többek között dr. Hajdu Endre és Debreceni Imre.

„Kis” fedőnevű ügynökünk 1950 novemberétől folyamatos jelentést ad arról, hogy Békés községben két kulák csoport van, az egyiket Krucsó Mihály középparaszt, a másikat Durkó Gábor volt járásbírói irodatiszt, volt katonatiszt vezeti. A két csoport egymással kapcsolatot tart egymással. Mindkét csoport vezetője szoros baráti kapcsolatot tart fenn B. Szabó István volt FKGP. államminiszter békési lakossal.

A Krucsó Mihály által vezetett kulák csoport kapcsolatban áll egy budapesti ismeretlen nevű „öreg” személlyel, akitől olyan utasítást kapott, hogy épüljön be az állami gazdaságban és ott végezzen szervező és romboló munkát. Krucsó Mihály mint munkás elhelyezkedett az állami gazdaságban, ahol ügynökünk szerint ott végez szervező és kártevő munkát. Krucsó továbbá szervezi a környékbeli tanyavilág kulákságát. A szervezkedés egyik tagja Váczi Mihály békési lakos, aki mint a szegedi egyetem hallgató a „Kard és Kereszt” féle szegedi diákszervezkedés ügyébe őrizetbe lett véve.

B. Szabó István FKGP. államminiszter békési lakos személyi dossziéjából és a vele kapcsolatos csoportdossziéból kitűnik, hogy szoros kapcsolatot tart fenn testvérével B. Szabó Sándor szeghalmi lakossal, dr. Durkó Gábor békési lakossal, Krucsó Mihály békési lakossal. Ezenkívül

szoros baráti kapcsolatot tart fenn Zébereczki Gergely FKGP. volt békési szervezet jobboldali vezetőjével. Zébereczkin keresztül B. Szabó István kapcsolatban áll Zébereczki Gábor Jugoszláviába disszidált trieszti lakossal. B. Szabó István kapcsolatot tart fenn egy A nőrokonával, aki jelenleg az angol követségen dolgozik.

A VI. főosztály őrizetében lévő Végh Imre /István/ vallomásában előadja, hogy Békés és Bihar megyében illegális csoportosulást szervezett, amelynek célja, rendszerváltás esetén a külföldi megszálló csapatok támogatása lett volna. Szervező munkája során kapcsolatba került Paldi Imre fűzesgyarmati lakossal, akitől megtudta, hogy egy „Sárréti Sasok” elnevezésű illegális szervezkedésnek a vezetője. A vallomásában elmondotta továbbá, hogy Paldival történt megegyezése alapján a két szervezkedés egyesül. A szervezkedés kapcsolattal rendelkezett az angol követséggel Blankenstein Pál volt fűzesgyarmati grófon keresztül, aki jelenleg az amerikai követségen, mint gépkocsivezető van alkalmazva. Blankenstein egy angol követségi tisztviselővel áll kapcsolatban, aki azelőtt Horthy szárnysegédje volt.

Operatív terv:

- 1./ Az ÁVH. Budapesti Központ őrizetében lévő Végh István /Imre/ őrizetést kihallgatni az eddigi hálózati munka során felmerült anyagokra.
- 2./ Az ÁVH.szegedi osztály által felszámolt Kard és Kereszt ügyében őrizetbevett Váczi Mihály békési lakos egyetemistát kihallgatni a békési szervezkedésre vonatkozóan.
- 3./ Az ÁVH. békéscsabai osztály őrizetében lévő Törő Mihályt újból kihallgatni a csoportosulás részleteire vonatkozóan.
- 4./ Amennyiben Törő és Végh István őrizetesen vallomásai között eltérés mutatkozik, úgy az őrizetéseket szembesíteni.
- 5./ A további operatív munkát a fenti operatív terv végrehajtásának eredményétől tesszük függővé.

Lombos Lajos av. őrnagy, Osztályvezető

A Törő testvérek szervezkedése 1948-ban Szeghalmon⁴⁶

Tárgy: Törő László gyulai lakos környezet tanulmánya.

Jelentés

Békéscsaba, 1951. október 9.

Törő László született 1917 január 18. Rabogány /Románia/, anyja Rezsuchó Eszter, apja néh.

46 ÁBTL 3.1.5. O-9039/2. 233-236.

Sándor, nő, felesége Hegyesi Ida, két gyermeke van, szakképzettsége technikus, vagyontalan, katona volt, büntetve nem volt, NPP-tag, lakik Gyula Zsinor u. 35.

Apja csendőr volt. Nevezett iskoláit Szeghalmon végezte, mivel Romániából 1918-ban szüleivel együtt Szeghalomra költöztek. A gimnázium elvégzése után 1937-ben a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemre íratkozott be, azonban egy év után az iskolát kénytelen volt otthagyni mert nehéz anyagi körülmények között éltek és nem tudta az iskoláztatás díjját fizetni. Az egyetemről való hazatérése után dolgozni ment a szeghalmi községhezárára és 1938 őszén újra beíratkozott az egyetemre, azonban ekkor is kénytelen volt otthagyni nehéz anyagi körülményei miatt. 1939-ben mikor az egyetemről hazatért egyideig munkanélküli volt majd 1940-ben a Sebeskörös Társulathoz lett alkalmazva mint technikus és itt megszakításokkal 1949-ig volt alkalmazva. Ekkor ezen vállalat megszűnt és átvette a Körösvidéki Öntöző NV ahol jelenleg is technikus beosztásban dolgozik. A Körösvidéki Öntöző NV. megalakulása után a vállalat szeghalmi kirendeltségén mint csoportvezető dolgozott azonban 1950-ben beosztásából leváltották mivel az előírányozott tervet a kirendeltség nevezett hibájából nem tudta teljesíteni és nevezett ellen szabotázs gyanúja miatt a gyulai ügyészség vizsgálatot tett folyamatba, azonban a vizsgálat eredménytelen maradt, így a vizsgálat alól felmentették 1951 elején. Jelenleg a vállalat központjába dolgozik, itt munkáját rendszeresen végzi, jól szakképzett.

A felszabadulás előtt 1935-ben beíratkozott a FKP szeghalmi szervezetébe és annak a felszabadulásig volt tagja. A felszabadulás után a FKP-ból kilépett és átment a NPP-szervezetbe melynek jelenleg is tagja. A vállalatnál pártmunkát jelenleg sem végez s az alól igyekszik állandóan kibújni. Rossz a Párthoz való viszonya, azonban munkájában jó magatartást tanúsít szaktudását nem akarja senkinek sem átadni.

Katonai szolgálatot 1941-től 1942-ig teljesített, ezen idő alatt elvégezte a tartalékos tiszti iskolát és a 6-os légvédelmi tüzér ezredhez osztották be. 1944-ben, elbeszélése szerint lefokozták, azonban a Vöröshadsereg előnyomulása folytán haza nem engedték és Lengyelországba visszakapta a hadapród-örmeisteri rendfokozatot. 1944 őszén szovjet fogságba esett és Fogsány fogolytáborból 1945 végén tért haza. Hazatérése után elfoglalta régi állását.

Szoros baráti kapcsolatot tart fenn Szűrös József technikussal ki jobboldali beállítottságú, a Horti hadseregben mint hadnagy teljesített szolgálatot. Tápai Flórián kulák származású agronómmussal, Varga Gábor technikussal. Továbbá kapcsolatot tartott fenn Rostás nevezetű gyulai személlyel ki rá akarta venni, hogy vele együtt szökjön ki Ausztráliába, azonban Törő az illetékes hatósághoz fordult ezzel kapcsolatban. Szeghalomról való elkerülése óta is sűrűn jár oda és ilyenkor felkeresi Mészáros János volt földbirtokost és dr. Hajdú Endre orvost. Kapcsolatot tartott fenn még továbbá Görgényi Kálmán volt horthysta repülő főhadnaggyal ki 1951 augusztusában lett elbocsátva a Körösvidéki Öntöző vállalatától.

Erkölcsei magatartása nem esik kifogás alá, rendes családi életet él.

Jelleme magabazárkózott a reá bízott munkát elvégzi, azonban többet nem tesz a közösség érdekében a nehézségek elől meghátrál és nem igyekszik azokat leküzdeni.

Apja az első világháború előtt mint csendőr teljesített Erdélyben szolgálatot azonban 1914-ben nyugdíjazták és 1922-ben Szeghalmon meghalt.

Anyja jelenleg is Szeghalmon él és fia által juttatott anyagiakból él meg. Párton és szervezeten kívüli.

Testvére Mihály ki szintén az Öntöző vállalatnál volt alkalmazásban, azonban 1951-ben szabotázs miatt az ÁVH. őrizetbe vette s azóta ismeretlen helyen van.

Felesége Hegyesi Ida született 1923 november 25 Szeghalom, anyja Koós Margit, apja János, foglalkozása háztartásbeli, párton és szervezeten kívüli. Iparos családból származik, apja Szeghalmon kőművesmester, vagyonuk egy családi ház. Szülei párton és szervezeten kívüliek.

Külföldi kapcsolatai nincsenek, ott rokonai élnek ugyan Romániában, azonban ezekkel semilyen kapcsolatot nem tartanak fenn.

Adatokat Macskási József a Körösvidéki Öntöző NV. vezetőjétől, Bacsó nevű személyzeti felelőstől és Deák József szeghalmi lakos MDP. tagtól szereztem be.

Kapás János, á.v.alhdgy.
Kozsahuba György, á.v.őrm.

Tárgy: Törő László gyulai lakos ügye⁴⁷

Gépelte: Fodor Pálné á.v. törm.

Szigorúan titkos H.

Készült: 3 példányban

Kapja: 1 pld. ÁVH. Budapest, 1 pld. VI. aloszt., 1 pld. I. aloszt.

Jelentés.

Békéscsaba, 1951. november 25.

Jelentem, hogy a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés vezetőinek kihallgatása alkalmával Törő Mihály őrizetes vallomásában elmondotta, hogy testvére Törő László született 1917. január 18-án, foglalkozása: vízgazdálkodási technikus, lakása: Gyula, Zsinór u. 35. szám alatti lakos tudott a fegyveres szervezkedésről és tudomása volt arról, hogy Törő Mihály Végh Imrét, „Sárréti Sasok” egyik főszervezőjét, aki országos körözés alatt állt, lakásán rejtette.

Törő Mihály vallomásában úgy állította bátyját be, hogy az nem volt benne az illegális szervezkedésbe, csupán arról tudomása volt. Több esetben volt kettőjük között szó az illegális szervezkedés szükségességéről, de Törő Mihály vallomásában azt mondta, hogy testvére egy megbízható személy Görgényi Kálmán volt hortista repülősfldgyt ajánlott szervezkedés részére.

47 ÁBTL 3.1.5. O-9039/2. 243-247.

Az őrizetes vallomása alapján Törő Lászlóra vonatkozólag gyűjtöttünk kompromittáló adatokat abból a célból, hogy őt beszervezzük a „Sárréti Sasok” kívül maradt tagjai közé, valamint a Körösvidéki Öntöző Vállalat gyulai központjába.

F. hó 24-én konspiráltan osztályunkra **előállítottuk Törő Lászlót**, abból a célból, hogy őt beszervezzük. A beszervezését, mint gyanúsított kihallgatásával kezdtük, **melynek folyamán vallotta azt, hogy már 1948-ban létrehozott egy illegális fegyveres szervezkedést Szeghalmon.** A szervezkedést azért hozta létre, hogy az általuk várt harmadik világháború esetén Magyarország felé irányuló nyugati invázió idején már egy belső kész szervezet siessen a titóista csapatok segítségére.

Szeghalmon a szervezkedésbe bevonta testvérét, Törő Mihályt, Baranya Ferenc kulákot, Nagy József korcsmárost, Ötvös Béla az akkori vadászati felügyelőt, akik a szervezet vezetőségét alkották. Több esetben tartottak megbeszéléseket, mely megbeszéléseken részt vett Szegedi Gábor szeghalmi kulák és Almási Zsigmond szeghalmi középparaszt is.

A megbeszéléseken megállapodtak abban, hogy a szervezetbe nem fognak nagy tömegeket bevonni, csak nyilvántartják azokat, akik a községben a szervezkedés részére megbízhatóak. A szervezkedést kialakították terjesztetni több községre is olyan formán, hogy egy-egy községbe 5-10 főből álló csoport lesz, akik szükség esetén irányítani fogják azokat a személyeket, akiket be fognak vonni a szervezetbe. **Törő László irányított arra, hogy a vadásztársaság tagjait szervezze be, tekintettel arra, hogy azok már fegyverekkel is rendelkeznek, így nem kell azt nekik vásárolni vagy más úton beszerezni. Irányított továbbá arra, hogy az orvvadászokat fogják megismerni és kerülnek velük olyan kapcsolatba, hogy őket szintén bevonják a szervezkedésbe. Szeghalmon kívül más községben nem hoztak létre szervezkedést, tekintettel arra, hogy Törő Lászlót 1949 júniusában Szeghalomról Gyulára a vízgazdálkodási körzethez helyezték.** Ettől az időtől kezdve két-három hetenként járt Szeghalomra, mivel felesége és családja ott tartózkodott.

Az 1948-ban létrehozott fegyveres szervezkedés, melynek öt db vadászfegyvere volt, az ő elhelyezése után felbomlott.

Kihallgatásánál elmondta, hogy 1950. szeptemberében egyik vasárnap Szeghalomra ment családját meglátogatni, amikor felment testvéréhez Törő Mihályhoz, aki közölte vele azt, hogy van nála megbújva egy Kovács Miklós nevű katona, aki jelenleg szökésben van és országos körözés van ellene kiadva. Ez a bizonyos Kovács Miklós nevű egyén Végh Imre volt, aki Hatóságunk őrizetében van. Ennél a találkozásnál még nem vetődött fel a szervezkedés kérdése, majd legközelebb két hét múlva újra elment testvéréhez, ahol jelen volt Végh Imre is. Ez alkalommal már beszéltek a szervezkedés létrehozásáról és megállapodtak abban, hogy helyes lesz létrehozni egy illegális fegyveres szervezkedést olyan formában, mint 1948-ban, hogy nem szerveznek be nagy tömegeket, csak arra fognak szorítkozni, hogy minél több községben legyen néhány főből álló vezetője a szervezkedésnek, akiknek az lesz a feladata, hogy ismerjék meg a környezetükben élő embereket, tudják azok nevét és pontos lakcímét, akire a szervezet adott alkalommal számíthat.

Ezen a megbeszélésen azzal bízták meg Törő Lászlót, hogy Gyulán hozzon létre egy illegális szervezkedést, melyet kapcsolnak a szeghalmi szervezkedéshez.

Törő László a szervezkedés céljait magáévá tette és elkezdte a szervező munkát Gyulán. Feladata volt a Gyulán létesítendő illegális szervezetnek a Szabadság Harcos Szövetség tagjainak, a helyi Párt vezetők tagjainak, a tanácselnök és titkár, valamint a helyi üzemi és egyéb szocialista szektorok vezetőinek pontos lakcímének megállapítása. Ugyancsak feladata volt ezeket a személyeket figyelemmel kísérni, azoknak szokását, jellemét, azért, hogy a politikailag nem elég szilárd és gyenge jellemű embereket beszervezzenek. Feladata volt a szervezkedés tagjainak az SzHSz-ba való beépülés valamint az, hogy tudják meg pontosan, hol van a Szövetségnek a fegyverraktára és ki az, aki a fegyvereket kezeli. Az volt a tervük, hogy amikor az általuk várt imperialista csapatok megközelítik a községet, akkor az SzHSz fegyverraktárát elfoglalják és azt kiosszák a számukra megbízható emberek között. A Párt vezetők, tanácselnökök, titkárok, SzHSz vezetőit és a szocialista szektorok vezetőit össze fogják szedni és azokat bezárják. Tervük volt az, hogy legelőször a tanácsot, SzHSz-t és a postát fogják megszállni és ezzel kezükbe veszik a községekben a vezetést.

Törő László szervezkedésre vonatkozólag az irányítást testvérétől Mihálytól kapta, de ezentúlmenően ő egyénileg is irányította Gyulán a szervezkedés tagjait. Olyan megbízatásokat adott nekik, amelyet ő testvérétől nem is kapott.

Az első beszervezést 1950. decemberében hajtotta végre Gyulán, amikor is Csátári Jánost, a Körösvidéki Öntöző vállalat szállításvezetőjét szervezte bel. A beszervezését Gyulán a volt Smigor féle vendéglőben hajtotta végre, amikor is tudatta, hogy van egy illegális szervezkedés, melyet Gyulán ő szervez. Felszólította Csátarit, hogy lépjen be a szervezkedésbe. Ismertette Csátárral a szervezkedés célját, melyet Csátári helyesnek talált és elvállalta, hogy támogatni fogja. Meg akarta bízni Törő azzal, hogy vállalja el, hogy vezetőségi tag lesz, azonban ezt Csátári visszautasította azzal, hogy nem lesz vezető, de őrá mindenestben számíthatnak és a szervezkedés részére megbízható embereket is fog ajánlani. A beszervezésnél javasolta Görgényi Kálmán volt hortista repülő fhdgy-ot, valamint Szentés Károly volt útbiztost, aki szintén a vállalatnak volt az alkalmazottja.

Csátári beszervezése után kb. két hét múlva azt a feladatot adta neki, ha el fogják helyezni Túrkevére, először is keressen a beszerzésre alkalmas embereket, vagy legalábbis olyanokat, akiknek a neve megjegyzendő, hogy adott esetben a rendelkezésükre álljon. Ezenkívül figyelje a Párt életét, elsősorban a helyi pártbizottság tevékenységét, figyelje továbbá a Défosz tevékenységét, valamint az SzHSz életét. Figyelje a tsz mozgalom állását és a lakosság hangulatát. Törő elmondása szerint mindezekre azért volt szükségük, mert tudni akarták azt, hogy egy-egy községben a lakosságnak hány százalékára számolhatnak egy akció végrehajtása esetén és milyen tömeg lehet az, aki akciónak ellenáll.

Csátári A megbízatását, tekintettel arra, hogy Túrkevére helyezték végrehajtotta, mert május hónapban Törőt meglátogatta Gyulán a lakásán és beszámolt arról, amit Túrkevéen tapasztalt.

Elmondotta, hogy a Párt életre, valamint a szakszervezeti életre gátlóan hat a helyi párttitkár és a szakszervezeti titkár nem törődöm magatartása. Az SzHSz tevékenysége igen lanya, a tsz mozgalommal szemben sokan közömbösen foglalkoznak. Ezen a megbeszélésen Csatári beszámolt Törőnek arról, hogy Dinya Máté a vállalati csoportgépész, valamint rajta kívül két személy be van szervezve. Törő a két személynek a nevét nem tudta, mivel azokra visszaemlékezni nem tudott. A legközelebbi találkozó vele május utolsó napjaiban volt, amikor is az irodában közölte vele Törő, hogy az öccse le van tartóztatva és figyelmeztette arra, hogy legyen nagyon óvatos, mert a legkisebb gyanú alapján őket is letartóztathatják. Csatári beszámolt Törőnek még arról, hogy a megfigyelésen kívül úgy a vállalat dolgozói között, mint a dolgozó parasztság körében ellenséges propagandát fejtett ki a népi demokráciával szemben. Csatárral az öccse letartóztatása óta nem beszélt, az ő elmondása szerint.

Görgényi Kálmán repülő fhdgy-ot 1950. decemberében szervezte be, aki ugyancsak a Körösvidéki Öntözési Vállalat alkalmazásában volt. December hónap egyik napján elmentek együtt Gyulán a Blaskovics féle vendéglőbe, ahol italozás közben elmondotta Görgényinek, hogy tagja egy illegális szervezkedésnek, melynek feladata a hatalom megdöntése az imperialista csapatok támogatásával. Görgényit felszólította arra, hogy lépjen be a fegyveres szervezkedésbe és legyen annak egyik vezető tagja. A felszólításra Görgényi úgy nyilatkozott, hogy magáévá teszi a szervezkedés célkitűzéseit és azt támogatni fogja. Feladatul kapta, hogy ajánljon a szervezkedés részére megbízható embereket és tartsa számon azokat, akikre majd az akció idején számítani lehet. (...) Görgényi nem szervezett be embereket.

A szervezkedésbe Szentés Károly volt útbiztost, gyulai lakost 1950. decemberében Görgényi beszerzése után egy pár napra hajtotta végre Gyulán a Blaskovics féle vendéglőben. Szentési ebben az időben ugyancsak a Körösvidéki Öntöző Vállalat alkalmazásában volt. A beszerzésénél ugyancsak ismertette vele a szervezkedés céljait és azt, hogy az ő részére egy fontos megbízatást ad, melyet vállaljon el. Szentésre ezért esett a választása, mert Csatári beszerzése után mondotta, hogy Szentés megbízható személy részükre, politikai beállítottsága, valamint világnézete alkalmassá teszi arra, hogy őt a szervezkedésbe bevonják. Amikor Törő tudatta vele a szervezkedés céljait ő azt mondotta, hogy a szervezkedés célját magáévá teszi és amennyiben teheti azt aktívan támogatni fogja.

A negyedik beszerezést 1951. júliusában hajtotta végre Gyulán az „Otthon” féle vendéglőben. Itt beszervezte Ráfi János a Körösvidéki Öntöző Vállalat gépkezelőjét. A beszerzés napján az „Otthon” vendéglőben együtt italoztak, amikor is Ráfi arról beszélt, hogy ő Gyulán az MSzHSz egyik aktívja volt a felszabadulás után mindaddig, amíg a Szövetség élén egy Vincze nevű volt légionista állt. Elmondotta, hogy Vincze igyekezett a Szövetséget eltéríteni a Párttól és annak inkább kommunistaellenes irányzatot adott. Elmondotta azt is Ráfi, hogy ebben Vinczének ő is megadta a támogatást. Ezen a megbeszélésen Ráfi felvetette, hogy hozzá hasonló 20-21 éves fiatalemberekből egy terror-csoportot akar megszervezni és az akciókat hamarosan meg fogják kezdeni. Törő erről igyekezett lebeszélni azzal, hogy ő tagja egy illegális szervezkedésnek és

inkább lépjen oda be Ráfi. Ismertette vele a szervezkedésnek a célját és azt, hogy ő is igyekezzon minél jobban beférközni az SzHSz-ba és ott szervező munkát végezzen.

A beszervezésnél feladatuk kapta Ráfi, hogy tudja meg, hogy a gyulai SzHSz-nak vane vegyverraktára és ha van hol van és ki őrzí, valamint hogyan lehet ahhoz hozzájutni. Feladatuk kapta, meg kell tudni minél több adatot a SzHSz-nak taglétszámáról és arról, hogy mennyi fegyvere van.

Ráfi a beszervezés után augusztus elején találkozott Törővel és beszámolt neki arról, hogy beszélt két barátjával, akik szintén hajlandók belépni a szervezetbe. Ezek közül visszaemlékszik Ludányi Jánosra, aki a Körösvidéki Öntöző Vállalat gyulai műhelyében dolgozik. Ugyanakkor jelentette, hogy rövid idő múlva egy harmadik személyt is be fog szervezni.

A szervezkedésről tudomása volt még Csoór Istvánnak Törő László sógorának, akivel egy esetben tudatta a szervezkedést és felszólította arra, hogy lépjen abba be. Törő vallomása szerint sógora nem lépett be a szervezkedésbe. Törőnek ez az állítása megállapításom szerint nem felel meg a valóságnak, ő menteni akarja sógorát, mert attól fél, hogy az ő elítélése után és sógora őrizetbe vételével, úgy a saját, mint sógora gyermekei férfi nélkül fognak maradni.

Törőnek eddigi vallomása alapján a szervezkedés nem rendelkezik fegyverekkel, egyedül neki van egy vadászfegyvere, de ő tagja a vadásztársaságnak.

Az illegális szervezkedés részéről szóba került az ÁVH is, így Törő olyan utasítást adott Görgényinek amikor 1951. augusztusában motorkerékpárral jött Békéscsabára, hogy tudja meg, hogy milyen építkezéseket végez az ÁVH és annak létszámát tudja meg.

Tekintettel arra, hogy Törő László által vezetett gyulai szervezkedés tagjai osztályhelyzetüknél és szociális származásuknál fogva, Ráfi János kivételével, osztályellenségek, szükséges Törő László módszeres kihallgatása.

A szervezkedés a Párt, a tanács és a szocialista szektorok munkája, valamint államhatalmunk ellen irányult, **szükségessé válik a gyulai szervezkedés felszámolása.**

Pártunk megyei politikája megkívánja, hogy Gyuláról, - ahol nagyszámú osztályellenség és a múlt rendszer vezető emberei élnek, - több ellenséges személy őrizetbevételét foganatosítsuk, akik ellenséges tevékenységükkel igyekeznek pártunk munkáját akadályozni.

A fentieket figyelembe véve kérem engedélyezni Törő László gyulai lakos őrizetbe vételét és módszeres kihallgatását.

Dér Ferenc, áv. hdgy.

Pálincás Ferenc, áv. fhdgy., osztályvezetőh.

Törő László kihallgatása

Tárgy: Törő László⁴⁸

Feljegyzés.

Békéscsaba, 1951 november hó 27.

Törő László

Robogány / Románia / 1917 január 18.

anyja: Rezsucha Eszter

foglalkozása: technikus

isk. végzettsége: gimn. érettségi, vízmesteri iskola

magyar állampolgár

magyar nemzetiségű

volt NPP tag

lakik: Gyula Zsinór u 35 sz.

- Ismertesse élettörténetét!

Apám kb. 25 évig csendőri szolgálatot teljesített tiszthelyettesi rendfokozatban. Pozsony, Nyitra, Nógrád, Verőce, Mezőberény, Robogány és még több, előttem ismeretlen, - helyiségben. 1922 januárjában halt meg. Iskolai végzettségem: reálgimnáziumi érettségi, melyet Szeghalmon végeztem el 1937-ben. 1937 őszén joghallgató voltam Budapesten. 1938 elejétől 1939 őszéig Szeghalmon és környékén alkalmi irodai munkákat végeztem. 1939 év őszétől 1939 év végéig Budapesten gépészmérnöki hallgató voltam.

1940 év elejétől 1942 október hóig Szeghalmon a Sebeskőrös Vízügyi Társulatnál műszaki gyakornokként, majd később műszaki tisztként dolgoztam.

1942-ben bevonultam katonai szolgálat teljesítésére Szolnokra az V. Tüzérszázadhoz. 1944 február hóban tartalékos tiszti-iskolát végeztem. Résztvettem a Szovjetunió elleni háborúban. 1944 tavaszától 1944 november hóig Galíciában Szovjet fronton harcoltam. Légvédelmi ágyús szakaszparancsnok, majd pedig tűzlépcső szakaszparancsnoka voltam. Rendfokozatom hadapród őrmester volt. 1944 november hó 3-án Dunaegyházánál estem szovjet fogságba.

Hadifogságból, Foksányiból 1945 szeptember hóban jöttem haza.

1945 szeptemberétől 1948 őszéig Szeghalmon a Sebeskőrös Vízügyi Társulatnál dolgoztam, mint műszaki tiszt. 1948 őszétől 1949 nyaráig műszaki magán munkákat végeztem. 1949 nyarától december hóig a gyulai Vízgazdálkodási Körzetnél időszakos műszaki alkalmazott voltam. 1949 november hótól, őrizetbevételemig a gyulai Körösvidéki Öntöző Vállalatnál technikus

48 ÁBTL 3.1.5. O-9039/2. 248-251.

és öntöző csoportvezető beosztásban dolgoztam.

- Felszabadulás előtti politikai tevékenységéről tegyen vallomást!

1935-ben beléptem Szeghalmon a Füzesgyarmati Kisgazda Pártba. A pártban vezetőségi tisztséget nem viseltem. A választási hadjáratok alkalmával aktív tevékenységet fejtettem ki, az FKP mellett agitációt folytattam., adminisztrációs munkákat végeztem, propaganda iratokat gépeltem, sokszorosítottam. 1944-ig voltam tagja a FKP-nak.

- Felszabadulás utáni politikai tevékenységéről tegyen vallomást!

Felszabadulás után 1945 december havában beléptem Szeghalmon a Nemzeti Paraszt Pártba. A pártban, mint tag szerepeltem. Pártnapokat látogattam. - 1948-ig voltam az NPP-nek tagja. - Az NPP-ben aktív tevékenységet nem fejtettem ki.

Felszabadulás után mindinkább ellenségesen néztem a kormány egyes intézkedéseit. Demokráciaellenes beállítottságú személy voltam és, mint ilyen, helytelenítettem az államosításokat és minek következtében különösen most, az osztályharc egyre élesedése folytán, a kulákság elleni harcot. Kapcsolatokat a hozzám hasonló demokráciaellenes politikai beállítottságú személyekkel tartottam fent. Névszerint: Nagy József 40 év körüli, pékmester, szeghalmi lakóssal, Szegedi Gábor 40 év körüli, szeghalmi, Ötvös Béla 34 év körüli, agrónómus, volt vadászati felügyelő, kenderesszigeti lakóssal. Szoros kapcsolatban állottam öcsémmel, Törő Mihály 32 éves, technikussal, szeghalmi lakóssal.

A fenti személyekkel a kapcsolatom jellege 1948-ban megváltozott és politikai жалегűvé vált. Egymás lakására jártunk, de különösen Nagy József korcsmájában gyűltünk össze politikai megbeszélés végett. Imperialista országok népi demokráciaellenes rádió adásait hallgattuk, majd utána az adásokat közösen megtárgyaltuk. Később egy demokráciaellenes szervezkedés létrehozásáról is beszéltünk, melyet én és az öcsém, Mihály kezdeményezett.

- Milyen körülmények között kezdeményezte ön és Mihály nevű öccse az illegális szervezkedést?

Ez említett bizalmas megbeszéléseken, - nemtudok pontosan visszaemlékezni, - hogy **én-e, vagy Mihály nevű testvérem felvetettük azt a gondolatot, hogy alakítsunk egy illegális fegyveres szervezkedést, demokráciaellenes személyeket szervezzünk be.**

Megbeszéléseink szerint a környék minden községében létesítünk egy-egy szervezkedő csoportot, melyek nyilvántartják a községben a részünkről „megbízható” személyeket.

- Mi volt ennek a szervezkedésnek a célkitűzése?

Az illegális fegyveres szervezkedésünk célkitűzései az volt, hogy az általunk várt III. világháború idején a Magyarországot „megszálló” imperialista csapatok segítségével a demokratikus rendszert fegyveres úton megdöntsük és a hatalmat átvegyük. Szervezkedésünknek szervezeti felépítése nem volt.

Szervezkedésünk tagjai: Nagy József, Baranya Ferenc, Mihály nevű testvérem és Ötvös Béla, Szegedi Gábor szeghalmi lakósok voltak.

Szervezkedésünk fegyveres jellegű volt, aminek következtében irányt vettünk arra,

hogy nagyobb mennyiségű fegyvert biztosítsunk számunkra. Ezt a kérdést úgy akartuk megoldani, hogy a helybeli Vadásztársaság tagjait be akartuk szervezni és ezen keresztül fegyverekhez jutottunk volna. Ezt a határozatot azonban elvetettük, mert arra gondoltunk, hogy a Vadásztársaság zöme demokratikus érzelmű személyekből tevődik össze és ezáltal a lebukás veszélye igen megnövekszik.

– Az 1948-as illegális fegyveres szervezkedés tagjai közül kik rendelkeznek fegyverekkel?

1948-ban Baranya Ferencnek 1 db vadászfegyvere, Szegedi Gábornak és Ötvös Bélának 1-1 db vadászfegyvereik voltak. Az én tulajdonomat képezte 1 db ötlövetű vadászfegyver. Golyós fegyverekről nincs tudomásom, a vadászfegyverekre mindannyiunknak engedélye volt.

– Hogyan fejlődött ki az ön és öccse által létrehozott illegális fegyveres szervezkedés?

Az említett szervezkedés nem bontakozott ki, nem fejlődött tovább, mert 1949 júniusában Szeghalomról Gyulára kellett költöznöm áthelyezés miatt. Öcsém szintén állást vállalt, minek következtében a szervezkedést nem tudtuk kiszélesíteni, továbbá beszerzéseket sem hajtottunk végre. Köztem és a szervezkedés többi tagjai között ily módon megszakadt a kapcsolat, kivéve az öcsémet, akivel 1949 óta továbbra is tartottam a kapcsolatot. Találkozásaink során majdnem minden esetben beszélgettünk arról, hogy ismét szervezkednünk kellene a népi demokrácia ellen.

1950 szeptember- október hóban köztem és öcsém Mihály között egy bizalmas megbeszélés zajlott le az ő lakásán, melyen bemutatott „Végh” nevezetű kőrözött személynek.

– Milyen körülmények között mutatták be Végh kőrözött személyt?

Az említett időpontban, amikor egy megbeszélés zajlott le köztem és öcsém között, **Mihály közölte velem, hogy rejteget egy „Végh” nevezetű személyt, aki háborús bűnösként elítélt személy, aki illegálisban él.**

Tudomásomra hozta öcsém, hogy Végh szervezkedik a demokratikus rendszer ellen. Felszólított, hogy én is kapcsolódjak bele a szervezkedésbe. Én igenlő választ adtam. Ez alkalommal öcsém a lakásán be is mutatta Véghet, kinek keresztnevét nem tudom. Végh 40 év körüli hivatásos katona tiszthelyettes, -akinek pontos lakcíméről nincs tudomásom, - a bemutatkozás után a demokráciaellenes szervezkedés kérdéseivel foglalkozott. Előbb azonban önmagáról beszélt Végh. Közölte velünk, hogy munkaszolgálatos századnál, mint keretlegény volt a horthy hadseregben. Felszabadulás után vádat emeltek ellene, azonban a felelősségrevonás elől megszökött. Ez időtől kezdve bujkál.

Közölte velünk azt is, hogy majd ő a környéken fog kifejteni szervező munkát, de az állomáshelye Szeghalom lesz. Leszögeztük, hogy minden községben egy-egy cso. ortot kell beszervezni, mely 5-10 főből állana. Ezeknek a csoportoknak a feladata az volt, hogy a környék „megbízható” személyeit tartsa nyilván, hogy szükség esetén rendelkezésünkre álljanak. Másról ez alkalomkor nem volt szó. **A kibontakozó illegális szervezkedésnek öcsém, Mihály volt a vezetője.**

– Tegyen vallomást arról, hogy az illegális szervezkedésüknek mi volt a célkitűzése?

Öcsém által vezetett illegális fegyveres szervezkedés célkitűzése az volt, hogy az általunk várt III. világháború esetén, amikor az imperialista csapatok megtámadják a Szov-

jetuniót és a népi demokráciákat, - köztük Magyarországot is, - a hatalmat fegyveres úton megdöntsük és átvegyük.

Én a szervezkedésünk célkitűzéseit helyeseltem és magamévá tettem. Nekem is az volt a véleményem, hogy a hatalmat csak imperialista hatalmaknak Magyarország elleni fegyveres támadása esetén és belső harc útján tudjuk megdönteni.

Feladatunk végrehajtása céljából tervbe vettük nagyobb mennyiségű fegyverek szerzését.

- Milyen körülmények között akartak nagyobb mennyiségű fegyvert szerezni?

1950 november hó 25-én köztem és Törő Mihály között az ő lakásán, egy bizalmas megbeszélés zajlott le. Öcsém, Törő Mihály közölte velem, hogy a Szabadságharcos Szövetség rendelkezik fegyverraktárral. Ezeket a fegyverraktárakat fel kell kutatni, hogy hól vannak és hogyan őrzik. -

Mihály öcsém ez alkalommal közölte velem azt is, hogy Szeghalmon felvette a kapcsolatot a Szabadságharcos Szövetség kézbesítőjével /Kaszaival/, akinek fél keze van. Párszor elbeszélgetett vele, óvatosan kiszedte belőle a Szabadságharcos Szövetség tisztikárának névsorát, - rajta keresztül értékes anyagokat fog szerezni, - Nincsen tudomásom arról, hogy Mihály milyen eredménnyel járt a Szabadságharcos Szövetség vonalán tervezett fegyver szerzéssel kapcsolatban.

- Öccse Törő Mihály által vezetett illegális szervezkedés tagjai közül kik rendelkeznek fegyverekkel?

Csupán én rendelkezem 1 drb Bronving 16-os 5 lövetű vadászfegyverrel és 25 drb tölténnyel. A „Sárréti” Vadásztársaságnak tagja voltam 1946 óta fegyvertartási engedéllyel rendelkezem. Vadászfegyverem azonban az illegális fegyveres szervezkedés érdekében akartam felhasználni. Nincs tudomásom arról, hogy a szervezkedés tagjai közül kik rendelkeznek fegyverekkel.

- A fegyverekről tett vallomását nem fogadom el. Erre a kérdésre még visszatérünk! Kihallgatását ideiglenesen megszakítom.

Felvette: [nincs aláírás], áv. hdgy.

Törő László, gyanúsított

Gée.: NJ.

Tárgy: Törő László⁴⁹

Feljegyzés.

Békéscsaba, 1951 november 28.

- Ismertesse az illegális fegyveres szervezkedésük szervezeti felépítését!

1950-ben alakított illegális fegyveres szervezkedés vezetője Törő Mihály volt. Vezetői szerepet töltött be Végh, aki Szeghalmon és Debrecen környékén fejt ki szervező munkát.

49 ÁBTL 3.1.5. O-9039/2. 253-257.

Vezető szerepet viseltem én is, mert Gyulán alakítottam egy demokráciaellenes szervezkedő csoportot, mely a Törő Mihály által vezetett szervezkedéshez tartozott, illetve kapcsolódott. Nincs tudomásom arról, hogy a szervezkedésnek kik vannak még vezetőségi tagjai.

– Részletesen tegyen vallomást arról, hogy önnek milyen szerepe volt az illegális szervezkedésben?

Mint ahogy már az előző kihallgatásom során vallottam, Gyulán létrehoztam egy illegális szervezkedést. Még mielőtt az illegális szervezkedést Gyulán létrehoztam volna, 1950 október hó végén Mihály lakásán Végh, Törő Mihály és köztem egy illegális, bizalmas megbeszélés zajlott le, melyen a szervezkedésünk egyes kérdéseit beszéltük meg. Ez alkalomkor Törő Mihály vállalta, hogy a szervezkedést irányítani és vezetni fogja Szeghalom székhellyel. Végh közölte velünk, hogy ő vidéki viszonylatban, főleg Bihar megyében fejt ki szervező munkát. A beszervezéseket Debrecen körzetében egészen a Román határig szélesíti. **A szervezkedés vezetője Törő Mihály javasolta, és mint általános elvet el is fogadtuk, hogy szervezkedésünk, fel fog kutatni más demokráciaellenes, illegális szervezkedéseket, azok működését megfigyeljük, nyilvántartjuk és alkalmas időben felvesszük velük a kapcsolatot egyesülés céljából.**

Ezen a bizalmas megbeszélésen én vállaltam, hogy szervezkedésünk gyulai csoportját létrehozom, Gyulán beszervezéseket fogok végrehajtani. Kezdeményezésem Törő Mihály és Végh örömmel fogadták.

Javasoltam továbbá, hogy minden községben tartsuk nyilván a részünkről „megbízható” demokráciaellenes személyeket, ez legyen a helyi csoportok jelenlegi feladata. Ezt a javaslatom is elfogadták. Ezen az illegális megbeszélésen emlékezetem szerint másról nem volt szó.

– Az említetteken kívül milyen bizalmas megbeszéléseket folytatott az illegális szervezkedés vezetőjével?

1950 – emlékezetem szerint – november hó elején a szervezkedés vezetőjének Szeghalom Kenderes-kerti lakásán ismét lezajlott köztünk egy bizalmas megbeszélés.

Ezen a bizalmas megbeszélésen javasoltam, hogy a szervezkedésünk szélesítése érdekében a beszervezéseket a lebukás veszélyének a csökkentése miatt úgynevezett „hó-labda rendszer” szerint végezzük, melynek lényege a következő:

Egy szervezkedő csak két személyt szervezhet be. Ez a két személy további két-két személyt be szervez. Egy szervezkedőnek tehát csak három személyről van tudomása, aki őt beszervezte és az általa beszervezett két személyről. A helyi csoportok tagjaival nem kell közölni, Közpon-tunk egyes fontosabb adatait. Szigorú titoktartást terveztünk, minek következtében a beszervezésekkor a beszervezendővel csupán annyit közlünk, hogy működik egy illegális fegyveres szervezkedés melynek célja Magyar Népköztársaság fegyveres úton való megdöntése és a hatalom átvétele.

– Honnan értesült a „hólabda rendszer” szerinti beszervezésekről?

Iskola tanulmányaim végzése során a történelem tanulásánál olvastam arról, hogy a francia forradalom idején „hólabda rendszer” módszerével szervezkedtek.

- És a tevékenysége során használta a „hólabda rendszer” szerinti beszervezéseket?

Az általam javasolt „hólabda rendszer” szerinti beszervezési formát a szervezkedés vezetője, Törő Mihály elfogadta és helyeselte. Nem tudom, hogy ez a beszervezési módszer érvényesült-e a szervezkedésük fejlődése során.

Én a magam részéről a gyakorlatban csak részben alkalmaztam. Tevékenységem során ugyanis nem csak két személyt szerveztem be, hanem 5 főt, akik szintén hajtottak végre beszervezéseket. Későbbi időben rá jöttem arra, hogy ez a beszervezési módszer már elavult, mert nem ellenőrizhető a beszervezettek létszáma. Ilyen esetekben előfordulhat az is, hogy a szervezkedés taglétszáma túlzott mértékben felszaporodik.

A szervezkedés vezetőjével Törő Mihállyal szoros kapcsolatot tartottam fent. Vele gyakran folytattam illegális, bizalmas megbeszélést. Ezeken a bizalmas megbeszéléseken kiértékeltek az aktuális külpolitikai eseményeket. Azt a reményünket tápláltuk, hogy az általunk várt III. világháború már nem sokára „ki fog törni” az imperialista csapatok meg fogják szállni az országot, mellyel párhuzamosan fog működéskébe lépni az illegális fegyveres szervezkedésünk. A felkutatott Szabadságharcos Szövetségi fegyverraktárakat el foglaljuk és a szervezkedésünk tagjait fel fegyverezzük. A helyi szervezkedő csoportok által nyilvántartott „megbízható” személyeket is ekkor bevonjuk a szervezkedésbe és részükre is biztosítunk fegyvereket.

Ezekén a bizalmas megbeszéléseken állandóan kihangsúlyoztuk, hogy a szervezkedés helyi csoportjai által nyilvántartott demokráciaellenes, általunk „megbízható” személyekkel kapcsolatban ki kell puhatolni, hogy azok valóban megbízhatóak-e? Lehet-e rájuk számítani a szervezkedés részére. Kihangsúlyoztuk továbbá azt is, hogy a beszervezett személyek felé titoktartást kell alkalmazni, nem kell velük olyan tényeket közölni, melyek nem tartoznak rájuk, és a lebukás veszélyét növelnék.

- Eddigi kihallgatása során vallomást tett arról, hogy vállalta Gyulán egy illegális szervezkedés létrehozását. Most tegyen vallomást arról, hogy a gyulai szervezkedés érdekében milyen tevékenységet fejtett ki.

1950. november hó végén vagy december hó elején kezdtem el az öcsém, Mihály által vezetett illegális szervezkedés gyulai ágának létrehozását. Ennek az illegális szervezkedésnek őrizetbevételemig 9 fő volt tagja. A 9 főből én 5 személyt szerveztem be, névszerint: Csoór István, Csatári János, Görgényi Kálmán, Szentes Károly, és Ráfi János gyulai lakosokat. Az általam beszervezett személyek 4 személyt szerveztek be, legalábbis erről konkrétan tudok, azonban valószínűnek tartom, hogy nem csak négy, hanem sokkal több személy lett beszervezve.

- Mondja el részletesen, hogy Csoór István gyulai lakóst mikor és milyen körülmények között szervezte be?

Csoór István 41 éves, technikus a gyulai Kulturmérnöki és Belvíz rendezői hivatalnál dolgozik, kizárt MKP-tag, Gyula Kossuth Lajos u 14 sz. alatti lakóst 1950 december hó elején szerveztem be.

Ez említett időben Csór Istvánnál,- aki egyébként sógorom, - laktam. December hóban lakásunkon egy bizalmas megbeszélés zajlott le. Közöltem vele, hogy működik egy illegális fegyveres szervezkedés, melynek én is tagja vagyok és melynek célja imperialista csapatok segítségével a demokratikus rendszer megdöntése. Közöltem vele azt is, hogy a szervezkedésünkben részt vesz egy „Végh” nevű kőrözött személy, aki a múlt rendszerben népellenes bűncselekményt követett el.

Ismertettem vele, hogy a szervezkedés feladata, minden községben egy-egy csoport megszervezése, Szervezkedésünk fegyveres jellegű, és ezért fegyverek szerzésére is irányt veszünk. Ezután felszólítottam Csórt, hogy vegyen részt ő is a szervezkedésben.

Csór István kijelentette, hogy hajlandó az illegális szervezkedésünknek tagja lenni, egyet ért a célkitűzéseinkkel, rá mindenkor számíthatunk, azonban aktív szervező munkát nem fejt ki.

Csór Istvánnal a beszervezése után szoros kapcsolatot tartottam fent, vele bizalmas megbeszéléseket folytattam.

- Ön és Csór István között milyen illegális megbeszélések zajlottak le?

Az említett illegális megbeszéléseken kívül 1950 novemberében Csór István lakásán közöltem vele, hogy az illegális fegyveres szervezkedésünk vezetője Törő Mihály. A szervezkedésnek van egy Végh nevű tagja, aki kőrözés alatt áll. Ez a személy vállalta, hogy a szervezkedésünket területileg ki fogja terjeszteni. Vidéken beszervezéseket fog végre hajtani. Ezen kívül illegális szervezkedéseket fog felkutatni, azokkal felveszi a kapcsolatot és alkalomadtán a szervezkedéseket egyesíteni fogja. Beszámoltam Csórnak arról is, hogy Végh kőrözött személy Baranya Ferenc kulák, szeghalmi lakosnál van elrejtve. Mindezekről én Törő Mihálytól értesültem 1950 októberében.

Csórral ismertettem, hogy a párt és a közéleti funkcionáriusokat is jól meg kell figyelni, azok személyadatait, szokásait, gyenge oldalát, politikai beállítottságát. Ha részünkről megbízhatóak, be lehet őket szervezni. A párt funkcionáriusok megfigyelését tehát tervbe vettük.

- Csór István milyen tevékenységet fejtett ki az illegális fegyveres szervezkedésen belül?

Csór, mint ahogy már vallottam, vezető tisztséget nem viselt, nem volt tudomásom arról, hogy a gyulai illegális fegyveres szervezkedő csoporton belül tevékenységet fejtett volna ki.

- Csatári Jánost milyen körülmények között szervezte be?

1950 december eleje óta ismertem Csatári János 23 év körüli öntöző csoport vezető, gyulai lakost, aki a Kőrösvidéki Öntöző Vállalatnál dolgozik. Földbirtokos családból származik. Jelenleg Túrkevére van kivezényelve. Őt 1950 december hóban szerveztem be.

Csatárral az említett időben a hivatali munkánk végeztével elmentem Gyulán a Smigocz-féle vendéglőbe, italt fogyasztani. A vendéglőben köztünk egy illegális megbeszélés zajlott le, melyen közöltem vele, hogy egy illegális szervezkedésnek vagyok a tagja. Továbbá közöltem Csatárral a szervezkedésünk célkitűzéseit, a szervezkedés szélesítésének illetve beszervezések módszerét. Csatárit is felszólítottam arra, hogy legyen tagja az illegális fegyveres szervezkedésnek. Csatári helyeselte a szervezkedés célkitűzéseit és működését vállalta, hogy aktív tevékenységet fog kifejteni.

Ezen a bizalmas megbeszélésen Csatári javasolta, hogy szervezzem be Görgényi Kálmán 38 év körüli volt pilóta fhdgy., technikus Gyula Karácsony János u 14-6 sz. alatti lakóst, valamint Szentés Károly 50 év körüli volt útbiztos, jelenleg technikus Békéscsabán a Magasépítő Vállalatnál, Gyula Karácsony János u 14-6 sz. alatti lakóst. Csatári javaslatát elfogadtam és Görgényi és Szentés beszervezését tervbe vettem. Csatári beszerzése után vele is szoros kapcsolatot tartottam fent őrizetbevételemig. Köztünk több esetben illegális bizalmas beszélgetés zajlott le.

- Tegyen vallomást arról, hogy ön és Csatári között milyen bizalmas megbeszélések zajlottak le?

A megbeszélések időpontjára pontosan már nem tudok visszaemlékezni. 1950 december hónapban a Smigocz- vendéglőben bizalmas megbeszélés volt köztünk. Közöltem vele a szervezkedésünk feladatát a tagok beszerzését, ismét szó volt arról, hogy az egyes községekben szervezkedő csoportok fognak működni, melyek egy-egy községben a politikailag részünkről „megbízható” személyeket megfigyelés alá veszik, hogy alkalom adtán őket is felhasználjuk a szervezkedésünk érdekében. Csatárral közöltem, hogy a szervezkedésben különösen aktív tevékenységet fejt ki Végh nevű személy, aki népellenes bűncselekmény elkövetése miatt kőrizés alatt álló személy. Ez a személy a környék demokráciaellenes elemeit szervezi.

Elhatároztuk, hogy tevékenységünk során figyelni fogjuk a közhangulatot. A lakosságnak milyen a véleménye a T.sz.cs-vel kapcsolatban, milyen a hangulat a kereslet illetve a megélhetési viszonyok és a közellátási vonalon.

- Ismertesse Csatári tevékenységét!

Csatári, amikor a munkahelyére, Túrkevére utazott, a szervezkedéssel kapcsolatos utasításokkal láttam el. Utasítottam, hogy figyelje a nép hangulatát. Figyelje a párt életét, a Szabadságharcos Szövetség tevékenységét, valamint a DÉFOSZ működését. Csatári, amikor hazajött Gyulára, felkeresett lakásomon és beszámolt a végzett munkájáról. A nép hangulat figyelése során a Pártéletről, a Défoszról és a T.szcs.-vel kapcsolatos adatokat közölt velem.

Csatári két személyt szervezett be. Dinya Máté gépész és egy előttem ismeretlen nevű személyt. Csatári más tevékenységéről nincs tudomásom.

Felvette: [nincs aláírás], áv. hdgy.

Törő László, gyanúsított

Gée.: NJ.

Tárgy: Törő László⁵⁰

Feljegyzés.

Békéscsaba, 1951 november hó 29.

50 ÁBTL 3.1.5. O-9039/2. 258-262.

- Tegyen vallomást arról, hogy Görgényi Kálmánt milyen körülmények között szervezte be?
Görgényi Kálmán 36 év körüli, tisztviselő, Gyula Karácsony János u 14-16 sz. alatti lakost 1950 december havában szerveztem be Gyulán.

Ez említett időpontban mind ketten a Kőrösvidéki Öntöző vállalatnál dolgoztunk. Az egyik napon a munkaidő leteltével Görgényi Kálmánnal elmentem a Blaskocicsné-féle vendéglőbe, ahóll köztünk bizalmas megbeszélés zajlott le. Ismertem Görgényi demokráciaellenes politikai beállítottságát és tudtam róla, hogy a múlt rendszerben repülősfldgy. volt, ezért megbíztam benne és alkalmasnak találtam a beszerzésre.

Közöltem vele, hogy Szeghalmon, környékén működik egy illegális fegyveres szervezkedés, melynek célja a demokratikus rendszer megdöntése. Ennek a szervezkedésnek én is tagja vagyok. Közöltem vele továbbá, hogy a szervezkedésünk fegyveres jellegű, minek következtében feladatunk a fegyver szerzés. Felszólítottam, hogy legyen tagja a szervezkedésünknek. Görgényi vállalta a szervezkedésben való részvételt. Azonban kijelentette, hogy vezetőként nem kíván működni.

Feladatul tűztem ki számára, hogy tartsa nyilván a demokráciaellenes részünkről „megbízható” személyeket, hogy szükség esetén őket is be lehessen vonni az illegális fegyveres szervezkedésünkbe. Közöltem vele, hogy szervezkedésünk feladata, a szervezkedésnek kiszélesítése, a szomszédos községekben csoportok szervezése.

Ez alkalommal Görgényivel másról nem beszéltünk.

- Görgényi milyen tevékenységet fejtett ki a gyulai illegális szervezkedő csoport keretén belül?

1950 decemberében Csatári János szervezkedőn keresztül Görgényi tudomásomra hozta, hogy a rábízott feladatát végzi, ezideig már sok demokráciaellenes személyt kutatott fel. Azonban konkrétan nem számolt be Csatárinak, hogy hány személyt, illetve kiket szervezett be névszerint.

Görgényi 1951 február hóban munkahelyéről el lett bocsájtva /Kőrösvidéki Öntöző Vállalatól/ minek következtében a kettőnk közötti kapcsolat megszakadt. Görgényivel bizalmas megbeszélést a beszerzésének esetén kívül nem folytattam. Nincs tudomásom arról, hogy ő milyen konkrét tevékenységet fejtett ki.

Megemlíteni kívánom, hogy Görgényi személye egy alkalomkor - az időpontra nem emlékszem - számításba jött, mint a Békéscsabán megszervezendő illegális szervezkedés csoportvezetője. Nem tudok visszaemlékezni arra, hogy kik tárgyaltak erről a kérdéstről és Békéscsabán meglett-e szervezve az illegális csoport.

- Nem mond igazat! Vallomását nem fogadom el. Erre a kérdésre még visszatérünk. Folytas-a tovább Görgényi tevékenységét.

Görgényinek az említetteken kívül más tevékenységéről nem tudok. Tudomásom szerint Békéscsabán dolgozik valamelyik NV-nél.

- Szentés Károlyt hogyan szervezte be és mikor?

Szentés Károly 50 év körüli, volt útbiztos, jelenleg Békéscsabaán a Tatarozó NV-nél tech-

nikus, Gyula Karácsony János u 14-16 sz. alatti lakóst 1950 év ősze óta ismerem. Kettőnk közti kapcsolat baráti jellegű volt. Szentes demokráciaellenes politikai beállítottságú, a múlt rendszerben fasiszta pártnak vagy szervezetnek volt a tagja. Tevékenysége miatt felszabadulás után internálva is volt, Gyulán.

Szentes Károlyt 1950 december hó közepén szerveztem be Gyulán a Blaskovics-féle vendéglőben. Munkahelyünkről kb. 5 óra körül távoztunk el, bementünk a Blaskovics-féle vendéglőbe, ahol italt fogyasztottunk. Ismertettem Szentes Károly előtt, hogy Szeghalom központtal megindult az illegális szervezkedés, Gyulán is alakítunk szervezkedő csoportot. Közöltem vele, hogy ennek a csoportnak én is tagja vagyok. Ismertettem a szervezkedés célkitűzéseit és feladatát. Felszólítottam Szentest, hogy vegyen részt a szervezkedésben.

Szentes arra hivatkozott, hogy ő már idős megtört ember és mint ilyen aktív tevékenységet nem tud vállalni, de „erkölcsileg” támogatja a szervezkedést.

Szentes Károly a szervezkedésünk érdekében tevékenységet nem fejtett ki, vele kapcsolatot nem tartottam fent.

– Szentes Károly kikkel tart fent kapcsolatot?

Szentes Károly kapcsolatot tart fent lakásában lakós Görgényi Kálmánnal és egy névleg előttem ismeretlen volt horthysta ezredessel. Kapcsolatuk baráti jellegű.

– Ráfi János beszervzését ismertesse!

Ráfi Jánost 1951 május hó végén szerveztem be Gyulán az „Otthon” vendéglőben.

Ráfi János 20 év körüli gépkezelő, Gyulavári lakós, 1951 tavaszán ismertem meg Szeghalmon. Ebben az időben én és Ráfi Szeghalmon az Öntöző Vállalatnál dolgoztunk. Vele gyakran folytattam bizalmas megbeszélést, melyeken meggyőződtem arról, hogy ő is népi demokráciaellenes érzelmű személy.

1951 tavaszán – a pontos időpontra már nem emlékszem, – Ráfi és én közöttem az „Otthon” vendéglőben egy bizalmas megbeszélés zajlott le, melyen közölte velem, hogy fiatalokú személyekből egy bandát akar alakítani. Kijelentette, hogy bandája segítségével közhivatali funkcionáriusokat tettelegesen bántalmazni fog.

Kijelentette, hogy Gyula város tanács elnökére sokan haragszanak ezért, csak az alkalmat várják, hogy őt tettelegesen bántalmazzák. Ráfi nem közölte velem, hogy a Tanácselnökkel kapcsolatban miért haragszanak.

Ráfi elmondotta még azt is, hogy bandájával együtt meg fogják verni Gyula felszabadulás utáni rendőrkapitányát, mert az „Kegyetlenül” behajtotta az adókat.

Én Ráfit lebeszéltem arról, hogy a fiatalokúakból bandát szervezzen és azok segítségével a tanácselnököket és a volt rendőr kapitányt megverjék. Ezt a tevékenységet ugyanis komolytalannak gyerekesnek tartottam.

Tudomására hoztam Ráfinak, hogy működik egy „erős” illegális szervezkedés, melynek én is vezető tagja vagyok. Felszólítottam Ráfit, hogy ő is vegyen részt a szervezkedésünkben. Ráfi a felszólításomnak eleget tett. Kijelentette, hogy belép a szervezkedésünkbe. Közöltem vele az

illegális szervezkedésünk célkitűzését és a gyulai csoportját is. Közöltem vele azt is, hogy a szervezkedésünk feladata, a szervezkedés kiszélesítése a környékre.

Ezen a bizalmas megbeszélésen szó volt arról is, hogy Ráfi szervezzen be „megbízható” személyeket. Ráfi az utasításom végrehajtását vállalta, és közölte velem, hogy két személyt be fog szervezni. Ekkor még a két személy nevét nem mondta meg.

– Ön vallja, hogy 1951 május hó elején az ÁVH. őrizetbevette öccsét, Törő Mihályt, aki a szervezkedés vezetője volt. A legutolsó vallomásában az szerepel, hogy 1951 május hó végén beszervezést hajtott végre. Ezek szerint ön a szervezkedő munkáját a szervezkedés vezetőjének őrizetbevétele után is tovább folytatta.

Igen. Beismerem, hogy a szervezkedés vezetőjének Törő Mihálynak az őrizetbevétele után a szervezkedés érdekében tovább tevékenykedtem, beszervezést hajtottam végre. Ezt a demokrácia ellen érzett gyűlöletemnél fogva követtem el.

– Tegyen vallomást arról, hogy ön és Ráfi között milyen illegális megbeszélések zajlottak le?

Ráfi, mint ahogy már azt a fentiekben vallottam, a szervezkedésen belül szoros kapcsolatban állott velem.

1951 június hó végén Ráfival bizalmas megbeszélést artottam az Otthon vendéglőben, Gyulán. Ráfi közölte velem, hogy a felszabadulás után Szeghalmon Vincze nevű személy volt a Szabadságharcos Szövetség vezetője. Ez a személy szándékosan úgy irányította a munkáját, hogy a szövetség tagjait deokrácia ellen hangolta. Amikor kivonultak gyakorlatokra, horthysta dalokat énekeltek. Vincze jelenleg Gyulán tartózkodik. Azért volt róla szó, mert az otthon vendéglőben az asztalunk mellett ment el. Ezen a bizalmas megbeszélésen szó volt a fegyver szerzés kérdéséről.

Ráfi fegyverraktárról számolt be.

– Ráfi önnel mit közölt a fegyverraktárakkal kapcsolatban?

Közölte velem, hogy mint régi Szabadságharcos Szövetségi tag, a szövetségben hallotta, hogy a régi városháza épületének földszinti részén a portásfülke melletti vas ajtó mögött van tárolva a Szabadságharcos Szövetség fegyver készlete. Ígéretet tett arra, hogy tüzetesen megfigyeli a fegyverraktár helyét és őrzésének módját, hogy alkalom adtán azokat igénybe lehessen venni. Utasítottam, hogy gyűjtsön adatokat a Szabadságharcos Szövetséggel kapcsolatban, a Szövetségnek mennyi a taglétszáma és kik a vezetőség tagjai. Ráfival több alkalommal a szervezkedéssel kapcsolatos kérdéseket nem vitattuk.

– Az illegális szervezkedésen belül milyen ellenséges propagandát fejtett ki?

Gyulán az általam vezetett illegális szervezkedés propaganda tevékenységet nem fejtett ki, alkalmoszerűen azonban az imperialista rádió adások népi demokráciaellenes adásait továbbítottam.

– Az illegális fegyveres szervezkedésük milyen más aknamunkát folytatott?

Az említetteken kívül a népi demokratikus rendszerek ellen más aknamunkát nem fejtettünk ki.

– Milyen más szervezkedésekről van tudomása?

Tudomásom van a szeghalmi „Nyils” szervezkedésről, a vésztői Kat.pap szervezkedéséről és szeghalmi Töviskesi részen működő két kisebb szervezkedésről.

– Beszéljen a szeghalmi „Nyilas” szervezkedésről!

1950 október hóban Szeghalmon felkerestem Törő Mihályt, aki a szervezkedésünk vezetője volt. Kettőnk között egy bizalmas megbeszélés zajlott le, **melyen közölte velem Mihály, hogy Szeghalmon az u.n. Nagy-gáti részen működik egy illegális szervezkedés, mely főleg volt nyilasokból áll. A szervezkedés egyik tagjaként megnevezte Buj Pált.** Ennek a szervezkedésnek írásban lefektetett szabályai vannak, halálfejes jelképpel. Nincs tudomásom arról, hogy Mihály felvette-e a kapcsolatot ezzel a szervezkedéssel. Többet erről a szervezkedésről nem tudok.

– Tegyen részletes vallomást a vésztői Kat.pap szervezkedéséről!

A fent említett időben öcsém közölte velem, hogy Vésztőn is működik egy illegális szervezkedés, amelynek a római katolikus pap a vezetője. Mondotta, hogy fel fogja venni a kapcsolatot a két szervezkedés egyesítése végett a kat.pappal. Nincs tudomásom arról, hogy a kapcsolat felvétel megtörtént-e. Mihály a vésztői pap szervezkedéséről velem mást nem közölt.

Tudomásomra hozta még, hogy Szeghalmon a Töviskesi határrészen két kisebb egymástól függetlenül működő illegális szervezkedés van. Bővebbet azonban a szervezkedés tagjairól és tevékenységeikről Mihály nekem nem mondott.

– Kihallgatását ideiglanasan megszakítom!

Felvette: [nincs aláírás], áv. hdgy.

Törő László, gyanúsított

Gée.: NJ.

Tárgy: Törő László saját kezű feljegyzései „találmányaival” kapcsolatban⁵¹

Feljegyzés.

Békéscsaba, 1951. december 14.

I. Találmányaim közül legnagyobb szabású az „önirányító torpedó”, melynek alapgondolatára 1939-ben jöttem rá. Az alapelv a szabadalmi leírásban részletesen ismertette van.

1939. év őszén, mint gépészmérnök-hallgató, ezen találmányom alapelvét a Műegyetem géptani tanszékén Dr. Fintor Zoltán, akkori adjunktusnak ismertettem. A gondolat kitűnőnek bizonyult, s ott rögtön ismertette egy néhány kartársával. Mindnyájan nagyszabásúnak találták és az volt a véleményük, hogy a második világháborút az a fél fogja megnyerni, amelyiknek a találmányt odaadom. Mint fasiszta-ellenes beállítottságú először az angol követségre mentem el. Ott

51 ÁBTL 3.1.5. O-9039/2. 273.

a katonai attasé titkárával beszéltem, de a találmány felajánlásának olyan hosszas, bürokratikus útját írta le, hogy elment a kedvem az angoloktól. Ezután Bajcsi-Zsilinszki Endre útján a francia követséghez találtam kapcsolatot. Ott rögtön fogadott a katonai attasé, s rövid megbeszélés alapján a találmány elvi leírását néhány nap múlva diplomáciai futár vitte Párisba. Ez emlékezetem szerint késő ősszel vagy tél elején volt. Újév táján részben azért, mert pénzem nem volt, - hogy folytassam a tanulást - részben pedig azért, mert úgy vettem észre, hogy figyelnek a Gestapó ügynökei, hazautaztam Szeghalomra. Párisból semmi válasz nem jött, s miután a németek elfoglalták Páris, Bajcsi-Zsilinszki Endre útján tudtam meg, hogy a franciák a fontosabb haditechnikai iratokat elégették, így minden valószínűség szerint az én leírásom is megsemmisült. Ez valószínűleg tényleg így is történt, mert a Gestapó részéről semmi megmozdulást nem vettem észre egészen addig, míg a találmányomat szabadalmazásra be nem nyújtottam a magyar Szabadalmi Bírósághoz. Ez emlékezetem szerint 1941. év végén történt meg Bíró Ferenc szabadalmi ügyvéd útján. Bíró Ferencsel megegyeztünk, hogy a haszon 15% áért lefolytatja a szabadalmaztatási eljárást és az értékesítést is. Ő is antifasiszta beállítottságú volt, így megegyeztünk abban, hogy a találmányt nem a „tengelyállamoknak” fogja felajánlani. A szabadalmazási eljárást le is folytatta.

Emlékezetem szerint 1942. év tavaszán, vagy nyarán kerestem fel Bíró Ferencet Budapesten, hogy érdeklődjek az ügy állása felől. Izgatott állapotban fogadott, és röviden elmondta, hogy Gőczey nevű őrnagy, aki akkor a Haditechnikai Intézetnél teljesített szolgálatot, a szabadalmat Németországban a saját nevén szabadalmaztatta, eladta a németeknek és azok már meg is kezdték a kikísérletezést. Elmondta, hogy a Gestapó részéről őt és engem veszély fenyeget, kijelentette, hogy lemond a részesedésről, de az ügyen nem viszi tovább, engem kért, hogy őt többet sem személyesen, sem levélben ne keressem fel és saját érdekében is ajánlatos, hogy egyhamar ne mutakozzak Budapesten. Így kénytelen voltam abbahagyni az egész ügyet.

1945. tavaszán Focsányban Popov kapitány útján a Szovjetunióknak ajánlottam fel a találmányt, válasz azonban nem érkezett rá.

Amikor nemrégiben megismertem a találmányok felajánlására és díjazására vonatkozó legújabb rendeletet, elhatároztam, hogy a találmányt magam fogom kikísérletezni, mielőtt egy másik találmányom folytán hozzájutok a kikísérletezéshez szükséges - meglehetősen nagy összeghez. -

II. 1950-ben vezette be az öntöző vállalat egy kisebb újításmat, a „Vízborítás számoló készüléket”, melynek lényege az, hogy az öntözési üzemi statisztika meglehetősen bonyolult számításait átlag 5 másodperc alatt lehet vele elvégezni mechanikus úton.

III. Egy kisebb jelentőségű katonai találmányom volt 1945. tavaszán „védekezés a páncélöklök ellen.” Ennek lényege az, hogy a harckocsik sebezhető felületeit a felülettől 6-8 cm-re kifeszített acélsodronyhálójával kell felszerelni. Ez a háló megakadályozza azt, hogy a harckocsira kilőtt „páncélöklök /Fanzst-patron/” csappantyúja kemény csapódást kapjon, így az nem robbanhat fel. Ezt is felajánlottam a Szovjetunióknak Popov kapitány útján, választ azonban nem kaptam.

IV. Most nem régiben fogadta el a Földművelésügyi Minisztérium Öntözési és Talajjavítási

Főosztálya bevezetésre és díjazásra a következő újítási javaslatomat:

„Energia-megtakarítás az öntözésnél a nyomócsövek méretének ésszerű megválasztása útján.” (...)

V. Most áll közvetlenül befejezés előtt a következő találmányom:

„Villanyégő cserélhető izzószállal.” (...)

VI. Tervem az, hogy az izzószál cserélhetőségének ezt az elvét kidolgozom elektron-csővekre /rádió-lámpákra/ és a laboratóriumokban, valamint a gyógyászatban használatos, különböző elektromos égőberendezésekre is.

VII. Most áll kidolgozás alatt a „térkép- és rajz nagyító-kicsinyítő” készülékem. (...)

VIII. Még 1948. évben elkészítettem a „Rizstermesztés az előzetes árasztás módszerével” c. javaslatomat. (...)

A javaslatot még 1948-ban átnyújtottam Szalvá i Jánosnak Szeghalmon, a Növénytermeltető NV. akkori ottani megbízottjának, de nem kaptam rá választ. Most nemrégiben egy példányát Bacsó Tibor kartártnak adtam át, aki ígéretet tett, hogy az illetékesekhez eljuttatja. (...)

XI. Szintén a vízzel való gazdálkodáshoz kapcsolódik az a kidolgozandó javaslatom, is, amely szerint a nagy öntöző telepekhez kapcsolódóan pézsmapoc-tenyésztelepek létesítendőek. (...)

X. Több évig tartó tudományos munkát jelent az öntözéssel kapcsolatos normatívák megállapítása. Ezen a téren még nagyon le vagyunk maradva, s valójában az öntözéssel kapcsolatban nincs is még egyetlen komoly normatívánk sem.

Részben ezzel a kérdéssel foglalkozik az a javaslatom, melyet ez év májusa körül kezdte el, mint szakcikket az „Öntözés és Talajjavítás” c. időszakos folyóirat számára. A javaslatra még eddig semminemű választ nem kaptam. (...)

Ezért Bacsó kartárssal folytatott megbeszélés alapján a fenti javaslatot újólág be fogjuk adni.

Törő László, gyanúsított

Törő Mihály kihallgatása

Államvédelmi Hatóság Békéscsabai Osztály

Tárgy: Törő Mihály

Feljegyzés

Békéscsaba, 1951. május 5.

Törő Mihály

Szeghalom, 1919. ápr. 24.

Rezsuha Eszter

csendőr szárm.

vízépítési technikus

4 gimn.

pkívvüli

Szeghalom Kendereskert 653.

Törő Mihály és felesége, Csoór Ilona

– Mondja el életrajzát!

Apám csendőr thts.⁵² volt. Anyám, apám halála után nyugdíjból nevelt. A négy gimnázium elvégzése után a Szeghalmi Sebeskörös társaság alkalmazottja lettem, és a legutóbbi időkhöz hasonló munkakörben foglalkoztam, túlnyomórésztben.

Katonai szolgálatra 1944. márciusában vonultam be, résztvettem a Szovjetunió elleni harcokban. Alakulatomtól 1944. október végén maradtam le. Azután hazatértem családomhoz – 1940-ben nősültem, egy gyermekem van.

Hazatérésem után, 1945. márciusában a szeghalmi rendőrség vezetője lettem. A rendőrség kötelékéből az államosításkor, 1946. szept.-ben elbocsátottak. Összeköttetéseim révén 1947. áprilisában sikerült elhelyezkednem a szeghalmi járási pol. osztályon, mint ny. prb. Ezt a beosztást azonban nem tudtam ellátni, mert politikai nézetem és állásfoglalaásom miatt erre alkalmatlannak minősítettek, rövidesen elbocsátottak.

1950-ig különböző alkalmi munkákból éltem, majd 1950. ápr.-tól a Debreceni Vízgazdálkodási körzet alkalmazottja lettem.

– Milyen pol. nézete volt 1945. előtt és után?

1945. előtt kialakult fasiszta, kommunistaellenes politikai nézetemet később is megtartottam. Jelenleg a mindent az anyagiakon keresztül néző kispolgári világnézet híve vagyok és ellen-

52 thts: tiszthelyettes.

zem az egyéneknek a társadalmi munkába való – fizetés nélküli – bevonását.

– Mi okát látja annak, hogy a Hatóság őrizetében van?

Ennek szerintem az az oka, hogy tudomásom volt egy demokráciaellenes, illegális, fasiszta szervezkedésről, melyet egy, általam Kővágó Miklósnak ismert személy szervezett. Ennek a Kővágó Miklósnak támogatást nyújtottam és a szervezkedést nem hoztam illetékes hatóság tudomására.

– Mit tud a szervezkedésről és miért nem jelentette fel?

Emlékezetem szerint 1950. októberében felkeresett engem lakásomon egy személy, aki Kővágó Miklós néven mutatkozott be és azt állította, hogy ő feleségem nevelőapjának egyik rokona. Kb. 180 cm magas. Széles vállú, nyúlánk, vörösszőke hajú és vörös arcú, kékszemű, hosszas-telt-arcú férfi. Homlokán mély forradás van, túlnyomórésztben u.n. kezeslábas munkásruhában járt.

Kővágó Miklós azt állította magáról, hogy a közeli állami gazdaságok alkalmazottja és mivel nem tud még hazamenni, kért, hogy esetenként biztosítsak részére szállást. Ezt, anélkül, hogy állítását ellenőriztem volna, minden további nélkül megtettem.

Ezután Kővágó 2-3 hetenként megjelent nálam és esetenként 2-3 napot időzött.

Nemsokkal hozzánkérkezése után bizalmasan politikai természetű kérdésekre terelte a beszélgetést. Elmondotta, hogy a demokratikus hadseregben volt katona, azonban onnan elbocsátották és ismertette velem azt a szándékát, hogy volt katona társait egy illegális szervezkedésbe be akarja szervezni.

Ennek a szervezkedésnek, Kővágó elbeszélése szerint, az lesz a rendeltetése, hogy Magyarország amerikaiak által történendő megszállása esetén a megszálló csapatok beérkezését elő fogják készíteni, megszállás után pedig, mint „fejesek” a rendőri teendőket látják majd el és felelőségre vonják a jelenlegi demokratikus vezetőket. Fegyverszerzési lehetőségként említette a vadászfegyverekkel rendelkező egyének fegyvereinek erőszakos elvételét, valamint az amerikai repülőgépek által ledobott fegyverek használatbavételét.

Kővágó nemsokkal ezek közlése után felszólított, hogy lépjek én is az illegális, fasiszta szervezkedés tagjai közé. Én azt válaszoltam, hogy majd gondolkodom rajta. Később azonban nem mertem aktív tevékenységet vállalni a szervezkedésben, mivel, mint volt rendőr, azt tartottam, hogy a szervezkedés felderítése és felszámolása után súlyos büntetésben részesülök.

Jelentést azonban illetékes hatóságnak nem tettem, mert a szervezkedést magát és annak célkitűzéseit helyesnek tartottam. Vártam az angol-amerikai megszállást, amit bizonyít az is, hogy magánszorgalomból angolul tanultam.

– Mit tud még a szervezkedésről, kiket ismert, mint a szervezkedés tagjait, kikkel volt Kővágónak kapcsolata?

Múlt év decemberében, kb. karácsony előtti napokban ismét felkeresett Kővágó és elmondotta, hogy Komádi, Biharugra, Mezőpeterd és Zsadány községekben már hozzáfogott a demokráciaellenes szervezkedés megszervezéséhez és a többi környező községekben is folytatni szándékozik.

Ebben az időben már érkeztek környező községekből levelek az én nevemre címezve, melyek tulajdonképpen Kővágónak szóltak. A levél feladóira nem emlékszem, aláírás rendszerint egy keresztnév volt és a szövege ártatlannak tetsző, családi vonatkozásúnak látszó szöveg volt. E levelek jelentését Kővágó nekem nem magyarázta el.

Múlt év végén a községben szóbeszéd tárgya volt, hogy a rendőrség a környező községekben egy „összeesküvőt” keres, sőt egyes változatok szerint meg is lőtték, de elmenekült. Ezután feltűnő volt nekem, hogy Kővágó előttünk nem mert levetkőzni. Miután félttem a hatóságok felelősségrevonásától, Kővágót el akartam tanácsolni, hogy más községben húzódjon meg. Ő azonban erre nem volt hajlandó és figyelmeztetett, hogy a részére nevemre érkező levelek miatt én is kompromitálva vagyok és, „ha baj lesz, együtt megyünk”.

Ezek után Kővágó elárulta nekem, hogy ez a neve, amit használ, nem a valódi neve, de a szervezkedés miatt álnevet kell használnia, valódi nevét nem árulta el. Közölte velem azt is, hogy rendes foglalkozása nincsen és községről községre járva, egyik napról a másikra tartja fenn magát. Anyagilag azonban jól állt, mert részünkre a szállásért és ellátásért minden esetben az elfogadhatónál többet fizetett.

Pontos időpontokra nem emlékszem, de tudok arról, hogy Kővágó beszélt nekem egy „Sárráti Sasok” vagy „Fekete Sasok” elnevezésű illegális, demokráciaellenes szervezkedésről is, amelynek vezetője /gróf/ Blankenstein Pál és ennek helyettese egy Pardi nevű fűzesgyarmati lakos, volt főhadnagy, volt vitéz. Emlékezetem szerint felemlítette Dr. Hajdu Endre szeghalmi lakos nevét is, mint e szervezet közreműködőjét.

Kővágó állítása szerint ez a szervezet igen nagy kiterjedésű és a volt vagyonos osztály tagjait foglalja magában. Blankenstein állítása szerint az amerikai követséggel áll kapcsolatban.

Kővágó elbeszélései alapján tudok arról, hogy a mezőpeterdi bíró /aki annak idején bíró volt/, Komádi községben egy Szabó János nevű ember, Karcagon Birizló Sándor is tagjai a szervezkedésnek. Ezek a személyek folytatták községükben tovább az illegális munkát.

Kővágó a komádi és mezőpeterdi szervezkedést biztosnak tartotta, míg a többiről még azt állapította meg, hogy gyenge.

Elbeszélte még Kővágó, hogy egy volt katonatársával találkozott össze Csökmő községben, ez G. Nagy Pál csökmői gátőr. Kővágó állítása szerint G. Nagy Pál nevére is érkeztek levelek, melyeket G. Nagy mindig átadott, készségesen részére.

G. Nagy Pállal kapcsolatban előadom, hogy előbbi kihallgatásaim alkalmával nevét elhazudtam. Ezt előzetes megfontolás alapján tettem. Ennek okául elfogadható választ adni nem tudok.

– Kihallgatását megszakítom. Legközelebbi kihallgatása alkalmával az illeg. szervezkedésben való szerepéről, a szervezkedésben résztvevő további személyekről kell vallomást tennie.

Felvette: Cs. Kovács sk. aláírás, áv. főhadnagy
Törő Mihály sk. aláírás, gyanúsított

ÁLLMVÉDELMI HATÓSÁG
Gyanúsított jegyzőkönyv⁵³

Készült: Békéscsabán, 1951. évben november hónap 14. napján a gyanúsított kihallgatása alkalmával.

A gyanúsított személyi viszonyairól az alábbiakat adja elő:

1. Családi és utóneve: Törő Mihály
2. Atyja családi neve: Törő Sándor
3. Anyja családi és utóneve: Rezsócha Eszter
4. Születési 1919. év április hó 24 nap.
5. Születési helye: Szeghalom város Békés megye.
6. Nemzetisége: magyar
7. Anyanyelve: magyar
8. Állampolgársága: magyar
9. Lakóhelye: Szeghalom, Kenderes-kert 653.
10. Szociális származása: csendőr tiszthelyettes
11. Szociális helyzete: kis polgár
12. Szakképzettsége: nincs
13. Utolsó és azt megelőző munkahelyei és beosztásai: Körösvidéki Öntöző Vállalat Gyula víz-építési technikus
14. Pártállása: NPP-nek 1946-ig.
15. Tömegszervezeti tagsága: DÉFOSZ
16. Iskolai végzettsége: IV. gimnázium
17. Katonaisági viszonya felszabadulás előtt: honvéd X. gyalogezred 3. zlj-nál lövész beosztásban
18. Szolgált-e fasiszta erőszakoserveknél: nem
 - a. milyen kitüntetésekkel kapott a felszabadulás után: nem kapott
 - b. milyen kitüntetésekkel szerzett a fasisztáktól: nem kapott
19. Családi állapota: nő, Csór Ilonával, gyermeke Emőke 8. éves
20. Vagyoni helyzete:
 - a. megjelölendő ingatlanainak helye és nagysága: vagyontalan
 - b. A felszabadulás előtt és után milyen ingatlanai voltak: nem volt
21. Előző büntetései. Bemondása szerint büntetlen

Apám csendőr tiszthelyettes volt. 4 gimnázium elvégzése után a szeghalmi Sebeskörös Társaság alkalmazottja lettem. Katonai szolgálatra 1944 márciusában vonultam be. Résztvettem

53 ÁBTL 3.1.9. V-112394.

a Szovjetunió elleni harcokban. A katonaságból családomhoz 1944- októberében tértem haza. 1945. márciusától a szeghalmi rendőrség vezetője lettem, ahonnan 1946-szeptemberében jobb-oldali beállítottságomnál-fogva elbocsájtottak. Ettől kezdve 1950-tavaszaig különböző alkalmi munkákkal foglalkoztam. 1950-május 1-től december végéig Debreceni Vízgazdálkodási körzet szeghalmi kirendeltségénél könyvelő és bérelszámoló, majd 1951-februárjától őrizetbevételemig a Körösvidéki Vállalatnál /Gyula/ voltam alkalmazva.

Attól az időtől, ahogy a Debreceni Vízgazdálkodási Körzet szeghalmi kirendeltségéhez kerültem megismerkedtem G. Nagy Pál kb. 38-éves, gátőr, csökmői lakossal, aki hetenként vagy két-hetenként bejárt Csökmőrről munkahelyemre, a hozzá beosztott munkásoknak fizetését intézni, akiknek bérelszámolását én készítettem el. Ilyen esetekben politikai tárgyú beszélgetéseket is folytattunk. Miután megismertük egymás népi demokráciaellenes beállítottságát G. Nagy Pált kb. 1950-szeptember közepén beszerveztem az általam létrehozandó illegális szervezkedésbe, akit ez alkalommal feladattal még nem bízam meg.

G. Nagy Pál beszerzésének megtörténte után néhány nap múlva ismét felkeresett munkahelyemen, ahol bizalmasan közölte velem, hogy a lakásán jelenleg olyan személy tartózkodik, akit alkalmasnak tart arra, hogy az általam vezetett illegális fegyveres szervezkedést kiszélesítse, községekre, városokra kiterjessze. G. Nagy Pál közölte velem azt is, hogy ezt a személyt Végh Imrének hívják, ki a rendőrség által körözés alatt áll és községekben bujkál, illetve illegalitásban van, s Kovács Miklós néven szerepel. Mielőtt G. Nagy Pál tőlem eltávozott volna egy negyedíves papírra lerajzoltam az utcát és lakóházat amelyben Szeghalmon laktam és átadtam azt G. Nagynak azzal, hogy adja át Végh Imrének és küldje őt lakásomra. Ennek megtörténte után egy pár nap múlva emlékezetem szerint 1950-október elején fel is keresett a lakásomon.

Végh Imre ekkor bizalmasan közölte velem, hogy ő a horthy fasiszta hadseregben, mint ht. őrm. teljesített szolgálatot és a múltban elkövetett cselekményei miatt a rendőrség által körözve van. Ezután rátértünk az illegális szervezkedés tárgyalására, mely alkalommal Végh Imrét az általam vezetett illegális fegyveres szervezkedésbe beszerveztem és főszervező feladattal bízam meg.

Végh Imre miután vállalta a főszervező feladatot utasítottam, hogy községekben és városokban építsen ki egy-egy illegális szervezkedést.

Az általam vezetett illegális fegyveres szervezkedésnek célja volt, melyet Végh Imrével is közöltem, hogy az általunk várt imperialista hatalmak Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásuk „esetén” a fennálló rendszert fegyveresen megdöntsük, s a hatalmat átvegyük. Az általam létrehozott és vezetett illegális fegyveres szervezkedés célkitűzését Végh Imre is elfogadta, helyeselte. A szervezkedés célkitűzésének érdekében fegyverek beszerzését is feladatul tűztük, amiket részben a Szabadságharcos Szövetségtől, részben pedig a rendőrkapitányságoktól és őrsőktől akartunk alkalomadtán erőszakkal megszerezni. Egy alkalommal Végh Imre úgy emlékszem 1951-februárjában közölte velem, hogy az illegális szervezkedés részére szerzett 1 db. katonapuskát töltennyel együtt, mely puskát G. Nagy Pál csökmői lakosnak adta át elrejtés végett.

Végh Imrét miután az általam vezetett illegális fegyveres szervezkedésbe beszerveztem a lakásomról csak három nap után távozott el, addig ott rejtegettem. Végh Imre mielőtt lakásomról eltávozott volna, felkerestem Baranya Ferenc 60 év körüli kulák Szeghalom Árpád. utcai lakost, akit megkértem arra, hogy egy régi jó barátomnak – arra nem emlékszem, hogy nevét megmondtam volna – adjon valamilyen munkát és részére szállást. Baranya Ferenc beleegyezően nyilatkozott. Ezután Baranya Ferencsel bizalmasan közöltem, hogy ennek a személynek nincs semmiféle igazolványa és a rendőrség által körözés alatt áll, majd megkértem Baranyát, hogy lehetőleg olyan helyen foglalkoztassa, ahol nem kell tartania a rendőrök igazoltatásától. Baranya Ferenc, miután tisztába lett azzal, hogy kit is ajánlottam hozzá munkára, ennek ellenére Baranya azt mondta, hogy csak küldjem el azt a személyt és ő munkára alkalmazni fogja és lakást is ad számára. Végh Imrét még aznap el is kísértem Baranya Ferenc lakására, ahol ott is maradt.

Végh Imre Baranya Ferencnél kb. 8-10 napig volt, ezután ismét felkeresett lakásomon, mely alkalommal közöltem vele – újból – az illegális szervezkedéssel kapcsolatos feladatait. Ezután Végh Imre /:kb. október közepén:/ elindult azokba a községekbe, ahol gondolta, hogy sikerülni fog az általunk tervbe vett illegális fegyveres szervezkedés létrehozása. Végh Imre az elinfulásakor közölte velem, hogy Bihar megyébe megy, mert főleg ott vannak olyan ismerősei, akikről feltételezi, hogy az illegális fegyveres szervezkedésbe való beszerzésük sikerülni fog.

Végh Imre kb. 10 nap múlva jött vissza lakásomra a szervező körútjáról. Ezután kb. 2 hét múlva ismét elindult azzal, hogy községekben embereket szervezzen be az általam vezetett illegális fegyveres szervezkedésbe. Miután visszajött Végh Imre, közölte velem, hogy sikeres volt az útja, mert Mezőpeterd községben Szenvedi Sándor, helybeli tanácselnököt, Zsáka községben Takács János volt csendőrt, Csökmőn pedig G. Nagy Pál gátórt, szervezte be. Végh Imre közölte azt is, hogy ezeket a személyeket megbízta, hogy egy-egy illegális szervezkedést hozzanak létre. A későbbiek során Végh Imre közölte azt is, hogy az előbb megnevezett személyek is névszerint: Szenvedi Sándor, Takács János, és G. Nagy Pál létre is hoztak egy-egy illegális szervezkedést, amiknek ők a vezetőik. Végh Imre még több községet is közölt velem, ahol sikerült az illegális szervezkedés részére személyeket beszerveznie, de azokra a községekre és, hogy kiket szervezett be, nem emlékszem pontosan.

Előadni kívánom, hogy G. Nagy Pál csökmői lakos beszerzését, mint ahogy már vallottam is én hajtottam végre, Végh Imre G. Nagy Pált csak feladattal bízta meg, melyet ő el is vállalt. 1950. október végén, vagy november elején lehetett, amikor G. Nagy közölte velem, hogy Csökmő községbe létrehozta Végh Imre által megadott szempontok szerint az illegális szervezkedést.

1950. február 1-től a gyulai öntöző vállalatnál dolgoztam. Ettől az időtől 1951. húsvétiáig Végh Imrével lévő kapcsolatom megszakadt. Húsvétkor Végh Imre szeghalmi lakásomon felkeresett, ahol közölte velem, hogy Párdy Imre, volt horthysta fhdgy. fűzesgyarmati lakos vezetése alatt álló illegális fegyveres szervezkedéssel és magávl Párdyval kapcsolatba került és ő is tagja lett a szervezkedésnek. Közölte azt is, hogy Párdy Imre által vezetett illegális fegyveres szervezkedésnek a felső kapcsolata „gróf” Blankestein Pál budapesti lakos, akin keresztül kapcsolatba állnak vala-

melyik nyugati imperialista hatalommal. Ez alkalommal Végh Imre közölte, a Párdy által vezetett illegális fegyveres szervezkedés célkitűzését is, melynek célja ugyanaz volt, mint az általam vezetett illegális fegyveres szervezkedésé, vagyis a fennálló rendszer megdöntése. Végh Imre közölte azt is, hogy Párdy azt mondta neki, hogy az illegális fegyveres szervezkedés tagjait el fogják látni fegyverrel, majd azt mondta, hogy ő már kapott is Párdy Imréől 1 db. pisztolyt. Ezután az oldalán – kabát alatt – a csípője tájékán lévő pisztolyt megmutatta. Végh Imre ezután felszólított, hogy legyek tagja én is a Párdy Imre által vezetett illegális fegyveres szervezkedésnek, melyet nem vállaltam. Ettől kezdve Végh Imrével teljesen megszakadt a kapcsolata, az általa beszervezett személyekkel kapcsolatba lépni nem tudtam, mert azokat személyesen nem ismertem.

A vallomásomat összegezve bűnösnek érzem magam, mert a Magyar Népköztársaság megdöntése érdekében egy illegális fegyveres szervezkedést kezdeményeztem, s vezettem, továbbá pedig olyan személyt rejtegettem napokon keresztül lakásomon, s voltam vele kapcsolatban – Végh Imrével – aki éveken keresztül háborús bűncselekmény elkövetése miatt illegalitásban volt.

Egyebet előadni nem tudok, vallomásomat minden kényszer eszköz alkalmazása nélkül tettem meg, a jegyzőkönyvet felolvasás után h.h. aláírom.

felvette: Földesi László sk. aláírás, áv. fhdgy.

gyanúsított: Törő Mihály sk. aláírás

Demokratikus államrend elleni szervezkedés⁵⁴

Törő Mihály

Szeghalmon 1919. IV. hó 24-én született, anyja: Rezsucha Eszter.

Apja: nyugdíjas csendőr-tiszthelyettes volt, aki 1921-ben meghalt.

Az ő eredeti foglalkozása vízépítési technikus, utolsó foglalkozása ugyanaz.

Nős, 1 gyereke van. Lakása: Gyula Károly u. 4. sz.

Büntetve volt, fegyelmi 1 esetben volt.

A gyulai megyei bíróság B. 0023/1952. sz. alatt demokratikus államrend elleni szervezkedés bűntette miatt 6 évi börtönbüntetésre ítélte, majd a Legfelsőbb Bíróság

B. IV. 00170/1952. sz. alatt a fenti ítéletet jogerőre emelte. Büntetését 1951. IV. hó 30-án kezdte. Büntetéséből 5 évet töltött le.

Tényállás.

Az elítélt Végh Imre 1950. évben demokrácia ellenes szervezkedésbe vont be. Az elítélt a szervezkedésen belül szellemi tevékenységet fejtett ki. Összejöveteleken vett részt, megbeszéléseket folytattak.

54 ÁBTL 3.1.9. V-112394/a.

J a v a s l a t . (kézirása ráírták) feltételes

Büntetése hátralévő részét félbeszakítással kegyelemmel elengedni.

Indoklás.

Az elítélt 6 évi börtönbüntetéséből 5 évet már eltöltött, cselekményét őszintén megbánta, a börtönben jó magaviseletet tanúsított.

Márianosztra, 1956. június 13.

Badovszky Gyula sk. aláírás, főosztályügyész

Kerecsi László sk. aláírás, áv. szds.

dr. Halász Pál sk aláírás, főv.biz.bíró

Gyanúsított jegyzőkönyv⁵⁵ (Szenvedi Sándor)

ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁG

Készült: Debrecen, 1951. évben november hónap 13. napján, a gyanúsított kihallgatása alkalmával.

Gyanúsított személyi viszonyairól az alábbiakat adja elő:

1. Családi és utóneve: **Szenvedi Sándor**
2. Atyja családi és utóneve: + Szenvedi János
3. Anyja családi és utóneve: + Bácsi Julianna
4. Születési 1902. év XII. hó 9. nap.
5. Születési helye: Mezőpeterd.
6. Nemzetisége: magyar
7. Anyanyelve: magyar
8. Állampolgársága: magyar
9. Lakóhelye: Mezőpeterd Bem József út 156. sz.
10. Szociális származása: szegény paraszt.
11. Szociális helyzete: középparaszt
12. Szakképzettsége: nincs
13. Utolsó és azt megelőző munkahelyei és beosztásai: Mezőpeterd VB. elnök. községi-bíró Mezőpeterd községben.
14. Pártállása
 - a. legutolsó párttagsága: MDP.

55 ÁBTL 3.1.9. V-82985.

- b. utolsó párttagságát megelőzően melyik pártnak volt tagja? NPP.1945-1947-ig
15. Iskolai végzettsége: 6 elemi
16. Katonasági viszonyai:
- a. felszabadulás után: nem volt
 - b. felszabadulás előtt: nem volt
17. Szolgált-e fasiszta erőszakszervezetnél: nem szolgált
18. Családi állapota: nő Veres Máriával 1 gyermekem van Jolán 1935-ben született
19. Vagyoni helyzete:
- a. megjelölendő ingatlanainak helye és nagysága: 14 kh. föld
 - b. A felszabadulás előtt és után milyen ingatlanai voltak: 14 kh. föld
20. Előző büntetései: bementése szerint nem volt büntetve.
- Feltett kérdésekre az alábbiakat adom elő:

Szegény paraszti családból származom, apám 1928-évben meghalt. Iskolai végzettségem 6 elemi, melynek elvégzése után földműves és napszámos munkát végeztem 1938-ig. Ekkor 9 hold földet, később 15.hold földet béreltem Mezőpeterd községben a II. világháború befejezéséig. 1938-évben 3 hold, majd 1947-48-évben 4 hold földet vásároltam, közben a földosztás során 7 hold földet kaptam így jelenleg 14 hold saját földem van.

1934-évben Mezőpeterd községben tagja lettem a Nyilaskeresztes Pártnak. A Nyilaskeresztes Pártban kb. 3-4 hétig fejtettem ki tevékenységet, majd a pártot feloszlatták. A II. világháború után beléptem az NPP-be, majd 1947-évben az MKP. és az egyesülés után az MDP. nek tagja lettem. A pártban 1948-év decemberétől 1951. év márciusáig titkári teendőket láttam el, és ez év tavasz szától a mezőpeterdi Községi Tanács V.B. elnöke voltam őrizetbevételeimig.

A múltban a szélső jobboldali irányzat híve voltam, ezért léptem be a Nyilaskeresztes Pártba is. A II. világháború befejezése után községi bírónak választattam meg magamat, majd a Magyar Kommunista Pártba befurakodva annak titkára lettem. 1947-évbe nyíltan fejtettem ki agitációt a Barankovics párt mellett és több esetben lázítottam a beszolgáltatás ellen. Reendszeresen terjesztettem az imperialista rádiók magyarnyelvű népi demokrácia ellenes híradásait.

A gyanúsítást megértettem és bűnösnek érzem magam abban, hogy: **mint Mezőpeterd község Párt-titkára egy illegális fegyveres szervezkedést hoztam létre, melynek vezetője én voltam. A szervezkedésbe több személyt beszerveztem, romboló cselekmények végrehajtására adtam utasítást a szervezkedés tagjainak. Mint a helyi MDP. titkára és mint tanácselnök segítségére voltam Végh Imre volt hortysta törzsőrmesternek, aki körözés alatt állt abban, hogy a hatóságokat félrevezethesse, magát az igazságszolgáltatás alól kivonja. Végh Imrét hamis igazolványokkal láttam el, a szervezkedésbe bevontam és megbíztam azzal, hogy Püspökladány községben illegális szervezkedést hozzon létre.** Beismerem azt, hogy 1950-év novemberében megakadályoztam egy tszcs. Megalakítását Mezőpeterd községben.

Végh Imre részére 1946-évben egy üres bejelentőlapot szereztem, melyet elláttam a község hivatalos bélyegzőjével is. 1949-évben egy hamis névre kiállított igazolványt adtam részére,

melyben igazoltam, hogy mezőpeterdi lakos és hogy politikai szempontból kifogás alá nem esik. Ezt az igazolványt azért adtam Végh Imrének, hogy az megkísérelje vele a Jugoszláviában való kiszökést. 1950-évben egy Kovács névre kiállított DÉFOSZ. könyvet

szereztem részére, amit át is adtam neki. A Végh részére átadott DÉFOSZ. könyvben én adtam rendszeresen bélyegeket is, valamint párt bélyegeket is adtam részére. Pártkönyve szintén Kovács névre volt kiállítva, arról nincstudomásom, hogy azt hol, kitől szerezte. Végh Imrével 1946-évtől rendszeresen kapcsolatban voltam. Találkozásaink alkalmával kicseréltük népi demokrácia ellenes híreinket, megvitattuk a politikai eseményeket.

1949-év őszén Karácsony Gyuláné mezőpeterdi tisztviselő apja ügyében Budapesten járt és visszatérte után bizalmasan közölte velem, hogy értesülése szerint rövid időn belül amerikai agresszió várható. Ekkor én már kapcsolatban voltam Végh Imrével, aki Karácsonyné Budapestről történt visszaérkezése után rövididő múltva érkezett ismét Mezőpeterdre. Végh Imrével közöltem a Karácsonyné által tudomásomra jutottakat és megbíztam azzal, hogy Püspökladány községben indítson meg egy illegális szervezkedést. Végh Imre a feladat végrehajtását elvállalta. Véghet sőgora Veres Sándor lakásán szerveztem be 1949-év őszén, Mezőpeterd községben négy szemközt.

Ezt követően megkezdtem a szervezkedés létrehozását Mezőpeterd községben. **Beszerveztem Karácsony Gyulánét, akivel közöltem a szervezkedés célkitűzéseit, irányelveit.** Karácsony Gyuláné beszervezése 1949-év októberében a község háza közellátási irodájában történt. **Beszervezése után utasítottam, hogy az álltalam megjelölt személyeket szervezze be és annak megtörténtét nekem jelentse. Karácsony Gyuláné a feladatot végrehajtotta és az általam megjelölt két személyt be is szervezte.**

A szervezkedésben személyesen kb. 30-főt szerveztem be. Utasítottam a szervezkedés tagjait, hogy akinek fegyvere van, az azt tartsa zsírozva, mert a „hatalom átvételekor” a fegyverekre szükség lesz.

Több esetben tartottam megbeszéléseket a szervezkedésben résztvevő személyekkel a község háza tanácstermében és a közellátási irodában. Ezeken az összejöveteleken ismerttettem a szervezkedés célkitűzéseit, azt hogy az álltalamunk várt III. világháború esetén a hatalmat fegyveres úton átveszük. Közöltem a szervezkedés tagjaival, hogy a szervezkedés vezetője én és Végh Imre, lesz, majd kijelöltem a helyetes vezetőt és a szárnységeket.

1949-év őszén a község háza közellátási irodájában utasítást adtam, hogy a tervbe vett „hatalom átvételével” egyidejűleg fel kell robbantani a berettyóújfalui hidat és a Berettyóújfalú – Mezőpeterd között húzódó vasúti sineket. A rombolások végrehajtására a szervezkedés tagjai közül személyeket jelöltem ki. Közöltem a szervezkedés tagjaival, hogy Végh Imrértől ígéretet kaptam a szervezkedés céljainak megvalósításához szükséges fegyverek és robanóanyag leszállítására.

Már nem emlékszem pontosan a dátumra, Végh Imre hosszabb távollét után ismét felereset lakásomon és ez alkalommal nállam is aludt az istállóban. Véghnek beszámoltam a szervezkedésben eddig elért eredményekről. Közöltem vele, hogy az álltalam vezetett szervezkedésbe több személyt szerveztem be. Közöltem vele azt is, hogy a „hatalom átvétele” esetére kit milyen feladattal bíztam meg.

Végh ez alkalommal közölte velem, hogy időközben kapcsolatba került egy fűzesgyarmati volt hortysta főhadnaggyal aki egy illegális fegyveres szervezkedés vezetője. Végh közölte velem a szervezkedés célkitűzéseit mely szerint a szervezkedés célja a népi demokratikus rendszer megdöntése fegyveres úton, külföldi amerikai csapatok segítségével. Közölte azt is, hogy ő kapott megbízást arra, hogy a községekben beszervezéseket hajtson végre. Felszólított, hogy vállaljam el Mezőpeterd további beszervezését, melyet én el is vállaltam. Beszervezésem után Végh közölte velem, hogy a „hatalom átvétele” estén azokat, akik ellenállást kísérelnek meg a helyszínen agyon kell lőni.

Beismerem, hogy Végh utasításainak megfelelően ezt követően több személyt szerveztem be akikkel közöltem az úgynevezett „fűzesgyarmati „ szervezkedés célkitűzéseit.

Beismerem továbbá azt, hogy 1950-év novemberében Mezőpeterd községben nyíltan agitáltam a tszcs. Megalakítása ellen több szegényparaszt előtt. Ezzel elértem azt, hogy a tszcs. megalkítását Mezőpeterden elhalasztottam.

Mást előadni nem tudok, vallomásomat az igazságnak megfelelően minden kényszerítő eszköz alkalmazása nélkül tettem meg. A jegyzőkönyv felolvasása után helybenhagyólag aláíratott.

felvette: [olvashatatlan aláírás], áv.fhdgy.

gyanúsított: Szenvedi Sándor sk. aláírás

Tárgy: „Vadásztársaság” fn. csoport-dosszié lezárási javaslata.

BM. Békésmegyei Főosztály. IV. O s z t á l y a .

„SZIGORÚAN TITKOS!”

J a v a s l a t .

Békéscsaba, 1956. szeptember 3.

Jelentem, hogy a „Vadásztársaság” fn. Csoport-dossziét 1951. július 27-én Fazekas István áv.fhdgy. a békéscsabai ÁVH. Mezőgazdasági Alosztály vezetője nyitotta meg tárgyként a fűzesgyarmati illegális fegyveres szervezkedésre vonatkozóan.

Megállapítást nyert az előző jelentések alapján, hogy volt katonatisztek, volt horthysta tisztviselők és kulák személyek fegyveres szervezkedés formájában ellenállást szerveznek. Felsőbb vezetőjük volt Gróf Blankenstein Pál budapesti lakos. A további ellenőrzés során az előző jelzések beigazolódtak. Ténylegesen fennálltak a szervezkedésre vonatkozó észrevételek. A szervezkedés „Sárréti Sasok” elnevezés alatt működött. A szervezkedést 1951. augusztusában részlegesen realizálták. A vezetőket, csoportvezetőket őrizetbe vették, azonban több személy maradt szabadon, s azok ellenőrzését továbbra is operatív úton eszközöltük, azonban a realizálás óta eltelt időben a szabadonmaradt személyek tevékenysége nem mutatott olyan jelleget, amely újabb komolyabb szervezkedésre jelenlegi stádiumban sem bírunk tudomással arról, hogy ellenséges tevékenységet fejtenének ki.

Az őrizetbevételek során 12 személyt vettek őrizetbe, akiket a bíróság tevékenységükért elítélt. Ezeknek legnagyobb része szabadult, illetve szabadul, mivel büntetésüket letöltik.

Mivel jelenleg ellenséges tevékenységet nem folytatnak a szabadon maradt személyek, így kérem engedélyezni a „Vadásztársaság” fedőnevű Csoport-dosszié lezárását.

Majoros Vilmos sk.aláírás, áv.fhdgy., osztályvezető

Vántus Imre sk.aláírás, áv.hdgy.

Engedélyezem:

Dejcző Károly sk.aláírás, áv.örgy., Főosztályvezető h.

„Sárréti Sasok”

Párdy Imre ügye

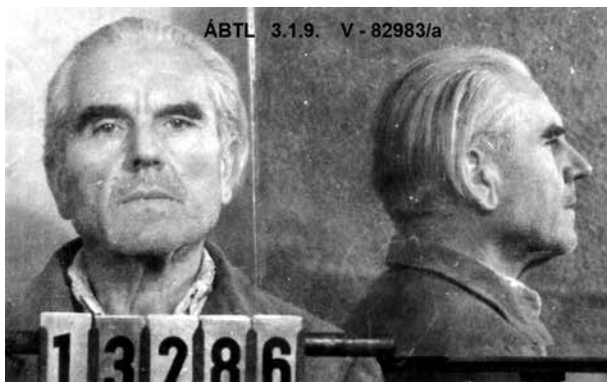
Tárgy: Párdy Imre fűzesgyarmati lakos környezettanulmánya⁵⁶

Gépelte: Hegedűs Erzsébet áv,alhdgy.

Szigorúan titkos „H”

Készült: 2 példányban.

Kapta: 1 péld. IV. Főosztály. 1 péld. II. alosztály, H. sz: 102-5294/1951

Párdy Imre – börtönfotók – ÁBTL 3.1.9. V-82983/a

Jelentés.

Békéscsaba, 1951 július 16.

56 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 281-285.

Pardi Imre, született Füzesgyarmat 1895 január 22.-én, apja: Imre, anyja: Siró Julianna, kulák, vagyona volt 99 kh. föld, jelenleg 6 kh. földje van, amit ő művel meg, nős, katona volt főhadnagyi rendfokozatban, lakik: Füzesgyarmat I. kerület 24. szám alatt.

Apja szakképzettsége tímármester volt, az első világháború előtt ezt a mesterségét folytatta. A háború után igen meggazdagodott, 99 kh földet vásárolt, trafikengedélyt kért. Több inasa, segédje dolgozott a tímármesterségben, földjét cselédek művelték meg, trafikjában elárúsított foglalkoztatott. Cselédjeivel igen durván bánt, azokat tetteleg is bántalmazta. A felszabadulás előtt MÉP-nek tagja volt, a község vezető embereivel tartott fenn kapcsolatot. Közvetlen a szovjet hadsereg bevonulása előtt tagja volt annak az ellenálási csoportnak, amely azért jött létre az ország területén, hogy a bevonuló szovjet hadsereget hátbatámadja. Ennek a szervezetnek, tehát Pardinak is fegyvere volt, egy géppisztolya, ami a felszabadulás után is nála maradt. Mivel a község lakossága tudott erről, ellene feljelentést tett, amelynek alapján Pardinál házkutatást rendeltek el. A házkutatás nem történt meg, mivel Pardi időközben meghalt és a rendőrőrs parancsnokát is leváltották. Mivel ez a géppisztoly akkoriban nem lett beszolgáltatva, így feltehetően az ifj. Pardi tulajdonát képezi jelenleg, mivel ő apja házában lakott és lakik jelenleg is. id. Pardi földbirtokát 1943-ban eladta egy Balogh nevezetű budapesti ügyvédnek, azonban annak telekkönyvezése húzódtott, mivel a földet továbbra is Pardiék műveltették meg. 1945-ben a földbirtokrendezés alkalmával Balogh követelte, hogy írják nevére a földet, de ifj. Pardi, - aki ekkor már irányította apja birtokát - pert indított, 1946-ban a földrendező bizottság visszaítélte neki 99 kh. földjét. id. Pardi birtokának vezetését már 1943-ban fiára bízta, habár az igen ritkán volt otthon, de ő már ekkor idős ember volt.

Nevezettnek 2 testvére volt.

Pardi Ilona egyetemet végzett, Püspökladányban, Debrecenben és Budapesten tanult. Iskolái elvégzése után Budapesten ment férjhez és 1947-ig Budapesten is lakott. Férje egy volt katonatiszt, ki állítása szerint 1944-ben a Don-kanyarnál esett el alakulatával együtt. Pardi Ilona és családja budapesti tevékenysége magatartása ismeretlen. 1947-ben jött Füzesgyarmatra fiával, Fehér Lászlóval. Ettől az időtől kezdve apja trafikengedélyét ő használja. A népi demokráciának ellensége, fia Füzesgyarmaton egy kulák szervezkedésnek a tagja. Ő kívülről azt a látszatot igyekszik kelteni, mintha politikai kérdés nem érdekelné, mint akinek semmi köze a politikához. Beállítottságára azonban jellemző az, hogy kikkel tart fenn kapcsolatot. Füzesgyarmat minden egyes letűnt urával, arisztokratákkal jó viszonyban van. Így pl. Bajor János unitárius pap, Makai Emil volt gyógyszerész, Beöthy Zsigmond, volt adóügyi jegyző elszokott hozzájuk járni, akik egyébként fiával együtt tagjai a fenti csoportosulásnak. Ezeken kívül Pardi Ilona már kapcsolatot teremtett magának a Budapestről kitelepített személyekkel is.

Másik testvére Pardi Károly, ki a felszabadulás előtt épp úgy, mint többi testvérei magasabb iskolát járt, majd katonatiszt lett. Igen ritkán járt apja birtokára, a község lakói nem is igen ismerik. A felszabadulás óta Füzesgyarmaton egyáltalán nem volt, Pardiék elmondása szerint a fronton 1945-ben elesett. Jelentősebb politikai vagy társadalmi tevékenységet Füzesgyarmaton nem fejtett ki.

Pardi katonáskodása alatt 2 esetben nősült meg. Első felesége teljesen ismeretlen, igen rövid ideig élt vele együtt. Erdély megszállása alkalmával Erdélyben feleségül vett egy elszegényedett bárónőt, aki Füzesgyarmatra csak a felszabadulás után jött lakni, fiával együtt.

Fia kb. 21 éves. Füzesgyarmaton semmit nem dolgozott, de az emberek nem is ismerték, mert soha nem járt sehova. 1949-ben végleg eltűnt Füzesgyarmatról, azóta senki nem látta.

Tárgyban nevezett középiskolát, mezőgazdasági szakiskolát és egyetemet végzett. Iskolái befejezése után, már az első világháború előtt katona lett. Az ország különböző részein teljesített szolgálatot. Míg katona volt több esetben hazajárt Füzesgyarmatra, apja birtokának ügyeit intézni. A cselédei, munkásai szinte rettegetek tőle, olyan durván és brutálisan bánt velük. 1940-ben, miután katonai bíróság elé állították, leszerelt, majd 1943-ban vonult be ismét. A közbeeső időben apja birtokán volt. Mint katona az országon belül szovjet fogságba került, ahonnan Füzesgyarmatra 1945-ben tért vissza. Miután földjét visszaérték 1948-ig cselédekkel műveltette meg. Ekkor kishaszonbérletbe lett kiadva, majd 1950-ben tagosították. Pardinak 6 kh. földet hagytak, amit neki kellene megművelni, azonban azt elhanyagolja. Több esetben mezőgazdasági szabotázst követett el. A marhabeszolgáltatás alkalmával kijelentette, hogy inkább agyonveri a teheneit, minthogy egyet is beadna. Szándékosan friss herével etette a jószágokat és tehenei el is pusztultak. 2 drb. lova éhen pusztult el. Igen rongyosan jár, a létfenntartását kulák barátai segítik, mert ő nem dolgozik.

Nevezett az első világháború alkalmával vitéz lett. Az első világháború után aktívan részt vett a forradalom leverésében, a Tanácsköztársaság megdöntésében. Tagja volt a Héjjasi különítménynek, részt vett 1919-ben a síófoki, orgoványi tömeggyilkolásokban, egy ilyen csoport vezetője volt. Ezt konkrétan tudta Magyar József, biharnagybajomi lakos, ki ott ismerte Pardit, aki azonban a felszabadulás után meghalt. Síófokról különítményével Nagyváradra ment és több helyen járt, ahol a kommunistákat gyilkolni lehetett. A Tanácsköztársaság bukása után Füzesgyarmaton a lakosság tüntetést rendezett, lefegyverezte a kiküldött rendőröket, és kezébe vette az irányítást. Ekkor Pardi csapatával Nagyváradon volt. A község arisztokratái féltek a néptől, dr. Blanckenstein gróf és Balogh nevezetű mozi tulajdonos segítséget hívtak Nagyváradról a nép leverésére. Ekkor Füzesgyarmatra Pardi és csoportja jött ki. Beszorították a község lakóit a községháza udvarába, majd fenyegették őket, hogy közzéjük lőnek. A lakosság másik fele ekkor azonban hátba támadta Pardi csapatát és azt lefegyverezte. Közben Pardi látva a veszélyt, több társával együtt elmenekült. Ezt azonban Füzesgyarmat lakossága igen megkeserülte. Rengeteg dolgozót elhurcoltak, akik közül sokan nem tértek vissza. Pardi később elő lett léptetve „jó munkájáért”, 1940-ben már főhadnagyi rendfokozatot ért el. 1940-ben részt vett Erdély megszállásában, ahol igen sok vagyont hozott el. A vagyon, amit elhozott gróf Tisza István birtokáról való volt, amit Pardi nem tudott. Mikor erre rájöttek, katonai bíróság elé állították. Lefokozták törzsőrmesternek és 6 hónapot kapott. A börtönbüntetést elengedték neki. Pardi ekkor leszerelt. 1943-ban visszahívták őt katonai szolgálatra, visszakapta főhadnagyi rendfokozatát. A második világháborúban több helyen vett részt harcokban. Egy visszavonulás közben csapatával együtt

Esztergom alatt szovjet fogságba került, ahonnan Pardi Füzesgyarmatra jött. A felszabadulás után feketézéssel foglalkozott és többször járt Romániába. Még a háború ideje alatt, mint katona, Rahóról /szovjet terület/ igen sok vagyont hozott el visszavonulás közben, több igen értékes holmi mellett egy teljes méhest is. Fenti tevékenységéért a felszabadulás után, ahogy Füzesgyarmatra jött, 7 hónapra internálták, amit le is töltött.

A felszabadulás előtt a MÉP-nek, a Vitézi Széknek, a Keleti Bajtársi Szövetségnek tagja volt. Minden erejével arra törekedett, hogy a munkásokat, a dolgozókat minnél elnyomja, sanyargassa. A felszabadulás után először a Balogh Pártba kapcsolódott be, ahol a választások alkalmával igen erős agitációt fejtett ki. Később a Szociáldemokrata Pártnak lett tagja, azonban onnan kimaradt. Beakart kapcsolódni pártéletbe, de nem vették be az MDP-be.

Pardi Imre neve felmerült Osztályunkon a „füzesgyarmati kulák csoportosulás”-ban, mint annak tagja, s amely csoportosulásban ügynöki bizalmas nyomozást végzünk.

Nevezett baráti kapcsolatot a múlt rendszer letűnt uraival tart fenn. Szoros kapcsolatban áll dr. Pikó Zsigmond ügyvéddel, dr. Szász Ferenc orvos, volt nyilas vezetőségi taggal, dr. Orosz István ügyvéddel, Buri János rk. plébánossal, Sári József kulákkal, kik valamennyien füzesgyarmati lakosok és a kulák csoportosulás tagjai. Fentiekén kívül Pardi igen szoros kapcsolatot teremtett magának a körülötte elhelyezett Budapestről kitelepített személyek között, és azok eljárnak már hozzá.

Pardi a felszabadulás előtt büszke, mindenkit lenéző, gőgös ember volt, akit a dolgozók utáltak, megvetettek kegyetlenségei miatt. Ezzel ellentétben most megalázkodó, lerongyolódott. Igyekszik szegény embert kelteni és magát megsajnáltatni. Ha a község Párt vagy vezető embe-
reivel találkozik a földig hajolva köszön nekik.

Értesüléseimet a község MDP. titkárától, Karac elvtárstól a tanács elnökétől, Tóth Lajos MDP. tag, illegális munkásmozgalomban részt vett elvtárstól, és a rendőrség volt parancsnokától szereztem be.

Habuda Zsigmond, áv.szds., osztályvezető
Hegedűs Erzsébet, áv.alhdgy.,

Tárgy: Párdy Imre vizsgálati terve⁵⁷

Vizsgálati terv.
Budapest, 1951. július 31.

Végh Imre továbbszolgálo honvéd törzssőrmestert, a múltban elkövetett háborús és népelle-

57 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 304-308.

nes cselekményeiért, valamint a felszabadulás után kifejtett illegális fegyveres szervezkedésben való részvétel miatt, 1951. április 20-án vettük őrizetbe. Végh Imre a múltban, mint keretlegény teljesített szolgálatot a VI / 5-ös munkaszolgálatos századnál, melynek többségét a keretlegények gyilkolták meg. Ezért Végh Imre körözés alatt is állott. 1945-től illegalitásban élt, majd 1950-ben Törő Mihály és 1951-ben Párdy Imre füzeggyarmati lakosok vezetésével bekapcsolódott egy illegális fegyveres szervezkedésbe.

Az illegális fegyveres szervezkedést a hálózati osztály jelentései, valamint Végh Imre valómásai és az elkészített környezettanulmányok támasszák alá. A hálózati jelentések szerint a Párdy Imre által vezetett „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés célja, a népi demokrácia fegyveres úton való megdöntése és Ottó Magyarországon való trónrajuttatása volt. Ezért Bihar és Békés megye területén beszervezték a volt horthysta katonatiszteket, volt csendőroket és más népi demokrácia ellenes elemeket.

A „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés célja és eddigi tevékenysége a fegyverek gyűjtéséből és a szervezkedés kiszélesítésére irányult. Ottó trónrajuttatásával kapcsolatban széleskörű agitációt és propagandát terjesztettek és egyben az amerikai imperialista rádió népi demokrácia ellenes híreit és adásait rendszeresen hallgatták és továbbadták. Célkitűzésük megvalósítása érdekében Párdy Imre kapcsolatot teremtett az angol követséggel és a kapcsolatot Blanckenstein Pál „gróf”-on keresztül tartotta.

A vizsgálat során és a /lefestve/ osztály jelentése szerint a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés taglétszáma meghaladja a 130 főt.

A vizsgálat során őrizetbe vettük: Párdy Imre füzeggyarmati lakost.

A vizsgálat feladatai:

1./Megállapítani, hogy Párdy Imre milyen tevékenységet fejtett ki a „Sárréti Sasok” szervezésében és irányításában.

2./ Megállapítani a „Sárréti Sasok” felsőkapcsolatát és irányítóját.

3./ Mi volt a „Sárréti Sasok” célja, kik voltak a tagjai.

4./ Milyen tevékenységet fejtettek ki ezidáig a cél megvalósítása érdekében.

5./ Milyen fegyvereik vannak az illegális fegyveres szervezkedés tagjainak.

6./ Milyen más illegális fegyveres szervezkedésről van tudomása.

7./ Milyen külföldi kapcsolatokkal rendelkezik a szervezkedés.

A vizsgálat adatai szerint a szervezkedés tevékenysége 3 irányú

Fegyverek gyűjtéséből,

Illegális szervezkedés, ellenforradalmi propaganda.

Külföldi imperialista követségekkel való kapcsolat keresésből állott.

Fegyverrejtegetés.

A „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés vezetője Párdy Imre 1951 január végén a lakásán egy pisztolyt adott át Végh Imre volt továbbszolgáló volt honvéd törzsőrmesternek, aki 1945-óta a múltban elkövetett cselekményeiért körözés alatt állott és 1945 óta illegalitásban él.

A pisztolyt Párdy Imre utasítására szerezte Fejér László füzeggyarmati lakós a „Sárréti Sasok” helyettes vezetője. A vizsgálat során Végh Imre vallomást tett arról, hogy a „Sárréti Sasok” tulajdonában fegyverek is vannak, azonban ezeket személyesen ő nem látta.

Párdy Imre eddigi vallomásában beismerte, hogy Végh Imre részére ő adta át a pisztolyt 1951 januárjában lakásán. Beismerte, hogy tudomása van arról, hogy Fejér László birtokában egy pisztoly van, amit lakásának padlásán rejtett el, valamint arról is tett vallomást Párdy Imre, hogy Fejér László udvarán lévő kútban is fegyver van elrejtve. Továbbá beismerte, hogy Fekete Péter füzeggyarmati lakásának közelében is vannak fegyverek és kézigránátok elrejtve. Ezenkívül tudomása van arról, hogy a „Sárréti Sasok”-nak vannak emberei a rendőrségen, gépállomás, MDP és a tanácsnál, hol fegyverek is állnak a szervezkedés rendelkezésére.

Tisztázandó:

1./ Párdy Imrének milyen fegyvere van és hol van elrejtve.

2./ Fejérnek még milyen fegyverei vannak elrejtve.

3./ Azt a fegyvert, melyet Párdy átadott Végh Imrének Fejéren keresztül Barkóczi Károlytól származnak. Tisztázni, hogy Barkóczi Károlynak még milyen fegyverei vannak és honnan van a pisztoly melyet Végh Imrénél találtunk letartóztatása alkalmával.

4./ A környezattanulmányi adatok szerint Párdy Imre édesapja, ki már meghalt, 1945-ben a füzeggyarmati községházából egy géppuskát és több puskát a lakására szállított. Hol vannak ezek a fegyverek.

5./ Az illegális fegyveres szervezkedés tagjainak vannak-e fegyverei, kinél, mennyi és hol van elrejtve.

6./ Párdy felsőkapcsolata megállapításaink szerint Blanckenstein Pál „gróf” volt. Milyen fegyverei vannak Blanckensteinnek, adott-e Blanckenstein fegyvert Párdynak vagy a „Sárréti Sasok” más tagjának.

7./Milyen fegyverekről és robbanó anyagokról van még tudomása Párdy Imrének.

Intézkedések:

1./ Távmondat Békéscsabára, hogy Fejér padlását és udvarán lévő kútjából a fegyvereket szállítsák a VI osztályra.

2./ Távmondat a debreceni osztálynak, hogy a Végh Imrénél talált pisztolyt küldjék meg a VI-os osztályra Budapestre.

3./ A vizsgálat és a hálózati osztály, valamint a környezattanulmányok által megállapított fegyverek és lőszerek beszállítása.

4./ Környezattanulmányok készítése, a fegyverrejtegetőkről, őrizetbevételi javaslatok. Priolálások. Barkóczi Károly füzeggyarmati lakós, Baranya Ferenc szeghalmi kulák, Dürgő János Kemádi lakós, csendőr, Ceglédi Pál füzeggyarmati lakós, Takács János Zsáki lakós, csendőr. Tési Géza szeghalmi lakós.

5./ Fényképek készítése az elrejtett fegyverekről.

6./ Szakértői vélemény. Kihallgatni Párdy Imrét, kinek hol vannak elrejtve fegyverei.

Bizonyítékok:

- 1./Végh Imre, Párdy Imre vallomása.
- 2./ G. Nagy Pálnál megtalált puska és Végh Imre letartóztatásánál megtalált pisztoly.
- 3./ A vizsgálat és az illegális fegyveres szervezkedés felgöngyölítése közben megtalált fegyverek.

- 4./ Fejér László lakásán az udvarában lévő kútban talált 2 drb. puska.

Illegális szervezkedés ellenforradalmi propaganda

1./ Feladat:

Feltárni, hogy a szervezkedés kulákokból, horthysta honvéd altisztekből csendőrökből és más népidemokrácia ellenes személyekből tevődik össze. Az imperialisták segítségével a népi demokráciát meg akarták dönteni. Ezért akartak kapcsolatot teremteni nyugattal, ezért fejtettek ki ellenforradalmi propagandát és ezért terjesztették az imperialista rádió népi demokrácia ellenes adásait.

2./ Eddig tisztáztuk:

A "Sárréti Sasok" nevű illegális fegyveres szervezkedés 1950-ben alakult meg Párdy Imre vezetésével. Felső kapcsolatuk Blanckenstein „gróf” volt.

a./ Az illegális szervezkedés céljainak megvalósítása érdekében Füzesgyarmaton és Szeghalmon több kulákot és egy volt horthysta katonatisztet szervezett be Párdy Imre.

Ehhez a szervezkedéshez csatlakozott Végh Imre is, kinek ekkor már több községben és faluban voltak beszervezett emberei. Végh Imre 1950-ben Törő Mihály szeghalmi lakos utasítására több beszervezést hajtott végre Bihar megyében. Felső kapcsolat hiányában csatlakozott a Párdy által vezetett illegális fegyveres szervezkedéshez. A két szervezet 1951 januárjában kapcsolódott össze.

A fentieket bizonyítja Végh Imre, Párdy Imre vallomásai, melyekben a fentieket elismerik.

b./ Úgy a Párdy által vezetett illegális fegyveres szervezkedés, mint Végh-hel összekapcsolt szervezkedés kulákokból, volt csendőrökből, horthysta honvéd altisztekből tevődött össze. Ottó Magyarországon való trónrajuttatásával kapcsolatban, valamint a nyugati rádió népi demokrácia ellenes híreinek terjesztését feladatul tűzték ki.

Ezt bizonyítja: Végh Imre Párdy Imre, Fejér László és Törő Mihály vallomásai, melyekben a fentieket beismerik.

Intézkedések:

- a./ Feltárni, hogy személy szerint kik, voltak beszervezve.
- b./ Milyen községekben, falvakban és városokban vannak beszervezett tagjai a szervezkedésnek.
- c./ Budapesten, vagy más nagy-városokban milyen kapcsolatai vannak a szervezkedésnek.
- d./ A hálózati osztályon a szervezkedéssel kapcsolatos személyek tisztázása és ezek leellenőrzése.
- e./ A felmerült nevek priolálása és környeztanulmányok elkészítése.

f./ Őrizetbevételi javaslatok készítése.

Kihallgatni:

a./ Továbbá kihallgatni valamennyi őrizetest, hogy kinek az utasítására, kit szervezett be.

b./ Kihallgatni valamennyi őrizetest Párdy Imre és Végh Imre által adott utasításokról.

c./ Valamennyi őrizetest arról, hogy milyen más illegális szervezkedésről van tudomásuk.

d./ Kihallgatni külföldi kapcsolataira.

Külföldi imperialista követségi kapcsolat:

A "Sárréti Sasok" Blanckenstein Pállal való kapcsolattal felakarták venni az összeköttetést a nyugati imperialista hatalmakkal és a nyugaton lévő fasiszta magyar alakulatokkal. Ennek a végrehajtásával Fejér Lászlót, Párdy helyettesét bízták meg. Ezt bizonyítják Végh Imre és Párdy Imre vallomásai, melyben a fentieket elismerik.

Szakértő alkalmazása:

A feltárt fegyvereket Urbán Lajos av. őrnagy törvényszéki fegyverszakértővel megvizsgáltatni, szakértői véleményt kérni.

Aláírás: Sándor György av. fhdgy.

Tárgy: Pardi Imre kihallgatása.⁵⁸

Feljegyzés.

Budapest, 1951. augusztus 1.

- Tegyen részletes vallomást arról, hogy a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés mennyi és milyen fegyverekkel rendelkezik!

1951. február végén egy pisztolyt adtam át lakásomon Végh Imre háborús és népellenes cselekményeiért kőrizött, volt hívatásos horthysta honvéd törzsőrmesternek. Ezt a pisztolyt unokaöcsémről Fejér László fűzesgyarmati lakóstól kaptam, aki a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés helyettes vezetője volt. A pisztoly gyártmányát és kaliberét nem tudom.

- Miért adott át Ön végh Imre kőrizött személy részére pisztolyt?

1951. február közepén egy illegális megbeszélés folyt le lakásomon, melyen rajtam kívül még Fejér László fűzesgyarmati, Mészáros Ferenc szeghalmi lakosok és Végh Imre volt jelen. Ezen a megbeszélésen Végh Imre közölte velünk, hogy ő teljesen védtelen a hatóságokkal szemben. Én erre közöltem Végh Imrével, hogy az illegális fegyveres szervezkedés fog az ő részére egy fegyvert szerezni. Ezt az ígéretemet be is tartottam és 8-10 napon belül a pisztolyt át is adtam részére, 3 db. tölténnyel.

- Korábban vallotta, hogy azt a pisztolyt, melyet Végh Imre részére átadott, Fejér Lászlótól kapta. Tegyen részletes vallomást arról, hogy Fejér László kinek az utasítására és kitől szerezte a pisztolyt?

58 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 309-313.

A lakásomon lezajlott illegális megbeszélés alkalmával már utasítottam Fejér Lászlót, hogy Végh részére szerezzen egy pisztolyt. Ezen megbeszélés után 8-10 nap múlva találkoztam Fejér Lászlóval az én szőlőskertemben. Ekkor Fejér László a pisztolyt nekem átadta és közölte velem, hogy a pisztolyt Barkóczy Károly fűzesgyarmati lakóstól kérte el Végh részére.

- Válaszoljon arra, hogy Barkóczy Károly honnan szerezte a pisztolyt?

Fejér László közölte velem, - hogy hol és kinek a jelenlétében arra nem emlékszem - 1951. márciusában, hogy Barkóczy Károly Budapesten vásárolt egy előttem ismeretlen gyártmányú pisztolyt. Azt nem közölte velem Fejér, hogy Barkóczy kitől és mikor vásárolta ezt a pisztolyt.

- Ki adott megbízást arra, hogy Barkóczy pisztolyt vásároljon?

Még az 1951. február végén lakásomon lezajlott illegális megbeszélésen, melyen rajtam kívül Fejér László, Mészáros Ferenc és Végh Imre vett részt, utasítottam Fejér Lászlót, hogy a pisztolyt Végh részére Barkóczy Károlytól szerezze meg.

- Ön honnan tudta azt, hogy Barkóczy Károlynak módja van Budapesten fegyvert vásárolni?

Fejér László közléséből tudtam, hogy Barkóczy Károly sűrűn jár fel Budapestre, valamint azt is közölte Fejér László, hogy Barkóczynak módja van fegyvert vásárolni. Arról nincs tudomásom, hogy Barkóczy mikor és kitől vásárolta a pisztolyt.

- Tegyen részletes vallomást arról, hogy Barkóczynak még milyen és mennyi fegyvere van?

Nincs tudomásom arról, hogy az előadottakon kívül Barkóczynak milyen és mennyi fegyver van a tulajdonában.

- Kinek adott Ön utasítást arra, hogy az illegális fegyveres szervezkedés részére szerezzen fegyvert?

1950. őszén egy illegális megbeszélés zajlott le lakásomon, melyen rajtam kívül még Fejér László, Barkóczy Károly és Tési Géza fűzesgyarmati lakosok voltak jelen. Ekkor én utasítást adtam a jelenlévőknek, hogy a szervezkedés céljainak megvalósítására szerezzenek fegyvereket. Arról nincs tudomásom, hogy ezen utasításaimat hogyan hajtották végre.

Ezenkívül még 1951 február elején lakásomon utasítást adtam Nagy József szeghalmi lakosnak is, hogy fegyvereket szerezzen az illegális fegyveres szervezkedés részére. Ezen a megbeszélésen nem emlékszem, hogy rajtunk kívül más is részt vett volna. Arról nincs tudomásom, hogy Nagy József végrehajtotta-e ezen utasításomat.

-A „Sárréti Sasok” illegális fegyverszervezkedésben kinek van fegyvere?

1950. végén Fejér László közölte velem Barkóczy Károly jelenlétében, hogy van a tulajdonában egy puska, melyet az udvarán lévő kútba rejtette el. Ezt Fejér László Barkóczy Károly lakásán közölte egy illegális megbeszélés alkalmával. Fejér még közölte azt is, hogy ez a puska egy jó célzó fegyver, mellyel díjat is nyert. Azt nem tudom, hogy Fejér milyen körülmények között és mikor rejtette el a puskát.

- Barkóczy lakásán lefolyt illegális megbeszélésen még milyen fegyverek kerültek szóba?

Ezen az illegális megbeszélésen Barkóczy Károly még közölte velem és Fejér Lászlóval, hogy az ő tulajdonában is van egy pisztoly. Erről a pisztolyról Barkóczy közelebbi adatokat nem közölt.

Még ezen a megbeszélésen Fejér és Barkóczy közölték velem, hogy két évvel ezelőtt azaz 1948-ban, volt egy rádió adó-vevő készülékük, melyet akkor használtak. A rádió adó-vevő készülékben Aggott István füzesgyarmati lakos egy népi demokráciaellenes beszédet tartott. A beszéd szöveget velem Fejér és Barkóczy nem közölte. De a rádió adó-vevő létezését Agott István és Komsa János füzesgyarmati lakosok is megerősítették. Agott István azt is közölte, hogy valóban tartott egy népi demokráciaellenes beszédet. Ezt 1950. őszén Agott István lakásán lezajlott illegális megbeszélésen közölte.

Az 1950. őszén Agott István lakásán lezajlott illegális megbeszélésen, ahol Barkóczy Károly is jelen volt, még közölte Agott, hogy még 1948-ban a rádió adó-vevő készüléket Komsa Jánossal szétszedték, mert féltek, hogy a hatóságok rájönnek az illegális rádió működésére, és az adó-vevő készülék Komsa lakásán maradt. Ez a rádió adó-vevő készülék jelenleg is Komsa János birtokában van.

– Miért vetődött fel Barkóczy és Komsa lakásán lefolyt illegális megbeszéléseken a rádió adó-vevő készülék létezése és eddigi felhasználása?

Barkóczy és Fejér javasolták, még a Barkóczy lakásán lefolyt illegális megbeszélésen 1950. végén, hogy a rádió adó-vevő készüléket újra össze kell állítani, és ezen keresztül kapcsolatot teremthetünk az imperialista hatalmakkal, illetve a nyugaton tartózkodó fasiszta magyar alakulatokkal.

– A rádió adó-vevő készüléket üzembe helyezték az illegális fegyveres szervezkedés részére?

Arról nincs tudomásom, hogy az illegális fegyveres szervezkedés részére üzembe helyezték-e a rádió adó-vevő készüléket. Én a rádió adó-vevőt soha nem láttam. Barkóczy és Fejér javaslatot adtak az adó-vevő üzembe helyezéséről, én is elfogadtam és Komsa János részére én is szereztem egy részcsövet az üzembe helyezés érdekében.

– Folytassa a vallomását a fegyverek kérdésében!

Még az 1950 végén lezajlott illegális megbeszélésen, mely Barkóczy lakásán folyt le Fejér László és az én jelenlétemben, közölték velem, hogy Fekete Péter, volt füzesgyarmati lakos, ki jelenleg Szegeden lakik, tulajdonába 2 db. pisztoly és több kézigránát van. Ez a két pisztoly és a kézigránatok, melyek számát nem közölték velem, Fekete lakásának környékén volt, vagy van jelenleg is elrejtve. A két pisztolyról és a kézigránatokról más részletet nem közöltek velem. Más fegyverekről nincs tudomásom.

– Ez nem igaz. Felszólítom, hogy vallomását a valóságnak megfelelően tegye meg. Kik rejtegetnek még fegyvert?

Beismerem, hogy tudomásom van arról, hogy Fejér László lakásának a padlásán egy pisztoly van elrejtve, mely Fejér tulajdonát képezi. Ezt Fejér László közléséből tudom, amit 1951. tavaszán közölt velem lakásán négy szemközt. Ez a pisztoly Fejér szolgálati fegyvere volt, de kaliberét és a hozzá való golyók számát nem tudom.

– Miért nem vallotta ezt be ezideig?

Nem akartam unokaöcsémet Fejér Lászlót a hatóságok előtt bajba hozni.

Beismerem, hogy 1951. januárjában lakásomon Fejér Lászlóval és Nagy Józseffel egy illegális megbeszélést tartottunk. Ezen a megbeszélésen Fejér beszámolt arról, az illegális fegyveres szervezkedésnek tagjai vannak a füzessgyarmati rendőrőrsön, így: Hánis József, akit azóta már leszereltek, de más nevét nem közölte. Valamint Fejér azt is közölte, hogy a „Sárréti Sasok”-nak emberei vannak a gépállomáson Füzessgyarmaton és a helyi MDP-ben is. Ezeken a helyeken fegyverek is állnak rendelkezésre az illegális fegyveres szervezkedés részére.

Nagy József pedig beszámolt arról, hogy Szeghalmon a kapitányságon be van szervezve Debreceni rendőr őrmester. Továbbá közölte, hogy a szeghalmon a MDP-ba, a gépállomáson és a Tanácsban szintén vannak emberei a „Sárréti Sasok”-nak és ezeken a helyeken fegyverek is állnak a részükre.

– Kihallgatását megszakítom!

A feljegyzés ideiglenesen lezárva.

Felvette: Sándor György, áv. fhdgy.

gyanúsított: Párdy Imre

Gépelte: F. G.

Tárgy: Pardi Imre kihallgatása.⁵⁹

Feljegyzés.

Budapest, 1951. augusztus 1.

– Tegyen vallomást arról, hogy az internálótáborban lefolyt illegális megbeszélések után milyen feladatokat jelöltek meg, szabadulásuk esetére.

Az internálótáborban lefolyt megbeszéléseinkhez híven egy olyan határozat született meg, mely szerint szabadulásunk után valamennyien illegális szervezkedést hozunk létre, egy általunk várt háború elősegítésére és a népi demokrácia megdöntésére. Én ezt a határozatot magamévá tettem, 1949. februárjában létrehoztam egy illegális szervezkedést. 1949 telén létrejött a „Sárréti Brigád” nevű illegális szervezkedés. Ez az illegális szervezkedés 1950. telén nevet változtatott és „Sárréti Sasok” elnevezés alatt bővítettük és szerveztük tovább helyettesemmel, Fejér Lászlóval.

– Előző vallomásában miért nem volt őszinte ebben a kérdésben?

Előző vallomásomban azért nem voltam őszinte, ebben a kérdésben, hogy milyen további feladatokat jelölt meg az internálótáborban lefolyt megbeszélések határozata, mert vallomásommal félre akartam vezetni az Államvédelmi Hatóságot. Az illegális szervezkedésben résztvevők névsorát, tevékenységét és kiterjedtségét nem akartam a hatóságok tudomására hozni

– Tegyen részletes vallomást arról, hogy a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedésnek kik a tagjai?

59 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 314-317.

Az illegális szervezkedés vezetője én Pardi Imre voltam. Helyettesem unokaöcsém Fejér László 26 éves foglalkozás nélküli, fűzesgyarmati lakos, Tési Géza 35 év körüli vasutas, fűzesgyarmati lakos, Nagy József 41 éves, pékmester, fűzesgyarmati lakos, Barkóczy Károly 32 éves, volt baromfi-kereskedő, fűzesgyarmati lakos, Kovács András 34 év körüli, kereskedő, fűzesgyarmati lakos, Agott István 40 év körüli, kereskedő volt, fűzesgyarmati lakos, Végh Imre 40 éves, volt horthysta honvéd törzsőrmester, kőrözés alatt álló egyén és Mészáros Ferenc 38 év körüli, szabómester szeghalmi lakosokat én személyesen szerveztem be.

- A „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezetnek milyen célkitűzései voltak?

A „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés célkitűzése az volt, egy általunk várt háború esetén a hatalmat fegyveres úton átvegyük. Így elsősorban az M.D.P. párhelyiségeit, tömegszervezetek helyiségeit és a közigazgatási hivatalokat megszálljuk. Aki fegyveres tevékenységünknek ellenáll, azt helyben agyonlőttük volna.

- Milyen módon akarták a hatalmat „fegyveres úton” átvenni, egy esetleges háború esetén?

A hatalom átvételénél elsősorban a nyugati hatalmak győzelmére számítottunk a keleti hatalmakkal szemben. Így a „Sárréti Sasok” részére is a fegyvereket a nyugati hatalmak segítségével akartuk megszerezni.

- Tegyen részletes vallomást arról, hogy a nyugati hatalmaktól milyen módon akarták a fegyvereket megszerezni?

Illegális megbeszéléseink határozata értelmében egy háború esetén az angol intervenció csapatok ejtőernyősein keresztül akartunk fegyverhez jutni.

- Milyen tevékenységet fejtettek ki annak érdekében, hogy az angol hatalmakkal a fegyverek megszerzése érdekében kapcsolatot teremtsenek?

Az angol hatalmakkal a fegyverek megszerzése érdekében kapcsolatot teremtettem Blanckenstein Pál „gróf” 45 év körüli gépkocsivezető, budapesti lakóssal, akiről köztudomású volt, hogy angol kapcsolatai vannak. Blanckenstein Pállal kapcsolatot először helyettesem Fehér László vette fel, másodszor pedig én és Nagy József kerestük fel Budapest-i lakásán.

- Miről tárgyalt Fehér László Blanckenstein Pállal?

1951. márciusában, nem emlékszem, hogy hol és kinek a jelenlétében utasítást adtam Fehér Lászlónak, hogy vegye fel a kapcsolatot Blanckenstein Pállal. Utasítottam, hogy ismertesse Blanckensteinnel a „Sárréti Sasok” célkitűzéseit és létszámát, valamint a létszámnak megfelelően igényeljen Blanckensteinen keresztül fegyvereket az illegális fegyveres szervezkedés részére.

- Fehér László végrehajtotta az Ön utasítását?

Igen. Fehér László felvette a kapcsolatot Blanckenstein Pállal budapesti lakásán 1951. márciusában, és közölte Fehér Lászlón keresztül velem, és az illegális fegyveres szervezkedéssel, hogy fegyverek a rendelkezésünkre állnak, egy esetleges háború esetén légi úton szállítva. Ezt Fehér László 1951. márciusában bizalmasan közölte budapesti útja után az én szőlőskertemben, ahol jelen volt Fehéren és rajtam kívül még Végh Imre is.

- Blanckenstein Pál és Ön között milyen tárgyú megbeszélések zajlottak le?

1951. áprilisában Budapesten az Országház utca 14 szám alatti lakásán felkerestük Nagy Józseffel Blanckenstein Pált. Ezen a megbeszélésen közöltem Blanckensteinnel látogatásunk célját. Kértem, hogy az angol követség támogassa a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés működését és kértem fegyvereket. Továbbá egy rádió adó-vevő készüléket kértem Végh Imre részére, mert Végh a rádió adó-vevőn keresztül kapcsolatot tud tartani az angol követséggel. Valamint népi demokráciaellenes szövegű rölapokat is kértem terjesztés végett.

– Blanckenstein Pál mit közölt Önnel a fegyverek, rádió adó-vevő és a rölapok kérdésében?

Blanckenstein Pál közölte velem és Nagy Józseffel, hogy a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés részére a fegyverek rendelkezésre állnak az angol hatalmak részéről, abban az esetben, ha egy esetleges háború kitörne a keleti és a nyugati hatalmak között.

Továbbá közölte Blanckenstein Pál, hogy a rádió adó-vevő készülék kivihetetlen, mert az angol követség erre nem vállalkozik. Közölte, hogy az angol követség már a háború után egy rádió adó-vevő készülékét Dunántúlon ledobott és az „avatatlanok” kezébe került. Erről részleteket Blanckenstein nem közölt velünk.

A népi demokrácia ellenes szövegű rölapokkal kapcsolatban Blanckenstein Pál kijelentette, hogy ezeket már Jugoszláviában készítik és egy háború esetén az angol repülők majd elárasszák vele Magyarországot.

– Kihallgatását megszakítom!

A feljegyzés ideiglenesen lezárva.

Felvette: Sándor György

Gyanúsított: Párdy Imre

Gépelte: F. G.

Tárgy : Párdy Imre kihallgatása.⁶⁰

Feljegyzés.

Budapest, 1951. augusztus 4.

– Korábbi vallomásában előadta, hogy internálása idején egy csoportot szerveztek az internálótáborban. Válaszoljon arra, hogy ennek a csoportnak milyen külső kapcsolatai voltak?

Internálásom idején internált társam volt Duhony Ferenc 40 év körüli mérnök, szegedi lakos. Duhony rokonságban volt Zakar Andrással, az összeesküvésért elítélt Mindszenty József titkárával. Zakar több alkalommal meglátogatta Duhonyt az internálótáborban és a táboron kívüli híreket Zakartól, Duhonyon keresztül kaptuk.

–Zakar András az Önök csoportjának hozta a kinti híreket?

60 ÁBTL 3.1.9. V-82938/A. 321-324.

Igen. Zakar tájékoztatta Duhonyt az internálótáboron kívüli politikai és gazdasági életéről azzal a céllal, hogy ezt az általunk létrehozott csoport részére továbbítsa. Ehhez a csoporthoz tartoztak Zsengellér József, Gidófalvi Pál, Marnó Béla, Tóth József, Zimmer Ferenc volt internált társaim és én.

- Milyen politikai és gazdasági hírekről tájékoztatta Önöket Zakar András?

Megtudtuk, hogy Mindszenty kint járt Amerikában és találkozott Ottóval és vele meg is állapodtak egy restaurációba Magyarországon. Mindszenty ugyancsak kapcsolatot teremtett Eckhardt Tiborral is. Erről részleteket nem tudtunk meg.

- Duhony kivel közölte a Zakartól kapott értesüléseit a csoporton belül?

Duhony a Zakartól kapott híreket rendszerint Zsengellér József internált társammal közölte, aki ezeket a híreket a csoport tagjainak tovább adta.

- Önök mit közöltek Zakar Andrással az internálótáboron belüli csoportosulásról és annak céljairól?

Zsengellér József 1947 szeptemberében közölte Duhonnyal, hogy az internálótáborban alakult csoport önkéntesen csatlakozott a Mindszenty által vezetett összeesküvéshez a népi demokrácia ellen. Ezt a határozatot, a csoport tagjai elfogadták. Arról nincs tudomásom, hogy Zsengellér kinek a jelenlétében adta át az önkéntes csatlakozás határozatát Duhonynak. Arról sincs tudomásom, Zakar megkapta-e ezt az üzenetet. Valószínű, hogy Zakar már ezelőtt is tudott a csoport működéséről, mert ezelőtt közölte velünk Mindszenty amerikai útja alatt kifejtett tevékenységét.

- Zakar András milyen utasítást adott a csoport részére és további tevékenységére vonatkozóan?

Arról nincs tudomásom, hogy Zakar András adott utasítást a csoport részére, vagy további tevékenységére vonatkozóan.

- Ki volt a vezetője az internálótáborban alakult csoportnak?

Kifejezetten vezetője nem volt az internálótáborban alakult csoportnak, azonban Zsengellér József volt az, aki irányította ezeket a politikai tárgyú megbeszéléseket, így őt tekintettük vezetőnknek.

- Sorolja fel azoknak a személyeknek neveit, akik ebben a csoportban tartoztak és ezideig még nem tett vallomást róluk?

Még ehhez a csoporthoz tartozott Zimmer Ferenc 62 év körüli, volt országgyűlési képviselő, budapesti lakós és Tóth József 58 év körüli ciszterci pap, budapesti lakósok.

Zsengellér József közléséből tudom, hogy a gyűjtőfogházban még van 3-4 személy, akik szintén vállalták a szabadulásuk után az illegális szervezkedés megindítását.

- Ezekről a személyekről miért nem tett vallomást ezideig?

Ezekről a személyekről azért nem tettem említést, mert nem emlékeztem pontosan arra, hogy kik tartoztak a csoportunkhoz. A határozat nem nyilvánosan lett hozva a csoport előtt, hanem Zsengellér József járt minden személynél, hogy szabadulásuk esetén a körülményekhez képest mindenki kezdjen meg egy illegális szervezkedést környezetében. Zsengellér József közlé-

séből tudom, hogy ezt elfogadták, így: Gidófalvi Pál, Zimmer Ferenc, Marnó Béla, Tóth József és az a 3-4 személy, aki a gyűjtőben van, de ezek nevét nem közölte Zsengellér József velem, valamint én is a magamévá tettem ezt a határozatot.

– Még milyen csoportosulásban vett Ön részt?

1947 őszén Scheer János 58 éves volt vasúti főfelügyelő Arad környéki lakos, egy alkalommal közölte velem, hogy a román miniszterelnökkel jó barátságban volt. Baromfi tenyésztéssel kapcsolatos előadásaim hallatára meghívott, hogy szabadulásunk esetén 5 évre szerződjek le Romániában a baromfitenyésztés fellendítése céljából. Én ezt elvállaltam, de erre nem került sor. Ugyanekkor Romániába hívta Csepinszky Béla 58 éves, volt uradalmi gazdatiszt tabi lakóst is, kinek a feladata a növénynemesítés és az állattenyésztés fellendítése lett volna. Arról nincs tudomásom, hogy Csepinszky Romániába elment volna.

– Scheer Jánoson kívül még ki hívta Önt külföldre?

1947 tavaszán Tóth József közölte dr. Szigeti László, Pápa Nándor internált társaimmal és velem, hogy illegálisan menjünk nyugatra. Erre azonban nem került sor. Más alkalommal nem hívtak külföldre.

– Az internálótáborból való szabadulása után felvetődött egy külföldi út lehetősége?

Az internálótáborból való szabadulásom után nem hívott senki sem külföldre és lehetősége sem merült fel őrizetbevételellemig.

Külföldi kapcsolat lehetősége és szükségyszerűsége a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés során merült fel Nagy József szegheli lakos által, még 1950 őszén.

– Miért vetette fel Nagy József a külföldi kapcsolat kérdését?

Nagy József 1950 őszén lakásomon felkeresett és négy szemközt egy megbeszélés zajlott le. Ezen a megbeszélésen Nagy József közölte, hogy a szervezkedésnek szüksége lenne egy angolszász kapcsolatra, hogy egy általunk várt háború esetén legyen támaszunk. Valamint Nagy József arra is célzott, hogy a beszervezettek és a beszervezendő tagok előtt a szervezkedés nagyobb tekintélyre tenne szert, ha közölnénk, hogy a „Sárréti Sasok” imperialista kapcsolatokkal rendelkeznek.

– Kihallgatását megszakítom.

Felvette: Sándor György áv. fhdgy.

gyanúsított: Párdy Imre

Gépelte: F. E.-né.

Tárgy: Párdy Imre kihallgatása.⁶¹

Feljegyzés

Budapest, 1951. augusztus 9.

61 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 330-334.

– Blanckenstein Pál hogyan tartotta a kapcsolatot az angol követség őrnagyával?

1951. április elején Blanckenstein Pál budapesti lakásán lezajlott illegális megbeszélésen, Blanckenstein Pál közölte velem és Nagy József szeghalmi lakossal, hogy az angol őrnaggyal időnként találkozni szokott meg nem határozott időben. Hogy hol és kinek a jelenlétében azt Blanckenstein nem közölte velünk. Mást nem közölt velünk angol kapcsolatáról Blanckenstein Pál.

– Blanckenstein Pál milyen más követséggel, vagy követségi beosztottal volt kapcsolatban?

Arról nincs tudomásom, hogy Blanckenstein Pál az angol követségen kívül, még milyen követséggel, vagy követségi beosztottal volt kapcsolatban.

– Folytassa vallomását Blanckenstein lakásán lefolyt megbeszélésről!

Blanckenstein Pállal közöltem, hogy a „Sárréti Sasok” részére egy zászló tervezését is elhatároztam. Azonban ennek a tervezése őrizetbevételemig nem készült el. A zászlót arra az alkalomra akartam elkészíteni, ha a nyugati hatalmak győznek a keleti hatalmak ellen, akkor mi a „Sárréti Sasok” tagjai ünnepélyes felvonulunk „felszabadulásunk” ünnepére.

– A „Sárréti Sasok” zászlója, milyen színű lett volna és milyen felségjelzés, vagy címer lett volna rajta?

Ez a zászló nemzetiszínű lett volna, rajta koronával és sas repült volna a korona felé, ami jelképezte volna a „Sárréti Sasok”-at.

– Blanckensteinnek mi volt a véleménye a zászlóról?

Blanckenstein helyeselte ezt a javaslatomat és kijelentette, hogy ez igen szép lenne. Más kérdésről ezen a megbeszélésen nem tárgyaltunk Blanckenstein Pállal.

– Mikor keresték fel ezután Blanckenstein Pált?

Blanckenstein Pált nem kerestem fel többé budapesti lakásán és levélben, vagy más úton nem érintkeztem vele. Komsa János 1950. tavaszán, hogy hol és kinek a jelenlétében arra nem emlékszem közölte velem, hogy a rádió adó-vevő készülék ügyében már hosszabb ideje kapcsolatban állt Blanckenstein Pállal.

Tudomásom van arról, hogy Komsa János húga Komsa Eszter füzesgyarmati lakos, Blanckenstein Pál szobalánya volt azelőtt. Úgy emlékszem, hogy ezt Barkóczy Károly vagy Fehér László füzesgyarmati lakosok közölték velem. 1951. június 27-én az esti órákban találkoztam Komsa Eszterrel Füzesgyarmaton, ki akkor közölte velem, hogy ismét utazik Blanckenstein Pálhoz. Ennek az útnak a célját velem Komsa Eszter nem közölte. Én ekkor üdvözetemet küldtem Blanckenstein Pálnak. Arról nincs tudomásom, hogy Komsa Eszter miért kereste fel Blanckenstein Pált budapesti lakásán.

– Komsa János és Blanckenstein Pál között milyen jellegű kapcsolat volt?

1950. tavaszán Komsa János füzesgyarmati lakásán egy megbeszélés zajlott le, Komsa János, Barkóczy Károly és én közöttem. Ekkor Komsa János közölte velem, hogy van egy rádió adó-vevő készülék a birtokában, amely már 1949-ben működött. Ezen az adó-vevőn mondott egy demokráciaellenes beszédet Agott István 1949-ben. Erről már korábbi jegyzőkönyvemben

vallomást tettem. Ezen a megbeszélésen közölte velem bizalmasan Komsa és Barkóczy, hogy egy nagyobb teljesítményű rádió adó-vevő készüléket akarnak összeállítani Blanckenstein Pál segítségével. Blanckensteinnel megbeszélték, hogy mikor és hol azt nem tudom, ennek a nagyobb teljesítményű adó-vevő készülék összeállítását. Erre felkérték Blanckensteint, hogy egy rádió szakkönyvet szerezzen a részükre. 1951. márciusában Komsa János birtokában egy szakkönyvet láttam, de határozottan nem állítom, hogy ez Blanckensteintől származik. Mást nem tudok Komsa János és Blanckenstein kapcsolatáról.

– Folytassa vallomását Blanckenstein Pállal kapcsolatban!

Arról nincs tudomásom, hogy Blanckenstein Pált ki és mikor kereste fel Budapesten a „Sárréti Sasok” ügyében.

1951. június közepén Füzesgyarmaton az utcán találkoztam Barkóczy Károllyal. Ekkor Barkóczy bizalmasan közölte velem, hogy Blanckenstein Pált és nővérét Budapestről kitelepítették. Azt nem tudom, hogy Barkóczy ezen értesülését kitől szerezte be.

1951. június végén felkerestem Csór Margit szeghalmi lakost, aki Blanckenstein menyasszonya volt. Ő megerősítette Blanckenstein kitelepítésének valódiságát. Ekkor Csór Margittal bizalmasan közöltem, hogy amennyiben Blanckenstein Pált keletre elhurcolnák úgy én, Barkóczy Károly és Komsa János vállalkozunk a megszöktetését. Felszólítottam Csór Margitot, hogy ezt közölje Blanckenstein Pállal.

– Blanckenstein Pál megkapta ezt az üzenetet?

Igen. 1951. július 10-e körül ismét felkerestem Csór Margitot szeghalmi lakásán, hol négy szemközt közölte velem, hogy Blanckenstein visszautasította a megszöktetésével kapcsolatos tervet. Arról nincs tudomásom, hogy Csór Margit milyen formában tartotta a kapcsolatot Blanckenstein Pállal. Ekkor még kb. 5 kg. meggyet adtam át Csór Margitnak, hogy juttassa el Blanckenstein Pálhoz.

– Mikor és kivel tárgyaltak Blanckenstein Pál „megszöktetéséről”?

1951. június közepén, mikor Barkóczy Károly-al Füzesgyarmaton az utcán találkoztam még azt is közölte velem Barkóczy, hogy a kitelepítetteket keletre fogják hurcolni és jó lenne megszöktetni. Erre én utasítottam Barkóczyt, hogy beszéljék meg ezt a kérdést az illegális szervekedés más tagjával is. Ekkor Barkóczy közölte velem, hogy már megbeszélték Komsa Jánossal és úgy állapodtak meg, hogy Komsa lakásán fogják elrejteni Blanckenstein Pált. Erre őrizetbevételemig nem került sor.

– Ismertesse Csór Margit és Blanckenstein Pál közötti kapcsolat jellegét!

Csór Margitot kb. 20 éve ismerem. A háború előtt Csánky István D. ügyvédi irodájában volt gépíró. Jelenleg szeghalmon szikvíz-üzem tulajdonos. Az 1940-es években hallottam, hogy kitől, arra nem emlékszem, hogy Csór Margit Blanckenstein Pál menyasszonya. A közöttük lévő közelebbi kapcsolatról részleteket nem tudok.

– Csór Margit és Komsa Eszter tagjai voltak a „Sárréti Sasok”-nak?

A „Sárréti Sasok”-nak tudomásom szerint női tagja nem volt. Erre én több alkalommal

is felhívtam a „Sárréti Sasok” tagjainak figyelmét. Így tudomásom szerint sem Csór Margit, sem Komsa Eszter nem voltak tagjai az illegális fegyveres szervezkedésnek. De feltételezem, hogy Csór Margit, Blanckenstein Páltól és Komsa Eszter, bátyjától Komsa Jánostól tudomással bírtak a „Sárréti Sasok” tevékenységéről.

Blanckenstein Pál tevékenységéről mást nem tudok előadni.

– Kihallgatását megszakítom!

Felvette: Sándor György, áv. fhdgy.

gyanúsított: Párdy Imre

Gépelte: K. L.

Tárgy: Ménesi Antal ügye (Párdy-ügy)⁶²

Jelentés.

Budapest, 1951. augusztus 13.

A „Sárréti Sasok szervezkedés vezetői Párdy Imre, Fejér László és Végh Imre vallomása alapján megállapítottuk, hogy Ménesi Antal budapesti lakos, volt horthysta katonatiszt, 1951. márciusában bizalmasan közlést tett Fejér Lászlónak, a székesfehérvári lőszerrobbanás ügyében.

Fejér László vallja, hogy 1951. márciusában Budapesten járt és itt felkereste régi barátját Ménesi Antalt, akit 1947 óta Füzesgyarmatról ismert. Ez alkalommal Ménesi említette Fejérnek, hogy „a napokban földrengés volt és ezt a Szabad Nép is közölte”.

Megállapítottuk, hogy Fejér ebben a kérdésben is tagadásban van, mert társa, Párdy Imre Ménesi közléséről a következőket vallja:

1951. márciusában Fejér László hazatérve Budapest-i útjáról, közölte Párdyval és a jelenlévő Végh Imrével, hogy Budapesten hallottam Ménesitől, hogy a „Fehér Gárda” nevű illegális csoport Székesfehérvár mellett felrobbantott egy lőszerraktárt, melyről a Szabad Nép, mint „földrengésről” írt.

Fejérnek Párdy által fentiekben vallott közlését Végh Imre is alátámassza vallomásával:

A vallomásokból feltehető, hogy Ménesi tud a „Fehér Gárda” működéséről. Megállapítottuk, hogy Ménesi Antal /1915. Budapest, anyja, Skriba Mária/ Bp. XII. Győri u. 1. sz. alatti lakos, jelenleg az Élelmezési Minisztérium Tejipari Központjának vezetője. Nevezett hatóságunk nyilvántartásában szerepel: A Magyar Közösség aktív tagja volt. 1947-ben az ÁVH. Bácsújfaluson őrizetbevette a választás során kifejtett demokrácia ellenes propaganda terjesztése miatt.

Tárgy: Párdy Imre kihallgatása⁶³

62 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 335.

63 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 336-340.

Feljegyzés.

Budapest, 1951, augusztus 13.

- Ismertesse részletesen, hogy a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés honnan nyerte elnevezését?

1923-ban Farkasréten laktam saját villámban. Ebben az időben ez a környék nem volt sem vízzel, sem villannyal ellátva. Ezért összehívtam néhány közeli szomszédomat, így Nagy Márk volt tanácsost, Jófejű Istvánt, nyugalmazott rendőrt – akik már azóta meghaltak – Rab János volt miniszterelnökségi 65 év körüli, Horina Engelbert szobafestő és mázoló, 60 év körüli, Csöpös István fővárosi könyvtári tisztviselő 50 év körüli, Hegedűs vezetéknévű újságíró, ki később Mitolai István a „Magyarság” nevű újság főszerkesztője mellett volt állásba. Ezeket a személyeket 1923-ban a Farkasréten lévő volt Bauer János féle vendéglőben összehívtam és megbeszéltük az én vezetésem mellett, hogy ezt a budai területet ellátjuk vízzel és villannyal.

Felkerestük az én vezetésemmel az akkori polgármestert Sipőcz Jenőt, ki ígéretet tett ennek a budai résznek vízzel és villannyal való ellátására. Én mint ennek a csoportnak a vezetője javasoltam, hogy nevezzük el ezt a csoportot **„Hegyvidéki Sasoknak”**. Ez a csoport később kiszélesedett és politikai és gazdasági jellegű szervezetté alakult át. A taglétszáma kb. 200-250 fő volt.

- A „Hegyvidéki Sasoknak” milyen politikai jellege volt?

A „Hegyvidéki Sasok” a Wolf Párt budai frakciója volt. Az elnök Rausch Aladár gépkeszkes, jelenleg 70 év körüli. Igen jó viszonyban volt Wolf Károly – keresztény községi párt – vezetőjével. Rausch minden igyekezetével a „Hegyvidéki Sasok”-at a Wolf Párthoz akarta csatolni, ami sikerült is neki. **1926-ban én a „hegyvidéki sasok”-at otthagytam, mert ügyvezetői funkciókra mások törekedtek.**

- Folytassa vallomását a „Sárréti Sasok” ügyében!

1950 júliusában lakásomon egy illegális megbeszélés zajlott le, melyen Fejér László, Tési Géza és Barkóczy Károly füzessgyarmati lakosok voltak jelen. Ekkor felvettem, hogy illegális fegyveres szervezkedésünket a „Hegyvidéki Sasok” nyomán, „Sárréti Sasok”-nak nevezzük el. Ekkor még közöltem a „Hegyvidéki Sasok” történetét is.

- A „Sárréti Sasok” elnevezés előtt más néven is szerepelt az illegális fegyveres szervezkedés?

Igen. 1949 nyarán felkerestem Ágott István füzessgyarmati lakost mész vásárlás végett. Ekkor Ágott István bizalmasan közölte velem, hogy egy illegális szervezkedés tagja. Közölte, hogy 10-12 embere már van ebben az illegális szervezkedésben.

Néhány héttel később ismét felkerestem Ágott Istvánt és ekkor közöltem vele a mész árusító üzletében, hogy én is szervezni szándékozom egy illegális szervezkedést, az 1947-ben hozott buda-déli internálótábori határozat értelmében. Ekkor röviden ismertettem vele, hogy 1947-ben egy csoport – melynek én is tagja voltam – azt a határozatot fogadta el, hogy szabadulásunk esetén mindenki a maga környezetében egy illegális szervezkedést hoz létre. **Én közöltem Ágott Istvánnal, hogy amennyiben ketten összefognánk, akkor „Sárréti Brigád” név alatt megin-**

díthatnánk egy illegális nagykiterjedésű szervezkedést. „Sárréti Brigád” elnevezés csak 1950 márciusában változott meg, amikor már átvettem Ágott István által vezetett illegális szervezkedést.

– Ismertesse Ágott István által vezetett illegális szervezkedés célkitűzéseit, tevékenységét és tagjainak névsorát?

Az Ágott István által vezetett illegális fegyveres szervezkedés célja az volt, hogy egy esetleges háború esetén a hatalmat fegyveres úton átvegyék. Tevékenységükről annyit tudok, hogy 1949-ben egy rádió adó-vevő készüléket állítottak össze Komsa János fűzesgyarmati lakóssal. Ágott István egy népi demokráciaellenes beszédet tartott az általunk összeállított rádió adó-vevő készülékbe. Ezt Ágott István közölte velem 1950 tavaszán üzletében négy-szemközt. Ágott István ezen közlését megerősítette még Komsa János, Barkóczy Károly és Fejér László is, akik egyben Ágott István vezetése alatt állottak az illegális fegyveres szervezkedésben.

– Korábban vallotta, hogy Ágott István közölte Önnel, hogy 10-12 embere van az illegális fegyveres szervezkedésben. Ismertesse ezek neveit!

Az Ágott István által vezetett illegális fegyveres szervezkedésnek Barkóczy Károly, Fejér László, Komsa János, Tési Géza és Hánis József volt rendőrtizedes fűzesgyarmati lakósok voltak a tagjai. Más tagnak a nevét nem ismerem. Ezek valamennyien népi demokrácia ellenes egyének voltak, amit bizonyít a későbbi idők folyamán kifejtett tevékenységük a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésben.

– Ismertesse a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésnek szervezeti felépítését!

A „Sárréti Sasok” vezetője én voltam. Helyettesem Tési Géza volt Fűzesgyarmaton és Nagy József Szeghalmon. Titkárom Fejér László volt. A „Sárréti Sasok” keretén belül működött egy „7-es bizottság”, amelynek tagjai: Tési Géza, Fejér László, Ágott István, Barkóczy Károly, Nagy József, Emődi József és Komsa János. A „7-es bizottság” teljes egészében, őrizetbevételemig, nem ülésezett. Ezenkívül én kijelöltem 1951 márciusában lakásomon Fejér László, Barkóczy Károly, Tési Géza, Nagy József és Végh Imre jelenlétében Emődi Józsefet a „Sárréti Sasok” zászlótartójának. Ugyanekkor kijelöltem zászlóórt Nagy József, Turbucz Gyula és Kovács Imre személyében.

1950 júliusában lakásomon egy illegális megbeszélés zajlott le, melyen jelen volt Tési Géza, Fejér László, Barkóczy Károly és én. Ezen a megbeszélésen meghatároztuk, hogy a „Sárréti Sasok”-nak minden községben lesz egy vezetője, akiknek csoportvezetői lesznek és a csoportvezetők pedig a tagokat irányítják. A csoportvezetők és a tagok egymást nem ismerhetik. Ezt én javasoltam, mint az egész illegális fegyveres szervezkedés vezetője. Ezt a javaslatomat a jelenlévők elfogadták. Felszólítottam a jelenlévőket hozzászólásra, így Tési Géza a vasút beszervezését, Barkóczy Károly baráti, ismerettségi és az iparos körökből, Fejér László környezetét és baráti körét vállalták beszervezésre. Ez a szervezeti forma őrizetbevételemig fennállott.

– Miért Nagy Józsefet bízta meg a szeghalmi illegális fegyveres szervezkedés vezetőjéül?

Nagy József népi demokráciaellenes beállítottságát tartottam elsősoban szemelőtt, valamint jó szervező tehetséggel és nagy kiterjedésű ismeretsséggel rendelkezett. Ennek tudható be, hogy Nagy Józsefet bíztam meg a szeghalmi illegális csoport vezetésével 1950 októberében az én lakásomon, négyszemközt.

- Ismertesse részletesen a „Sárréti Sasok” egyes községekben lévő megbízottait, csoportvezetőit és tagjait!

Mint már vallottam a szeghalmi főmegbízott Nagy József volt. Hozzá voltak beosztva Mészáros Ferenc 36 év körüli csoportvezető, Kovács Imre 36 év körüli csoportvezető, Gyenge Károly 32 év körüli csoportvezető, Emődi József 45 év körüli csoportvezető, Emődi Mihály 42 év körüli csoportvezető. Én mint vezető ezt jóváhagytam.

Kovács Imre csoportjához 20 ember tartozott, de ezek neveit nem ismerem.

Gyenge Károlynak 30 embere volt, de ezek neveit sem ismerem.

Emődi Józsefnek 25 embere volt, nevüket nem ismerem.

Emődi Mihálynál 25 ember volt, a tagok nevei ismeretlenek előtttem. Öccsét dr. Emődi József ügyvédet 1951 tavaszán lakásomon lezajlott illegális megbeszélésen, Nagy József, Fejér László, Végh Imre és Tési Géza jelenlétében főszolgabírónak jelöltem ki, a népi demokrácia megdöntése után, mert ismertem népi demokráciaellenes beállítottságát. A fentemlített személyek valamennyien szeghalmi lakosok voltak. Más személyek beszervezéséről nincs tudomásom.

- Ismertesse a fűzesgyarmati szervezkedés tagjait!

A fűzesgyarmati szervezkedés vezetője Tési Géza volt és én voltam úgy a szeghalmi, mint a fűzesgyarmati vezetők irányítója.

Tési Gézához, Barkóczy Károly 33 éves, Fejér László 26 éves, Kovács András 34 év körüli, Ágott István 44 év körüli csoportvezetők tartoztak. Tési Gézának a vasút szervezése is feladata volt, s kb. 45 ember tartozott hozzá. Ezeknek a tagoknak nevei ismeretlenek előtttem.

Barkóczy Károlynak 30 embere volt beszervezve, de ezek neveit sem ismertem.

Fejér Lászlónak 30 embere volt. Dányi László 45 év körüli, Bajor János 36 év körüli, Hati Lajos 26 év körüli, Fekete Péter 26 év körüli, Varga-Baji 42 év körüli személyekkel állt Fejér László szorosabb baráti kapcsolatban. Ezek közül beszervezve volt Fejér által Hati Lajos, Varga-Baji és Dányi Lajos. A többi tagok nevei előtttem ismeretlenek. Kovács Andrásnak 20 embere van, de ezeket sem névszerint, sem személy szerint nem ismerem. Ágott Istvánnak 20 embere volt. Ezek közül ismerem Kun Lajos 38 év körüli, dr. Jánosi Márton 42 év körüli, dr. Szász Ferenc 58 év körüli és Hánis József volt rendőrt. Más személyek neveit nem ismerem. Ezenkívül önálló munkakörrel bíztam meg Komsa Jánost, mint a rádió adó-vevő felelőse.

Ezenkívül Végh Imre 40 év körüli személlyel is kapcsolatam volt, de az általa vezetett szervezkedésben résztvevők neveit velem nem közölte.

- Kihallgatását megszakítom.

Felvette: Sándor György, áv. fhdgy.

Gyanúsított: Párdy Imre

- A „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésnek Füzesgyarmaton és Szeghalmon kívül még hol voltak beszervezett tagjai?

1951 március 24-én lakásomon lezajlott illegális megbeszélésen, melyen rajtam kívül még jelen volt Fejér László, Tési Géza, Nagy József és Végh Imre, **Nagy József önként vállalta Vésztő, Dévaványa és Körösladány községeiben az illegális fegyveres szervezkedés megindítását.** Arról nincs tudomásom, hogy ezekbe a községekbe kit szervezett be. **Nagy József még azt is közölte a jelenlévőkkel, hogy tudomása van arról az illegális szervezkedésről, amely Vésztőn működik a katolikus pap vezetésével.** Erről részleteket nem közölt Nagy József. Arról nincs tudomásom, hogy Nagy felvette a kapcsolatot a vésztői katolikus pappal.

Én a Nagy József által önként vállalt községek beszervezését ezen az értekezleten jóváhagytam és egyben megbíztam, hogy a vésztői piactéren van egy borbély üzlet, melynek tulajdonosával együtt voltam internálva és ez a személy, akinek a nevére nem emlékszem, alkalmas számunkra. Ezt Nagy József elvetette azzal, hogy ő tud alkalmasabb és megbízhatóbb személyt Vésztőn a szervezkedés céljaira. **Ezenkívül Nagy József 1951. április elején, amikor Budapestre utaztunk Blanckenstein Pálhoz, akkor két kunmadarasi munkást a vasúton beszervezett.**

- Ismertesse, hogy milyen körülmények között szervezte be Nagy József a vasúton a két kunmadarasi munkást?

Amikor a vasúton utaztunk Nagy Józseffel 1951 április elején Budapest felé, akkor a Tiszántúl valamelyik állomáson, két munkás kinézésű személy szállott fel a vasúti kocsiba. Nagy József az egyikkel politikai tárgyú megbeszélést kezdett. Mikor Budapestre megérkeztünk az egyik közülük segített a nálam lévő élelmiszereket a Széll Kálmán téren a piacon értékesíteni, majd ennek megtörténte után egy korcsmába tértünk be, ahol szeszes italt fogyasztottunk. Ekkor én a nálam lévő kosarakat a postára vittem feladni és mire visszatértem a két személy már nem ült Nagy József társaságába. Nagy ekkor jelentette nekem, hogy mindkét személyt beszervezte. E két személynek a nevére nem emlékszem.

- Ismertesse részletesen, hogy a Nagy József által beszervezett két személy hol volt alkalmaszásban?

Még a vasúton közölték velünk, hogy a kunmadarasi repülőtér építkezésén vettek részt, mint szerelők. A repülőtéren már befejezték a munkát, így hazautaznak Budapestre családjukhoz. Az egyik a Németvölgyi út környékén lakott, a másik személy címe nem emlékszem.

Arról nincs tudomásom, hogy Nagy József milyen utasításokat adott ennek a két személynek,

64 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 341-345.

vagy tartották e a kapcsolatot egymásközt. A vasúton történt politikai tárgyú megbeszélésen meggyőződtem arról, hogy mindkét személy népi demokrácia ellenes beállítottságú.

- Mit közölt a két személy a kunmadarasi repülőtér építkezésével kapcsolatban?

A két személy közül az egyik mellettem ült, 35 év körüli 165-170 cm. magas, fekete hajú, telt arcú személy közölte, hogy a kunmadarasi repülőtér építkezésénél 4-6 ezer ember dolgozik. Budapest közelében érve - nem tudom, hogy hol - felhívták a figyelmemet, hogy itt is van egy repülőtér. Más részleteket a kunmadarasi repülőtér építkezéséről és a Budapest közelében lévő repülőtérrel a mellettem ülő személy nem közölt. Arról nincs tudomásom, hogy a velem szemben ülő személy milyen adatokat közölt Nagy Józseffel a repülőtér építkezéséről.

Nagy József 1951 májusában közölte velem a tanyámon négyszemközt, hogy a „Sárréti Sasok”-ból két emberét letartóztatták. Ekkor két nevet közölt velem, így: Törő Mihály és G. Nagy neveit említette meg. Ezeket a személyeket én sem névszerint, sem személy szerint nem ismerem.

- Törő Mihály és G. Nagy letartóztatása után kivel közölte a letartóztatás híreit?

1951 májusában utasítottam Fejér Lászlót és Barkóczy Károlyt Füzesgyarmaton, hogy igen óvatosság legyen az illegális szervezkedéssel, mert Törő Mihály és G. Nagy az Államvédelmi Hatóság őrizetében van.

A letartóztatások hírét még közöltem Turbuc Gyulával és Turbuc Józseffel is. Ekkor utasítottam ezeket a személyeket, hogy igen óvatosság legyen az illegális fegyveres szervezkedésben.

- Ismertesse részletesen, hogy milyen más illegális szervezkedést szándékozott a „Sárréti Sasok”-hoz csatolni?

1951 februárjában lakásomon Nagy József jelenlétében, utasítást adtam Végh Imrének, hogy Csökmő községben működik egy illegális szervezkedés és vegye fel ezzel a kapcsolatot.

- Kitől szerzett tudomást a Csökmőn működő illegális szervezkedésről?

1945-ben egy bivajt vásároltam Varga Balázs 60 év körüli középparaszttól. 1951 februárjában Vargával találkoztam a szeghalmi vásáron, ahol bizalmasan közölte velem, hogy Csökmőn illegális szervezkedésben vesz részt. Ekkor én is közöltem vele, hogy én is vezetek egy illegális fegyveres szervezkedést. Felhívtam a figyelmét, hogy a csökmői szervezkedést csatolja az én általam vezetett "Sárréti Sasok"-hoz. Azzal váltunk el egymástól, hogy ezt az egyesülést még megbeszéljük. Arról nincs tudomásom, hogy a két szervezkedést Végh Imre összekapcsolta.

- Ismertesse részletesen, hogy a csökmői illegális szervezkedésnek ki a vezetője és mennyi a tagságának létszáma?

Varga Balázs nem nevezte meg az illegális szervezkedés vezetőjét, de annyit közölt velem, hogy kb. 15 főből áll. Más részleteket a Csökmőn lévő illegális szervezkedésről előadni nem tudok.

- Folytassa vallomását arról, hogy milyen más illegális szervezkedést szándékozott a „Sárréti Sasok”-hoz csatolni?

Más illegális szervezkedést nem szándékoztam és nem is csatoltam a „Sárréti Sasok”-hoz. **De tudomásom van arról, hogy úgy a Parasztpárt, mint a Kisgazdapárt részéről illegális szervezkedéseket folytatnak.**

– Tegyen részletes vallomást arról, hogy a Parasztpárt illegális szervezkedése hogyan jutott tudomására?

1951 márciusában a földemen kapált Dávid István 50 év körüli földműves, fűzesgyarmati lakós, aki azóta már meghalt. **Dávid 1951 márciusában közölte velem, hogy barátja Hegyesi János 50 év körüli, volt nemzeti parasztpárti képviselő fűzesgyarmati lakóstól szerzett tudomást arról, hogy a volt parasztpárti tagok illegális szervezkedésbe kezdtek. A vezetője ennek a szervezkedésnek Hegyesi János.**

– Válaszoljon arra, hogy a Hegyesi János által vezetett szervezkedésnek mi a célja?

Dávid István ezen megbeszélésünk alkalmával közölte velem, hogy a **Hegyesi János által vezetett illegális szervezkedésnek az a célja, hogy a régi rendszert visszaállítsák, a földet a régi tulajdonosainak visszaadják, így Blanckenstein Pál „gróf” részére is 200 kat. hold visszajuttatását tűzték ki célul.** Más részleteket nem tudok a Hegyesi János által vezetett illegális szervezkedésről.

– Mit tud Hegyesi János politikai beállítottságáról?

Hegyesi Jánost gyermekkorától ismerem. A háború előtt útkaparó volt és a háború után a nemzeti parasztpárt képviselője volt. Hallásból tudom Fűzesgyarmatról, hogy Hegyesi János jó viszonyban volt a parasztpárt főtitkárával.

A parasztpárt illegális szervezkedéséről szóló hírt még Fejér László és Barkóczy Károly is megerősítették és kijelentették, hogy már régebben tudomásuk van a Hegyesi János által vezetett szervezkedésről.

– Milyen más illegális szervezkedésről van még tudomása?

1951 februárjában a szeghalmi piactéren Omanda nevű cserpedény árus, körösladányi lakós, közölte velem, hogy **Rácz János 60 év körüli nyugalmazott útkaparó körösladányi lakós, egy illegális szervezkedés tagja, valamint azt is közölte velem, hogy egy Fekete nevű volt horthysta százados is tagja ennek a körösladányi szervezkedésnek. Mindkét személy a körösladányi kisgazdapárt vezetői voltak.**

– Felvette Ön a kapcsolatot Rácz Jánossal és Feketével?

Igen. 1951 februárjában a szeghalmi vásáron beszéltem Rácz Jánossal. Én felszólítottam, hogy csatlakozzanak a „Sárréti Sasok”-hoz. Valamint 1951 július 5-én találkoztam Feketével és őt is felszólítottam, hogy csatlakozzanak az általam vezetett „Sárréti Sasok”-hoz. Úgy Rácz, mint Fekete, felszólításomnak nem tettek eleget és nincs arról tudomásom, hogy a körösladányi illegális szervezkedés a „Sárréti Sasok”-hoz csatlakozott volna.

Utasítottam Omandát, hogy küldje át hozzám a volt főjegyzőjüket Vertán Emilt, mert a népi demokrácia megdöntése után esetleg ismét főjegyzőnek jelölném Körösladányban. Erre azonban őrizetbevételemig nem került sor.

Valamint Végh Imre 1951. februárjában tanyámon beszámolt négyszemközt arról, hogy neki az egész Bihar megyében vannak szervezett emberei. Ezeknek az embereknek a neveit Végh Imre velem nem közölte.

Más illegális szervezkedésről az előadottakon kívül nincs tudomásom.

– Kihallgatását megszakítom.

Felvette: Sándor György, áv. fhdgy.

gyanúsított: Párdy Imre

Gépelte: F.E.-né.

Tárgy: Párdy Imre kihallgatása.⁶⁵

Feljegyzés.

Budapest, 1951. augusztus 22.

– Ismertesse részletesen, hogy Varga Baji Andrást milyen körülmények között szervezte be Fejér László?

Fejér László 1951. nyarán, - hogy hol, kinek a jelenlétében arra nem emlékszem - közölte velem, hogy Varga-Baji András, 40 év körüli Füzesgyarmati felső állomásfőnök, Füzesgyarmati lakos a „mi emberünk”. Ennek az volt az értelme, hogy már be van szervezve a „Sárréti Sasok”-hoz. Azt nem tudom, hogy Fejér László milyen körülmények között szervezte be Varga-Baji Andrást.

1951. június végén Fejér László és én a füzesgyarmati Tanácsházára igyekeztünk termény-beszolgáltatási ügyben. Ekkor az utcán találkoztunk Varga Bajú Andrással, aki kerékpárral jött. Fejér László megszólította és egy-két percig beszélgettek, amiből csak annyit hallottam, hogy „énrám is számítsatok”. Ezt Varga-Baji közölte Fejér Lászlóval. Ebből következtettem arra, hogy Varga-Baji tagja a „Sárréti Sasok”-nak.

– Varga-Bajú András milyen politikai beállítottságú?

Varga-Bajú Andrást kb. 3 éve ismerem Füzesgyarmatról a felső állomásról. Ezidáig három alkalommal beszéltem vele. Mindhárom találkozásnál Fejér László társaságában voltam. Az első két találkozó alkalmával csak hétköznapi dolgokról beszélünk, majd a harmadik találkozó alkalmával, mely a fenti körülmények között történt, én is beszéltem vele négyszemközt. Ekkor Varga-Baji arra a kérdésemre, hogy mi újság, közölte, hogy érik a helyzet és nemsokára bekövetkezik a népi demokrácia megdöntése. Ebből arra következtettem, hogy Varga-Baji is népi demokrácia ellenes beállítottságú és a „Sárréti Sasok” tagja.

Politikai tárgyú megbeszéléseket a fent említett megbeszélésen kívül, Varga-Baji Andrással nem folytattam.

– Milyen kapcsolat volt Fejér László és Varga-Baji András között?

65 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 346-348.

Fejér László közléséből tudom, hogy Varga-Baji Andrással szoros baráti viszonyban vannak. Egymás lakására is eljártak és többször fogyasztottak egymás társaságában szeszesitalt.

Varga-Baji népi demokrácia ellenes beállítottságát még Fejér László is megerősítette.

– Korábbi vallomásában előadta, hogy Hati Lajos és Károlyi Lajos is Fejér László csoportjába tartozott. Ki szervezte be Hati Lajost és Károlyi Lajost a „Sárréti Sasok”-ba?

Hati Lajos 26 év körüli gazdálkodó, kuláknak a fia, fűzesgyarmati lakóst én szerveztem be, 1951. januárjában, amikor tanyájára igyekezett kocsiján. Ugyancsak én szerveztem be Károlyi Lajos 26 év körüli kulák-fiú, fűzesgyarmati lakóst is, 1951. februárjában. Mindkét személynek utasítást adtam, hogy Fejér Lászlónál jelentkezzenek. Arra nem emlékszem, hogy jelentkeztek-e Fejér Lászlónál.

Ezenkívül 1951. márciusában Fejér László a fűzesgyarmati trafik-üzletük előtt jelentette nekem, hogy Dányi László 45 év körüli korcsmáros, fűzesgyarmati lakos is a „mi emberünk”.

– Ismertesse Dányi László politikai beállítottságát?

Dányi Lászlót kb. 1918. óta ismerem. Apám tímár-telepén volt inas abban az időben. Vele kapcsolatot nem tartottam, de ismerem hallomásból, népi demokrácia ellenes beállítottságát. Fejér Lászlóval jó barátságban van, amit bizonyít az is, hogy Fejér névnapján, 1950-ben és 1951-ben is megjelent. Két-három alkalommal beszéltem vele és ezeken a megbeszéléseken ismertette előttem a nyugati imperialista rádió népi demokrácia ellenes híreit. Arról nincs tudomásom, hogy Dányi ezeket a népi demokrácia ellenes híreket kivel közölte.

Más személyről Fejér László névszerint nem tett jelentést nekem, de 1951. márciusában közölte velem négy szemközt a lakásomon, hogy a „Sárréti Sasok” részére 25-30 embert fog szervezni.

– Fejér László kit szervezett be a „Sárréti Sasok” részére?

Fejér László nekem konkrétan nem jelentette soha, hogy kit és mikor szervezett be. Én Fejér László illegális munkáját nem ellenőriztem, így nem tudom, hogy az általa ígért 25-30 fő közül mennyi embert szervezett be a „Sárréti Sasok” részére.

Fejér László egyébként a „Sárréti Sasok” titkáráként volt nyilvántartva és mint ilyen, az én utasításomra kereste fel budapesti lakásán Blanckenstein Pált. Más titkári teendőkkel Fejért nem bíztam meg letartóztatásomig.

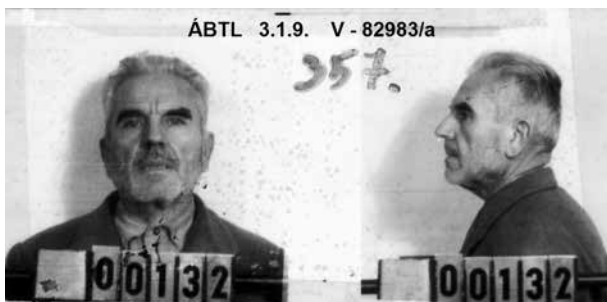
Fejér Lászlóval egyébként több alkalommal közöltem négy szemközt, hogy a későbbi idők folyamán, vagyis amikor az illegális szervezkedés jobban kiszélesedik, ő mint az én titkárom, szükséges lesz, hogy a „Sárréti Sasok” valamennyi tagját ismerje. Ennek eredményeképp bíztam meg Fejér Lászlót, 1951. március 24-én lakásomon azzal, hogy Nagy Józseffel ellenőrizték le a Végh Imre által beszervezett embereket. Erre őrizetbevételemig nem került sor.

– Kihallgatását megszakítom.

Felvette: Sándor György, áv. fhdgy.

gyanúsított: Párdy Imre

Gépelte: F. G.

Párdy Imre – börtönfotók ÁBTL 3.1.9. V-82983/a

ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁG

Készült Békéscsaba 1951. évben november hónap 9. napján, a gyanúsított kihallgatása alkalmával.

A gyanúsított a személyi viszonyairól az alábbiakat adja elő:

1. Családi és utóneve: **Párdi Imre**
2. Atyja családi és utóneve: + Párdi Imre
3. Anyja családi és utóneve: Siró Juliánna
4. Születési 1895 év január hó 22 nap.
5. Születési helye: Füzesgyarmat város Békés megye.
6. Nemzetisége: magyar
7. Anyanyelve: magyar
8. Állampolgársága: magyar
9. Lakóhelye: Füzesgyarmat, I. külterület 24.
10. Szociális származása: polgári
11. Szociális helyzete: értelmiség
12. Szakképzettsége: szigorló orvos, kertész,
13. Utolsó és azt megelőző munkahelyei és beosztásai: saját gazdaságában dolgozott őrizetbevételéig, 66 hold földön.
14. Pártállása: pártonkívüli
15. Tömegszervezeti tagsága: nem volt
16. Iskolai végzettsége: gimn. érettségi
- a. legmagasabb iskolai végzettsége: orvosi egyetem és kertészeti főiskola

66 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 406-412.

b. legmagasabb katonai iskolai végzettsége: nincs

17. Katonai viszonyai:

a. felszabadulás után: nem volt

b. felszabadulás előtt: 1914-18-ig a Bpesti I. hvd. gya. ezrednél hdgy. 1930-ban fhdgy-i rangot kaptam, katona voltam akkor. 1940-ben Erdélyi bevonulásban részt vett, a VI/2 tábori munkás század parancsnoka.

18. Szolgált-e fasiszta erőszakszerveknél: nem

a. milyen kitüntetésekert kapott a felszabadulás után: nem

b. milyen kitüntetésekert szerzett a fasisztáktól: Erdélyi emlékérem

19. Családi állapota /házastársa, esetleg előző házastársa, gyermekei neve, kora, foglalkozása /nő/s/Markovits Natália 63 éves/ Kreith Béla 40 éves bélyegk.

Kreith Pál 38 éves ip. művész

20. Vagyoni helyzete: 66 khöld föld Füzesgyarmaton,

A felszabadulás előtt és után milyen ingatlanai voltak: 66 khöld föld Füzesgyarmaton.

21. Előző büntetései:

/pontosan megjelölendő hol, mikor és miért volt ellene ügyészi, bírói, rendőrhatszágai eljárás/:

1941-ben a Debrecen hadbírószág lopás és sikkasztás vétsége miatt 1 évig vizsgálati fogságban. 1946-tól 1947-ig internálva, baloldali személyek börtönbe juttatása miatt.

A feltett kérdésekre a következőket adom elő:

Kulák családból származom, apám tímármester és 82-kat.hold föld tulajdonosa volt. Gazdaságunkban 2-állandó „celéd” volt foglalkoztatva. Érettségimert a békési ref. gimnáziumban szereztem meg 1914-ben, majd utána Budapesten orvosi egyetemre iratkoztam be. Az első világháborúban 1914-1918-ig a budapesti honvéd gyalogezrednél teljesítettem katonai szolgálatot hadnagyi rendfokozatban, mint egészségügyi. 1919-ben több baloldali személyt bezárattam. Az első világháború után újra az orvosi egyetemen folytattam tanulmányaimat 1922-ig, amikor idegbetegség miatt az orvosi pályát abbahagytam, így a doktorátust sem tudtam megszerezni. 1922-1929-ig a Kossuth Ereklék összegyűjtésével foglalkoztam. 1929-től Füzesgyarmaton gazdálkodással foglalkoztam őrizetbevételemig.

A második világháború alatt mint a VI/2 munkásszázad parancsnoka résztvettem az erdélyi bevonuláson, ott három hónap után azonban leszereltek.

1946-áprilisában internáltak 1947-decemberéig, mivel 1919-ben több demokratikus érzelmű embert bezárattam. Az internálótáborban több hozzám hasonló népi demokrácia-ellenes beállítottságú személlyel kerültem össze, akikkel illegális megbeszélésekert folytattunk, és elhatároztuk, hogy kiszabadulásunk után valamennyien illegális szervezkedéseket hozunk létre, a népi demokrácia megdöntésére és a Habsburg dinasztiát juttatjuk hatalomra. Kiszabadulásom után rendőri felügyelet alá helyeztek, 1949-ig míg a rendőri felügyeletet meg nem szüntették nem kezdtem hozzá a szervezkedés létrehozásához.

A gyanúsítást megértettem és bűnösnek érzem magam abban, hogy 1949 nyarán egy illegális fegyveres szervezkedést hoztam létre, amely a népi demokrácia megdöntésének elősegítésére irányult, amit angolszász segítséggel szándékoztunk végrehajtani. Ennek a szervezkedésnek a későbbiek során a „Sárréti Sasok” nevet adtam. Célunk elérése érdekében beservezéseket hajtottam végre, kapcsolatot teremtettünk a magyarországi angolszász követséggel, fegyvereket szereztünk.

1949-ben meglátogattam Füzesgyarmaton a Széchenyi u. 4-szám alatti lakásán Aggott István barátomat, ahol jelen volt Barkóczi Károly, akit ezalkalommal ismertem meg. Aggott Istvánnal politikai jellegű beszélgetést folytattam, és megállapítottam, hogy álláspontja nem változott és jelenleg is hozzám hasonló, népidemokrácia-ellenes beállítottságú személy, aki előtt nyugodtan lehet beszélni. Aggott István közölte velem, hogy egy 10-15 főből álló illegális csoportja van, és annak a vezetője. A szervezkedés tagjai közül Barkóczi Károlyt, Fejér Lászlót és Tési Gézá-t je-lölte meg. Közölte, hogy a szervezkedésével ellenforradalmi tevékenységet fog kifejteni. Ez alka-lommal elmondottam Aggott Istvánnak, hogy én is egy ellenforradalmi fegyveres szervezkedést hozok létre és azt később meg is valósítottam. Aggott illegális csoportja a későbbiek folyamán feloszlott és egyes tagjai csatlakoztak a vezetésem alatt álló „Sárréti Sasok”nevezetű fegyveres szervezkedéshez.

Ez alkalommal közölte velem Aggott István Barkóczi Károly jelenlétében, hogy Komsa János füzesgyarmati borbélymesternek egy titkos rádióadóvevő készüléke van, amelyen Komsa és ő népi-demokráciaellenes beszédet folytattak.

1949 őszén Barkóczi Károllyal felkerestem Komsa Jánost a Szécsenyi u 4 szám alatti lakásán, hogy Barkóczi nekem Komsát bemutassa és a titkos adóvevő készülékét megtekintsem. Komsával való megismerkedésem után közöltem vele, hogy egy illegális szervezkedést vezetek és így sze-retném látni a titkos adóvevő készüléket, hogy azon népidemokrácia ellenes beszédet folytathas-sak. Komsa közölte velem, hogy a titkos adót széjjelszedte, mivel igen kicsi volt, ígéretet tett azon-ban arra, hogy kérésemnek eleget tesz és egy nagyobb teljesítményű titkos adóvevőkészüléket készít számomra. A későbbiek folyamán több alkalommal felkerestem Komsát a titkos adó miatt, az adóvevő készülék azonban nem készült még el teljesen.

Beismerem, hogy én magam is segítettem Komsának a titkos rádióadóvevő készülék elké-szítésében és egy kb. 40 cm-es rézcsövet adtam át Komsának a rádió adóhoz, amit nagy Józseftől szereztem, aki a szervezkedés egyik csoportvezetője. Komsával 1951 februárjában újra beszél-tem barkóczi Károly jelenlétében a titkos adó elkészítéséről és itt Komsa ígéretet tett, hogy szá-momra azt elkészíti.

1949 őszén felkerestem Blanckenstein Pál volt gróf ismerősömet, és közöltem vele, hogy illegális szervezkedést hoztam létre, amelynek vezetője vagyok. Elmondottam, hogy a szer-vezkedés sejtyszerűen van felépítve és én további beservezéseket hajtok végre, a környékbeli népidemokrácia ellenes személyekből, hogy nagyméretű szervezkedéssel támogassam az imperialista hatalmak hadseregét. Ez alkalommal felkértem blanckensteint, hogy csatlakozzon a

szervezkedésünkhöz, amit az elfogadott és közölte, hogy hajlandó bekapcsolódni a szervezkedésbe. Ez alkalommal megbízta Blanckensteint azzal, hogy vegye fel a kapcsolatot a magyarországi angol követséggel, és a szervezkedés részére pénzt és fegyvereket szerezzen.

1950 nyarán meglátogattam unokaöcsémet Fejér Lászlót Füzesgyarmaton Széchenyi u 12 szám alatti lakásán, ahol közöltem vele, hogy tudomásom jutott arról, hogy ő egy szervezkedésnek tagja, éppen ezért szeretném, ha az általam vezetett illegális szervezkedésben titkárom lenne. Közöltem vele, hogy a szervezkedés igen nagy kiterjedésű és annak „Sárréti Sasok” a neve. Fejér a javaslatomat elfogadta. Közölte ez alkalommal velem fejér azt is, hogy neki 2 drb pisztoly és 1 drb távcsöves puskája van elrejtve a padlásán. Erről a fegyverről a későbbiek folyamán fejér Lászlóval még beszélünk. Ezután a találkozásom után rövidesen újra felkerestem Fejér Lászlót, ahol jelen volt Tési Géza MÁV alkalmazott, akit unokaöcsémén keresztül ismertem meg. Beszélgetés közben meggyőződtem Tési népidemokrácia ellenes beállítottságáról és ilyen irányú megbeszéléseket folytattunk. Fejér László lakására egyszer mentünk el Tési Gézával és útközben közöltem vele, hogy egy illegális szervezkedésnek vagyok a vezetője, és beszervezéseket hajtok végre.

1950 július elején felkeresett lakásomon Tési, Fejér és Barkóczi, előzetes megbeszélés után. Én közöltem velük, hogy végleg elhatároztam, hogy illegális szervezkedésünk a „Sárréti Sasok” nevet fogja viselni.

Ezen a megbeszélésen határoztuk el, hogy a „Sárréti Sasok” nevezetű illegális szervezkedésnek minden községben egy vezetője legyen, és azoknak csoportvezetői. Javaslatomat a jelenlévők elfogadták, és egyben vállalkoztak arra, hogy további beszervezéseket hajtanak végre. Elhatároztuk ez alkalommal azt is, hogy egy „hetes” bizottságot alakítunk, akik a szervezkedést irányítják és meghatározzák a szervezkedés célkitűzéseit. A „hetes” bizottságnak a tagjait kijelöltük, őrizetbevételünk előtt azonban nem üléseztünk.

Beismerem, hogy „Sárréti Sasok” nevezetű illegális fegyveres szervezkedésnek vezetője volt Végh Imrével együtt, helyettesemnek pedig Füzesgyarmaton Tési Gézát neveztem ki. Szeghalmon a szervezkedés vezetőjéül Nagy Józsefet jelöltem ki. A szervezkedéshez tartozott még Barkóczi Károly, Komsa János és kb. 180-fő, akiket alsóbb kapcsolataim szerveztek be, névszerint azonban nem ismertem őket. 1950-szeptemberében és októberében felkeresett Nagy József lakásomon és közölte velem, hogy illegális szervezkedést indított és több embert beszervezett, akik további beszervezéseket hajtanak végre, ezekkel az emberekkel a népi demokrácia megdöntését szándékoznak elősegíteni. Nagy Józseffel megbeszéltük, hogy az illegális szervezkedésünket összekapcsoljuk, hogy így nagyobb akciókat tudjunk végrehajtani. Az összekapcsolást később meg is valósítottuk.

1950-végén Barkóczi Károly lakásán – ahol jelen volt Fejér László is – illegális megbeszélést folytattunk. Barkóczi és Fejér közölték velem, hogy Fekete Péter volt füzesgyarmati lakosnak 2-drb. pisztoly és több drb. kézigránátja van elrejtve, amelyet a szervezkedés részére megszerznek. Barkóczi és Fejér a pisztolyok és kézigránátok felkutatásához hozzákezdtek, kutatásuk azonban nem járt eredménnyel.

1951-januárjában a szeghalmi vásáron találkoztam Mészáros Ferenc nevű ismerőssémmel, aki közölte velem, hogy sógora Végh Imre egy nagyméretű szervezkedés vezetője és kérte, hogy kapcsolódjon a Végh szervezkedéséhez. Én hajlandónak mutatkoztam erre és megkértem Mészárosot, hogy Véghhellyel együtt keressen fel lakásomon. Rövid idő múlva Mészáros Véghhellyel együtt felkeresett lakásomon, ahol ez alkalommal jelen volt Fejér László is. **Végh elmondotta, hogy mint háborús bűnöst halálraítélték és így bujkálnia kell a hatóságok előtt. Elmondotta, hogy a népi demokrácia megdöntésére egy nagyméretű szervezkedést hozott létre Hajdú-Bihar és Szolnok vármegyékben. Közölte Végh, hogy fegyverre van szüksége, kb. 4-5.000 ember számára. Én magam a fegyver beszerzésének tervét helyesletem és támogattam. Itt közölte velem Végh, hogy egy karabéllyal rendelkezik és azt egy pisztollyal szándékozik elcserélni.**

Beismerem, hogy unokaöcsém Fejér Lászlón keresztül Barkóczi Károlytól egy pisztolyt vettem át, és azt füzesgyarmati lakásomon átadtam Végh Imrének három db. tölténnyel együtt.

1951-január elején vagy február elején felkeresett lakásomon Végh Imre, Nagy József és Fejér László. Végit újra kihangsúlyozta, hogy a szervezkedés részére fegyvereket szerezzünk.

Ezen a megbeszélésen Végh javaslatot tett arra, hogy plakátokat és röpcédulákat készítsünk és azokat terjesszük. Véghnek ezt a tervét elvetettük és nem hajtottuk végre. **Végh ezután megjegyezte, hogy a szervezkedéshez tartozik névszerint Törő Mihály és G. Nagy Sándor. Nagy megjegyezte, hogy ezeket a személyeket ő maga is beszervezte. Közöltem a jelenlévőkkel, hogy kapcsolatban állok Blanckenstein Pál gróffal, aki külföldi személyekkel tart fenn kapcsolatot és én már megbíztam Blanckensteint az angol követséggel való kapcsolat felvételével és így Blanckensteinen keresztül szerezzük meg a szükséges fegyvereket.**

1951-március közepén utasítottam Fejér Lászlót Végh Imre és Nagy József jelenlétében, hogy keresse fel Blanckenstein Pált Budapesten és tájékoztassa a „Sárréti Sasok” nevű szervezkedés jelenlegi állapotáról, és közölje, hogy illegális szervezkedéssel csatlakoztam a Végh Imre által vezetett illegális szervezkedéshez. Utasítottam Fejért, hogy Blanckensteintől fegyvereket kérjen.

Beismerem, hogy ez alkalommal Fejér Lászlónak egy kimutatást adtam át, amelyen fel volt tüntetve, hogy a szervezkedés részére melyik községben mennyi fegyverre van szükség. Ezen a kimutatáson volt feltüntetve az is, hogy a Végh Imre által beszervezett községekben hol van repülőtér, laktanya, rendőrőrs, határőrs, szovjet távbeszélőőrs és olajkút elhelyezve. Fejér felkereste Blanckensteint és az ott végzett feladatokról laposi szállókertemben számolt be Véghnek és közölte, hogy átadta Blanckensteinnek a kimutatást.

1951. március 24.-én lakásomon felkeresett Végh Imre, Fejér László, Nagy József és Tési Géza. Ezen az értekezleten akartuk véglegesen megállapítani a szervezkedés programját és az esküt letenni. Én az eskü szövegét elkészítettem és elolvastam majd utána eltéptem, mivel azzal nem értettek a jelenlévők egyet. Végh ez alkalommal felvetette, hogy a szervezkedés tagjai tettelesen bántalmazták a községekben lévő MDP-titkárokat, tanácselnököket, valamint gyűjtogatásokat hajtsanak végre az általunk beszervezett területeken, hogy így nyugtalanságokat keltsünk a

lakosság körében. Ezt a tervét Véghnek elvetettük. Majd mielőtt eltávoztunk volna, elhatároztuk, hogy Budapesten felkeresem Blanckenstein Pál grófot a fegyverek miatt.

Beimerem, hogy 1951 április végén , vagy március elején Nagy Józseffel együtt Budapesten felkerestük Blanckenstein Pál volt grófot az Országház u. 14-szám alatti lakásán, ahol én Blanckensteintől megkérdeztem, hogy sikerült-e felvennie a kapcsolatot az angol követséggel és mikor kapunk fegyvereket. **Blanckenstein közölte velem, hogy a kapcsolatot megteremtette és ígéretet is kaptunk arra, hogy a szervezkedés részére fegyvereket és a kért anyagi támogatást meg fogjuk kapni.** Ez alkalommal közöltem Blanckensteinnel, hogy a szervezkedésnek kb. 4-5.000 embere van Hajdú, Bihar, Szolnok, Békés megyékben, így kb. annyi fegyverre van szükségünk. Közöltem Blanckensteinnel, hogy már több tagnak van a szervezkedésen belül fegyvere. Közöltem azt is, hogy a szervezkedésnek a MÁV-nál és a postánál is vannak beszerezett tagjai, akik szabotázs és diverziós cselekményeket szándékoznak elkövetni, hogy ezen keresztül segítsék az imperialista angolszász csapatokat. Közöltem Blanckensteinnel, hogy a szervezkedés részére egy rádió adóvevő készüléket készítettünk és az kb. 2-3 hét múlva készen lesz, és azon is tudunk kapcsolatot teremteni az imperialista hatalmakkal.

Blanckensteintől való hazatérésünk után beszámoltam Végh Imrének arról, hogy Blanckensteinnel mit beszéltem meg, hogy a kapcsolat megvan az angol követséggel és kapunk segítséget, fegyvereket. Végh ezt kevésnek találta, hogy csak ígéretet hoztam, így közölte velem, hogy ő más illegális szervezkedéshez orientálódik, ahol nagyobb lehetőségek vannak. Több alkalommal Véghhel nem találkoztam, ugyan így Tési Gézával sem. Ezek után a beszélgetések után Véghet és Nagyot a rendőrség elfogta, és további megbeszéléseket nem folytattunk.

Vallomásom az igazságnak megfelelően helyesen van felvéve, amit minden kényszer nélkül tettem meg, és azt elolvasás után h.h. aláírom.

Felvette: Hangyál András, áv. hdgy.

Gyanúsított: Párdy Imre

Határozat⁶⁷

Hajdú-Biharmegyei Rendőrfőkapitányság III./III. Alosztálya.

Szigorúan titkos!

Debrecen, 1965. június 30-án.

Megvizsgáltam Párdy Imre Lajos, /:Füzesgyarmat, 1895. jan. 22., Siró Julianna:/ paraszt származású, orvos egyetemet végzett, szakképzettsége timár segéd, magyar állampolgárságú és nemzetiségű, a miskolci állami Építőipari Vállalat portása, pártonkívüli, állandó lakása

67 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 541.

Hajdúszoboszló, Szameli ú. 32/b. sz. ideiglenes lakása, Miskolc, Kun Béla u. 133.sz. – operatív nyilvántartásban szereplő személy – anyagát és az alábbiakat állapítottam meg:

Nyilvántartásba vételének alapját képezte, hogy 1919-ben több baloldali érzelmű személyt börtönbe juttatott, ezért 1946-áprilisától 1947. decemberéig közbiztonsági őrizetben volt, majd 1949-ig ref. alatt állt. /:nem állapítható meg a közbiztonsági őrizet és a ref. pontos ideje és száma:/

A Gyulai megyei Bíróság 1952.febr. 11-én egyrendbeli folytatólagosan elkövetett, a népidemokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezésének és vezetésének büntetőjogi bűnösségét megállapította és B.0023/1951-13.sz. alatt halálra ítélte. Ítéletét a Legfelsőbb Bíróság B.IV.00170/1952/40.sz. alatt 1952. V.9-én megváltoztatta és életfogytiglani börtönre, teljes vagyoneklkobzásra és 10 évre a közügyektől történő eltiltásra ítélte.

Az 1963.évi 4.trv. 1.§-a. alapján végrehajtási kegyelmet nyert. 1963.márc.25-én lett szabadlábra helyezve

Szerepel a 0-9039, V-82983/1,2 és az (szám törölve) sz. dossziékban.

Mivel a nyilvántartásba vételt képező okok kellően dokumentálva vannak, úgy határoztam

hogy Párdy Imre Lajost alap nyilvántartásban kell hagyni.

Bezzeg László r. őrnagy, alosztályvezető

Pozsonyi Gábor r. hdgy.

Jóváhagyom:

Nyt.sz: 382/2876

(olvashatatlan aláírás)

K: 2 pld.

biz. elnöke.

1.pld: F-6872.

1.pld. BM.III/2.Oszt.Bp.

G: Szné.

Blankenstein Pál ügye

Tárgy: Blankenstein Pál kihallgatása.⁶⁸

Feljegyzés.

Budapest, 1951. július 31.

Blankenstein Pál /gróf/

1906. Füzesgyarmat

68 ÁBTL 3.1.9. V- 82983/2. 34-37.

Eszterházy Mária

id. Blankenstein Pál, földbirtokos

nőtlen

volt földbirtokos, alkalmi munkás

lak: Szolnok vm. Tiszasüly, Felszabadulás útja 62.

1944-ben katonai szolgálatot teljesített: rep. őrm.

pártonkívüli

büntetve nem volt.

– Röviden ismertesse életrajzát!

Arisztokrata, földbirtokos családból származom. 3000 hold földbirtokunk volt Füzesgyarmaton. Érettségi után Bécsben gazdasági Főiskolát végeztem 1927-ben. Ettől kezdve a földbirtokot én vezettem egészen 1944.-ig. Közben időnként katonai szolgálatot teljesítettem. Utoljára 1944. szeptemberében vonultam be, mint repülő őrmester szolgáltam a Szállasi-hadseregben 1944. december 24-ig, a Szovjet Hadsereg bevonulásáig. 1945-től 80 holdas bérelt földön gazdálkodtam, Füzesgyarmaton kb. 1948-ig. 1948-tól kb. 2 éven keresztül ugyanott saját kertészetemben dolgoztam. 1950. januárjában teherautót vettem és fuvarozással foglalkoztam 1951. májusig, amikor Budapestről kitelepítettek Tiszasülyre. Őrizetbevételemig a martfűi állami gazdaságban dolgoztam, mint alkalmi munkás.

– Milyen politikai tevékenységet fejtett ki a múltban?

A Horthy-rendszer alatt politikai pártnak tagja nem voltam és politikai tevékenységet nem fejtettem ki.

– Mint arisztokrata, volt földbirtokos, hogyan viszonyult Ön a népi demokráciához?

Beismerem, hogy a népi demokráciának már kezdettől fogva ellensége voltam. Azt is beismerem, hogy mindent megtettem annak érdekében, hogy a népi demokrácia megdöntését elősegítsem. A rendszerváltozást egy általam várt újabb világháborútól, a nyugati hatalmak győzelmétől vártam.

– Tegyen vallomást arról, hogy a felszabadulás után milyen ellenséges tevékenységet fejtett ki?

Beismerem, hogy 1945-ben már valutáris, gazdasági bűncselekményeket követtem el.

Beismerem továbbá, hogy 1949. óta aktív résztvevője voltam a Pardi Imre füzesgyarmati lakós által vezetett illegális fegyveres szervezkedésnek.

– Mondja el részletesen, hogyan került kapcsolatba Pardi Imrével?

Pardi Imre füzesgyarmati kulákot /kb. 80 hold földje volt/ kb. 30 év óta ismerem, miután én is – mint már vallottam – füzesgyarmati földbirtokos voltam. A háború után egy ideig teljesen laza volt a kapcsolat közöttünk. Emlékezetem szerint demokrácia ellenes tevékenysége miatt az 1946-47. években internálva volt. Kb. 1948-ban Füzesgyarmaton üzleti kapcsolatban álltunk egymással.

1949-ben üzleti kapcsolatunkból kifolyólag többször felkerestem Pardit a lakásán. Ilyen al-

kalmakkor mindig megbeszéltük az általános politikai helyzetet. Mindketten úgy ítéltük meg a nemzetközi politikai helyzetet, hogy rövidesen várható egy újabb világháború, mely a nyugati hatalmak győzelmével fog végződni. Már ekkor célzást tett Pardi arra, hogy illegális tevékenységet folytat, a környékbeli demokráciaellenes elemeket szervezi, hogy egy rendszerváltozás, ill. háború esetén ellenforradalmi akciókkal támogassák az angolszász csapatokat. Ekkor még részleteket, neveket nem közölt velem. Annyit azonban már akkor is közölt velem, hogy a szervezést sejtyszerűen folytatja és a tagok egymást nem ismerik.

- Pardi felszólította Önt, hogy vegyen részt a szervezkedésben?

Igen, felszólított és én vállalkoztam, hogy a szervezkedésben részt veszek. Abban az időben még konkrét feladatokat nem kaptam, miután rövidesen Budapestre költöztem és a kapcsolat megszakadt közöttünk, egy időre.

- Beszéljen arról, hogy később milyen konkrét feladatokat kapott és hogyan hajtotta végre azokat?

1950. őszén Pardi Imre felkeresett budapesti lakásomon, az Országház u 14 sz. alatt. Kb. fél órát volt nálam a késő esti órákban. Elmondta, hogy az elmúlt időszakban a szervezkedésük igen megerősödött, Békés, Bihar és Szolnok v. megye több községében csoportok működnek. A szervezkedésben kb. 4-5000 ember vesz részt. Egyes tagoknak fegyvereik vannak elrejtve. **Pardi közölte, hogy az illegális csoportok feladata lesz, hogy háború esetén a fontosabb katonai és közigazgatási objektumokat elfoglalják. Pardi a szervezkedés tagjait név szerint nem jelölte meg.**

A szervezkedés működésének rövid ismertetése után Pardi megkért arra, hogy vállaljam el a külföldi kapcsolat megteremtését. Hivatkozott a nyugati követségek tagjaival fenntartott régi kapcsolataimra. Pardi ugyanis tudta, hogy 1945-ben az USA missió tagjai az én közreműködéssel Füzesgyarmat környékén vadászatot rendeztek.

Konkrétan arra kért, hogy valamelyik nyugati ország budapesti követségével – ahol a legjobb kapcsolattal rendelkezem – vegyem fel az érintkezést és igyekezzek a szervezkedés részére fegyvert, rádió adó-vevő készüléket és anyagi támogatást szerezni. Ezt én elvállaltam.

- Melyik követséggel vette fel Ön a kapcsolatot és milyen eredménnyel?

Nekem állandó követségi kapcsolataim nem voltak. Parditól kapott megbízás után néhány héttel sikerült kapcsolatot találnom a budapesti olasz követséggel. – Ez a következőképpen történt:

Unokanővérem Eszterházy Marianne, aki azóta Ausztriába utazott és jelenleg is ott él, **1950-ben dr. Callenda olasz követségi másodtitkárral** lakott egy lakásban. Eszterházy Marianne egyébként a budapesti angol követség tisztviselője volt. Őt többször meglátogattam Uri utcai lakásában és egy ilyen alkalommal mutatott be, kb. 1949-ben Callendának. Callenda és közötttem 1950 őszeig kapcsolat nem volt.

Pardival való tárgyalás után néhány héttel felkerestem Eszterházy Mariannet és ott **talál-**

koztam Callendával. Ekkor megragadtam az alkalmat, hogy Pardi kérésének eleget tegyek. Miután olaszul nem beszélek, unokanővéremet kértem meg tolmácsolásra, aki franciául beszélt és Callenda is elég jól beszélte ezt a nyelvet.

– Részletesen ismertesse Callendával folytatott tárgyalását!

A tárgyalás Eszterházy Marianne lakásán zajlott le, 1950. őszén, egyik hétköznapi, a déli órákban. –Csak hárman voltunk jelen.

Eszterházy Marianne tolmácsolásával **röviden közöltem Callendával, hogy „Magyarországon működik egy földalatti szervezet, amely szeretne nyugattal kapcsolatot teremteni, és lőszert, anyagi támogatást kapni.”** Kérdeztem Callendát, **hogy milyen lehetőséget tudna a szervezet támogatására.** Emlékezetem szerint az is közöltem, hogy a „földalatti szervezet” az Alföldön, a jugoszláv határ közelében működik. Kiterjedtségéről, neveket, adatokat nem közöltem.

Callenda azt válaszolta, **hogy a kért támogatás teljesítése jelenleg nem áll módjában, azonban azzal bízott, hogy egy jugoszláv támadás esetén, ha ez majd „aktuális” lesz, úgy illetékes „külföldi szervek” meg fogják találni a módját, hogy az „ilyen szervezetekkel” felvesyék a kapcsolatot és támogatást nyújtsanak, még azt is hozzátette, hogy a támogatást ilyen esetben úgy küldik, hogy ejtőernyővel dobják le a lőszert és élelmet a megjelölt helyre.** Callenda velem mást nem közölt, néhány perc múlva eltávoztam és Callendával többször nem találkoztam.

– Közölte Ön Pardi a tárgyalás eredményét?

A tárgyalás után néhány héttel ismét megjelent budapesti lakásomon Pardi Imre és magával hozta Fejér László füzegyarmati lakóst, akit már régebről ismertem. Pardi közölte, hogy Fejér az ő helyettese a szervezkedés irányításában és amennyiben Pardi később akadályozva lenne, úgy Fejér fogja velem az összeköttetést tartani.

Ez alkalommal beszámoltam Pardinak és Fejérnek arról, hogy sikerült egy „külföldi diplomatával” beszélnem, aki ígéretet tett arra, hogy háború esetén fogunk komoly támogatást kapni és repülőgéppel, ejtőernyővel fogják a lőszert, fegyvereket hozzánk eljuttatni.

Pardi és Fejér tudomásul vették közlésemet, majd felszólítottak, hogy továbbra is igyekezzek konkrét, mielőbbi támogatást szerezni. Én erre ígéretet tettem, azonban őrizetbevételemig további kapcsolatot nem szereztem.

– Kihallgatását megszakítom!

A feljegyzés ideiglenesen lezárva.

Felvette: Gerő Tamás fhdgy.
gyanúsított: Blanckenstein Pál

Tárgy: Blankenstein Pál kihallgatása.⁶⁹

Feljegyzés.

Budapest, 1951. augusztus 10.

- Ismertesse Fejér Lászlóval való kapcsolatát!

Fejér László füzesgyarmati lakost kb. 1940-ben ismertem meg Füzesgyarmaton. Fejér ekkor még diák volt és beszélő viszonyban kb. 1947-ben kerültem vele. Ez a beszélő viszony úgy kezdődött, hogy Fejérék dohányárudájából vásároltam cigarettát és itt ismerkedtem meg Fejér Lászlóval. Később, amikor találkoztunk az utcán beszélgettünk különböző személyi problémákról, arról, hogy sem én, sem ő nem tudunk dolgozni. Azt, hogy Fejér a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés tagja, csak 1951. februárban tudtam meg, amikor Fejér Párdy Imrével felkeresett engem Budapesten az Országház utca 14. számú lakásomon a szervezkedés ügyében.

- Miről tárgyaltak ez alkalommal az Ön lakásán Párdyval és Fejérrel?

Párdy Imre és Fejér László amikor 1951. februárban felkeresett engem a Budapest, Országház u. 14. sz. alatti lakásomon, azzal a kérdéssel foglalkoztak, hogy ismertessem előttük, milyen kapcsolatot sikerült teremtenem a követséggel. Hogy milyen „követségre” céloztak ők, nem tudom, én a magam részéről nem említettem a „követség” nevét sem Párdynak, sem Fejérnek. Én a válaszomban közöltem velük, hogy a kapcsolatot sikerült megteremtenem a „követséggel”, de hogy melyik követséggel, azt nem közöltem velük. Közöltem Párdyval és Fejérrel, hogy bár a kapcsolat létrejött a „követséggel”, ennek ellenére effektív eredményt nem tudok felmutatni, csak ígéretet. Ekkor ismertettem Párdyval és Fejérrel a követség álláspontját, hogy „a szervezkedésünk majd szükség esetén légi úton fegyvert, adó-vevő rádiókat és anyagi támogatást kap a követségtől”. A követség nevére vonatkozóan nem tettem közlést Párdynak és Fejérnek. Mászt ezen a találkozón nem közöltem Párdyval és Fejérrel.

- Ön melyik követséggel vette fel a kapcsolatot, hogy a szervezkedés részére fegyvereket, rádiót és anyagi támogatást tudjon biztosítani?

Abból a célból, hogy a szervezkedésünk részére fegyvereket, rádiókat, anyagi támogatást tudjak biztosítani, kapcsolatba léptem dr. Carló Callenda olasz követségi titkárral, akit Eszterházy Marianne, volt budapesti, jelenleg bécsi lakos közvetítésével ismertem meg 1949.-ben Budapesten, Uri utcában lévő házban, hol Mariannának és Callendának közös bérleti lakása volt. Eszterházy Marianne egyébként az angol követség tisztviselője volt, akit én több alkalommal meglátogattam Uri-utcai lakásán. Egy ilyen látogatás alkalmával mutatott be Marianne, Callendának. Callendával a megismerkedésen kívül egy alkalommal találkoztam Marianne lakásán 1950. őszén.

- Folytassa vallomását! Mikor volt még Fejérrel Önnek közös találkozója?

Fejér Lászlóval az előbb előadott megbeszélésen kívül még egy alkalommal volt megbeszélés-

69 ÁBTL 3.1.9. V-82983/2. 53-55.

sem Budapesten 1951. március hónap első felében.

- Ismertesse részletesen Fejér Lászlóval való 1951. márciusi megbeszélésüket!

Fejér László 1951. március elején felkeresett budapesti Országház utca 14. számú lakásomon és érdeklődött aziránt, hogy létrejött-e a kapcsolat a „követséggel”. Azt nem tudom, hogy Fejér melyik követségre célzott.

Fejér ugyanekkor tájékoztatott a „Sárréti Sasok” és a Bihar-megyei szervezkedés állásáról is. Én Fejérnek a „követséggel” való kapcsolatra megjegyeztem, hogy a kapcsolat létrejött a „követség”-gel, ugyanakkor közöltem Fejérrel, hogy a „követség” álláspontja az, hogy „egyenlőre nincs módjában /:mármint a követségnek:/ fegyvereket, adó-vevő rádiókat juttatni a szervezkedés részére, hanem majd szükség esetén légi úton fogja ezeket az anyagokat leszállítani a szervezkedés részére”. Ezenkívül Fejér átadott egy kimutatást is, melyet átolvasás után az íróasztalomon lévő ládikába helyeztem. A kimutatás további sorsára nem emlékszem, mert emlékezetem szerint ez a kimutatás többet nem volt a kezemben.

- Mit tartalmazott a kimutatás?

A Fejér Lászlótól átvett kimutatás több helységnevet tartalmazott, - melyek nevére azonban nem emlékszem - tartalmazta ezen helységekben lévő katonai objektumokat /:magyar, szovjet katonaság, rendőrség, olajkút:/ és azt, hogy helységenként mennyi fegyverre van szüksége a szervezkedésnek. A kimutatás a felsoroltakon kívül mást nem tartalmazott.

- Mit közölt még ezen a találkozón Fejérrel?

Ezen a megbeszélésünkön - amely 1951. március első felében volt - kérdeztem Fejértől, hogy tudása van-e a Székesfehérvár mellett felrobbantott lőszerraktárról. Fejér azt válaszolta, hogy van róla tudása. Fejér nevet nem említett, hogy honnan értesült a lőszerraktár felrobbantásáról. Én ekkor megkérdeztem Fejértől, talán összeköttetésben állanak a dunántúli szervezkedéssel? Fejér erre azt válaszolta, hogy „igen, tudunk róluk”. Fejér ezt a kijelentését bővebben nem fejtette ki.

Ugyanekkor közöltem Fejérrel, hogy hallott-e arról, hogy Dunántúlon a „szövetségesek” dobta le egy adó-vevő rádiókészüléket, melyet azonban a rendőrség megtalált és elvitt. Fejér erre azt válaszolta, hogy az adó-vevő rádió ledobásáról nem hallott.

- Honnan szerzett tudomást Ön az adó-vevő rádió ledobásáról?

Én az adó-vevő rádió ledobásáról autófuvározás közben szereztem tudomást, egy ismeretlen személytől, kinek nevére nem emlékszem.

- Mit közölt ezen a találkozón még Fejérrel?

Ezen a találkozón Fejérrel mást nem közöltem. Ezen megbeszélésünk után több alkalommal nem találkoztam Fejérrel, így róla bővebben nem tudok.

- Kihallgatását megszakítom!

Felvette: Kis Toldi Ferenc áv. alhdgy.

gyanúsított: Blanckenstein Pál

Gépelte: K. L.

Gyanúsított jegyzőkönyv⁷⁰

ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁG

Kelt Békéscsaba 1951 évben november hónap 9 napján, a gyanúsított kihallgatása alkalmával.

Blanckenstein Pál gróf – börtönfotók – ÁBTL 3.1.9. V-82983/2

Gyanúsított személyi viszonyairól az alábbiakat adja elő:

Családi és utóneve: **grf. Blanckenstein Pál**

Atyja családi és utóneve: Blanckenstein Pál grf.

Anyja családi és utóneve: Esterházy Mária

Születési 1906 év június hó 18 nap.

Születési helye: Füzesgyarmat város Békés megye.

Nemzetisége: magyar

Anyanyelve: magyar

Állampolgársága: magyar

Lakóhelye: Tiszasüly, Felszabadulás u. 62. sz.

Szociális származása: arisztokrata, földbirtokos

Szociális helyzete: földbirtokos

Szakképzettsége: nincs

Utolsó és azt megelőző munkahelyei és beosztásai / felszabadulás előttiek is felsorolandók:

A felszabadulás előtt, mint gróf 3800 kh. földön gazdálkodott, a felszabadulás után saját kocsiján gkv. 1951 májusában kitelepítették Tiszasülyre és a Martfői állami gazdaságban alkalmi munkás volt.

Pártállása: A legutolsó párttagsága: pártonkívüli

Tömegszervezeti tagsága: Milyen tömegszervezetnek volt tagja utoljára, milyen funkciója volt: nem volt /.../

A feltett kérdésre a következőket adom elő:

70 ÁBTL 3.1.9. V-82983/2. 86., 88., 89., 90.

Arisztokrata, földbirtokos családból származom. 3000 hold földbirtokunk volt Füzesgyarmaton. Érettségi után Bécsben gazdasági főiskolát végeztem 1927-ben. Ettől az időtől kezdve én intéztem a földbirtok ügyeinek az intézését egészen 1944-ig. Közben időnként katonai szolgálatot teljesítettem. Utoljára 1944-szeptemberében vonultam be, és mint repülő őrmester szolgáltam a Szálasi hadseregben 1944 december 24-ig, a szovjet hadsereg bevonulásáig. 1945-től 80 holdas bérelt földön gazdálkodtam, Füzesgyarmaton 1948-ig. 1948-tól kb. 2 éven keresztül ugyanott saját kertészetemben dolgoztam. 1950-januárjában teherautót vettem és fuvarozással foglalkoztam 1951-májusáig, amikor budapestről kitelepítettek Tiszasülyre. Őrizetbevételemig a martfűi állami gazdaságban dolgoztam, mint alkalmi munkás.

Mint volt földbirtokos a népi demokráciának már a kezdettől fogva ellensége voltam, így mindent megtettem annak érdekében, hogy a népi demokrácia megdöntését elősegítsem és földbirtokunkat visszaszerezsem. A rendszerveáltozást egy általam várt újabb világháborútól, a nyugati hatalmak győzelmétől vártam. A népi demokrácia megdöntésére éppen ezért hozzám hasonló népdemokrácia-ellenes személyekkel kerestem és tartottam kapcsolatot, akik a népi demokrácia megdöntésére törekedtek.

A gyanúsítást megértettem, és bűnösnek érzem magam abban, hogy 1949-december óta tagja vagyok a Párdi Imre által vezetett „Sárréti Sasok” nevezetű illegális fegyveres szervezkedésnek, és mint a szervezkedés aktív tagja összeköttetést hoztam létre az angol követség és a szervezkedés között.

1949-ben üzleti ügyekkel kapcsolatban több ízben felkeresett lakásomon Párdi Imre füzesgyarmati lakos. A legutóbbi találkozásunk alkalmával közölte velem Párdi, hogy működik egy illegális szervezkedés, amelyet ő sejtyszerűen szervezett meg, és további beszerzéseket hajt végre a környékbeli népi-demokráciaellenes személyekből, hogy így a rendszerveáltozás, illetve háború esetén ezekkel a személyekkel ellenforradalmi akciókat hajtson végre és támogassa az angolszász csapatokat. Párdi elmondotta, hogy a szervezkedése már fegyverekkel is rendelkezik.

Fenti találkozás alkalmával Párdi Imre felkért arra, hogy kapcsolódjam az általa vezetett illegális szervezkedésbe. Én Párdi javaslatát elfogadtam, és bekapcsolódtam az illegális szervezkedésbe, és egyben vállalkoztam arra, hogy a szervezkedés számára összeköttetést teremtek az angol követséggel, hogy így a szervezkedés részére fegyvereket és rádióadóvevő készüléket szerezzek. Párdi kérésének eleget tettem és unokanővéremmel Eszterházi Mariannán keresztül sikerült is kapcsolatot teremtenem az angol követséggel, ahol ígéretet kaptam arra, hogy anyagiakkal és fegyverekkel támogatni fogják a szervezkedést. Őrizetbevételemig az angol követségtől támogatást nem kaptunk.

1950-őszén, hogy a szervezkedés részére fegyvereket és anyagiakat szerezzek az angol követségen kívül az olasz követséggel is igyekeztem kapcsolatot teremteni. 1950-őszén felkerestem unokahúgomat Eszterházi Mariannát, aki együtt lakott Dr. Carló Carlenza nevű olasz követségi titkárral és megkértem arra, hogy az angol követséghez hasonlóan az olasz követségtől is próbáljon a szervezkedés részére támogatást, illetve fegyvereket, rádió adóvevő készüléket szerezni.

Eszterházi Marienna kérésemnek eleget tett, azonban dr. Carló Carlenza visszautasította a szervezkedés részére anyagi támogatást juttasson.

1951-január elején felkeresett az Országház u-14- szám alatti lakásomon Fejér László volt hortysta tiszt. Ez alkalommal megkérdezte Fejér, hogy szereztem-e külföldi kapcsolatot. Fejérrel ekkor azt közöltem, hogy a kapcsolatot sikerült megteremtenem az angol követséggel, azonban várnunk kell, míg segítséget kapunk. Fejér ekkor megjegyezte, hogy célunk elérése érdekében a nyugaton lévő Kisbarnaki Farkas Ferenc vezetése alatt lévő fasiszta erőkkal kell felvennünk a kapcsolatot, és onnét kell támogatást illetve fegyvereket kérni, mivel a szervezkedésünk kevés fegyverrel rendelkezik. Fejér megjegyezte ez alkalommal, hogy a szervezkedésben ő Párdi helyettese és ha Párdi akadályoztatva lenne, ő veszi át a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés irányítását.

Beismerem, hogy ez alkalommal Fejér Lászlótól egy kimutatást vettem át, amelyen fel volt tüntetve, hogy a szervezkedésnek hol, melyik községben mennyi tagja van, és hogy hány db. fegyverre van szüksége. Ugyanebben a kimutatásban volt feltüntetve az, hogy hol van repülőtér, laktanya, rendőrség elhelyezve. Ezt a levelet nekem Fejér azzal adta át, hogy azt továbbítsam az angol követség felé.

1951-márciusában Párdi Imre és Nagy József felkerestek budapesti lakásomon – ahova időközben távoztam -. Párdi közölte velem, hogy a szervezkedésünk igen megerősödött és Békés, Bihar és Szolnok vármegyékben kb. 4-5000 tagja van a szervezkedésnek és a szervezkedés több tagja fegyverrel rendelkezik. Közölte velem Párdi, hogy az illegális csoportok feladata lesz háború esetén a fontosabb katonai és közigazgatási objektumok elfoglalása. Közölte Párdi, hogy a MÁV-nál és a postánál is vannak a szervezkedésnek tagjai, akik hajlandók szabotázs és diverziós cselekmények elkövetésére, valamint hidak és vasutak felrobbantására, hogy ezen keresztül is segítsék az angolszász csapatokat. Közölte velem Párdi, hogy a szervezkedésnek tagjai napról napra követelőzőbben lépnek fel, hogy hajtsanak végre diverziós cselekményeket.

Ez alkalommal közöltem Párdival, ha sikerült felvennem a kapcsolatot az angolszász követséggel, ahol ígéretet kaptunk, hogy minden segítséget meg fognak adni a szervezkedés részére, egyenlőre azonban még várnunk kell. **Közöltem Párdival, hogy az angolszászok a fegyvereket és rádió adó-vevő készüléket ejtőernyővel fogják a szervezkedés részére ledobni. Fegyvereket őrizetbe vételemig még nem kaptunk, és több alkalommal Párdi Imrével sem találkoztunk.**

1951-januárjában felkeresett lakásomon Komsa János füzesgyarmati borbély – akinek húga a felszabadulás előtt szobalányunk volt a grófi kastélyban – és rádiótechnikai könyveket kért tőlem. Komsa elmondotta, hogy egy titkos rádióadóvevő készülék elkészítésén dolgozik, és azt a „Sárréti Sasok” illegális szervezkedés rendelkezésére bocsátja, hogy ezen keresztül az imperialista hatalmakkal felvegyék a kapcsolatot s egyben az adókészüléken népi demokráciaellenes propagandát fejtsenek ki. Komsának a tervét én helyesletem, azonban rádiótechnikai könyvet nem tudtam adni számára, így közöltem vele, hogy

a Rábay-utcában lévő volt Belgráder-nevezetű rádiótechnikai felszerelést árusító üzletben megtudja szerezni az adóállomáshoz szükséges anyagokat.

Beismerem, hogy a „Sárréti Sasok” nevű szervezkedésben való aktív részvételemmel arra törekedtem, hogy így a Magyar Népköztársaság minél előbbi megdöntését elősegítsem és a szervezkedés részére fegyvereket szerezzek ellenforradalmi terrorakcióknak végrehajtásához.

Vallomásom az igazságnak megfelelően helyesen van felvéve, amit minden kényszer nélkül tettem meg, és azt felolvasás után h.h. aláírok.

Felvette: Hangyál András áv. hdgy.

gyanúsított: Blanckenstein Pál

Nagy József ügye

Tárgy: Nagy József⁷¹

Feljegyzés.

Békéscsaba, 1951. augusztus 13.

Nagy József

szül: 1909. március 26.-án Szeghalmon

Apja: néh. Nagy Pál

Anyja: Barta Zsófia.

Isk. végz: 5-elemi

Foglalk: pékmester

Lakik: Szeghalom, Petőfi-u 35. sz.

Nős, Váczi Margittal.

– Mondja el életrajzát!

Iparos családból származom, apám csizmadia mester volt. Iskolai végzettségem 5-elemi. Iskolai tanulmányaimnak az elvégzése után péktanonc lettem Újpesten. 1928-ban felszabadultam és továbbra is ebben a szakmában dolgoztam Lajjer Júlia nevű sütödében. 1936-ban Szeghalmon önálló pékmesterként működtem egészen felszabadulásig, illetve felszabadulás után is 1951-ig. 1944-ben a pékségem mellett jömenetelű fűszerüzletet is nyitottam. 1946-tól 1949-őszéig korcsmával is rendelkeztem.

– Beszéljen katonai viszonyáról, résztvett-e a Szovjetunió ellenes háborúban!

1931-1932-ig tényleges katonai szolgálatot teljesítettem Budapesten az I-es utász zászlóaljnál.

71 ÁBTL 3.1.5. O-9039/1. 83-89.

1941-ben ismét behívtak és ekkor résztvettem Délvidék visszafoglalásában. 1941 tavaszától 1943 májusáig a horty fasiszta hadsereg 154-es utász századával résztvettem a Szovjetunió ellenes hadműveletekben, mint segéd gépkocsivezető teljesítettem szolgálatot. A II. világháborúban kifejtett tevékenységemért másodosztályú tűzkeresztet kaptam.

- A múlt rendszerben milyen politikai pártnak vagy szervezetnek volt tagja!

A felszabadulás előtt semmilyen pártnak tagja nem voltam.

1928-1931-ig Budapesten a szakszervezet Sütő Szakosztályának tagja voltam azért, mert erre munkatársaim felszólítottak. Itt azonban tevékenységet nem fejtettem ki.

- A felszabadulás utánni tevékenységét vázolja!

A felszabadulás után 1944-őszén beléptm a Független Kisgazda Párt szeghalmi szervezetébe. Az FKP-nak 1948-ig voltam tagja. Az első választások után nem tartottam helyesnek, hogy a legfontosabb tárca, a Belügyi tárca nem az ország legnagyobb Pártjának az FKP-nak a kezében van. Javasoltam az FKP szeghalmi szervezetének pártvezetőségének, hogy tiltakozzanak a központ útján azért, hogy a Belügyi tárca nem a miénk. Mint ahogy akkor is mondtam, ki kellett volna harcolnunk Pártunk részére a Belügyi tárcát.

- A Belügyi Tárcával kapcsolatos tiltakozására miért volt szükség?

Arra gondoltam, hogy ha a Kommunista Párt nem kapja meg a Belügyi Tárcát, nem tudják végrehajtani az államosításokat. **Még a felszabadulás előtti években kommunista sajtótermekből olvastam az államosításról, amit helytelenítettem. Arra is gondoltam főként, hogy az én jólmenetelű pékségem és fűszerüzletem is az államosítás alá fog kerülni.**

Magamévá tettem a hazaáruló Nagy Ferenc volt miniszterelnök Amerika-barát politikáját. Demokráciaellenes érzelmem tehát már közvetlen a felszabadulás után megmutatkozott. **Helytelenítettem a kormány egyes intézkedéseit, pld. az egyházi iskolák államosítását is. Barátaim előtt erősen kifogásoltam az államosítást azért, mert ebben láttam a vallás eltörlésének kezdetét.**

Annak ellenére, hogy a demokráciával szemben ellenséges érzélemmel vagyok 1948-tavaszán Szeghalmon befurakodtam a Magyar Kommunista Pártba. Az MKP-ba anyagi érdekek miatt furakodtam be, arra gondoltam, hogyha párttag leszek megmaradhatnak üzleteim. A pártba nem jártam, a tagsági díjat azonban rendszeresen fizettem. A tagrevízió során a Pártból, mint osztályidegen, kizsákmányozó személyt kizártak. Ez idő óta pártnak nem vagyok tagja.

- Tegyen vallomást arról, hogy felszabadulás óta kikel tart fenn kapcsolatot?

Felszabadulás óta kapcsolatot tartottam fenn Pardi Imre 60-év körüli, úribirtokos Fűzesgyarmat tanyai lakóssal, Fejér László 30-év körüli volt horty tiszt, Fűzesgyarmat, Vasúti lakóssal, Törő László 30-év körüli köztisztviselő gyulai lakóssal, Tési Géza 32-év körüli MÁV főtiszt, Fűzesgyarmati lakóssal és Vigh Imre 39-év körüli volt hiv. törzsőrmester, komádi lakóssal.

- Beszéljen Pardi Imre nevű kapcsolatáról!

Pardi Imrével 1950. július hónapban ismerkedtem meg. Pardinak két kocsí szénája volt el-

adó, amit én tölle megvásároltam. Vásárlás közben politikai kérdésekről is beszélgettünk. **Pardi panaszkodott, mondotta, hogy hiába van földje és nagy termése, a termés mégsem az övé, elveszik tőle, nagyon sok a beszolgáltatás és a tehert az ember ki sem bírja fizetni.** Mivel üzleti kapcsolatunk révén többszörösen találkoztunk megismertük egymást, népi demokraciellenes politikai beállítottságát. Többszörösen voltam a lakásán, és ő is felkeresett az én lakásomon, ahol politikai megbeszéléseket tartottunk.

– Ezeken az illegális megbeszéléseken miről volt szó?

Pardi találkozásaink alkalmával beszámolt az Amerika-hangja adásairól. Ezen a téren is kicseréltük nézeteinket. Amerika-hangja adásai nyomán vártuk a rendszerváltozást, amely kizárólag amerikai beavatkozás útján történhet. Nemcsak Pardi hanem én is hallgattam rendszeresen Amerika-hangját.

Beszélgetéseink során ráterelődött a szó arra, hogy ő már a 20-as években Vácán és Balasagymar környékén létrehozott egy „Hegyi Sasok” elnevezésű szervezetet. Kijelentette Pardi, hogy most is jó lenne egy illegális szervezetet alakítani. Közölte velem, hogy neki már vannak jó, „megbízható” kapcsolatai, akikkel meg lehet indítani a szervezkedést. Közölte továbbá azt is, hogy ő már ezekkel a személyekkel beszélt a szervezkedésről, „mely Sárrethy Sasok” elnevezés alatt fejtenek ki tevékenységet. **Pardi felkért engem is annak, hogy legyek tagja a szervezetnek, vezető pozíciót fogok kapni. Én demokraciellenességemnél fogva szívesen vállaltam azt, hogy én is tagja leszek a szervezetnek.**

– Mi volt az illegális szervezkedésük célja?

Az illegális szervezkedésük célja – mint ahogy azt Pardi velem közölte – az volt, hogy, ha az imperialista hatalmak ha háborút indítanak Szovjetunió, a népi demokraciák, köztük Magyarország ellen, az illegális fegyveres szervezetünk segít a rendszert fegyveresen megdönteni. A rendszer megdöntése után tehát hatalmat kell átvennünk, a közületeket, rendőrséget, fegyveres erővel megszállni és ezzel együtt a kommunista vezetők legyilkolása. Mindezt angol katonai segítség útján akartuk végrehajtani.

– Önnek mi volt a véleménye a szervezkedés célkitűzéseivel kapcsolatban?

Én helyeslem és magamévá tettem a „Sárrethy Sasok” nevű illegális szervezetünk célját. Az volt a véleményem, hogy a hatalmat vérdíjazat nélkül nem lehet átvenni, a kommunisták legyilkolása tehát szükséges.

Pardival való illegális megbeszéléseimen mindenesetben sürgettem őt, hogy a szervezkedésünknek kell szerezni külföldi kapcsolatot. Pardi kijelentette, hogy a szervezkedésünk már rendelkezik felső kapcsolattal. Hogy melyik imperialista ország Magyarországon lévő képviselőjével állunk kapcsolatban, ekkor még nem tudtam.

– Hogyan fejlődött a „Sárrethy Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés?

Pardi még 1950 telén közölte velem, hogy az illegális szervezkedést bővítette, beszerzett több személyt, akik részünkről politikailag megbízhatóak, névszerint: Mészáros Ferenc kb 34-év körüli szabósegéd, Szeghalom, Érmelléki kerti lakos; Turbucz nevezetű kb

28-év körüli földmunkás, Szeghalom, Érmelléki kert, Kriszton László kb 55-év körüli, volt korcsmáros, Szeghalom Péter András u-i lakos, Kovács Imre 30-év körüli, fűszerkereskedő, Szeghalom, Újtelepi lakos, Emődi József kb. 35-év körüli volt bérlő, Szeghalom tanyai lakos, és Gregerzán Marió kb. 55-év körüli, gyógyszerész, Szeghalom, Kossuth u-i lakóst.

Pardi azt is közölte velem, hogy ez említett személyekkel ismertette a szervezkedés célkitűzéseit. Feladatuknak szabta meg, hogy politikailag megbízható, demokráciaellenes személyeket szervezzenek be.

– Mészáros Ferenc és a már felsorolt társai Pardinak az utasítását végrehajtották-e, kiket szerveztek be?

Nincs tudomásom arról, hogy az említett személyek valakit is beszerveztek volna.

– Ön nem mond igazat, mert tudomása volt arról, hogy Mészárosék kiket szerveztek be! Erre a kérdésre még visszatérünk! Most tegyen arról vallomást, hogy Ön Mészárossal is tartotta a kapcsolatot?

Igen, Mészárossal is kapcsolatot tartottam fenn. 1951-január hóban egy megbeszélés zajlott le Mészáros, Vigh Imre és én között.

– Miről tárgyaltak ezen az illegális megbeszélésen?

1951-január hóban megjelent a lakásomon Szeghalom, Petőfi u. 35. sz. alatt Mészáros Ferenc és Vigh Imre. Mészárosról tudtam – Pádin keresztül – hogy tagja a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek. Vigh Imrét bár jól ismertem, de ekkor még nem tudtam azt, hogy tagja-e a szervezetünknek, ezért őt bizalmatlanuk fogadtam. Mészároshoz fordulva megkérdeztem, hogy „ő tagja-e”, igenlő választ kaptam.

Vigh közölte velünk, hogy ő már kb. 1-év óta szervezi a környéken a megbízható elemeket. Szeretne imperialista országgal kapcsolatot felvenni, általuk rádió adó-vevő készüléket szerezni, valamint a szervezkedés részére fegyvereket és anyagi támogatást kérni. Vigh kihangsúlyozta, hogy nagyobbmenyiségű illegális röpcédulákra is szüksége volna. Én közöltem Vighhel, hogy a mi illegális fegyveres szervezetünk rendelkezik adó-vevő készülékkel, hogy kinél van a gép, azt Vighhel nem közöltem, mert én is csak hallomásból Parditól tudom, hogy az adó-vevő egy fűzesgyarmati borbélynál van elrejtve. Másról ez alkalommal nem beszéltünk.

– Nem mond igazat, mert ezen az illegális találkozón még másról is volt szó! Ön mit közölt még Vighhel a „Sárréti Sasok” nevű szervezkedésről?

Pardi Imre bizalmasan közölte velem, hogy a szervezkedés és az angol követség között gróf. Blankenstein az összekötő. Gróf. Blankenstein viszont az angol követségen a katonnai athasséval áll kapcsolatban. Ez a katonai athassé – kinek nevét Pardi nem említette meg – adja az utasításokat gróf. Blankensteinnek, aki viszont mint összekötő az utasításokat továbbítja a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés vezetőjének, Pardi Imrének.

– Tegyen részletes vallomást arról, hogy Pardi Imre hogyan tartotta a kapcsolatot gróf. Blankensteinnel?

A „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés vezetője Pardi felső kapcsolatával gróf.

Blankensteinnel Fejér Lászlón a szervezkedés helyettes vezetőjén keresztül tartotta. Fejér László, 36-év körüli, volt honvéd hadnagy, Füzesgyarmat, Vasút utcai lakós futárszolgálatot teljesített, 1951 tavaszán több ízben járt Budapesten gróf. Blankensteinnél, két esetről konkrétan tudok.

Pardi és Fejéren keresztül tudom, hogy az illegális fegyveres szervezkedés részére az angol követségtől Blankensteinen keresztül fegyverek lettek kérve. Azt, hogy mennyi és milyen fegyvereket kértek, nem tudom, mert ezt velem nem közölték. Gróf. Blankenstein ígéretet tett arra, hogy a kért fegyvereket be fogja szerezni a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés részére.

– Pardi Imre milyen adatokat közölt a szervezkedéssel kapcsolatban Blankensteinnel?

Pardi Imre utasítására Vígh Imre főszervező 1951 tavaszán – a pontos dátumra már nem emlékszem – egy kimutatást készített, a kimutatásban fel volt tüntetve katonai titkot képező adat. Az, hogy a katonaság milyen erős létszámmal van a környéken, milyen fegyvernemmel rendelkezik. A rendőrségről és az ÁVH-ról is írt Vígh. Szervezkedésünkkel kapcsolatban a kimutatáson fel volt tüntetve az, hogy szervezkedésünk jelenleg milyen stádiumban áll. Bővebbet erről a kimutatásról nem tudok, csak még annyit, hogy ezt a kimutatást Pardi felküldte Fejéren keresztül gróf. Blankensteinnek.

– Ön hazudik, mert tudomása van arról, hogy a Vígh által elkészített kimutatás részleteiben mit tartalmazott. Erre a kérdésre még visszatérünk.

A kihallgatást ideiglenesen megszakítom.

Kihallgatta: Füzesi György sk. aláírás, áv. hdgy.

Nagy József sk. aláírás

Tárgy: Nagy József⁷²

Feljegyzés

Békéscsaba, 1951. augusztus 22.

– Folytassa tovább, hogyan fejlődött a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés?

Emlékezetem szerint 1951. január havában a szervezkedés vezetőjével Pardi Imrével az egyik beszélgetésem során közöltem, hogy járt nállam egy Vígh Imre nevű személy, Komádi lakós, aki szintén vezet egy demokráciaellenes szervezkedést, azonban felső kapcsolattal nem rendelkezik. Szervezi a környék ellenséges demokráciaellenes személyeit, már 30 községben /Biharban/ fejt ki szervező munkát. Ismertettem Víghhel az elképzelésem, hogy jól lenne ha a mi szervezkedésünk egyesülne a Vígh szervezkedésével, mert ezáltal komolyabb erőt képviselnénk. Pardi csupán annyit felelt, hogy óvatosan és bizalmatlanul kell kezelnünk ezt az ügyet nehogy lebukjunk. A szervezkedés egyesítéséről ekkor még nem beszélt.

72 ÁBTL 3.1.5. O-9039/1. 90-96.

-Vígh Imre ekkor már ismerte a „Sárréti Sasok” nevű szervezkedés vezetőjét, Pardit?

Nincs tudomásom arról, hogy Vígh ebben az időben január hóban ismerte-e Pardit. A szervezkedés tagjai egymással egyenként találkoztak, főleg Pardi kereste fel rendszeresen a szervezkedés tagjait. Csoportosan bizalmas megbeszélést csak március hó végén tartottunk.

- 1951-március hó végén megtartott bizalmas megbeszélés milyen körülmények közt lett összehívva?

Pardi Imre 1951. március hó végén egy csütörtöki napon a pontos időpontra már nem emlékszem bizalmasan közölte velem, hogy szombat este 7-órakor az illegális fegyveres szervezkedésünk egy értekezletet fog tartani, melyen én is jelenjek meg. Megígértem, hogy ott leszek.

Szombati napon a bizalmas értekezletünkre, mely Pardi tanyai lakásán volt megtartva Vígh Imrével mentem el, Tési Gézát és Fejér Lászlót vezetői beosztásban lévő személyeket Pardi értesítette ki.

- Sorolja fel, hogy az illegális megbeszélésükre kik voltak meghívva, és kik voltak azok, akik nem jelentek meg?

1951-március hó végén szombati napon este 7-kor Pardi füzesgyarmati lakásán megtartotta a „Sárréti Sasok” nevű illegális, fegyveres szervezkedést. A bizalmas értekezletet, melyen jelen volt a szervezkedés vezetője Pardi Imre, helyettese Fejér László, Vígh Imre, Tési Géza és én. Pardi velünk közölte, hogy több személyt is meghívott, azonban azok nem jelentek meg, neveiket nem említette meg.

- Tegyen részletes vallomást arról, hogy ezen a bizalmas értekezleten miről volt szó, ki mit mondott?

Miután megérkeztem Végheh Pardi lakásába az épület szobájában Pardi ismertette a már előttünk ismert szervezkedés célkitűzéseit. Beszélt arról, hogy a rendszer megváltoztatása után Ottót fogják megkoronázni királynak, az ország külföldi kölcsönt fog kapni, amivel talpra áll. Valamennyien helyeslésünket fejeztük ki.

Végheh elmondotta, hogy ő egy hontalan, körözött személy, a II. világháborúban mint őrmester zsidó munkaszolgálatosoknál keretlegény volt, a beosztottaikkal szemben brutális, kegyetlen bánásmódot folytatott, miért is jelenleg körözik. Nem tartózkodik állandóan lakhelyén, nehogy elfogják. Mondotta továbbá, hogy egy illegális szervezkedést vezet, a községeket járja és szélesíti a szervezkedését. Ez ideig már 30 községben van kapcsolata. Kijelentette, hogy szeretne felső kapcsolattal rendelkezni és tudja, hogy a mi „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezetünknek van felsőbb kapcsolata. Pardi válaszában kifejtette, hogy valóban rendelkezik a szervezet jó felső kapcsolattal. Felső kapcsolatunk nevét azonban nem említette meg. Ezután került sor a Pardi és a Végheh-féle szervezkedés egyesülésére.

- Ki javasolta először a Pardi és a Végheh-féle szervezkedés egyesülését?

Emlékezetem szerint én vetettem fel azt a kérdést, hogy célszerű lenne, ha a két szervezkedés egyesülne, mert így komolyabb erőt képviselnénk. Javaslatom a jelenlévők elfogadták. Végheh

kijelentette, hogy az egész illegális szervezkedésével csatlakozik hozzánk.

Az egyesülés után Pardi elővett egy negyedíves papírt és felolvasta róla a kézzel írt esküszöveget. A szöveg részleteire már nem tudok visszaemlékezni, lényege az volt, hogy aki elárulja a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedést és tagjait a tagságnak kötelessége az árulót megsemmisíteni. Az esküszöveget nem fogadtuk el, Tési Géza kijelentette, hogy esküszövegre nincs szükség, mert aki elárulja a szervezkedésünket az sajátmagát is elárulja.

Ezután megállapodtunk abban, hogy a szervezkedés vezetője továbbra is Pardi Imre marad, helyettese Fejér László, egyben Füzesgyarmat főszervezője is. Annak ellenére, hogy a Vigh és a Pardi-féle szervezkedés egyesült Vigh Imre a csoportját továbbra is vezeti. Tési Géza a füzesgyarmati és a szeghalmi MÁV főszervezője, én pedig magának Szeghalom községnek vagyok a főszervezője.

Vigh Imre kijelentette, hogy szükségesnek tartja azt, hogy felső kapcsolatunkon keresztül az angol követség útján egy titkos rádió adó-vevő készüléket szerezzünk. Ennek birtokában állandó kapcsolatot tudunk fenntartani az angolokkal, tőlük rövid úton utasítást kaphatunk, viszont a mi értesítéseinket is hamar továbbíthassuk számukra. Szerinte nem egy nagy katonai adóra van szükség, hanem egy korszerű, modern kis készülékre, melyet feltűnés nélkül lehet hordani. Tési Géza megkérdezte Vighet, hogy ért-e az adó-vevő készülékhez, Vigh azt válaszolta, hogy nem, de ha szükséges meg fog tanulni. Tési felajánlotta, hogy birtokában lévő morzefüzet segítségével megtanítja Vighet a morze kezelésére. Ezután a röpcédulázás lehetőségének a megbeszélésére került sor.

– Röpcédulázással kapcsolatban miről volt szó?

Vigh Imre kijelentette, hogy a szervezkedés tevékenységéhez tartozik az illegális demokraciellenes röpcédulaszórás. Szerinte írógépet kell szerezni és annak segítségével röpcédulákat kell gyártani. Dunántúlon is történtek röpcédulaszórások ezzel kapcsolatban Vigh többet nem közölt. Vigh kijelentette azt is, hogy okvetlen szükséges a röpcédulaszórás, hadd tudja meg a lakosság azt, hogy létezik egy illegális szervezkedés.

Pardi Imre helytelenítette a röpcédulaszórást, mert a rendőrség könnyen kideríti a tetteseket és ekkor lefogunk bukni. Mivel azonban Vigh ragaszkodott a röpcédulázáshoz elhatároztuk, hogy az angol követség útján fogunk szerezni nagymennyiségű röpcédulát.

Ezekután fegyverek szerzéséről és anyagi támogatás kapásáról tárgyaltunk.

– Fegyverek szerzésével és anyagi támogatással kapcsolatban ki, mit mondott?

Mivel Fejér László a múlt rendszerben ludovikás hdgy volt, a fegyverek ügyében szakembernek bizonyult, ő vitte a szót. Fejér meghatározta, hogy az illegális fegyveres szervezkedésünk részére hány db fegyverre van szükség. Nem emlékszek vissza, hogy milyen számú és minőségű fegyverszükségletet mondott. Szerintem a fegyverszükségletünkett szintén az angol követség útján kell biztosítanunk. Amikor ők jónak látják, vagyis alkalmas időpont ígérkezik a demokratikus rendszer fegyveres megdöntésére, akkor majd elfogják küldeni a fegyvereket, mindenestre az igénylésüket megteszik.

Ez említetten még arról is szó volt, hogy - én általam - a rendőrség leszerelésekkor is tudunk majd szerezni fegyvereket. Fegyverszerzéssel kapcsolatban másról nem volt szó.

- Miről tárgyaltak még ezen a bizalmas értekezleten?

Ezen a bizalmas értekezleten arról is tárgyaltunk, hogy az angol követséggel és gróf. Blankensteinnel is még szorosabb kapcsolatot építünk ki. Elhatároztuk, hogy a szervezkedés vezetője Pardi személyesen is kapcsolatba lép az angol követséggel. Úgy döntöttünk, hogy Pardi Imrével én is fel fogok menni Budapestre. Tési is nagyon szeretett volna jönni, de a vasútnál szolgált, ezért szolgálata nem engedte meg az eltávozását.

- Összegezve milyen határozatokat hoztak ezen a bizalmas értekezletükön.

Ezen a bizalmas megbeszélésen elhatároztuk, hogy a szervezkedés vezetője Pardi Imre és én személyesen felmegyünk Budapestre, felvesszük a kapcsolatot gróf. Blankensteinnel és rajta keresztül az angol követséggel.

Az angol követségen beszámolunk arról, hogy a „Sárréti Sasok” elnevezésű illegális fegyveres szervezkedés és a Vigh Imre-féle szervezkedés egyesült és így sokkal nagyobb erőt képviselünk.

Elhatároztuk, hogy a szervezkedés részére és céljára nagyobb mennyiségű fegyvereket igényelünk, hogy azokkal a Magyar Népköztársaság megdöntését elősegítsük és átvegyük a hatalmat.

Kérni fogunk demokráciaellenes röpcédulákat terjesztés végett.

Titkos rádió adó-vevő készüléket kérünk.

Anyagi segítséget szerzünk Vigh Imre részére.

Felajánljuk Vigh Imre szolgálatát az angol hírszerző szervek részére.

- Tegyen vallomást arról, hogy a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés vezetője és maga mikor vette fel személyesen a kapcsolatot gróf. Blankensteinnel. Részletesen mondja el, hogy ezen a találkozón miről volt szó?

Az 1951-március hó 25.-én lezajlott bizalmas megbeszélés után kb. egy és fél hét múlva én és Pardi vonattal felmentünk Budapestre. Budapesten felkerestük gróf Blankensteint lakásán /Budapest, Uri út. Vár./ - közelebbi címét nem ismerem, - Blankensteinre kb. 2-órát kellett várunk, mert lakásától távol volt. Pardi Blankesteinek úgy mutatott be, mint a szervezkedés egyik szervezője. Barátságosan fogadott, a nappali szobában zajlott le a megbeszélés.

Pardi beszámolt a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés jelenlegi állásáról, elmondotta, hogy Vigh Imre által vezetett szervezkedés egyesült a miénkével. Egyesülés révén erőnk megnövekedett. Szervezkedésünk részére nagy mennyiségű fegyver és lőszert kérünk, valamint titkos rádió adó-vavőt, hogy azzal állandó kapcsolatban legyünk az angolokkal. Továbbá nagyobb mennyiségű röpcédulát kérünk, terjesztés céljából. Anyagi segítséget a szervezkedés céljára, Vigh Imre anyagi támogatására. Felajánljuk Vigh szolgálatát az angol hírszerző szerveknek. Végül Pardi kérte Blankensteint, hogy az angol követségi kapcsolatát mutassa be, személyesen is szeretne vele megismerkedni. Emlékezetem szerint másról nem számolt be Pardi.

– Ismertesse részleteiben, hogy gróf. Blankenstein a Pardi által előadott kérdésekre mit válaszolt, miben állapodtak meg?

gróf. Blankenstein kijelentette, hogy az angol követségi alkalmazottal, kivel már régóta tartsa a kapcsolatot mostanában csak igen ritkán és nehezen tud találkozni, a követség alkalmazottat a hatóságok megfigyelés alatt tartják. Ez a személy még neki is megtiltotta, pld. azt is, hogy az utcán egymást köszöntsék. Éppen ezért a személyes bemutatása jelenleg lehetetlen.

A két szervezet egyesülését örömmel fogadta, és kihangsúlyozta, hogy vigyázzunk, óvatosan dolgozzunk, diverziós cselekményeket ne hajtsunk végre, mert ekkor a hatóság könnyen leleplez és lebukunk. Feladatul tűzte ki, hogy tovább kell szélesíteni a szervezkedésünket.

Fegyverekkel kapcsolatban azt a választ adta, hogy majd elintézi az angol követséggel, hogy valamilyen úton-módon megkapjuk az igényelt fegyvereket. Ígéretet tett arra is, hogy a fegyvereket kellő időben meg fogjuk kapni.

A titkos adó-vevővel kapcsolatban kijelentette, hogy annak beszerzése körülményes, mert nemrégén Dunántúlon az angolok ledobtak egy adó-vevő készüléket, az azonban illetéktelen kezekbe került. Ettől függetlenül megígérte, hogy próbál szerezni. Úgyszintén ígéretet tett arra vonatkozóan is, hogy anyagi támogatást fogunk kapni. Végül az angol hírszerző szervek részére történt felajánlásunkra csak annyit mondott gróf. Blankenstein, hogy nem olyan könnyű oda bejutni, csak kipróbált, iskolázott, megbízható emberek lehetnek.

Blankenstein azt is mondotta, hogy mivelünk a kapcsolatot továbbra is levélen, futáron keresztül tartja és ha nagyon szükséges ő személyesen is le fog jönni Füzesgyarmatra.

Ismételten figyelmeztetett arra bennünket, hogy akciókat egyelőre ne hajtsunk végre, mert veszélyes, inkább bővítsük a szervezkedést. Ezután lakását elhagytuk.

– Összesen mennyi időt töltöttek gróf. Blankenstein lakásán?

Gróf. Blankenstein lakásán este 10-órától kezdve éjjel 2-óraig időztünk. Két óra várakozással telt el, és kb. 2-órát beszélgettünk. Blankenstein lakását elhagyva a Nyugati pályaudvarra mentünk.

– Kihallgatását ideiglenesen megszakítom.

Kihallgatta: Füzesi György sk. aláírás, áv. hdgy.

Nagy József sk. aláírás

Tárgy: Nagy József⁷³

Feljegyzés

Békéscsaba, 1951. augusztus 30.

73 ÁBTL 3.1.5. O-9039/1. 103-107.

(...) Tegyen vallomást arról, hogy Kincsesen keresztül kiket szervezett be.

Kincses István adóügyi főnökön kívül, 1951 március hóban, amikor Pardival Gróf Blankensteinhez mentünk a vonaton beszerveztem 2 Kunmadarasi repülőtéri munkást.

– Részletesen mondja el a két Kunmadarasi munkás beszerzésének a körülményeit.

1951. március hóban, amikor a Sárréti Sasok illegális fegyveres szervezkedés vezetőjévé Pardi Imrével Budapesten jártam, a vonaton útközben megismerkedtem 2 munkással, akik Karacson szálltak fel a vonatra. Mindjárt egymással beszélgetni kezdtünk, a megélhetési viszonyokkal kapcsolatban. Kérdeztük, hogy hol dolgoznak, milyen a koszt ellátás, hány személy dolgozik munkahelyükön.

A két munkás azt válaszolta, hogy a Kunmadarasi repülőtéren dolgoznak igen kevés fizetést kapnak, van amikor jó az üzemi konyha, de van amikor csapni való rossz a koszt. Nincs rendes szállásuk, kevés a barak, kint a faluban minden szállás hely elkelt nemlehet kapni lakást. Politikai kérdésekről is beszélgettünk. Mindjobban kialakult köztünk a barátságos viszony. Budapestre érkezve velünk tartottak mindannyian elmentünk a széna térre, a piacra, hogy a Pardi által hozott baromfit eladjuk. Pardi és az egyik munkás, kinek nevét nem ismerem /kb. 35 év körüli 165 cm magas, sovány, fekete hajú Budapesti lakos/. A baromfit árulni kezdte, míg én és a másik munkás/ 30 év körüli 160 cm. magas, sovány alakú, gesztenye barna hajú, budapesti lakos/ be mentünk a piaccal szemben lévő korcsmában, ahol beszerveztem a velem lévő és a beszélgetés közben később hozzánk érkezett másik munkást is.

– Hogyan szervezte be az említett két repülő téri munkást, részletesen vázolja, hogy mit közölt velük.

A vendéglőben mondtam, a velem lévő repülőtéri munkásnak, hogy ha egyszer elégedetlenek és nincsenek megelégedve a helyzetükkel, miért nem szervezkednek és követelik ki akaratukat. Azt válaszolta, hogy nem ér a szervezkedés semmit, ha egyszer nincsen feje. Én kijelenttem, hogy tagja vagyok egy illegális szervezkedésnek, melynek feje is van. Célunk a fennálló demokratikus rendszer megdöntése, fegyveres úton. Felszólítottam őt, hogy ő is legyen tagja ennek a szervezkedésnek. Azt a választ adta, hogy ő is tagja lesz. Kijelentette, hogy a munka helyén több személy is csatlakozni fog szervezkedésünkhöz. Felajánlottam, hogy 2-3 hét múlva, felfogom keresni munka helyén. Közölte velem, hogy ő a Kunmadarasi repülő téren géplakatos brigádvezető, így keressem, egyébként Budapesten lakik a Szénatér közelében.

A beszélgetés közben megérkezett a vendéglőben Pardi Imre és a másik munkás. A velem lévő munkás közölte, a most érkező munkással azt amit én neki elmondtam. Ő is helyeslését fejezte ki és kijelentette, hogy ő is csatlakozik szervezetünkhöz.

– Mit közölt még az említett két munkással a Sárréti Sasok illegális fegyveres szervezkedésről.

Az említetteken kívül mást nem közöltem. A Pardival érkező munkás miután az általam fizetett sört elfogyasztotta, kijelentette, hogy siet, elbúcsúzott társával és elhagyták a vendéglőt.

Én az említett formában szerveztem be a két repülőtéri munkást. Bár mind a ketten bemutat-

kozta, neveikre már nem tudok vissza emlékezni.

– Megbeszélésük értelmében mikor vette fel ismét a kapcsolatot az említett két kunmadarasi repülőtéri géplakatossal.

Az említett két személlyel kapcsolatot ezután már nem vettem fel, ugyanis arra vártam, hogy az én általam a Földműves Szövetkezet részére felajánlott pékségemet hivatalosan is átvegyék tőlem. Mivel az üzemben dolgoztam nem volt időm Kunmadarasra utazni. A pékség átvétele után mivel munkám megcsappant, a Kunmadarasi utat is tervben vettem.

– Mi volt a célja a kunmadarasi úttal kapcsolatban.

Célom az volt, hogy a Sárréti Sasok illegális fegyveres szervezkedést bővítsen és kunmadarason beszervezzek, több megbízható demokrácia ellenes személyeket, ezáltal növeljem a tag létszámot.

– Az említett személyeken kívül kiket szervezett még be.

**Az említett személyeken kívül más személyeket nem szerveztem be, csupán felkutat-
tam olyan egyéneket, akikre szükség esetén számítanunk lehet, politikailag számunkra
megbízható.**

– Hazudik, mert az említett 3 személyen kívül még hajtott végre beszervezéseket. Beszéljen őszintén, kiket szervezett még be.

**Több személyt nem szerveztem be, csupán politikailag részünkre megbízható szemé-
lyeket kutattam fel.**

– Vallomását nem fogadom el erre a kérdésre még vissza térünk. Most tegyen vallomást arról, hogy kik azok a személyek akiket felkutatott, mint politikailag megbízható egyéneket.

**Ezen a téren számításban jött Debreceni I. László rendőr őrmester, Varró János rendőr
őrmester, Tóth Lajos iparos, és Gyenge Károly kereskedő. Ezekkel a személyekkel politikai
megbeszélést folytattam.**

– Mikor, milyen politikai megbeszéléseket tartott.

**Debreceni László rendőr őrmester, a szeghalmi rendőrkapitányságon teljesít szolgál-
tot mint rádiós. 1950 óta állok vele baráti viszonyban. Igen sokesetben beszélgettem vele,
politikai témákról. Számtalan esetben kiértékeljük az Amerika hangjának adásait. Han-
goztattam, hogy ezek a Tomik csak beszélnek és nem mernek cselekedni. Ő azt válaszolta,
hogy várjunk csak, idejére fognak azok jönni. Az egyik találkozásunk alkalmával közsé-
gi vendéglőben közösen bort fogyasztottunk. Koccintás közben mondtam, hogy ez a bor jó, de job-
bat fogunk inni ősszel az én korcsmámban, mert ősszel megváltozik a rendszer és kinyitom a
korcsmát. Debreceni azt válaszolta, hogy „engedje az isten”. Debreceni panaszkodott a fizetésére
szerinte olyan kevés fizetést kap, hogy abból nem tud megélni. Én hangsúlyoztam, hogy ne búsulj
ezt a kisdót ami még hátra van kifogod bírni. Emlékezetem szerint tettem olyan megjegyzést
Debreceni előtt, hogy úgy viselkedjen most, hogy a jövőben is megfeleljen rendőrnek. Azt vála-
szolta, hogy remélem nincs kifogás ellenem.**

– Debreceninek milyen volt a politikai beállítottsága.

Beszédjéből ítélve Debreceni ellensége volt a demokráciának ez kiütköződött a beszélgetéseink során, amerika hangja kiértékelésénél is. Beszervezését tervben vettem, de csak a későbbi időben akartam végre hajtani.

– Varró János rendőr őrmestert mióta ismeri kapcsolatuk milyen jellegű.

Varró rendőr őrmestert fiatal kora óta ismerem. A szeghalmi rendőrőrsön teljesít szolgálatot. Vele politikai beszélgetéseket csak igen kevésszer tartottam. Egy alkalommal Varró vasalt egyenruháját vitte a kezén, én találkoztam vele és azt mondtam, hogy a csendőrök verjék le rólad ezt az egyenruhát ha nem tudnád jönnék majd azok. Varró azt felelte, hogy jó hagy jöjjenek. Nem tiltakozott a kijelentésem miatt. Az említett eset miatt terben vettem az ő szervezését is.

– Tóth Lajossal való kapcsolatát vázolja.

Tóth Lajost volt cukrászt 1945 óta ismerem vele igen gyakran folytattam politikai megbeszéléseket. **Együtt értékeltük és vitattuk meg az Amerika hangja adásait. Hangoztatta, hogy az iparengedélyt leadta, mert nagyon nyomják az adóval, de nehezen várja, hogy a rendszer megváltozzon és újból visszakaphassa az iparát. Az idei terméssel kapcsolatban kijelentettük, hogy akármennyi terem Magyarországon, az oroszok elviszik és így nekünk nem marad, hiába termelünk. Tóth Lajost szintén beakartam a későbbi időben szervezni.**

– Gyenge Károlyt mióta ismeri, vele milyen beszélgetéseket folytatott.

Gyenge Károly fűszerkereskedőt 1945 óta ismerem. Üzlete jelenleg is megvan. Őt is megfelelő egyéniségnek tartottam a mi szempontunkból. Politikai beszélgetéseink során ellenségesen nyilatkozott. **Mint kereskedő hangoztatta, hogy magas az adózás azonban érték cikkeket csak a Népbolt árulhat, őket tönkre teszik. Volt olyan eset is amikor vele is megvitattam Amerika hangját. Kijelentette, hogy Amerika is csak pofázik, ahelyett, hogy jönné és rendet teremene itt. Gyengét is megbízható egyénnek tartottam a szervezkedés részére.**

Megbízható személyek kiválasztásánál részemről ez említettek jöttek számításba.

– Az említett személyekkel mit közölt a Sárrethy Sasok illegális szervezkedésről.

Az említett személyekkel nem közöltem semmit sem a Sárrethy Sasok illegális szervezkedésről.

Mint ahogy már említettem, a szervezéseket megelőzően politikailag részünkre megbízható demokrácia ellenes személyeket kutattam fel, a már felsorolt személyek szervezését tervben vettem. Velük a szervezkedésről még nem beszéltem.

– Válaszát nem fogadom el nem hiszem, hogy az említett személyekkel a szervezkedésről nem beszélt. Erre a kérdésre még vissza térünk.

– Kihallgatását ideiglenesen megszakítom.

Felvette: Füzesi György sk. aláírás, áv. hdgy.

Gyanúsított: Nagy József sk. aláírás

Fejér László ügye

Tárgy: Fejér László vallomása⁷⁴

Fejér László – börtönfotók – ÁBTL 3.1.9. V-82983/1

Feljegyzés

Budapest, 1951. augusztus 9.

– Ismertesse kit szervezett be „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésbe!

A „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésbe senkit nem szerveztem be, csak előkészületeket tettem több fűzesgyarmati lakos, így Varga Bai András kb. 38-40 év körüli, fűzesgyarmati állomáselőljárót, Hánis József kb. 28-30 éves, volt fűzesgyarmati rendőr tizedest, Bajor János kb. 28-29 éves fűzesgyarmati unitárius lelkészt és Sós Endre kb. 33-34 éves, fűzesgyarmati kovácsmestert beszervezésre.

– Ismertesse Varga Bai Andrással fennálló kapcsolatát!

Varga Bai 1947. novemberében ismertem meg, amikor Varga Bai meghívott a névnapjára lakására. Megismerkedésünk után rendszeresen találkoztunk Varga Baival és úgy személyi, mint politikai kérdéseket tárgyaltunk meg. A beszélgetések folyamán Varga Bai kijelentéseiből megjegyzéseiből megtudtam, hogy Varga Bai is a népi demokrácia ellensége és ezért én a beszélgetéseket úgy irányítottam, hogy őt mindjobban a demokrácia ellen uszítsam. Az illegális szervezetünk létezését azonban én nem fedtem fel előtte. Ő azonban ennek ellenére megtudhatta szervezetünk létezését, mert 1951. június elején amikor én Vésztőre utaztam egyéni ügyeimet intézni és a fűzesgyarmati állomáson a vonatra vártam Varga Bai azt a kérdést tette fel bizalmasan, hogy miért nem csinálok már valamit a rendszer megdöntésére. Erre én azt válaszoltam Varga Bainak, hogy a rendszer megdöntése nem rajtam múlik és mivel a vonat utána rögtön elindult

⁷⁴ ÁBTL 3.1.5. O – 9039/1. 140-143.

ezt a kérdést Varga Baival nem tudtuk tisztázni egymás előtt. Ebből következtek, hogy tudott szervezetünk létezéséről. Tudomásom van arról, hogy 1951. április elején mikor én és Párdy Imre fűzesgyarmati lakossal Fűzesgyarmaton a Széchenyi utcában mentünk az utcán szembejött velünk Varga Bai András. Ekkor Párdy Imre ott az utcán megszólította Varga Bait, és félrevonult vele az út közepére és ott bizalmasan beszélgettek négyszemközt kb. 20 percig. Ezután 1951. júniusig nem találkoztam Varga Baival csak júniusban a fűzesgyarmati állomáson, ahol Varga Bainak az előbb említett kérdés elhangzott. A kérdésből arra következtek, hogy Párdy az 1951. áprilisi beszélgetés alkalmával közölte Varga Baival a szervezet létezését, tehát beszervezte. Varga Baival 1951. júniusában találkoztam utoljára a fűzesgyarmati állomáson. Varga Bairól többet nem tudok.

- Mit tud Hánis József volt fűzesgyarmati rendőr tizedesről?

Hánis Józsefet 1949. őszén ismertem meg egy bál alkalmával Fűzesgyarmaton Rácz Jánosné fűzesgyarmati lakoson keresztül. Megismerkedésünk után több esetben találkoztam Hánissal a fűzesgyarmati szövetkezeti vendéglőben, ahol megbeszéléseket folytattam vele, úgy általános, mint politikai jellegű kérdésekről. Hánist, mint demokráciaellenes személyt ismertem. 1951. március 24-i megbeszélésünkön, mikor Párdy Imre fűzesgyarmati tanyáján az én, Párdy, Végh Imre, Nagy József és Técsi Géza jelenlétében elhatároztuk, hogy minden fontosabb katonai objektumban egy-egy számunkra megbízható személyt kell beszervezni. Ekkor jött az az elhatározásom, hogy a fűzesgyarmati rendőrségen a számunkra beszervezhető Hánis József. Azonban Hánis beszervezésére nem került sor, mert a márciusi megbeszélésünk után kb. egy hónapra 1951 április végén a rendőrségtől demokráciaellenes kijelentései miatt leszerelték. Elbocsátása óta Hánissal nem beszéltem. Hánis közléséből tudom, hogy azután Fűzesgyarmatról eltávozott, előttem ismeretlen helyre, melyet velem nem közölt.

- Ismertesse Bajor Jánossal való kapcsolatát!

Bajor János fűzesgyarmati, kb. 28-29 éves unitárius lelkészt 1946-ban ismertem meg az ő fűzesgyarmati lakásán, bátyja Jenő által. Megismerkedésünk után baráti kapcsolat fejlődött ki közöttünk és én rendszeresen felkerestem Bajort a fűzesgyarmati lakásán. Ott sakkozással és baráti beszélgetéssel töltöttük az időt. 1951. március 24-e előtti napokban felkerestem Bajort lakásán és felszólítottam, hogy 1951. március 24-én Párdy Imre lakásán egy illegális gyűlést tartunk, melyre őt meghívtam. Említettem neki, hogy több ismerőssel fog ott találkozni, de neveket nem említettem, valamint a gyűlés célját, jellegét sem közöltem vele. Bajor a felszólításomat nem fogadta el, visszautasította azzal, hogy neki a gyűlés utáni napon prédikálni kell és a prédikációra készülnie kell. Ezután 1951. áprilisában közöltem Bajorral kérésemet, amennyiben megkértem hogy a fűzesgyarmati középiskolás fiatalokat, kik rendszeresen felkeresik Bajort figyelje meg az ő politikai magatartásukat, hogy melyik megbízható számunkra szervezkedésünk számára, azaz melyik ellensége a népi demokráciának. Bajor erre a kérésre határozott ígéretet tett, melyet azonban nem teljesített általam ismeretlen oknál fogva. Bajorral őrizetbevételemig 1951. júliusig fenntartottam a kapcsolatot, azonban az említett

kérés után több kérdés, avagy politikai megbeszélés közöttünk nem volt. Bajor tevékenységéről bővebbet nem tudok.

- Tegyen részletes vallomást Sós Endrével való kapcsolatáról!

Sós Endrét már gyermekkoromban 1929-30-ban ismertem meg Füzesgyarmaton. Az 1951. március 24-i megbeszélésünk után, mikor a fokozott szervezés lett szervezetünk egyik fő ténykedése elhatároztam, hogy szorosabb kapcsolatot fogok tartani Sóssal. Így több esetben beszélgetésbe kerültem Sóssal. A beszélgetések megerősítették reményemet, hogy Sósra szintén lehet számítani, mert ő is ellensége a népi demokratikus rendszernek és be lehet vonni a szervezkedésbe. Sós szervezése ennek ellenére nem történt meg letartóztatásom miatt. Sósról bővebbet nem tudok.

- Mondja el kik voltak a „Sárréti Sasok” nevű illegális népi demokráciaellenes fegyveres szervezkedés tagjai, s kinek milyen szerepe, beosztása volt a szervezés területén?

1951. március 24-i megbeszélésünkön, melyen Párdy Imre, Nagy József, Végh Imre, Técsi Géza és én vettünk részt, mely megbeszélés Párdy Imre füzesgyarmati lakásán volt, megbeszélünk és áttárgyaltuk illegális szervezkedésünk összes problémáját, feladatát, így a szervezkedés vezetőségének egyes funkcióit is. **A funkciók elosztásában a következőképpen határoztunk: Népi demokráciaellenes fegyveres szervezkedésünk vezetője egyben főszervezője Párdy Imre füzesgyarmati lakos volt. Párdy volt, aki szervezkedésünk tagjai nagyobb részét be-szervezte. Ezenkívül alapítótagok főszervezők voltak: Nagy József szeghalmi lakos, Técsi Géza füzesgyarmati lakos, Emődi József szeghalmi lakos, Kriszton László szeghalmi lakos, Végh Imre Bihar megyei lakos és én. Nagy József szeghalmi főszervező volt, Técsi Géza a vasutasok szervezője volt. Emődi József a zászlótartó és a kulákok beszervezésével volt megbízva. Kriszton László a disz-elnök és az értelmiség reakciós köreinek beszervezője volt. Végh Imre Bihar-megye főszervezője volt. Én, Fehér László a „Sárréti Sasok” helyettes vezetője voltam és én lettem volna a nyugati kapcsolattartó, illetve a felső kapcsolattartó az Ausztriában tartózkodó fasiszta magyar csapatok vezetőjével, Kisbarnaki Farkas Ferenc volt horthysta altábornaggyal, és én lettem volna a „Sárréti Sasok” katonai szakértője. Szervezkedésünk tagjai közül Komsa János füzesgyarmati és Barkóczi Károly füzesgyarmati lakosok voltak a rádió épségéért készenlétben-tartásáért és fegyveres biztosításáért a felelőse, ezenkívül Barkóczi egy esetleges rendszerváltozás esetén Füzesgyarmat városparancsnoka lett volna. A füzesgyarmati fiatalság beszervező felelőse Hati Lajos volt füzesgyarmati lakos volt.**

Tudomásom van arról, hogy szervezetünk tagja volt még dr. Emődi József szeghalmi lakos is, azonban az ő beosztását nem ismerem. A szeghalmi rendőrség szervező felelőse Debreceni nevű előttem ismeretlen rendőr volt.

Azonkívül szervezetünk tagja volt még Fekete Péter füzesgyarmati lakos is. Az ő szervezeti beosztása előttem ismeretlen. Tudomásom szerint szervezetünknek több tagja nem volt.

- Milyen szervezkedésről tud még a „Sárréti Sasokon” kívül?

A „Sárréti Sasok” nevű szervezkedésen kívül nagybátyám Párdy Imre közléséből tudom, hogy Körösladányban is folyik egy szervezkedés előttem ismeretlen „Fekete” nevű százados vezetésével. Ezt a nagybátyám 1951. márciusban közölte velem Végh Imre és az én jelenlétemben. Közölte azt is, hogy egy alkalommal beszélgetést folytatott „Fekete” egyik előttem ismeretlen nevű emberével és felhívta arra, hogy csatlakozzanak a „Sárréti Sasok” szervezkedéséhez. „Fekete” embere ezt visszautasította. Végh Imre közléséből tudom, hogy szervezkedés folyik még Kunmadarason, Berettyóújfalun, Derecskén és több Bihar-megyei községben, melynek nevére nem emlékszem. Ezt Végh 1951. március 24-én közölte Párdy tanyáján lefolyt megbeszélésünkön Párdy és az én jelenlétemben. Más szervezkedésről nincs tudomásom.

– Kihallgatását megszakítom.

Felvette: [olvashatatlan aláírás] áv. alhdgy. /Talán: Kiss Toldi Ferenc/
gyanúsított: Fejér László sk. aláírás

Tárgy: Fejér László kihallgatása.⁷⁵

Fejegyzés

Budapest, 1951. augusztus 22.

– Ismertesse és jellemezze azokat a személyeket, kiket a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésbe be akart vonni!

Kapcsolatban álltam Fehér Mihály kb. 60 éves fűzesgyarmati lakossal, akit be akartam vonni a szervezkedésbe. Fehér kb. 1930-32-ben, gyermekkoromban ismertem meg, 1950-ig beszélgető viszonyban állottam vele, ami abban nyilvánult meg, hogy beszélgettünk egymás személyi problémájáról. Beszélgetéseink 1950. november hónapban kezdtek politikai jelleget ölteni, amikor egymásnak köztünk politikai demokráciaellenes „híryanagot”. Ezeket a demokráciaellenes közléseket Fűzesgyarmaton az utcán rendszertelen összetalálkozásainkon szoktuk folytatni. Fehérrel azért folytattam kapcsolatot és bíztam benne, mert tudomásom van Fehér közléséből, hogy ő hozta létre 1944-ben Fűzesgyarmaton a Kommunista Pártot, az 1918-19-es forradalom ideje alatt és mint aktív kommunista tevékenykedett. Ha Fehér ennek ellenére most demokráciaellenes kijelentéseket tett és a Párt határozatai ellen agitált, úgy biztosan számítottam rá egy esetleges háború esetén a demokrácia ellenségei táborába, a mi szervezkedésünk tagjai között.

– Ön mit tett annak érdekében, hogy Fehér Mihályban növelje a jobb oldali hajlamokat és miért tette azt?

Annak érdekében, hogy Fehérben növeljem a jobboldali demokráciaellenes hajlamokat, Fehérrel való találkozásainkon én őt az MDP. ellen uszítottam, így a táblásítással, a szövetkezeti mozgalommal kapcsolatban is, amire Fehér azt válaszolta, hogy „ő sohasem lesz a tszcs.-nek

75 ÁBTL 3.1.5. O-9039/1. 144-149.

tagja”. Így ilyen apró momentumokkal hoztam közel szervezkedésünkhöz Fehér Mihályt. Ezt azért tettem, mert úgy gondoltam, hogy Fehér így a Párton belül is szétzüllést fog előidézni és egy esetleges háború esetén Fehér több tagot tud magával hozni az MDP-ből. Fehérrel a kapcsolatot letartóztatásomig 1951. júliusáig tartottam, de be nem szerveztem. Fehérről bővebbet nem tudok.

Azok közül a személyek közül, kiket a szervezkedésbe be akartam vonni, kapcsolatot tartottam Nagy József kb. 58 éves fűzesgyarmati lakossal. Nagy Józsefet 1948.-ban ismertem meg a fűzesgyarmati „Földművesszövetkezet”, volt „Hangya Szövetkezetben” vásárlás alkalmával. Nagy akkor a „Hangyának” volt az ügyvezetője. Megismerkedésünk után Naggyal rendszeresen találkoztunk Fűzesgyarmaton a piacon és ott folytattunk megbeszéléseket. A politikai célzatú beszélgetés 1950. őszén kezdődött, amikor a piaci találkozásainkon közöltük egymással „Amerika Hangja” demokráciaellenes híreit. Így beszélgetések folyamán meggyőződtem Nagy József demokráciaellenes beállítottságáról, azért akartam őt is a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésbe bevonni, amire azonban letartóztatásom miatt nem került sor. Nagy József közléséből tudom, hogy a Horthy hadseregben továbbszolgálatos honvéd hadnagy volt. Nagy Józsefről bővebbet nem tudok.

– Kikkel tartott fenn még kapcsolatot, azért, hogy alkalomadtán beszervezze őket?

Kapcsolatban állottam még Kovács László kb. 28-29 éves, fűzesgyarmati lakossal is. Kovácsot kicsi gyerekkorom óta ismerem és vele a kapcsolat baráti jellegű volt. Találkozásaink rendszeresnek és különböző helyeken történtek. A beszélgetések 1949-ben kezdtek politikai jelleget ölteni, mikoris egymásnak az „Amerika Hangja” demokráciaellenes adásait kezdtük közölni. A megbeszéléseinket Kovácsék fűzesgyarmati lakásán és nálunk tartottuk rendszertelen időközökben négy szemközt.

Így a beszélgetések folyamán meggyőződtem Kovács demokráciaellenes beállítottságáról és ezért akartam Kovácsot beszervezni, amire letartóztatásom miatt nem került sor. Kovácsról bővebbet nem tudok.

Kapcsolatban állottam még Kovács László bátyjával, Lajossal is. Kovács Lajossal ugyanúgy, mint öccsével a kapcsolat már gyermekkoromban kezdődött. Kovács Lajos szintén fűzesgyarmati lakos, kb. 34 éves. A politikai jellegű kapcsolat vele kb. 1950. őszén kezdődött amikor az imperialista „Amerika Hangja” rádió demokráciaellenes, magyarnyelvű adásait vitattuk meg az ő lakásukon. Így megismertem demokráciaellenes beállítottságát és ezért számítottam rá a szervezkedésünk részére. Kovács Lajosról bővebbet nem tudok.

Kapcsolatot tartottam fenn még Beóthy Zsigmond, volt fűzesgyarmati kb. 38 éves, jelenleg kb. budapesti lakossal is. Beóthy Zsigmondot kb. 1947-ben ismertem meg, Fűzesgyarmaton, mikor hivatalos küldetésben nálunk járt lakásügyben, mint Fűzesgyarmat adóügyi jegyzője. Megismerkedésünk után barátság fejlődött ki közöttünk, ami abból állt, hogy megbeszéléseinken, melyeket rendszertelenül, hol az ő fűzesgyarmati, hol az én fűzesgyarmati lakásunkon tartottunk, ő beszámolt nekem az „Amerika Hangja” demokráciaellenes adásairól, amit megvitattunk. A megbeszéléseink alatt meggyőződtem Beóthy demokráciaellenességéről és azért akartam őt

szervezkedésünkbe bevonni. Beőthy volt az, aki engem rendszeresen tájékoztatott az imperialista rádió demokráciaellenes adásairól. Beőthyvel 1951. áprilisában megszakadt a kapcsolat, mert Beőthyt erkölcstelen élete miatt elbocsájtották hivatalából, a füzesgyarmati adóügyi jegyzőségről és Budapestre jött dolgozni. Beőthyvel 1951. áprilisa óta egy esetben találkoztam Füzesgyarmaton 1951. májusban, amikor ő Budapestről családi ügy rendezése miatt Budapestről leutazott Füzesgyarmatra. Ekkor közölte, hogy Budapesten dolgozik, mint segédmunkás. Beőthyről bővebbet nem tudok.

Kapcsolatot tartottam ifj. Sári József, kb. 29 éves, füzesgyarmati lakossal is. Sári Józsefet gyermekkoromban ismertem meg. Kapcsolatunk 1950. végén vált politikai jellegűvé, amikor Bajor János füzesgyarmati unitárius lelkész lakásán több alkalommal össetalálkoztunk Sári Józseffel. Ilyenkor megbeszéltük az imperialista rádió demokráciaellenes híreit és egyéb demokráciaellenes híreket is. Így meggyőződtem Sári József demokráciaellenes beállítottságáról. Azonkívül azért is számítottam Sári Józsefre, mert Sári kulák volt, kb. 50 kat. hold földön gazdálkodtak apjával. Sári Józseffel a kapcsolatot letartóztatásomig tartottam.

Ezenkívül kapcsolatot tartottam ifj. Sári József unokatestvérével ifj. Sári Lajos kb. 23 éves, füzesgyarmati lakossal is. Sári Lajost szintén gyermekkorom óta ismerem. A politikai kapcsolatot vele ugyancsak 1950. végétől tartottam. Amikor unokabátyjával Sári Józseffel, kiről már tettem jegyzőkönyvi vallomást, Bajor János füzesgyarmati unitárius lelkész lakásán demokráciaellenes megbeszélést tartottunk, Bajor János, ifj. Sári József, ifj. Sári Lajos és az én jelenlétemben. Ekkor megbeszéltük a különböző demokráciaellenes híreket, az imperialista rádió magyarnyelvű, demokráciaellenes adásait. Így a beszélgetés folyamán meggyőződtem ifj. Sári Lajos demokráciaellenes beállítottságáról, amit a letartóztatásomig lezajlott megbeszélések demokráciaellenes hangulata, Sári Lajos véleménynyilvánítása még inkább megerősített. Azonkívül Sári Lajosra biztosan lehetett számítani azért is, mert Sári Lajos egy 200 kat. holdas kulák fia. Sári Lajossal őrizetbevételemig 1951. júliusig tartottam a kapcsolatot.

Kapcsolatban állottam Csontos Károly kb. 37 éves, füzesgyarmati lakossal is. Csontos 1948-ban ismerkedtem meg, amikor Csontos, ki fuvaros volt, nekem szénát szállított. A fuvar elvégzése után Csontot behívtam a füzesgyarmati „Pozsonyiné”-féle vendéglőbe és ott szesziesített fogyasztottunk. Ivás közben beszélgettem Csontosral és megállapítottam, hogy Csontos demokráciaellenes beállítottságú, melyet demokráciaellenes kijelentéseire alapoztam. A fuvar után egy hónapra 1948. májusában ismét fuvarozott nekem Csontos és a fuvar elvégzése után ugyancsak behívtam Csontot a füzesgyarmati „Bojtor István”-féle vendéglőbe, ahol szesziesített fogyasztottunk. Itt ugyancsak hangzottak el Csontos részéről és részemről is demokráciaellenes megnyilvánulások. A két megbeszélésünkön kívül Csontosral több esetben megbeszélést nem folytattam. Csontosról bővebbet nem tudok.

Ugyanúgy, mint Csontos Károllyal, fuvarozással kapcsolatban kerültem ismeretségbe Ökrös József 45 éves füzesgyarmati lakossal is. Ökröst 1948-ban ismertem, mikor Ökröst fuvarozni hívtam meg. A fuvar elvégzése után Ökröst Csontosral együtt behívtam a füzesgyarmati „Po-

zsonyiné"-féle vendéglőbe, ahol Ökrös, Csontos és én szeszesitalt fogyasztottunk és közben a demokráciaellenes „Amerika Hangja” és egyéb híreket tárgyaltunk. Ezen megbeszélésünk alatt meggyőződtem Ökrös demokráciaellenes beállítottságáról. 1948. májusában szintén fuvar után Ökrös, Csontos és én bementünk a füzesgyarmati „Bojtor István”-féle vendéglőbe, ott szeszesitalt fogyasztottunk és beszélgettünk. A beszélgetés tárgya szintén demokráciaellenes hírek megvitatása volt. Később 1948. ban még két esetben fuvarozott nekem Ökrös József. Mindkét fuvar után betértem Ökrös Józseffel a „Bojtor István”-féle vendéglőbe, ott szeszesitalt fogyasztottunk, demokráciaellenes híreket tárgyaltunk Ökrös József, Bojtor István vendéglős és az én részvétellel. Így Ökrösre, mint demokráciaellenes személyre egy esetleges háború esetén biztosan számítottam. Ökrössel több megbeszélésem nem volt, róla bővebbet nem tudok.

Kapcsolatot tartottam fenn Bojtor István 43 éves vendéglőssel is. Bojtort kb. 1947-ben ismertem meg, de megismerkedésünk körülményeire nem emlékszem. Beszélgető viszonyba 1948. áprilisában kerültem Bojtorral, amikor Csontos Károllyal és Ökrös Józseffel felkerestük vendéglőjében szeszesitalt fogyasztani. Bojtor Istvánnal 1948. után kapcsolatot tartottam fenn, több esetben felkerestem őt vendéglőjében és demokráciaellenes híreket tárgyaltunk. 1951.-ben már rendszeresen felkerestem és rendszeresen tárgyaltunk az imperialista rádió demokráciaellenes híreit. Bojtorral a kapcsolatot őrizetbevételemgig fenntartottam.

Kapcsolatot tartottam fenn Gyáni Endre kb. 24 éves füzesgyarmati lakossal is. Gyáni Endrét 1949-ben ismertem meg, amikor ötlet és Csiki József kb. 29 éves, füzesgyarmati lakost fuvarozni hívtam. A széna hazaszállítására. A fuvar elvégzése után Gyánt és Csikit behívtam a „Bojtor István”-féle vendéglőbe, ott szeszesitalt fogyasztottunk. A szeszesital fogyasztása közben különböző demokráciaellenes közléseket tettünk egymásnak. Ezután a fuvar után 1949-ben még kb. négy esetben fuvaroztak nekem Gyáni és Csiki. Minden alkalommal a fuvar elvégzése után betértünk valamelyik füzesgyarmati vendéglőbe, ott szeszesital fogyasztása közben demokráciaellenes közléseket tettünk egymásnak. Így meggyőződtem Gyáni és Csiki demokráciaellenes beállítottságáról és ezért számítottam rájuk szervezkedésünk számára. Gyánira azért is számítottam, mert Gyáni kulák. A fuvar utáni megbeszéléseken kívül több esetben nem folytattam megbeszélést Gyánival és Csikivel.

Kapcsolatban állottam és egy esetben beszélgetést folytattam É. Nagy Imre kb. 28 éves, füzesgyarmati lakossal is. É. Nagy Imrét 1949-ben ismertem meg, mikor a lakásomon felkeresett és egy kérvényt íratott meg velem. 1951. februárban, mikor vele mentem a szeghalmi vásárra, az úton demokráciaellenes közléseket tettünk egymásnak. Ekkor meggyőződtem arról, hogy É. Nagy is ellensége a népi demokráciának, ezért számítottam rá a szervezkedésünk számára. É. Naggyal több beszélgetést nem folytattam.

- Kivel közölte, hogy önnek sok megbízható embere van, kikre számít a szervezkedésük céljainak megvalósítása érdekében és mire alapozta ezt a „megbízhatóságot”?

Hogy nekem megbízható embereim vannak a „Sárréti Sasok” illegális szervezkedés céljainak megvalósítása érdekében, ezt én 1951. március 24-i megbeszélésünk alkalmával közöltem Párdy

Imre füzesgyarmati és Nagy József szeghalmi lakosnak. Ezen megbeszélésünk alkalmával Párdy Imre kérdezte tőlem, mennyi emberem lesz egy esetleges háború esetén, ha szükség lesz szervezkedésünknek fegyveres személyekre. Én azt válaszoltam Párdynak, ha szükség lesz emberekre, úgy kb. 30 személlyel számíthat rám is. Ezt a 30 személyt én az itt felsorolt 14 személyre, a már eddigi jegyzőkönyvileg vallott Bajor János, Varga Bai András, Pós Endre és Hánis József füzesgyarmati lakosokra, kb. 10 fiatalot pedig a Bajor János füzesgyarmati unitárius lelkészhez járó középiskolás, demokráciaellenes fiatalokból válogattam volna ki Bajor Jánossal.

Ezen személyek megbízhatóságát az támasztotta alá, hogy ellenségei voltak a népi demokráciának, amit véleményükben is kinyilvánítottak. Erre alapoztam megbízhatóságukat. Ezen személyek közül egyet sem tájékoztattam a szervezkedésünkre vonatkozóan.

– Ki volt az a 10 személy, akit a középiskolások közül be akart szervezni a „Sárréti Sasok” illegális szervezkedésébe és mire alapozta Párdynak tett ígéretét a középiskolásokra vonatkozóan?

A 10 személy, akik a középiskolások közül be akartam szervezni, személy szerint nem volt kijelölve. Mint már jegyzőkönyvileg vallomást tettem arról, 1951. áprilisban Bajor János füzesgyarmati unitárius lelkészt megkértem, hogy a hozzájáró középiskolás fiatalokat figyelje és a demokráciaelleneseket nekem jelentse. Ezt a kérésemet Bajor János elfogadta. A Párdynak tett ígéreteket arra alapoztam, hogy a középiskolás diákok közül biztosan akad több demokráciaellenes személy. Bajor az ígéretét nem váltotta be, mert letartóztatásomig velem neveket nem közölt.

– Kihallgatását megszakítom:

Felvette: [olvashatatlan aláírás] áv. alhdgy./talán: Kiss Toldi Ferenc/

Fejér László sk. aláírás

[A lap alján:] gépelte: K. L.

Fejér László kihallgatásának kivonata.⁷⁶

Fejér László szül. Füzesgyarmat, 1925. anyja: Párdy Ilona, volt horthista hdgy. lakik: Füzesgyarmat Széchenyi u. 42.

Fejér László kihallgatásánál elmondta, hogy a „Sárréti Sasok” vezetőjével Párdy Imrével 1950. elején került szoros kapcsolatba, aki már ekkor fölszólította, hogy lépjen be a szervezkedésbe. Ekkor ő azt visszautasította, majd csak 1950. augusztus havában lett a szervezkedés tagja. Párdyval a kapcsolatot rendszeresen tartotta és több esetben tartottak illegális megbeszéléseket Párdy füzesgyarmati tanyáján. Fejér lakásán 1951. márciusában volt egy megbeszélés, ahol jelen voltak az alábbi személyek:

Párdy Imre, füzesgyarmati,

Incze László, bihar megyei

76 ÁBTL 3.1.5. O-9039/1. 249-250.

Nagy József, szeghalmi

Técsi Géza, fűzesgyarmati

Fejér László, fűzesgyarmati lakos.

Elmondotta továbbá, hogy Fekete Péter, volt fűzesgyarmati lakos udvarában volt elásva 2 db.pisztoly töltényekkel, kézigránátok. Fekete 1951. elején kiásta a kézigránátokat, fegyvereket átadta Berkóczi Károlynak. Az őrizetes elmondása szerint Fekete a pisztolyokat és kézigránátokat a frontról vitte haza a lakására.

Pisztoly töltényekkel

Beszélt továbbá arról, hogy Incze László Bihar megyei lakos volt horthista továbbsholgáló őrmesterrel több esetben volt megbeszélés Párdy lakásán. Incze László arra kérte Párdy Imrét, hogy szerezzen részére egy pisztolyt, mert ő teljesen védtelen a hatóságokkal szemben. Párdy utasította Fejért, hogy Incze részére szerezzenek pisztolyt, melyet Párdytól meg is szerzett.

Fejér kihallgatásánál tagadta azt, hogy a szervezkedésbe bárkit is beszervezett volna, állítása szerint csak előkészületeket tett több fűzesgyarmati lakos beszervezésére. Így pl.

Ifj. Varga-Bai András, fűzesgyarmati állomás elöljáró,

Hánis József, fűzesgyarmati r. tizedes.

Bajor János, „ unitárius lelkész

Sós Endre, „ kovácsmester

Fejér kihallgatásánál elmondta, hogy a „Sárréti Sasok” stervezkedésen kívül Körösladányban is folyik egy szervezkedés, egy előtte ismeretlen „Fekete” nevű százados vezetésével. A körösladányi szervezkedésről Párdy Imrétől értesült, aki Végh Imre jelenlétében mondta Fejérnek. Végh Imre közléséből Fejérnek tudomása van, hogy szervezkedés folyik még Kunmadarason, Berettyóújfaluba, Derecskén és több Bihar megyei községben.

Kapcsolatot tartott Fejér ifj. Sári József, ifj. Sári Lajos, és Bajor János unitárius lelkésszel. Bajor János lelkész lakásán ezek a személyek több alkalommal találkoztak, ahol megbeszéltek az

imperialista rádió demokrácia ellenes híreit, egyéb demokrácia ellenes híreket.

Jó kapcsolata volt még Csontos Károly, Ökrös József fuvarosokkal, akikkel együtt ivott a Bojtor István-féle vendéglőben. Italozás közben demokráciaellenes híreket és Amerika hangján elhangzott híreket beszéltek egymásnak. Bojtor Istvánnal 1948. óta tartja a kapcsolatot és mindaddig, míg őrizetbe nem vették rendszeresen felkereste a korcsmárost, s minden esetben az imperialista rádió demokráciaellenes híreit tárgyalták.

A vallomásban beszélt Agott István, fűzesgyarmati lakosról, akivel 1949. november óta tart szoros kapcsolatot, mivel a fegyveres szervezkedésnek ekkor lett tagja.

Agott 1949-ben titkos rádió-leadón Komsa János fűzesgyarmati lakásán tartott demokráciaellenes rádióbeszédet. Rádióbeszédet Fekete Péter fűzesgyarmati lakos is hallgatta, akitől Fejér érdeklődött a rádió-leadóval kapcsolatban.

Felvette a kapcsolatot Fejér Agott-tal, aki közölte vele, hogy egy fegyveres szervezkedésnek a tagja s azt is közölte, hogy a szervezkedés fegyverekkel is rendelkezik. Arról beszélt Agott, ha a fegyverek nem lesznek elegendők, melyek eddig rendelkezésükre áll, úgy azokat az MSZHSZ-től fogja megszerezni. Agott több esetben vett részt a „Sárréti Sasok” tagjainak megbeszélésén.

Técsi Géza ügye

Tárgy: Técsi Géza kihallgatása⁷⁷

Feljegyzés.

Békéscsaba, 1951. október 29.

– Folytassa a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésbe való beszervezésének körülményeit!

1950. június 27-én este Fejér László 26 év körüli, volt szálasi hdgy. névnapjának a megüléséről miután Párdi Imre 55 év körüli, volt uribirtokos volt hortysta hdgy-al eltávoztam, ígéretet tettem az elválásunkkor, hogy őt a fűzesgyarmati tanyáján a „Sárréti Sasok” illegális fegyvere szervezkedéssel kapcsolatban felkeresem. – Ezt megelőzően, még a névnap alkalmával Fejér Lászlóval megbeszéltem, hogy pár napon belül vele együtt kifogok menni a nagybátyjához Párdi Imréhez.

1950. június hó 27-e után Fejér László az egyik nap felkeresett a Szeghalmi MÁV állomáson, a munkahelyemen, ahol meghatároztuk, azt a napot, amikor Párdi Imréhez ki fogunk menni.

A meghatározott napon el is indultam, de Fejér Lászlóval a megbeszélte helyen nem találkoztam és így egyedül mentem ki Párdi Imréhez.

77 ÁBTL 3.1.5. O-9039/1. 201-203.

Párdi Imréhez való kimenetelem 1950. augusztus hó valamelyik napján volt. Délután 6 óra körül érkeztem meg.

Párdi Imre ekkor ismertette a „Sárréti Sasok” célkitűzéseit, amit én helyeseltem. Majd bizalmasan közölte velem, hogy 1946-47-ben az 1919-es tevékenysége miatt Kistarcsán internálva volt, ahol több társával elhatározták, hogy a kiszabadulásuk után, mindenki a maga városában, helyén, a „Sárréti Sasok”-hoz hasonló illegális fegyvere szervezkedéseket hoznak létre. Miután ezeket közölte, azt mondta, hogy a „Sárréti Sasok”-nak több szervezkedése működik már az ország különböző helyein és azt mondta, hogy nekem titkári beosztást szánt, mellyel kapcsolatban közölte, hogy a feladatom lesz, hogy ezeket az illegális szervezeteket összefogjam, politikai tájékoztatásokkal lássam el, és különböző adminisztratív munkát kell elvégezni. – Párdi Imre általi megbízásokat elfogadtam. Ettől a kezdve a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek egyik vezető tagja lettem.

– Ismertesse, hogy Párdi Imrével milyen bizalmas beszélgetésről volt még szó, amikor Ön Párdi Imrét a tanyáján felkereste?

Párdi Imre, amikor 1950. augusztusában a tanyáján felkerestem, bizalmasan közölte még azt, hogy amikor internálva volt, Zakár, ki Mindszenty személyi titkára volt, bejárt az internáló táborba és a papi ténykedése közben /gyóntatás/ hozta őket össze egymással, azokkal, akikkel el lett határozva, hogy a kiszabadulásuk után mindenki a maga területén /városban, stb. helyen/ Illegális szervezkedést hoz létre. Zakárral kapcsolatban párdi azt is közölte, hogy azokkal a személyekkel, akikkel az illegális szervezkedés létrehozását az internáló táborból való kiszabadulásuk után vállalták, az internálásuk ideje alatt nem tudtak összejönni, az összekötő közöttük Zakár volt. –

– Ki volt még jelen, amikor Párdi Imre önt beszervezte?

Amikor Párdi Imre a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésbe engem beszervezett, rajta és rajtam kívül nem volt jelen senki sem. Párdi Imrével a tanyáján, Füzesgyarmat felé eső végén, kb. 20 m-re ültünk egy bokros résznél. Amikor máé távozóban voltam, akkor jött oda Fejér László, aki a megérkezése után azonnal megkérdezte Párditól, hogy ismertette-e előttem a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedést? Ezután elindultunk haza és Párdi Imre kb. 2 km-re kísért el bennünket. – Este kb. 8. óra lehetett az idő, amikor Párdi tanyájáról elindultunk, már ekkor erősen alkonyodott. Kb. 2 km-t tegettünk meg gyalog, amikor a nagy kutyaugatásra az ott lakók kijöttek és ugyanakkor egy alacsony férfi is kijött onnan, aki odajött hozzánk.

Párdi akkor az előttem addig még ismeretlen személynek, - akiről később megtudtam, hogy Barkóczi Károlynak hívják, - azt mondta: „na végre, csakhogy maga is itt van.” Ezt megelőzően, mivel Fejér László ismerte föl a nagy sötétség miatt legelőször, ő szólította meg, vagyis azt a kijelentést tette, hogy „itt a Kari!” – Ezután mondta Párdi az előbb említett kijelentést. Azután Párdi azt mondta felém, és Barkóczi felé fordulva, hogy mutakozzatok be, ami meg is történt. – **Párdi Imre még vagy 50 m-re kísért el és amikor elbúcsúzott tőlünk, azt mondta**

nekem, hogy „Kari is a mi emberünk!” – Fejér László és Barkóczi Károly ez alkalommal egészen a lakásomig kísérték – és ott váltam el tőlük.

– Hármasban miről folytattak beszélgetést?

Párdi tanyájáról való hazajövelelem alkalmával az útvonalon, míg csak el nem váltunk egymástól, a nyugati imperialista hatalmak magyar nyelvű rádió adásait közöltük egymással. Ezenkívül a Jugoszláv helyzettel foglalkoztunk. Ugyanis ebben az időben mondta be valamelyik imperialista rádió, magyarnyelvű adásaiban, hogy Jugoszláviát Magyarország, Bulgária és Románia meg akarják támadni. Barkóczi Károly még arról is beszélt, hogy egy közelben lévő háború „estén” (esetén) biztosan összefogdosnának bennünket, mint megbízhatatlanokat, és elhurcolnának.

Majd a továbbiakban azt mondotta, hogy ő 6-8 személlyel megbeszélte ezt, és ők nem fogják egykönnyen megadni magukat. Bárhonnan is, de fegyvereket szereznek és meg fogják akadályozni, hogy őket elhurcolják. – Barkóczi Károly névszerint nem nevezte meg azokat a személyeket.

– A „Sárréti Sasokba” való beszerzésekor milyen feladatokat kapott?

Párdi Imre, amikor beszervezett a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésbe, semmiféle feladattal nem bízott meg. Azt mondta, hogy majd egy értekezletet össze fog hívni, ahol részletesen fog bennünket, már mint a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés többi vezetőit a „Sárréti Sasok” célkitűzéseiről és egyéb feladatairól informálni. –

– Kihallgatását ideiglenesen megszakítom.

Felvette: Földi László sk. aláírás, áv. fhdgy

gyanúsított: Técsi Géza sk. aláírás

Gé.e.: NJ-né.

Tárgy: Técsi Géza kihallgatása⁷⁸

Jelentés.

Békéscsaba, 1951 október 30.

A „Sárréti Sasok illegális fegyveres szervezkedésben résztvevő és vezető szerepet betöltő Técsi Géza Volt MÁV. intéző Füzesgyarmati lakóst kihallgattam.

A kihallgatása során beismerte, hogy 1950 január hó 27-én tett ígéretéhez híven a tanyáján 1950 augusztus hóban felkereste Párdi Imrét. Ez alkalommal Párdi Imre nagy vonalakban ismertette a „Sárréti Sasok” célkitűzéseit és azt, hogy amikor a felszabadulás után internálva volt, ott többed magával azt határozták, hogy a kiszabadulásuk után mindenki a saját területén egy illegális szervezkedést fog össze hozni. Vallomást tett arra is, hogy ezeket a személyeket Párdival és a többieket is egymással, illetve kapcsolatba Zakár hozta össze, aki Mindszenthynak volt a

78 ÁBTL 3.1.9. V-82983/1. 61.

titkára, papi ténykedése /gyóntatás/ közben és az összekötő is Zakár volt közöttük. Técsi Géza vallomást tett arról is, hogy Párdi Imre őt ez alkalommal szervezte be és a titkári teendők ellátásával bízta meg, melyeket vállalt is, de akkor még konkrét feladatokat nem kapott.

Nevezett a kihallgatása közben hozzánk őszintének mutatkozott és a kihallgatása közben cigarettával is megkínáltam.

sk. aláírás /Földi László/ áv. fhdgy.

Tárgy: Técsi Géza ügye.⁷⁹

Államvédelmi Hatóság
Szigorúan titkos „V”
Szeged, 9453 496/51

Államvédelmi Hatóság Békéscsabai Osztály Vezetőjének
Békéscsaba.

Tudomásul vétel végett közöljük, az Osztályvezető bajtárssal, hogy:

Técsi Géza /:született 1914, július 12-én Szegeden. Anyja: Karkecz Julianna,./ Füzesgyarmat, Kosuth u 30 szám alatt lakik. A felszabadulás előtt a Szegedi Igazgatóságon, mint „K” tiszt teljesített szolgálatot. A „K” tisztnek a VKF/2 és a VKF/7 irányítása mellett titkos munkát végeztek.

Egy letartóztatott VKF/2 ügynök vallomása szerint, Técsi utasításokat adott neki a felszabadulás után, hogy Püspökladányban szabotázs cselekményeket kövessen el.

Técsi Géza, Püspökladányból Szeghalom állomásra lett helyezve, ahol az ott szolgálatot teljesítő takarítónőt, amikor az pártunk tagjelöltje akart lenni, lebeszélte a pártba való belépésről azzal, hogy nelépjen be a pártba, mert ha a helyzet megfordul, az akasztófán, vagy a börtönbe fog elrohadni.

Técsi Gézát, a MÁV-tól elbocsájtották. Jelenleg fenti cím alatt lakik feleségével, aki Füzesgyarmaton tanítónő.

Szeged, 1951, október 26-án

Tatai István áv. örgy. aláírás sk., osztályvezető

Gépelte: B.M. áv. irnok.

Készült: 2.pld.

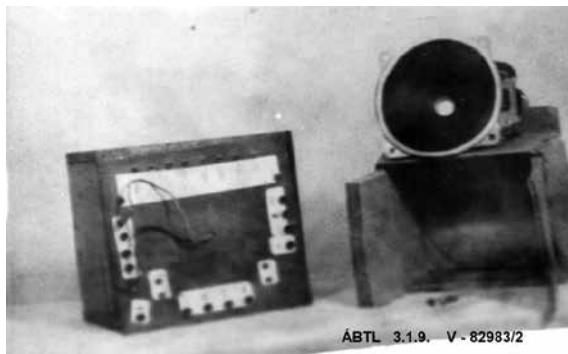
kapta: 1. pld. ÁVH. Békéscsaba., 1. pld. Obj.d.

79 ÁBTL 3.1.9. V-82983/1. 57.

Tárgy: Komsa János vizsgálati terve

Komsa János

Rádió adó-vevő hátulnézetben - ÁBTL 3.1.9 V-82983/2

Rádió adó-vevő előlnézetben - ÁBTL 3.1.9 V-82983/2

Vizsgálati terv.

Békéscsaba 1951. október 11.

A hálózati alosztály és a vizsgálati munka során megállapítottuk, hogy Füzesgyarmat központtal, egy „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés működik, amelynek vezetője Párdi Imre, volt úribirtokos, volt tartalékos hortysta fhdgy. A vizsgálati munka során őrizetbe vettük, Párdi Imre, Fejér László, Nagy József, Végh Imre, Blankeinstein Pál /gróf/, Técsi Géza, Barkóczi Károly, Baranya Ferenc és Komsa Jánost.

Szervezkedésnek célja volt a népi demokrácia fegyveres úton való megdöntése, imperialista hatalmak segítségével és a királyság vissza állítására Magyarországon. Ezért a Békés és Bihar megye területén beservezték a volt horthysta katona tiszteket, volt csendőröket, kulákokat és más népi demokrácia ellenes személyeket.

A „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésének ezideig feladata volt a fegyverek gyűjtése, szervezkedésük kiszálesítése és a nyugati imperialista hatalmakkal való kapcsolat felvitele. A királyság vissza állításával kapcsolatban propagandát fejtettek ki, nyugati imperialista hatalmakkal való kapcsolat felvétel érdekében. Párdi Imre kapcsolatban lépett, Blankeinstein Pál grófon keresztül az angol követséggel.

Vizsgálat során őrizetben vettük **Komsa János Füzesgyarmati lakost**, aki az őrizrtünekben lévő, Párdi , Fejér, Nagy, Végh és Barkóczi, vallomása szerint **tagja volt a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek, ahol mint rádiós működött.**

A vizsgálat feladata:

1./ Megállapítani, hogy Komsa János, milyen tevékenységet fejtett ki a „Sárréti Sasok” szervezetében.

2./ Megállapítani „Sárréti Sasok” felsőkapcsolatát és irányítóját.

3./ Mivolt a célja és kik voltak a tagjai.

4./ Milyen fegyverei voltak a szervezkedés tagjainak.

5./ Milyen külföldi kapcsolatokkal rendelkezik az illegális szervezetük.

6./ A szervezkedés milyen városokra és községekre terjed ki.

A vizsgálat adatai szerint a szervezkedés tevékenysége 3. irányú volt.

I./ Illegális szervezkedés, ellenforradalmi propaganda.

II./ Fegyverek gyűjtése.

III./ Külföldi imperialista körökkel való kapcsolat keresés.

I. Illegális szervezkedés, ellenforradalmi propaganda.

„Sárréti Sasok” vezetője Párdi Imre, 1951. januárjában beservezte Komsa Jánost az illegális szervezkedésben. Ugyanakkor utasítást is adott Párdi Komsának, hogy készítsen a „Sárréti Sasok” részére egy adó-vevő készüléket, amelyen keresztül kapcsolatot fognak szerezni az imperialista körökkel.

1949-ben Komsa által összeállított rádió Ágott István, füzesgyarmati lakos demokrá-

ciaellenes beszédet tartott.

Komsa rendszeresen hallgatta az amerikai rádió magyart nyelvű fasiszta adásait és azt rendszeresen terjesztette a fodrászüzletébe járó személyek között.

Feladat:

- 1./ Megállapítani, hogy 1949-ben Komsa által össze állított rádió holvan.
- 2./ Milyen személyekkel teremtették meg össze kötetéseiket.
- 3./ Felderíteni a 1951-ben Komsa által szerkesztett adó-vevő készülék holvan.
- 4./ Kik segítettek a rádió összeállításában.

Ezideig tisztáztuk.

- 1./ Kinek az utasítására készítette el Komsa a rádiót.
- 2./ Mire akarta felhasználni.
- 3./ Ki terjesztette az ellen foradalmi propagandát.

Intézkedések.

- 1./ Kihallgatni Komsát részletesen az adó-vevővel kapcsolatban.
- 2./ Elhozni Komsa szülei lakásán elrejtett félig osze állított készüléket.
- 3./ Fényképek készítése a rádió készülékről.

Fegyverek gyűjtése, fegyverrejtegetés.

A „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezetének egyik vezető tagja Fejér László fűzesgyarmati lakos 1951 tavaszán egy pisztolyt adott át Komsa János „Sárréti Sasok” rádiósának azzal, hogy az adó-vevő készüléket az esetleges letartóztatásuk esetén megvédjék.

Komsa János edigi vallomásában beismerte, hogy Fejér Lászlótól kapott 1951. tavaszán egy általa ismeretlen gyártmányú pisztolyt töltények nélkül. Azonban Komsa elmondása szerint 1951. tavaszán a pisztolyt átadta hűgának Komsa Eszternek azal, hogy dobja bele a fűzesgyarmati csorda kútba, melyet Komsa vallomása szerint hűga bele is dobott.

Edig tisztáztuk.

- 1./ Komsa kitől kapta a pisztolyt.
- 2./ Milyen célból adta Fejér a pisztolyt Komsának.

Megállapítandó.

- 1./ Komsa Jánosnak milyen fegyverei vannak még és hol vannak el rejtve.
- 2./ Fejérnek milyen fegyverei vannak elrejtve.
- 3./ Honnan szerezte Fejér azt a pisztolyt, amit Komsának adott.
- 4./ Az illegális szervezkedés tagjainak milyen fegyverei vannak, mennyi és hol vannak el rejtve.

Intézkedések.

- 1./ Komsa János hűga által a fűzesgyarmati csorda kútba bedobott pisztolyt elhozni.
- 2./ Kihallgatni Fejért és Párdit arra vonazkozóan, hogy hol vannak még elrejtett fegyverei.
- 3./ Fényképek készítése az elrejtett fegyverekről.
- 4./ Szakértői vélemény a fegyverekről.

Kapcsolat keresés az imperialista körökkel.

A „Sárréti Sasok” B l a n k e n s t e i n Pálon keresztül fel akarták venni az össze kötést az imperialista hatalmakkal. Ennek végrehajtásával Fejér Lászlót bízták meg.

Ezt bizonyítják V é g h Imre és P á r d i Imre vallomásai, melyben a fentieket elismerik.

Komsa János húga Komsa Eszter 1940 körül hosszabb ideig szoba lánya volt Blankeinstein grófnak és a felszabadulás utáni években is feljárt hozzá rendszeresen élelmi szert vinni.

Komsa János az adó-vevő összeállításához szükséges szakkönyvet Blankeinstein gróftól akarta beszerezni, azonban ez Komsa vallomása szerint, nem sikerült.

Feladat:

1./ Megállapítani, hogy Fejér milyen öszeköttetést teremtett Blankeinsteinen keresztül az imperialista körökkel.

2./ Komsának milyen kapcsolata volt Blankeinsteinnel.

3./ Komsát kihallgatni részletesen, hogy milyen segítséget nyújtott Blankeinstein a rádió ösze állítására.

Szakértők alkalmazása.

A feltárt fegyverek és rádiók szakértőkkel való megvizsgáztatása és róluk fénykép készítése.

Aláírás: Fejes János áv. alhdgy.

BM. Komárom m. Rendőrfőkapitányság

III/III-2 alosztály „Szigorúan titkos!”

Tárgy: Komsa János nyilv. anyagának felülvizsgálatával kapcsolatos⁸⁰

Javaslat.

Tatabánya, 1964. május 3-án.

Komsa János

Füzesgyarmat, 1919. március 15.

Kecskeméti Eszter

Lakh: Komárom megye

Oroszlány, Rózenberg u. 7. sz.

Megvizsgáltam nevezett irattári (szám anonimizálva) dossziében lévő anyagát és megállapítottam, hogy:

80 ÁBTL 3.1.9. V- 82983. 514.

Tagja volt az 1951-ben leleplezett „Sárréti Sasok” elnevezésű illegális fegyveres szervezkedésnek. Vállalta, hogy a szervezkedés céljaira rádió adó-vevő készüléket állít össze és a csoport rádiósa lesz.

Népidemokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel büntette miatt a gyulai bíróság 1952. február 12-én a B:0023/1951-13 sz. ítéletében 6 évi börtönre mint főbüntetésre, mellékbüntetésként 7 évre a közügyek gyakorlásától eltiltotta és 500 Ft. részvagyonelkobzásra ítélte.

A Legfelsőbb Bíróság a B.IV.00170/952-40 sz. ítéletében az előző bíróság által kiszabott büntetést jogerőre emelte.

1956. áprilisában büntetésének 2/3 része letöltésével szabadult.

Nevezettre 1960 nyarán nyitottunk (szám anonimizálva) dossziét. A korábbi években voltak ellenséges megjegyzései, azonban az utóbbi időkben kedvezően nyilatkozott jelenlegi rendszerünkről, sőt politikai oktatásban is részt vett. Munkahelyén – az Oroszlányi Szénbányák Vállalat Minőségi Ellenőrző Osztályán munkájával és magatartásával meg voltak elégedve. Sok ujjítása volt. 1964. februárja óta az oroszlányi Központi Műhelyüzemben dolgozik mint műszerész.

Tekintettel múltbeli kompromittáltságára:

A l a p nyilvántartásba helyezem.

sk. aláírás Deák Mihály r. szds. osztályvezető

sk. aláírás . Frigyes János r.szds. bizottság vezetője

K:2.pl.

1.pl. III/2 Osztály 1.pl. figyelő dosszié

Barkóczi Károly ügye

Tárgy: Barkóczi Károly⁸¹

Feljegyzés.

Békéscsaba, 1951. október 3.

Barkóczi Károly

sz. 1919. szept. 4. Füzesgyarmat.

Apja: Barkóczi Károly

Anyja: Makra Eszter

foglalkozik: baromfikereskedő

lakik: Füzesgyarmat Széchenyi u 40 sz.

81 ÁBTL 3.1.9. V-82983/2. 196-199.

- Ismertesse élettörténetét.

Iparos családból származom, apám baromfikereskedő volt. Iskolai végzettségem 6 elemi, iskolai tanulmányaim elvégzése után 1940-ig apámnak segítettem a baromfi és tojás kereskedésben, 1941-től 1944-ig katonai szolgálatot teljesítettem. 1943 augusztusában megnősültem, feleségem Kovács Eszter, aki iparos családból származik. Felszabadulás után baromfi és tojás kereskedéssel foglalkoztam, 1949-ig. 1949-től a mai napig a községtől bérelt 5 kh. földön gazdálkodom.

- Részt vett-e a Szovjetunió elleni háborúban?

Igen részt vettem. 1944 december 2-án bevonultam Szolnokra a X-ik gyalogezerredárkász századához. 1941 december hótól, 1944 november hóig a Szovjet fronton teljesítettem szolgálatot. A fasiszta horthy hadseregben szakaszvezetői rendfokozatban szolgáltam. 6 hónapos tisztes iskolát is végeztem.

- Beszéljen a felszabadulás előtt és utáni politikai tevékenységéről.

Felszabadulás előtt politikai pártnak, valamint szervezetnek nem voltam tagja. Felszabadulás után 1945-ben beléptem a Nemzeti Paraszt Párt füzesgyarmati szervezetébe. Vezetőségi tisztséget nem viseltem. Részt vettem a párt gyűlésein és összejövetelein. Politikai tevékenységet nem fejtettem ki.

- Miért van az ÁVH. őrizetében?

Azért vagyok az ÁVH. őrizetében, mert tagja vagyok a Pardi Imre által vezetett „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek és mint ilyen lakásomon rejtettem 1 drb. pisztolyt, 3 tölténnyel.

- A megtartott házkutatás során miért tagadta el azt, hogy pisztolyt és töltényeket rejteget?

A pisztoly és töltények létezését szándékosan tagadtam el, mert arra gondoltam, hogy nem fogják megtalálni és cselekményemen ezzel is könnyíték.

- Vallja, hogy a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésének tagja volt. Tegyen részletes vallomást arról, hogy milyen körülmények között lett tagja a „Sárréti Sasok” szervezetének, ki szervezte be?

1950 május óta vagyok tagja a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek, Pardi Imre szervezett be.

Pardi Imre volt úribirtokos füzesgyarmati lakóssal 1950 május havában kerültem kapcsolatba. Aggott István Szécsenyi úti lakásában bemutatott Pardi Imrének. Aggott rámutatva közölte Párdival, hogy én politikailag „megbízható” vagyok, mert gyűlölöm a demokráciát. Ezután egy illegális megbeszélés zajlott le Párdi, Aggott és én köztem. A megbeszélés politikai tárgykörben kezdődött. Párdi elmondotta, hogy őt a demokrácia tönkretette, elvették a földjét / emlékezetem szerint 70 kh. volt/ Aggott közölte velünk, hogy ez a rendszer vette el tőle is a mézraktárát. Párdi ekkor kijelentette, hogy ez a rendszer már nem sokáig fog tartani, meg fog változni. Az országban nagyon sokan elégedetlenkednek, szervezkedni kell a demokratikus rendszer megdöntése /ellen/ érdekében.

Közölte velünk továbbá azt is, hogy Füzesgyarmaton és községen kívül működik egy illegális

fegyveres szervezkedés, melynek a neve "Sárréti Sasok" Felkért arra, hogy én is legyek a tagja a fegyveres szervezkedésnek, melyet ő vezetett.

Én, mivel demokrácia ellenes vagyok vállaltam és kijelentettem, hogy rám mindenkor számíthat. Párdi ez alkalommal még azt is elmondotta, hogy a szervezkedés tagjai ha egymás mellett mennek el, úgy köszönnek, hogy a jobbkezüket a szívükhöz teszik.

A „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésbe való beszervezésem az elmondottak alapján történt.

– Tegyen vallomást arról, hogy mi volt az illegális fegyveres szervezkedésük célja?

A célkitűzéseket Párdi és az szervezkedés titkára Fejér László füzesgyarmati lakos ismertette velem. A „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek az volt a célja, hogy az esetleges III. világháború idején, amikor az imperialista hatalmak megtámadják a Szovjetuniót és a népi demokratikus országokat, az ő segítségükkel Magyarországon fennálló rendszert megdönteni és a hatalmat átvenni fegyveres úton. A hatalom átvétele után az államapparátusba részünkről politikailag „megbízható személyeket” tenni. Közhivatalok megszállása szintén fegyveres úton. A szervezkedés célja volt továbbá az is, hogy a vezető állásban lévő kommunistákat fizikai úton meg kell semmisíteni és az amerikai angol csapatok segítségével mindent elfoglalni. Az illegális fegyveres szervezkedés célja a hatalomátvétel után a királyság visszaállítása, Ottó visszahívása és trónra ültetése. A szervezkedés célkitűzéseiről Párdi nekem többször tett említést.

– Mi volt a véleménye a szervezkedés célkitűzéseivel kapcsolatban?

Én a szervezkedés célkitűzéseit magamévá tettem és helyeslem azt. Nekem is az volt a véleményem, hogy a demokratikus rendszert meg kell dönteni. Angol-amerikai beavatkozás és belső harcok útján. **Mint demokráciaellenes érzelmű személy a világvevő készülékemen állandóan hallgattam a „Szabadeurópa” és az „Amerika hangját” Szovjetunió és demokratikus országok ellen szóló adásait.**

Ezekből az adásokból mindig erőt merítettem és azt a reményem tápláltam, hogy hamarosan rendszerváltozás lesz. A rendszer megdöntésénél komoly tényezőként számoltam a külföldi segítségén kívül a fegyveres szervezkedéssel is.

– Párdi Imre füzesgyarmati lakos által vezetett illegális fegyveres szervezkedés eredete mikorára nyúlik vissza?

A „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés eredete visszanyúlik vezetőnk, Párdi Imre felszabadulás utáni internálásáig. Párdi Imrétől tudom, hogy a felszabadulás után internálva volt, az internálása tartamát és okát nem tudom, mert velem nem közölte. Párdi az internáló táborban kapcsolatba került 4-5 internálttal, akikkel elhatározták, hogy amikor kszabadulnak az internáló táborból, mindannyian egy illegális fegyveres szervezkedést fognak kezdeni a demokratikus rendszer megdöntése érdekében.

Az elhatározásukhoz híven kezdte meg Párdi a szervezkedést. Év-szám szerint nem tudom, hogy a „Sárréti Sasok” mikor kezdte a működését, amikor engem Párdi 1950-ben beszervezett,

akkor már működött a szervezkedés.

- Párdinak a 4-5 internált társa hól fejt ki illegális szervezkedést.

Párdinak 4-5 volt internált társának a nevét és a lakcímét nem tudom, arról sincs tudomásom, hogy ezek a személyek, hól fejtenek ki szervező munkát.

- Nem mond igazat, mert tudása van arról, hogy a Párdi 4-5 volt internált társa, jelenleg hól fejt ki szervező munkát. Erre a kérdésre még visszatérünk.

Kihallgatását ideiglenesen megszakítom.

Felvette: Füzesi Győző áv. hdgy.

Aláírás: Barkóczy Károly

Gépelte: NJ-né. irn.

Tárgy: Barkóczy Károly⁸²

Feljegyzés.

Békéscsaba, 1951 október 29.

-Házkutatás során az Ön lakásán a tető nádja között keresve találtunk 1 drb. 7.65-ös Frommer gyártmányú pisztolyt, 4 drb. tölténnyel. Tegyen vallomást arról, hogy az említett fegyvert és lőszert kitől szerezte és milyen körülmények között?

A „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés egyik tagjával Komsa János borbélymessterrel szoros kapcsolatot tartottam fenn. Gyakran jártam a lakására, ahol a szervezkedésünkkel kapcsolatos megbeszéléseket folytattunk. Az egyik ilyen megbeszélés alkalmával hozzánk jött Fejér László és Fekete Péter. Fehérről már előző kihallgatásom során tettem említést. Fekete Péter kb. 27 év. körüli, v. honvéd tiszt, volt Füzesgyarmati, jelenleg Szegedi lakós. Fekete nem tudom, hogy tagja volt-e a „Sárréti Sasoknak”.

Emlékezetem szerint ez alkalommal Fejér László átadott nekem 2 drb. pisztolyt és kb. 45 drb. töltényt, és 2 drb. Vécsei kézigránátot. Fejér László azzal a meghagyással adta át a fegyvert és a lőszert, hogy annak egyikét, egy fémszínű pisztolyt Komsának adjam vissza. Előzőleg azonban hozzam rendbe mind a két fegyvert. A másik pisztolyt egy Frommer gyártmányút, 7.65-öst Fejér nekem adta.

A 2 drb. pisztolyt és a 44 drb. töltényt Fejér László és Fekete Péter honnan szereztek?

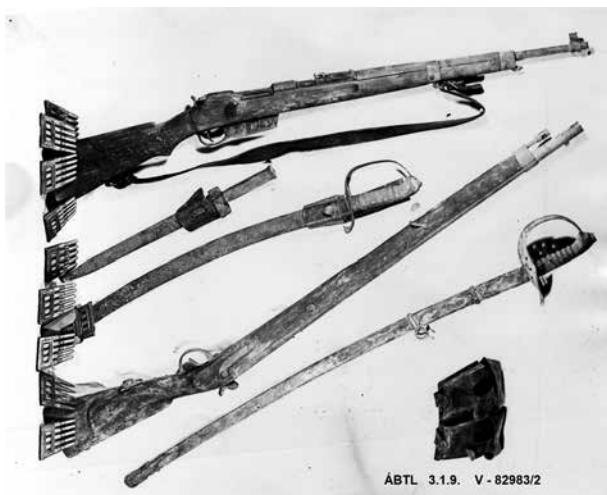
Az említett 2 drb pisztoly és a 44 drb töltény Fekete Péter, volt honvéd tiszt tulajdona volt, melyet még a katonaságtól hozott haza. Fejér László közléséből tudom, hogy Fekete a töltényeket és a pisztolyokat nagybátyja lakásának az udvarában, az ólban rejtette el még 1944-ben. Valószínűnek tartom, hogy Fekete Péter és Fejér László a 2 pisztolyt és a töltényeket Komsa

82 ÁBTL 3.1.9. V-82983/2. 234-238.

lakására hozta, aznap áshatta ki a rejtékhelyről, mert mind a két darabon földnyomok voltak láthatóak.

Fegyverek: pisztoly, boxer, tölténytáska

Fegyverek: puszkák tölténytáskával, kardok, szurony

Fekete bizonyára meg akart szabadulni a fegyverektől azért ásta ki és adta nekem, valamint Komsának.

- Mit csinált a 2 drb. pisztollyal, a 44 drb. tölténnyel és a 2 drb. Vécsei kézigránáttal?

Én mindkét pisztolyt a lakásomra hazavittem. Otthon megtisztogattam, petróleummal lemos-tam. Ugyanezen a napon megjelent a lakásomon Komsa és élvitte a Fejér által neki ígért fémszí-nű pisztolyt kb. 40 drb. tölténnyel.

Nem tudom, hogy Komsa a neki adott pisztollyal mit csinált, velem csupán annyit közölt,

hogy eltette a töltényekkel együtt.

Én a birtokomban levő másik pisztolyt a Frommert gyártmányút egy ruha darabba tettem és elrejtettem lakásom padlásának nádteteje közé. Ez a pisztoly a lakásomon megtartott házkutatáskor is a nád közé volt elrejtve.

A 2 drb. kézigránátot még azon a napon bedobtam az állomástól kb. 400 méterre lévő csordakútba.

- Tegyen vallomást arról, hogy az említett 1 drb Frommer pisztolyon kívül még milyen más fegyverei voltak?

1945-ben Füzesgyarmaton egy budapesti Férfitől 1 " kgr. szalonnáért vásároltam illegális úton 1. drb. használható állapotban lévő pisztolyt 3 tölténnyel. A pisztolyt és a töltényeket a lakásom nádtetői részébe elrejtettem.

1951 év február havában, miután tagja lettem a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezete-
désnek az egyik bizalmas beszélgetésen, mely Párdival zajlott le, szó volt arról, hogy a szervez-
kedés részére fegyvereket kell szerezni. Közöltem Párdival, hogy van egy pisztolyom.

Egy későbbi napon Párdi elkérte tőlem a pisztolyt azzal, hogy neki nagyobb szüksége van a pisztolyra, mint nekem. A pisztolyt a 3 tölténnyel együtt Párdinak odaadtam.

Pár hét múlva érdeklődtem Párditól, hogy mi lett a pisztolyommal. Azt a választ kaptam tőle, hogy Imre nevű személynek adta oda.

Imrével kapcsolatban csupán annyit tudok, - Párdi elmondása alapján, - hogy kőrözt szelvény. Szervezkedéssel foglalkozik, volt honvéd őrmester. Az országot járja és a népi demokrácia ellen szervezkedik. Imre nevű személyről bővebbet nem tudok mondani.

- A „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés többi tagjai közül kik rendelkeznek fegyverrel?

Nincs tudomásom arról, hogy a már megnevezett személyeken kívül még kik rendelkeznek fegyverrel.

- Ezt a vallomását nem fogadom el! Erre a kérdésre még visszatérünk. Eddigi kihallgatása során vallotta, hogy a szervezkedés egyik főfeladatához tartozott a nagyobb mennyiségű fegyver szerzése. Mondja el, hogy a nagyobb mennyiségű fegyvert honnan akarták megszerezni?

Mint ahogy már vallottam, szervezkedésünk főfeladatul tűzte ki, hogy nagyobb mennyiségű fegyvert szerez. Ezt a feladatot külföldi segítség révén akartuk megoldani.

1951 tavaszán, az egyik bizalmas megbeszélésen, melyen jelen volt Párdi, Fejér és én, **Fejér** megemlítette, hogy jó lenne, ha szervezkedésünk felvenné a kapcsolatot a külföldön élő Kissbarnaki Ferenc volt tábornokkal, akitől anyagi segítséget szeretnénk. Onnan biztosan kapnánk nagyobb mennyiségű fegyvert is. Fejér megemlítette, hogy ő szívesen kimenne Jugoszláviába. Éjnek idején hozná repülőgépen a fegyvereket.

Párdi egy esetben közölte vele, hogy Szeghlom és Vésztő között elterülő részen a Mávor pusztán van egy állami gazdaság. Az Állami Gazdaságban katonaság állomásozik. Fegyverraktár van itt, amit majd fel lehet a részünkről használni, a hatalom átvétele idején. Ezzel kapcsolatban

bővebb magyarázatot Párdi nemadott.

– Milyen célból rejtegette a fegyverét és a lőszert?

A „Sárréti Sasok” nevű szervezkedésünk fegyveres jellegű volt. A hatalmat fegyveres úton akartuk átvenni. E cél érdekében rejtegettem a fegyverem. Az említetteken kívül Komsa János feladatomul tűzte ki, hogy a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés titkos adó-vevő készülékét én biztosítsam. A biztosítást fegyver segítségével láttam megoldhatónak.

– Mondja el részletesen mit tud a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés titkos adó-vevő készülékéről?

1950 november havában Komsa János közölte velem, hogy ő készít egy titkos adó-vevő készüléket, amely olyan nagyhatású lesz, hogy amerikával is rajta beszélni.

A titkos adót nekem március hában személyesen is megmutatta. Komsa 2 drb ládát mutatott, 30x20 cm-es nagyságúak voltak. Az egyik láda, mely barnára volt festve, tele volt drót tekercsekkel. Ezt ki is próbálta előttem. A ládából kivezető huzalt bekapcsolta a falból kivezető dróthuzalba. Ugyancsak a ládából kinyúlt egy 20 cm dróthuzal melynek végén úgynevezett banándugó volt. Ezt a banándugót a láda tetején lévő lukak egyikébe dugta. Ezután a gyenge fénnel égő körte mindjobban erősebb fényt adott.

Komsa kijelentette, hogy ez a rész a titkos adó-vevő készülékhez tartozik. Áramerősítő, melylyel a az áram erősségét fel tudja emelni a szükséges fokra.

A másik láda ugyancsak barna színű deszkából készült, kb. 25-30 cm nagyságú méretekkel. Belső szerkezetét nem láttam. Rendeltetését nem ismerem. Komsa kijelentette, hogy ez a 2 láda az épülő titkos adó-vevő alkatrészei.

Közölte velem, hogy a rádió alkatrészek árusítását zárolták, de azért igyekszik azokat beszerezni. Szüksége volna rádió lámpákra.

– Vallomásából kitűnik, hogy a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés rádiósi feladataival Komsa János foglalkozott. Tegyen vallomást arról, hogy Komsa János ki által lett megbízva a rádiósi tisztséggel, annak betöltésével?

1951 január havában a Füzesgyarmati lakósomon egy illegális megbeszélés zajlott le, melyen én, Párdi és Komsa János vettünk részt. Ezen a bizalmas megbeszélésen **Komsa önként vállalta, hogy a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés részére össze fog állítani egy titkos adó-vevő készüléket.**

Mint ahogy már említettem, Komsa tudomásom szerint már 1950 óta foglalkozott a titkos adó-vevő összeállításával. A szervezkedésünk vezetője Párdi Imre Komsa felajánlását, illetve vállalását helyeselte és jóváhagyta. Párdi közölte velünk, hogy amikor készen lesz a titkos adó-vevő készülék, ő azon keresztül egy népi demokrácia ellenes beszédet fog tartani.

Komsa János megemlítette, hogy amikor elkészül a titkos adó-vevő, be fogja szerelni és működésbe hozza egy rejtkehelyen. Kijelentette, hogy a rejtkehelyet senkinek sem hajlandó megmutatni. Csupán annyit közölt velünk, hogy oda a falból kell lejárni.

Erről a rejtékhelyről már korábbi vallomásomban tettem említést. Ugyanis ide akarták Párdi és Komsa elrejteni Blankestein Pált.

A titkos adó-vevőt több esetben nem láttam. Tudomásom mindig úgy volt, hogy nem készült el a hiányzó alkatrészek miatt.

Megemlíteni kívánom, hogy a titkos adó-vevő készülék üzembehelyezése érdekében tevékenységet fejtettem ki. Budapesten próbáltam szerezni rádió lámpákat, de nem sikerült.

- A titkos adó-vevő készülék létezéséről, illetve üzembeállításáról a szervezkedés többi tagjai közül kik tudnak?

Arról, hogy a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés rendelkezik egy titkos adó-vevővel, - mely összeállítás alatt állt - tudomással bírt Párdi Imre, Fejér László, Técsi Géza.

Kihallgatását megszakítom.

Felvette: Füzesi Győző áv. fhdgy.

gyanúsított: Barkóczi Károly

Gé.e: NJ-né.

Barkóczi Károly személyére vonatkozó megjegyzés⁸³

(...)

Barkóczi Károly kispolgári családból származik, apja baromfi kereskedő volt. Iskolai tanulmányainak befejezése után 1940-ig apjának segített a baromfi kereskedelembe. 1940-től katona volt, a felszabadulás után 1949-ig baromfi- és tojáskereskedelemmel foglalkozott. 1949-től 5 kat.hold földbérleten dolgozott.

Előadó megjegyzése:

Kihallgatásának első napjaiban csak részbeni beismerésben volt. Késői időben őszinte vallomást tett.

Füzesi Győző

Fekete Péter gyanúsított jegyzőkönyve⁸⁴

ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁG

Készült Békéscsaba 1951 évben november hónap 13 napján, a gyanúsított meghallgatása alkalmával.

Gyanúsított személyi viszonyairól az alábbiakat adja elő:

83 ÁBTL 3.1.9. V-82983/2. 254.

84 ÁBTL 3.1.9. V-82983/1. 107-110.

Családi és utóneve: **Fekete Péter**

Atyja családi és utóneve: Fekete János

Anyja családi és utóneve: Homoki Emma

Születési 1928 év augusztus hó 26 nap.

Születési helye: Körösladány város Békés megye.

Nemzetisége: magyar

Anyanyelve: magyar

Állampolgársága: magyar

Lakóhelye: Szeged, Tímár utca 12 szám

Szociális származása: kispolgári

Szociális helyzete: időellemző

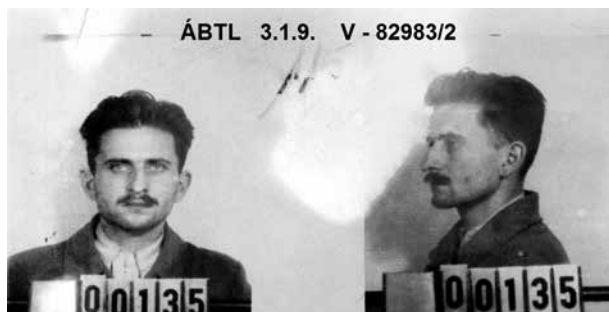
Szakképzettsége: jogász

Utolsó és azt megelőző munkahelyei és beosztásai: 1950 júliustól 1951 január hó 15-ig bérel-számoló Debrecenben a Vas és fémhulladék Tájközpontnál, 1951 januártól április hóig a Szegedi Ruhagyárban bérelszámoló, 1951 júliustól a Szegedi Fémipari Egyesületnél időellemző.

Pártállása: legutolsó párttagsága: pártonkívüli

utolsó párttagságát megelőzően melyik pártnak volt tagja: pártonkívüli

Milyen tömegszervezetnek volt tagja utoljára, milyen funkciója volt: DISZ-nek és a Vasas Szak-szervezetnek volt a tagja.

Fekete Péter – börtönfotók – ÁBTL 3.1.9 V-82983/2

A feltett kérdésekre a következőket adom elő:

Kispolgári családból származom, apám kovácsmester volt. 1936-ban örökbefogadott nagybátyám Fekete János 24 kat.holdas kulák. Középiskoláim 1942-ben Szeghalmon végeztem el. 1943-44-ben Nagyváradon a Gábor Áron tüzér hadapród iskola növendéke voltam. A felszabadulás után 1945 és 46 évben katonai szolgálatot teljesítettem Debrecenben a 11. pótkeret tüzér-osztálynál és a 22-es határvasdász zászlóaljnál. Közben magánúton letettem a VI.-VII. és VIII. gimnáziumot. Ezután a Jogügyi egyetemet végeztem el. 1950 júliusától 1951 január hóig Debrecenben a Vas és

Fémhulladék Vállalatnál bérelszámoló voltam. Debrecenben anyámnál laktam, aki 10 évig a Debreceni fogházban felügyelőnői beosztásban dolgozott. 1951 január hótól április hóig Szegeden a Ruhagyár alkalmazásában voltam, ahol szintén bérelszámolói munkaköröm volt. 1951 júniustól őrizetbevételemig a Szegedi Fémipari Egyesülésnél időlemezőként dolgoztam.

Gyanúsítást megértettem, bűnösnek érzem magam, mert tudomással bírtam 1949-ben működő „Sárréti brigád” illegális fegyveres szervezkedésről és tagja voltam a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek, melyet fegyverekkel és robbanó anyaggal is elláttam.

A „Sárréti brigád” illegális fegyveres szervezkedésről augusztus havában nyertem tudomást, **Komsa János 34 év körüli borbély fűzesgyarmati lakos lakásán, ahol Aggott István kb. 40 év körüli fűzesgyarmati lakos közölte velem, hogy létrehozott egy illegális fegyveres szervezkedést „Sárréti brigád” elnevezés alatt, melynek célja a demokratikus rendszer megdöntése és a hatalom átvétele. A szervezkedés vezetőjétől Aggott Istvántól értesültem arról, hogy rendelkeznek egy titkos adó-vevő készülékkel, amelyen ez alkalomkor Aggott egy demokrácia ellenes beszédet mondott. Ezután Aggottal hosszabb időn keresztül nem találkoztam. Ez a szervezkedés a későbbi időben feloszlott.**

Beismerem, hogy 1946-ban a honvédségtől való leszerelése alkalmával, magammal hoztam 2 db pisztolyt kb 8 db hozzávaló tölténnyel és 2 db „Vécsei” kézigránátot. Ezeket a fegyvereket gondos kezelés után szüleim lakásán a disznóólban ládába helyezve elástam.

1951 január havában Komsa János fűzesgyarmati lakos felkeresett Szeged, Valéria tér 14. szám alatti lakásomon és felszólított, hogy az általam rejtegetett fegyvereket adjam át, mert azokra neki szüksége van. Komsának ez alkalomkor ígéretet tettem a fegyverek átadásával kapcsolatban.

1951 március havában szüleimnél Fűzesgyarmaton tartózkodtam, és ez alkalommal kiástam az elrejtett fegyvereket és a gránátokat a disznóólból, azokat házunk kertjében Komsának átadtam azzal, hogy a fegyvereket és a gránátokat rejtse el.

A fegyverek átadása után 1951 április végén szereztem arról tudomást, hogy Komsa János tagja a „Sárréti Sasok” nevezetű illegális fegyveres szervezkedésnek és rajta keresztül a 2 db pisztolyt, töltényeket valamint a 2 db kézigránátot a szervezkedés rendelkezésére bocsájtottam.

Beismerem, hogy az előttem felmutatott 7.65-ös ismétlőpisztoly, valamint a 7.65-ös Frommer gyártmányú pisztoly és a 2 db „Vécsei” kézigránát azonos azzal, melyet én 1951 március hóban szüleim fűzesgyarmati lakásán átadtam Komsa Jánosnak.

Beismerem, hogy 1951 április óta tagja vagyok a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek, amelyben **Fejér László 28 év körüli volt horhysta tiszt, fűzesgyarmati lakos szervezett be.** 1951. április hó 20-án megtartott esküvőre Fejér Lászlót is meghívtam, szegedi lakásomra ahol egy bizalmas megbeszélés zajlott le köztem és Fejér László között. Fejér közölte velem, hogy Fűzesgyarmaton és környékén működik egy illegális fegyveres szervezkedés „Sárréti Sasok” elnevezés alatt, amely illegális fegyveres szervezkedés célja egy esetleges harmadik világháború idején a népidemokratikus rendszer megdöntése és a hatalom fegyveresen

való átvétele. Közölte velem Fejér, hogy ő a szervezkedésben vezetői beosztásban van. Ezekután felszólított arra, hogy legyek tagja a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek. Fejér felszólítására én közöltem vele, hogy mivel most nősülök és távol vagyok Füzesgyarmattól, így aktív tevékenységet nem tudok kifejtetni. Kihangsúlyoztam azonban, hogy az illegális fegyveres szervezkedésben hajlandó vagyok résztvenni. Az illegális fegyveres szervezkedésben tevékenységet nem fejtettem ki. Rajtam kívül tagja még a szervezkedésnek Fejér László, Komsa János és Barkóczi Károly füzesgyarmati lakosok.

Vallomásomat az igazságnak megfelelően, minden kényszer nélkül tettem meg, az helyesen van felvéve, melyet elolvasás után h.h. aláírom.

Felvette: Füzesi Győző, áv. hdgy
gyanúsított: Fekete Péter
Micsivai Mária jkv.vez., áv. irn.

Czeglédi Pál gyanúsított jegyzőkönyve⁸⁵

Czeglédi Pál

ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁG

Készült: Békéscsaba, 1951. november 14. napján a gyanúsított kihallgatása alkalmával.

A gyanúsított személyi viszonyairól az alábbiakat adja elő:

1. Családi és utóneve: **Czeglédi Pál**
2. Atyja családi és utóneve: + Pál
3. Anyja családi és utóneve: Kovács Erzsébet

85 ÁBTL 3.1.9. V-82983/1. 144-147.

4. Születési 1924.év április hó 28. nap.
5. Születési helye: Füzesgyarmat város Békés megye.
6. Nemzetisége: magyar
7. Anyanyelve: magyar
8. Állampolgársága: magyar
9. Lakóhelye: Füzesgyarmat, IV. kültelek 42.sz.
10. Szociális származása: kis iparos
11. Szociális helyzete: munkás
12. Szakképzettsége: kárpitos
13. Utolsó és azt megelőző munkahelyei és beosztásai (felszabadulás előttiek is felsorolandók): füzesgyarmati ÁMG. traktoros. Füzesgyarmat téglagyár 1949-ben debreceni magasépítő vállalat, földmunkás. Előzően mint kárpitos segéd különböző helyeken volt alkalmazva.
14. Pártállása
 - a. legutolsó párttagsága: pártonkívüli
 - b. utolsó párttagságát megelőzően melyik pártnak volt tagja? (felsorolandók úgy a felszabadulás előtti, mint utáni párttagságok, időpont feltüntetésével.) pártonkívüli
15. Tömegszervezeti tagsága: -

A lap alján sajátkezű aláírás: Czeglédy Pál

A feltett kérdésekre a következőket adom elő:

Apám kárpitos mester volt, 1942-ben halt meg. Iskoláim elvégzése után 1936-ban napszámos, majd 1937-ben kárpitos tanuló lettem. 1945-ben nyertem kárpitos segédi képesítést. Mint segéd 1941-44-ig Budapesten és Szegeden különböző helyeken voltam alkalmazva.

A felszabadulás után Füzesgyarmaton földmunkásként, majd Püspökladány községben kárpitos segédi minőségben dolgoztam. 1951 szeptemberétől a füzesgyarmati ÁMG. alkalmazásában állottam traktorosi minőségben.

A gyanúsítást megértettem, bűnösnek érzem magam, mert 1951. februárjától őrizetbevételemig tagja voltam Párdy Imre füzesgyarmati lakos által vezetett „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésnek. A szervezkedés számára fegyvert szereztem be. Az illegális szervezkedésnek célja volt egy általunk remélt „3. világháború esetén a hatalmat fegyveres úton átvenni”.

A „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésbe Végh Imre, volt horthysta törm., körözés alatt álló személy szervezett be.

Végh Imrét 1951. februárjában, Füzesgyarmaton egy barátom révén ismertem meg. Megismerkedésünk alkalmával Végh elmondotta, hogy a felszabadulás előtt elkövetett háborús és népellenes bűncselekményei miatt körözés alatt áll. Közölte, hogy tagja a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésnek, melyet Párdy Imre füzesgyarmati

lakos vezet. Kitért arra is, hogy az illegális szervezkedés számára beszerzéseket végez. Elmondotta, hogy az illegális szervezkedés célja „egy 3. világháború esetén a hatalmat fegyveres úton átvenni”. Felhívott, hogy lépjek be az illegális szervezkedésbe. Végh felhívására beléptem a „Sárréti sasok” közé.

Végh megbízott azzal, hogy a szervezkedés számára fegyvereket szerezzek be.

Nevezett megbízása révén beszerzésem után rövid idő múlva – 1951. február végén – 1 db. 95. mintájú /B-1001 gyári számú/ Mandlicher⁸⁶ gyártmányú puskát szereztem be, 25 db hozzávaló lőszerrel.

A beszerzett fegyvert lakásomon elrejtettem, majd 1951. márciusában, miután Végh felkeresett lakásomon és a fegyvert felajánlottam a szervezkedés számára, Végh utasítására mind a fegyvert, mind a lőszer egy zsákba csomagolva a tanyámhoz kb. 100 méterre eső Füzesgyarmat Gólyási u. mentén elterülő földem szélén lévő széna-boglyában elrejtettem.

Ugyanakkor közöltem Végh-hel, hogy tudomásom van arról, hogy Égető Bálint füzesgyarmati lakos házának udvarában lévő kútba 1db. katon-fegyver van elrejtve.

Fegyverek: Szurony puskacsövön

Megígértem Véghnek, hogy ezt a fegyvert is megszerzem az illegális szervezkedés számára. A későbbi találkozásaink során – az időre pontosan nem emlékszem – Végh a „Sárréti Sasok” szervezkedés tagjaira vonatkozóan elmondotta, hogy a szervezkedés vezetője Párdy Imre, füzesgyarmati lakos, helyettese Fejér László, volt horthysta hdgy. Tagjai: Komsa János borbély mester, és Barkócy Károly kereskedő, füzesgyarmati lakosok.

Említette, hogy a felsoroltakon kívül több tagja van az illegális szervezkedésnek, azonban ezeket a személyeket nem nevezte meg.

Sajátkezű aláírás a lap alján: Czeglédy Pál

Az Államvédelmi Hatóság által a nyomozati eljárás során őrizetbe vett, előttem felmutatott

86 Értsd: Mannlicher.

1db. 95. mintájú /:B-1001 gyáriszámú:/ Mandlicher gyártmányú puskában és a hozzávaló 25db. lőszerben határozottan felismerem az általam 1951. márciusában Füzesgyarmat határában lévő tanyámhoz kb. 100 méterre eső Füzesgyarmat Gólyási út mentén elterülő földem szélén lévő széna-boglyában elrejtett tárgyakat, melyeket az illegális szervezkedés számára őriztem.

Beismerem továbbá, hogy ugyancsak előttem felmutatott Égető Bálint füzesgyarmati lakos udvarában lévő kútban az ÁVH. által megtalált 95. mintájú /:X.397. gyári számú:/ Mandlicher gyártmányú fegyver azonos azzal a tárggyal, amit 1951. márciusában Végh Imrének a szervezkedés részére felajánlottam.

Beismerem azt is, hogy a „ ” illegális szervezkedésben végzett tevékenységgel aktívan felléptem a magyar népi demokrácia ellen, abból a célból, hogy résztvegyek abban **az illegális fegyveres szervezkedésben, melynek célja volt egy „3. világháború esetén a hatalmat fegyveres úton átvenni”.**

Mást előadni nem kívánok, vallomásomat minden kényszer alkalmazása nélkül tettem meg. A jegyzőkönyvet elolvasás után h.h. aláírom.

Felvette: [olvashatatlan aláírás], áv.hdgy.

gyanúsított: Czeglédy Pál

Tárgy: „Sárréti Sasok” szervezkedésből őrizetbe vett személyek feljegyzésének kivonata⁸⁷

Gépelte: Csurzás Mária áv. írnok

Készült: 1 példányban

Jelentés.

Békéscsaba, 1951. november 8.

Párdy Imre szül. 1895. jan. 22.-én, anyja: Siró Julianna, gazdálkodó, Füzesgyarmat, I. ker. 24. sz. alatti lakos kihallgatása folyamán elmondta, hogy 1946. áprilisában internálták, ahol 1947. decemberéig volt, azért, mert 1919-ben több demokratikus érzelmű embert bezárattott. Az internáló táborban kapcsolatba került Digis Vidor, volt orsz. gyűl. képviselő budapesti lakos, Zsengellér József, volt orsz. gyűl. képviselő, ceglédi, Dr. Szigeti László, volt bírósági ügyvéd, zirci lakos, Szórádi Ferenc énekes, miskolci lakos.

Gidófalvi Pál, volt sportegyleti elnök, budapesti lakos, Marnó Béla, volt alispán, budapesti lakos. Tahi István, volt árvaszéki elnök.

A fenti személyekkel politikai jellegű kapcsolatban állt, kikkel több esetben folytatott politikai jellegű vitát és megbeszéléseket. **A megbeszélések legitimista irányúak voltak, s valameny-**

⁸⁷ ÁBTL 3.1.5. O-9039/1. 245-248.

nyien azon az állásponton voltak, hogy a királyság visszaállítása sokkal előnyösebb, mint bármely más államforma. A fenti személyek Ottó Visszaállítása mellett foglaltak állást.

Az internáló táborban folytatott megbeszéléseknek alapján olyan határozatot hoztak, mely szerint a szabadulásuk után valamennyien illegális szervezkedést hoznak létre egy általuk várt háború elősegítésére a népidemokráciák megdöntésére.

Pardi Imre a határozatot magáévá is tette és 1949. februárban létrehozott egy illegális szervezkedést „Sárréti Brigád” néven. Azonban 1950. telén nevet változtattak és a szervezkedésnek a „Sárréti Sasok” elnevezést adták.

A szervezkedésnek az volt a célja, hogy az általuk várt háború esetén a hatalmat fegyveres úton átvegyék, megszállják elsősorban az MDP. helyiségeit, tömegszervezeteket, s a közigazgatási hivatalokat.

Hoztak olyan határozatot, hogy mind azokat, akik ellen mernek állni, azokat helyben agyonlövők. A hatalom átvételénél elsősorban a nyugati hatalmak győzelmére számítottak. A részükre szükséges fegyvereket a nyugati hatalmak segítségével akarták megszerezni.

A fegyverek megszerzése érdekében kapcsolatot kerestek Blankestein Pál „gróf” budapesti lakossal, akiről köztudomású volt, hogy angol kapcsolatai vannak.

Blankesteinnel több esetben voltak megbeszélések budapesti lakásán, ahol Fejér László a szervezkedés vezetőjének a helyettese, Nagy József pék mester fűzesgyarmati lakos és Párdy Imre szervezkedés vezetői folytattak a szervezkedés ügyében megbeszéléseket. Blankestein közölte a szervezkedés vezetőjével, hogy a fegyverek rendelkezésre állnak a szervezkedés részére abban az esetben, ha egy háború kitörne a keleti és nyugati hatalmak között.

Párdy kihallgatásánál elmondta, hogy az illegális szervezkedésbe személyesen az alábbi személyeket szervezte be, akik csoportvezetők is voltak:

Fejér László,	26 éves, foglalkozás nélküli, fűzesgyarmati lakos.
Técsi Géza,	35 éves, vasutas, fűzesgyarmati lakos.
Nagy József,	41 éves pék mester fűzesgyarmati lakos.
Barkóczi Károly,	32 éves, volt baromfi keresk. fűzesgyarmati lakos.
Kovács András,	34 év körüli, kereskedő, fűzesgyarmati.
Agott István	40 éves, mészkeresk. fűzesgyarmati.
Végh Imre,	40 éves, volt horthista törm. jelenleg őrizetünkben van.
Mészáros Ferenc	38 éves, szabó m. szeghalmi lakos.

A szervezkedésből jelenleg őrizetünkben van:

Párdy Imre, gazdálkodó, fűzesgyarmati lakos

Blankestein Pál

Komsa János borbély m. fűzesgyarmati lakos

Nagy József pék mester Szeghalom

Végh Imre volt ht. törm. Komádi

Fejér László, volt horhista hdgy. fűzesgyarmati lakos
Técsi Géza, volt MÁV. intéző
Barkóczy Károly, volt baromfi keresk. fűzesgyarmati lakos
Törő Mihály vízepítési technikus, szeghalmi lakos

Az illegális szervezkedésnek fegyverek is álltak a rendelkezésükre. Így pl. Barkóczy Károly tulajdonában volt egy céllövő puska, Végh Imre tulajdonában egy pisztoly, Fekete Péter volt fűzesgyarmati lakos, jelenleg Szegeden lakik, tulajdonában volt 2 db. pisztoly és több kézigránát. Párdy állítása szerint a fegyverek Fekete fűzesgyarmati lakásának környékén volt, vagy jelenleg is van elhelyezve.

Vallomásában elmondta, hogy 1951. januárjában saját lakásán tartott megbeszélésen, ahol jelen volt Fejér László, Nagy József – Fejér arról számolt be, hogy a szervezkedésnek tagjai vannak fűzesgyarmat községben. Így pl. a fűzesgyarmati rendőrőrsön is, Hánis József, akit azóta már leszereltek. Fejér arról is beszámolt, hogy a szervezkedésnek vannak emberei a gépállomáson, a helyi MDP-ben is.

Nagy József arról számolt be, hogy Szeghalmon a kapitányságon be van szervezve Debreczeni nevű r. őrmester. Közölte továbbá azt, hogy a gépállomáson, a tanácsban, az MDP-ben is vannak emberei. Ezek a helyeken fegyverek is állnak rendelkezésre.

Párdy kihallgatásában elmondta, hogy Agott István fűzesgyarmati lakos, vezetője egy szervezkedésnek, amelynek 10-12 tagja van. Ez a beszélgetés 1949. nyarán történt. Párdy és Agott által vezetett szervezkedés 1950. márciusában egyesült, ekkor nyerte a „Sárréti Sasok” elnevezést.

A szervezkedés csoportokra volt osztva, mely csoportba 25-40 főig voltak. Minden ilyen csoportnak volt egy vezetője.

A fűzesgyarmati szervezkedés vezető helyettese Técsi Géza, akihez tartoztak, mint csoportvezetők: Barkóczy Károly, Fejér László, Kovács András, Agott István.

Fejérnek, 30 embere volt, ezek közül Párdy az alábbi személyeket ismeri:

Dányi László 45 éves kocsmáros, fűzesgyarmati lakos

Bajor János, unitárius pap, fűzesgyarmati lakos

Hati Lajos tszcs-tag

Károlyi Lajos

Fekete Péter

Varga-Bai András, állomásfőnök, fűzesgyarmati lakos

Kovács András, fűzesgyarmati lakos

Agott István mészkereskedő, fűzesgyarmati lakos

Kom Lajos

Dr. Jánosi Márton közs. orvos, fűzesgyarmati lakos

Dr. Szász Ferenc

Hánis József,

Turbucz Gyula, szeghalmi lakos

Emődi József, szeghalmi lakos

Párdy vallomásában beszélt arról, hogy Hegyesi János, füzesgyarmati lakos, volt NPP. képviselő 1950. nyarán Füzesgyarmaton hozzáfogott egy szervezkedéshez melynek tagjai az NPP-ből tevődnek össze. Hegyesi szervezkedéséről Párdy, Agott és Fejér értesült.

Párdy vallomásában a „Sárréti Sasok” szervezeti felépítéséről az alábbiakat vallotta:

A szervezkedés vezetője Párdy Imre, helyettese

Técsi Géza, füzesgyarmati lakos

Nagy József szeghalmi lakos

titkár: Fejér László füzesgyarmati lakos

A „Sárréti Sasok” keretén belül működött egy hetes bizottság, melynek tagjai:

Técsi Géza

Fejér László

Agott István

Barkóczi Károly

Nagy József

Emődi József

Komsa János

Ezek a személyek kívül Párdi kijelölte zászlótartónak, 1951. márciusában lakásán Fejér László, Barkóczi Károly, Técsi Géza és Végh Imre jelenlétében Emődi Józsefet, a „Sárréti Sasok” zászlótartójának.

Párdi vallomásában elmondotta, hogy a füzesgyarmati szervezkedés vezetői az alábbi személyek:

Técsi Géza

Barkóczi Károly

Fejér László

Kovács András

Agott István

:A szeghalmi szervezkedés csoportvezetői a következők:

Nagy József főmegbízott, hozzá vannak beosztva:

Kovács Imre

Gyenge Károly,

Emődi József

Emődi Mihály,

Tárgy: A „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés ügyének lezárására javaslat.⁸⁸

„102”

32-5422/51

Távmondat. Á.V.H. Bpest. VI/1. Oszt.

Békéscsaba, 1951. november 14.

Hatóságunk 1951. április 19-én őrizetbe vette Végh Imre, /: Bpest, 1911. Wakler Teréz:/ volt horthysta törm-et. Háborús és népellenes bűncselekmény miatt körözött személyt.

Nevezett a debreceni és a békéscsabai hálózati alosztályok adatai szerint 1949-től őrizetbevételéig illegális fegyveres szervezkedésben vett részt, az általa, Szenvedy Sándor, mezőpeterdi és Párdy Imre, füzeggyarmati lakos vezetése mellett.

Hálózati és vizsgálati adataink szerint a háborús és népellenes bűncselekmény miatt körözés alatt álló Végh Imre 1949 augusztusában Szenvedy Sándor, mezőpeterdi alkossal egy szervezkedést kezdeményezett, célul tűzve ki, a Magyar Népköztársaság „megdöntését”. A szervezkedés számára Püspökladány községben beszerzéseket eszközöltek.

A Szenvedy-féle illegális szervezkedés, mely kb. 14 személyből állott, 1950. elején felső kapcsolat hiányában működését ideiglenesen beszüntette.

1950 szeptemberében Végh kapcsolatba került G. Nagy Pál csökmői lakossal, akinek felhívására csatlakozott Törő Mihály szeghalmi lakos vezetése alatt álló illegális fegyveres szervezkedéshez. Törő megbízása folytán Hajdú-Bihar, Szolnok és Békés megye területén beszerzéseket hajtott végre. A beszervezettek létszáma meghaladta a 40 főt.

Törő Mihály által vezetett illegális szervezkedésnek nem volt felső kapcsolata, így Végh Mészáros Ferenc, szeghalmi lakoson keresztül kapcsolatot teremtett 1950. januárjában a Párdy Imre által vezetett „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedéssel. Párdy által vezetett „Sárréti Sasok” szervezkedés – a hozzá kapcsolt Törő-féle szervezkedéssel együttes létszáma meghaladta 80 főt.

A „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés célja volt egy általuk remélt „3. világháború esetén a hatalmat fegyveres úton átvenni”. Ennek érdekében aktív tevékenységet fejtettek ki a magyar népi demokrácia ellen, fegyverek gyűjtésében, a szervezkedés kiterjesztésében, továbbá az imperialista rádió népi demokrácia ellenes adásainak terjesztésében.

A „Sárréti Sasok” féle szervezkedés Blankenstein Pál budapesti lakoson /:vont gróf, földbirto-
kos:/ keresztül kapcsolatban állott a budapesti angol követséggel. A követségen keresztül kívántak összeköttetést teremteni nyugaton tartózkodó Kisbarnaky Farkas Ferenc, volt horthysta

88 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 413-417.

tábornok vezetése mellett állomásozó fasisztakülönítménnyel. Számítottak arra, hogy egy esetleges „rendszerváltozás” esetén nevezett különítményével támogatja szervezkedésüket.

A fentieket alátámasztják az alábbi tárgybizonyítékok:

1. 5 db. katonafegyver,
2. 80 db. puskalőszer
3. 3 db. pisztoly
4. 7 db. pisztolylőszer
5. 2 db. kard
6. 2 db. szurony

A „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedés felszámolása során 13 főt vettünk őrizetbe, akiknek a gyulai államügyészséghez való átadását javasoljuk.

1./ Végh Imre /:Bpest, 1911. Wakler Teréz:/ komádi lakos, volt horthysta törm. Beismerte, hogy a múltban mint a VI./5. KMSZ. „halálszázad” szolgálat vezetője résztvett emberek törvénytelen megkínzásában és 8 fő munkaszolgálatos törvénytelen kivégzésében, majd 1949-től mint fő szervező Szenvedy Sándor és Törő Mihály-féle, továbbá

Párdy Imre által vezetett „Sárréti Sasok” illegális szervezkedésben aktív tevékenységet fejtett ki a népi demokrácia ellen. Több személyt szervezett be, továbbá őrizetbevételekor 1 db. pisztolyt és 3 db. lőszert rejtetett. A szervezkedés számára még 1 db. fegyvert és szuronyt is beszerzett.

2./ Párdy Imre /:Füzesgyarmat, 1895. Siró Julianna:/ füzesgyarmati lakos, kulák, volt horthysta fhdgy. beismerte, hogy 1949-től „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedést vezetett, mely kezdeményezésére jött létre. Létszáma meghaladta a 80 főt. Kapcsolatot teremtett a budapesti angol követséggel fegyverek szerzése céljából továbbá a nyugaton tartózkodó fasiszta magyar erőkkal való kapcsolatfelvétel miatt. Utasítást adott titkos rádió adó-vevő készülék elkészítésére, továbbá fegyverek beszerzésére. Végh Istvánnak 1 db. pisztolyt adott át.

3./ Fejér László /:Füzesgyarmat, 1925. Párdy Ilona:/ füzesgyarmati lakos, horthysta hdgy. beismerte, hogy 1950. júniusától tagja volt a „Sárréti Sasok” illegális szervezkedésnek, a szervezkedésben Párdy helyettese volt. Több személyt szervezett be, az angol követség segítségével nyugatra akart kijutni, hogy Kisbarnaki-val a kapcsolatot felvegye. Rendszeresen terjesztette az imperialista rádió uszító adásait. Lakásán 2 db. fegyvert, 55 db. puskalőszert, 2 db. kardot és 1 db. szuronyt rejtetett, amit a szervezkedés részére felajánlott.

4./ Blankenstein Pál /:Füzesgyarmat, 1906. Eszterházy Mária:/ tiszasúlyi lakos, volt gróf és földbirtokos. Beismerte, hogy 1949. decemberétől tagja volt a „Sárréti Sasok” szervezkedésnek. Kapcsolatban állott a budapesti angol követséggel. Fejértől államtitkokat képező híryanagot vett át.

5./ Nagy József /:Szeghalom, 1909. Barta Zsófia:/ szeghalmi lakos, korcsmáros. Beismerte, hogy 1950. óta tagja a „Sárréti Sasok” illegális szervezkedésnek. A szervezkedésben vezető funkciót töltött be, beszerzéseket hajtott végre.

6./ Fekete Péter /:Körösladány, 1928. Homoki Emma:/ szegedi lakos, műszaki tisztviselő. Beismerte, hogy 1951. áprilisától vesz részt a „Sárréti Sasok” illegális szervezkedésben. 1946. óta 2 db. pisztolyt és 2 db. kézigrányt rejtgetett, amit a szervezkedés számára felajánlott.

7./ Barkóczy Károly /:Füzesgyarmat, 1919. Makra Eszter:/ füzesgyarmati lakos, kereskedő. Beismerte, hogy 1950. május óta vesz részt a Párdy által vezetett szervezkedésben. A szervezkedésben vezető funkciót töltött be, mint ilyen 2 db. pisztolyt rejtgetett. Feladata volt a szervezkedés részére létrehozandó titkos adó fegyveres biztosítása.

8./ Komsa János /:Füzesgyarmat, 1919. Kecskeméti Eszter:/ füzesgyarmati lakos, fodrászmester. Beismerte, hogy 1951. januárjától tagja a „Sárréti Sasok” szervezkedésnek. A szervezkedés részére titkos adó létrehozásával volt megbízva. E célból a szükséges rádió készülék alkatrészeinek beszerzését megkezdte. 1 db. pisztollyal rendelkezett.

9./ Técsi Géza /:Szeged, 1914. Karkecz Julianna:/ füzesgyarmati lakos, volt MÁV. intéző. Beismerte, hogy 1950. júniusától a „Sárréti Sasok” illegális szervezkedésnek vezető tagja volt. Megbízatást kapott a szervezkedés kiterjesztésére a MÁV-on belül. Rendszeresen terjesztette az imperialista rádió uszító adásait.

10./ Mészáros Ferenc /:Kecskemét, 1913. Buzás Mária:/ szeghalmi lakos, volt horthysta rendőr őrm. Beismerte, hogy 1951. tavasza óta tagja volt a „Sárréti Sasok” illegális szervezkedésnek. Feladata volt beszerzések végrehajtása és fegyverek beszerzése.

11./ Czeglédi Pál /:Füzesgyarmat, 1924. Kovács Erzsébet:/ füzesgyarmati lakos, kárpitos s. Beismerte, hogy 1951. februárjától tagja volt a Párdy féle illegális szervezkedésnek. A szervezkedés részére 1 db. puskát és 25 db lőszert szerzett be. 1 db. puska beszerzését pedig kilátásba helyezte.

12./ Baranyai Ferenc /:Szeghalom, 1892. Fülöp Julianna:/ szeghalmi lakos, kulák. Beismerte, hogy Végh Imre körözés alatt álló személyt rejtgette, tudomással bírt az illegális szervezkedésről. Egy esetleges „rendszerváltozás” esetére közigazgatási funkciót kívánt vállalni.

13./ Törő Mihály /:Szeghalom, 1919. Rezsőcsa Eszter:/ szeghalmi lakos, műszaki tisztviselő. Beismerte, hogy 1950. szeptemberében egy illegális szervezkedést hozott létre, a szervezkedésbe több személyt vont be. Majd csoportjával csatlakozott a „Sárréti Sasok” illegális szervezkedéshez, ekkor Törő tevékenysége megszűnt.

Az illegális fegyveres szervezkedésben való részvétel miatt az alábbiakat javasoljuk:

rendőri felügyelet alá helyezni:

- 1./ Hati Lajos /:27 éves, Károly Eszter:/ füzesgyarmati lakos, kulák. Tagja volt az illegális szervezkedésnek, aktív tevékenységet nem fejtett ki. Pkiv.
- 2./ Komsa Eszter /:29 éves:/ füzesgyarmati lakos, fodrász s. Tudomással bírt a szervezkedésről, fivére pisztolyát rejtgette. Pártonkívüli.
- 3./ Hánis József /26 éves:/ füzesgyarmati lakos, volt rendőr, tagja volt a szervezkedésnek. Kizárt MDP: tag.

4./ Kovács Imre /:37 éves:/ szeghalmi lakos, kereskedő. Az illegális szervezkedésben csoportvezető és zászlótartó volt. Pártonkívüli.

5./ Emődi Mihály /:49 éves:/ Szeghalmi lakos, kulák. Az illegális szervezkedésben csoportvezető volt. Volt FKP. Tag.

6./ Aszódi György /:45 éves:/ fűzesgyarmati lakos, cipész, volt cipő kereskedő. Tudomással bírt a Párdy féle szervezkedésről. Pártonkívüli.

7./ Buj Pál /:30. éves:/ szeghalmi lakos, kis paraszt. Tudomással bírt az illegális szervezkedésről. Volt nyilaskeresztes párttag.

Az illegális fegyveres szervezkedésről tudomással bírtak, ezért az alábbiakat javasoljuk:
figyelmeztetni.

1./ Égető Bálint /:55 éves:/ fűzesgyarmati lakos, cipész. Nevezett a szervezkedés egyik tagjának fegyvert ajánlott fel. Pártonkívüli.

2./ Kaszai Sándor /:28 éves:/ szeghalmi lakos, újságárús, Tagja volt a Törő féle szervezkedésnek, tevékenységet nem fejtett ki.

3./ Nagy Gyula /:45 éves:/ szeghalmi lakos, közép paraszt. Tagja volt az illegális szervezkedésnek. Pártonkívüli.

4./ Nagy András /:46 éves:/ fűzesgyarmati lakos, kis paraszt. Nevezett a szervezkedés egyik tagjának fegyvert adott. Pártonkívüli.

Habuda Zsigmond, áv.szds., osztályvezető

Földi László, áv. fhdgy., alosztályvezető

adta: Kocsosné

vette: Tóthné 18.05

Végh Imre és társai ügye

Tárgy: Végh Imre és társai illegális fegyveres szervezkedési ügye.⁸⁹

Államvédelmi Hatóság

Jelentés

Békéscsaba, 1951. nov. 15.

89 ÁBTL 3.1.9. V-82983/A. 418., 419., 422., 423.

Hatóságunk illegális fegyveres szervezkedésben való részvétel alapos gyanúja miatt őrizetbe vette Végh Imre /:Budapest, 1911. Wakler Teréz:/ komádi lakos, volt horthysta törm-t. 1951. április 19-én, Párdy Imre /:Füzesgyarmat, 1895. Siró Julianna:/ füzesgyarmati lakos, kulák, volt horthysta fhdgy-t. 1951. július 30-án, Fejér László /:Füzesgyarmat, 1925. Párdy Ilona:/ füzesgyarmati lakos, volt horthysta hdgy-ot, 1951. július 30-án., Blankenstein Pál /:Füzesgyarmat, 1906. Eszterházy Mária:/ tiszasulyi lakos, volt „gróf” és földbirtokos, 1951. július 30-án, Nagy József /:Szeghalom, 1909. Barta Zsófia:/ szeghalmi lakos, korcsmárost, 1951. augusztus 9-én, Fekete Péter /:Körösladány, 1928. Homoki Emma:/ szegedi lakos, műszaki tisztviselőt, 1951. november 11-én, Barkóczy Károly /:Füzesgyarmat, 1919. Makra Eszter:/ füzesgyarmati lakos, kereskedőt, 1951. október 1-én, Komsa János /:Füzesgyarmat, 1919. Kecskeméti Eszter:/ füzesgyarmati lakos, fodrász mestert, 1951. október 1-én, Técsi Géza /:Szegsd, 1914. Karkecz Julianna:/ füzesgyarmati lakos, volt MÁV intézőt, 1951. október 1-én, Mészáros Ferenc /:Kecskemét, 1913. Buzás Mária:/ szeghalmi lakos, volt horthysta r. örm.-t, 1951. november 10-én, Czeglédi Pál /:Füzesgyarmat, 1924. Kovács Erzsébet:/ füzesgyarmati lakos, kárpitost, 1951. november 10-én, Baranya Ferenc /:Szeghalom, 1892. Fülöp Julianna:/ szeghalmi lakos, kulákot, 1951. október 1-én, Törő Mihály /:1919. Szeghalom, Rezsócha Eszter:/ szeghalmi lakos, műszaki tisztviselőt, 1951. április 30-án, G. Nagy Pál /:Csökmő, 1914. Szilágyi Julianna:/ csökmői lakos, csatornaőrt, 1951. április 30-án, Szenvedi Sándor /:Mezőpeterd, 1902. Bácsi Julianna:/ mezőpeterdi lakos, középparasztot, 1951. augusztus 24-én, Karácsonyi Gyuláné, Kende Éva, /:Biharkeresztes, 1923. Weselényi Viola:/ mezőpeterdi lakos, tisztviselőnőt, 1951. október 5-én. Dürögő János /:Zsáka, 1909. Pintye Mária:/komádi lakos, volt csendőrt, 1951. október 1-én, Takács János:/Zséka, 1903. Cs. Veres Julianna:/ zséki lakos, szegényparasztot, 1951. október 1-én, Papp Elek /:Vésztfő, 1915. Szigeti Vilma:/ bakonyszegi lakos, kulákot, 1951. november 15-én, Varga Károly /:Okány, 1901. Fazekas Róza:/ mezőpeterdi lakos, középparasztot, 1951. október 15-én és H. Szabó Károly /:Hencida, 1905. V. Szabó Eszter:/ hencidai lakos, boltvezetőt, 1951. november. 15-én. (...)

14./ G. Nagy Pál csökmői lakos, csatornaőr, beismerte, hogy 1950. szeptemberétől tagja volt a Törő féle majd a Párdy által vezetett illegális szervezkedésnek, beszerzéseket hajtott végre. Lakásán a szervezkedés számára 1 db. fegyvert rejtegetett.

15./ Szenvedi Sándor mezőpeterdi lakos, középparaszt, beismerte, hogy 1949. augusztusában Végh Imrével egy demokráciaellenes szervezkedést hozott létre, több személy beszerzésén keresztül. Végh számára hamis igazolványokat állított ki. A későbbiek során tagja lett a „Sárréti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek is.

16./ Karácsonyi Gyuláné, Kende Éva, mezőpeterdi lakos, tisztviselőnő. Beismerte, hogy 1949-ben tagja lett a Szenvedi-féle illegális szervezkedésnek. A szervezkedésben több személy beszerzését hajtotta végre.

17./ Dürögő János komádi lakos, volt csendőr törm. Beismerte, hogy 1950 szeptemberében kapcsolatban került Végh Imrével, felajánlotta segítségét, illetve támogatását a Végh által vezetett illegális szervezkedésnek. Ugyancsak felajánlotta részére az 1945-ben elrejtett fegyverét. Több esetben rejtegette Végh-et hatóságok elől.

18./ Takács János zsáki lakos, bőrioi munkás. Beismerte, hogy 1950, őszén tagja lett a „Sár-réti Sasok” illegális fegyveres szervezkedésnek. Vállalta Zsáka községben egy illegális fegyveres csoport megszervezését.

19./ Papp Elek bakonyszegi lakos, kulák. Beismerte, hogy 1951. februárjában tagja lett a „Sár-réti Sasok” illegális szervezkedésnek. Vállalta, hogy több községben az illegális szervezkedés részére beservezéseket fog végrehajtani, két fő beservezését végre is hajtotta.

20./ Varga Károly mezőpeterdi lakos, kis paraszt. Beismerte, hogy 1949-ben tagja lett a Szen-vedi féle illegális szervezkedésnek. Lakásán több illegális megbeszélés folyt le.

21./ H. Szabó Károly hencidai lakos, bolt vezető. Beismerte, hogy kapcsolatban állott Végh Imre körözés alatt álló személlyel, tudomással bírt nevezett illegális tevékenységéről. Az előírt feljelentési kötelezettségének nem tett eleget.

A fentiek alapján nevezettek alaposan gyanúsíthatók az 1946. VII. tc. -be ütköző büntett elkövetésével.

Földi László, áv. fhdgy.

Végh Imre és társai⁹⁰

Távmondatt.

Államvédelmi Hatóság Budapest.

Jelentem, hogy az éjszaka folyamán Budapest VI. főosztályán beosztott Garami főhadnagy bajtárssal történt szóbeli megbeszélés szerint az osztályra előállítottam Végh Imre szül: Buda-pest, 1911. anyja: Wochler Teréz, apja néhai Imre, volt hivatásos honvédtisztet, aki a Honvédel-mi Minisztérium Katona Politikai osztály csoportfőnöksége által 302534-1948 szám alatt van körözve. /7644/1948./

Nevezett személy a felszabadulás előtt a VI/4. KM. alakulatnál mint keretlegény volt be-osztva, előbb Szolnokon, majd Püspökladányban. Parancsnoka volt Kubinyi Sándor főhadnagy. Elmondása szerint 1945. nyarán útban hazafelé értesült arról, hogy őt és volt parancsnokát a rendőrség keresi. Később arról értesült, hogy a bíróság, távollétében őt állítólag kötél általi halál-ra ítélte. Ennek tudatában 1945. óta illegalitásban él, különböző fedőneveket használt fel, így pl. MDP-párttagsági könyvet szerzett vagy hamisított Kővári Mihály néven, mely igazolványt a saját fényképével látta el, ugyancsak találtunk nála egy személyazonossági igazolványt és egy rendőri bejelentőlapot, melyen mint Incze László szerepel.

90 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 22-23.

Osztályom adatai szerint nevezett 1950-ben Püspökladányban illegális szervezkedést hozott létre, melynek során a szervezkedés résztvevői közül több a hatóság őrizetébe került. Végh azonban ez alkalommal az őrizetbevétel elől megszökött.

Ez év január-február-március hónapokban korábban beszervezett ügynökeink jelentése szerint Végh Bihar megye területén több községben illegális szervezkedést hozott létre, olyan formában, hogy községenként bízott meg személyeket a hálózat kiépítésére. Ezen adatok felmerülése óta két személyt szerveztünk be az ügy teljes felderítésére és egy alkalmas ügynökünket pedig kiküldtük arra a területre, hogy a szervezkedésben résztvevő személyeket, valamint Végh a felsőbb kapcsolatait felderítsük. Az elmúlt hónapok folyamán az ilyen irányú próbálkozásaink nem vezettek eredményre, mert hálózati jelentéseink, melyek túlnyomórészt a Végh által elmondottakra szorítkozott, ellenőrizhetetlen adatokat tartalmazott ezzel kapcsolatban. Neveket nem nevezett meg, ilyenirányban általános kijelentéseket tett. Eddigi hálózati munkánk eredményeképpen felderítettünk 26 személyt, akikkel folytatott beszélgetés során közvetlenül Végh, vagy megbízottai útján közölte a szervezkedés tényét, őket a szervezkedésbe beszervezte, velük, kisebb részükkel személyesen nagyobb részükkel közvetve, előre meg nem határozott időpontban, de rendszeresen kapcsolatot tartott.

A szervezkedés célja – hálózati jelentéseink szerint – összefogni Bihar megye területén a volt Horthysta honvédtisztzesteket, hogy abban az esetben, amennyiben az amerikaiak a harmadik világháborút kirobbantják, átvegyék a hatalmat fegyveres beavatkozással.

Szükséges volt Végh előállítása, lefogása, mert 945. óta háromízben kísérelték meg a lefogását, azonban mindhárom esetben megszökött az őt elfogó rendőrök, illetve államvédelmi beosztottak elől. Első alkalommal 948. – ban fogták el, amikor előállítás közben megszökött. Másodízben a már korábban említett püspökladányi szervezkedéssel kapcsolatban 950. márciusában Püspökladányban fogták el. Ekkor ugyancsak megszökött. Majd később 1950. augusztusában Komádiban, ahol ismét sikerült neki a szökés. Azóta a tegnapi napig sikertelenül tettünk kísérletet tartózkodási helyének a megállapítására. Rendszerint utólag szereztünk tudomást arról, hol bukkant fel. Hálózati jelentésünk szerint nevezett csőretöltött revolvert hord magánál. Ezt lefogása alkalmával nála meg is találtuk. Szükséges volt továbbá lefogása azért, mert mint korábban említettem, meglévő hálózatunkal, de újabb beszervezésekkel sem tudtuk volna személyén túl felsőbb kapcsolatokat felderíteni, mert ezekről a kérdésekről a szervezet tagjaival konkrét formában nem tárgyalt, illetve nem mondott el. Tett említést, hogy valakiken keresztül kapcsolata van Ausztriában tartózkodó ügynökökkel, valamint arról is beszélt, hogy Mezőtúron állítólag egy orvosnál illegális rádió adóvevő készülék van a szervezetnek felszerelve. Ennél többet azonban nem mondott.

Nevezett lefogását ma hajnalban 4. órakor eszközöltük. Ez alkalommal is mint idáig minden esetben megkísérelte szökését. E célból dulakodni kezdett. Szökését és abeli kísérletét, hogy a bajtársakat bántalmazza, leütéssel akadályoztuk meg. Ebből kifolyólag fején négy helyen 8 napon belül gyógyuló sérülése keletkezett. Az osztályra való előállítása után sérülése orvos által be lett kötözve.

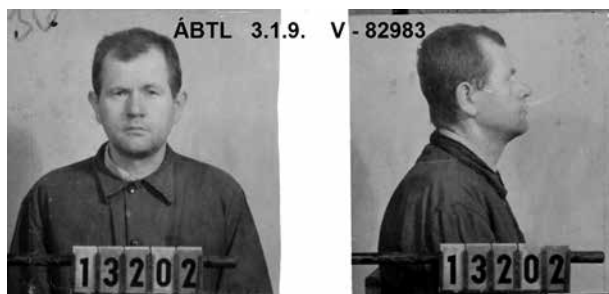
Kérem nevezett őrizetbevételét engedélyezni. Kihallgatását megkezdttem, melyről készült feljegyzéseket folyamatosan felterjesztem.

Debrecen, 1951. április 18.-án.

Dejcző Károly av. szds., osztályvezető.

Tárgy: Vigh Imre⁹¹

Államvédelmi Hatóság Debreceni Osztálya

Végh Imre /Vigh Imre/ - börtönfotók

Pisztoly tölténytárral

91 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 38-41.

Feljegyzés.
Debrecen 1951. április 18-án.

Neve: **Végh Imre**

szül: helye és éve. Budapest 1911. dec.20.

anyja: + Wakler Teréz

fol: volt hívatásos törm. katona.

lakása: Komádi

- Ismertesse családi körülményeit.

1911. dec. 20-án születtem Budapest. Apám + Imre, anyám + Wackhler Teréz, törvénytelenül együtt élek Bakdi Zsuzsannával, akitől két gyermekem született: Imre 1946. okt. 10-én, József 1948. aug 11-én, 1 testvérem van Róza aki ifj. Veres Sándor fogl. földműves Mezőpeterd újtelepen lakik. Iskolai végzettségem 1 gimnázium, vagyonom nincs.

Apám földműves volt Bihartordán, majd később az 1909-10-es években Budapestre költözött, ahol fuvaros volt. Bátyával + Végh Balázssal volt társ. Az elsővilágháború idején lovait elvitték, vagyon nem maradt utána. Apám 1914-ben bevonult katonának és a háború első éveiben meghalt.

Apám szülei földművesek voltak, földjük nem volt, csupán egy ház maradt utánok.

Anyámnak vagyona nem volt 1924-ben meghalt. Egy testvére volt, akiről nem tudom, hogy még él e, mert gyerek korom óta nem láttam. Anyám édesapja juhász volt, anyja községi béba. Anyám testvére szobalány volt, később Nagyszalontára ment férjhez, férjének nevét azonban nem tudok, velük kapcsolatott nem tartott és nem is tartottam.

Anyám 1918-ban ismét férjhez ment Drágaljubb Kurmity-hez, aki szerb hadifogoly volt, kit az első világháború folyamán került Magyarországra. 1920-ban anyám férjével, velem és testvéremmel együtt kimentünk Jugoszláviába, ahol édesanyám 1924-ben meghalt.

- Hol végezte iskoláit:

Három elemi Bihartorda, a negyediket és az 1 gimnáziumot Jugoszláviában Szcínájlác mezővárosban 1924-ben.

- Iskolái elvégzése után mivel foglalkozott:

Anyám halála után testvéremmel együtt visszajöttünk Bihartordára nagyanyámhoz. Itt Kis Elek azstalos mesternél lettem tanuló, fél év múlva azonban ott hagytam munkahelyemet, mert mesterem megvert. Ez után Hosszúhátra mentem nagyapához, ahol kondás voltam 1925-ig. Innen Bakonszeg községbe, nagyanyámhoz mentem, aki ekkor Nadányi Pál földbirtokosnál volt szakácsnő. Itt kaptam munkát, mint küldönc s ebben a minőségben dolgoztam 1926. nyár végéig. Ezután Furta községbe mentem, ahol Kovács István földművesnél dolgoztam mint cséplő arató. Ezt a munkahelyet is otthagytam s ezután rendszeres munkát nemfejtettem. Csavarogtam s egy alkalommal Nadányi Istálójából eloptam egy kabátot. Ezért elfogtak és 15 napi szabadság vesztésre lettem büntetve, amit Debrecenbe a Fiatalokúak bíróságánál töltöttem le. Itt megismerkedtem Szabó Józseffel, akivel együtt szabadultam és szabadulásunk után közvetlenül Józsára

mentünk, ahol fehéreneműt loptunk. Ismét elfogtak, a Debrecen-i fogházba kerültem, ahol emlékezetem szerint 5-6 hónapot töltöttem vizsgálati fogházba. 1927. márciusában az Aszódi Intézetbe kerültem, ahol 1932. augusztusáig voltam.

Amikor Aszódról kiszabadultam nővéremhez mentem Mezőpeterdre, ahol kb. egy fél évig napszámos végeztem sógorommal együtt.

– Ismertesse katonai viszonyait:

1933. októberében behívót kaptam sérülésem miatt azonban nem kellett bevonulni. 1934. októberében vonultam be és 1936. szeptemberben tizedes lettem, mint katona kerültem Biharugrára, ahol 1938-ig voltam. Később Berettyóújfaluba kerültem és 1940. októberben őrm. lettem ezután Szolnokra lettem beosztva, a 6/4 munkásszázadhoz /zsidómunkásszázad/. Néhány hét után Kárpátukrajnára mentem a századdal. Emlékezetem szerint 1941. dec.-ig voltunk Kőrösmezőn onnan visszakerültem Püspökladányba, ahol egyhónapig tartózkodtam. Ezután Királymezőre kerültem majd a VI./5 munkásszázaddal a keleti frontra Osztróbsz környékére. A keleti fronton voltam a századdal együtt az 1943. januári visszavonulásig. A visszavonulás során 1943. novemberében a Pripeti mocsarakig vonultunk vissza majd Peresznyikovszkban voltunk 1944. március 1-ig, ekkor már trm. mester voltam és szolgálat vezetői beosztásom volt.

– Hányana mentek ki a munkásszázaddal és mennyien pusztultak el és milyen körülmények között?

Amikor kimentünk a század 224. főből állt. Ebből átszökött 46 fő, kórházba került 26-27 fő, lemaradt a századból 26-28 fő, különböző okok miatt elpusztult 130-140 fő.

– Mit ért az alatt, hogy különböző okok miatt elpusztult?

Megfagyott kb. 70-80. fő mert nem volt megfelelő szálás, aknára ment emlékezetem szerint 2-3 fő, hadbíróság által ki lett végezve 7 fő, elpusztult kb. 20 fő, mert a fagyást nem tudták kezelni, orosz lövedékek által, 8-10 fő, agyonlőtek szökésközben 9-10, főt, a század előtt fellett koncolva 6-8, fő, a keret kivégzett 10-12, fő öngyilkos lett 2, fő.

– Mikor került vissza a keleti frontról és mit csinált azután?

1944. március elején jöttem vissza Püspökladányba a pótkerethez. Ekkor 14 nap szabadságot kaptam, amit a következő nap nem vettem ki és egy nappal később jelentkeztem Hajdúhadháza a tisztes iskolához oktatónak. Itt voltam már azután Püspökladányban szolgálatvezetői tanfolyamon voltam oktató szeptemberig. Ezután önként kértem magam a keleti frontra s emlékezetem szerint szeptember 10-én érkeztem ki Beszkit-hágóra a VI./4 zsidómunkásszázadhoz, ahol szakaszparancsnok lettem. Szeptember végén a visszavonulás során Kassán keresztül mentünk Bánréve községbe, itt átadtuk a német katonaságnak a munkaszolgálatosokat. /100-120. fő./ Ekkorén egy német utász zászlóaljhoz lettem beosztva, melynek száma 507. zászlóalj volt. Itt voltam 1944. karácsonyáig, amikor megszöktem és egy hónapig bujkáltam Csehszlovákiában.

1945. januárjában Miskolcztól kb. 80. km. orosz fogságba estem, és áprilisban miután tudomásunkra adták, hogy aki jelentkezik a demokratikus hadseregbe, az szabadon mehet, jelentkeztem, be is vonultam, mint törm. és júliusig voltam a hadsereg kötelékében, amikor

megszöktem, mert megtudtam azt, hogy országos körözés van ellenem kiadva.

– Kitől szerzet erről tudomást?

Szolnokon egy barátomnak a felesége Lányfalusi Józsefné mondta, hogy parancsnokommal együtt körözve vagyok. Ezután felfedeztem, hogy parancsnokomat Mágonyi Ferenc volt fhdgy. Csabacsúdn, akinek azt ajánlottam, hogy szökjünk ki nyugatra. Mágonyi erről lebeszélte akkor és így én sem mentem ki visszajöttem Komád-i községbe 1945 júliusában, ahol Simándi Béla kuláknál helyezkedtem el. Később megmondtam Simándinak, hogy miért szöktem meg a katonaságtól. Itt ismerkedtem meg Bagdi Zsuzsannával, akinek ekkor már kettő törvénytelen gyermeke volt. Közös háztartásba léptünk, és ezután az asszonnyal együtt harmadában műveltük Simándi földjét 1946 októberéig. Ekkor jöttem el tőle anyagi differenciák miatt. Öccséhez Simándi Dánielhez mentem, ahol kb. egyévig dolgoztam.

– Mit csinált ezután?

1947. novemberétől 1948. tavaszáig alkalmi munkából éltem. Ezután az asszonyföldjére egyszobakonyhás házat építettem, és itt laktam szeptemberig, amikor a rendőrség kereset és előlük megszöktem. Ettől az időtől kezdve különböző helyeken bujkáltam. Voltam Komádi községben Deák Gábor tsz-tagnál, Hajdú Sándor volt szkv.-nél, Bujdosó Gyula volt honvédnél. Ezután elhatároztam, hogy külföldre fogok szökní Jugoszláviába., vagy Ausztráibába, első alkalommal Hódmezővásárhelyig mentem el, itt azonban több emberrel találkoztam, akik lebeszéltek arról, hogy Jugoszláviába szökjem. Így ismét visszamentem és 1948 telén Komádiban othon régi lakásomban laktam.

1949-ben ismét elhatároztam, hogy kifogok szökní Jugoszláviába, felkerestem egyik rokonomat, Peterdi Jánosné Kiskunhalason akinek fia János, mint határőr teljesítet szolgálatot akkor, a Jugoszláv határon Hercegszántón. Elhatározásom az volt, hogy őket kérem meg, hogy vigyenek át a magyar-jugoszláv határon. Rokonai azonban a kockázatot nem vállalták, lebeszéltek az átszökésről, élelmet és pénzt adtak, és így visszafordultam ismét az országban. Ettől az időtől kezdve. különböző helyeken tartózkodtam: Kisújszállás, Karcag, Püspökladány, Nádudvae, Kaba, Bihartorda, Nagyrábé, Sárétudvari, Bakonszeg, Berettyó újfalu, Zsáka, Furta, Csökmő, Mezősas, Körösszakál, Beregböszörmény, Hencida, Vésztő községekben, ahol mindenütt voltak régi ismerőseim és náluk bujkáltam.

– Sorolja fel azokat a személyeket, akiknél hosszabb ideig tartózkodott?

Zsáka község: Ince László földműves / 10 kat. hold föld /

Bakonszeg: Ince Balázs földműves 14 kat. hold földje./

Komádi: Hajdu Sándor /3 kat. hold föld. Nyitrai László Bujdosó Gyula /3-4/ kat. föld

Darvas: Tóth Lajos /24 hold kulák ahol háromhánapig volt

Varga Vince partőr.

Csökmő: G. Nagy Pál gátőr.

Szeghalom: Törő Mihály tisztviselő /Berettyótársulat/

Baranya Ferenc /15 kat. hold./ Nagy József pékmester, Nagy Margit varrónő.

Füzesgyarmat: Pardi Imre volt földbirtokos. Fehér László volt katonatiszt.

Hosszúpályi: Balogh Sándor, akinek /4 kat. hold szőlője van./

Püspökladány: Szabó Sámuel, földműves, Nagy Sándor kerékgyártó, Ordasi József korcsmáros, Itt megismerkedtem egy Gali nevű személlyel és Lévai Pál kb. 23 éves személlyel.

- Milyen beállítottságú emberek ezek, akiknél maga bujkált?

Kivétel nélkül jobboldali beállítottságú emberek.

- Miből állapította ezt meg?

Hozzám bizalmasak voltak, mert mindannyian tudták, hogy közrögzve vagyok és ellensége vagyok a fennálló rendszernek ezért amikor politikai kérdésekről beszélgettünk nyíltan kifejtették nézetüket elmondották, úgy nekem mint egymás közt is, hogy ennek a rendszernek a megbuktatását várják azt, hogy az amerikai csapatok befognak jönni Magyarországra és akkor megfog változni itt a helyzet. Beszéltek arról több alkalommal, hogy mit mond a külföldi amerikai-angol-spanyol, francia rádió és tudom azt, hogy ezeket a külföldi rádió leadásokat rendszeresen hallgatják.

- Melyik községben van tudomása arról, hogy szervezeten foglalkoznak személyek rádió hallgatással, vagy egyéb demokrácia ellenes ténykedéssel?

Tudok arról, hogy csak nem minden községben vannak illegális csoportok. Egyes községek összekötetésben is állnak egymással, vannak azonban olyan községek is, melyek csak belsőleg fejtenek ki tevékenységet.

- Milyen politikai pártnak volt tagja?

Politikai pártnak tagja nem voltam. Az a MDP. párttagsági könyv amit nálam megtaláltak 1950. márciusában vettem 10 forintért Püspökladányba Kovács Ferenc földművestől, aki jelenleg Füzesgyarmaton lakik. Szülei tagjai a tszcs.-nek

Felvette: Sarlós János áv. hdgy.

aláírás: Végh Imre

Tárgy: Végh Imre⁹²

Államvédelmi Hatóság Debreceni Osztálya.

Feljegyzés.

Debrecen, 1951. évi április hó 18-án.

- A felszabadulás után visszatért-e Püspökladányba és ha igen mikor?

A felszabadulás után 1945. év júniusában tértem vissza Püspökladányba. Ez időben a demokratikus honvédség kötelékében teljesítettem szolgálatot s mint szabadságos katona Ordasi József kocsmárosot kerestem fel, mert nála 1944 év márciusában egy katona-ládát helyeztem el felszerelési tárgyakkal.

92 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 42-46.

Ordasi Józseftől átmentem Nagy Sándor kerékgyártóhoz akinek nővére menyasszonyom volt. Egynapi püspökladányi tartózkodás után Mezőpeterdre utaztam nővéremhez ifj. Veres Sándor-néhoz. Itt megemlíteni kívánom, hogy Nagy Sándorral ez alkalommal nem beszéltem, mert ez időben ő katonai szolgálatot teljesített Debrecenben.

Egy nap eltelte után ismét visszamentem Püspökladányba. Volt menyasszonyom időközben beszerezte a szükséges iratokat, melyek a házasságkötéshez szükségesek. Vele együtt mentem aznap a püspökladányi állomásra azzal a céllal, hogy Debrecenbe utazunk a kötelező vérvizsgálat céljából. Időközben találkoztam egy Ferenczi nevezetű hentessel aki munkaszolgálatos volt – nem az én századomban – és aki tudta, hogy kerettag voltam, ez nyugtalanított.

– Miért volt nyugtalan?

Nyugtalan voltam azért, mert már az első nap ahogy Püspökladányba érkeztem Ordasi József kocsmáros közölte velem, hogy körözés van ellenem kibocsájtva, keresnek.

Nyugtalanúságomat fokozta, hogy az állomásban találkoztam egy vasutassal, akivel együtt voltam tisztes iskolán – ez közölte velem, hogy baj van ne menjek Debrecenbe, mert az újságban olvasta, hogy Kovács Antal szkv.-t aki velem volt kerettag letartóztatták és a többieket is keresik.

Ezután menyasszonyomtól elváltam azzal, hogy keríték egy újságot és anélkül, hogy menyasszonyommal közöltem volna elhatározásomat egy tehervonattal elhagytam Püspökladányt és Csabacsúdra utaztam.

Püspökladányba 1946 karácsonya és újév között voltam ismét, ez alkalommal rokonomnál Kozma Istvánnál szálltam meg – aki szintén tudta, hogy köröznek – és egy nap múlva Komádiba utaztam.

– Mikor volt ismét Püspökladányban és kikkel beszélt ott?

1949 májusában, vagy júniusában Mezőpeterd községből kerékpáron érkeztem Püspökladányba. Az utcán találkoztam Nagy Sándor kerékgyártóval és barátjával Szabó Imrével, velük együtt mentem be Csáthy József kocsmájába borozni. Ez alkalommal Nagy Sándor érdeklődött, hogy miért keresnek engem. Mondottam, hogy a munkás században elkövetett tevékenységem miatt.

Ezután Nagy Sándorék mentem és ott is aludtam és másnap útbaindultam Kikunhalasra.

– A Csáthy féle kocsmában miről beszéltek még?

A kocsmában Nagy Sándorral, Szabó Imrével és Csáthy József kocsmárossal közöltem, hogy átakarok menni Jugoszláviába és ebben segítségemre lesz rokonom Peterdi Jánosné kiskunhalasi laakos. Ezt az elhatározásomat később közöltem volt menyasszonyommal Nagy Rózsával is

– Hogyan jutott át Jugoszláviába?

Tervem meghíusult nem tudtam átjutni ezért Püspökladányon keresztül – ahol nagy Rózsával és Csáthy Józseffel beszéltem – Mezőpeterdre tértem vissza.

– Mikor beszélt ismét Nagy Sándor kerékgyártóval?

Pár nap múlva visszatértem Püspökladányba és felkerestem Nagy Sándort akivel beszélgetés közben közöltem, hogy működik az országban egy társaság, amelyet Budapestről

irányítanak, célja a rendszer megváltoztatása. Kérdeztem segít-e embereket szerezni erre a célra. Nagy Sándor kijelentette, hogy beáll a szervezkedésbe és tud embereket is ajánlani.

Ez esetben megnevezte ifj. Lévai Pált, nagybátyát – ennek nevére már nem tudok visszaemlékezni – Szabó Imrét. Mondotta, hogy Szabó Imre a vasutat betudja szervezni, mert a telítőtelepen dolgozik, itt megemlítette, hogy a forgalmisták beszerzése a legfontosabb.

Később előkerült Szabó Imre és Nagy Sándor nagybátyja, akikkel szintén közöltem a szervezkedést és szóba került a fegyver kérdése is. Én közöltem velük, hogy fegyverrel és pénzzel elfognak látni bennünket, de ha valaki tud fegyverről az is jó lenne.

Nagy Sándor ekkor mondotta, hogy ifj. Lévai Pálnak van pisztolya, egy vasutasnál – nevére már nem emlékszik vissza – látott 4 drb. tányéraknát elrejtve. Nagy Sándor említést tett ez alkalommal arról is, hogy Gatályon tud egy fegyverraktáról – ezt ifj. Lévai Páltól tudja.

Elhívták ifj. Lévait aki megerősítette a gatályi fegyverraktár létezését, de kijelentette, hogy arról Gali Imre tud biztos adatokat adni.

Gali Imre később megerősítette a fegyverraktár valóban létezését és eldicsekedett azzal, hogy neki milyen múltja van, hogy Héjjas Ivánnal és Francia Kissel volt a múltban kapcsolata, a felvidéki szabadcsapatban is tevékeny részt vett.

Megbízta Galit, hogy nézze meg megvannak-e a fegyverek. Másnap Gali eljött és közölte, hogy beszélt Mezei Kálmán volt katonatisztel akinek a földjét elvették – ennek a személynek a kastélya alatti pincében vannak a fegyverek – aki megerősítette, hogy a fegyverek még megvannak és egy találkozásba egyeztek meg – emlékezetem szerint négy nap múlva hajnali 4 órakor a kastély közelében lévő romos iskolánál – ahol jelen lesz egy Jugoszláviából jött személy és valószínűleg Héjjas Iván is.

Úgy beszéltek meg, hogy erre a találkozásra rajtam kívül eljön Nagy Sándor, Gali Imre és ifj. Lévai Pál is, de a kérdéses időben nem jelentek meg a megbeszélt helyen, azért én egyedül mentem oda el.

Gatályon felkerestem Mezei Kálmánt, akivel közöltem, hogy ki vagyok, hogy körözés alatt állok, majd érdeklődtem, hogy mikor volt nála Gali. Mezei azt mondotta, hogy hónapok óta nem látta. Ezután érdeklődtem, hogy létezik a kastély pincéjében fegyverraktár és van-e neki Jugoszláviával összeköttetése. Mezei közölte, hogy összeköttetése nincs, a fegyverraktár nem létezik. Közölte, hogy vigyázzak Galira, mert az nagy hazudozó, kétszínű és a köztünk történt beszélgetésről valószínűleg a rendőrség is tud már.

Kérdeztem, hogy miután üldözött vagyok, nem tud-e támogatni, Mezei azt felelte, hogy ő megfigyelés alatt áll az ávó. részéről ezért nem tud segíteni, de ha Zsáka felé járok a Mezei malmosok, ha rá hivatkozok segíteni fognak.

– Kikkel ismerkedett meg az említetteen kívül Püspökladányban?

Mielőtt Gatályra kimentem volna egy este Nagy Sándorral és Gali Imrével elmentem ifj. Lévai Pál lakására, ahol jelen volt annak apja id. Lévai Pál és annak felesége. A családnak is elmondtam, hogy üldözött vagyok, hogy köröznek, beszéltem a szervezkedésről is. id. Lévai Pál azután

érdeklődött, hogy komoly-e ez a szervezkedés, lesz-e belőle valami, majd rádiójukon valamenynyien meghallgattuk a kölföldi rádiók magyarnyelvű adásait.

Ez alkalommal – Nagy és Gali eltávoztak – id. Lévai Pál lakásában aludtam.

Időközben Mezőpeterden is voltam és onnan visszatérve régi ismerősömet Sárkány volt főtörm.t kerestem fel, de nem találtam lakásán, feleségével és leányával beszéltem akiknek elmondtam, hogy valóban köröznak – ezt a tényt Ordasitól már tudták – és elmondtam nekik a szervezkedést is. Sárkányné ezután mondtotta, hogy keressem fel pár hét múlva, mert elfognak helyezni a MÁV:-nál.

Ezt megelőzően a vonatban összetalálkoztam Lakatos Árpád tűzoltó szakaszvezetővel, aki akkor Budapesten teljesített szolgálatot. Miután Püspökladányba várnia kellett bementünk egy kocsmába és beszélgetni kezdtünk, közölte velem, hogy tud körözésemről, ezt én megerősítem, **majd elmondtam neki, hogy egy szervezkedésnek vagyok a tagja akik a rendszer megváltoztatását tűzték ki maguk elé**, elmondtam neki a gatályi fegyverraktárt is. Ezután rövid ideig sétáltunk, majd elváltunk egymástól.

– Mit csinált azután, hogy Lakatos Árpádtól elvált?

Ezután elmentem a cirkuszbá ahol Nagy Sándorral és Szabó Imrével találkoztam, akiknek azt mondtam, hogy itt volt a pesti ember, tovább kell szervezkedni. A pesti ember megígérte, hogy fegyver lesz, mi csak az emberekről gondoskodjunk.

– Mit csinált, hol dolgozott a továbbiak során Püspökladányban?

Nagy Sándor közben járássára Szabó Sámuel kuláknál tartózkodtam, neki dolgoztam és ott laktam a tanyájába is, ez kb. 1949. augusztusában volt. Szabó Sámuelnél kb. 1950. februárjáig dolgoztam, időközben egy-két napig Mezőpeterden tartózkodtam.

Szabó Sámuel tudta, hogy körözés van ellenem kibocsájtva, közöltem vele a szervezkedést is, melyet helyeselt.

Általa ismerkedtem meg Baranyai Albert kulákkal, Smudroczi Mátyással és feleségével, Nagy Sándor unokaöccsével Nagy Imrével, Kovács Ferenc tszcs. tag fiával, Szél Lajos földműves-sel. Fentiek valamennyien tudták, hogy körözve vagyok.

Baranyai Albert ellenben tudott a szervezkedésről is, melyet ő is helyeselt.

– 1950. év februárja után hol tartózkodott?

Püspökladányból Komádiba mentem, mert megtudtam, hogy a rendőrség keres. Innen visszatértem Püspökladányba pár napra, majd Kisújszállásra mentem el. Püspökladányba kb. március 15.-ke körül tértem vissza.

– A birtokában lévő Kovács Ferenc névre szóló MDP. tagkönyvet hogyan szerezte?

A tagkönyvet Kovács Ferenc fiától vásároltam 10 forintért.

– Miért volt szüksége az MDP. tagkönyvre?

A tagkönyvre azért volt szükségem, hogy esetleges igazolásnál felhasználjam. Ennek érdekében 1950. márciusában amikor Püspökladányba visszatértem egy Csáthy kocsmáros által ajánlott cipésznél saját fényképemet a tagkönyvbe beragasztattam.

A cipésszel előzően beszélgettem – Kovácsnak mutatkoztam be – és a cipész szóba hozta valódi nevemet, hogy köröznek stb. Mikor láttam beszédéből, hogy sajnál engem felfedtem igazi nevemet, majd ezután kértem meg a fénykép beragasztására.

A cipész nevét nem tudom, egy fiatal ember akinek az üzlete Csáthy kocsmáros üzlete közelében van.

– A későbbiek folyamán mit csinált?

A cipésztől visszamentem a Csáthy féle kocsmába és ott borozgattam amikor bejött oda egy ember aki újoncom volt. Ez az ember felismert – nevére nem emlékszem – és elhívott lakására. Beszélgetés közben ennek is elmondottam, hogy köröznek, valamint azt, hogy Szabó Sámuelnél dolgozom. Tőle elválva elmentem a FM. szövetkezet italmérő helyiségébe, ahol az italmérő érdeklődött, hogy hova való vagyok. Én közöltem, hogy püspökladányi vagyok, melyet tagsági könyvem is igazol, bizonyítás képen MDP. tagsági könyvet is felmutattam, melyen Kovács Ferenc neve szerepelt. Az italmérővel beszélgettem, amikor egy Pénzes nevű postás akit Hajdúböszörményből ismerek megszólított, hogy „hogy vagy Végh” láttam, hogy itt baj lesz miután a kocsmárosnak Kovácsnak mutatkoztam be. Közben elmérgesítette a helyzetet Pénzesnek a fia, aki mint R. gárdista igazolásra szólított fel.

Amikor a helyiséget elhagytam egy rendőr igazolásra szólított fel akit követtem az őrre, de a helyiség ajtajában futásnak eredtem, a rendőr üldözőbe vett és lőtt is utánnam, de sikerült megszöknöm.

Aláírás: Végh Imre

Tárgy: Végh Imre⁹³

Államvédelmi Hatóság Debreceni Osztálya

Feljegyzés.

Debrecen, 1951. április 19.

– Részletesen mondja el, mikor, ki, hogyan, milyen körülmények közt és hol szervezték be magát?

1948-ban, amikor egy alkalommal a rendőrség őrizetbe akart venni, én azonban megszöktem, elmentem nagyapámhoz Csökmőre, akinek elmondottam, hogy a rendőrség le akart tartóztatni ezért további helyzetem kilátástalan, ezért ki akarok szökni Jugoszláviába. Ezt megtudta G. Nagy Pál csökmői lakos, akit 1937- 38 óta ismerek. Később egy alkalommal az úton találkoztam G. Nagy Pállal, aki megkérdezte, hogy nem-e voltam át Jugoszláviában? Kérdésére azt válaszoltam, hogy nem tudtam átszökni. G. Nagy hívott, hogy menjek el hozzájuk lakására. Másnap reggel el

93 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 47-55.

is mentem hozzájuk. Ettől az időtől kezdve G. Naggyal több alkalommal találkoztam és beszélgettem. 1950.-ben, amikor a rendőrség ismét el akart fogni és én ismét megszöktem, G. Nagyhoz mentem és 8. napig tartózkodtam nála. Ekkor mondotta nekem, hogy Szeghalomban ismer egy személyt, akit Törő Mihálynak hívnak a Berettyó társulatnál dolgozik és egy illegális szervezkedésnek tagja. Azt mondotta, hogy fel fogja vele venni a kapcsolatot és segít nekem abban, hogy Törő engem álláshoz juttasson. G. Nagy ígéretet be is tartotta, amit abból következtettem, hogy kb. egy hét múlva üzenetet kaptam Törőtől, hogy el tud helyezni, és keressem fel. Ez alkalommal Törő G. Naggyal küldött egy rajzot, mely egy térképszerű ábrázolás volt, megjelölve rajta, hogy milyen úton kell mennem és melyik házban találom meg az ő lakását. Az üzenet még úgy szólt, hogy ha elmegyek, annyit mondjak, hogy: „Kovács keresi a DÉFOSZ:-tól.

A fenti utasítást betartva **elmentem Szeghalomba és felkerestem Törő Mihályt.** A jelszó bemondása után Törő részletesen elmondatta velem élettörténetemet, melyet én vele ismerttettem is. Ezután **Törő elmondotta, hogy régebb óta foglalkozik Törő László bátyjával együtt illegális szervezkedéssel, akivel elhatározták, hogy szervezkedést fognak indítani.** Beszélt arról, hogy felső kapcsolatuk jelenleg még nincs, amit azonban ő meg fog szerezni. Azt mondta, hogy akiket be fogok szervezni, azt kell mondani, hogy a szervezkedést Jugoszláviából irányítják. Ismertette velem a szervezkedés programját, célkitűzéseit, azt, hogy az illegális szervezkedést azért kell létrehozni, hogy egy belső forradalom esetén, vagy külföldi /jugoszláv–angol–amerikai/ katonai megszállás esetén, amikor az imperialista hatalmak hadseregei meg fogják szállni Magyarország területét, a hatalmat addig, amíg a katonai csapatok nem érkeznek oda, a szervezkedés tagjainak kell átvenni. A hatalom átvétele úgy kell, hogy történjen, hogy a szervezkedés tagjai megszállják a fontos épületeket, rendőrséget, közigazgatást, MDP. pártszervezet helyiségeit, postát, vasutat, állami gazdaságokat, üzemeket, gépállomást, hidakat és egyéb pontokat. Azokat a személyeket pedig, akik a megszállás esetén ellenszegülést tanúsítanak, ellenségnek kell tekinteni és ott a helyszínen agyon kell löni. Le kell tartóztatni a jelenlegi rendszer, Párt, tömegszervezetek, fegyveres alakulatok vezetőit, ellenszegülés esetén őket ugyancsak agyonlőni. Letartóztatott személyeket pedig a külföldi csapatok megérkezésekor át kell adni az idegen katonaság parancsnokságának, ugyanakkor a hatalmat is ezeknek kell átadni.

– Milyen volt a szervezkedés szervezeti felépítése?

Törő nekem azt mondotta, hogy az én feladatam az lesz, hogy minden községben be kell szerveznem egy személyt, aki a község főszervezője lesz. Ennek a személynek további feladata az lesz, hogy csoportvezetőket szervezzen be, akik be fogják szervezni a többi tagokat. Elmondotta még, hogy a szervezkedés tagjai egymásról nem tudhatnak. Felhívta figyelmemet arra, hogy írásban semmiféle jelentést nem adhatunk, feljegyzést sem készíthetünk. Ismertette velem, hogy nem lehet beszervezni: kulákokat, volt csendőröket, volt rendőröket, volt katonatiszteket, nyugatosokat, volt tisztviselőket, államvédelmi beosztottakat, nyilasokat, közalkalmazottakat, papokat, azért, mert ezek olyan személyek, akik állandó

megfigyelés alatt vannak és így a szervezkedés könnyen lebukhat. Azt mondta Törő, hogy egyszerű, szürke embereket szervezhetek csak be, olyanokat, akik ellenségei a mai fennálló rendszernek, demokráciaellenes elemeket és volt katonákat, altiszteket, tisztek kivételével. Elmondotta Törő, hogy Szeghalmon három illegális csoport működik, akiknek fegyverük is van. Mondotta továbbá, hogy Vésztőn is működik egy illegális csoport, mely azonban csak helyi jellegű, ezeknek is van egy géppuskájuk, vezetőjük pedig Bodnár nevű római katolikus pap. Ezzel kapcsolatban megjegyezte Törő, hogy kivételek lehetnek, egyes személyeket, akik megbízhatók, be lehet szervezni.

Törő érdeklődött még tőlem aziránt, hogy voltam-e vagy vagyok-e tagja valamilyen szervezkedésnek. Elmondottam néki, hogy Püspökladányban tagja voltam a szervezkedésnek, ez azonban fel lett számolva és jelenleg nem tartozom sehová sem.

– Meddig volt Törőnél és mit csinált ottan?

Két napig tartózkodtam Törőnél. Másnap Törő engem elvezetett Baranya Ferenc földműveshez, aki Szeghalmon, Árpád utcán lakik. Itt dolgoztam két hétig, azután elindultam szervező utamra.

– Mondja el, melyik községben kiket szervezett be?

Először Csökmőre mentem, ahol felkerestem G. Nagy Pált. Elmondottam néki Törővel való találkozásomat, Törő utasításait, a szervezkedés programját, célkitűzéseit ismertettem vele, mondtam néki, hogy Törő utasítása szerint azokból a községekből ahol be van szervezve a főszervező és a csoportvezetők, egy levelezőlapot kell küldeni G. Nagy címére és néki azt továbbítani kell Törőhöz. A levelezőlapon bármit lehet írni, lényeg az, hogy abból a községből legyen feladva, ahol a szervezkedés megkezdődött, be van szervezve a főszervező és a csoportvezetők.

G. Nagy az általam elmondottakkal, vagyis a szervezkedés programjával, célkitűzéseivel, szervezeti felépítésével, azonosította magát, azt helyesnek tartotta és **elvállalta, hogy főszervező lesz Csökmő községben**. Tudomásom szerint G. Nagy beszervezte Kovács László csökmői lakost /borbély fia/. A többi személyről nincs tudomásom, mert erről beszámolni senkinek nem kellett és nem is volt szabad ismertetni még felfelé sem a beszervezett tagok neveit.

Darvas községben felkerestem Tóth Lajos fiát Lászlót / Csif tanya / majd az ő ajánlatára Oláh Dánielt és miután egyikük sem vállalta a főszervezést, felkerestem Jován Jánost, akit még a katonaságtól ismerek, azonban ő sem vállalta. Így Darvas községben ebbe a csoportba sem ekkor, sem ezután nem sikerült beszerveznem senkit sem.

Zsáka községben Incze László földművest szemeltem ki főszervezőnek, aki azonban visszautasította. Később 1950. decemberében Incze ajánlatára **beszerveztem Takács János volt csendőrt, aki elvállalta és tudomásom van arról, hogy később öccsét Gyulát is bevonta a szervezkedésbe**. Takács egy alkalommal említette nekem, hogy a községben laknak a Varga fiúk, akik alkalmasak a szervezkedésre és van egy géppisztolyuk is.

Mezősas községben beszerveztem Csató Gyula adóügyi tisztviselőt, aki megígérte nekem, hogy fog adni részemre egy öltöny ruhát. Csató Komádiban dolgozott, szülei laktak Mezősason.

Komádi községben 1950. november végén felkerestem **Bujdosó Gyula földművest**, akivel együtt szolgáltam a katonaságnál. Vele üzentem Hajdú Sándor szakaszvezetőnek, hogy jöjjön át. Írtam egy cédulát Hajdúnak, melyben megkértem arra, hogy keresse fel Csatót és hozzon el részemre egy öltöny ruhát, amit Csató nekem megígért korábban. Hajdú Sándor kérésemnek eleget tett, Csatótól a ruhát elhozta. Ekkor őt Bujdosóval együtt Bujdosó lakásán **beszerveztem**. A ruha, amit Csatótól kaptam, nekem kicsi volt és így azt elcseréltem Hajdú Sándor ruhájával, aki még 20 forintot is adott nekem.

Komádi községben a szervezkedés programját, célkitűzéseit ismertettem még Dürdő János volt csendőr törzsőrmesterrel, aki azonban a részvételt nem vállalta. Beszerveztem még Gulyás Gyula földművest, akinek lakása Komádi, Sebesér tanya. Gulyást korábban nem ismertem. Vele úgy ismerkedtem meg, hogy Bagdi Zsuzsa mondotta nekem, hogy Gulyásék szeretnének velem megismerkedni. Amikor Gulyás Gyulát beszerveztem, ő ígért nekem egy katona puskát, ami sógoránál volt. Aznap este elmentem sógorához vele együtt / nevére nem emlékszem / aki átadott nekem egy drb. orosz mintájú katonafegyvert, kettőszázötven, háromszáz tölténnyel. A puskát és 53. drb. töltényt magammal vittem, a többi töltényt Gulyásnál hagytam, aki azt elrejtette. A puskát Csökmön G. Nagy Pál partőr lakásán a padlásán a keleti részen a stukatúr között a padlás szélétől illetve végétől kb. egy méterre rejtettem el G. Naggyal együtt, ami jelenleg is ott van a tölténnyel együtt.

Bakonyszeg⁹⁴ községben Pap Elek cséplőgéptulajdonost szerveztem be, aki készséggel vállalta a főszervezést, nem csak Bakonyszeg, hanem Bihartorda, Sáp, Nagyrábé és Bihar-nagybajom községben is.

Berettyóújfaluban Tóth Zsigmond szítás, volt törzsőrmestert szerveztem be, aki ugyan-csak vállalta, maga vállalkozott arra, hogy kiépítse a szervezkedést az olajkutaknál, Beregböszörményben és Kőrösszakál községben Iszály János volt őrmester elvállalta a főszervezést és ő Kőrösszegapátiban.

A fenti személyek közül azok a személyek, akiket beszerveztem, helyesnek tartották a szervezkedés programját, célkitűzéseit, azzal azonosították magukat, amit bizonyít az is, hogy a szervezkedésben aktív részt vállaltak. Azok közül, akik nem vállalták a részvételt, legtöbb főképpen azért utasította vissza, mert félt a következményektől, az esetleges lebukástól.

– Hogyan folytatta tovább a szervezkedést?

Ezután elmentem Szeghalomra, felkerestem Törőt, és beszámoltam az eddigi eredményről. Törő örült a látható eredménynek, megdicsért, és azt az utasítást adta, hogy a szervezést ugyan-ilyen módon folytassam tovább. Ekkor egy hétig voltam Törőnél, a szervezést azonban csak november végén folytattam azért, mert nem volt csizmám. Amikor csizmám elkészült, amit Mezősa-

94 Helyesen: Bakonyszeg.

son Csató Gyula egyik rokona készített el számomra, tovább folytattam a szervezést.

– Kiket szervezett be ezután?

Mezőpeterd községben beszerveztem Szenvedi Sándor MDP-titkárt, aki jelenleg is a pártszervezet titkára és a helyi tanács elnöke.

– Hogyan volt bátorsága egy párttitkárt beszervezni?

Szenvedit 1932. óta ismerem. Ismertem jobboldali politikai beállítottságát. Tőle tudom azt, hogy nyilas volt. Ugyancsak tőle tudom, hogy mint MKP-tag az 1947-es választások alkalmával a 7-es lista részére agitált. 1946. nyarán tőle egy üres bejelentő lap blanket-tát kaptam, hogy valamilyen igazolványom legyen. Szenvedi tudott arról, hogy ellenem körözés van kiadva. 1950. májusában egy bélyegzővel ellátott üres bejelentőlap szelvényt kaptam tőle és egy DÉFOSZ. könyvet Kovács Miklós füzesgyarmati születésű, mezőpeterdi lakos névre kiállítva. Több alkalommal kaptam tőle MDP. tagsági bélyeget, melyért összesen 20 forintot fizettem. Az ő utasítására indítottam el Püspökladányban egy szervezkedést korábban. Ezért szerveztem be őt, aki vállalta is a főszervezést, Mezőpeterd és Biharkeresztes községben.

Szenvedi ekkor eldicsekedett azzal, hogy nézzem meg, hogyan van megszervezve Mezőpeterden a közigazgatás. A vezetőjegyző kuláknak a fia, az adóügyi jegyző hírszerző, **a gépirónő, Kenese osztálytanácsos leánya, akinek apját még 1949.-ben letartóztatták és még a mai napig sem tért vissza,** a DÉFOSZ. titkár Varga Károly volt főtörzsőrmester. Szenvedi elmondotta, hogy az igazi kommunistákat már régen kimarták maguk közül és beszélt arról is, hogy egy ünnepélyen ő nyíltan nyugat mellett foglalt állást, amikor azt mondotta, hogy nem keletről várják a békét, hanem nyugatról. Ezzel kapcsolatban azt mondotta, hogy azért mert ilyen nyíltan beszélni, mert ezen az ünnepélyen csak az ő emberei voltak jelen, azonban mégis becsúszott egy mezőpeterdi munkás, aki jelenleg Budapesten dolgozik, és jelentést tett Budapesten erről az ÜB.-nél. Ebben az ügyben voltak is lenn kivizsgálni, azonban ő a saját embereiből állított tanúkat, akikkel együtt ő is azt vallotta, hogy az, aki a feljelentést ellene tette, amikor otthon volt a községben, rémhíreket terjesztett, azt híresztelte, hogy Budapesten csak az élmunkásoknak megy jól, pedig azok nem is dolgoznak semmit. Beszélt Szenvedi arról is, hogy 1950. tavaszán megakadályozta egy tszcs.-nek a megalakulását.

Hencida községben H. Szabó Károly hentesmestert kerestem fel, aki a szervezkedés célkitűzéseit helyeselte, a főszervezést azonban gyávaságból nem vállalta.

Hosszúpályi községben Balogh Sándor főtörzsőrmestert akartam beszervezni, aki azért nem vállalta, mert állítása szerint megfigyelés alatt áll. Nála találkoztam több rokonával, akikkel minddel beszéltem, de egyik sem akart résztvenni a szervezkedésben. Az egyik személy, akinek nevét nem tudom, annyit tudok róla, hogy lakatos, vagy gépész, lekicsinylőleg nyilatkozott az általam vezetett szervezkedésről, azt mondotta, hogy nekik ennél sokkal különb van és fegyverük is van.

Derecske községben Rác János volt keretlegényt akartam beszervezni, aki azonban visszautasított.

Kaba községben Gere Antal korcsmárost, volt keretlegényt akartam beszervezni, aki ugyan csak nem vállalta, de megadta egy csendőrnek a címét, akinek nevére nem emlékszem. Ezt a személyt nem kerestem fel. Beszerveztem a községben Török nevű volt őrmestert, aki a pályamesteri irodában dolgozik, mint írnok.

Karcagon Birizló Sándor volt őrmestert szerveztem be, aki elvállalta a főszervezést.

Kisujkszálláson⁹⁵ Kiss Endre keretlegény lett a főszervező, ugyanakkor beszerveztem bátyját Kiss Károlyt is.

Sárrétudvariban Kiss Sándor volt őrmestert, kulákot kerestem fel, aki azonban nem vállalta a főszervezést, ajánlott egy csendőr törzsőrmester, akinek Kiss szerint nyugattal kapcsolata van. Ennek nevére nem emlékszem.

Újírás tanyán Gera Antal földművest kerestem fel, akinél apósával, Bagány nevű dohánytermelővel, együtt beszéltem. Ők ajánlottak egy cséplőgéptulajdonost, akinek nevére nem emlékszem. Ezt a személyt fel is kerestem, beszéltem vele, aki azt mondotta, hogy elvállalja a főszervezést, és semmiféle segítségre nem tart igényt, fegyverre sem, garantálja, hogy 24 órán át tartani fogják az átvett hatalmat a községben. Azt szigorúan meghagyta nekem, hogy arról, hogy ő a szervezkedésben részt vállalt, sem Gerának, sem apósának ne szóljak.

A fentiekén kívül egy alkalommal, amikor Szeghalomból Komádiba utaztam, a vonatban találkoztam Hadóczki János, vagy Sándor törzsőrmesterrel, akivel együtt szolgáltam. Őt a vonatban beszerveztem, aki vállalta még sajátmagától Zsadányon kívül Kötegyán és Bihar-ugra községeket is.

A fenti személyekkel ugyanúgy mint első alkalommal mindegyikkel ismertettem a szervezkedés programját, célkitűzését, szervezeti felépítését. A fentiekén kívül ebbe a szervezkedésbe senki mást nem vontam be.

– Mit csinált ezután?

Ismét elmentem Szeghalomra Törőhöz és beszámoltam az általam végzett szervezésről. Ekkor beszélt Törő arról, hogy fel fog menni Pestre és régi ismerősei közül keres kapcsolatot külfölddel, Jugoszláviával, vagy az angolokkal. A későbbiek folyamán újév után Törő fel is utazott Budapestre. Ez alatt az idő alatt én ott tartózkodtam lakásában. Budapestről felesége címére érkezett egy levél, mely előttem nagyon zavaros volt, és ebből arra következtettem, hogy Törő lebukott. Ezért, mivel tudtam azt, hogy van egy könyv, melyben Törő feljegyezte azokat a személyeket és adatokat, amelyek a szervezkedéssel kapcsolatosak, ebből a könyvből kitéptem azokat a lapokat, amelyekre feljegyzés volt írva és azokat elégettem. Amikor Törő megjött, elmondotta, hogy főképpen azért volt fenn Pesten, mert egy nemrégiben visszaérkezett hadifoglyot akart kiszabadítani, ami nem sikerült neki. Azt

95 Helyesen: Kisújszállás.

mondotta, hogy azért írta azt a levelet, mert a táborba, ahol a hadifoglyok vannak, nem tudott bemenni és az ott őrségen álló őrszem azt mondta neki, hogy ez nem ide tartozik, menjen az Államvédelmi Hatóság budapesti központjába, és ott kérje annak a személynek a szabadlábra helyezését. Ő mielőtt felment az Államvédelmihez, megírta ezt a levelet, mert arra számított, hogy le fogják őt is tartóztatni.

Ez év januárjában Törőt elbocsájtották állásából, néhány hét után Békésgyulán kapott állást az ottani öntözővállalatnál. Ekkor vele a kapcsolatom megszakadt, vele azóta ez év márciusában találkoztam, amikor egy hétig voltam nála, ekkor azonban már a szervezkedésről semmit nem beszéltünk. Törő ez év januárjától kezdődően a szervezkedéssel kapcsolatban nekem semmiféle utasítást, irányítást nem adott.

- Mondja el, hogy a szervezkedés tagjainak hol, kinek, milyen fegyvere volt?

Azonkívül, amit eddig elmondtam, tudomásom szerint Darvas községben Matók vagy Mátyók Andrásnak van egy pisztolya. Zsáka községben Takács Jánosnak van egy fégpuskája. Komádi községben Tóth Dániel partórnek egy géppisztolya és egy láda lőszer. Tóth nem tartozik a szervezkedéshez tudomásom szerint. Arról, hogy nála fegyver és lőszer van Bujdosótól van tudomásom. Tudok arról, hogy Mezőpeterd községben 1949.-ben Szenvedinek volt egy golyószórója, melyben nyomozott is az Államvédelmi Hatóság annakidején, azonban Szenvedi elbeszélése szerint a kiküldött nyomozót ő olyan irányban befolyásolta, hogy a golyószóró rozsdás, használhatatlan, és ezért ebből kifolyólag semmiféle eljárás nem indult. Tudomásom szerint a golyószóró Biharkeresztesre a községházára lett szállítva.

- Beszéljen arról, hogy a szervezet milyen illegális ténykedést propagandát és cselekedetet fejtett ki?

A szervezkedés tagjai közül, akiknek módjában állott és amikor tehették hallgatták a külföldi angol-amerikai, jugoszláv, spanyol, francia és egyéb imperialista országok magyarnyelvű leadásait. Ezeket a híreket, amelyeket rádión keresztül kaptak, egymással megbeszélték. Szervezetten azonban sem összejövetel, sem gyűlés vagy más irányú ténykedés nem folyt. **Röpcédulát a szervezet nem bocsátott ki és tudomásom szerint nem is kapott sehonnán. A szervezkedés célja az volt, hogy abban az esetben fognak a szervezkedés tagjai akcióba lépni, amikor külföldi csapatok szállják meg az ország területét. Törő utasítása is úgy szólt, hogy egyelőre csak ki kell építeni a szervezetet, de semmiféle ténykedést kifejteni nem kell.**

Egy alkalommal 1950 nyarán Csató Gyulától kaptam egy betiltott könyvet, melynek írója Henri Ford, címe: Nemzetközi zsidó. Ezt a könyvet olvasás végett továbbadtam Hajdu Sándor, Szenvedi Sándornak, aki sógorának Veres Mózesnek adta tovább, Varga Vincének, darvasi lakosnak, Törő Mihály, Baranya Ferenc Szeghalmi lakosnak, Takács János, Tóth László, Mályi Vilmos partórnek Zsáka községben, Mészáros Ferencnek, aki ugyancsak továbbadta két általam ismeretlen személynek, G. Nagy Pálnak, Nagy József pékmesternek Szeghalomban, Kirila Jánosnak Encidán. Ezt a könyvet tudomásom szerint csoportosan csak Csökmőn olvasták a szervezkedés tagjai.

- Ezen a szervezkedésen kívül milyen illegális szervezkedésekről van tudomása?

A „Sárréti sasok” elnevezés alatt működő illegális szervezkedésről, melynek én is tagja voltam, továbbá G. Nagytól van tudomásom arról, hogy Csökmőn működik egy volt nyilasokból álló illegális szervezkedés. Kirila Jánostól tudom, hogy Hencidán van egy 26 főből álló illegális szervezkedés, melynek tagjai a napi eseményeket jegyzik fel. Pardi Imrétől tudom, hogy Dévaványán egy volt horthysta százados vezetése alatt működik egy illegális csoport és Pap Elek mondotta nékem, hogy Nagyrébé községben is van egy illegális szervezkedés.

Felvette: [nincs aláírás]

Aláírás a jobb oldalon: Végh Imre

Tárgy: Végh Imre kihallgatása.⁹⁶

Feljegyzés

Budapest, 1951. július 13.

- Előző kihallgatásakor vallotta, hogy Blankenstein Pál „gróf” az angol követséggel tartotta az illegális kapcsolatot. Tegyen vallomást, hogy mit tud Blankenstein Pál tevékenységéről!

„gróf” Blankenstein Pált személyesen nem ismerem. 1951. januárjában hallottam a nevét, felső kapcsolatától, Pardi Imre füzegyarmati lakóstól, amikor kinn voltam a tanyáján. **Pardi Imre a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés vezetője, bizalmasan közölte velem, hogy közte és az angol követség között Blankenstein az összekötő. Az angol követségtől kapott utasításokat Blankenstein adta tovább Pardinak. Mészáros Ferenc szeghalmi lakos közölte velem, hogy a szervezkedést egy angol követségi tisztviselő irányítja, aki azelőtt Horthy szárnységéje volt. A nevét Mészáros nem közölte velem, Ezt Mészáros Pardi közléséből tudja.**

- Milyen kapcsolata volt Blankensteinnek az angol követséggel?

Pardi Imrétől hallottam 1951. január utolsó vasárnapján, amikor kinn voltam a tanyáján Mészáros Ferenc szeghalmi rokonommal, hogy régi ismerettsége van Blankensteinnek az angol követségen. Később Baranya Ferenc szeghalmi lakos közölte velem a lakásán, hogy háború előtt sok angol ismerőse volt Blankensteinnek, akik gyakran kiszoktak járni Blankenstein füzegyarmati birtokára vadászni. Hogy név szerint kik szoktak kijárni Blankenstein-hez vadászatra, az angol követségtől, erről nincs tudomásom.

- Pardi Imre hogyan tartotta a kapcsolatot Blankenstein Pállal?

Pardi közlése szerint Barkóczy Károly füzegyarmati lakóstól és ennek nővérétől küldött több ízben levelet Budapestre Blankensteinnek. Ugyanezek a személyek hozták a választ is Pardinak, Blankensteintől. Pardi ismerte Barkóczyt és nővérét, mert ők is füzegyarmati lakosok, háború előtt pedig Barkóczy nővére szobalány volt Blankensteinnél. Hogy hányszor

vittek és hoztak levelet, valamint mi volt a levél tartalma, ezt velem Pardi nem közölte. Ezenkívül Fehér László füzesgyarmati lakós, Pardi unokaöccse, a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés helyettes vezetője volt fönn két ízben Budapesten Blankensteinnél. Először 1951. március közepén, másodszor pedig március végén.

Előzőleg nem tudott beszélni Blankensteinnel, mert nem volt odahaza. Másodszor azonban beszélt Blankensteinnel. Erről a beszélgetésről nem sokat tudok, csupán annyit említett meg róla Pardi és Fehér, hogy Blankenstein komoly ígéretet tett a fegyverek beszerzésére, amit az angol követségen keresztül fog majd elintézni. Hogy milyen fegyvereket és mennyit, ezt Pardi és Fehér velem nem közölték. A fegyvereket a szervezkedés részére ígérte Blankenstein.

– Tegyen vallomást arról, hogy Pardi Imre találkozott-e Blankenstein Pállal?

Pardi közléséből tudom, hogy 1951. március végén találkozott Blankenstein Pállal. Ez a találkozás Budán Blankenstein lakásán történt. Az utca és házszámot Pardi velem nem közölte. Ezen a találkozón vele volt Nagy József szeghalmi lakós is, aki a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés szeghalmi főszervezője volt. Ezt a találkozást Pardi kezdeményezte oly módon, hogy Pardi értesítést kapott Blankensteinől, / hogy hol, mikor és hogyan, erről nincs tudomásom / hogy befogja majd mutatni Pardinak az angol követségi tagot és levélben fogja majd értesíteni ha ez lehetségessé válik. A levelet Barkóczy, vagy nővérehozta volna Blankensteinől Pardinak.

Pardi azonban levelet nem kapott, előttem ismeretlen okok miatt. Pardi elhatározta, hogy föl fog utazni Budapestre Blankensteinhez, hogy megtudja annak okát, hogy őt Blankenstein miért nem értesíti, s egyben ha mód és lehetőség lesz rá, az angol követségi tisztviselővel is meg fog ismerkedni személyesen.

– Miről tárgyalt Pardi és Blankenstein a fenti találkozón?

Pardi közölte velem, hogy Blankensteinnek beszámolt arról, hogy az én általam létrehozott szervezkedés, és az ő általa vezetett „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés egyesült. Továbbá közölte Pardi, hogy Blankensteinől fegyvereket kért a szervezkedés részére, hogy a hatalom megdöntését fegyveres beavatkozással tudjuk végrehajtani.

Blankenstein ígéretet tett Pardinak, hogy amennyiben a hatalom megdöntése küszöbön fog állni, minden további nélkül meg fogják kapni a fegyvereket az angol követségtől. Hogy mennyit, erről nincs tudomásom. Ez azért van így, nehogy a szervezkedés idő előtt lebukjon – mondotta Blankenstein Pardinak – Pardi ezen a megbeszélésen kérte Blankenstein, hogy mutassa be neki az angol követségi személyt, akivel Blankenstein tartotta a kapcsolatot. Pardi személyesen is szeretett volna megismerkedni az angol követségi tisztviselővel, aki állítólag a múltban horthy szárnysegédje volt, amit Mészáros Ferenc szeghalmi rokonomtól hallottam 1951. január 24-én lakásán. Hogy milyen beosztásba van ez a személy, arról nincs tudomásom.

Blankenstein közölte Pardival, hogy nem áll módjában az angol követségi tisztviselő bemutatása, mert ő is csak igen körülményesen tud vele találkozni. Legutóbb is a találkozás gépkocsiban történt meg Blankenstein és az angol követségi tisztviselő között, amikor is az angol követségi tisztviselő fölhívta Blankenstein figyelmét, hogy nagyon kell vigyázni és igen óvatosan kell a

kapcsolatot tartani, mert figyelik őket a hatóságok. Közölte még azt is Blankensteinnek az angol követségi tisztviselő, hogy ha találkoznának valahol a városba ne is köszönjenek egymásnak, mert könnyen lebukhatnak. Hogy Blankenstein találkozása hol folyt le és kinek a gépkocsijában, erről nincs tudomásom.

- A fenti mrgbeszélésen, mely Blankenstein lakásán folyt le, Pardi Imrén és Nagy Józsefen kívül ki volt még jelen?

Ezen a megbeszélésen, csak Pardi és Nagy volt jelen. Pardi más személyekről nem tett említést.

- Válaszoljon arra, hogy mit beszéltek még meg Pardi és Nagy Blankensteinnel a fenti találkozón?

A megbeszélésen, mely Blankenstein lakásán folyt le, Blankenstein kérdezte Pardit, hogy mozgósítható-e az illegális szervezkedés, ha arra majd szükség lesz. Pardi azt válaszolta, hogy mozgósítható. Továbbá Blankenstein utasította Pardit és Nagyt, hogy semmiféle szabotázs-cselekményeket felsőbb utasítás nélkül ne hajtsanak végre, nehogy lebukjanak. A szervezkedést azonban folytassák továbbra is. Közölte még Blankenstein Pardinak és Nagynak, hogy a többi népi demokratikus országokban is gyors ütemben halad a szervezkedés. Pardi és Nagy erről a megbeszélésről többet nem közölt velem.

- Mikor találkozott még Pardi Blankensteinnel?

Pardi nekem csak a fenti egy találkozásról nyilatkozott. Hogy találkozott-e még többször is Blankensteinnel erről nincs tudomásom.

- Hol jártak még Pardiék, amikor fönn voltak Budapesten Blankensteinnél?

Pardi és Nagy Blankensteinen kívül még több más helyen is voltak. Nagy közölte velem a lakásán, hogy voltak egy Wekerle Sándor nevű személynél is. Nagy elmondotta, hogy Wekerle állítólag szeghalmi lakós volt a háború előtt. Pardi és Nagy Szeghalomról ismerik Wekerlét. Hogy miért keresték fel a lakásán, erről nincs tudomásom. Ennél a találkozásnál csak Pardi volt benn Wekerle lakásán, Nagy pedig a kapuba várta, Pardi Wekerlével folytatott beszélgetése tárgyáról nincs tudomásom.

Ezenkívül jártak még más előttem ismeretlen személyeknél is Pardi és Nagy. Erről Pardi annyi közölt velem, hogy azért kereste ezeket a személyeket, mert együtt volt velük 1948-ban a Budadéli Internálótáborban, ahol már akkor elhatározták, hogy szabadulásuk után mindegyik szervezkedést fog megindítani a lakhelye területén. Pardi közölte velem, hogy ezeket a személyeket be akarta számoltatni, hogy mit végeztek idáig. Pardi és Nagy nem tudtak ezekkel a személyekkel beszélni, mert vagy nem voltak odahaza, vagy már nem laktak ott.

Nagy közölte velem a lakásán, hogy találkoztak egy másik személlyel is, akinek nevét Nagy nem közölte. Ezzel az előttem ismeretlen személlyel Pardi és Nagy a Szabadság-hídon találkoztak. Nagy közléséből tudom, hogy **ez a személy abban az időben szabadult az internálótáborból, amikor fönn jártak Pardiával Blankensteinnél. Ezt a személyt a helyszínen mutatta be Pardi Nagy Józsefnek, miután közölte Pardiával és Naggyal, hogy fel akarja keresni a**

Dunántúli szervezkedés felső kapcsolatát, akivel érintkezésbe akar lépni. Pardi és Nagy tudtak a dunántúli szervezkedésről, ezt közlésükből tudom. Arról, hogy a szervezkedés hol és milyen néven működik, valamint ki a vezető, vagy felső kapcsolat, ezt velem nem közölték.

Nagy József fölírta ennek a személynek a címét is, melyet közléséből tudok. Megkérdezte Nagy Józsefet az a bizonyos személy, hogy hová küldjön majd értesítést, ha a dunántúli szervezkedésről információt szerez. Nagy meghagyta ennek az előttem ismeretlen személynek, hogy az ő címére vagy a Pardi címére ne küldjön levelet, mert póstájukat figyelhetik. Meghagyták, hogy ha valami közölni valója lesz, Kovács Ferenc címére küldjön levelet Szeghalom községbe, aki a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés egyik szervezője Szeghalom községben.

Előadni kívánom még, hogy Pardi közölte velem, amikor Blankenstein lakásán voltak Nagy Józseffel, hogy javaslatot tett Pardi Blankensteinnek, hogy tud egy olyan személyről, aki már két ízben szökött ki Jugoszláviában 1951-ben, előttem ismeretlen okok miatt. Pardi javasolta Blankensteinnek, hogy jó lenne ezzel a személlyel a kapcsolatot fölvenni, mert szökés esetén át-tudna vezetni bennünket a határon. Ezt a személyr én nem ismerem, annyit tudok róla előadni, hogy egy Komár nevű Szeghalmi lakósnak rokona, akit Pardi jól ismer. Blankenstein ezt a javaslatot elvetette és közölte Pardival, hogy egyenlőre nincs arra szükség, hogy szökni kelljen az országból.

A feljegyzés ideiglenesen lezárva.

Felvette: Kozó Gyula áv. alhdgy.

gyanúsított: Végh Imre

Gépelte: F. G.

Tárgy: Végh Imre vallomása⁹⁷

Feljegyzés.

Budapest, 1951. július 14-én

– Korábbi jegyzőkönyvében vallotta, hogy kapcsolatban állott Pardi Imrével a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés vezetőjével. Ismertesse részletesen, hogy mikor és milyen körülmények között került kapcsolatba Pardi Imrével?

Pardi Imre füzesgyarmati lakost 1951. januárjában ismertem meg Szeghalom községben. Sógorom, Mészáros Ferenc, a lakásán, Szeghalom községben, mutatta be Pardi. A Pardival folytatott megbeszélés alkalmával tudtam meg, hogy ő a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés vezetője. (...)

– A megismerkedés után, milyen időközönként és hányszor találkozott Pardival?

A megismerkedés után havonta 2-3 alkalommal találkoztam Pardival. Ezek a találkozások kb.

97 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 94-97.

12 esetben fordultak elő. (...)

– Milyen jellegűek voltak a találkozások?

Előadni kívánom, hogy ezek a találkozások a március 18-i találkozás kivételével illegálisan jöttek létre.

– Ismertesse részletesen, hogy általában milyen természetű illegális megbeszéléseket folytattak!

Az első találkozás alkalmával /1951. január/ Pardi bizalmasan közölte velem tanyáján, hogy az általa vezetett szervezkedés „Sárréti Sasok” néven működik. Beszámolt nekem, hogy az illegális szervezkedés országos jellegű. Elmondta, hogy ezt az illegális szervezkedést ő indította meg 1948-ban a Budadéli Internáló táborban.

Itt az internáltak egy csoportja elhatározta, hogy szabadulásuk után meg fogják indítani az illegális szervezkedést, ki-ki a saját lakhelyén vagy mozgási területén. Pardi is így megszervezte a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezetet. Pardi bizalmasan közölte velem, 1951. január végén, hogy a „Sárréti Sasok”-at a „Hegyi Sasok” mintájára szervezte – és célkitűzése is azonos – melyet szintén ő szervezett meg 1919-ben Budán, a Tanácsköztársaság megdöntése céljából.

Így: a demokratikus rendszer fegyveres uton való megdöntése, a horthy-rendszer visszaállítása, a népi demokrácia vezetőinek legyilkolása. Pardi megjegyezte ennél, hogy a baloldali elemeket azonnal agyon kell lőni. Pardi beszámolt, hogy illegális szervezkedés működik Füzesgyarmat, Szeghalom, Vésztő, Kőrösladány, Déványa, Biraknagybajom, ⁹⁸Berettyószentmárton és Csökmő községekben. Közölte Pardi azt is, hogy az illegális szervezkedés és az angol követség között a kapcsolatot Blankenstein Pál tartja. Blankensteinről az előző jegyzőkönyvemben részletes vallomást tettem.

Ezután én is beszámoltam Pardinak, hogy az a szervezkedés, amelynek én tagja vagyok /Törő-féle/ ugyanazok a célkitűzései, mint a Sárréti Sasok-nak. Beszámoltam Pardinak, hogy illegális szervezkedés működik Csökmő, Zsáka, Komádi, Bakonyszeg, Kisújszállás, Mezőpeterd, Mezősas, Kőrösszegapát, Kőrösszakál, és Újvár községekben. Pardi ezt nagyon helyeselte, és közölte velem, hogy egyesüljön a két szervezet. Mert így sokkal tevékenyebb munkát tud kifejezni az egész szervezet. Én Pardinak ezt a javaslatát el is fogadtam és egyesültünk „Sárréti Sasok” néven.

– Közölte Törő Mihállyal azt, hogy az illegális szervezkedés egyesült?

Törőt felkerestem szeghalmi lakásán 1951. január végén, hogy közöljem vele Pardival való meggyezésemet. Törőt nem találtam lakásán és így csak feleségével tudtam beszélni – aki szintén tudott a szervezkedésről és közöltem mindazokat, amit velem Pardi közölt és meghagytam Törőnek, hogy ő közölje majd a férjével, ha hazajön. Törő ekkor Gyulán dolgozott az öntözési vállalatnál.

98 Helyesen: Birakbiharnagybajom.

Meghagytam Törőnének Varga Vincze darvasi lakós címét, hogyha esetleg hazajön a férje és én nem tudnám felkeresni, írja meg levélben, hogy mi a véleménye az egyesüléssel kapcsolatban. (...)

Tárgy: Végh Imre kihallgatása.⁹⁹

Feljegyzés.

Budapest, 1951. július 18.

- Tegyen vallomást arról, hogy az illegális fegyveres szervezkedésben ki fejtett még ki tevékenységet. Sorolja fel azokat az Ön által beszervezett személyeket és azok illegális tevékenységét!

1949. július végén beszerveztem püspökladányi műhelyben Nagy Sándor 26-28 éves kerékgyártó püspökladányi lakost. Nagy szervezte be az illegális fegyveres szervezkedésbe Lévai Pál 26- 28 éves földműves püspökladányi lakost. Valamint nagybátyját szervezte be, Szabó József 45 év körüli, MÁV. talpfatelítő telep munkás, püspökladányi lakost. Szabó József további beszerzéseket hajtott végre. Ugyanígy Nagy Sándor beszervezte Szabó Imre 24-25 éves vasmunkás, püspökladányi lakost és Gali Imre 43-45 év körüli, traktoros foglalkozású püspökladányi lakost. Gali Imre elmondása szerint beszervezte Mezei Kálmán 34-36 éves, volt földbirtokos és gazdálkodó Püspökladány, vagy Szerep községhez tartozó Gatály-tanyai lakost. Nagy Sándor tudomásom szerint letartóztatásban van, jelenleg. Ezt szomszédjától Ordasi Józsefné püspökladányi lakos közléséből tudom.

- Folytassa vallomását arról, hogy Püspökladányban még kit szervezett be!

1941-42. óta ismerem Csáti József 54-56 éves korcsmárost Püspökladányban. Politikai beállítottságát ismertem kijelentéseiből, hogy a népi demokrácia ellensége. Tudom azt, hogy a nyugati imperialista rádió népi demokrácia-ellenes híreit hallgatja és propagálja korcsmájában. Így 1949. augusztus elején őt is beszerveztem. Ekkor közölte, hogy ő több embert is tud a szervezkedés részére beszervezni, csak fegyverek kellene hozzá. Arról nincs tudomásom, hogy beszerzéseket folytatott volna. Ezután Nagy Sándor ajánlatára kerültem Szabó Sámuel /: Püspökladány 37-38 éves: / kulák püspökladányi lakoshoz gazdasági munkásnak.

- Szabó Sámuel kulákat beszervezte e az illegális fegyveres szervezkedésbe?

Szabó Sámuel tudta rólam azt, hogy háborús és népellenes bűncselekmények miatt körözés alatt állok. Én közöltem vele, hogy egy illegális fegyveres szervezkedés tagja vagyok és felszólítottam, hogy ő is kapcsolódjon be az illegális szervezkedésünkbe. Szabó Sámuel beszerveztem és ő felajánlotta a vadászpuskáját az illegális fegyveres szervezkedés részére. Szabó Sámuel később beszervezte két rokonát, Nagy Imrét 25 éves, püspökladányi lakost és Baranya Albert 45-50 év körüli, kulák, püspökladányi lakost. Szabó Sámuelnél 6 hónapon keresztül voltam alkalmazásban. Ezen idő alatt Szabó tanyáján laktam és Szabó kioktatott, hogyha idegen személy van a

99 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 103-106.

házban, akkor a gémeskút szára eredeti állásából el lesz állítva, így tudni fogom, hogy ne menjek be a házba.

– Hová került 1950. február után, mikor Szabó Sámuel tanyájáról eljött?

Szabó Sámuel tanyájáról azért jöttem el, mert Püspökladányban felismert Nagy Ágnes – Nagy Imre édesanyja – és féltem, hogy feljelent. Ezután Varga Vincze nevű 46-47 éves partőr foglalkozású, darvas-vargazugi őrházi lakossal találkoztam, akit a katonaságtól ismertem. Közöltem vele, hogy köröznek és illegális fegyveres szervezkedés tagja vagyok. Varga Vinczét nem szerveztem be, mert a püspökladányi szervezkedés felső kapcsolat hiánya miatt elhalt. Ekkor már a zsebemben volt egy Kovács Miklós névre kiállított MDP. könyv.

– Honnan szerezte a párttagsági könyvet?

Az MDP párttagsági könyvet Kovács Ferenc 18 éves fűzesgyarmati lakostól vásároltam 10 forintért. A párttagsági könyv édesapjáé volt, így a születési év beírásánál én javításokat eszközöltem. Később bélyegeket Szenvedi Sándor adott, amit beragasztottam.

– Varga Vinczével történt találkozás alkalmával még miről tárgyaltak?

Közöltem Varga Vinczével, hogy munkanélküli vagyok és jó lenne, ha elhelyezne. Ő felajánlotta segítségét és elhelyezett rokonához Tóth Lajos Darvas Csif tanyára. Itt alkalmaztak is, de kijelentették, hogy DÉFOSZ könyvet szereznek, mert másképp nem igen tudnak alkalmazni. Tudták rólam Tóth Lajos és testvére Tóth Imre, hogy körözés alatt állok és hogy illegális fegyveres szervezkedés tagja vagyok. **A DÉFOSZ könyvet Szenvedi Sándortól kaptam meg, mely szintén Kovács Miklós névre volt kiállítva. Ezenkívül bejelentő lapot is kaptam, de az első hibásan volt kitöltve, így másodikat kellett elkészíteni, melyet Kende Éva, Szenvedi Sándor utasítására pecsételt le.**

– Meddig dolgozott a „Csif” tanyán és ezen idő alatt milyen tevékenységet fejtett ki az illegális fegyveres szervezkedésben?

A „Csif” tanyán 1950. májusától 1950. augusztusáig voltam alkalmazásban.

Ezen idő alatt 2-3 alkalommal felkerestem Szenvedi Sándor mezőpeterdi lakost. Vele az illegális fegyveres szervezkedésről ismételtan megbeszélést tartottunk, de tekintettel arra, hogy Budapestről nem jött a felső kapcsolat, Szenvedi Sándor újabb utasításokat nem adott.

– Miért kereste fel Szenvedi Sándort, amikor már nyugodt körülmények között dolgozott és fizetése is jó volt?

Szenvedi Sándort kénytelen voltam felkeresni, ezen idő alatt, mert a párttagsági és DÉFOSZ-könyvembe ő szerzett illegálisan bélyeget. Ezen megbeszéléseink alkalmával kicseréltük reakciós és népi demokráciaellenes híreinket.

– Válaszoljon arra, hogy Szenvedi Sándor és Kende Éva még ki részére készítettek hamis DÉFOSZ vagy más igazolványokat!

Egy kulák fia részére – akinek nevére nem emlékszem – szintén készítettek egy DÉFOSZ könyvet, mely szintén illegális körülmények között készült el. Ezenkívül Szenvedi Sándor közölte velem, hogy több alkalommal használták a község pecsétjét illegális iratok

elkészítésére, azonban, hogy mikor és kinek a részére adtak ki ilyen iratokat, azt nem közölte velem. 1949.-ben egy alkalommal, még mielőtt a DÉFOSZ igazolványt megkaptam Szenveditől, nekem is készített egy igazolványt, melyben igazolta, hogy a – névre nem emlékszem – mezőpeterdi lakos vagyok és politikai kifogás alá nem esek. Ezt az igazolványt később elégettem.

– Kihallgatását megszakítom.

Felvette: Sándor György áv. fhdgy.

gyanúsított: Végh Imre

Gépelte: K. L.

Tárgy: Végh Imre kihallgatása.¹⁰⁰

Feljegyzés.

Budapest, 1951. július 23.

– Tegyen részletes vallomást arról, hogy a rendőrség tagjai közül ki volt beszervezve az illegális fegyveres szervezkedésbe?

1951. január elején Törő Mihály szeghalmi lakásán egy megbeszélést tartottunk, mely négy-szemközt zajlott le. **Törő Mihály kérte, hogy egy fényképet adjak le a részére, mert egy Varró nevű rendőr őrmester, aki a szeghalmi kapitányságon teljesít szolgálatot ígéretet tett arra vonatkozóan, hogy a fényképre rendőrségi pecséttel ellátott személyazonossági igazolást állít ki.** A nevet – közölte Törő – majd én írom rá.

– A fényképet átadta Ön Törő Mihály részére?

Igen, a fényképet átadtam, de később kb. 6-8 hét múlva visszakaptam Törő Mihály feleségétől azzal, hogy Varró őrmesternek nem volt alkalma a pecsétet megszerezni a fényképre.

–Még milyen szolgálatot vállalt Varró őrm. az illegális szervezkedés részére?

Varró őrmester megvállalta, hogy két határsáv belépőt szerez, azonban erre sem volt alkalma. Törő közléséből tudom, hogy a fényképet Varró lakásán adta át valamint ekkor beszéltek meg, hogy határsáv belépőt is illegálisan szerez részükre.

– Miért volt szükség a határsáv belépőre?

Törő Mihály 1951. január elején a lakásán közölte velem, - amikor a fényképet átadtam részére - hogy az illegális fegyveres szervezkedésnek ezidáig nem tudott imperialista kapcsolatot teremteni, ezért legjobb lesz, ha illegálisan Jugoszláviába megyünk. A határsáv belépőket is Jugoszláv határra kérte. Arról nincs tudomásom, hogy célunkat Varróval közölte volna.

–Varró r. őrm. tudott arról, hogy ki részére kell a személyazonossági igazolvány és a határsáv belépő?

100 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 121-127.

Törő Mihály nem közölte velem, hogy Varró őrm.-nek, mit közölt. A fénykép nem Törőt ábrázolta, így Varró őrm.-nek tudomással kellett bírni arról, hogy ki részére készítette volna el a hamis rendőrségi igazolványt. Ugyanúgy Törő közléséből tudom, hogy azt sem mondotta Varró őrmesternek, hogy ki részére szerezzen határsáv belépőket.

- Varró r. őrm. még milyen tevékenységet fejtett ki az illegális fegyveres szervezkedésben?

Nincs tudomásom arról, hogy Varró őrm. más tevékenységet is fejtett ki az illegális fegyveres szervezkedésben. Arról sincs tudomásom, hogy az illegális fegyveres szervezkedés tagja lett volna, vagy tudott-e a fegyveres szervezkedés létezéséről. Varró őrm. személyesen soha nem is láttam.

- A rendőrség tagjai közül még ki fejtett ki aktivitást az illegális fegyveres szervezkedésben?

1951. január közepén felkerestem lakásán Mészáros Ferenc szeghalmi lakóst, ki sógorom. Ekkor érkezett a lakásba Debreceni rendőr-őrmester, a szeghalmi rendőrkapitányság beosztottja is, abból a célból, hogy Mészáros Ferencnek információt adjon Varró őrmesterre vonatkozóan.

- Miért kért Mészáros Ferenc Varró őrmesterről információt Debreceni őrmestertől?

1951. január közepén, mielőtt meglátogattam sógoromat Mészáros Ferencet, felkerestem lakásán és közöltem vele Törő Mihály által kifejtett tevékenységet Varró őrmesterrel kapcsolatban. Ekkor Mészáros közölte, hogy Varró őrmesterre nem tud részletes információt adni, azonban itt van Debreceni őrmester, aki szentesi kulák fiú és régi rendőr, aki közelebbről ismeri Varrót és így információt is tud róla adni.

Egyben közölte Mészáros azt is, hogy Debreceni reakciós beállítottságú és így nyugodtan fordulhatunk hozzá információért.

- Debreceni tagja volt-e az illegális fegyveres szervezkedésnek?

Tudomásom szerint nem volt tagja, mert Mészáros Ferenc előtte a szervezkedésről nem beszélt.

- Debreceni r. őrmester milyen tevékenységet fejtett ki az illegális fegyveres szervezkedés részére?

1951. január közepén Mészáros Ferenc lakásán bemutatott Debreceninek. Ekkor jelen voltak Mészároson, Debrecenin és rajtam kívül még Mészáros felesége és sógornője Nagy Margit szeghalmi lakós is. Ekkor Mészáros információt kért Debreceni őrmestertől Varró őrmesterre vonatkozóan. Debreceni őrmester közölte velünk, hogy Varró őrmester megbízható számunkra és a kért rendőrségi igazolványt és határsáv belépőt megszerzi részemre. Továbbá közölte Debreceni őrmester, hogy minden esetre szemmel fogja tartani Varró őrmestert.

Ezen megbeszélés alkalmával még felvette személyadataimat és ígéretet tett, hogy megnézi szerepelek-e a körözött személyek között.

- Debreceni őrmester megnézte-e, hogy szerepel a körözött személyek között?

Igen, megnézte és Mészárossal megüzente, hogy nem szerepelek a körözött személyek között.

- Tegyen részletes vallomást arról, hogy Debreceni őrmester politikailag milyen beállítottságú?

Debreceni közléséből tudom, hogy a finn légió tagja volt és ezért a finn Becsületrend tulajdonosa. Ezenkívül szintén Debreceni közölte, hogy kint járt a háború előtt Angliában és igen dicsérte az angol „demokráciát”. Továbbá Debreceni közölte, hogy egy szép napon jön egy váratlan fordulat, aminek következtében a rendőr legénység, egyikét kivétellel megmarad, de a parancsnok már lesz és erre kihúzta magát, amivel jelképezni akarta, hogy a parancsnok ő lesz.

- Debreceni arra vonatkozóan fejtett ki aktivitást, hogy ő legyen a parancsnok?

Nincs arról tudomásom, hogy Debreceni rendőr őrm. fejtett-e ki valamit, annak érdekében, hogy ő parancsnok legyen. (...)

- Válaszolja arra, hogy körözése alatt a rendőrség tagjai közül kivel találkozott, akik ismerték Önt és ennek ellenére nem fogták el!

1946. őszén a komádi pályaudvaron találkoztam Húsvét György, zsadányi lakóssal, kit 1937 óta ismerek, katonai szolgálatom idejéről. Ezen találkozáson közöltem Húsvét Gyöggel, ki a Nyírségben teljesített rendőrségi szolgálatot, mint őrm., hogy körözés alatt állok és megbeszéltük, hogy néhány hét múlva felkeresem abból a célból, hogy utánanézz körözésem valóságának. De a későbbiek folyamán nem kerestem fel és őrizetbevételemig nem találkoztam vele.

1947. tavaszán a komádi határban szántási munkát végeztem, amikor egy általam ismeretlen személy útbaigazítást kért tőlem az egyik falura vonatkozóan. Én megadtam a felvilágosítást és az illető elment. Néhány hét múlva nővérem Veres Sándorné, mezőpeterdi lakós felkeresett és közölte velem, hogy ez a személy, akit útbaigazítottam egy Haizer nevű katonai nyomozó volt, aki engem felismert, de közölte nővéremmel, mikor felkereste, Haizert mezőpeterdi lakásán, akkor kijelentette, hogy nem kell félni, mert feljelentést nem fog ellenem tenni és ő nem is fog elfogni.

Valamint 1948. tavaszán Komádiban az utcán megszólítottam, Fazekas Sándor rendőr őrmestert, - jelenleg a csökmői rendőrőrsön teljesít szolgálatot, - hogy megismer-e? Én Fazekas Sándort Mezőpeterdről ismertem az uraságtól, ahol együtt dolgoztunk. Ő kijelentette, hogy nem ismer. Ekkor közöltem vele, hogy ki vagyok és azt is közöltem vele, hogy háborús és népellenes cselekmények miatt körözés alatt állok. Fazekas ekkor kijelentette, hogy legjobb lenne külföldre kimennem. Ekkor ígéretet tett, hogy razzia esetén előre fog értesíteni és ha járőrszolgálat alatt találkozom vele nem fog ellenem semmit tenni.

- Fazekas Sándor rendőr őrmester értesítette razzia esetén Önt?

Nem. Őrizetbevételemig nem értesített arról, hogy mikor lesz razzia ellenem.

- Járőrszolgálat alatt találkozott Fazekas Sándor rendőr őrmesterrel?

Igen, egy alkalommal 1950. decemberében G. Nagy Pál csökmői gátórházában tartózkodtam egyedül, mert G. Nagy és felesége a faluba mentek be és ekkor egy 2 főből álló járőr jött be a házba. A járőr egyik tagja Fazekas Sándor volt. Ekkor néhány percig ott voltak, megkérdezték, hogy mi újság és utána kezefogtunk és elmentek. Fazekas Sándor r. őrmester nem mutatta ekkor,

hogy felismert. Ezután már nem találkoztam többé Fazekassal sem olyan rendőrségi egyénnel, aki ismert és tudta rólam, hogy körözés alatt állok.

– Tegyen részletes vallomást arról, hogy a fasiszta horthysta rendőrségi besúgók közül kit ismer?

1951. április elején egy megbeszélés zajlott le Kirilla János, hencidai lakásán, hol Kirillán kívül még H. Szabó Károly kulák hencidai lakos és én voltam jelen. Ekkor szerveztem be az illegális fegyveres szervezkedésbe H. Szabó Károly ajánlatára Kirilla Jánost. H. Szabó Ekkor bizalmasan közölte, hogy vigyázzunk a szervezkedésben, mert ő már tapasztalt az illegális munkában. Közölte, hogy a horthy-fasizmus idején ő besúgó volt és tevékenysége a kommunisták ellen irányult. Ezzel kapcsolatban részleteket nem közölt.

Más személyről nincs tudomásom, ki a fasiszta horthysta rendőrség részére, besúgói szolgálatot teljesített. Azonban tudomásom van – Szenvedi Sándor mezőpeterdi lakostól – hogy a mezőpeterdi tanácsban működő adó-ügyi jegyző a horthysta katonai hírszerzők szolgálatában volt és mint ilyen Romániában egy alkalommal letartóztatták, de sikerült kiszabadulni. További részleteket nem ismerek, mert csak ezt közölte velem Szenvedi 1950. elején négy szemközt.

– Korábban vallotta, hogy Pardi Imre tudomással bírt arról, hogy Tóth Béla kulák internálására a tanács javaslatot tett. Tegyen részletes vallomást arról, hogy Pardi Imrének hogyan jutott tudomására, hogy Tóth Béla internálás előtt áll.

1951. március végén Pardi Imre bizalmasan közölte, hogy a szeghalmi tanács négy kulák internálásra tett javaslatot, hogy miért azt nem közölte velem. A négy személy közül 3 személy nevére emlékszem, így: Tóth Béla, Kriszton László és Mészáros János szeghalmi kulákok, a negyedik személy nevére nem emlékszem. Pardi ekkor nem közölte velem, határozottan, hogy honnan van tudomása erről.

Még 1951. március elején egy megbeszélés volt Nagy József szeghalmi lakos és közöttem. Ekkor Nagy közölte velem, hogy van egy jó barátja a tanácsba, aki általában mindent közöl vele, amit a tanácsba tárgyalnak. Nevét ennek a barátjának nem közölte. Mikor Pardi Imre tudomására jutott a 4 kulák internálására tett javaslat, ezt már Nagy József is tudta, amiből arra következtettem, hogy Pardit is Nagy informálta a tanács javaslatáról.

– Az illegális fegyveres szervezkedés részére még ki adott információkat a tanácsba lezajlott megbeszélésekről?

A fenti tanácson kívül még Szenvedi Sándor mezőpeterdi tanácselnök is tudott a mezőpeterdi tanács-üléseinek lezajlott tárgyalásairól, azonban ezek az értesülések a szervezkedés részére nem voltak érdekesek.

A feljegyzés ideiglenesen lezárva.

Felvette: Sándor György áv. fhdgy.

gyanúsított: Végh Imre

Gépelte: FG.

Tárgy: Végh Imre kihallgatása.¹⁰¹

Feljegyzés.

Budapest, 1951. július 23-án.

- Korábbi vallomásában előadta, hogy Pardi Imre füzessgyarmati lakós részére átadott egy kimutatást, melynek tartalma az illegális fegyveres szervezkedés fegyverrel való ellátását tartalmazta szám szerint. Ezenkívül mit tartalmazott még a kimutatás?

1951. január végén Pardi Imre füzessgyarmati lakásán egy megbeszélés zajlott le, melyen Pardi és én voltam jelen. Ezen megbeszélésen Pardi közölte, hogy Budapestre készül Blankenstein Pálhoz, hogy személyesen is tárgyaljon az angol követség – előttem ismeretlen tagjával – aki az illegális fegyveres szervezkedést irányítja. Utasított, hogy írjam össze, hogy mennyi fegyverre van szüksége az általam beszervezett községeknek. **Ekkor készítettem Pardi lakásán egy kimutatást, melyen 4.500 puskát igényeltem. Korábbi vallomásomban azt részletesen felsoroltam. A fegyverek igénylésén kívül még feltüntettem, hogy hol van hadi fontosságú célpont, az olajkutak, repülőterek, szovjet és magyar csapatok állomáshelyei, valamint határőrsők és a rendőrőrsök helyeit.**

- Kinek az utasítására tüntette fel a fenti katonai titkokat képező objektumokat?

Ezt utasítás nélkül tüntettem fel, hogy Pardi Imre Blankenstein Pál részére átadja, a fegyverek igénylése céljából.

- Tudomással bírt Ön azzal, hogy a fenti adatokat az angol követség tudomására hozza Blankenstein?

Tudomással bírtam arról, hogy ezek az angol követségre kerülnek, mert Pardi Imrének adtam át.

- Megtörtént az Ön által készített kimutatás átadása az angol követségnek?

Ezt nem tudom, mert Pardi-val nem beszéltünk, később a kimutatás sorsáról.

- A fenti adatokat honnan szerezte be?

A fenti adatokat, melyek katonai titkot képeznek, saját megfigyelésem útján szereztem.

- Az illegális fegyveres szervezkedés során hírszerzés, vagy katonai objektumok összeírása céljából készítettek-e kimutatásokat, vagy térképeket?

Az illegális fegyveres szervezkedés során nem készítettünk kimutatást, vagy térképet a hadi fontosságú objektumokról, de Törő Mihály által utasításba volt adva, hogy minden községben olyan létszámnak kell lenni az illegális szervezkedés tagjainak, amennyi egy általunk várt III. világháború esetén a katonailag fontos objektumok megszállására elegendő. Ez a létszám helyenként változott attól függően, hogy van-e a községben katonaság, posta, vasútállomás. De a legfontosabb az MDP-helységek és a demokratikus tömegszerve-

101 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 128-130.

zetek helyiségeinek megszállása.

– Ez az irányvonal a Pardi Imre által vezetett illegális fegyveres szervezkedésnél is fenn állott?

Igen, ilyen irányvonal szerint volt a Pardi Imre által vezetett „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés is felépítve. Mikor 1951. januárjában ez az irányvonal felvetődött először Pardi Imre lakásán, ahol jelen voltak: Mészáros Ferenc szeghalmi, Fehér László füzesgyarmati, lakós és én, akkor Pardi közölte velem, hogy szükségesnek látja a TSZCS-k állami birtokok és szervezetek megszállását is egy III. világháború esetén, mert az élelmiszert és az anyagi alapot ezekből az objektumokból kell biztosítani a szervezkedés tagjai részére.

– Tegyen részletes vallomást arról, hogy környezetében ki szolgáltatott ki imperialista hatalmak részére katonai, gazdasági, vagy politikai természetű adatokat!

Nincs tudomásom arról, hogy környezetembe valaki imperialista állam részére katonai, gazdasági, vagy politikai adatokat szolgáltatott volna ki.

– Környezetében és az illegális fegyveres szervezkedésben kinek van imperialista kapcsolata?

A fegyveres szervezkedés tagjai közül kapcsolata van az angol követséggel Pardi Imrének, Blankenstein Pálon keresztül. Pardi felesége révén amerikai rokonsággal rendelkezik, akikkel levelezési viszonyban van, és időnként csomagot szoktak küldeni részére. Sárrétudvariban Kiss Sándor földműves közléséből tudom, hogy a faluban van egy volt csendőr őrm., - nevére nem emlékszem – kinek kapcsolata van nyugattal, melynek jellegét nem ismerem. Ezenkívül tudomásom van arról, hogy Tési Géza füzesgyarmati vasutasnak is van valamilyen külföldi kapcsolata, azonban erre vonatkozóan részleteket nem közölt.

Pardi Imre közléséből tudom, hogy Komár nevű szeghalmi lakósnak van egy rokona, ki Békésen lakik, és ez a személy ez évben két alkalommal volt Jugoszláviában illegálisan. Illegális határátlépéseik módját és célját nem közölte velem Pardi Imre.

Varga Vince darvasi lakós közölte velem 1951. elején lakásán, hogy van egy ismerőse, Baka Barnabás füzesgyarmathoz tartozó tanyai lakós, mint av határőr, és szabadsága alkalmával szüleivel közölte, hogy egy esetleges háború esetén átszökik a határon, ami könnyű feladat részére, mert a határsávban DISZ-titkár és sűrűn látogatja a határőrsöket.

A feljegyzés ideiglenesen lezárva.

Felvette: Sándor György av. fhdgy.

gyanúsított: Végh Imre

Gépelte: F. G.

Tárgy: Végh Imre kihallgatása.¹⁰²

Feljegyzés.

Budapest, 1951. július 27.

- Tegyen részletes vallomást arról, hogy milyen illegális fegyveres szervezkedésről van még tudomása?

Pardi Imre a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés vezetője, 1951. január végén, lakásán közölte velem, Mészáros Ferenc szeghalmi és Fehér László fűzesgyarmati lakókkal, hogy Dévaványán létezik egy illegális szervezkedés, amelynek létszáma kb. 260 fő.

Pardi Imre ezen a megbeszélésen közölte, hogy a dévaványai illegális szervezkedésnek egy volt horthysta szds. a vezetője. Az illegális szervezkedés felső kapcsolatáról nem tett említést.

- Miért vetette fel Pardi Imre a dévaványai illegális szervezkedés létezését?

Megbeszélésünk alkalmával ezt Pardi Imre úgy közölte velünk, hogy a dévaványai illegális szervezkedés a „Sárréti Sasok”-hoz tartozik. Ezzel is érzékeltetni akarta a „Sárréti Sasok” kiterjedtségét és nagy létszámát. 1951. március végén egyik megbeszélés alkalmával, Pardi Imre tanyáján, melyen Fehér László és Tési Géza fűzesgyarmati lakosok, Nagy József szeghalmi lakos és én vettem részt. - Pardi kijelentette, hogy a dévaványai illegális szervezkedés vezetőjének - a horthysta századosnak, már több alkalommal átüzent, hogy akar vele beszélni, de még ezidáig nem jött át.

- Miért akart Pardi Imre a dévaványai illegális szervezkedés vezetőjével találkozni?

Pardi Imre 1951. márciusában lefolyt megbeszélések alkalmával közölte, hogy a dévaványai illegális szervezkedés „önálló akciót” akar megvalósítani. Erről az „önálló akcióról” részleteket nem közölt velünk. Ebből következtetem, hogy **Pardi egyesíteni akarta a „Sárréti Sasok” és a dévaványai szervezkedést. Arról nincs tudomásom, hogy a két illegális szervezkedés egyesítve lett.**

- Tegyen részletes vallomást arról, hogy a dévaványai illegális szervezkedésnek mi a célja, milyen kiterjedtségű, milyen tevékenységet fejtenek ki és fegyverekkel rendelkeznek-e?

Pardi Imre a dévaványai illegális szervezkedésről részleteket nem közölt. Így nincs tudomásom arról, hogy a dévaványai illegális szervezkedésnek mi a célja, milyen kiterjedtségű, milyen tevékenységet fejtenek ki ezidáig és milyen terveik vannak, valamint arról sincs tudomásom, hogy fegyverekkel rendelkeznek-e.

- Folytassa vallomását!

1951. január végén Pardi Imre fűzesgyarmati tanyáján négyszemközt egy megbeszélés zajlott le, melyen Pardi utasított, hogy Merán „gróf”-hoz dévaványai, vagy kőrösladányi lakóssal

102 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 140-143.

közöljem, hogy „csak kitartás, már nem tart sokáig ez a helyzet”. Hasonló üzenet átadására adott utasítást Esero Zsilbert „báró” Bakonyszeg-i lakós részére is Jakó, vagy Jákó testvérek Berettyó-szentmártoni, lakósok számára is. Ezeket az üzeneteket őrizetbevételemig nem adtam át.

Ezen a megbeszélésen még utasítást adott részemre Pardi Imre, hogy Csökmő községben a Varga Balázs által vezetett illegális csoportot kapcsoljam össze az én vezetésem alatt álló illegális csoporttal, amelynek G. Nagy Pál csökmői lakós volt a vezetője.

1951. március elején G. Nagy Pált, csökmői lakásán felkerestem és utasítást adtam, hogy keresse fel Varga Balázs csökmői lakóst és kapcsolják össze a két illegális csoportot. Arról nincs tudomásom, hogy a két illegális csoport egybekapcsolása megtörtént.

A Varga Balázs által vezetett csoportról Pardi Imre részleteket nem közölt, de Parditól tudom, hogy a „Sárréti Sasok”-hoz tartozott. Kiterjedtségéről, létszámáról és fegyverkészleteiről nincs tudomásom.

– A Pardi Imre féle illegális szervezkedésben még milyen illegális szervezkedés jutott a tudomására?

Pardi Imre 1951. január végén tartott megbeszélésünk idején még közölte velem, hogy „Biharnagybajomban is vannak embereink”. Ezzel kapcsolatban részleteket nem közölt velem.

Valamint Pardi Imre azt is közölte, hogy ő részt vett a Mindszenty-féle összeesküvésben, azonban kimaradt a letartóztatások alkalmával. Részleteket a Mindszenty-féle ügyben kifejtett tevékenységére vonatkozóan nem közölt velem.

– Pardi Imrén kívül még ki hozott Önnek tudomására illegális szervezkedést?

Papp Elek bakonyszegi lakásán 1951. április közepén négy szemközt tudomásomra hozta, hogy **Nagyrábé községben is létezik egy illegális szervezkedés, amely hasonló az én általam szervezett illegális szervezkedéshez.**

– Papp Eleknek ki által jutott tudomására, hogy Nagyrábé községben illegális fegyveres szervezkedés működik?

Papp Elek a fenti megbeszélésnél még közölte velem, hogy Nagyrábé községbe, hasonló módon, mint én, egy szervezéssel megbízott egyén jár. Papp Elek a Nagyrábén működő illegális szervezkedésről a fentieken kívül mást nem közölt.

1951. április elején Kirilla János Hencidai lakásán közölte, H. Szabó Károly hencidai lakos jelenlétében velem, hogy a községbe körülbelül 24-26 személy a napi eseményeket feljegyzik, hogy egy rendszerváltozás esetén, mindenkiről kimutatható legyen a népi demokráciában kifejtett tevékenysége. Erről részleteket Kirilla János nem közölt.

1951. január végén Nagy József szeghalmi lakásán közölte, Mészáros Ferenc szeghalmi lakóssal és velem, hogy a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésben ő lent járt Kisvárdán is, hol jó „talajt” talált az illegális szervezkedésre.

– Nagy József kit szervezett be az illegális szervezkedésbe Kisvárdán?

Arról nincs tudomásom, hogy Nagy József Kisvárdán beservezéseket hajtott végre. Nagy

József közléséből tudom, hogy Kisvárdán, amikor szervezési úton volt, egy kuláknál szállt meg, - nevét nem közölte – és ennek családja, valamint rokonsága „örültek a szervezkedésnek”. Részleteket a kulákról és rokonságáról Nagy József nem közölt velem.

- Nevezze meg azokat a személyeket, akiket Nagy József szervezett be, de arról még nem tett vallomást!

Nagy József 1951. április elején lakásán közölte velem négyszemközt, hogy amikor Pardi Imrével Budapestre jöttek fel, vasúton megismerkedett két munkással, akik a Kunmadaras-i repülőtér építkezésénél vannak alkalmazásban, mint szerelők. Ezt a két munkást – nevükre nem emlékszem – Nagy József beszervezte. Mikor ezt közölte velem Nagy, akkor felszólított, hogy szervezési utam alkalmával menjek el Kunmadarasra és vegyem fel a kapcsolatot az általa beszervezett két személy-el. Én nem vállalkoztam erre, mivel körözés alatt állottam és Kunmadarason esetleg felismerhettek volna. Nagy József erre kijelentette, hogy akkor ő személyesen fogja felkeresni a két személyt. Arról nincs tudomásom, hogy Nagy József a vasúton beszervezett személynek adott-e utasítást.

1951. április közepén Mátyás Vilmos partőr zsákai lakásán felesége jelenlétében közölte, hogy 10-12 nappal ezelőtt egy ismeretlen fiatalember felkereste lakásán. A fiatalember jólöltözött volt, zseblámpával rendelkezett és látogatása alkalmával népi demokrácia ellenes híreket terjesztett. Közölte, hogy Békésre való, de látogatásának céljáról nem tett említést.

- Mennyi ideig tartózkodott ez a fiatalember Mátyás Vilmos lakásán?

Mátyás Vilmos közléséből tudom, hogy kb. este 20 óra tájban érkezett és 23 óráig tartózkodott a lakásba.

- Mit közölt Mátyással az ismeretlen személy?

Mátyással az ismeretlen személy kizárólag demokrácia ellenes híreket közölt. Mátyás ezt a személyt akkor látta először és őrizetbevételeig nem is találkozott vele.

Mátyás Vilmos velem nem közölte az ismeretlen személy nevét, csak annyit közölt velem, hogy ez a személy pilóta volt a múltban és orosz fogságba volt.

- Kihallgatását megszakítom!

A feljegyzés ideiglenesen lezárva.

Felvette: Sándor György áv. fhdgy.

gyanúsított: Végh Imre

Gépelte: F. G.

Tárgy: Végh Imre kihallgatása.¹⁰³

Feljegyzés.

Budapest, 1951. július 30.

103 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 146-150.

– Korábbi vallomásában előadta, hogy a Pardi Imre által vezetett „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés helyettes vezetője Fehér László volt. Tegyen részletes vallomást arról, mikor és ki által ismerte meg Fehér Lászlót!

1951. január végén Pardi Imre füzesgyarmati lakásán egy illegális megbeszélés zajlott le. Ezen az illegális megbeszélésen Pardi Imre, Fehér László füzesgyarmati, Mészáros Ferenc szeghalmi lakosok és én voltam jelen. Ekkor mutatta be Pardi Imre Fehér Lászlót, mint helyettesét és titkárát, valamint azt is közölte Pardi Imre, hogy Fehér László az illegális fegyveres szervezkedés katonai szakértője.

Az 1951. január végén Pardi Imre lakásán lezajlott illegális megbeszélésen ismertettem a Törő Mihály szeghalmi lakos által vezetett illegális szervezkedés felépítését és kiterjedtségét. Pardi ekkor utasított, hogy összekapcsoljuk a két illegális szervezkedést, valamint azt is közölte Pardi Imre, hogy az általa vezetett „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedés 2 drb. rádió adó-vevő készülékkel rendelkezik. Ezt Fehér László is megerősítette és hozzátette, hogy 2 évvel ezelőtt működött is a leadó, és ők népi demokráciát gyalázó beszédeket tartottak.

– Válaszoljon arra, hogy a két rádió adó-vevő, hol működik és látta-e azokat?

Fehér László közléséből tudom, hogy a két adó-vevő készülék közül az egyik Dévaványán, míg a másik Füzesgyarmaton van elhelyezve. Arról nem tett említést, hogy a két készülék kinél van elhelyezve. Ekkor Fehér felszólított, hogy szerezzen a füzesgyarmati készülékhez egy 60 centiméteres hosszúságú rézcsövet, hangerősítés céljából. Én szereztem is egy rézcsövet, Varga Vince darvasi lakóstól, de ez nem volt jó. Én egyik készüléket sem láttam és Pardi Imrén valamint Fehér Lászlón kívül – tudomásom szerint – más nem látta.

– Korábban azt vallotta, hogy Fehér László a katonai szakértő is volt az illegális fegyveres szervezkedésben. Milyentevékenységet fejtett ki Fehér László, mint katonai szakértő?

1951. január végén ismét felkerestem Pardi Imrét füzesgyarmati tanyáján, ahol négy szemközt közölte velem, hogy a „7-es bizottságnak” Füzesgyarmaton ülése volt, melyen **Fehér László felszólalt arról, hogy a rádió adó-vevő készülékek közelében kézigránátokat kell tárolni, hogy egy esetleges támadás esetén az adó-vevő készülékeket hatásos eszközökkel tudják védelmezni.** Fehér László még ebben a felszólalásánál kiemelte, hogy a nagyobb községeket géppuskákkal és géppisztolyokkal kell felszerelni, a puskákon kívül. Így például: Püspökladány, Karcag és Kisújszállásra. Másról nem tett említést Pardi Imre, Fehér Lászlóval kapcsolatban.

– A „7-es bizottság” ülésén még milyen felszólalások voltak Fehér László katonai természetű tevékenységével kapcsolatban?

A „7-es bizottság” ülésén – Pardi közléséből tudom, hogy felvetődött a nyugati fasiszta magyar katonai alakulatokkal való kapcsolatoknak a felvétele. Ekkor a „7-es bizottság” elhatározta, hogy Fehér László fogja ezt végrehajtani. Egyben a „7-es bizottság” Pardi Imrét is megbízta, hogy Blankenstein Pálon keresztül intézzel el Fehér László kijuttatását nyugatra, repülőgéppel.

- Fehér László elvállalta a „7-es bizottság” által hozott határozatot?

Fehér László elvállalta a „7-es bizottság” által rábízott feladatot, amit bizonyít az is, hogy Fehér 1951. január végén közölte velem a szeghalmi vasútállomáson négyszemközt, hogy már kiszemelt egy alkalmas területet a repülőgép leszállására, Füzesgyarmat és Szeghalom között lévő vasút és műút között. Ezenkívül még Pardi Imre egy megbízatást is adott részemre négyszemközt a tanyáján, hogy én is keressek alkalmas területet a repülőgép leszállására. Én nem találtam alkalmas területet erre.

- Pardi Imre megbeszélte Blankenstein Pállal a repülőgép megküldésének kérdését?

Arról nincs tudomásom, hogy Pardi Imre tárgyalt-e Blankenstein Pállal a repülőgép megküldése érdekében.

- Fehér László volt kint nyugaton a „7-es bizottság” határozata értelmében?

Arról nincs tudomásom, hogy Fehér László kint volt-e nyugaton a „7-es bizottság határozatának végrehajtásának érdekében.

- Fehér László még milyen tevékenységet fejtett ki az illegális fegyveres szervezkedésben?

Fehér László összekötő is volt Pardi Imre és Blankenstein Pál között. Tudomásom van arról, hogy Fehér László két alkalommal fenn járt Budapesten Blankenstein Pálnál, de csak második alkalommal tudta felvenni a kapcsolatot Blankenstein Pállal. Először 1951. február végén és másodszor március elején járt fent Budapesten.

- Miről tárgyalt Fehér László Blankenstein Pállal?

Fehér László Blankenstein Pállal törtétn megbeszélésről 1951. márciusában számolt be Pardi Imre füzesgyarmati szőlős-kertjében, hol Pardi, Fehér és én voltam jelen. Ekkor Fehér közölte, hogy Blankenstein nem üzent pontos dátumot Pardi Imrének, hogy meglátogathatja-e őt. Továbbá közölte velünk Fehér László, hogy komoly ígéretet kapott Blankenstein Páltól a fegyverek ügyében. Ezt nem részletezte, mert közben megzavarták megbeszélésünket a szőlős-kertbe dolgozó munkások.

- Fehér László milyen híreket hozott Budapestről az illegális fegyveres szervezkedés részére?

Fehér László még a fenti megbeszélés alkalmával közölte Pardival és velem, hogy Székesfehérvár környékén a „Fehér Gárda” nevű illegális szervezkedés felrobbantott egy lőszerraktárt a háború befejezése óta. Ezenkívül más népi demokrácia ellenes híreket is közölt velünk, amit Budapesten hallott a kapcsolataitól.

- A „Fehér Gárda” tevékenységéről még mit közölt Fehér László?

A „Fehér Gárda” tevékenységéről még azt is közölte Fehér László, hogy fel akarták robbantani a Szabadság-hidat, azonban árulás miatt ez nem sikerült. Erre a célra, mármint a robbantásra, egy budapesti tanoncotthon lakóit szervezte be a „Fehér Gárda”. További részleteket Fehér László nem közölt a „Fehér Gárda” tevékenységéről.

- Tegyen részletes vallomást arról, hogy Fehér Lászlónak milyen budapesti kapcsolatai vannak?

Fehér László budapesti kapcsolatairól előttem soha nem nyilatkozott és mástól sincs arról

tudomásom, hogy Fehér névszerint kivel tartja a kapcsolatot Budapesten. Az általa közölt „haverok” közül a nevét egyiknek sem ismerem.

– Fehér László mit közölt a budapesti kapcsolatainak működéséről?

1951. március elején még a Pardi Imre füzesgyarmati szőlőskertjében közölte Fehér László, hogy a „Sárréti Sasok” nevű illegális szervezkedés részére budapesti kapcsolatai fogják elintézni Jugoszlávián keresztül azokat a röplapokat, melyeket majd terjeszteni fogunk. A röplapok elkészítéséről nincs tudomásom.

Ezenkívül a budapesti kapcsolatok közölték Fehérrel a „Fehér Gárda” tevékenységét és a népi demokrácia ellenes híreket is.

Pardi Imre 1951. március 24-én füzesgyarmati tanyáján bizalmasan közölte, Fehér László, Tési Géza füzesgyarmati, Nagy József szeghalmi lakósok, és az én jelenlétemben, hogy az MDP főtitkárának 3 gépkocsi-vezetője van, és az egyikkel Fehér Lászlónak kapcsolata van. Pardi részleteket Fehér és a gépkocsivezető kapcsolatáról nem közölt velünk.

– Milyen tervei voltak Pardi Imrének, Fehér László gépkocsivezető kapcsolatának felhasználására?

Pardi ezen a megbeszélésen közölte, hogy egy alkalommal ez a gépkocsivezető – kinek neve az egész idő alatt, és később se merült fel – egy tehergépkocsival összeütközött, de nem történt semmi baja. Ezt a gépkocsivezetőt, majd ha az illegális szervezkedés „akcióba lép” felhasználjuk arra, hogy az M.D.P. főtitkárát ellopja. Arról nincs tudomásom, hogy ez a gépkocsivezető tagja-e az illegális fegyveres szervezkedésnek.

– A Fehér László által említett „haverok” tagja-e az illegális fegyveres szervezkedésnek?

Arról nincs tudomásom, hogy a Fehér László által említett „haverok” a „Sárréti Sasok” nevű illegális fegyveres szervezkedésekhez tartoznának. Arra következtetek, mivel a „Fehér Gárda” tevékenységéről közöltek adatokat Fehér Lászlóval, hogy inkább a „Fehér Gárda” tagjai, vagy egyik csoportja lehet.

– Fehér László birtokában milyen fegyverek vannak?

Nem tudok arról, hogy Fehér László birtokában van-e fegyver.

Pardi Imre 1951. január végén tanyáján egy illegális megbeszélés alkalmával Fehér László, Mészáros Ferenc és az én jelenlétemben közölte, hogy van a szervezkedésnek kb. 10 drb. pisztolya és egy géppuskát is fognak kapni. Ezenkívül a fegyverekről nem tartott részletesebb említést. Ebből arra következtetek, hogy Fehér László birtokába is kell lenni fegyvernek.

– Kihallgatását megszakítom!

A feljegyzés ideiglenesen lezárva.

Felvette: Sándor György áv. fhdgy.

gyanúsított: Végh Imre

Gépelte: F. G.

1951. augusztus hó 2-án a c. jelzésű cellába egy polgári ruhás férfi lett bekisérve, ahol a c / 7. számot kapta. Megérkezése után bemutatkozott, hogy Marosinak hívják és a Markóból jött vissza tanúkihallgatásra.

Őrizetbevételének az oka, - saját bevallása szerint - határátlépési kísérlet és egy barátja önbetörést követett el a saját fűszerüzletébe, ahol előzőleg ő is jelen volt barátjával.

Megérkezése után több alkalommal ezeket mondta el: A Markóból állandóan naponta 100-150 embert visznek el láncra verve a Mátrába, ahová ezerszámra tömörítik őket kő és olombányákba. Az elítéltek és internáltak száma kétszázezer. Többek között megjegyezte, hogyha a Markóba 7-8000, itten és a katonai politikán 4000. Szombathelyen 1000-1500 fogoly van, és még sok helyen vannak foglyok, olyan helyen, ahol „gyár” fedőnév alatt Á.V.H. laktanyák épültek.

A Bíróságnál Olty és Jónás tanácsa működik, akik naponta 15-20 ügyet tárgyalnak és egy ügyet tíz perc alatt intéznek el, mert a vádlottaktól csak azt kérdi, „beismeri, hogy megtette, amivel vádolva van”? Tíz perc alatt 5-10-15 évet és kötéláltali halált osztogatnak. A Grósz-ügyben 5, a Vezér ügyben 15 kötéláltali halálos ítéletet hoztak, de a fejeseket nem ítélik el, csak a szegény prolikat.

Ez év elején 4 hónapig volt itten a 4. emeleten Csávossy Elemér jezsuita rend tartományfőnökével volt, ahol azt tapasztalta, hogy az őrizetéseket annyira megverték, hogy enni sem tudtak és látott egy szakaszvezetőt, aki egyik őrizetést kényszerzubbonyba tett, ütötte és rugdosta.

A rendelet értelmében ezek a fizikai bántalmazások ez év május 1-vel megszűntek, de addig ötöt is megverték, úgy hogy a lábai megdagadtak.

Több demokráciaellenes viccet mesélt, és már érik a búzakalász, érzik ezt a felügyelők is, ezért szépen bánnak vele és az őrizetessekkel is és a helyzet változni fog, mert itten nem demokrácia van, hanem proletárdiktatúra. Az igazi demokrácia Jugoszláviában van.

Jugoszláviával kapcsolatban a következőket terjeszti:

Mindent lehet kapni kórlátlan mennyiségben, olcsóság van. Pl. 1 kg. fehérkenyér 5 dinár. 1950. ősze óta angol tisztek vezetik a katonai kiképzést és azóta még jobb a helyzet. Az ő állítása szerint kb. 15 alkalommal volt Jugoszláviában, amiről nem tudnak és ott Jugoszláviában olvasta az újságot, amely közölte, hogy a magyar ÁVH-tól átszökött Bartha Dezső orgy. És egy csomó aktát vitt magával. Továbbá közölte, hogy 21. D.B. gépkocsivezetővel van kapcsolata, amely őt, egy kompon, Lendva környékén a Dráván gépkocsijával átvitte. Ezzel kapcsolatban elmondta, hogy Lendva környékén egy erdőben ő könnyen át tud menni és visszajönni.

104 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 170-171.

- Mikor ismerte meg Takács Jánost?

1950. novemberében lakásán felkerestem Ince László 38 év körüli középparaszt Zsáka-i lakost. Ekkor Ince László már tagja volt a Törő Mihály által vezetett illegális fegyveres szervezkedésnek. Ince Lászlót gyengének tartottam a zsákai csoport vezetésére, így felszólítottam, hogy ajánljon megfelelő csoportvezetőt. Erre a felszólításomra ajánlotta Takács Jánost.

Takács János 46 év körüli, volt csendőr zsákai lakost 1950. novemberében ismertem meg tanyáján.

- Ince László miért tartotta alkalmasnak Takács János a zsákai csoport vezetésére?

Ince László 1950. novemberében négy szemközt közölte velem, hogy Takács János a múltban csendőr tiszthelyettes volt és a csendőrségtől megszökött és Romániába távozott illegálisan. A II. világháború után visszajött Magyarországra és valamelyik paraszti tömegszervezetnél vezető állást töltött be. Ebben az időben – közölte Ince László – az volt a terve Takács Jánosnak, hogy egy kedvező alkalom idején, ha sok pénz lesz a birtokában, a pénzt elássa és elhíreszteli, hogy leütöttek és így nagyobb mennyiségű pénzhez fog jutni. Azonban Takácsot állásából, nem tudja, hogy miért időközben elbocsájtották. Ezután Takács János beállítottsága népi demokrácia ellenes lett.

- Ismertesse részletesen, hogy Takács Jánost milyen körülmények között szervezte be?

1950. november végén, mikor **tanyáján felkerestem Takács Jánost, közöltem vele, hogy Ince László irányított hozzá. Ismertettem vele a Törő Mihály által vezetett illegális fegyveres szervezkedés célkitűzéseit és felszólítottam, hogy vállalja el a zsákai csoport vezetését. Takács János felszólításomnak eleget tett és elvállalta a zsákai illegális fegyveres csoport vezetését.** Ismertette velem bizalmasan, hogy beszerzésre alkalmasnak találja Mányi Vilmos 46 éves telefonos gátőr zsákai lakost, a három Varga fiút, akik géppisztollyal rendelkeznek, egy Balogh nevű zsákai lakost és öccsét Takács Gyulát, 38 év körüli földműves zsákai lakost. Én megbíztam Takács Jánost, hogy csoportja megalakításához Ő válogassa ki a megfelelő embereket.

Takács János ezen a megbeszélésen még azt is közölte velem, hogy ismerőse, kinek nevét nem mondotta meg, tájékoztatta őt arról, hogy a zsákai rendőrségre két láda fegyver érkezett, de ezeknek a fegyvereknek a tárolási helye ismeretlen. Valamint azt megemlítette, hogy az ő tulajdonában is van egy levente puská.

- Takács János mit közölt Önnel a Varga fiúk tulajdonában lévő géppisztoly rejtékhelyéről?

Takács János nem közölte velem, hogy honnan szerzett tudomást arról, hogy a Varga fiúk tulajdonában géppisztoly van. Ugyancsak azt sem közölte velem, hogy hol és kinél van elrejtve a

105 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 185-189.

géppisztolyuk. A Varga fiúkról és ezek tulajdonában lévő géppisztolyról Takács János közelebbi adatokat velem nem közölt.

- Ismertesse részletesen, hogy mit közölt Takács János a zsákai rendőr őrsre érkezett két láda fegyverrel kapcsolatban.

Takács János, mint már előadtam, közölte velem, hogy egy ismerőse révén szerzett tudomást arról, hogy a zsákai rendőrőrsre két láda fegyver érkezett. Ez az ismerőse – kinek a nevét nem tudom – bejáratos a rendőrőrsre és tudja azt, hogy a két láda fegyver először az irodába lett elhelyezve, majd onnan ismeretlen körülmények között eltűnt. Ez az ismerőse a rendőrőrs padlását is átnézte, de nem tudott a fegyverek nyomára bukkanni, így ígéretet tett Takács Jánosnak, hogy a raktárt és más helységeket is át fog nézni.

- Miért volt szüksége Takács Jánosnak arra, hogy a zsákai rendőrőrsre érkezett két láda fegyvert hová akarják elhelyezni?

Takács János konkrétan nem közölte velem, hogy miért érdekelte őt a zsákai rendőrőrsre érkezett két láda fegyver sorsa. Azonban 1950. novemberében beszerzése alkalmával közölte velem, hogy már gondolt arra is, hogy egy 3-4 tagból álló fegyveres csoportot kellene alakítani és ezekkel az emberekkel diverziós cselekményeket és demokratikus vezetőket kellene „láb alól eltenni”. Ezért gondolom, hogy Takács Jánost érdekelte a két láda fegyver sorsa. Arról nem tudok, hogy Takács János hajtott-e végre letartóztatásomig diverziós cselekményeket, vagy demokratikus elemek meggyilkolását.

Miután a fentieket közölte velem, bizalmasan tudomásomra hozta, hogy Berettyóújfaluban van egy horthysta alhadnagy, - kinek nevét velem nem közölte – és ennek tulajdonában két darab géppisztoly van. Azt nem tudom, hogy erről kitől szerzett tudomást. Ezeket a géppisztolyokat 500 forintért darabját árusítja és ő meg akarta venni, de a sertések ára leesett, így nem tudta az összeget kifizetni érte. Közelebbi adatokat a két géppisztolyról Takács János velem nem közölt.

- Takács János milyen tevékenységet fejtett ki arra vonatkozóan, hogy az általa említett 3-4 főből álló illegális, fegyveres csoportot létrehozza?

Arról nem tudok, hogy Takács János milyen tevékenységet fejtett arra vonatkozóan, hogy az általa közölt 3-4 főből álló illegális fegyveres csoportot létrehozza. Azonban, hogy ezzel foglalkozott már beszerzése előtt, azt az bizonyítja, hogy érdeklődött a zsákai rendőrőrsre érkezett két láda fegyverről és szándékában volt a horthysta alhdgy-tól a 2 drb. géppisztolyt megvásárolni.

- Folytassa a vallomását arról, hogy kinek a tulajdona az a leveante puska, mely Takács János birtokában van és azt mire használja?

Beszerzése alkalmával közölte velem Takács János négyszemközt, hogy a nála lévő leveante puska sógora, Vajda Imre, zsákai lakós tulajdonát képezi, ki jelenleg Debrecenbe teljesít szolgáltatást. A leveante puskát arra használja, - közölte Takács János - „ha tiszta a levegő” vadászni szokott nyulakra. A fegyver rejtékhelyét velem nem közölte.

- Ismertesse Takács János kapcsolatait!

Takács János közléséből tudom, hogy jó viszonyban van Mányi Vilmossal. Erről a kapcsolatá-

ról Takács annyit közölt velem, hogy „hozzá járunk ki külföldi rádiót hallgatni”. Azt nem említette, hogy Mányi Vilmoshoz milyen időközökbe és mennyien járnak ki. Valamint Takács Jánosnak szervezése alkalmával előadtam, hogy fegyvereket fogunk kapni az illegális szervezet részére, mire Takács megjegyezte, hogy ezeknek az elrejtésére legalkalmasabb Mányi Vilmos lenne, mert politikailag is megfelelő a szervezkedés részére, valamint olyan területen lakik, ahonnan az egész környék jól látható. Így egy esetleges házkutatásnál már előre lehet látni, hogy ki és hány személy közeledik lakása felé.

Takács János és a Varga fiúk kapcsolatáról a korábban előadottakon kívül, mást nem tudok. Így azt sem tudom, hány Varga fiúról volt szó.

Balogh vezetéknévű személy és Takács János kapcsolatáról annyit tudok, hogy korábban Balognak korcsmája volt. Népi demokrácia ellenes személy, mert egy alkalommal a nyomozó hatóságok információt kértek tőle, de ezt megtagadta. Balogh korcsmáját, népi demokrácia ellenes beállítottsága miatt vették el. A fenti adatokat Takács János közléséből tudom.

Takács Gyula és Takács János kapcsolatáról részleteket nem tudok. Csupán Takács János közléséből értesültem arról, hogy alkalmas személy az illegális fegyverkezés részére.

– Tegyen vallomást arról, hogy Takács János milyen tevékenységet fejtett ki az illegális fegyveres szervezkedésben?

1950. december közepén ismét felkerestem Takács Jánost zsákai lakásán. De a lakásán családtagok jelenléte miatt bizalmas kérdésekről nem volt módunk megbeszélést tartani, így elkísért az utcán egy darabig. Felszólításomra közölte, hogy ezidáig csak öccsét, Takács Gyulát szervezte be a csoportjában, míg a többi tagok szervezését ezután fogja végrehajtani. Útközben **a faluban egy általam ismeretlen házban mutatott nekem és előadta, hogy ha a rendőrség a nyomomra bukkan, úgy az általa mutatott ház gazdája elbújtat.**

Ennek a személynek a nevét nem tudom, de annyit közölt róla Takács János, hogy rokona.

Miután Takács János a fentieket közölte velem, átadtam egy antiszemita irányzatú könyvet a részére, melynek a címe: a „Nemzetközi zsidó” volt. Ezt a könyvet két hét múlva, 1950. decemberében öccsétől vissza is kaptam.

– Kitől származott ez az antiszemita irányzatú könyv és milyen céllal adta át Takács Jánosnak?

1950. júliusában Csátó Gyula 38 éves, adóügyi tisztviselő, komádi lakostól kaptam terjesztés végett. Azzal a céllal is adtam át Takács Jánosnak, hogy fokozzam benne a népi demokrácia ellenes beállítottságát.

– Kihallgatását megszakítom!

Felvette: Sándor György áv. fhdgy
gyanúsított: Végh Imre
Gépelte: F. G.

Feljegyzés.

Budapest, 1951. szeptember 16.

- Mikor és hol ismerte meg G. Nagy Pált?

G. Nagy Pál kb. 37 éves, csökmői gátórt 1938-ban ismertem meg Berettyóújfalun. Ahhoz az alakulathoz vonult be, ahol én mint továbbszolgáló szakaszvezető teljesítettem szolgálatot. G. Nagy Pál leszerelése után 1939-ben megszakadt a kapcsolat és csak 1950. tavaszán találkoztam vele újra.

- Ismertesse G. Nagy Pállal való kapcsolatát 1950-től!

Mint vallottam, 1950. márciusában Csökmőn keresztül Komádiba mentem vadházastársamhoz, Bagdi Zsuzsannához. A Csökmő felé vezető műúton összetalálkoztam G. Nagy Pállal, aki rövid beszélgetés után, mely beszélgetés témája az illegális bujdosásom volt, meghívott lakására azzal, hogy keressen fel és elbeszélgetünk a bujdosásomról. E találkozás után másnap felkerestem G. Nagyot csökmői lakásán és közöltem vele, hogy 1949-ben Jugoszláviába akartam szökni, azonban szökésemet nem hajtottam végre, mert a sógorom Peterdi Jánosné és bátyja Veres Pál, kiskunhalasi lakosok lebeszéltek erről. Közölték velem, hogy a határ nagyon meg van erősítve és majd ők ajánlanak nekem csempészt, aki segíteni fog a határon való árjutasban. Azonban ígéretüket nem hajtották végre. Közöltem G. Naggyal a katonai múltamat, hogy keretlegény voltam, majd az illegális bujdosásomat. Közöltem vele, hogy 1949-ben Püspökladányban egy illegális szervezkedést hoztam létre, azonban ez a szervezkedés rövid idő múlva megsemmisült. Mászt ezen alkalommal nem közöltem G. Naggyal. Ez után a megbeszélés után 1950. augusztus 30-ig három, vagy négy esetben felkerestem lakásán G. Nagyot. **Ezen a találkozásokon megtárgyaltuk az imperialista rádió magyarnyelvű, demokráciaellenes híreit.**

- Mikor beszélt G. Nagy Pállal a szervezkedésről?

1950. augusztus 30-án először 2 polgári ruhás egyén, majd 2 rendőr akart elfogni Komádiban, azonban én megszöktem előlük. Az újabb keresés elől G. Nagy Pálhoz menekültem és G. Nagy bűjtatott padlásán 1 hétig. **Ez alatt az 1 hét alatt, az időpontra nem emlékszem, közölte velem G. Nagy, hogy Szeghalmon a Berettyó-Víz Társulat irodájában dolgozik egy tisztviselő, Törő Mihály, akinek G. Nagy elmondta, hogy van egy barátja, akit köröznék. Törő Mihály azt üzenete nekem, G. Nagytól, ha Szeghalomra megyek, keressen fel. Ezalatt a hét alatt G. Nagy felkereste Törőt Szeghalmon és közölte vele, hogy én nála rejtőzöm és hogy milyen körülmények között kerültem őhöz. Törő azt az üzenetet küldte nekem, hogy ő fog nekem munkát biztosítani és egyben azt is üzenete, hogy keressen fel Szeghalmon, mert neki, Törőnek szüksége van az ilyen emberre, mint én vagyok. G. Nagytól Komádiba, Dar-**

106 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 208-212.

vasra mentem, majd megint G. Nagyhoz. Ekkor G. Nagy átadta nekem a Törő által készített tervrajzot, melyen le volt rajzolva, hogy juthatok el megkérdezés nélkül Törő szeghalmi lakására. Azonkívül átadta Törő üzenetét, hogyha felkeresem Törőt, ezt kell mondanom: „Kovács vagyok Csökmőről, a DÉFOSZ-tól jöttem”. Ezt azért kellett mondanom, hogy Törő rámismerjen, hogy én vagyok G. Nagy barátja.

1950. szeptemberben felkerestem Törőt szeghalmi lakásán, ahol megbeszéltük a szervezkedésre vonatkozó problémákat, melyről már tettem részletes jegyzőkönyvi vallomást. Ezután, Törő javaslatára Baranya Ferenc kb. 56 éves, szeghalmi kulákhöz kerültem dolgozni majd 2 hét múlva szervezőútra indultam, de előzőleg felkerestem G. Nagyt csökmői lakásán. Közöltem vele, hogy szervezni megyek és a feladatom az, hogy minden községben szervezzek be egy megbízható, demokráciaellenes személyt, ki a falu főszervezője lesz. Neki a feladata, hogy a községben ahány objektum van, annyi csoportvezetőt szervezzon be, kiknek az lesz a feladatuk, hogy tagokat szervezzenek be. Közöltem G. Naggyal, hogy Törőnek az az utasítása, hogy válasszon ki G. Nagy egy megbízható embert, akihez leveleket lehet küldeni. G. Nagy megkérdezte, hogy miért van szükségünk nekünk a javasolt személyre. Ekkor közöltem G. Naggyal Törő utasítását, hogy a főszervezők, amennyiben a szervezkedésre vonatkozó feladatukat elvégezték, úgy egy levelezőlapot küldjenek Törőnek, úgy tehát ha Törő egy levelező lapot kap valamelyik főszervezőtől, tudni fogja, hogy a főszervező falujában a szervezkedés elkészült. Viszont Törő nem akarta, hogy megtudják, hogy ő a szervezkedés vezetője, ezért volt szüksége közvetítőre. G. Nagy közvetítővel ekkor „Szabó” nevű csökmői kereskedőt és Kovács László csökmői lakost jelölte ki. Én közölni akartam G. Naggyal a szervezkedés céljaira vonatkozó dolgokat, azonban G. Nagy azt válaszolta, hogy neki ezeket, amit én mondok, már Törő személyesen közölte. Ekkor szereztem tudomást arról, hogy G. Nagy a „Törő”-féle szervezkedés beszervezett tagja. Ezen megbeszélésen mást nem tárgyaltunk G. Naggyal.

1950. novemberében ismét felkerestem lakásán G. Nagy Pált. Közöltem vele, hogy a szervező utam során több Bihar-megyei községben szerveztem be személyeket, több személyt névszerint is közöltem G. Naggyal. Ekkor a szervezkedésre vonatkozóan mást nem közöltem. Ezután a megbeszélés után 1951. január hónapig rendszertelen időközökben több esetben felkerestem G. Nagyt lakásán. A megbeszéléseken közöltem G. Naggyal, hogy én egy Csorba Mózes nevű, kb. 37 éves, csökmői juhásszal is közöltem szervezkedésünket, aki közölte velem, hogyha a „háború kitör, úgy ő is bekapcsolódik a szervezkedés munkájába.” Ezért én ajánlottam G. Nagynak, hogy Csorbát kapcsolja be a szervezkedésbe. Egy másik megbeszélésen, melynek időpontjára nem emlékszem, közölte velem G. Nagy, hogy Csökmőn működik egy nyílas szervezkedés, melyet Debrecenből irányítanak. Közölte, hogy egy csökmői személy, kinek nevét G. Nagy közölte, de nem emlékszem rá, felszólította őt, hogy csatlakozzon a szervezkedéshez.

Mást erre vonatkozóan G. Nagy velem nem közölt. 1950. novemberben Gulyás Gyula komádi földműves, egy szovjet mintájú puskát adott, hogy a hatóságok elfogása ellen fegyverrel védekez-

hessek. Én a puskát Gulyástól elhoztam és G. Naggyal közösen az ő lakásuk padlására rejtettük el.

- Felismeri-e az itt felmutatott, fényképen ábrázolt puskában azt a szovjet mintájú puskát, melyet Gulyástól kapott és amelyet G. Naggyal közösen rejtettek el?

Beismerem, hogy az előttem felmutatott, fényképen ábrázolt szovjet mintájú puska azonos azzal a Gulyás Gyula komádi földművestől kapott puskával, amit G. Nagy Pállal közösen az ő házá-
nak padlásán rejtettünk el.

- Folytassa G. Naggyal folytaatott megbeszéléseit tovább!

G. Nagy Pál az 1950. novemberből 1951. januárig folytatott többszöri és rendszertelen meg-
beszéléseink alkalmával közölte, hogy az ő csoportjának szervezett tagja: Kovács Béla szövet-
kezeti boltkezelő, Kovács László kb. 30 éves csökmői lakos és „Kiss” nevű kb. 37 éves, csökmői
földműves. Több nevet G. Nagy nem említett.

**Az 1950. november és az 1951. január közötti időpontban folytatott egyik megbeszélés-
sünkön G. Nagy közölte velem, hogy „Szabó” nevű csökmői kereskedőhöz 1 levelezőlap jött
Hajdu Sándor kb. 36 éves komádi földművestől, aki a Komádiban lévő szervezkedés egyik
főszervezője volt. Így tehát megtudtuk hogy Hajdu komádi szervezkedése készenlétben
várja az esetleges harmadik világháborút.**

Az 1950. novemberétől 1951. januárig lefolyt egyik megbeszélésünk alkalmával G. Nagy át-
adta nekem a „Szabó” nevű csökmői kereskedőhöz címzett levelező lapot, hogy azt adjam át
Törőnek. **A levelezőlap átvételekor megtudtam, hogy Iszák János, kb. 36 éves, körösszakáli
földműves, ki a szervezkedés egyik főszervezője volt, készen van falujában a szervezkedés-
sel.** 1951. januárban Csorba Mózes csökmői juhásszal felkerestük lakásán G. Nagyot, majd G.
Naggyal együtt kimentünk G. Nagy tanyája közelébe és ott hárman megbeszélést folytattunk.
Közöltem G. Naggyal és Csorbával, hogy Törő Jugoszláviába szeretne átszökni, mert egyrészt a
lebukástól, másrészt a katonai behívástól félt és, mert a szervezkedés sem ment olyan jól, ahogy
azt Törő elképzelte.

**Törő nekem azt mondta: „ha katonai behívót kap, akármilyen módon átszökök Jugoszlá-
viába”. Hogy Törő miért félt a katonai behívástól, velem nem közölte. Azonkívül közöltem G.
Naggyal és Csorbával, hogy Mészáros Ferenc, kb. 36 éves, szabó, volt rendőr, fűzesgyarmati
lakos közléséből tudomásom van arról, hogy Fűzesgyarmaton egy „Sárréti Sasok” illegális
fegyveres szervezkedés működik Párdy Imre volt horthysta katonatiszt, fűzesgyarmati ku-
lák vezetésével. A szervezkedésnek az angol követséggel van kapcsolata. Továbbá közöltem,
hogy az angol követségen kb. 1500 drb. fegyver van és azonkívül ruhaanyag van az angol követ-
ségen a szervezkedés részére egyenruhának. Közöltem velük, hogy a szervezkedésnek pénz is
van és hogy az angol követségen keresztül a szervezkedést Horthy volt szárnnysegédje irányítja.
Közöltem velük, hogy néhány nap múlva felkeresem Párdy és vele beszélek, majd utána tudatom
velük a beszélgetés eredményét.**

Ezután a megbeszélés után G. Naggyal 1951. februárban folytattam megbeszélést négyszem-
közt az ő csökmői lakásán. Közöltem, G. Naggyal, hogy Párdyval beszéltem, majd közöltem vele a

Párdytól hallottakat. Közöltem vele, hogy a „Sárréti sasok” nevű illegális, fegyveres szervezkedés vezetője Párdy Imre, helyettese Fejér László volt horthysta katonatiszt, füzessgyarmati lakos, a szervezkedés és a követség között az összekötő Blankenstein Pál „gróf” volt füzessgyarmati földbirtokos.

A szervezkedés célja egy esetleges háború kitörésekor a hatalom fegyveres átvétele, majd az „átállás” után politikai és gazdasági párt létrehozása a Sárrétben. Közöltem G. Naggyal, hogy a szervezkedés országos jellegű, melyet Párdy elmondása szerint internálása idején a Buda-déli internálótáborban, internált társaival megbeszéltek és most az internálótáborbeli megbeszélés szellemében folytatja működését, ő és volt internált társai. Közöltem G. Naggyal, hogy a szervezkedésnek adó-vevő rádiókészüléke van, mely összeszerelés alatt áll és amely adó-vevő készülékkel a magyar rádió hallgatóinak demokráciaellenes beszédet fognak tartani. Azonkívül a szervezkedésnek az angol követség biztosít fegyvereket. Közöltem, hogy a szervezkedés röp-cédulákat fog kapni Budapestről, melyet a csoportvezetők fognak megkapni terjesztés céljából.

Közöltem vele, hogy a felső kapcsolattartót Blankenstein fel fogja keresni Budapesten. Fejér és amennyiben el tudják intézni Blankenstein és Fejér az angol követséggel, úgy Fejér repülőgépen el fog utazni Ausztriába és ott megbeszélést folytat a nyugaton tartózkodó fasiszta magyar csapatok vezetőjével, kisbarnaki Farkas Ferenc, volt horthysta altábornaggyal a „Sárréti Sasok” megsegítésének kérdésében. Közöltem, hogy Párdy felszólított, csatlakozzam az én beszerezett embereimmel az ő általa vezetett szervezkedéshez. Én ezt elfogadtam. Közöltem, hogy Párdytól kaptam egy pisztolyt, melyet magammal hordtam és amit megmutattam G. Nagynak.

Utoljára 1951. márciusban tartottam megbeszélést G. Nagy-al az ő csökmői lakásán négy-szemközt. Ekkor közöltem G. Naggyal, hogy Párdy közölte velem, hogy neki van Csökmőn egy szervezője, Varga Balázs csökmői földműves/:kit én személyesen nem ismerek:/ és Párdy utasított, hogy mondjam meg neki G. Nagynak, hogy keresse fel Varga Balázst és a szervezést közösen végezzék. Hogy G. Nagy felkereste-e Balázst, erről nincs tudomásom. Ugyanakkor G. Nagyt felszólítottam, hogy a már jegyzőkönyvileg vallott nyilas szervezkedéssel vegye fel a kapcsolatot és tudja meg, ki a szervezkedés irányítója. Hogy G. Nagy felvette-e a kapcsolatot a nyilas szervezkedéssel, arról nincs tudomásom. Ezután a megbeszélés után G. Naggyal több esetben nem találkoztam.

– Mit tud G. Nagy politikai beállítottságáról?

G. Nagy politikai beállítottsága népi demokráciaellenes, jobboldali volt. Ezt alátámasztja az a tény, hogy már tudomása volt arról, hogy múltbeli tevékenységemért köröznek. Ennek ellenére rejtegetett a hatóságok elől. Azonkívül tagja volt egy olyan illegális fegyveres szervezkedésnek, amelynek célja a népi demokrácia fegyveres megdöntése volt.

– Kihallgatását megszakítom.

[olvashatatlan aláírás] áv. alhdgy.
gyanúsított: Végh Imre.

Végh Imre – Szervezkedés és háborús bűntett¹⁰⁷

Budapesten 1911-ben született, anyja Vakler Teréz, lakatos segéd, 1934-1946-ig ht. Őrmes-ter, apja mezőgazdasági munkás, nőtlen, házasságon kívül közös háztartásban élt, két kiskorú gyermek apja. Büntetett előéletű, 1926-ban lopásért 15 napra ítélték. Fenyítve nem volt. Komádi Kisérzug tanyai lakos.

Távollétében 1948-ban a debreceni Népbíróság háborús és népellenes bűntett elkövetése miatt kötél általi halálra ítélte. A gyulai megyei bíróság B. 0023/1951. szám alatt szervezkedés büntette miatt jogerősen életfogytiglani börtönre ítélte. 1951. április 18-án tartóztatták le. Büntetéséből letöltött 5 év 3 hónapot.

Tényállás

Az elítélt fiatal korában elkövetett bűncselekményei miatt javító nevelő intézetben töltött. 1934-től tényleges katonai szolgálatot teljesített, majd továbbbszolgálatra jelentkezett

háború idején, mint hivatásos törzsőrmester munkaszol (...) századnál teljesített szolgálatot, ahol embertelen

tanúsított, kb. 25 munkaszolgálatost megvert, 6 munkaszol törvénytelen kivégzésében résztvett. 1946 elején, amikor jutott, hogy a munkaszolgálatos századnál tanúsított miatt ellen bűnvádi eljárás indul, megszökött és bujkált. 1949-ben megtudta azt is, hogy a debreceni halálra ítélte. 1946-tól több ízben járt Mezőpeterden rénél, ahol összeköttetésbe került Szenvedi Sándor kö val, aki megbízta, hogy Püspökladány környékén indítson szervezkedést. 9 embert szervezett be, akiknek megbízatást a szervezkedés kiterjesztésére, fehyverek beszerzésére szeptemberében kapcsolatot teremtett Törő Mihállyal egy újabb szervezkedést hozott létre. A szervezkedést ségben hozták létre. Végh minden községben egy-egy csoport szervezett be. 1950 végén egy db. szovjet gytm. karabélyt db. töltényt szerzett. 1951. január havában kapcsolatba került a Párdi Imre által vezetett szervezkedéssel. A két szervez egyesítették „Sárréti Sasok” elnevezés alatt. 1951. áprilisában egy pisztolyt többszáz tölténnyel szerzett. A szervezkedés egyik

107 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 600-601. (Az irat a jobb alsó felén szakadozott és hiányos. Fent kézzel írottan ez áll: Nosztra.)

vezetője volt aki tevékenységével többszáz embert vont be. Résztve a szervezkedés programjának és akciótervének ki(...) Tervbe vették plakátok, röpcédulák terjesztését a községek (...) politikai és közigazgatási beosztásában lévő személyek bántalmazását és gyújtogatások útján a lakosság nyugtalanítását cselekményeket is akartak elkövetni. Végh és Párdi kapcsolatot keresett az angol követséggel, de azt nem sikerült felvenni. A Végh és Párdi által létrehozott szervezkedés (...)verrel és lőszerezellel rendelkezett.

Javaslat *marad*¹⁰⁸

A háborús és népellenes bűntett m
újból lefolytatni, mely után a ké(...) foglalni.

Indoklás

A gyulai megyei bíróság irataiból megállapítható, hogy amikor szervezkedés miatt felelősségre vonták, figyelm kívül hagyta a korábbi ítéletét és nem tett intézkedéseket a bírói eljárás ismételt lefolytatására. Így az elítélt letartóztatása óta halálos büntetése mellett tölti a szervezkedésért életfogytig tartó börtönbüntetését. Ez az eljárás helytelen, mert sérti a Büntető Perrendtartás idevonatkozó szakaszait. A távollété(...) elítélttel szemben előkerülése esetén az eljárást le kell újb(...) folytatni, ami nem történt meg, bár a szervezkedés miatt lef...tatott eljárás során maga a bíróság kiemeli, hogy az elítélt (....) ügyben távollétében halálra lett ítélve.

Az elítélt népi demokráciánk fanatikus ellensége, aki minden lehetőt megragadott arra, hogy kártevő tevékenységet folytasson(...) Büntetésének továbbtöltése indokolt és szükséges.

Márianosztra, 1956. július 17.

sk.aláírás, Badovszky Gyula, főosztályügyész

sk.aláírás, Kerecsi László, áv. százados

sk.aláírás, dr. Halász Pál, főv. bír. bíró

Hajdú-Biharmegyei Rendőrkapitányság

III./III. alosztálya.

SZIGORÚAN TITKOS!

108 Kézírással ráírva.

Határozat¹⁰⁹

Debrecen, 1964. szeptember 3-án.

Megvizsgáltam Végh Imre, /:Budapest, 1911. dec. 20. Vaszler Terézia;/ háborús és népellenes bűncselekményekért, majd szervezkedésért elítélt, jelenleg lakatos, Mezőpeterd, Damjanich u. 28.sz alatti lakos személy ügyét és az alábbiakat állapítottam meg:

A felszabadulás előtt keretalakulatnál szolgált, az üldözöttekkel embertelenül bánt. Háborús és népellenes bűncselekmény miatt 1947. dec. 16-án a Szolnoki Népbíróság kötél általi halálra ítélte, szökése miatt az ítéletet nem tudták végrehajtani. Ítélet száma: olvashatatlan.

Majd a „Sárréti Sasok” elnevezésű államellenes szervezkedés egyik vezetője lett. A Gyulai Megyei Bíróság 1952.febr. 12-én 1. rendbeli folytatólagosan elkövetett a népidemokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezésének és vezetésének büntette miatt életfogytiglani börtönre ítélte. Ítélet száma: B. 0023/1951-13. Az 1963. évi trv. 1.§-a. alapján végrehajtási kegyelmet nyert és szabadult.

Anyaga a V-82983. V-82984. V-82985. és (a szám törölve) sz. dossziékban található meg.

Mivel a nyilvántartásba vételének alapját képező okok tisztázottak és azok jelenleg is fennállnak, ezért úgy

határoztam,

hogy Végh Imrét az alapnyilvántartásban kell meghagyni.

sk.aláírás, Bezzeg László r. szds, alosztályvezető

sk. aláírás, Gaál Lajos szds.

Jóváhagyom:

sk.aláírás, Gyökös Mihály biz. elnöke

Végh Imre és társai ítélete¹¹⁰

Érkezett: már. 4.

1951. Aü. 0023 / 435

Melléklet: 0 drb.

A gyulai megyei bíróság.

B. 0023/ 1951-13 szám.

109 ÁBTL 3.1.9. V-82983. 602.

110 ÁBTL 3.1.9.V-82983/A. 435-478. Szögletes bélyegzőben: GYULAI ÁLLAMÜGYÉSZSÉG.

A Népköztársaság Nevében!

A gyulai megyei bíróság Gyulán, 1952. évi február hó 5. 6. 7. 11. napján zárt tárgyaláson meghozta és kihirdette a következő

Ítéletet

I./ Végh Imre Komádi, 1911. december 20 születésű, komádi /:Tanya, Kisérzug:/ lakos, földműves, napszámos foglalkozású, magyar állampolgár, házasságon kívül együtt él Bagdi Zsuzsannával, 2 gyermeke van, akit ő tart el, vagyontalan, apja: néhai Végh Imre, anyja: Valler Teréz, büntetve volt 1926-ban a debreceni fiataikorúak bírósága által lopás miatt 15 napi fogházra, 1948 évben a debreceni népbíróság által háborús és népellenes bűntett miatt távollétében kötél általi halálra, jelen ügyben fogva 1951 április 18-óta.

II./ Szenvedi Sándor 1902. december 9-én Mezőpeterden született, mezőpeterdi /:Bem József u. 156.sz.:/ lakos, községi végrehajtó bizottsági elnök, magyar állampolgár, nős Veres Máriával, 1 gyermeke van, akit ő tart el, 14 kat. hold földje van, apja néh. János, anyja: néh. Bácsó Julianna, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 július 28-óta.

III./ Törő Mihály 1919. április 24-én Szeghalmon született, szeghalmi /:Kendereskert 653. sz.:/ lakos, vízépítési technikus, magyar állampolgár, nős: Taller ? Ilonával, 1 gyermeke van, ő tartja el, vagyontalan, apja: néh. Sándor, anyja: Rezsuha Eszter, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951. április 30 óta.

IV./ Párdi Imre 1895. január 22-én Füzesgyarmaton született, füzesgyarmati /:I. Külterület 24. sz.:/ lakos, gazdálkodó foglalkozású, magyar állampolgár, nős: Markovics Natáliával, 2 gyermeke van, akik önállóak, feleségével közösen 60 kat. hold földje van, apja: néh. Imre, anyja: Siró Julianna, büntetve volt 1934-ben a gyulai törvényszék által sikkasztás vétsége miatt 2 heti fogházra, 1931-ben a budapesti járásbíróság által egy durva becsületsértés miatt 30 pengő pénzbüntetésre, 1931-évben a budapesti járásbíróság által durva becsületsértés vétsége miatt 100 pengő pénzbüntetésre, 1944 évben a gyulai törvényszék által rágalmazás vétsége miatt 500 P. pénzbüntetésre, - jelen ügyben fogva 1951 július hó 29 óta.

vádoltak

bűnösök 1 - 1 rendbeli folytatólagosan elkövetett, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezésének és vezetésének büntetében.

V./ Varga Károly 1901 december 7-én Okányban született, mezőpeterdi /:Petőfi u. 12. sz.:/ lakos, földműves foglalkozású, magyar állampolgár, nős: Boros Karolinával, 1 gyermeke van, akit ő tart el. Vagyona 10 kat. hold föld, apja: néh. Károly, anyja: néh. Fazekas Róza, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 november 15 óta.

VII./ G. Nagy Pál 1914 március hó 25 napján Csökmőn született, csökmői /:Körösi őrház:/ lakos, csatornaőr a kulturmérnöki belvízrendező hivatalnál, magyar állampolgár, nős Gy. Szabó Zsófiával, 2 gyermeke van, akit ő tart el, 5 kat. hold juttatott földje van, apja: néhai Pál, anyja:

Szilágyi Julianna, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 április 30 óta.

VIII./ Baranya Ferencz 1892 szeptember 4-én Szeghalmon született, szeghalmi /:Árpád u. 32. sz.:/ lakos, kulák gazdálkodó, magyar állampolgár, nős Czeglédi Juliannával, 2 gyermeke van, akik önállóak, vagyona 1 ház és 12 kat. hold föld, 1948-ig 28 kat. hold bérlete is volt, apja néh. Ferenc, anyja: Fülöp Julianna, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 április 30 óta.

IX./ Takács János 1903 március 9-én Zsákán született, zsákai /:Dimitrov u. 12. sz.:/ lakos, volt csendőr, jelenleg földműves, magyar állampolgár, nős Kiss Sárával, 2 gyermeke van, kik önállóak, vagyona 4 és ~ kat. hold juttatott föld, apja néh. János, anyja: Cs Varga Julianna, büntetve volt a debreceni hadbíróóság által 1924-ben önkényes eltávozás miatt 12 hét szobafogságra, 1948 évben berettyóújfalui uzsorabíróóság által közellátás érdekét veszélyeztető vétség miatt 1 hó fogházra, 1951 február 9-én a debreceni járásbíróóság által közellátás érdekét veszélyeztető büntett miatt 200 Ft. pénzbüntetésre, jelen ügyben fogva 1951 október hó 1 óta.

XI./ Fejér László 1925 április 9-én Füzesgyarmaton született, füzesgyarmati /:Széchenyi u. 12. sz.:/ lakos, biztosító vállalati tisztviselő, volt hivatásos hadnagy, magyar állampolgár, nőtlen, vagyontalan, apja néh. József, anyja: Párdi Ilona, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 évi július 29 óta,-

XII./ Nagy József 1919 március 26-án Szeghalmon született, szeghalmi /:Petőfi u. 35. sz.:/ lakos, fűszerkereskedő, pék, korcsmáros, magyar állampolgár, nős Váczi Margittal, 3 gyermeke van, akit ő tart el, vagyona 1 ház, apja: néh. Pál, anyja: Bartha Zsófia, büntetve volt 1950 évben a szeghalmi járásbíróóság által közellátás érdekét veszélyeztető vétség miatt 500 Ft. pénzbüntetésre, 1951 évben orgazdaság és közellátás érdekét veszélyeztető büntett miatt a gyulai megyei bíróság által 12 ~ évi börtönbüntetésre, mely büntetését jelenleg tölti,-

XIV./ Barkóczy Károly 1919 szeptember 4-én Füzesgyarmaton született, füzesgyarmati /:Széchenyi u. 21. sz.:/ lakos, volt baromfikereskedő, jelenleg földműves, magyar állampolgár, nős Kovács Eszterrel, 1 gyermeke van, akit ő tart el, vagyontalan, 5 kat. hold földbérlete van, apja Károly, anyja: Makra Eszter, büntetve volt a szeghalmi járásbíróóság által 1947 évben tetteleges becsületsértés vétsége miatt 100 Ft. pénzbüntetésre, jelen ügyben fogva 1951 október 1 óta,-

XV./ Komsa János 1919 március 15-én Füzesgyarmaton született, füzesgyarmati /:Széchenyi u. 4. sz.:/ lakos, fodrászmester, magyar állampolgár, nős Kringler Annával, 1 gyermeke van, akit ő tart el, vagyon- / hiányos a szöveg/ ter, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 szeptember 30.

XVI./ Papp Elek 1915 november 5-én Vésztőn született, bakonyszegi /:Rákosi M. u. 36. sz.:/ lakos, kulák gazdálkodó, magyar állampolgár, nős Magyar Erzsébettel, 2 gyermeke van, kiket ő tart el, vagyontalan, apjának 64 kat. hold földje van, kivel együtt gazdálkodik, apja: id. Papp Elek, anyja: Szigeti Vilma, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 évi november hó 15 óta,-

XVII./ Blanckenstein Pál 1906 június 18-án Füzesgyarmaton született, tiszasülyi /:Felszabadulás u. 62. sz.:/ lakos, volt földbirtokos és gróf, jelenleg állami gazdaságban munkás, magyar állampolgár, nőtlen, vagyontalan, azelőtt 2000 kat. hold földje volt, családjának összesen 3800 kat. hold földje volt, apja Pál, anyja: Eszterházy Mária, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 július 29 óta,-

XVIII./ Mészáros Ferenc 1913 május 9-én Kecskeméten született, szeghalmi /:Érmellék 31. sz.:/ lakos, állami gazdaságban munkás, szabósegéd, nős Kalmár Ilonával, 1 gyermeke van, akit ő tart el, vagyontalan, apja: néh. Ferenc, anyja: Buzás Mária, magyar állampolgár, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 november 10 óta,-

XX./ Czeglédi Pál 1924 április 28-án Füzesgyarmaton született, füzesgyarmati /:IV. Külter. 42.sz.:/ lakos, földműves, magyar állampolgár, nős: Sándor Erzsébettel, két gyermeke van, akiket ő tart el, vagyona 3 kat. hold föld, apja: néh. Pál, anyja: néh. Kovács Erzsébet, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 november 10 óta,-

XXI./ H. Szabó Károly 1907 augusztus 7-én Henczidán született, henczidai/:200. sz.:/ lakos, volt hentes és mészáros, jelenleg tszcs tag, magyar állampolgár, nős Csire Piroskával, 3 gyermeke van, kiket ő tart el, vagyona 8 kat. hold föld, apja: Zsigmond, anyja: B. Szabó Erzsébet, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 november 15 óta,-

XXII./ Törő László 1917 január 18-án Robogányon született, gyulai /:Zsinór u. 35. sz.:/ lakos, központi technikus a körösvidéki öntöző vállalatnál, magyar állampolgár, nős Hegyesi Idával, két gyermeke van, akiket ő tart el, vagyontalan, apja: néh. Sándor, anyja: Rezsuha Eszter, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 november hó 24 óta,-

vádlottak

bűnösök 1 – 1 rendbeli a népi remokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel büntettében.

X./ Dürdő János 1909 február 22-én Zsákán született, komádi /:Bartók Béla u. 12. sz.:/ lakos, volt csendőr, jelenleg földműves, magyar állampolgár, nős Hegedűs Juliannával, 3 gyermeke van, akiket ő tart el, vagyona 6 kat. hold föld és egy ház, apja: id. Dürdő József, anyja: néh. Pintye Mária, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 október hó 1 óta,-

XIII./ Técsi Géza 1914 június 12-én Szegeden született, füzesgyarmati /:Kossuth u. 30. sz.:/ lakos, volt MÁV intéző, jelenleg MÁV raktári munkás, magyar állampolgár, nős Gálfi Annával, 2 gyermeke van, akiket ő tart el, vagyontalan, apja: Géza, anyja: Kerkecz Julianna, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 október 1 óta,-

vádlottak

bűnösök 1 – 1 rendbeli a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalomban való részvételre vállalkozás büntettében.

XIX./ Fekete Péter 1928 augusztus 26-án Körösladányban született, szegedi /:Tímár u. 12. sz.:/ lakos, szegedi Fémipari egyesülésnél tisztviselő, magyar állampolgár, nős Örmény Ágnes-sel, gyermektelen, vagyontalan, apja: néh. Szabó Péter, anyja: néh. Fekete Magdolna, nevelőapja: Fekete János, nevelőanyja: Homoki Anna, akik örökbe fogadták, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951. november 10 óta,-

vádlott

bűnös 1 rendbeli folytatólagosan elkövetett fegyver és robbanóanyag rejtegetés büntettségében, valamint a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvételre vállalkozás büntettségében,-

VI./ Karácsony Gyuláné szül. Kende Éva 1923 május 14-én Biharkeresztesen, mezőpeterdi /: Petőfi u. 10. sz.:/ lakos, községi tanácsnál irodakezelő, magyar állampolgár, férjes, terhes állapotának 9 hónapjában van, vagyontalan, apja: Kende Zoltán, anyja: Wesselényi Viola, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 október 5 óta,-

vádlott

bűnös 1 rendbeli, folytatólagosan elkövetett feljelentési kötelezettség elmulasztásának büntettségében.

Ezért a megyei bíróság

I. r. Végh Imre vádlottat életfogytiglani börtönre,-

II.r. Szenvedi Sándor vádlottat 12 /:tizenkettő:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, továbbá 8 /:nyolc:/ hold ingatlan vagyon elkobzására és 10 /:tíz:/ évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

III.r. Törő Mihály vádlottat 6 /:hat:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, 300 /:háromszáz:/ forint erejéig ingó vagyonának elkobzására, végül a közügyektől 8 /:nyolc:/ évi időtartamra való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

IV.r. Párdi Imre vádlottat kötél általi halálra, mint főbüntetésre, és mellékbüntetésként teljes ingó és ingatlan vagyonának elkobzására, mint mellékbüntetésre,-

V.r. Varga Károly vádlottat 2 /:kettő:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, 5 /:öt:/ hold ingatlan vagyonának elkobzására, valamint 5 /:öt:/ évre a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

VI.r. Karácsony Gyuláné sz. Kende Éva vádlottat 1 /:egy:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, és 3 /:három:/ évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

VII.r. G. Nagy Pál vádlottat 4 /:négy:/ évi börtönbüntetésre, mint főbüntetésre, ingó vagyonának 300 /: háromszáz /:forint erejéig terjedő vagyoneklobzásra, valamint 5 /:öt:/ évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

VIII.r. Baranya Ferenc vádlottat 6 /: hat /: évi börtönre, mint főbüntetésre, lakóháza kivételével teljes ingatlan vagyonának elkobzására és a közügyektől 8 /:nyolc:/ évi időtartamra való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

IX.r. Takács János vádlottat 6 /:hat:/ évi börtönbüntetésre, mint főbüntetésre, vagyonának 1000 /:egyezer:/forint erejéig terjedő részének elkobzására és 8 /:nyolc:/ évi időtartamra a közügyektől eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

X.r. Dürge János vádlottat 5 /:öt:/ évi börtönbüntetésre, mint főbüntetésre, vagyonának 1000 /:egyezer:/ forint erejéig terjedő részének elkobzására, valamint a közügyektől 6 /:hat:/ évi eltil-

tásra, mint mellékbüntetésre,-

XI. r. Fejér László vádlottat 12 /:tizenkettő:/ évi börtönbüntetésre, mint főbüntetésre, továbbá ingó vagyonának 300 /:háromszáz:/ forint erejéig terjedő vagyonekobjzásra és 10 /:tíz:/ évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

XII. r. Nagy József vádlottat 12 /:tizenkettő:/ évi börtönbüntetésre, mint főbüntetésre, 1000 /:egyezer:/ forint erejéig terjedő vagyonekobjzásra és a közügyektől való 6 /:hat:/ évi időtartamra való eltiltásra, mint mellékbüntetésre ítéli,-

XIII.r. Técsi Géza vádlottat 1 /:egy:/ évi és 8 /:nyolc:/ hónapi börtönbüntetésre, mint főbüntetésre, ingó vagyonának 300 /:háromszáz:/ forint erejéig terjedő részének elkobjzására és a közügyektől 3 /:három:/ évi időtartamra való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

XIV.r. Barkóczy Károly vádlottat 6 /:hat:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, 500 /:ötszáz:/ forint erejéig terjedő vagyonekobjzásra és 7 /:hét:/ évi időtartamra közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

XV.r. Komsa János vádlottat 6 /:hat:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, 500 /:ötszáz:/ forint erejéig vagyonekobjzásra, valamint 7 /:hét:/ évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

XVI.r. Papp Elek vádlottat 5 /:öt:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, ezenfelül 2000 /:kettőezer:/ forint erejéig vagyonekobjzásra, végül 7 /:hét:/ évi időtartamra közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

XVII.r. Blanckenstein Pál vádlottat 8 /:nyolc:/ évi börtönbüntetésre, mint főbüntetésre, ezenfelül ingó vagyonának 500 /:ötszáz:/ forint erejéig terjedő része elkobjzására és 10 /:tíz:/ évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

XVIII.r. Mészáros Ferenc 5 /:öt:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, ingó vagyona 300 /:háromszáz:/ forint erejéig terjedő része elkobjzására és 7 /:hét:/ évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

XIX.r. Fekete Péter vádlottat 3 /:három:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, ingó vagyona 300 /:háromszáz:/ forint erejéig terjedő része elkobjzására, valamint 5 /:öt:/ évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

XX.r. Czeglédi Pál vádlottat 3 /:három:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, 300 /:Háromszáz:/ forint erejéig ingó vagyonának elkobjzására, végül 5 /:öt:/ évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

XXI.r. H. Szabó Károly vádlottat 1 /:egy:/ évi börtönre, mint főbüntetésre, 1000 /:egyezer:/ forint erejéig terjedő vagyonekobjzásra és a közügyektől 3 /:három:/ évi időtartamra való elkobjzásra, mint mellékbüntetésre,-

XXII.r. Törő László vádlottat 2 /:kettő:/évi börtönbüntetésre, mint főbüntetésre, ingó vagyona 300 /:háromszáz:/ forint erejéig terjedő részének elkobjzására és 5 /:öt:/ évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre,-

ítéli

a megyei bíróság az előzetes fogvatartással eltöltött idővel

I.r. Végh Imre vádlottnál 9 /:kilenc:/ hónapot és 25 /:huszonöt:/ napot,-

II.r. Szenvedi Sándor vádlottnál 5 /:öt:/ hónapot és 15 /:tizenöt:/ napot,-

III.r. Törő Mihály vádlottnál 9 /:kilenc:/ hónapot és 12 /:tizenkettő:/ napot,-

IV.r. Párdi Imre vádlottnál, amennyiben a rá kiszabott halálbüntetés kegyelemből életfogytiglani börtönbüntetésre változtatnék át 6 /:hat:/ hónapot és 14 /:tizennégy:/ napot,-

V.r. Varga Károly vádlottnál 2 /:kettő:/ hónapot és 27 /:huszonhét:/ napot,-

VI.r. Karácsony Gyulánénál 4 /:négy:/ hónapot és 8 /:nyolc:/ napot,-

VII.r. G. Nagy Pál vádlottnál 9 /:kilenc:/ hónapot és 12 /:tizenkettő:/napot,-

VIII.r. Baranya Ferencz vádlottnál 4 /:négy:/ hónapot és 12 /:tizenkettő:/ napot,-

IX.r. Takács János vádlottnál 4 /:négy:/ hónapot és 11 /:tizenegy:/ napot,-

X.r. Dürdő János vádlottnál 4 /:négy:/ hónapot és 11 /:izenegy:/ napot,-

XI.r. Fejér László vádlottnál 6 /:hat:/ hónapot és 14 /:tizennégy:/ napot,-

XIII.r. Técsi Géza vádlottnál 4 /:négy:/ hónapot és 11 /:tizenegy:/ napot,-

XIV.r. Barkóczi Károly vádlottnál 4 /:négy:/ hónapot és 11 /:tizenegy:/ napot,-

XV.r. Komsa János vádlottnál 4 /:négy:/ hónapot és 12 /:tizenkettő:/ napot,-

XVI.r. Papp Elek vádlottnál 2 /:kettő:/ hónapot és 27 /:huszonhét:/ napot,-

XVII.r. Blanckenstein Pál vádlottnál 6 /:hat:/ hónapot és 14 /:tizennégy:/ napot,-

XVIII.r. Mészáros Ferenc vádlottnál 3 /:három:/ hónapot és 2 /:kettő:/ napot,-

XIX.r. Fekete Péter vádlottnál 3 /:három:/ hónapot és 2 /:kettő:/napot,-

XX.r. Czeglédi Pál vádlottnál 3 /:három:/ hónapot és 2 /:kettő:/ napot,-

XXI.r. H. Szabó Károly vádlottnál 2 /:kettő:/ hónapot és 27 /:huszonhét:/ napot,-

XXII.r. Törő László vádlottnál 2 /:kettő:/ hónapot és 18 /:tizennyolc:/ napot,-

vesz kitöltöttek.

Ellenben a megyei bíróság

Csoór István XXIII.r. vádlottat, aki 1910 október 10-én Szeghalmon született, gyulai /:Kossuth u. 34.sz.:/ lakos, technikus a kulturmérnöki és belvízrendező hivatalnál, magyar állampolgár, özvegy, néhai felesége: Törő Eszter, 3 gyermeke van, akiket eltart, vagyontalan, apja: néh. Sándor, anyja: Nun Erzsébet, büntetve nem volt, jelen ügyben fogva 1951 december 20 óta,-

Az ellene feljelentési kötelezettség elmulasztása miatt emelt vád alól büntethetőséget kizáró körülmény fennállása okából felmenti.

Az I-XXII.r. vádlottak kötelesek az eddig felmerült 1458 /: egyezernégyszázötvennyolc:/ forint bűnügyi költséget egyetemlegesen, az ezután esetleg felmerülő bűnügyi költséget pedig külön-külön az államkincstárnak megtéríteni.

A megyei bíróság elrendeli a bűnjeljegyzékben felsorolt 2 drb. tűzérési bemérő alkatrész, 4 drb. életöltény, 12 drb. rozsdás töltényhüvely, 1 drb. Dreise gyártmányú pisztoly, 1 drb. pisztolytöltény, 1 drb.szovjet-gyártmányú karabély szuronnyal, 1 drb. cseh gyártmányú Mauser puska, 1

drb. 56 mintájú Manlicher gyártmányú puska és 55 drb. puskatöltény, 2 drb. kard, 1 drb. szurony, 1 drb. tölténytáska, 2 drb. Manlicher gyártmányú puska, 25 drb. manlicher puska-lőszer, 1 drb. német gyártmányú Steir pisztoly, 1 drb. transzformátor, 1 drb. rádió-hangszóró, 1 drb. Frommer gyártmányú pisztoly, 4 drb. pisztoly lőszerrel, 2 drb. kézigránát, továbbá 2 drb. kard, 17 drb. puskatöltény és egy barnaszínű kétrekeszes tölténytáska bűnjelkénti elkobzását azzal, hogy a felsorolt fegyverek, lőszer és műszerek az ítélet jogerőre emelkedésének bevárása nélkül át-küldetnek a békéscsabai államvédelmi hatóságnak,-

A szabadságvesztésbüntetést megkezdésének napjától, a közügyektől való eltiltást pedig attól a naptól kell számítani, mikor a főbüntetés végrehajtása befejezést nyert, avagy végrehajthatósága megszűnt.

A megyei bíróság elrendeli az ítéletnek a gyulai államügyészséggel, a békéscsabai államvédelmi hatósággal, valamint a vagyonelkobzásra vonatkozó rendelkezéseknek az illetékes megyei tanács VB. pénzügyi osztályával való közlését az ítélet jogerőre emelkedése után.

Indoklás

I.

A megyei bíróság a következő tényállást állapította meg:

Végh Imre I.r. vádlott dolgozó paraszti családból származott. Hányatott gyermekkor után 1924-ben asztalostanuló lett. Később kondás majd gazdasági cseléd. 1928-ban lopás miatt meg-büntették, majd 1928-ban javítóintézetbe került ugyancsak lopás miatt. A javítóintézetben 1932-ig volt, ahol a lakatos szakmát tanulta ki. Szakmája ellenére 1932-1934-ig napszámosként dolgo-zott. 1934-ben tényleges katonai szolgálatra hívták be, amelynek letöltése után továbbszolgálatra jelentkezett és ennek jutalmaként 1940-ben őrmesterré léptették elő. 1941-ben ment ki a harc-térre és vett részt a Szovjetunió elleni agresszív háborúban. Zászlóaljánál 1942-ig tartózkodott. 1942 szeptemberében mint törzsőrmester és szolgálatvezető a 6/5 számú 215 főből álló munka-szolgálatos zászlóaljjal ment ki újra a frontra. A hozzá beosztott munkaszolgálatosokkal kegyet-lenkedett és részt vett emberek törvénytelen megkínzásában és kivégzésében. Mintegy 20-25 alkalommal verte meg és kb. 20 alkalommal kötötte ki a beosztott munkaszolgálatosokat. Az, hogy hány munkaszolgálatos kivégzésében vett részt, meg nem állapítható, azonban tény, hogy mindent elkövetett, hogy a hozzá beosztott munkaszolgálatosok közül minél kevesebb térjen visz-sza az otthonába. Ezekért a háborús és népellenes bűntettekért a debreceni népbíróság 1948-ban távollétében kötéláltali halálra ítélte. Közben 1944-ben a felszabadító Vörös hadsereg előrenyo-mulása miatt beosztási helyéről megszökött, majd elfogták és ezután, mint hadifogoly a miskolczi hadifogolytáborba került. Innen is megszökött. 1945-ben rövid időre belépett a népi hadseregbe, onnan ugyancsak megszökött, mert tudomására jutott,- és pedig Szolnokon, hogy háborús és népellenes bűncselekmények miatt körözik és az egyik munkaszolgálatos édesapja feljelen-tést tett ellene. Ettől kezdve különböző helyeken bujkált. 1945 nyarán elszegődött Simándi Béla komádi lakoshoz, hol mint gazdasági cseléd, 1945 őszéig dolgozott. Ebben az időben, bár még

valódi nevét használta, de a rendőrségen nem jelentette be magát. 1950 márciusában egy Tímár berettyóújfalui vendéglőstől megtudta, hogy távollétében halálra ítélték.

Mezőpeterden a felszabadulás után, mint községi bíró, majd később, mint a községi tanács végrehajtó bizottságának elnöke Szenvedi Sándor II.r. vádlott, Végh Imre régi ismerőse „vezette” a községet. Szenvedi Sándor szegényparaszti családból származott, apja gazdasági cseléd volt. Osztályhelyzete ellenére 1934-ben belépett a Böszörményi féle kaszáskeresztes pártba, amelynek tagja volt e párt feloszlataáig. A felszabadulás Szenvedi Sándort Mezőpeterden érte. Belépett a nemzeti parasztpártba. A földosztás során 7 hold földet kapott a nép államától. 1947-ben belépett a magyar Kommunista Pártba és az egyesülés után MDP. tag lett. Később a 920 lakos Mezőpeterd község párttitkára lett. Mint a szélső jobboldali irányzat híve, a pártba befurakodott ellenség, mindent elkövetett, hogy ártson a népi demokratikus államrendnek s minden ilyen igyekezete azon volt, hogy pártunk célkitűzéseit Mezőpeterden meghosszabbítsa. Az imperialista rádiók magyar nyelvű, népidemokrácia-ellenes híradásait terjesztette. Lehetővé tette, hogy Mezőpeterd község tanácsában a legreakciósabb elemek nyugodtan végezhessek aknamunkájukat, de ezen túlmenően szabotálta a termelőségmozgalmi mozgalom kiterjedését és 1950 novemberében megakadályozta, hogy Mezőpeterden Tszcs alakuljon.

Végh Imre Szenvedi Sándort 1952 óta ismerte, tudott nyilas múltjáról és így természetes és érthető, hogy bujkálása során Szenvedi Sándort ismerte fel, mint olyan személyt, akire bizony számíthatott, annál is inkább, mert Végh nőtestvére, aki Mezőpeterden van férjénél, távoli rokona Szenvedi Sándornak.

Végh Imre tehát 1946 év folyamán, pontosabban meg nem határozható időpontban felkereste Szenvedi Sándort. Közölte vele, hogy a munkaszolgálatos századnál tanúsított magatartása miatt körözés alatt áll. Szenvedi Sándor ezt a közlést tudomásul vette és sietett figyelmeztetni Végh Imrét, hogy vigyázzon magára, nehogy elfogják. Abból a célból pedig, hogy meggyőzze Véghet jóindulatáról, azt is közölte vele, hogy ő, már mint Szenvedi, olyan ember, akinek az egyik zsebében a nyilas párttagsági könyv, a másik zsebében a kommunista párttagsági könyv van. Szenvedi Sándornak rendszerünkkel szemben tanúsított ellenséges érzése és gyűlölete nem merült ki abban, hogy Végh Imrét meggyőzte rokonszenvéről és biztosította segítségéről, Szenvedi ellátta Véghet megfelelő iratokkal is, abból a célból, hogy Végh bujkálását segítse. Mint Mezőpeterd község bírója, azt könnyen meg is tehette. Egy alkalommal Mezőpeterd község körbélyegzőjével lepecsételt, egyébként kitöltetlen bejelentő lapot is szerzett Véghnek, aki ezt a bejelentő lapot Kovács Miklós néven ki is töltötte. Ezenkívül Szenveditől kapott Végh egy politikai megbízhatósági bizonyítványt is, mely a község körbélyegzőjével és Szenvedi aláírásával el is volt látva.

1949 nyarán, mikor Végh Imre Mezőpeterden a nővérénél tartózkodott, felkereste Véghet Szenvedi Sándor. Elmondotta, hogy egyik, a községnél dolgozó tisztviselő, Karácsony Gyuláné Budapesten volt a háborús bűncselekmény miatt elítélt apja ügyében és ott beszélgetett egy „illetővel”, aki érdeklődött Mezőpeterd község lakóinak a népi-demokráciával szemben tanúsított érzelmei iránt. Mikor pedig Karácsony Gyuláné megnyugtatta az ismeretlen „illetőt”, hogy Mező-

peterd bírása megbízható, reakciós személy, közölte, hogy le fog utazni Mezőpeterdre és felkeresi majd Szenvedit. Szenvedi azt is közölte Véghel, hogy az „illető” Budapesten a Rajk féle összeesküvéshez tartozik, pénze van, fegyvert is fog szerezni.

Szenvedi Sándor ez alkalommal kifejezetten megbízta Végh Imrét azzal, hogy Püspökladányban kezdeményezzen egy népi-demokratikus államrend elleni szervezkedést. Azt mondta Véghnek, hogy indítsa meg a szervezkedést. Készítsen helyet az ismeretlen nevű „illetőnek” abból a célból, hogy mire az megérkezik, addigra már kész adatokkal szolgálhassanak neki a szervezkedést illetően. Véghben csak ezen beszélgetés alkalmával merült fel a gondolat, hogy szervezkedni fognak, mert úgy látta Szenvedi előadása után, hogy a reá kiszabott halálbüntetés elől csak úgy tud megmenekülni, ha a népi demokratikus államrend megdől, vagy ha külföldre szökik.

Így indult meg ennek a bűnpernek az első ága, a Mezőpeterdi szervezkedés.

Végh már másnap Püspökladányba utazott, hol felkeresett 9 személyt, akiket beszerezett és akiknek elmondotta, amit Szenvedi mondott neki, vagyis a Rajk féle összeesküvés nincs teljesen felszámolva, annak számai Mezőpeterdre is elnyúlnak. A beszerezett személyek között volt olyan, aki tudott Végh körözött voltáról. Végh először Nagy Sándorhoz ment, akiről tudta, hogy nem fogja feljelenteni. Nagy Sándor viszont Lévai Pált kereste fel. Ugyancsak beszervezte Szabó Sámuel, Baranya Albertet, Nagy Imrét, Csáki Józsefet is. A beszerezett személyekkel közölte Végh Imre, hogy a szervezkedés arra irányul, hogy háború esetén megbízható, reakciós és fegyverekkel is felszerelt személyekkel rendelkezzenek. Végh ezért, miután megtudta egy Galli nevű embertől, hogy Gatáj pusztán nagyobb mennyiségű fegyver és lőszer van elrejtve, ki is ment a pusztára, de ez az útja eredménnyel nem járt.

A püspökladányi beszerzés után Végh Imre visszament Mezőpeterdre, beszámolt Szenvedinek a beszerzésről és arra igyekezett Szenvedit rábírni, hogy az ismeretlen budapesti személynek írjon levelet, közölje vele azt, hogy minél előbb lépjen velük érintkezésbe. Szenvedi Sándor azonban Karácsonynétól a pesti személy címét nem tudta meg.

Végh Imre mindent elkövetett, hogy a szervezkedés és sikeres bujkálása érdekében megfelelő igazolványokhoz jusson. Ezért a már korábban beszerzett bejelentőlap és megbízhatósági igazolványon kívül további igazolványokat is szerzett. Így szerzett egy MDP. tagsági könyvet is. A tagsági könyvhöz szükséges bélyeget szenvedi Sándortól kapta. A párttagsági könyvön kívül szerzett még magának Végh Szenvedi útján egy DÉFOSZ tagsági könyvet is, melyet Szenvedi Varga Károly V.r. vádlottal íratott alá. Ilyen igazolványok birtokában Végh Imre a mezőpeterdi szervezkedésben 1950 február közepéig vett részt, mint a Szenvedi féle mezőpeterdi szervezkedés szervezője.

Ennek a csoportnak és általában Mezőpeterden az egész szervezkedésnek Szenvedi volt a kezdeményezője, aki szervezkedését minden áron kapcsolatba akarta hozni a Rajk banda le nem leplezett szervezkedési ágával. Tervei végrehajtására kiválóan alkalmasnak látszott Végh, a bujkáló halálra ítélt, mindenre elszánt volt keretlegény.

Varga Károly V.r. vádlott szegényparaszti családból származó gazdasági cseléd fia, aki 1922-ben vonult be tényleges katonai szolgálatra, majd 1923-ban továbbszolgálatra jelentkezett és

1946 május 1-ig volt főtörzsőrmesteri rendfokozattal katona. A felszabadulás után 4 kat.hold földet kapott és így a felszabadulás előtt vásárolt 6 hold földdel együtt 10 hold földön gazdálkodott. Varga Károly annak ellenére, hogy egyik pártnak sem volt tagja, a DÉFOSZ elnöke lett.

Mint horthysta főtörzsőrmester, eredeti osztályhelyzete ellenére államrendünkkel szemben ellenséges érzelmekkel viselkedett és már 1949-től kezdve Szenvedi Sándorral politikai kapcsolatba lépett. Szenvedi 1950 nyarán közölte Varga Károllyal, hogy Végh Imre munkaszolgálatos századnál szolgált, rosszul bánt a legénységgel, törvénytelen kivégzésekben vett részt és mind ezért körözik. Előadta Szenvedi Varga Károlynak, hogy Végh Imre részére szükséges lenne egy DÉFOSZ igazolványt kiállítani. Varga Károly, noha tudta, hogy Végh háborús bűnös, és azt is tudta, hogy Szenvedi Sándor Véghel együtt szervezkedik, ennek a szervezkedésnek előmozdítása érdekében kiállított Végh Imre számára, de Kovács Miklós Péter néven, mint Végh álnevére egy DÉFOSZ igazolványt. Ezt az igazolványt Szenvedinek átadta, aki aztán továbbította azt Véghnek.

Karácsony Gyuláné, szül. Kende Éva VI. r. vádlott értelmiségi családból származott. 1942-1945-ig az OTU-nál dolgozott, honnan 1945 év augusztusában, mint létszámfeleltet elbocsájtották. 1945 szeptemberében Mezőpeterd községbe költözött szüleivel együtt, ahol előbb a községházán, majd a tanácsházán, mint közellátási nyilvántartó működött. Apja ellen 1949-ben népellenes bűncselekmény miatt eljárás indult, melynek során 2 " évi börtönre büntették. 1949 év októberében Budapestre utazott, hogy apja bűnperében mentő tanúkat kutasson fel. Eközben felkereste Budapesten apjának több volt barátját, többek között Salgó Endrét is, akit ő nem ismert, de tudta, hogy nem híve a népi demokratikus államrendnek. Ettől úgy értesült, hogy illegális mozgalom működik Budapesten, mely hasonló a Rajk banda ügyéhez és érdeklődött arról, hogy kaphatna-e Mezőpeterden háború esetén letelepedési engedélyt.

Karácsony Gyuláné visszatérve beszámolt a Pesten hallottakról. Szenvedi kérdezte az illető nevét és címét, de Karácsonyné azt megmondani nem volt hajlandó. Emiatt Szenvedi megharagudott Karácsonynéra, minden lehető elkövetett atekintetben, hogy az „illető” nevét megtudhassa. Fenyegetésektől sem riadt vissza. Azonban ennek ellenére Karácsonyné a kért nevet és címet Szenvedinek nem mondotta meg.

Karácsony Gyuláné tudott arról, hogy Szenvedi Véghel szervezkedést folytat. Tudta azt, hogy Végh Imre háborús és népellenes bűnös és hogy a munkaszolgálatosokkal szemben tanúsított embertelen magatartása miatt körözik. Tudta azt is, hogy Szenvedi Végh bujkálását elősegíti és saját esetében tapasztalhatta, hogy Szenvedi a pesti személlyel való kapcsolat felvehetése érdekében vele szemben milyen zsaroló módon lép fel és mindezek ellenére nem tette meg a feljelentést.

II.

Törő Mihály II.r. vádlott, apja csendőrtiszt helyettes volt. Gimnáziumi tanulmányai elvégzése után a sebeskörös társaság alkalmazottja lett. 1945 márciusától a szeghalmi rendőrség vezetője lett, onnan 1946 szeptemberében jobboldali beállítottsága miatt eltávolították. Ettől kezdve 1950

tavaszig alkalmi munkából élt. 1950 májusától december végéig a szeghalmi vízgazdálkodási körzet könyvelője és bérelszámlója volt, majd 1951 februárjától a körösvidéki öntöző vállalat alkalmazottja lett Gyulán. Törő Mihály vádlott sorsával szemben elégedetlen volt. Mint a rendszerrel elégedetlen személy kereste a hozzá hasonló gondolkozású emberek társaságát.

Így került érintkezésbe G. Nagy Pál VII. r. vádlottal, aki szegényparaszt családból származott és iskolai elvégzése után földműves és napszámos munkát végzett. 1944-ben a Sebeskörös Társulathoz került, mint gátőr, majd mint csatornaőr. A felszabadulás után 5 hold földet is kapott. Nagy családja van, ezért helyzetével nem volt megelégedve. Törő Mihályt még a háború alatt ismerte meg. Később, mint egy vállalat kötelékébe tartozók többször beszélgettek egymással. Megismerték egymás nézetét és megállapították, hogy mindketten jobboldali beállítottságúak. Ilyen beszélgetésük során 1950 nyarán szóba jött, mert Törő Mihály felvetette a demokrácia ellenes szervezkedés gondolatát. Törő Mihály elképzeléseit közölte elmondotta, hogy a demokráciaellenes szervezkedést csak olyan személy kezdheti el, aki nincs lekötve, tehát börtlen és nem megfigyelt személy. Megfigyelt személyek szerint a kulákok, papok, régi tisztviselők, csendőrök és szerintem ilyenek azért, mert megfigyelés alatt állnak, a szervezkedésbe nem léphetnek be. Törő Mihály és G. Nagy Pál között ez a beszélgetés, mely kölcsönösen demokráciaellenes beállítottságukon alapult 1950 nyarán történt.

Végh Imre G. Nagy Pált, mint katonatársát katonai szolgálata óta ismerte. G. Nagy Pál tudta, hogy Végh körözés alatt áll és tudta azt is, hogy miért körözik, mert neki ezt Végh elmondotta. Ennek az volt az előzménye, hogy Véghet 1950 augusztus végén az államvédelmi hatóság közegei el akarták fogni, azonban védekezett és sikerült megszöknie. Ekkor ment el Csökmőre G. Nagy Pálhoz, akivel közölte, hogy el akarták fogni és kérte, hogy adjon neki szállást. G. Nagy Pál, noha tudta, hogy miért akarták Véghet elfogni, mégis adott neki szállást és Végh egy héten keresztül G. Nagy Pál szénapadlásán rejtőzött. Végh Imre G. Nagy Pállal azt is közölte, hogy Püspökladányban szervezkedést indított meg.

G. Nagy Pál 1950 szeptemberében közölte Törő Mihállyal, hogy régi bajtársa, Végh Imre hozzá menekült. Elmondotta Törő Mihálynak Végh menekülésének okát, még azt is, hogy Végh nőtlen, vagyis nem lekötött személy és így az 1950 nyarán történt beszélgetés során Törő Mihály által kifejtettek szerint a szervezkedésre alkalmas. Törő Mihály megmondotta G. Nagy Pálnak, hogy küldje el hozzá Véghet. Hogy Végh odajutását elősegítse, egy kis cédulán a lakásáról vázlatot készített, hogy Végh könnyen megtalálhassa. Megállapodtak abban is, hogy Véghnek azzal kell jelentkeznie Törő Mihálynál, hogy „Kovács Miklós keresi a csökmői DÉFOSZ-tól”. Ilyen előzmények után kereste fel Végh Törő Mihályt. Törő Mihály megkérdezte Véghet, hogy hajlandó e közreműködni egy olyan szervezkedésben, melynek az volna a célja, hogy a rendszer fegyveres megdöntését elősegítse. Végh erre hajlandónak mutatkozott. Törő Mihály Végh előtt is feltárta a szervezkedéssel kapcsolatos elképzeléseit és azt, hogy véleménye szerint a szervezkedésben csak kis emberek vehetnek részt és a szervezkedés községenként tervszerűen kell felépíteni, hogy a felfedeztetés veszélye csökkenjen. A szervezetet csak a főszervező fogja össze s a csoportok egymásról nem tudhatnak. A fegyverek

szerzését Törő Mihály fegyverraktárak feltörése és fegyvercsempészség útján kívánta biztosítani. Utasította Véghet, hogy szervezési munkája során hivatkozzon külföldi kapcsolat meglétére, noha ilyen kapcsolattal nem rendelkezett. Megállapodtak abban is, hogy a beszervezett csoportvezetők eredményes szervezése esetén fedőszöveggel levelezőlapot írjanak G. Nagy Pál címére, amit majd G. Nagy Pál átad Törő Mihálynak. Három ilyen levelezőlap jött is, azonban nem G. Nagy Pál, hanem G. Nagy Pál sógora nevére. Törő Mihály a szervezkedés céljának tartotta „a jelenlegi rendszer megdöntését elősegíteni akkor, amikor a rendszer hatalmi helyzete meggyengül”.

Törő Mihály a szervezkedés számára megnyerte G. Nagy Pált és még kétszer tett kísérletet mások beszerzésére, de miután eredményt nem ért el, a szervezkedést Véghre bízta. A szervezkedésről feljegyzést készített, melyen a beszervezettek nevei fel voltak tüntetve. Ezeket a feljegyzéseket később, amikor Törő Mihály Budapesten tartózkodott, Végh Imre megsemmisítette. Törő Mihály mindezen túlmenően Végh szervező tevékenységét azzal is előmozdította, hogy elvitte magával Baranyi Ferenc VIII.r. vádlotthoz, aki hajlandó volt Véghnek munkát adni. Ezen túlmenően Véghnek a Kovács névre szóló MDP. tagsági könyvét Kóvágó névre hamisította át. Törő Mihály szükségesnek tartotta, hogy a szervezkedés fegyverekkel is rendelkezzen és ezért elment Vésztőre, hogy ott a háborús események folytán visszamaradt és a lakosoknál állítólag eldugott fegyverek után kutasson. Ez az útja eredménnyel nem járt. Törő Mihály a későbbiek során tudomást szerzett arról, hogy Véghnek van fegyvere és ahhoz megfelelő lőszere és tudott arról is, hogy Végh Imre fegyveréért IV.r. Párdi Imre vádlottól egy pisztolyt kapott cserébe.

Törő Mihály és Végh Imre vádlottak között G. Nagy Pál vádlott útján közvetített megbeszélés után, mikor is az előadottak szerint Törő Mihály Véghet, mint főszervezőt a szervezéssel megbízta, Végh Imre rövidesen működésbe lépett. Mint a szervezkedés közvetlen vezetője bejárta Csökmő, Darvas, Zsáka, Körösszakáll, Mezősas, Kaba, Acsádi, Mezőpeterd, Biharkeresztes, Berettyóújfalu, Hencida, Hosszúpályi, Karcag, Kisújszállás, Sárrétudvari, Újiráz, Iráz és Bakonyaszeg községeket és kb. 25 főt közvetlen és mintegy 15 főt közvetve a már beszervezettek útján beszervezett. Szervezési munkájában a legmesszebbmenőkig követte Törő Mihály utasításait és mindenkor hivatkozott külföldi kapcsolat meglétére és arra is, hogy a cselekvés idejére szükséges fegyverek rendelkezésre fognak állni. Megszervezte a fedőszövegű lapok megküldését is. Szervezőútja során szerzett egy szovjetgyártmányú karabélyt és 53 drb. töltényt és szervező útjáról Törő Mihálynak többször beszámolt. Mikor Törő Mihály 1951 januárjában Budapesten járt, Végh tartva a leleplezéstől, megsemmisítette Törő Mihály mindazon feljegyzéseit, melyek a szervezkedéssel kapcsolatban voltak. Törő Mihály kapcsolatát Végh Imrével 1950 december végéig tartotta fenn, amikor is a kapcsolat köztük megszakadt, miután külföldi kapcsolatot a szervezkedés számára nem sikerült teremteni. A szervezkedéssel ezért egyelőre alább hagyott és a Titó féle Jugoszlávia való szökés gondolatával kezdett foglalkozni.

A Törő féle csoportban tehát a népi demokratikus államrend fegyveres megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezője, Törő Mihály vádlott, míg vezetője Végh Imre vádlott volt.

Baranya Ferenc VIII. r. vádlott középparaszt családból származik és iskolai elvégzése után szülei földjén dolgozott. Az első világháborúban katonai szolgálatot teljesített, majd 1939-től kezdve három ízben hívták be katonai szolgálatra. 1940-ben a kisújszállási 106. tábori csendőrzászlóaljnál teljesített szolgálatot. Részt vett a második világháborúban és Ukrajnában teljesített hadiszolgálatot. 1940-től Szeghalom községben 20 kat. hold saját és 28 kat. hold bérelt földön gazdálkodott, majd a felszabadulás után 1948-ig a bérelt 28 kat. hold mellett 12 kat. hold saját földje is volt. Osztályhelyzete tehát kulák.

1950 szeptember hó utolsó napjaiban felkereste őt Törő Mihály vádlott és megkérte, hogy alkalmazza, mint alkalmi munkást a cukorrépaszedés idejére Végh Imre vádlottat. Törő Mihály közölte Baranya Ferencel, hogy Végh Imre álnéven bujkáló körözött személy és maga Végh Imre is elmondta Baranya Ferencnek, hogy azért körözik, mert a munkaszolgálatosokkal kegyetlenkedett és emiatt távollétében kötél általi halálra ítélték. Végh Imre a szervezkedésben való tevékenységét is közölte Baranyával és elmondotta, hogy a népi demokratikus államrend ellen szervezkedik. Baranya Ferenc vádlott mindezek ismeretében Véghet alkalmazta és 9 napon át tanyáján rejtegette és ezzel szervező tevékenységét szándékosan elősegítette.

Takács János IX. r. vádlott szegényparaszt családból származik, apja urasági cseléd volt. Iskolái elvégzése után maga is urasági cseléd lett. 1922 őszén önként jelentkezett csendőri szolgálatra. 1923-ban is mint csendőrszakaszvezető teljesített szolgálatot. 1926-ban kiszökött Romániába, onnan 1931-ben tért vissza. 1933-1943-ig Budapesten a Mauthner börtgyárban dolgozott, mint munkás, majd 1943 augusztusától 1944 szeptemberéig Szilágypil községben, mint malmi mázsás dolgozott. 1945-ben családjával együtt Zsáka községbe költözött. 1946 tavaszán 4 és 7 hold földet kapott és azon gazdálkodott.

1935-ben a szociáldemokrata párt tagja lett. 1936-ban a nemzeti munkaközpont tagja. Az 1938-as választásokon a nemzeti szocialista párt részéről képviselőnek jelölték. 1939 őszétől a Mauthner börtgyár „Hungarista” csoportjának volt a szervezője. 1939-ben, mint a nyilaskeresztes párt szervezője fejtette ki tevékenységét munkahelyén és környezetében. Ennek ellenére 1946-ban sikerült belépnie a Magyar Kommunista Pártba, hol 1947-ig a zsákai pártszervezet titkára volt. 1947-ben párttagságát felfüggesztették, mert közellátás érdekét veszélyeztető büntett miatt eljárás indult ellene. Takács János vádlott Végh Imrével 1950 november havának elején találkozott első ízben, amikor is Zsáka község határában lévő földjén kis kunyhót épített. Végh azért kereste fel Takács Jánost, mert a csoport megszervezését akarta reá bízni és Incze László által kapott információ alapján Takács János vádlottat erre a szerepre alkalmasnak találta. Annak ellenére, hogy Takács János csendőr volt, mégis be akarta szervezni őt Végh Imre, mert tudta, hogy demokratikus államrendünkkel szembenálló személy és mivel a csendőrségtől megszökött, úgy gondolta, hogy kevésbé tartják őt úgy szemmel, mint a többi csendőrt. Végh Imre vádlott közölte Takács Jánossal, hogy ő háborús és népellenes büntett miatt körözött személy és azt is elmondotta, hogy a hozzája beosztott munkaszolgálatosok „ egy szálig el lettek intézve”. Közölte Végh azt is, hogy magasabb helyről megbízatása van arra, hogy szervezzon fegyveres csoportokat, kik esetleges

megszállás idején középületeket, rendőrséget és egyéb kulcspontokat megszállnának. Ilyen előzmények után Végh Imre vádlott megbízta Takács Jánost, hogy Zsáka községben 100-120 embert szervezzen be és az így beszervezett csoportot vezesse. Takács János vádlott ezt a megbízást elvállalta. Nemcsak elvállalta a megbízást, hanem ajánlotta is többek között Végh Imrének Mányi Vilmost, aki külföldi rádiókat szokott hallgatni és a Varga fiúkat, akiknek géppisztolyuk is van és azt is ajánlotta Végh Imrének, hogy Mányi Vilmos tanyája felelne meg legjobban a fegyverek elhelyezésére, mert két víz között olyan helyen van, ahonnan messze lehet látni, könnyű tehát a terepet ellenőrizni. Takács János vádlott elmondta Végh Imrének, hogy birtokában van egy Fég puska és ezen túlmenően mutatott egy kutat egy lerombolt tanya mellett, amelyben tudomása szerint golyószórók és géppuskák is vannak bedobálva. Takács János vádlott végül, hogy Végh Imrét bujkálásában segítse, felajánlotta öccse lakását, mint olyat, ahol szállást kaphat.

Dürgő János X. r. vádlott kulák családból származik, apjának 40 kat. hold földje volt. Iskoláinak elvégzése után 1928-ig apja gazdaságában dolgozott. 1928-ban önként jelentkezett katonai szolgálatra, mely szolgálatát 1932-ig teljesítette. 1938-ban önként kérte helyezését a csendőrséghez s mint csendőrtörzsőrmester 1945-ig szolgált a csendőrségnél.

Dürgő János vádlott Végh Imrét olyképp ismerte meg, hogy Végh Imre házasságon kívüli élettársának 3 hold földje közvetlenül Dürgő János földje mellett van. Egy alkalommal 1950 decemberében Végh Imre kereste élettársát, hogy beszélhessen vele és mivel félt, hogy letartóztatják, élettársának lakása helyett Dürgő János lakására ment be. Beszélgetés közben Dürgő érdeklődött, hogy mi van a politikai helyzettel. Dürgő János tudta, hogy Végh Imre miért van körözés alatt és azt is tudta, hogy Végh Imre szervezkedik. Végh Imre Dürgő János kérdezősködésére beszélt a szervezkedésről, de a szervezkedésben való részvétellel nem akarta megbízni, mert mint volt csendőrt megfigyelt személynek tartotta és ilyeneket pedig Törő Mihály utasításának megfelelően beszervezni nem kívánt. Ennek ellenére Dürgő határozottan megkérdezte Véghtől, hogy miért nem vehet részt a szervezkedésben, mire Végh elmondotta, hogy azért, mert mint volt csendőrt, lehetséges, hogy internálják. Dürgő János akkor nem hagyott fel az ajánlkozással, hanem felajánlotta szolgálatát a szervezkedés számára arra az esetre, ha háború estén még sem kerül internálás alá. Erre az esetre Végh is tudomásul vette felajánlkozását. Dürgő János azon felül, hogy a demokratikus államrend megdöntésére irányuló fegyveres mozgalomba való részvétellel önként, többször is felajánlkozott, ezen túlmenően közölte Véghel, hogy Darvas község határában a nővére disznóóljának a padlásán van egy fegyvere is, melyet a szervezkedés céljára felajánl.

Papp Elek XVI. r. vádlott kulák családból származik, apjának 54 kat. hold földje volt. Iskolái elvégzése után gazdálkodással foglalkozott. A második világháborúban résztvett és a háború befejezése után Bakonyszeg községben gazdálkodással foglalkozott. Papp Elek vádlottnak Végh Imre vádlott második unokatestvére. Mint ilyen, többször találkozott Végh Imrével. Végh Imre közölte vele, hogy körözött személy és azt is, hogy miért áll körözés alatt. Mikor pedig 1948-ban a rendőrség Véghet el akarta fogni, Végh felkereste PappEleket lakásán és Papp Eelek 80 forintot adott Véghnek, hogy ezzel is segítse a külföldre való kiszökését. 1951 februárjában ismét találkozott Végh

Papp Elekkel. Végh ekkor ismét közölte vele fegyveres szervezkedésének célját, nevezetesen, hogy egy harmadik világháború során fegyveresen meg kellene szállni a szervezet tagjainak az egyes községek kulcspontjait és erre a célra embereket kívánt beszervezni. Papp Elek vádlott elvállalta Bakony szeg községben a szervezés munkáját, a szervezői beosztást. Ez akkor történt, mikor Végh már a Törő Mihály féle szervezkedésen dolgozott és a második címét „Kovács László Csökmő” vitte már Mezőpeterdől Henczida felé és eközben kereste fel Papp Eleket. Papp Elek vádlott a Véghtől kapott címet a kandalló mögé írta fel a falra. Papp Elek vádlott a Véghtől kapott és elfogadott megbízási alapján meg is kísérelte a községben a szervezés munkáját és pedig három személlyel kapcsolatban, azonban ezek a személyek a szervezkedésben részt venni hajlandók nem voltak.

XXI. r. H. Szabó Károly vádlott középparaszti családból származik. Iskolai végzettsége 6 elemi, melynek elvégzése után földműves és napszámos munkából élt, majd hentes tanuló szegődött és 1929-ben hentes és mészáros üzletet nyitott Henczida községben. Közben 1940-től 1946-ig ugyancsak Henczidán textil üzlete is volt. 1938-ban 8 hold földet vásárolt. A II. világháború alatt éveken át tagja volt a „MÉP” -nek, majd a világháború befejezése után a szociáldemokrata pártnak, mely pártból az egyesüléssel járó tagrevízió során kizárták.

H. Szabó Károly öccse és Végh Imre ugyanannál a századnál teljesítettek katonai szolgálatot és ily módon ismerkedtek meg egymással. Végh Imre vádlott nem közölte H. Szabó Károllyal azt, hogy körözött és halálra ítélt személy. Véghet személyesen 1938-ban ismerte meg, mikor is rövid ideig együtt szolgáltak a hadseregben. H. Szabó Károly csak annyit tudott pozitíve Végh Imréről öccse útján, hogy Végh „Indexen” van”.

1951 tavaszán H. Szabó Károly vádlottat felkereste Végh és ez alkalommal beszélt neki általában a szervezkedésről, amit külföldről irányítanak és arra kérte H. Szabó Károllyal, hogy vállalja el ennek megszervezését Henczida községben. Ennek az volt az előzménye, hogy Végh, aki ismerte H. Szabó Károly felfogását, gondolta, hogy akkor sem kell tartani tőle, ha esetleg a szervezői munkát nem vállalja. H. Szabó Károly a szervezetben való részt nem vállalta, de maga helyett ajánlotta, mint megbízható reakciós személyt Kirilla Jánost, akiről Véghnek a szervezkedés szempontjából megfelelő információt adott. Végh közölte H. Szabó Károllyal, hogy el akar menni Kirillához, mert helyette őt akarja beszervezni. H. Szabó Károly el is kísért Végh Imrét Kirilla János lakására s ezzel a cselekményével a szervezkedést előmozdította.

Törő László XXII. r. vádlott Törő Mihály III. r. vádlott testvéröccse. 1940 elejétől 1942 október haváig Szeghalomban a Sebeskörös Vízművesítő Társulatnál működött. 1942-ben katonai szolgálatra vonult be és részt vett a Szovjetunió elleni agresszív háborúban. 1948-ban leszerelt és 1949-ig előző munkahelyén teljesített szolgálatot. 1949 nyaratól a gyulai vízgazdálkodási körzetnél működött. Később a gyulai körösvidéki öntözővállalatnál műszaki technikus volt. Ő is, mint testvéröccse Törő Mihály vádlott, helyzetével nem volt megelégedve, úgy érezte, hogy államrendünk nem biztosítja számára a képzettségének megfelelő munkahelyet, illetve fizetést.

1950 szeptember vége felé meglátogatta az öccsét Törő Mihályt. Ez alkalommal ott volt Végh Imre is, akiről öccse közölte vele, hogy volt Horhysta altiszt és háborús bűncselekmények miatt

körözött személy. Közben öccse. III. r. vádlott 15-20 percre egyedül hagyta Törő Lászlót Véghel, ekkor beszélni kezdett Végh magáról, rátért a szervezkedés lehetőségeire és elmondotta, hogy több községben van már ilyen szervezkedés. Törő László vádlott megbízást Véghtől nem fogadott el, de azt megígérte, hogy Gyulán beszélgetni fog egyesekkel a szervezkedésről. Ennek megfelelően Gyulára való visszatérése után érintkezést keresett Csatári Jánossal, Szentes Károllyal és Ráfi Jánossal, kik hivatali munkatársai voltak. Mindegyikkel külön-külön beszélt, elmondotta, hogy van egy demokrácia ellenes szervezkedés, ha akarnak, részt vehetnek benne. Mindezek a beszélgetések csupán egy-egy ízben és külön-külön folytak le. Törő László a nevezetteken kívül Görgényi Kálmán volt repülőhadnagy előtt is sejtette a szervezkedés dolgát, de mivel mind a négy személy vonakodott a szervezkedésben részt venni, Törő László más alkalommal nem beszélgetett velük a szervezkedésről.

III.

Az eddig tényállásba foglalt két szervezkedési csoport, nevezetesen a mezőpeterdi és a Törő csoport jelentőségét messze meghaladja, mert legszerteágazóbb, felsőbb kapcsolattal bíró és ezért legveszedelmesebb a harmadik, a Párdi féle csoport munkája. Párdi Imre IV. r. vádlott kulák családból származik, apjának 82 hold földje volt. 1914-ben érettségizett, majd Budapestem az egyetem orvosi karára iratkozott be. Diplomát azonban szerezni nem tudott. Az első világháborúban, mint egészségügyi hadnagy teljesített szolgálatot. 1919-ben több baloldali személyt bezárattott és a jelenlegi szervezkedésben hasonlóan a „szegedi gondolatra” támaszkodó antidemokratikus szervezetet létesített és a demokratikus személyeket üldözte. Az akkori egyesületének a neve is „Sasok” voltak és pedig valami Budapesti vagy sashegyi sasok. 1922-1929-ig a Kossuth ereklýék összegyűjtésével foglalkozott, majd Füzesgyarmaton gazdálkodott. A II. világháborúban, mint az egyik munkásszázad parancsnoka vett részt, honnan azonban rövidesen leszerelték. 1946-ban internálták az 1919-ben elkövetett gáztettei miatt és internálva volt 1947 decemberéig.

Az internáló táborban hasonszórú társaival együtt megbeszélték azt, hogy a demokratikus államrend fegyveres megdöntésére szervezkedni fognak abból a célból, hogy az általuk hűn remélt III. világháború kitörése esetén a hatalmat átvehessék. 1949 őszén találkozott a jelen bűnügyben vádlottként nem szereplő Aggot Istvánnal, aki szintén szemben állott népi demokratikus államrendünkkel, aki közölte vele, hogy van egy 19 tagból álló batári köre, mely politikai célok megvalósítását, nevezetesen a hatalom átvételét tervezi. Párdi Imre közölte Aggottal, hogy ő is hasonló gondolattal foglalkozik, dolgozzanak tehát együtt. Aggot már ez alkalommal megnevezte baráti körét Barkóczy Károlyt, Fejér Lászlót, Komsa Jánost és Técsi Gézát. Aggot azt is közölte, hogy Komsa János kis leadó-állomásán már egy rádió előadást is tartott. Ekkor merült fel a gondolat Párdi Imrében, hogy összeköttetést keres az Aggot baráti körébe tartozókkal. Elhatározta azt is, hogy szervezkedése céljára külföldi kapcsolatot teremtsen. E célból 1949 őszén felkereste Blanckenstein Pál XVII. r. vádlottat, akit régóta ismer és akire, mint volt arisztokratára számított a külföldi kapcsolat felvétele céljából. Közölte Blanckensteinnel célkitűzéseit és elmondotta

neki, hogy szervezkedésének célja lényegében a politikai hatalom fegyveres átvétele. A külföldi kapcsolatra azért van szükség, hogy fegyverekkel, rádióval, pénzzel és egyebekkel biztosítsák a szervezkedés működését. Pardi Imre Blanckensteint ezért megkérte, hogy lépjen érintkezésbe valamelyik angolszász hatalom budapesti képviselőjével. Blanckenstein ezt meg is ígérte. Párdi Imre ezután mindent elkövetett, hogy az Aggot féle baráti kör tagjaival a kapcsolatot felvehesse és így a szervezkedés számára megfelelő kiinduló alapot

tudjon biztosítani. E célból 1950 év tavaszán ismét felkereste Aggot és ott találkozott Barkóczy Károly XIV. r. vádlottal. Ezen a találkozón ismét áttárgyalták a szervezkedés célját. Szóba került, hogy Párdi a külföldi kapcsolat érdekében Blanckensteinhez fordult és az is, hogy Aggot rádióelőadást is tartott már. Párdi elhatározta, hogy szervezkedése céljából megszerzi a rádióleadó készüléket. E célból Barkóczy Károlyval megismertette magát Komsa János XV. r. vádlottal, kiről tudta, hogy rádiókkal szokott foglalkozni, komoly amatőr s akiről Aggottól úgy értesült, hogy az ő készülékén keresztül tartott előadást. 1950 nyarán találkozott Párdi Komsa Jánossal, akitől érdeklődött a rádió leadóról és akit felkért, miután ismertette vele szervezkedésének célját, hogy vállaljon el egy csoportvezetői beosztást. Komsa ezt nem vállalta, de vállalkozott arra, hogy a szervezkedés céljára a szükséges rádió-leadó készüléket meg fogja csinálni. Pardi Imre mikor így a külföldi kapcsolatot és a rádió-leadót is szervezkedése számára biztosítottnak látta, az Aggot kör többi tagjával is felvette a kapcsolatot. Az Aggot körhöz tartozott Fejér László XI. rendű vádlott, Párdi unokaöccse is. Az ő révén került érintkezésbe Párdi Imre Técsi Géza XIII. r. vádlottal, mégpedig Fejér László nevenapján tartott vacsorán. Vacsora után beszélgettek és ennek során Párdi Imre felvetette szervezkedésének célkitűzéseit, véleményt cseréltek egymással, a beszélgetés végeredménye az lett, hogy Técsi Géza is, Fejér László is helyeselte és magáévá tette Párdi tervét. Kb. ugyanebben az időtájban vagy 1950 nyarán Párdi felhívta unokaöccsét, Fejér Lászlót, hogy legyen titkáráként segítségére. Ezt Fejér el is vállalta. Így Párdi az Aggot féle csoport tagjait megnyerte magának és még hátra volt Nagy József XII. r. vádlott. Vele 1950 nyár végén találkozott, amikor is előadta tervét és fegyveres szervezkedését és csatlakozásra bírta Nagy József vádlottat is.

Ekkor a szervezkedés célkitűzései Párdi Imre elképzelése alapján teljesen kialakultak. A szervezkedés célja a népi demokratikus államrend fegyveres megdöntése idegen imperialista hatalmak segítségével. Az imperialista hatalmak segítségén kívül mindazokra a csapatokra számított, melyek rendszerünk esküdt ellenségeként Titó Jugoszláviájában és a nyugati övezetekben várják azt a pillanatot, mikor imperialista zsoldban dolgozó népünk államára törhetnek. Többek között számított Kisbarnaki Farkas véreskezű, nyilas tábornok Jugoszláviában tartózkodó fasiszta banditáira is. Elképzelése az volt, hogy az imperialisták és a zsoldjukban álló fasiszta hordák segítségével a szervezkedés tagjainak tevékeny közreműködése mellett 3 vagy 4 megye területén elősegítik az imperialisták céljait és mindenre gondoló szervezkedéssel segítenek a külföldi csapatoknak államrendszerünk megdöntésében. Rendszerünk megdöntése után célja a népi demokratikus államberendezés minden formájának megszüntetése és a Habsburgok uralmának visszaállítása volt.

A Habsburg uralom alatt perszonál uniót akart létesíteni Romániával. Ezt úgy vélte elérni, hogy a bevonuló nyugati seregek előrehaladása után Erdély u.n. három nemzetéből, vagyis a magyar, román és szászból egy kormányzótanácsot alakítanak, amely kimondaná Erdély elszakadását Romániától és azt, hogy Erdély Magyarországhoz csatlakozik. Ugyanilyen módon visszacsatolná Kárpátukrajnát is a Habsburg család uralma alá. Politikai cél volt, hogy minden kulcspozíciót a szervezet tagjai töltsenek be. Politikailag tehát a Párdi féle szervezkedés célra egyenes folytatása az u.n. szegedi gondolatnak, mely évtizedekig tartotta elnyomás alatt a dolgozó népet. Párdi azonban nemcsak politikailag hanem gazdasági illetve gazdaságpolitikai célkitűzéseket is állított fel. Első ténykedése lett volna a nagybirtok visszaállítása és a földnek a parasztoktól való elvétele. Részleteiben a nagybirtokot 4-5000 holdig, az erdőt 1000 holdig tervezték visszavenni a dolgozó parasztoktól és 20-50 holdig adnának ki földeket a számukra megbízhatóknak. Azok számára pedig, akiknek megbízhatatlannak tart a dolgozó parasztság köréből, tervezte, hogy mint családokat alkalmazná a gazdaságokban, egyszóval teljes egészében visszaállítaná a nagybirtokot és a kulákbirtokot és ezzel a dolgozó parasztságot cselédsorba döntené. Ugyanígy a munkásságot is proletár sorsba tervezte dönteni az által, hogy a gyárakat visszaadja a volt kizsákmányoló kapitalista elemeknek, de ezen túlmenően azokat a népnyzó birtokosokat, akik u.n. földreformja során földhöz már nem juthattak, ugyancsak gyárakkal akarta kárpótolni. Hogy ez megvalósítható legyen, külföldi kapitalistákkal, idegen tőkével kívánt újabb gyárakat létesíteni és ezekbe azokat a dolgozó parasztokat alkalmazni, akikről a földeket visszavette. Szervezkedésének nevet is adott és pedig törzsgyökeres fasiszta terminológiával „Sárréti Sasok” nevet. Ezen kívül a szervezet tervbe vette, hogy pártot alakít és ennek a neve Szocialista Keresztény, Keresztény Párt, ami a szervezkedés faji és felekezeti gyűlölködésre irányuló céljairól is képet tud adni.

Ily módon a Párdi féle csoportnak meg volt már a reménye a külföldi kapcsolatban, rádió-leadóban, meg volt politikai célja, neve és pártja. Hozzá kellett tehát fogni a szervezés munkájához. Mint a másik két csoport, úgy a Párdi csoport is szervezkedése alapjául a sejtyszerű felépítést tervezte. Községenként vezető beszervezését, úgy, hogy a tagok csak a saját vezetőjüket, de nem a szervezet vezetőségét ismerik. Az eddigieken túlmenően azonban a Párdi féle csoport a sejtyszerű felépítésen kívül még egy u.n. hetes bizottságot is létrehozott a szervezkedés irányítására és pedig már 1950 nyarán. A hetes bizottság magában foglalta a terv szerint a társadalomra Párdi Imre szerint hét réteget abból a célból, hogy a vezetésben minden rétegből képviselve legyenek is az egyes rétegek oldaláról ellenállással ne találkozzanak. A hét társadalmi réteg Párdi elképzelése szerint a következő: 1./ nagybirtokos, 2./ értelmiségi, 3./ kigazda, 4./ iparos, 5./ kereskedő, 6./ mezőgazdasági munkás, 7./ ipari munkás.

1950 év végén Párdi Imre megtudta titkárától Fejér Lászlótól és Barkóczi Károlytól hogy Fekete Péter XIX.r. vádlottnak van két pisztolya és két kézigránátja. Elhatározta, hogy a fegyvereket a szervezkedés céljára meg fogja szerezni. A fegyvereket keresték, de sehol sem találták. Elküldték tehát Komsa János XV.r. vádlottat az akkor Szegeden tartózkodó Fekete Péter XIX.r. vádlotthoz és kérték, mondja meg, hol vannak a fegyverek elrejtve. Fekete Péter elmondotta, hogy a fegyverek

nevelőapja házában disznóóljában vannak elásva. Komsa így megtudta Fekete fegyvereinek a rejtékhelyét, ennek ellenére azonban 1951 húsvétjáig ezeket a fegyvereket nem ásták ki.

Eközben Párdi Imre vádlott elhatározta, hogy a „Sárréti Sasok” számára formaruhát fog terveztetni és készíttetni. A formaruha elkészítésével Mészáros Ferenc XVIII.r. vádlottat bízta meg, akit ugyancsak megbízott egy egyensapka kitervezésével is és akinek elmondotta, hogy mind-ezek elkészítéséhez a szükséges pénzt az angol követség által nyújtott segélyből fogják előteremteni.

Ilyen előzmények után került sor Párdi Imre vádlott és Végh Imre vádlott kötött a kapcsolat felvételére. Ezt Mészáros Ferenc XVIII.r. vádlott hozta létre.

Mészáros Ferenc városi altiszt fia VI. elemi elvégzése után, mint szabó tanuló, majd szabósegéd dolgozott 1935-ig, amikor is katonai szolgálatra behívták. 1939-ben önként jelentkezett rendőrnek. 1944-ben felesküdtött Szálasira, majd a Szálasi féle hadseregben részt vett a Szovjetunió elleni támadó háborúban, mely után egészen 1945 őszéig hadifogságban volt. Visszatérése után a demokratikus rendőrség kötelékébe került, honnan 1946-ban, mint megbízhatatlan személyt B₇-listázták és ettől kezdve mezőgazdasági munkás és időnként, mint szabó dolgozott. Mint volt rendőr, demokratikus államrendünkkel szemben ellenséges beállítottságú volt. Végh Imre második unokatestvére. 1951 januárjában Mészáros Ferencet felkereste Végh, elmondta neki, hogy háborús és népellenes bűncselekmények miatt halálra ítélték és körözik, és azt is, hogy demokrácia ellenes szervezkedést vezet s ennek keretében Irázon, Csökmőn és Darvason vannak emberei és van lőszere is. Mészáros Ferenc elhatározta, hogy segíteni fog Véghen és a szervezkedésen. Ezért felkereste az egyik erősen reakciós érzelmű volt rendőrbajtársát, Debreczeni Imrét, akivel Végh Imre személyi adatait azzal a kéréssel közölte, hogy nézzen utána, szerepel-e a körözött személyek lajstromában. Rövidesen megtudta azután, hogy a körözöttek jegyzékében több Végh nevű is szerepel, de egyik sem egyezik Végh Imre névvel, mégpedig az anyja neve és születési év tekintetében. Mészáros Ferenc megnyugtatta Véghet atekintetben is, hogy szeghalmi rendőrök nyugodtan járhatnak, nincs mit féltenie, hogy el fogják fogni. Mészáros Ferenc Véghtől megtudta, hogy a semokratikus államrend ellen szervezkedik. Ugyancsak ismerte Párdi Imrét is, akivel 1946-ban még mint rendőr találkozott, mikor is Párdi Imre az ő őrizete alatt állt. Párdi megbízatása folytán vállalta az egyenruha elkészítését és a szervezkedésben való tevékeny részvételt. Ilyen előzmények után 1950 januárjában a szeghalmi vásáron találkozott Párdi Imre vádlott Mészáros Ferenczel. Mészáros Ferenc elmondotta Párdinak, hogy Végh Imre szervezkedésen dolgozik. Elhatározta ugyanis, miután tudta, hogy Párdi Imre is szervezkedik, hogy Párdit Véghel össze fogja hozni. Párdi Imre megörült Mészáros közlésének.

Mészáros Ferenc ezután közölte Véghel, hogy Párdi Imre vezetése alatt folyik egy szervezkedés, melynek külföldi kapcsolatai és rádió-leadója is van és amely számára egyenruha és sapka tervezését őt bízta meg Párdi. Közölte, hogy a szervezkedés neve Sárréti Sasok. Elmondotta, hogy Párdival beszélt már róla és Párdi szeretne találkozni vele, mármint Véghel. Két nap múlva Párdi Mészáros Ferenc lakására jött, ahol Mészáros bemutatta neki Véghet. Végh ez alkalommal Vinc-

ze László néven mutatkozott be, de közölte, hogy ez csak fedő neve. Végh elmondta Párdinak az eddig végzett munkáját, beszélt a püspökladányi szervezkedésről is, sőt elmondta Jugoszláviába szökésének tervét is. Párdi lebeszélte Véghet a szökésről és elmondotta, hogy van külföldi kapcsolatuk, rádiójuk és azt is közölte, hogy két nap múlva értekezletet fog tartani, melyre Véghet is meghívta. Könnyebb odatalálás okából ceruzarajzzal megjelölte Véghnek a tanyája fekvését is. A rajz alapján 2 nappal később Végh Mészárossal együtt felkereste Párdi Imrét, ahol ekkor csak Fejér László tartózkodott. Végh ezek előtt ismertette szervezkedését, de beszámolt Törő Mihály említése nélkül a Törő féle szervezkedésről is. Mindkét szervezkedést felnagyítva ismertette Párdival. Beszámolt Párdinak fegyverekről is. Párdi közölte, hogy nekik is van fegyverük, van rádiójuk és elmondta, hogy szervezkedése és az angol követség között Blanckenstein Pál az összekötő. Beszélt tervezett budapesti útjáról, melynek célja az angol követséggel való személyes kapcsolat felvétele. Ezután megtárgyalta Fejér László XI. r. vádlottal, hogy adni fog Véghnek egy pisztolyt, mert pisztoly nélkül Végh Imre nem járhat. Másnap Végh Imre Mészáros Ferencsel együtt elment Nagy József XII.r. vádlotthoz, kivel közölték a vasárnapra való meghívást. Nagy József után elment Végh Baranya Ferenchez, kinek beszámolt a Párdival lefolyt találkozásról és akinek a házában meghalt.

Vasárnap, január utolsó vasárnapján Végh Imre kiment Párdi tanyájára, ott meg kapta Párditól a már megígért pisztolyt és 3 drb. töltényt. Párdi Imre felhívta Véghet, hogy állítson össze az általa beszerezett közösségekről egy jegyzéket és tüntesse fel fegyverszükségletét. Végh Imre ennek nyomban eleget is tett,- felsorolt 30-40 községet és mint sükségletet 4500 fegyvert hozott ki. A kimutatásban feltüntette a rendőrörsöt, határörséget, telefonörséget, a laktanyát, repölőteret és olajutak helyét. Párdi ezt a kimutatást azért kérte Véghtől, hogy majd eljuttatja Blanckensteinhez és ezzel bizonyítja, hogy milyen nagy területtel szaporodott a Sárréti Sasok szervezete az által, hogy Végh is csatlakozott hozzájuk.

Végh Imre a Párdival lefolytatott találkozás után és Párdi kifejezett utasítására felhagyott a Jugoszláviába való szökés gondolatával és ehelyett újabb szervezkedésbe kezdett, melynek során 9 új tagot szervezett be, köztük Czeglédi Pál vádlottat is.

A Véghel való szövetekezés egyesülés után Párdi elhatározta, hogy tájékoztatni fogja Blanckensteint ezekről az eseményekről, már csak azért is, hogy a külföldi kapcsolatok kiépítését szorgalmazza. Párdi Imre rövidesen ezután, de pontosan meg nem határozható időben fel is küldte Budapestre titkárát Fejér László XI.r. vádlottat Blanckenstein Pálhoz. Fejér László átadta Blanckensteinnek Párdi üzenetét, majd ismertette a Végh által készített kimutatást a fegyversükségletéről és a beszerezett közösségekről. Ezt a Végh által készített listát azonban nem hagyta Blanckensteinnél, hanem újra visszatette a zsebébe. Blanckenstein azt mondotta, hogy tett már lépéseket és ezután is fog tenni lépéseket a kapcsolat terén és kérte Párdi címét Fejértől, hogyha valamit elér, értesíthesse. Fejér a címet megadta és megállapodtak a fedőszövegben is, mely úgy szólt, hogy: „a második sebészeti klinikán ekkor és ekkor lesz üres hely.” Fejér visszatérte után beszámolt Párdinak a Blanckensteinnel történt beszélgetésről.

A szervezkedés ilyen fejlődési fokozatán Párdi elhatározta, hogy egy újabb tárgyalást tart a Sárréti Sasokkal, illetve a vezetőkkel és végleg beindítja a most már legapróbb részletekig kiterjeszkedően a szervezkedést. Az összejövetelre Párdi lakásán március 24-én került sor. Jelen voltak Párdi Imre, Végh Imre, Técsi Géza, Nagy József, Fejér László. Ezen az összejövetelen Párdi előadta mindazokat a tényeket, melyből a jelenlévők megállapíthatták, hogy a szervezkedés valóban működik. Párdi érdeklődött a jelenlévőktől, hogy ki miként végezte munkáját, feladatait és Técsi Gézától is megkérdezte, hogyan halad szervezkedése a MÁV. vonalán. Técsi azt felelte „Halad”. Rövidebb tárgyalás után Fejér László javaslatára Fejér László előadta, hogy szükség van egy eskü letételére, melynek szövegét előkészítette, két féle eskümintát is dolgozott ki és azt fogják letenni, amely jobban megnyeri a Sárréti Sasok tetszését. Párdi Imre egy céduláról felolvasta az eskü szövegét, mely nagyjából úgy szólt, hogy: „Esküszöm, hogy a Sárréti Sasok szervezetéhez hű leszek, parancsait teljesítem”. Volt még benne olyan szövegrész is, hogy: „aki pedig hűtlen lesz hozzám, az ki lesz nyírva”. Az eskü szövege miatt vita támadt, mert még ezek a mindenre elszánt, fanatikus gyűlölettel telített gonosztevők is megriadtak az erősen nyilas ízű „kinyírni” szó miatt. Tény tehát, hogy a Párdi által felolvasott eskü mintát a Sárréti Sasok nem fogadták el és az esküt nem tették le. Ezen az összejövetelen számolt be Fejér László a Blanckensteinnel végzett megbeszéléséről is. Blanckenstein választát azonban nem találták megfelelőnek és ezért elhatározták, hogy újból felmennek Blanckensteinhoz és a felutazásra Técsit jelölték ki, ki azonban azt nem vállalta el és így Párdi Imre és Nagy József lett kijelölve arra, hogy felkeressék Blanckensteint. A megbeszélés értelmében pár nap múlva Budapestre utazott Párdi Imre IV. és Nagy József XII.r. vádlott, hogy felkeressék Blanckensteint. Blanckenstein ez alkalommal lényegében ugyanazt közölte velük, mint amit Fejér Lászlóval üzent, vagyis megismételte azt, hogy tett lépéseket az angol követség felé és ezután is fog tenni ilyeneket. Nem beszélt le őket a szervezkedésről, csak annyit mondott, hogy egyelőre ne csináljanak aktív cselekményeket. Párdi Imre Blanckensteint úgy tájékoztatta, hogy a szervezkedés sejtyszerűen 3-4000 emberből áll és a vasút és a posta vonalán is fel van építve.

Végh beszélt Párdival arról, hogy megélhetése biztosítása érdekében pénzre vagy munkára lenne szüksége. Hajlandó volt arra is, hogy kémkedést vállal az angol követség részére és a követség által rendelkezésre bocsájtandó rádió-leadón pénzért rendszeres leadásokat végezne. Azt azonban, hogy Párdi Véghnek ezt az ajánlatát pesti útja alkalmával Blanckensteinnel is közölte volna, megállapítani nem lehet, annak ellenére, hogy Párdi Imre Blanckensteintől általánosságban kért pénzt.

Fejér László XI.r. vádlott apja adóügyi jegyző volt. 1942-ben a Ludovika akadémiára került, hol Kisbarnaki Farkas nyilas tábornok hallgatójaként tanult, majd 1944-ben a Szálasi féle rémuralom ideje alatt hadnaggyá avatták. Később hegyivadászszázlóaljhoz került és 1945-ben nyugatra menekült. 1946 februárjában tért vissza Kisbarnakival együtt, de Kisbarnaki a határ előtt leszállt, nem jött haza. 1948-ig 40 holdas földbérletén gazdálkodott. 1948 óta biztosító vállalatnál helyezkedett el üzletszerzői minőségben. 1950 decemberétől alkalmi munkából tartotta fenn magát.

Fejér László vádlott rokoni kapcsolatban áll Párdi Imre IV. r. vádlottal, amennyiben Párdi Imre anyai nagybátyja. Mint ilyen, rendszeresen összejárt Párdival. Fejér László tagja volt az Aggot féle csoportnak és kezdettől fogva részt vett Párdi Imre szervezkedésében. Párdi rajta keresztül igyekezett az Aggot csoport tagjait a Sárreiti Sasok illegális fegyveres szervezkedésébe beolvasztani. Párdi szervezkedésének célkitűzéseit kezdettől fogva ismerte és azokkal egyetértett. A szervezkedésben való részvételt vállalta és abban Párdi titkáráként szerepelt. A megbeszélések során feltárta Párdi előtt, hogy lakásának kertjében lévő kútban fegyverek vannak elrejtve, melyeket a szervezkedés céljára rendelkezésére fog bocsátani. Ezek között volt a bűnjelként lefoglalt cseh gyártmányú Mauser puska, 1 db. 38. mintájú Manlicher puska, 55 db. puskatöltény, két kard, 1 db. szurony és 1 db. tölténýtáska. Mindezen fegyvereket az államvédelmi hatóság az említett kútban lévő víz kiszivattyúzása után találta meg, Ezeken kívül rendelkezett Fejér egy előltöltős puskával is, melyet 1945-ben egy ruszin paraszttól vásárolt.

Fejér László szoros ismeretségben állott Kisbarnaki Farkas Ferenc háborús főbűnösrel, aki az előadottak szerint a Ludovikán oktatója, parancsnoka volt és akivel együtt szolgált és hadifogságban is együtt volt. Hazafelé is együtt indultak nyugatról és Kisbarnaki szökéséig együtt voltak. Fejér a szervezkedést illetően számított Kisbarnaki támogatására. Szándékában állott vele a személyes kapcsolat felvétele a szervezkedés érdekében és e célból Jugoszláviába szándékozott kiszökni. A szervezkedés külföldi kapcsolatait is szándékában állott a cél érdekében felhasználni, hogy így a Sárreiti Sasok szervezetét Kisbarnaki nyilas gyűlevész hadával kapcsolatba hozza az együttműködés előkészítése céljából. Ugyanakkor fegyvereket is remélt Kisbarnakitól is szerezni.

Fejér a szervezkedés sikerét előmozdította azzal, hogy Barkóczi Károly XIV. r. vádlott 1db. 37. mintájú Frommer gyártmányú pisztolyát Párdi utasítására megszerezte és Véghnek történő átadás céljából Párdinak átadta, hogy a körözés alatt álló és az elfogás veszélyének kitett Végh Imre biztonságosabban mozoghasson.

Tudomással bírt arról is, hogy Fekete Péter XIX. r. vádlottnak, régi barátjának 2 db. pisztolya és kézigránátjai vannak elásva. Ezt közölte társaival, elsősorban Párdival, azzal, hogy ezek a fegyverek a szervezkedés céljára rendelkezésre állnak. Amellett, hogy a szervezkedés összejövetelein, 1950 májusától kezdve rendszeresen részt vett, 1951 március elején Párdi utasítására felkereste Blanckensteint. Magával vitte és átadta Blanckensteinnek azt a kimutatást, amit Végh készített, mely tartalmazta a szervezkedés kiterjesztését és egyes községekben lévő fontosabb objektumokat, valamint a szükséges fegyvermennyiséget. Kérte a kapcsolat létrehozását és főleg azt, hogy a közléseket tudomásul veszi és meg fogja próbálni a kérést a követségen előterjeszteni. Blanckenstein ez alkalommal vállalta, hogy az eredményről rejtjeles úton fogja Párdit értesíteni. Útja eredményéről a szervezkedés vezetőjének és részvevőinek Fejér beszámolt, majd részt vett a március 24-iki értekezleten is. Ez alkalommal javasolta a már ismertetett szövegű eskümintá felolvasását és letételét abból a célból, hogy a netán ingadozókkal szemben minden áron megvédje.

Nagy József XII. r. vádlott, kispolgári családból származott. Apja csizmadia mester volt. 1925-1931-ig pék szakmában dolgozott Budapesten, majd önálló pékmester lett Szeghalmon. 1944-től

fűszer és vegyeskereskedő, majd 1947-től önálló korcsmáros volt. Népi demokratikus államrendünk ellensége. A hazaáruló Nagy Ferenc politikáját helyeselte és mivel pék üzletét államosították, népi demokráciánk ellenes beállítottsága csak fokozódott és kereste a hozzá hasonló gondolkodású személyek társaságát.

Már 1948-ban egy, a korcsmájában záróra után visszamaradt társaság előtt, melyben részt vett Törő Mihály is, kifejezte azt a nézetét, hogy demokratikus rendszerünk ellen szervezkedni kellene. Ezen kijelentésével Törő Mihálynak a szervezkedéssel kapcsolatos elképzeléseit erősítette, arra buzdítóan hatott.

Párdi Imrével 1950 nyarán ismerkedett meg kenyérvásárlás során, ugyanis Párdi tőle vásárolta a kenyeret. Párdi elmesélte Nagynak demokrácia-ellenes fegyveres szervezkedéssel kapcsolatos terveit és céljait. Nagy magáévá tette Párdi elképzeléseit és hajlandónak mutatkozott a részvételre. Elvállalta a szeghalmi iparosok és kereskedők beszervezését is és beszélgetése során puhatólózott ezek politikai nézeteiről. 1951 januárjában, mikor Párdi Imre lakásán a szervezkedésről beszélgettek, jelen volt Végh Imre is, akivel akkor ismerkedett meg. Nagy József ismerte a Végh féle szervezkedést is és mint a Sárréti Sasok szervezetének tagja, helyénvalónak találta, hogy a kétféle szervezkedés egyesüljön. Javasolta tehát Párdinak, hogy a két szervezkedést egyeíteni kellene, hogy így ez komolyabb erőt képviseljen. Ilyen előzmények után jött létre tulajdonképpen a Párdi csoport egyesülése Véghékkel. Nagy József teljesen magáévá tette Párdi elképzeléseit a demokratikus államrend megdöntésével kapcsolatban. Tudta, hogy mi a szervezkedés célja és ellenállás esetén erőszak alkalmazását is helyeselte. Rendszeresen érintkezett Párdival, a szervezkedés összejövelelein megjelent, így jelen volt az 1951 évi március hó 24 napján tartott értekezleten is. Itt vállalta a szeghalmi csoport vezetését és szervezését és ő lett Párdi Imre helyettese. Végül Párdival együtt Budapestre utazott Blanckenstein Pálhoz.

Nagy József vádlott 1951 március havában elvállalta még Végh Imre ruházati szükségletének fedezését is.

Técsi Géza XIII. r. vádlott kispolgári családból származott. Papi gimnáziumi nevelés után 1932-ben érettségizett, majd katonai szolgálatra jelentkezett. 1833-ban szerelt le. Ekkor a MÁV-hoz került, ahol intézői rangot ért el s honnan 1951 júniusában demokráciaellenes magatartása miatt elbocsájtották. A felszabadulás után először a kiszegzapárt tagja volt s mint ilyen a debreceni vasúti szervezetnél elnöki funkciót töltött be. 1947-ben a szociáldemokrata párt tagja lett és tagja maradt az egyesítésig. A tagfelülvizsgálat alkalmával nem vették fel az MDP-be. Jobboldali beállítottságú, a hazaáruló Nagy Ferenc politikájának híve volt. Párdi Imrével 1950 nyarán ismerkedett meg. Egy-két találkozás után kicserélték egymással politikai nézeteiket. Párdi ismertette vele szervezkedésének célját, nevezetesen a népi demokratikus államrend megdöntését és tájékoztatta távolabbi céljairól is. Arról is, hogy Habsburg Ottó uralma alatt perszonál uniót szeretne létesíteni Romániával. Párdi Imre megbízta Técsit, hogy hallgassa a nyugati rádiók adását és erről őt tájékoztassa. Ezután többször felkereste Técsi Gézát és egy alkalommal megkérte, hogy a szervezkedéssel kapcsolatban Budapestre kellene utazni Blanckensteinhez, mert neki, mint

MÁV. alkalmazottnak az utazás nem került volna pénzébe. Técsi Géza ezt nem vállalta el. Barkóczi Károllyal 1951 májusában ismerkedett meg. Técsi Géza vádlott Párdi Imre meghívásának csak vonakodva tett eleget és a márciusi értekezletre sem ment el. Ezért aztán Párdi Fejért küldte érte, mivel azután a március 24-i megbeszélésre técsi Géza is elment.

Ott ismerkedett meg Végh Imre vádlottal is, akitől megtudta, hogy háborús bűncselekmény miatt körözve van. Ezen az értekezleten a már előzőekben tényként megállapított megbeszélések folytak le, melyekben Técsi Géza is részt vett. Técsi Géza ezen az értekezleten a fékező szerepét töltötte be, mert az eskü minta felolvasása után keletkezett vitában az eskü letételét a kinyírás szó erősen nyilas ízü volta miatt ellenezte és így az esküt nem is tették le. Párdi megkérdezte ez alkalommal, hogy hogyan halad a szervezkedés a MÁV vonalán, mire Técsi azt felelte, hogy halad és ezzel elősegítette a Párdi féle szervezkedést. Tudomásul vette azt is, hogy Párdi neki a hatalom átvétele után Püspökladány országgyűlési képviselői mandátumát szánta.

Barkóczi Károly XIV. r. vádlott iparos családból származik, apja baromfikereskedő volt. Iskolai tanulmányainak befejezése után 1940-ig, katonai szolgálatba való bevonulásáig apjának segédkezett a baromfikereskedésben. Mint katona, részt vett a Szovjetunió elleni háborúban, hol mint szakaszvezető vitézségi érmet kapott. A háború után 1949-ig baromfi és tojáskereskedelemmel foglalkozott, ettől kezdve pedig 5 holdas földbérletén dolgozott. Demokráciaellenes beállítottságú, államrendszerünkkel szemben ellenséges érzelmekkel viseltetik. Már 1949-ben tagja volt az Aggot féle demokrácia-ellenes baráti körnek. Párdi Imrét régóta ismerte, de politikai vonalon csak 1950 májusában lépett vele érintkezésbe. Párdi ekkor csupán általánosságban közölte vele szervezkedési szándékát, de 1950 júniusában részletesebb kifejtette elgondolásait, nevezetesen a demokratikus államrend fegyveres megdöntését külföldi csapatok segítségével. Beszámolt arról Párdi, hogy Habsburg Ottót tervezik királynak és különböző pozíció betöltésére szánt személyek nevét is közölte vele. Ezután Párdi közölte vele, hogy Barkóczi Károlyt nagykereskedőnek szánja. Barkóczi Károly ezeket a célkitűzéseket magáévá tette. Vállalta a szervezkedésben való részvételt és kijelentette, hogy rá Párdi mindig számíthat. Elvállalta a fűzesgyarmati csoport szervezését és azt, hogy világvevő rádióján a népi demokrácia ellenes közvetítéseket meghallgatja és azokat a szervezkedés tagjaival közölni fogja. Tudta, hogy a szervezkedés Sárréti Sasok vén alatt működik. Tudta azt is, hogy Komsa János a szervezkedés céljára egy rádió leadókészüléket tervez készíteni. Barkóczi Károly 1945 óta egy pisztolyt és három töltényt rejtgetett a lakásába. Ezt a pisztolyt 1951 januárjában Párdi Imre rendelkezésére bocsátotta a szervezkedés céljára és ez okból Fejér Lászlónak átadta. Tudomása volt arról, hogy Fekete Péternek van két pisztolya és pár kézigranátja elrejtve. Egy alkalommal, mikor Komsa János XV. r. vádlott lakásán tartózkodott, akkor hozta be Fejér László Fekete Péterrel együtt az említett két pisztolyt és a gránátokat, amelyek azelőtt el voltak ásva. Ezeket a pisztolyokat és gránátokat, valamint 45 drb. töltényt Barkóczi Károly magához vette. A gránátokat a csordakútba dobta, a két pisztolyt és 45 drb. töltényt magánál tartotta a szervezkedés céljára. Később az egyik pisztolyt átadta Komsa János vádlottnak, míg a másikat eldugta a házuk nádfedele közzé. Végül megbízatása volt a rádióleadó állomás őrzése is.

Komsa János XV. r. vádlott apja csendőrtiszthelyettes volt. Iskolái elvégzése után fodrász-tanuló, majd fodrászsegéd lett s 1940-ben Füzesgyarmaton fodrászüzletet nyitott. 1940-1944-ig a Szálasi hadseregben szolgált és résztvett az agresszív háborúban. Leszerelése óta önálló fodrászüzletet vezetett. A népi demokratikus államrendszerrel nem értett egyet. Szórakozásképp hosszabb idő óta rádióval foglalkozott. Rájött, hogy a rádió gramaffon csatlakozásához transzformátor közbeiktatásával egy permanens mágnesű hangszórót csatol és a hangszóróba belebeszél, akkor a rádió ezt úgy közvetíti, mintha valamelyik leadóállomásból jönne a hang. Egy alkalommal Aggot István felkereste Komsa Jánost. Aggot ekkor demokrácia-ellenes beszédet mondott be Komsa rádiójában, nem tudván azt, hogy ez csupán egy trükk Komsa részéről, mert Komsa nem közölte Aggottal, hogy tulajdonképpen csak trükkről van szó. Ez alkalommal Komsa lakásán tartózkodott Fekete Péter és ugyanakkor lépett be Fejér László, aki hallotta is a rádióból „egyesüljetek, szervezkedjetek”. Komsa János vádlottnak az a magatartása, hogy Aggot István beszédének elmondhatása céljából rádióját rendelkezésre bocsájtotta és nem mondta el Aggotnak, csak trükkről van szó, alkalmas volt arra, hogy a demokrácia-ellenes szervezkedést előmozdítsa. Komsa Jánossal Pardi Imre, mint a volt Aggot féle csoport tagjával került érintkezésbe. Komsa és Pardi még 1950-ben a nyáron találkoztak egymással és Pardi, amint hallott az Aggot féle rádióelőadásról, meg akarván szerezni a rádiót csoportja számára, az érintkezést mielőbb fel akarta venni Komsával. Beszélgetés közben megkérte Komsát, hogy mutassa be neki a rádiót. Komsa ezt a kérést elhárította azzal, hogy a rádiót nem tudja bemutatni, mert szét van szedve, mert Füzesgyarmaton rádió-bemérő autókat láttak keresztül haladni és a felfedeztetés veszélyének elkerülése miatt szétszedte a rádiót. Pardi ezután többször kereste fel Komsát és kimerítően tájékoztatta a szervezkedés céljáról és arról, hogy a szervezkedés számára nélkülözhetetlen a rádió. Komsa teljesen magáévá tette a Pardi elgondolását és vállalta a rádió adó-vevő készülék előállítását. Sőt abból a célból, hogy egy nagyobb teljesítményű rádiót tudjon szerkeszteni, közölte Párdival, hogy szüksége lenne egy részcsőre. Megkérte Párdit arra is, hogy szerezzen neki egy rádió szakkönyvet. Pardi meg akarta bízni Komsát egy csoport vezetésével, de Komsa ezt nem vállalta. Azt azonban elvállalta, hogy a rádiót megcsinálja és hírszerzője lesz a Pardi féle csoportnak. Az első találkozás Komsa és Pardi közt Komsa lakásán, a második Barkóczi lakásán történt. Harmadszor 1951 februárjában találkoztak, ekkor Komsa konkretizálta, hogy egy 180 cm. hosszú, ceruzavastagságú részcsőre és több rádióalkatrészre lenne szüksége. Pardi vállalta is a részcső beszerzését és később Nagy Imre útján szerzett is egy 50-60 cm hosszú részcsövet és azt Komsának át is adta. Komsa a már előbb említett rádió-szakkönyv beszerzése végett előbb hűgát küldte fel Blanckensteinhoz, akitől kérte, hogy szerezzen be egy kapcsoló vázlatot, mert az a készülék elkészítéséhez szükséges. Mivel Komsa Blanckenstein útján sem tudta ezt a könyvet beszerezni, maga Komsa is felutazott Blanckensteinhez. Elmondotta, hogy az adó-vevő készülék elkészítéséhez szakkönyvre és rádióalkatrészekre van szüksége. Blanckenstein Komsát a Ráday utcai Belgráder rádiókereskedőhöz irányította. Komsa meg is vásárolta a szükséges álkatrészeket, és pedig 1 db. EZ.

2-es csövet, 2 drb 4 mikroforádós blokkot, 1 drb. 0.5. mikroforádós blokkot és egy permanens mágnesű hangszórót. Közben Komsa megismerte a Sárréti Sasok szervezetét és tagjait, mint a szervezkedés hírszerzője, birtokában tartotta mindazokat az alkatrészeket, amelyekkel egy rádió leadó-leadókészüléket összeállítani tudott.

Komsa János 1950 decemberében megtudta, hogy Fekete Péter vádlott fegyverekkel rendelkezik. Elhatározta, hogy a fegyvereket a szervezkedés számára megszerzi. Ecélből először is érintkezésbe lépett Fejér László vádlottal, aki közölte, hogy ő is tud a Fekete féle fegyverekről. Ezután elutazott Komsa Szegedre, felkereste Fekete Pétert, aki közölte vele, hogy a fegyverek egy is ládában nevelőapja sertésóljában vannak elásva. Komsa ilyen módon tudomást szerzett a fegyverekről és ezt közölte Fejér Lászlóval. A fegyvereket azonban csak később ásták ki, akkor amikor Fekete Péter hűsvétkor haza jött Füzesgyarmatra. A fegyvereket Fekete Péter ásta ki, mely alkalommal ott tartózkodott Barkóczi Károly és Komsa János vádlott is. A kiásott fegyvereket Komsa János egy aktatáskában a lakására vitte, az egyiket Barkóczinak adta, a másikat 40 drb. tölténnyel maga őrizte, hogy az általa készítendő rádió adó készülék fegyverrel is őrizhető legyen. Később azután a saját rendelkezésére álló fegyvert és lőszereket hűgával kertjükben elásatta.

Blanckenstein Pál XVII. r. vádlott arisztokrata földbirtokos családból származik. Érettségi majd a Bécsben elvégzett gazdasági főiskola után 1927-től kezdve ő gazdálkodott a 3000 holdas Blanckenstein féle birtokon, melyből 2000 hold az ő tulajdonát képezte. Katonai szolgálatot a Horthy féle hadseregben, majd később a Szálasi seregeiben a repülőknél teljesítette és részt vett a Szovjetunió elleni támadó háborúban. A felszabadulás után 1948-ig Füzesgyarmaton 80 hold bérelt földön gazdálkodott, majd ugyanott kertészkedéssel foglalkozott 1950 elejéig. Ekkor teherautót vásárolt és fuvarozással foglalkozott 1951 májusáig, amikor is Budapestről Tiszasülyre telepítették ki. Mint volt gróf, arisztokrata, nagybirtokos demokráciánknak esküdt ellensége volt és helyzetének megváltozását a demokratikus államrend megdöntése útján remélte. Párdi Imrét régóta ismerte. 1949 őszén találkozott Párdival, aki közölte vele, hogy a népi demokratikus államrend megdöntésére szervezkedik. Előadta, hogy a szervezkedés eredményességéhez szüksége lenne külföldi kapcsolatok felvételére és erre Blanckensteint alkalmasnak találja. Blanckenstein az Eszterházy családdal rokonságban van, mely család külföldön legismertebb a volt arisztokrata családok közül. Unokahúga Eszterházy Marianne az angol követségen dolgozott, mint fordító. Blanckenstein elvállalta, hogy az unokanővérén keresztül kapcsolatot fog szerezni az angol követséggel. Ecélből az unokahúgát felkeresve közölte vele a Párdi féle szervezkedést és megkérte, hogy számoljon be arról az angol követségnek. Eszterházy Marianne, aki később egy külföldi személyhez ment férjhez és elhagyta az országot, eleget tett unokabátyja kérésének és felvette az érintkezést az angol követség egyik ismeretlennevű tagjával. Az a követségi alkalmazott, akinek a neve ismeretlen, közölte, hogy a követség ismeri a szervezkedés célját, meg is ígérte, hogy támogatni fogják azt, de még most nem olyan a politikai helyzet, hogy erre mód nyíljon, majd annak idején mód és alkalom lesz arra, hogy a követség felvegye a kapcsolatot a Párdi féle szervezkedésben. Blanckenstein Pál, hogy Párdi Imrének tett ígéretét maradéktalanul teljesítse,

megkérte Eszterházy Mariannét, hogy más külhatalmak képviselőivel is próbáljon összeköttetést szerezni. Eszterházy Marianne felkereste erre fel dr. Carló Calenda olasz követségi titkárt is, nála azonban eredményt nem ért el, mert a lehető legkevesebbet visszautasították.

Blanckenstein Pál tehát eleget tett Párdi kérésének és a szervezkedés céljára a külföldi kapcsolatok az előadottak szerint megszerezte.

Blanckenstein a Párdi csoporttal Fejér László útján közölte első ízben és pedig 1950 februárjában lépései eredményét. Ez alkalommal állapodott meg Fejér Lászlóval abban a titkos szövegben, mellyel Párdival posta útján is felvehetné az érintkezést.

Ekkor tudta meg Blanckenstein Fejértől, hogy a szervezkedés sejtyszerűen van felépítve és Békés, Bihar valamint Szolnok megyékben már sok községben van beszerelve. Ez alkalommal mutatta meg Fejér Blanckensteinnek azokat a feljegyzéseket, melyeket Végh készített az egyes beszerezett községekről és a fegyverszükségeletről. Ezt tényként állapítja meg a bíróság, bár azt, hogy ezt a feljegyzést Blanckenstein továbbította volna valamelyik külhatalom felé, tényként megállapítani nem lehetett. Fejér látogatását Blanckensteinnél 1-2 héttel később követte Párdi Imre és Nagy József látogatása. Blanckenstein Párdinak ugyanazt válaszolta, mint Fejérnek. Párdi ekkor mondtotta, hogy a szervezkedés 3-4000 emberrel rendelkezik és kiterjed a vasút és a posta vonalára is. Beszámolt Párdi a rádió-adóállomásról és arról, hogy Komsa megfelelő készülék összeállításán fáradozik. Ugyancsak beszámolt a szervezkedés fegyverszükségeletéről is. Párdi ez alkalommal szemüvegtokjában vitte fel magával ugyanazokat a feljegyzéseket, melyeket Végh készített, melyeket Fejér ismertetett Blanckensteinnel.

Fekete Péter XIX.r. vádlott kispolgári családból származott. Apja kovácsmester volt. 1936-ban nagybátyja Fekete János 24 holdas kulák örökbe fogadta. 1943-1944-ben Nagyváradon hadapródiskolai növendék volt és a felszabadulás után 1946 végéig katonai szolgálatot teljesített Debrecenben. Később magánúton elvégezte a gimnáziumot és a jogtudományi egyetemet és azután mint bérelszámoló került alkalmazásba. 1951 januárjától áprilisáig a szegedi Ruhagyár bérelszámolója volt, majd 1951-től a szegedi fémipari egyesületnél időelemzőként dolgozott. Még a demokratikus honvédségnél szolgált, mikor vásárolt magának 2 pisztolyt és a háborús események során már előbb szerzett két kéziggránátja is volt. Ezeket a fegyvereket 1946-ban nevelőapja sertésóljában elásva rejtette. Már az Aggot féle baráti kör tagja volt. 1949-ben felkereste Komsa Jánost és ott hallotta Aggot István hangját, amikor népidemokrácia ellenes beszédét hallotta. Aggot és Komsa azt közölte Fekete Péterrel, hogy arról, amit hallott ne beszéljen, mert az egy titkos adó. 1951 januárjában felkereste Fekete Pétert Komsa János vádlott és kérte, hogy árulja el, hol rejteti fegyvereit. Fekete Péter közölte a fegyverek rejtékhelyét és feljogosította Komsát azok kiadására. Később 1951 húsvétján Füzesgyarmaton Komsa közölte Feketével, hogy a fegyvereket még nem ásta ki, mire Fekete Péter kiment az ólba, a fegyvereket kiásva Komsának átadta. 1951 tavaszán Szegeden esküvőjén ott volt régi barátja Fejér László vádlott is. Fejér elmondotta a Sárréti Sasok szervezkedését és közölte, hogy ő, mármint Fejér, szervezkedés vezetőségi tag lett. Fekete Péter vádlott, mivel felfogásának a Sárréti Sasok szer-

vezkedése megfelelt, kijelentette, hogy annak ellenére, hogy „ő Szegeden tartózkodik, a Sárreai Sasok szervezkedésében résztvevők számíthatnak rám”, ezzel a szervezkedésben való részvételre önként ajánlkozott.

Czeglédi Pál XX. r. vádlott kispolgári családból származott, kárpitosmester fia. Iskolái elvégzése után előbb napszámos, majd kárpitos tanuló lett, 1945-ben segéd lett. A felszabadulás után Füzesgyarmaton földmunkásként, majd Püspökladányban kárpitossegédként dolgozott. 1951 szeptemberétől pedig a füzesgyarmati ÁMG. alkalmazásában állott.

Végh Imrével 1951 februárjában ismerkedett meg. Végh közölte vele, hogy háborús és népelelmes bűntett miatt távollétében halálra ítélték és hogy körözés alatt áll. Beszámolt arról, hogy a népi demokratikus államrend megdöntése érdekében szervezkedés folyik a Sárreai Sasok neve és Párdi Imre vezetése alatt. Elmondotta, hogy a szervezkedés célja népi demokratikus államrendünk fegyveres megdöntése. Czeglédi Pál mindezt magáévá tette és belépett a Sárreai Sasok szervezetébe és elvállalta, hogy a lakhelye környékén csoportot fog szervezni a Sárreai Sasok számára. Beszélgetés során megmutatta Véghnek kitűnő állapotban tartott és évek óta rejtgetett fegyverét és 25 drb. töltényét. Ezután került sor általában arra, hogy Végh a szervezkedés fegyverszükségletéről beszéljen. Végh számításba vette Czeglédi fegyverét és lőszereit is és megkérdezte, tud-e más fegyverekről, mire Czeglédi nyomban közölte Véghel, hogy Égető Bálinték kútjában van még fegyver, de azt is ki kell a kútból venni.

Csoór István XIII. r. vádlott kispolgári családból származik. Iskolái elvégzése után géplakatos tanuló lett, majd 1927-ben felszabadult és egész 1932 februárjáig ebben a szakmában dolgozott. Közben katonai szolgálatot is teljesített. 1932 februárjától 1948-ig a sebes Körös vízszabályozó és ármentesítő társulat szolgálatában volt, mint irodatiszt. 1948 februárjától pedig a gyulai vízgazdálkodási körzetnél vezető technikusként dolgozott.

Csoór István vádlott Törő Mihály sógora. Törő Mihály felesége ugyanis Csoór Mihály nőtestvérének a férje. 1951 januárjában tudta meg, hogy Törő Mihály vádlott szervezkedést vezet. Mindent elkövetett, hogy Törő Mihály hagyjon fel a szervezkedéssel és azon fáradozzon, hogy nőtestvére bontsa fel a Törő Mihállyal kötött házasságát. Erről a megállapodásról már írást is készítettek.

Csoór István Törő Mihályon keresztül ismerte Véghet is és tudott róla, hogy háborús bűncselekmények miatt körözött személy és ennek ellenére sem jelentette fel sem Véghet, sem Törő Mihályt.

IV.

A megyei Bíróság a fenti tényállás indoklásánál is azt a hármas tagolást követi, mely szerint a tényállást is megállapította, vagyis külön-külön indokolja a mezőpeterdi szervezkedést, a Törő csoportot és a Párdi féle szervezkedést.

Az első csoportra, vagyis a mezőpeterdi szervezkedésre vonatkozó tényállást a megyei bíróság részben Végh Imre teljes, minden részletre kiterjedő beismerése alapján, részben a többi,

ugyane csoportban szereplő vádlott teljes és csak néhol részbeni beismerése alapján állapította meg, mely beismeréseket a tárgyalás egyéb adatai is megerősítettek. A Végh Imre vádlottra vonatkozó tényállás tehát beismerésen alapszik. Szenvedi Sándorra vonatkozó tényállást részben beismerés alapján, részben tagadása ellenére állapította meg a megyei bíróság. Szenvedi tagadásait Végh Imre, Karácsony Gyuláné és Varga Károly vallomásai megcáfolták. Szenvedi tagadta, hogy a Mezőpeterdi szervezkedést ő kezdeményezte volna. A megyei bíróság mégis ezt állapította meg tényként. Ennek oka az, hogy Végh Imre az egész eljárás folyamán, kezdve az államvédelmi hatóság előtt tett vallomásától, végezve a tárgyalásig, mindig és következetesen egyformán őszintén vallott, ezzel szemben Szenvedi Sándor a nyomozás során is és a tárgyalás alatt is hazudozással próbált a felelősség alól menekülni. Nyilvánvalóvá teszi Szenvedi kezdeményező szerepét az egész mentalitása is. Típusa a pártba és a kulcspozíciókba beépülő ellenségnek, aki saját állítása szerint az egyik zsebében a kommunista párt, a másik zsebében a nyilas párt igazolványát hordja. Már azért is őt kellett a szervezkedés vezetőjének tekinteni, mert hiszen az állítólagos pesti szervezkedésről, mely állítólag a Rajk banda összeesküvésének egyik ágaként működött, ő szerzett tudomást Karácsonyné útján. Ő volt az, aki minden áron, még az ilyen elvetemült ellenség-nél is a szokatlanul alávaló zsarolási módszerekkel igyekezett Karácsonynétól megtudni, annak a pesti „illetőnek” a címét, aki az állítólagos pesti szervezkedésről Karácsonynét tájékoztatta. Mi más készítette volna Szenvedit arra, hogy minden áron összeköttetésbe tudjon jutni ezzel az ismeretlen személlyel? Nyilván az, hogy csatlakozzon ahhoz. Rendszerünk elleni gyűlölete volt az oka annak, hogy Véghet, ezt a háborús és népellenes bűncselekmények miatt halálra ítélt személyt tájékoztatta Karácsonyné híreiről, majd felszerelte mindazokkal az iratokkal, amelyek alkalmasak voltak arra, hogy Végh bujkálását elősegítsék. Ezen túlmenően konkrét segítséget adott és konkrét megbízást Véghnek a szervezkedés megindítására. Végh, akinek múltja nem hagy kétséget afelől, hogy rendszerünk esküdt ellensége, a Szenveditől kapott megbízás ellenére hosszabb időn keresztül semmit sem tett a szervezkedés érdekében. Ezzel szemben Szenvedi attól a pillanattól kezdve, hogy községi bíró lett és befurakodott a Pártba és párttitkár lett és később a tanács elnöke lett, minden elképzelhetőt elkövetett acélból, hogy támadja a népi demokráciát, hogy bomlassza a tanácsot és a pártot. Nyilvánvaló mindezekből, hogy az első szervezkedés szervezője Szenvedi Sándor volt, akinek Végh Imre csak eszköz volt a kezében, mellyel szervezkedését valóra válthatta. Ezért a megyei bíróság Végh Imre vallomását fogadta el valónak és Szenvedi hazudozásai ellenére a tényállást Végh, valamint a csoportban lévő többi vádlottak vallomása és a tárgyalás egyéb adatai alapján állapította meg.

Karácsony Gyuláné vádlottal szemben nem tudta tényként megállapítani a megyei bíróság azt, hogy Végh számára Szenvedi által átnyújtott politikai megbízhatósági igazolványt ő készítette volna el. Erre ugyanis Karácsonyné tagadása folytán semmiféle megbízható adat nincsen. Csupán Szenvedi állította, hogy ezt a bizonyítványt Karácsonyné állította ki. De csupán egyedül terhelő vallomás már csak azért sem fogadható el, mert Szenvedi Karácsonynéval szemben ellenséges érzelmekkel viseltetik, miután szervezkedése számára a pesti „illető” címét, akivel az ösz-

szeköttetést minden áron fel akarta venni, nem közölte, ugyanis nem volt elfogadható és tényként megállapítható Szenvedinek az a mivel sem alátámasztott egyedülálló vallomása, mely szerint Karácsonyné elvállalta volna a szervezkedés körében a telefonnal kapcsolatos szolgálatot, Varga Károly pedig a helyettes parancsnoki tisztet. A tárgyalás adatai meggyőzték a bíróságot arról, hogy Szenvedi, ez a mindenre elszánt, befurakodott ellenség mindenféle hazudozás, sőt még az u.n. betyárbeccsület félredobása árán is csökkenteni akarja felelősségének súlyát.

A megyei bíróság tehát az első csoport, Szenvedi féle mezőpeterdi szervezkedésre vonatkozó tényállást Szenvedi Sándor tagadása ellenére az e csoporthoz tartozó többi vádlott, különösen Végh Imre beismerő vallomására alapítottan állapította meg.

A második csoportnál, vagyis Törő Mihály féle szervezkedésnél a tényállást a megyei bíróság ugyancsak a vádlottak teljesen őszinte, sokszor feltáró jellegű beismerése, különösen Törő Mihály és Végh Imre, G. Nagy Pál teljes beismerése, valamint Takács János és Dürdő János részbeni beismerése alapján állapította meg. Az e csoportba szerelő vádlottak közül Baranya Ferenc tagadta a terhére megállapított tényállást. Védekezése azonban nem volt elfogadható, mert ellenkezik a saját nyomozati beismerő vallomásával, másrészt elfogadhatatlan az, hogy csak annyit tudott volna Véghről, hogy körözött személy és mint ilyen a község belterületén nem dolgozhatik, ellenben a külterületeken már dolgozhat. Nyilvánvaló, hogy ez a beállítás tarthatatlan, mert ha valaki körözés alatt áll, akkor a külterületeken sem dolgozhat. Ekkora naivitás a volt tábori csendőr és kulák baranya ferencről fel sem tételezhető és védekezése ezért el sem fogadható.

Takács János és Dürdő János vádlottakkal szemben megállapított tényállást részben beismerésükön, kis részben tagadásukkal szemben Végh Imre vallomásán alapszik.

Papp Elek vádlottal szemben tagadása ellenére állapította meg a tényállást a megyei bíróság. Papp Elek állította, hogy ő az államvédelmi hatóság megbízásából figyelte Véghet és azért nem jelentette fel, hogy adatokat tudjon róla és szervezkedéséről megtudni. Ez a védekezés naiv és egyben rosszindulatú, hiszen ő maga fedte fel Véghnek, hogy az államvédelmi hatóság szolgálatában áll. Hogyan tudott volna megfigyeléseket végezni, ha a megfigyelttel közölte, hogy ő a megfigyelője. Ettől függetlenül is 3 hónapon keresztül egy lépést sem tett a mozgalom leleplezése érdekében, de annál inkább tevékenykedett a mozgalom kibontakozása érdekében. A tényállást tagadása ellenére kellett megállapítani, mert a bíróság nem adhat ilyen és ehhez hasonló kulákmesének hitelt.

H. Szabó Károly vádlott annak ellenére, hogy a nyomozati eljárás során töredelmes beismerést tett, a tárgyaláson tagadni próbált. Itt ugyan beismerte, hogy ismerte Végh múltját és szervezkedését, de tagadta, hogy Kirillához azért vitte el Véghet, hogy Végh Kirillát is beszervezhesse. Tagadta, hogy Kirilláról Véghnek politikai jellemzést adott volna és annyit ismert be, hogy burgonyvétel céljából kívánta Véghet Kirillához elvinni. Védekezése elfogadhatatlan egyrészt, mert nyomozati vallomásának visszavonását mivel sem tudta megindokolni, másrészt, mert Végh etekintetben teljesen töredelmes vallomást tett és végül, mert egészen nyilvánvaló, amit H. Szabó Károly is beismert, hogy a szervezkedésről beszélgetett Véghel. Vitán felüli, hogy ilyen

beszélgetés után az általa megnevezett Kirilla Jánost egyedül és kizárólag azért akarta Véghel összehozni, amiért és ahogyan azt a megyei bíróság a tényállásban megállapította.

Ha a Párdi féle csoport működésére vonatkozó tényállást a megyei bíróság Nagy József, Bar-kóczy Károly, Blanckenstein Pál, Czeglédi Pál, Técsi Géza valamint Végh Imre tárgyalási adatok-kal megerősített beismerő vallomása alapján és részben Párdi Imre, Fejér László, Fekete Péter tagadása ellenére állapította meg. Párdi Imre generális védekezése az volt, hogy a szervezkedés kulturális, gazdasági és politikai céllal alakult s hogy a Sárréti Sasok szervezete egyáltalán nem akarta megdönteni a népi demokratikus államhatalmat. Úgy képzeltek el a dolgot, hogy majd háború lesz és a háború folytán az államhatalom megdől, azután jön el a Sárréti Sasok szervez-kedési ideje. Éppen ezért ő mindaddig, amíg Véghel nem beszélt, fegyverekre nem is gondolt és fegyverekről is csak a Végh féle szervezkedés számára akart gondoskodni. Az volt az elképzelése, hogy a Sárréti Sasok is be fognak vonulni egy esetleges háború esetén és majd csak ha „kelet” elvesztette a háborút, „jönnek majd haza és akkor haza fogják majd hozni a fegyvereiket és a sajátjaikon kívül még hoznak vagy másik ötöt” és így kerülnek majd alkalmazásba, mint karha-talmi szervek a kóborló katonák összeszedésére. Ha ellenben nem inog meg a „keleti” hatalom, akkor a Sárréti Sasok is velük együtt mennének nyugat felé és akkor a szervezet, mint céltalan felbomlott volna.

Párdi Imre vádlott ezt az előadást csupán a tárgyaláson tette meg, a nyomozati eljárás so-rán teljes részletességgel beismerte mindazt, amit a megyei bíróság tényként megállapított. Azt, hogy miért vonta vissza nyomozati vallomását, indokolni nem tudta. Különben is a tényállásban írt tevékenységeit mindenben alátámasztja Végh Imre teljesen őszinte beismerése, de ezen felül Técsi, Nagy József, Blanckenstein Pál és Mészáros Ferenc vádlottak beismerése is. Nem volt elfo-gadható Párdi Imre vádlott vallomása részleteiben sem, mert azt a tárgyalás adatai megcáfolták. Így péld. tényállást képez Párdi tagadásával szemben, hogy a hetes bizottság terve már 1950 nyarán kialakult benne. Bizonyítja ezt Párdinak saját, a későbbiek során előadott vallomása, miszerint azzal indokolta késését az egyik találkozóról, hogy azért késett, mert a hetes bizottság üléséről jön.

De megcáfolást nyert saját előadásával a fegyverekre vonatkozó védekezése, mert az említett gyűlésen vitatták meg, hogy milyen fegyverekre van szüksége a szervezkedés céljára és ő hívta fel Véghet, hogy írja össze, hogy Véghnek milyen fegyverekre van szüksége. Azt, hogy Pardi a fegyverekkel kapcsolatban már 1950 szeptemberében Budapestre akart utazni és már akkor be akarta szervezni a vasutasok egy részét és pedig Püspökladány vasutasai közül bizonyítja Técsi Géza vádlottnak a tárgyalás egyéb adataival is megerősített beismerő vallomása. Ezen túlmenő-en G. Nagy Pállal már 1950 nyarán közölte, hogy tervezi a Sárréti Sasok nevű szervezkedést és elmondotta, hogy fegyverre azért van szükség, mert át fogják venni a rendőrség szerepét. Mindez világosan bizonyítja, hogy Párdinak volt a nagyobb és már kész szervezete akkor, amikor Véghel találkozott és a két szervezetet egyesítette. Véghnek voltak emberei, de fegyverrel és felső kap-csolattal csupán Párdi rendelkezett. Mindezen túlmenően döntő módon bizonyítja azt, hogy Párdi

Imre szervezkedése már 1950 nyarát megelőző időben megindult, az, hogy Blanckensteinnek oly időben szólt a külföldi kapcsolat felvétele érdekében, mikor annak unokahúga Eszterházy Marianne még Budapesten tartózkodott. Már pedig Eszterházy Marianne 1950 nyarán ment férjhez és hagyta el az országot, nyilvánvaló tehát, hogy Párdi ez előtt kellett, hogy a külföldi kapcsolatok végett az érintkezést felvegye. Ekkor azonban már működött a Sárreti Sasok szervezete. Döntő módon bizonyítja Párdi azon vallomásának valótlanságát, hogy csak Végh Imrével való kapcsolata felvétele után az 1951 március 24-iki értekezleten határozták el a szervezkedés fegyveres térre való átvitelét. Blanckensteinnel ugyanis már ekkor közölte, hogy van fegyverük, csak nem elég. Mindez nyilvánvalóvá teszi a megyei bíróság által megállapított tényállás helyességét. Döntően pedig azt, hogy a Párdi féle szervezkedést Párdi Imre kezdeményezte és vezette. Végh Imre csak bekapcsolódott a szervezkedésbe. Teljesen elfogadhatatlan az a védekezés is, hogy Párdi nem kívánta az imperialista hatalmakat fegyveresen támogatni és ennek ellenére a szervezet tagjai számára a legmagasabb közéleti pozíciók megszerzését várta a népi demokratikus rendszer megdöntése utáni időre, miután Párdi is jól tudta, hogy az imperialisták kiszolgálóknak csak akkor juttatnak árulásaikért Júdás pénzt, illetve stallumokat, ha ezért haza vérrel áldoznak aljas céljaik érdekében.

Annak hangsúlyozásával, hogy a megyei bíróság a legkisebb kétséget sem lát atekintetben, hogy Párdiéék szervezkedése nem a demokratikus államrend imperialista agresszió sikere folytán bekövetkező megdöntése utáni mintegy „békés” viszonyokra vonatkozik, hanem a demokratikus államrend fegyveres megdöntésére, az agresszió fegyveres támogatására, mégis – ellentétben a védelem teljesen téves álláspontjával – a megyei bíróság nézete szerint minden olyan szervezkedés, mely a III. világháború során bekövetkező sikere esetében veszi célba a népi demokratikus államrendszer helyébe a feudál-kapitalista társadalmi és gazdasági rend visszaállítását, szintén az 1946. évi VII. tc. 1§-ában meghatározott szervezkedésnek és mozgalomnak minősítendő. A történelmi materializmus megcáfolhatatlan tanítása, hogy egy fejlettebb társadalmi rendszer helyébe nem léphet újból a kevésbé fejlett rendszer. A szocialista társadalmi rend és ideértendő a szocializmust építő népi demokrácia is, véglegesen nem dönthető meg. Erre megcáfolhatatlanul történelmi példát nyújt a nagy Szovjetunió győzelme a fasiszmus erői felett. Ellenben éppen a Szovjetunió példája bizonyítja, hogy időlegesen, átmenetileg az agresszió sikerrel járhat. Feltődik a kérdés, vajon ha a Szovjetunióban a bolsevik párt ébersége folytán nem sikerült volna az osztályellenség maradványait is maradéktalanul felszámolni, a második világháború előtt és a Szovjetunió területén a fasiszta agresszió idején működésbe léphettek volna a Sárreti Sasokhoz hasonló szervezetek, vajon ez nehezítette-e volna meg az agresszor kiűzését, főleg pedig a hős partizánok ellenállását. Minden olyan szervezkedés, mely az imperialista agresszió sikere esetére a visszaállítandó népelnyomó rendszert erősíti, vitathatatlanul megerősíti a szocialista, illetve a népi demokratikus államrend mielőbbi visszaállítását. Tehát Párdiéék szervezkedése még ez esetben is a népi demokratikus államrend ellen irányuló, annak megdöntését célzó szervezkedésnek tekintendő, ha a megyei bíróság elfogadná a Párdi és Fejér teljesen megcáfolt védeke-

zését, hogy szervezkedésüknek csak a III. világháború utáni politikai, gazdasági és kulturális célokat tűzött ki maga elé.

Fejér László Párdival teljesen azonos módon védekezett és különösen tagadta, hogy Kisbarnaki Farkas bandával való kapcsolat felvétele végett Jugoszláviába akart kiszökni. Rá vonatkozó tényállást a megyei bíróság tagadása ellenére Végh Imre, Párdi Imre, Nagy József, Técsi Géza valamint Blanckenstein Pál vallomása és a tárgyalás egyéb adatai alapján állapította meg.

Komsa János ugyancsak indokolatlanul vonta vissza a nyomozati eljárás során tett vallomását. Ami a rádiót illeti, kétségtelen, hogy Komsa értett a rádióhoz, hiszen ezt a szakértő is előadta. Kétségtelen, hogy a rádióra a Párdi csoport és így Párdi is a szervezkedés szempontjából számított. Hiszen még a Budapesten tartózkodó Blankenstein is tudott a rádióról, tőle kértek segítséget az egyes alkatrészek és a szakkönyv beszerzése céljából. Tény, hogy a Sárréti Sasok szervezkedésének egyik legfőbb alapja az a remény volt, amit Komsa táplált társaival, azzal, hogy elvállalta egy nagyhatóságú készülék szerkesztését. A tényállás megállapításánál nem volt elfogadható Komsának a Fekete féle fegyverekkel előadott meséje sem. Nem volt itt másról szó, mint a Fekete féle fegyvereknek a szervezkedés számára való megszerzéséről. Az igaz, hogy Komsa nem merte kiásni Fekete fegyvereit, de ennek ellenére, mikor azokat később Fekete kiásta, mégis magához vette a jobbikat, meg is tartotta azt és nővérével elásatva rejtegette. Nem fogadható el Komsa előadása, hogy a fegyvereket meg akarta semmisíteni, mert az elásás kiválóan alkalmas módja a rejtegetésnek, de nem módja a megsemmisítésnek.

Ami a tényállás megállapításánál Fekete Péternek azt a védekezését illeti, hogy akkor, amikor Komsa a fegyverek rejtékhelyének megtudása miatt felkereste, ő még nem tudott a szervezkedésről, elfogadható volt, mert a per adatai szerint megállapítható, hogy a Párdi féle szervezkedésről Fekete Péter csak az esküvője napján szerzett tudomást és pedig Fejér Lászlótól.

V.

A vádlottak tényállásban foglalt cselekvősége mindenben kimeríti a rendelkező részben írt büntetettek tényálladási elemeit.

A megyei bíróság Végh Imre I. r., Szenvedi Sándor II. r., Törő Mihály III. r. és Párdi Imre IV. r. vádlottak cselekményeit egy-egy rendbeli az 1946. évi VII. tc. 1 §-ának első bekezdésébe ütköző folytatólagosan elkövetett büntettnek minősítette a váddal egyezően. Kétségtelen ugyanis, hogy ezek a vádlottak a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedést kezdeményeztek, illetve vezettek. A szervezkedés kezdeményezője az, aki a cselekményt elhatározza és a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés megalakítására indítványt terjeszt elő, vagy másokat ebben való részvételre reá venni igyekszik. Vezetői tevékenységet pedig az fejt ki, aki a mozgalmat vagy szervezkedést irányítja. Nem szorul bővebb indokolásra, hogy az előbb felsorolt vádlottak mindezt megvalósították, cselekményüket ezért a váddal egyezően a rendelkező rész szerint kellett minősíteni.-

Ugyancsak a váddal egyezően minősítette a megyei bíróság Varga Károly V. r., G. Nagy Pál VII. r., Baranya Ferenc VIII. r., Fejér László IX. r., Nagy József XII. r., Barkóczi Károly XIV. r., Komsa János XV., Papp Elek XVI. r., Blanckenstein Pál XVII. r., Mészáros Ferenc XVIII. r. és Törő László XXII. r. vádlottak cselekvősségeit is. Ezen vádlottak cselekménye kimeríti az 1946. évi VII. tc. 1 §-ának második bekezdésében foglalt büntett tényálladási elemeit. Ugyanis a nevezettek a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben tevékenyen részt vettek azt előmozdították. Tevékeny részvétel ugyanis péld. már magában újabb tagok gyűjtése, beszerzése stb. is. A cselekmény előmozdítója mindaz, aki bármilyen elkövetési cselekménnyel hozzájárul a bűncselekményhez, de cselekvőssége a közönséges bűncselekmény társtettesi cselekvősségénél kevesebb. Tehát nem csak az, aki ilyen szervezkedésben való részvételre márt reábír, hanem az is, aki bűnszegdi tevékenységet fejt ki. Az előbb felsorolt vádlottak mindannyian megvalósították ezeket a tényálladási elemeket és így cselekményeik a rendelkező rész szereint voltak minősítendők, már csak azért is, mert a megyei bíróság felfogása szerint a szervezkedésben egyszerű tagként való részvétel is kimeríti az 1946. évi VII. tc. 1 §-ának 2 bekezdésében foglalt büntett tényelemeit, mert az egyszerű tag a szervezkedéshez való csatlakozásával már előmozdítja annak célkitűzéseit.

A megyei bíróság ugyancsak a módosított váddal egyezően minősítette Takács János IX. r., Czeglédi Pál XX. r. és H. Szabó Károly XXI. r. vádlottak cselekvősségeit az 1 § 2 bek. szerint. A megyei bíróság ezt a minősítést a következőkben indokolja: Takács János IX. r. vádlott, a volt csendőr és nyilas a Törő féle szervezkedésben csoportvezetői feladatot vállalt, közölte Véghel fegyverét, valamint azt, hogy a Mányi tanya kiválóan alkalmas a fegyverek tárolására, mert két folyó közt van és onnan a terep jól belátható és ezzel a ténykedéssel vitathatatlanul előmozdította a szervezkedést és abban egyúttal tevékenyen részt is vett, mert hiszen mi a tevékeny részvétel, ha nem az, amikor nem csak egyszerű tag, hanem csoportvezetői feladatot vállal és egyben gondoskodik a fegyverek megfelelő elhelyezéséről is a szervezkedés számára.

Czeglédi Pál XX. r. vádlott a Párdi féle szervezkedésben csoportalakítást vállalt és megjelölte Égető Bálint kútját, mint olyat, ahol fegyver található, ezenfelül pedig fegyverét megmutatta Véghnek, ezzel a mozgalom számára mintegy felajánlotta. Ez a magatartás ugyancsak kimeríti az 1 § 2 bek.-ben meghatározott szervezkedésben való tevékeny részvételt is, de egyben a szervezkedés előmozdítását is, mert nyilván tevékeny részvétel a csoportalakítás vállalása és kétségtelenül a szervezkedés előmozdítása az, ha valaki, mint ez a vádlott is a szervezkedés céljára fegyvereket, illetve azok rejtekhelyét azok rendelkezésére bocsátja.

Ugyanígy kellett minősíteni H. Szabó Károly cselekvősségeit is az 1 § 2. pontja szerint. H. Szabó Károly olyan megfelelő jellemzést adott Kirilla Jánosról Véghnek, hogy az Kirillát beszerzés végett megkereste. Kirillához Véghet H. Szabó vezette el. Ez a cselekvőssége kimeríti az 1 § 2 pontjában meghatározott büntettet, amelybe beleolvad az eredetileg vád tárgyává tett 8 §-os büntett is.

A megyei bíróság Dürög János X. r., és Técsi Géza XIII. r. vádlottak cselekményét 1 rb., a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalomban való részvételre vállalkozás

büntettének minősítette a vádtól eltérően és azért, mert X. r. Dürgő János vádlott eltekintve attól, hogy elkövette a vád szerinti 8 §-ban meghatározott büntettet, de ezen túlmenően felajánkozott a szervezkedés céljára háború esetére, mert mint volt csendőr azok közzé a személyek közzé tartozott, kiket a szervezkedés számára, miután megfigyelt személynek tartották, különben nem vették volna fel. Ez az ajánkozás, mellyel önként kínálta fel szolgálatait, kimeríti a rendelkező részben írt büntett tényálladáki elemeit.

Técsi Géza vádlottat az államügyészség az 1 § 2 bekezdésében meghatározott büntettel vádolta. A megyei bíróság azonban a vádlott bűnösségét nem tudta a vád szerint megállapítani, mert hiszen Técsi Géza nem vállalkozott arra, hogy a reá bízott feladatokat elvégzi, de ezen túlmenően semmit el nem követett. Vállalkozása pedig a hozzá intézett felhívás hatása alatt történt.

Fekete Péter XIX. r. vádlott cselekményét ugyancsak a vádtól eltérően minősítette a megyei bíróság, a tényállásban foglalt ténykedései alapján. Fekete Péter fegyvert, 2 pisztolyt, 2 kézigránátot és 45. töltényt rejtegetett éveken keresztül, anélkül, hogy azokat bejelentette volna. Ezen túlmenően esküvője alkalmával, mikor Fejér László tájékoztatta a Párdi féle szervezkedésről, azzal a kijelentéssel, hogy „számíthattok rám”, ajánlkozott a szervezkedésben való részvételre. Ajánlkozott és nem vállalkozott, mert önként kínálta fel szolgálatait. Mindez a ténykedése azonban nem meríti ki a vádat és ezért az ő cselekvőségét is a vádtól eltérően kellett minősíteni, mert mikor a fegyvereket átadta, a szervezkedés létéről még nem tudott.

Végül a megyei bíróság a vádtól eltérően minősítette Karácsony Gyuláné VI.r. vádlott cselekményét is, amikor bűnösségét csupán a feljelentési kötelezettség elmulasztásának büntetében állapította meg. Ennek indoka az, amit a megyei bíróság már a tényállás indoklásánál kifejtett, hogy nem volt megállapítható, hogy Végh számára Karácsonyné állította volna ki a megbízhatósági bizonyítványt. Ezen túlmenően a Szenvedi féle szervezkedést nem mozdította elő, mert ez a szervezkedés akkor, amikor Karácsonyné Pesten volt, még meg sem indult, hiszen éppen az ő általa Pestről hozott hírek hozták létre Szenvediben a szervezkedés gondolatát.

VI.

A vádlottak cselekményében rejlő társadalmi veszélyesség kimagaslóan nagy. Ennek helyes értékelésénél a nemzetközi helyzetből kell kiindulni. A nemzetközi helyzetet ma a Szovjetunió vezette béketábor sikerei és növekvő erőfölénye jellemzi, mellyel szemben az amerikai imperialisták és csatlósaiak távol keleten már az agresszió politikájára tértek át. A Szovjetunió minden téren erőteljesen fejlődik. Gazdasága kiheverte a II. világháború szörnyű sebeit és a gazdasági eredmények együtt jártak a Szovjet nép szociális jólétének emelkedésével, de együtt jártak a szovjet kutúra és szovjet tudomány elképzelhetetlen mérvű fellendülésével is. Ilyen a világtörténelemben sohasem látott fejlődés alapján a Szovjetunióban megindulhatott a kommunizmus építése. A Szovjetunió megerősödésével szervesen összefügg a népidemokráciák megerősödése is, melyek létüket a hatalmas Szovjetunió felszabadító tényének köszönhetik. A Szovjetunió hatalmas fejlődése és pusztasága a békére van alapítva, mert a kommunizmus építése csak békében

képzeltető el. Ezért tengelye és központja a békétábornak és az egész haladó emberiségnek a Szovjetunió. Azonban a népi demokratikus országok lényege és szelleme is elutasítja a háborús hódítást. Ezek a népek az imperialisták minden támadása és egyre fokozódó nyomása ellenére töretlen erővel folytatják küzdelmüket a békéért, hazájuk függetlenségének, szabadságának megvédéséért. Az amerikai imperialisták a Szovjetunió vezetete békétábor gazdasági, politikai és kulturális sikereibe nem nyugodnak bele. A kapitalista országokat fenyegető gazdasági válságok meggyorsították a III. világháborúra irányuló előkészületeiket, mert a gazdasági válságot úgy akarák megoldani, hogy lázas fegyverkezésbe fogtak, majd Koreában agresszív háborút kezdtek és hatványozottan követik el mindazokat a szörnyűségeket, melyeket a fasiszták zúdítottak nemrégiben a világra. Ilyen nemzetközi helyzetben, mikor egyik oldalon a Szovjetunió vezetete népek békétáborra, másikon pedig az imperialisták minden áron háborút kirobbantó szándéka áll, a vádlottak cselekményének társadalmi veszélyességét eléggé kihangsúlyozni nem lehet.

Az imperialisták egyik veszélyes fegyvere a népi demokráciákkal szemben az azokon belül szított szervezkedések támogatása a népu demokratikus államrend ellen. Az ilyen szervezkedések alkalmasak arra, hogy nyugtalanságot keltsenek és a lakosság elmaradottabb részét, valamint az osztályellenséget befolyásolják. Másrészt az ilyen szervezkedéseket az imperialisták alkalmasnak találják arra, hogy a népi demokráciák ellenálló erejét csökkentsék arra az általuk várt időpontra, mikorra a III. világháborút sikerül kirobbantaniok. Erre az időre szánják az imperialisták különböző szervezkedések tagjait, hogy azok felkészülve rendelkezésre álljanak és segítsék agresszív támadásaikat. Hogy mennyire fontosnak tartják az amerikai imperialisták az egyes demokratikus államokban a legkülönfélébb szervezkedések támogatását, mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy Washingtonban egy külön minisztérium működik, melynek feladata a kongresszus által megszavazott 100 millió dolláros keretből ezeket a mozgalmakat támogatni. És itt meg kell állni! Lényegében miről van itt szó? Arról az évszázados imperialista szokásról, hogy az imperialisták adják a pénzt, míg a népi demokráciák államában a nép söpredéke, mely bármily gyalázatos szerepre vállalkozik, adja a vérét, hogy az imperialisták kizsákmányolása tovább folytatódjék. Ez volt a jelen ügyben Párdi, Blanckenstein és Fejér vádlottak elképzelése.

Itt rá kell mutatni a védelem azon téves álláspontjára, mely szerint ez a szervezkedés nem volt komoly, nem rejtett tárgyi veszélyt magában. A megyei bíróság más állásponton van. Ebben az ügyben tudatos, hosszú időn keresztül a legkisebb részletekig megszervezett, gondosan felépített és a népi demokrácia fegyveres megdöntésére irányuló szervezkedést lát és a szervezkedésben résztvevő vádlottak személyében semmiféle naivitást felfedezni nem tud. A szervezkedés célkitűzései nem különböznek azoktól, melyekkel a Mindszenty majd a Grösz féle összeesküvéseknel találkoztunk. Mert mit akartak egy mondatba tömörítve elérni Párdi és cinkosai? Azt, hogy aki úr volt, legyen újra úr, - vagyis a régi rendet akarták visszaállítani. Ugyanazon erőkre támaszkodtak, mint az előbb említett összeesküvések tagjai. Nem hagyták ki elképzeléseikből a Kisbarnaki féle nyilas söpredék szerepét, mely határaink mellett támadásra készen ólálkodik. Párdi tervei, többek közt a Habsburg restauráció terve ugyanaz, mint Mindszenty és Grösz tervei voltak. Visszaállí-

tani a Habsburg uralmat és folytatni a legreakciósabb népelnyomást, mely századokon keresztül a szevedések özönét zúdította népünkre. A nagybirtok visszaállítása, a kulákbirtok felvirágoztatása, vagyis a mezőgazdaság kapitalista úton való újrafeljesztésének az államhatalommal való elősegítése sem ismeretlen a Mindszenty és Grósz perekhez hasonlóan ebben a bűnygyben sem. Párdiék célkitűzése sem volt más, mint amazoké, - a dolgozó parasztság kizsákmányolása, az extra profit kizsákmányolása és az ipari munkásság rabszolga sorba döntése. De semmiféle eltérés nincs a nagy összeesküvések és eme szervezkedés célkitűzései közt a külpolitikai téren sem, mert Párdiékat is az irredentizmus és nemzeti sovinizmus vezette, amikor külpolitikai terbeiket kiagyalták. Lehet e az ilyen elképzeléseket komolytalannak és veszélytelennek tekinteni? Nyilvánvalóan nem!! Hasonlóan nem veszélytelenek azok az eszközök, módszerek és lehetőségek, melyekkel a vádlottak elképzeléseiket valóra váltani szándékoztak. Természetesen nem gondolhattak arra, hogy saját erejükből válthatják valóra terveiket. Külső segítségtől várták régi úri világ visszaállítását. Ezért léptek érintkezésbe Blanckensteinon keresztül az angol követséggel. A fegyverrel ellátott szervezet tagjai olyan községben, faluban, tanyán, ahol rendőrség vagy egyáltalán nincs, vagy néhány főből áll, adott esetben komoly zavarokat idézhettek volna önmagában is elő. Ha tehát a rendelkezésükre álló eszközöket, lehetőségeket, de meg különösen a vádlottak személyét vizsgáljuk, lehetetlen azt mondani, hogy az a szervezkedés tárgyi veszélyt nem rejt magában. Fokozódik ez a veszély akkor, ha tudjuk, hogy Törő és Párdi elgondolása nem a demokratikus államrend azonnal megdöntését célozta. Rendes békés körülmények között a jelenlegi helyzetben arra, hogy államrendünket bármilyen csoport megdöntheti, józan embernek gondolni nem is lehet. De itt nem erről van szó, hanem arról, hogy ez a szervezkedés akkor lép működésbe, amikor az általuk hőn várt III. világháború kitör és az imperialista agresszió megindul, mikor a vádlottak elképzelése szerint az imperialista hatalmak csapatai karöltve a Titó hordája által megerősödött és kiegészített Kisbarnaki nyilas terroristái és más gonosztevők már behatoltak országunk területére és ezzel egyidőben a Párdi által remélt légi úton történt agresszió is már előre haladt. Nyilvánvaló, hogy egy ilyen esetben, melyre a vádlottak épp úgy, mint az imperialisták általában és azok hazai támogatói is nem csökkent reménnyel gondolnak, ez a szervezkedés nagyon is komoly veszélyt rejt magában. Nem csökkenti a cselekményben rejlő társadalmi veszélyesség fokát az a körülmény, hogy ez a szervezkedés különösebb eredményt, péld. rombolásokat nem hozott létre, mert mindez lényegtelen, nemcsak a társadalmi veszélyesség, de a tettesek bűnössége és cselekményük minősítése szempontjából is. A „megdöntést” dialektikusan kell nézni. Ezért elfogadhatatlan az a védekezés, hogy az olyan szervezkedés, mely nem nyomban, hanem egy esetleges háború esetén kíván működésbe lépni, nem bűncselekmény és ezért társadalmi veszélyt nem rejt magában. A kifejtettek szerint ennek ép az ellenkezője áll. Sokkal veszélyesebb ugyanis a társadalomra nézve az olyan szervezkedés, mely akkor kíván működésbe lépni, amikor a nép államát több irányból éri az ellenséges agresszió, mely ellen védekezni kényszerű, mint a mely a jelenlegi körülmények között kívánná a demokratikus államrendet megdönteni, mikor erre államunk rendelkezésére álló fegyveres erők miatt sikerrel gondolni sem lehet.

Mindezek folytán a megyei bíróság a védelelemmel ellentétben a vádlottak cselekményében igen nagy mérvű társadalmi veszélyt lát fennforogni.

VII.

A büntetés kiszabás indoklásánál és a bűnösségi körülmények felsorolásánál a megyei bíróság a vádlottakra kiszabott büntetést egyenként indokolja.

Végh Imre I. r. vádlottnál a személyében rejlő társadalmi veszélyesség nagyfokú, hiszen a háborús és népellenes büntett miatt távollétében halálra ítélték. Súlyosító körülményként értékelte vele szemben a bíróság azt, hogy cselekményeit szinte foglalkozásszerűen követte el és a folytatólagosságon túlmenő következetesség jelentkezik a végrehajtásnál a vádlottnál. Enyhítő ezzel szemben a töredelmes megbánást tanúsító, felfedő jellegű beismerés, mely főleg a Párdi féle csoport leleplezését és felelősségre vonását tette lehetővé. Ezen túlmenően családós állapot és az a körülmény, hogy Végh Imre vádlott tulajdonképpen csak eszköz volt az osztályellenség kezében. Ilyen bűnösségi körülmények között a megyei bíróság vele szemben az életfogytig tartó börtönbüntetést, mint főbüntetést találta alkalmazandónak. Miután sem vagyona, sem jövedelme nincs, mellékbüntetést vele szemben nem alkalmazott.

Szenvedi Sándor II. r. vádlott személyében rejlő társadalmi veszélyesség, különös tekintettel nyilas múltjára és arra is, hogy a pártnak, majd a tanácsba befurakodott és a tszcs ellen is minden lehető módon fellépett, rendkívül magas fokú. Súlyosítónak értékelte a bíróság nagyfokú hálátlanságát, népi demokráciánkkal szemben, mely földhöz juttatta, a folytatólagosságot, az elkövetés különös agresszív módját és azt, hogy egy teljes községet, Mezőpeterdet, politikailag megfertőzött. Ezzel szemben enyhítő a büntetlen előélete, nős, családós állapota. A bűnösségi körülményekkel, valamint a személyében és cselekményében rejlő társadalmi veszélyesség mértékével a 12 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, továbbá 8 hold ingatlan vagyonának elkobzását és 10 évi időtartamra a közügyektől való eltiltást, mint mellékbüntetést találta arányban állónak.

Törő Mihály III. r. vádlott személyében a cselekménnyel kapcsolatban társadalmi veszélyesség volt fellelhető. Súlyosbító körülményt vele szemben a megyei bíróság nem észlelt, még enyhítőként értékelte töredelmes megbánást tanúsító, felfedő jellegű beismerését, büntetlen, nős, családós állapotát és azt, hogy 1951 elején abbahagyta a szervezkedést és ezen túlmenően Végh Imrét is igyekezett a Párdi féle szervezkedéstől visszaléptetni. Mindezekre tekintettel a megyei bíróság a 6 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, s 300 Ft. erejéig terjedő vagyonelkobzást és a közügyektől 8 évi időtartamra való eltiltást, mint mellékbüntetéseket találta megfelelőnek, mert a vádlottal szemben a büntetés célját ezzel a büntetéssel is elérhetőnek találta.

Párdi Imre IV. r. vádlott személyében rejlő társadalmi veszélyesség osztályhelyzete és múltja folytán kimagaslóan nagy. Külön súlyosítónak kellett értékelni fasiszta múltja miatti internáltságát, magasabb műveltségét, a folytatólagosságon túlmenő következetességet a szervezkedés végrehajtásában, valamint büntetett előéletét. Ezzel szemben enyhítő körülményt vele szemben a megyei bíróság nem talált. Ilyen bűnösségi körülmények mellett a megyei bíróság a vádlottal

szemben a legsúlyosabb büntetés kiszabását találta szükségesnek, mert csak ez áll arányban a cselekményében és személyében rejlő társadalmi veszélyesség szokatlanul magas fokával. Ezért a vádlottat halálra és mellékbüntetésül teljes vagyonelkobzásra ítélte.

Varga Károly V. r. vádlott személyében nagyobb fokú társadalmi veszélyesség rejlik, mert hívatásos főtörzsőrmester volt és ugyanakkor 6 hold földje is volt, mely földet, mint főtörzsőrmester nyilvánvalóan idegen munkaerővel műveltette. Cselekménye társadalmi veszélyességét viszont csökkenti az a körülmény, hogy a bekövetkezett eseményekre csekélyebb súlyú cselekménye miatt kihatással nem volt. Súlyosító körülményt vele szemben a megyei bíróság nem észlelt. Enyhítőként jelentkezett megbánást tanúsító, felfedő jellegű beismerése, nős családos állapota és büntetlen előélete és végül, hogy bizonyítottan Szenvedi Sándor káros befolyásolása alatt állott. Ilyen bűnösségi körülmények mellett a 2 évi börtönbüntetés, mint főbüntetés, továbbá 5 hold föld ingatlan vagyonának elkobzását, valamint a közügyektől 5 évi időtartamra való eltiltást, mint mellékbüntetést találta megfelelőnek.

Karácsony Gyuláné VI. r. vádlott személyében a társadalmi veszélyesség fokozottabb mértékben lelhető fel, mert apja fasiszta múltja és emiatti büntetettsége szembehelyezi a szocializmust építő népi demokráciával. A vádlottnál súlyosító körülményt ezen túlmenően a megyei bíróság nem észlelt. Enyhítőként mérlegelte büntetlen előéletét, előrehaladott utolsó napokban lévő terhes állapotát, melynek folytán hosszú előzetes letartóztatása is a többi vádlottnál lényegesen súlyosabb hátrányokat jelentett számára, megbánást tanúsító beismerő vallomását és nem utolsósorban az állandóan megfélemlítő viselkedést, mit vele szemben Szenvedi Sándor tanúsított. Mindezekre tekintettel, de tekintettel a megváltozott minősítésre is a megyei bíróság úgy találta, hogy egy évi börtönbüntetés az a főbüntetés, amely arányban áll a vádlott személyében és cselekményében rejlő társadalmi veszélyesség fokával, mert ezzel a büntetéssel elérhetőnek látszik a büntetés célja. Mellékbüntetésként a közügyektől 3 évi időtartamra eltiltotta és miután sem vagyona, sem keresete, sem jövedelme nincs, a pénzmellékbüntetést és a vagyonelkobzást nem alkalmazta.

G. Nagy Pál VII. r. vádlott cselekményében a társadalmi veszélyesség egészen magas fokú, mert ő hozta össze Végh Imrét Törő Mihállyal. Külön súlyosítóként jelentkezett folytatólagosság és a népi demokráciával szembeni hálátlanság. Enyhítőként értékelte viszont a megbánást tanúsító beismerő vallomását, nagyobb nyomatékkal két gyermekes, nős, családos állapotát, Végh Imre rendkívül erős befolyásolását és a kulák környezet erősen fellelhető ráhatását. Erre való tekintettel szabta ki rá a 4 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, ingó vagyonának 300 Ft. erejéig terjedő részére elkobzását és a közügyektől 5 évi időtartamra való eltiltást, mint mellékbüntetéseket.

Barany Ferenc VIII. r. vádlott kulák és volt tábori csendőr, személyében tehát magas fokú társadalmi veszélyesség rejlik. Ennek ellenére cselekményének társadalmi veszélyessége aránylag kisebb fokú, mert Végh tevékenységét aránylag jelentéktelen mértékben mozdította elő. Vele szemben a megyei bíróság sem súlyosbító, sem enyhítő körülményeket nem észlelt. Ilyen bűnösségi körülmények között a 6 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, lakóháza kivételével egész

ingatlan vagyonának elkobzását és a közügyektől 8 évi időtartamra való eltiltást, mint mellékbüntetést találta alkalmazandónak.

Takács János IX. r. vádlott személyében különösen nagy társadalmi veszélyesség rejlik, mert volt csendőr-szakaszvezető és a nyilas-keresztes párt szervezője. Külön súlyosító a kétszeresen büntetett előélete. Enyhítő körülményt vele szemben a megyei bíróság nem észlelt. Mindezekre tekintettel a 6 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, ezenfelül 1000 Ft. erejéig vagyonelkobzást és 8 évi időtartamra a közügyektől való eltiltást találta alkalmazandónak.

Dürgő János X. r. vádlott csendőr volt. Személyében tehát magas fokú társadalmi veszélyesség rejlik. Súlyosítóként jelentkezett, hogy a birtkában tartott fegyvert hosszú éveken át rejtgette, míg enyhítőként kellett értékelni büntetlen előéletét, nős, 3 kisgyermekes családos állapotát. Ezekre való tekintettel a megyei bíróság az 5 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, az 1000 Ft. erejéig terjedő vagyonelkobzást és a közügyektől 6 évre való eltiltást, mint mellékbüntetést találta rányban állónak egyfelől a személyében, más a cselekményében rejlő társadalmi veszélyesség fokával.

Fejér László XI. r. vádlott személyében különösen magas fokú társadalmi veszélyesség rejlik. Kisbarnaki Farkas nyilas tábornok vezetése alatt nevelkedett Ludovikás tiszt, később Szálasi által kinevezett hadnagy. Cselekményében rejlő társadalmi veszélyesség foka is magasabb, még mint Párdi titkára, a többi szervezkedőnél jóval magasabbfokú aktivitást fejtett ki a szervezkedés érdekében. Külön súlyosítóként kellett értékelni a folytatólagosságot, a következetességet és a magasabb műveltségi fokot, míg enyhítőként csupán az jelentkezett, hogy nagybátyja Párdi befolyásolása alatt állt. Ilyen bűnösségi körülményekkel arányban állónak a megyei bíróság a 12 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, valamint vagyontalanságára tekintettel a 300 Ft. erejéig terjedő vagyonelkobzást és a közügyektől 10 évi időtartamra való eltiltást találta. Szükséges ez a büntetés ahhoz, hogy Fejér László vádlottal szemben a büntetés célja elérhető legyen, de ahhoz is, hogy az osztályellenségnek a társadalomban élő többi tagjai hasonló cselekmények elkövetésétől visszatartathatók legyenek.

Nagy József XII. r. vádlott személyében nagyfokú társadalmi veszélyesség rejlik, mert korcsmáros, kulák, aki még pékséggel is foglalkozott. Súlyosbítóként kellett értékelni a folytatólagosságot, a szervezkedésben 1948-tól eltelt hosszú időt, míg enyhítőként keletkezett a megbánást tanúsító, néhol felfedő jellegű beismerése, nős, 3 kisgyermekes családos állapota. Ilyen bűnösségi körülményekkel a megyei bíróság az 5 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, az 1000 forintig terjedő vagyonelkobzást és a közügyektől 6 évi időtartamra való eltiltást, mint mellékbüntetéseket találta arányban állónak.

Técsi Géza XIII. r. vádlott személyében rejlő társadalmi veszélyességet fokozza magasabb végzettsége. Külön súlyosító körülményt vele szemben a megyei bíróság azonban nem észlelt. Ezzel szemben enyhítőként jelentkezett töredelmes, őszinte beismerése, nős, kétgyermekes, családos állapota és az, hogy Párdi vérgőzös terveit ellenezte és végül, hogy a szervezkedésben való részvételt abbahagyta. Mindezek okából a megyei bíróság egy évi és 8 hónapi börtönbüntetésre,

mint főbüntetésre, 300 Ft. erejéig terjedő vagyonelkobzásra és a közügyektől 3 évi időtartamra való eltiltásra, mint mellékbüntetésre ítélte, mert ez a büntetést találta arányban állónak az enyhítő körülmények túlnyomó többségére tekintettel a személyében és cselekményében rejlő társadalmi veszélyesség súlyával.

Barkóczy Károly XIV. r. vádlottnál a megyei bíróság a cselekményeken kívül külön személyes társadalmi veszélyességet nem észlelt. Súlyosítóként jelentkezett, hogy két fegyvert tartott birtokában és ezeket a szervezkedés rendelkezésére bocsájtotta. Enyhítőként jelentkezett büntetlen előélete, nő, 1 gyermekes családos állapota. Ilyen bűnösségi körülményekkel arányban állónak a 6 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, 500 Ft. erejéig terjedő vagyonelkobzást és a közügyektől 7 évi időtartamra való eltiltást találta alkalmazandónak.-

Komsa János XV. r. vádlott személyében csak a cselekmény folytán volt társadalmi veszélyesség fellelhető. Súlyosító körülményként jelentkezett a folytatólágosság, ezzel szemben enyhítőként a nő, egy gyermekes családos állapot és tüdőbetegsége, valamint a múltbeli elnyomott helyzetéből származott alsóbbrendűségi érzése a volt uralkodó osztályhoz tartozó vádlott társával szemben. Ilyen bűnösségi körülményekkel arányban állónak a 6 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, 500 forint erejéig terjedő vagyonelkobzást és a közügyektől 7 évre való eltiltást, mint mellékbüntetést találta alkalmazandónak.

Papp Elek XVI. r. vádlott személyében kulák származása folytán magasabb fokú társadalmi veszélyessége volt fellelhető. Külön súlyosító körülmény vele szemben nem mutatkozik. Enyhítőként jelentkezett büntetlen előélete, nő, 2 gyermekes családos állapota. Erre való tekintettel a megyei bíróság vele szemben a rendelkező részben írt fő és mellékbüntetéseket találta szükségeseknek, de egyben alkalmasaknak ahhoz, hogy a büntetés célja Papp Elek vádlottal szemben is elérhető legyen.

Blanckenstein Pál XVII. r. vádlott személyében kimagaslóan magas a társadalmi veszélyesség. Volt arisztokrata, gróf, nagybirtokos és Budapestről kitelepített személy. A külföldi kapcsolat megszervezése körüli ténykedései; cselekményében rejlő társadalmi veszélyesség fokát is nagyobbitották. Külön súlyosító körülmény azonban vele szemben észlelhető nem volt. Enyhítőként kellett értékelni az eljárás egész során tanúsított őszinte, töredelmes, felfedő jellegű, beismerő vallomását. Ilyen bűnösségi körülmények fennforgása mellett a 8 évi börtönbüntetést, mint főbüntetés, jelenlegi vagyontalansága miatt 500 forint erejéig terjedő vagyonelkobzás, valamint a közügyektől 10 évi időtartamra való eltiltás, mint mellékbüntetés látszott e vádlottal szemben megfelelő súlyú büntetésnek.

Mészáros Ferenc XVIII. r. vádlottal szemben súlyosító körülményként jelentkezik a folytatólágosság. Enyhítőként a büntetlen előélete, nő, egy gyermekes, családos állapota és az, hogy második gyermeke születendőben van, nagyobb nyomatékka pedig a bűnösségére is kiterjedő vallomása. Ezekre való tekintettel vele szemben a megyei bíróság az 5 évi börtönbüntetést, mint főbüntetést, a 300 Ft. erejéig terjedő vagyonelkobzást és a közügyektől 7 évi időtartamra való eltiltást, mint mellékbüntetéseket tartotta alkalmazandónak.

Fekete Péter XIX. r. vádlott személyében a társadalmi veszélyesség a cselekménnyel kapcsolatban lehetett felfedezni. Súlyosító, hogy két pisztolyt, nagyobb mennyiségű lőszert és kézigránátot rejtegetett hosszú időn át statárium idején. Enyhítő, hogy a cselekmény kezdetekor még fiatalok voltak. Továbbá nő, családos állapota és az, hogy felesége előrehaladott várandós állapotban van, végül a cselekményének indító oka fiatalkori meggondolatlansága volt. Mindezekre tekintettel a megyei bíróság úgy találta, hogy a vádlottal szemben megfelelő súlyú a 3 évi börtönbüntetés, mint főbüntetés, a 300 Ft. erejéig terjedő vagyonelkobzás és a közügyektől 5 évi időtartamra való eltiltás.

Czeglédi Pál XX. r. vádlott személyében kisebb fokú társadalmi veszélyesség rejlik. Súlyosító körülmény vele szemben fellelhető nem volt. Enyhítőként jelentkezett nő, 2 kisgyermekes családos állapota, Végh Imre káros befolyásolása és a mezőgazdaság szocialista szektorában végzett jó munkája. Erre való tekintettel a megyei bíróság a rendelkező részben írt fő és mellékbüntetéseket találta alkalmazandónak

H. Szabó Károly XXI. r. vádlott személyében kiskorú társadalmi veszélyesség rejlik. Konkrét cselekményének társadalmi veszélyessége is relatíve kisebb fokú. Ezen túlmenően súlyosító körülmény nem volt észlelhető. Enyhítőként jelentkezett büntetlen előélete, nő, három kisgyermekes családos állapota és az utóbbi időben a tszcs-ben tanúsított munkához való jóviszonya. Ilyen bűnösségi körülmények mellett az enyhítő szakasz alkalmazásával a megyei bíróság a vádlottat 1 évi börtönre, mint főbüntetésre, 1000 Ft. erejéig terjedő vagyonelkobzásra és 3 évi közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre ítélte.

Törő László XXII. r. vádlott személyében a cselekménnyel kapcsolatban lelhető fel társadalmi veszélyesség. Súlyosító körülményt vele szemben a megyei bíróság nem észlelt. Enyhítőként jelentkezett töredelmes beismerése, büntetlen előélete, nő, két gyermekes családi állapota, a múltban tanúsított fasiszta ellenes magatartása és a jelenben bejelentett több műszaki újítása. Ilyen bűnösségi körülmény között 2 évi börtönre, mint főbüntetésre, 300 Ft. erejéig terjedő vagyonelkobzásra és 5 évi időtartamra a közügyektől való eltiltásra, mint mellékbüntetésre ítélte, mert vádlottal szemben ezzel a büntetéssel is elérhetőnek találta a büntetés célját.

VIII.

A megyei bíróság valamennyi vádlottnál a vagyonelkobzás, mint mellékbüntetés kiszabásánál az 1946 évi VII. tc. 10.§-ának 5. bekezdését, illetve a Bt. 38.§-ának 1 bekezdését, a közügyek gyakorlásától való eltiltás, mint mellékbüntetésnél pedig a Bt. 9. §-ának első bekezdésével módosított, 1946 évi VII. tc. 10. §-ának 5. bekezdését, illetve a Bt. 39 §-át alkalmazta.

A vádlottaktól lefoglalt bűnjelek elkobzása a Bt. 37 §-ának 1. bekezdés a/ pontján, a bűnügyi költségek megfizetésére való kötelezés pedig az 1951 évi III. tc. 244 §-án alapszik.

A vádlottak előzetes fogvatartásával eltöltött időt a megyei bíróság a Btk. /nem olvasható/ 1. bekezdése alapján számította be.

Az ítélet egyéb rendelkezései a felhívott törvényszakaszokon alapulnak.

IX.

A megyei bíróság Csoór István XXIII.r. vádlottat az ellene feljelentési kötelezettség elmulasztása miatt emelt vád alól felmentette. A felmentő ítélet az 1951 évi III. tc. 180 §-ának d./ pontja alapján alapszik. A felmentés alapja a következő: Az 1946 évi VII. tc. 8 §-ának első bekezdése kimondja, hogy büntettet követ el, aki a demokratikus államrend megdöntésére irányuló valamely cselekményről, mozgalomról, vagy szervezkedésről hitelt érdemlő módon tudomást szerez és erről a hatóságnak, mihelyt lehetséges, jelentést nem tesz.

A hivatkozott törvényhely 8 §-ának 2 bekezdése azonban kimondja, hogy nem büntethető az első bekezdés alapján a tettes, vagy részes hozzátartozója. Csoór István vádlott, Törő Mihály vádlott sógora, amennyiben nőtestvére Törő Mihály felesége.

A Btá. 29. §-a szerint a büntető törvények alkalmazása szempontjából hozzátartozó az egyenes ágbeli rokon és annak házastársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő, az örökbefogadott és a nevelt gyermek, a testvére, a házastárs és a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa.-

E törvényhely szerint a sógor hozzátartozó. A hozzátartozók viszont az 1946 évi VII. tc. 8 §-ának 2 bekezdése szerint nem lehet büntetni a feljelentési kötelezettség elmulasztása miatt.

Mindezeknél fogva a megyei bíróságnak Csoór István XXIII.r. vádlottat az ellene emelt vád alól fel kellett menteni, mert vele szemben büntethetőséget kizáró ok áll fenn.

Gyula, 1952. évi február hó 12 napján.¹¹¹

Dr. Sárkány György sk. a megyei bíróság elnöke, a tanács vezetője, Dr.Vékey Károly sk. mb. bíró, határozatszerkesztő, Csürke József sk. ülnök, t. tag. Csepeli Antalné sk. ülnök, t. tag.

111 A lap alján körbélyegzőben: Megyei Bíróság. Gyula. A kiadmány hiteléül: Juhász, kezelő.

NÉHÁNYAN MÉG EMLÉKEZNEK A „SÁRRÉTI SASOKRA”

Fekete János

sz.: Füzesgyarmat, 1947. augusztus 26.

a. n.: Tőke Emma;

Lakása: Füzesgyarmat, Dugonich u. 2.

Közgazdasági végzettsége van. Egész életében szülőfalujában a kereskedelemben dolgozott. Itt ő mindenkit ismer.

1983 óta tagja a Csánki Dezső Helytörténeti Egyesületnek. 2004 óta ő a vezetője a csoportnak, amely most is 52 felnőtt tagot számlál.

Az egyesületet 1973-ban Borbíró Lajos és hét társa hívta életre. Borbíró Lajos vezette egészen 2004-ig, tőle Fekete János vette át a stafétabotot, jelenleg is ő a vezető.

„Helytörténeti kutatással, néprajzkutatással, ennek feldolgozásával, megjelentetésével foglalkozunk az egyesületben. Már Borbíró Lajos szerkesztésében megjelentek a Helytörténeti Néprajzi Füzetek. Egy témakörből 50 db füzet jelent meg kéziratként. Borbíró Lajos már nyugdíjas, el is költözött a helységről Szeghalomra, hogy a fia közelében éljen, de a kutatói munkát nem hagyta abba, a 151. sorozatot írja. Ebből eddig már 108 témakör megjelent. A város vezetősége és pályázati pénzek támogatásával történt a kiadás. 1978 óta a Tájház működtetését is felvállaltuk.”

A Tájház tornácán beszélgettünk. A hosszú, udvarba nyúló, nádfedeles ház valamikor Gidai Imre kovácmester háza és kovácműhelye volt. Az udvaron gémeskút áll.

A házban megőrizték őseik lakberendezési tárgyait. A szobában a kemencét padka öleli körül. Magasra vetett ágyak, asztal, régi székek, kanapé, komód, nászláda is látható. A konyhában a téglából beépített tűzhely füstjét a kemence kaminja vezeti ki.

Leggazdagabb s talán legértékesebb a kamra gyűjteménye. Itt egy igazi szövőszék is áll.

Megtalálhatók itt a tejfeldolgozás, a disznóvágás eszközei, disznópörzsölő, hurkatöltő, vajköpülő, szita, rosta, véka; a piaci eszközök: mérleg, mérő súlyok, cserépköcsögök, szilkék, viharlámpa, mécses; a juhászmesterség kellékei: csengő, kolomp, juhász kampó stb. A nagyszüleim házat, életét idézik fel a tárgyak emlékeimből. Gyermekkorom boldog érzései szorongatják a torkom.

A következő helyiségben egy régi kovácműhely fogad bennünket teljes berendezésével: kohó, fűjtató, üllő; a lópatkolás, kocsi, szekér, földművelő eszközök javításához, készítéséhez szükséges szerszámokkal.

A „Sárréti Sasok” nevű szervezkedésről kérdezem.

„Nagyon kevesen, néhányan tudnak csak egy keveset a szervezkedésről, hiszen titokban folyt az egész, az ítélezés is felettük. Meg aztán, eltelt már azóta egy emberöltőnyi idő. Meghaltak

a szereplők, rokonok, szemtanúk. Jó lenne pedig, ha valaki megírná, hogyan is volt ez az eset, mielőtt teljesen feledésbe merül, hiszen ez is része a városunk történetének.”

Tájház

Csenkei Sándor

sz.: Füzesgyarmat, 1934. szeptember 23.

a. n.: Daru Erzsébet

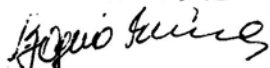
apja: Csenkei Frank Sándor

lakása: Füzesgyarmat, Simonyi u. 11.

Édesapját eredetileg Frank Sándornak hívták, és Wenckheim Ferenc 1860 holdas birtokán volt gazdatiszt. A szovjet megszállás után, 1945-ben, apját el akarták vinni „málenkij robot”-ra. Már a vasútállomáson várta sorsát, amikor a volt uradalmi cselédség körülfogta a füzesgyarmati állomást, és nem engedték elvinni a volt jószágigazgatójukat. Nem csak azért ragaszkodtak hozzá, mert mindig emberségesen bánt velük, hanem azért is, mert lebeszélte őket arról, hogy elmeneküljenek a közeledő orosz front átvonulása elől.

A faluból a gazdák és a volt értelmiségiek közül sokan elmenekültek. Blanckenstein grófék is Budapestre költöztek.

Akik elmentek, azoknak a házáat kifosztotta az átvonuló katonaság, tönkretettek benne mindent. A grófi kastélyt is felgyújtották az oroszok, mert azt gondolták, hogy ott nagyobb német ellenállásra számíthatnak. A németek azonban visszavonultak, és csak négy magyar katonaszökevény húzta meg magát a kastély pincéjében. Az égő kastélyból kettő kimenekült, azokat agyonlőtték, a másik kettőre rászakadt a pince, azok ott haltak meg.

~~Köves~~ Csenkeiek. A közelgő nőnapra fogdják el.
Gróf Blanckenstein Pál kastélya Füzesgyarmaton.
Épült 1908 ban " és Neje Eszterházy Mária
grófnő megrendelésére. Árépítették 1936 ban, Egyik
része manzart rendszerrel. 44 szobával. Leégett 1944
okt. 10.-én. Visszavonuló németek elbuktak benne. Az
oroszok nem tudták kifűsötni őket, felgyújtották
kastélyt. Németek benn égtek. Berendezéseket és a fa
lakat a lakosság hordta szét, a kommunista jelszóra
grófé volt, még hirmondja se maradjon. Parkját 44 ka
tasztrális holdban feldúlták. Ma csak emléke él a
kastélynak. A fényképet készítettem 1942 aug. 20-én
A gróf inasa írta.

A kastély története - levelezőlap a gróf inasától

Pár nap alatt átvonult a front a falun, s aki a házában maradt, annak legfeljebb az állatait vitték el vagy ették meg, de a ház és a berendezés megmaradt.

Az apja kérvényezte, hogy felvehesse az anyja nevét, akit Csenkei Franciskának hívtak. Megkapta az engedélyt a névváltoztatásra, de csak úgy, ha a régi neve is maradt. Így lett belőle Csenkei Frank Sándor, de az emberek továbbra is Frank Sándornak ismerték.

Később a Wenckheim-birtokot felosztották, de 130 holdat meghagytak állami gazdaságnak. Ehhez még bérelték a Daru Sándor, a Homoki Lajos és a Csenkei Frank Sándor földjét, és így keletkezett egy 500 holdas gazdaság, amelynek továbbra is Csenkei Frank Sándor lett a főagronómusa Akasztópusztán.

Már a főagronómus is tagja volt a Független Kisgazda Pártnak, s ezen keresztül tagja volt a Nemzeti Bizottságnak és a Törvényhatósági Bizottságnak is.

Később a kommunista rezsim alatt támadták a főagronómust. A Viharsarok című újságban (1947. július 11. péntek, III. évfolyam, 154. szám.) cikk is jelent meg a lejáratására.

1991-ben Csenkei Sándor alapította meg újra Füzesgyarmaton a Kisgazda Földmunkás és Polgári Pártot, amely már akkor működött Békés megyében. Zsíros Géza volt a megyei elnök.

1993-ban a kárpótlási jegyekkel visszavásárolták a földjeiket, és azóta azon gazdálkodnak a fiával.

1995-ben, amikor a Független Kisgazda Földmunkás és Polgári Párt újjá alakult, Füzesgyarmaton is új elnököt választottak Károlyi Zsigmond személyében. Az új elnök és a titkára elmentek Csenkei Sándorhoz a párt személyes tárgyaiért, irataiért, de ő nem adta ki nekik. Újságcikk is született az ügyből.

Csenkei Sándor így mondta el a dolgot:

„Károlyi Zsigmond, aki második unokatestvérem, jött ide az én házamba Bánsági Sándorral, a titkárával, hogy Torgyán József utasítására adjam át nekik a párt okmányait. Én azt mondtam, hogy ehhez a vezetőség hozzájárulása kell, amelyet jegyzőkönyvben kell lefektetni. Károlyival összevitakoztunk, kiutasítottam őket, de nem mentek. Akkor én Károlyi Zsigmondot balkézzelem száján vágtam, és a mellettem lévő kannából leöntöttem gázolajjal. Akkor gyorsan elpucoltak, de mindketten feljelentést tettünk. Bírósági tárgyalás lett belőle, amelynek a végén Károlyi visszavonta a feljelentését. Különböző nem ő volt a beszervezett ügynök. Őt is Károlyi Zsigmondnak hívták, de a másik már akkor régen elköltözött a falunkból.¹¹²”

Újságcikk: Békés Megyei Nap, 1996. január 6. szombat, III. évfolyam 5. szám, 511. lapszám: Két vezér összeverekedett. Locsolkodás gázolajjal – Orovski Ferenc;

112 Orovski Ferenc: Két vezér összeverekedett. Locsolkodás gázolajjal. Békés Megyei Nap, 1996. január 6. szombat III. évfolyam 5. szám 511. lapszám; Donáth Tibor: Gázolajjal locsolkodtak a haragos kisgazdák, Blikk – független színes napilap, 1996. január 9. kedd

*Gázolajjal locsolkodtak a haragos kiskisgazdák - Blikk – független színes napilap, 1996. január 9.
kedd - Donáth Tibor;*

A Vadásztársaság című képet Csenkei Sándor bocsátotta rendelkezésünkre. A kép 1927-ben készült, és a Füzesgyarmati falusi vadásztársaságot ábrázolja. Ők ugyanis a gróf birtokain nem vadászhattak, csak a füzesgyarmati gazdák földjein, rétjein, erdőiben.

Füzesgyarmati Vadásztársaság 1927-ből

Felső sor: Gyáni Zsigmond, Károlyi Lajos, Daru Sándor, Kovács Lajos, Fekete János, Szabó István, Sári József, Bognár László, Aggott Károly, Homoki Károly,

Középső sor: Túri Károly, Gálffy Kálmán, Gyáni Lajos, Homoki Lajos, Berg M., Bognár Lászlóné, Gyáni Péter, Károlyi József, Farkas Antal, Eke Lajos,
Alsó sor: Lakatos Imre, Berg Mihály, Nagy Imre, id. Sári József, Csató Gergely, Csató Imre, Eke János

Az ő anyai nagyapja: Daru Sándor áll a felső sor harmadik helyén. Őt „Vesztett Daru”-nak is hívták, mert tudta gyógyítani azokat az állatokat, amelyeket megmárt a veszett kutya. Mellette a negyedik helyen Kovács Sándort látjuk, ő a Csenkei Sándorné anyai nagyapja. Mellettük áll Fekete János, akinek a nevelt fiát, Fekete Pétert is elítélték a pörben, majd szabadulása után Ausztráliába szökött családotól. A hetedik a felső sorban Sári József, akinek a felesége Gacsári Emma, az anyja pedig Pikó Zsuzsanna. Neki terménykereskedése volt a községben a Széchenyi utca 6. szám alatt. Az apja id. Sári József, őt a földön ülő sor közepén látjuk, mindkét oldalról számítva a negyedik, ők a Petőfi téren laktak.

A középső sorban, balról számolva a negyedik Homoki Lajos. Az ő testvére volt Homoki Emma, Fekete Péter nevelőanyja. A Homokiak meglehetősen módos emberek voltak a faluban. A felső sor jobb oldalán az első Homoki Károly. Ő Homoki Lajosnak csak névrokona. Neki a bal oldalán Aggott Károly áll, akinek hentes volt a mestersége. Ő volt Aggott István mészkereskedő öccse, akinek a házában volt a Komsa János fodrászüzlete és az állítólagos rádió adó-vevő készülék. A felső sor bal oldalán az első: Gyáni Zsigmond. Ő is a Csenkei rokonságba tartozott, mivel Daru Eszter volt a felesége, a nagypapa édes húga. Gyáni Lajos csak névrokona Zsigmondnak.

A második, vagyis az ülő sor második tagja balról Gálffy Kálmán kántortanító, akit Erdélyből hívtak Füzesgyarmatra, és az eredeti neve: vitéz firtosmartonosi Gálffy Kálmán. Ő terjesztette a községben az unitárius vallást nagy buzgalommal és nem kis eredménnyel. Később azonban, a második felesége kedvéért, áttért a református hitre. Az ő veje volt Técsi Géza vasúti tisztviselő, akit szintén elítéltek a „Sárréti Sasok” nevű szervezkedésben, majd szabadulása után Amerikába távozott családjával együtt.

A felső sor második tagja balról Károlyi Lajos, testvére Károlyi József a középső sorban jobbról a harmadik. Ők olyan középbirtokosok voltak. A Lajos fia volt az a Zsigmond, akivel Csenkei Sándor perre ment a Kisgazdapárt iratai miatt.

Eke János, a második sor bal szélén és Eke Lajos előtte a földön ül, ők testvérek. János vadőr volt. Id. Sári József bal oldalán: Csató Gergely is vadőr volt, mellette Csató Imre csak névrokona. Vitéz Bognár László, ifj. Sári József jobb oldalán és felesége, a középső sorban jobbról az ötödik, szintén tagjai voltak a társaságnak, de ők nem őshonos füzesgyarmatiak. A többiek neve számunkra érdektelen.

Sári nevűek éltek még a községben többen is. Sári István szücsmester volt. Az ő fia, István volt a főjegyzője Füzesgyarmatnak 1948-ig. A másik fia, Sári Pál a Petőfi tér 15. számú házban lakott a családjával. A Petőfi tér 13. szám alatt lakott Sári András és a felesége, Hegyesi Eszter. András unokatestvére, Sári Lajos háza a Petőfi tér 9. szám. A futurás Sári József apjáiék is a Petőfi téren laktak.

Csenkei Frank Sándor és vitéz Fekete János gyermekkori jó barátok voltak, sokat jártak össze. Feketének hentes volt a foglalkozása, de a felesége révén sok földet is birtokoltak. A vitézi előnevet Fekete János mint katona szerezte az első világháborúban. A nőtestvére fiát, Fekete Pétert örökbe fogadták, taníttatták, mert nekik nem volt gyermekük. Péter elkerült Nagyváradra a katonai akadémiára. Kadét volt, amikor visszajött.

1944. október 6-án jöttek be az oroszok Füzesgyarmatra. A gazdák hintókkal, kocsikkal elmenekültek. Feketének is elmentek. A házukat, boltjukat kifosztották, feldúlták. Karácsony előtt jöttek vissza. Újra beüzemelték a hentesüzletet. A fiuk is hazajött. Volt egy segéde Fekete Jánosnak, akit Orbán Sándornak hívtak. Péter ezzel az Orbánnal „sülve-főve” együtt volt.

„Híre ment a faluban, amikor összeszedték őket, de hogy miért, azt nem tudtuk. Egyszer kísértem az öcsémet az autóbusz állomásra, mert ment vissza Debrecenbe, a kollégiumba. Megállítottak bennünket a rendőrök, és igazoltattak. Nálam nem volt semmi igazolvány, de elengedtek. Akkor hajnalban szedték össze a „Sárréti Sasok” nevű szervezkedés tagjait. Mindenki beszélte a faluban, hogy a rendszer ellen szervezkedtek, azért vitték el őket”.

Az ifjú „Sárréti Sasok”: Csenkei Sándor, Bíró Nagy Imre, Csenkei István

„Párdy Imre a Peres határrészen lakott. Ott volt egy eléggé elhanyagolt tanyája valamennyi földdel és gyümölcsössel. Sok meggyfa volt a tanya körül, ezért meggyes Pardinak is emlegették.

Erdélyből házasodott, egy grófnőt vett feleségül, aki idősebb volt nála, és két fiát is hozta magával. Kint éltek a tanyán, baromfit is tartottak. Miután az első világháborúban vitézi érmet kapott, azután a nevét Párdy Imrének írta. Az apját, aki tímár volt és a testvérét is mindenki Pardinak ismerte.

Párdy Imre középtermetű, kicsit nagyizolós ember volt. A testvére, Fejér Józsefné született Pardi Ilona, trafikban árult az apjuktól örökölt házában, a Széchenyi utcán.

Amikor a fiát és a testvérét elvitték, még egy ideig itt lakott az apai házban. A 60-as évek elején kilakoltatták, akkor a sógornőjéhez költözött, akit Fejér Margitnak hívtak. Ott néhány évig együtt éltek, majd később Hajdúszoboszlóra költözött. Ott éltek vitéz Párdy Imre nevelt fiai is.”

„1996-ban találkoztam újra Fekete Péterrel. Akkor én voltam a Kárpótlási Földrendező Bizottság elnöke. Fekete Péternek is volt járandósága a nevelőapja után, azért keresett meg. Ausztráliában élt akkor, onnan jött haza. Vendégül láttuk őt és a feleségét. Akkor készült ez a fotó is róluk.

Fekete Péter és neje 1996.

Aztán még váltottunk néhány levelet, de később az is elmaradt. Nem tudom, élnek-e még, és hogy hol.”

Csenkei Sándorné

sz.: Kovács Katalin, Füzesgyarmat, 1936. május 20.

a. n.: Kovács Margit

apja: Kovács Sándor

lakása: Füzesgyarmat, Simonyi u. 11.

A Simonyi utca 11. számú ház az anyai nagyapjáé volt, akit Kovács Lajosnak hívtak, 50 kat. hold saját és még legalább annyi bérelt földön gazdálkodott, mert ő művelte a hadirokkant testvéreinek a földjét is. Cséplőgarnitúrával is rendelkezett, ezért a Rákosi-rendszer idején ő is kuláklis-tára került. Nem bírta teljesíteni a beszolgáltatást, amit kiróttak rá, ezért ő hónapi börtönbüntetés-re ítélték. Gyulán töltötte le a büntetését. Sokan mások is jártak így akkor a parasztemberek közül.

1950-et írtak akkor. A feleségét, született Nagy Erzsébetet, behívták a tanácsházára, hogy jegyezzen tervkölcsönt. Este tíz után hívták be e célból az embereket. Kovács nagymama nem akart békekölcsönt jegyezni, mert már így is nagy szegénységben éltek. Ott azonban addig taposták a lábujjait, amíg levált a köröm is róla, s meg nem gondolta magát. Jegyzett ő is békekölcsönt. Abban az időben Karacs Béla volt a tanácselnök Füzesgyarmaton.

Az unokájuk, Kovács Katalin, hogy tanulhasson, elköltözött Budapestre a nagynénjéékhez. A nagynénje az édesapjának volt a nővére, Újhegyi Józsefné sz. Kovács Emma a Benczúr utcában működtetett egy vendéglőt. Katalin átjelentkezett hozzájuk hivatalosan is. A 7. és a 8. osztályt a Bajza utcai általános iskolában járta ki, azután pedig a Dobó Katica Közgazdasági Technikumban érettségizett. Szeghalmon kapott állást a járásbírószágon. 1958-ban házasodtak össze Csenkei Sándorral. 1960-ban Katalin nevű lányuk, 1966-ban Sándor nevű fiuk született. Ők lettek az anyai nagyszülők gondviselői, így örökölték meg a Simonyi u. 11. szám alatti házat, amelyben most is laknak.

Csenkeiné Kovács Katalinnak az apai nagyapját is Kovács Lajosnak hívták, az ő feleségét pedig Gidai Erzsébetnek. A lányuk, Kovács Erzsébet egy Czeglédi Pál nevű püspökladányi emberhez ment férjhez. Az ő fiuk voltak az a Czeglédi Pál, akit szintén elítéltek a „Sárréti Sasok” perében. Ő Csenkeinének az első unokatestvére volt, ezért tudott beszélni nekünk a sorsáról. Tőle kaptuk a fotót is róla.

Czeglédi Pálnak, az elítéltnak, már 3 éves korában meghalt az édesanyja. Az apja a felesége halála után a kisleánnyal együtt visszaköltözött Püspökladányba. Később ott újra megnősült. A fia, Pál is ott járt iskolába. Az általános iskola elvégzése után kárpitos szakmát tanult.

Az ő nagyapjának Füzesgyarmaton, a Botond utca 9.szám alatt volt a háza, ott is lakott, de Bárdahát határreszen volt tanyája is. Az unokája, Pál házasságkötése után visszaköltözött Füzesgyarmatra a nagyapja tanyájába. Besegített neki a gazdálkodásba, de ha akadt kárpitos munka, azt is elvállalta. Később a felesége szüleihez költöztek. Ott került kapcsolatba a szervezkedőkkel.

1951. november 10-én fogták le. Elítélték a perben. Márianosztrára vitték a börtönbe. Onnan kihelyezték őket több rabtársával együtt Oroszlányba, a szénbányába dolgozni. Kitanulta a

bányász szakmát. Mint lőmester jött haza, amikor szabadult. Szabadulása után visszaköltözött feleségével és két kislányával Oroszlányba, és továbbra is a bányában dolgozott nyugdíjazásáig. Később elvált a feleségétől, majd újra nősült. A második feleségével Újtikosra költöztek, de ott nemsokára elhalálozott.

Újtikoson van eltemetve.

Nagy László

ny. református lelkész, esperes, majd püspökhelyettes

sz.: Füzesgyarmat, 1938. június 27.

a. n.: Futó Rózsa

lakása: Gyula, Budai Nagy Antal u. 24/a. sz.

Füzesgyarmaton gyakori a Nagy családi név. Megkülönböztetésül ragadványnevekkel szokták ellátni őket. A Nagy László családját abádi Nagyként ismerik, sőt az utóbbi időben bíró Nagyoknak is szokták mondani őket, mivel a nagyapja, Nagy Imre az 1800-as évektől 1926-ig, haláláig volt a község bírója. Az édesapját is bíró Nagy Imreként szokták említeni, akik még ismerték.

A családjuk 385 hold földön gazdálkodott. A földjük java része Barnaszigeten volt a tanyájukkal együtt. A birtok egy kisebb darabja Lányszigeten terült el, amelyet Füzesgyarmaton „Jánszigetnek” mondanak. Ezt a földet jobbára legelőnek használták, mivel az, mint gyengébb minőségű föld, szántónak nem volt alkalmas. Ezen a helyen csak egy juhodály, egy nagy istálló épült, és egy kisebb lakás az állattartó részére.

„Békés megyében kivégeztek egy Molnár Sándor nevű embert gyújtogatásért 1949-ben – kezdi Nagy László a visszaemlékezést. – Akkoriban más megyékben is folytattak le ilyen koncepcióos pereket, és hoztak hasonló ítéleteket a kulákok megfélemlítésére. A Molnár-féle gyújtogatás olyan volt, hogy tulajdonképpen nem égett le semmi. Csupán tüzet rakott Molnár Sándor a gyepen, hogy szalonnát süssön magának nyáron. A tűz belekapott a száraz fűbe, de nem terjedt át a termelőszővetkezett földjére, csak ott a tűz körül égett le a száraz gaz, de semmiben nem esett kár. Molnár Sándort azonban ezért kötél általi halálra ítélték, és az ítéletet végre is hajtották.

Ennek az embernek a lánya, Hajdú Károlyné és unokája, akit Hajdú Károlynak hívnak, és Gyulán él, megkerestek engem, és felkértek, hogy adjuk meg apjának, illetve nagyapjának a neki járó végtisztességet kivégzése 40. évfordulóján, 1990. július 15-én. Köröstarcsán ez meg is történt. Az újratemetést én végeztem. Balsai István, akkori igazságügy miniszter is részt vett a temetésen.

A rendszer mindent megtett, hogy a kuláknak nyilvánított embereket megalázza, életüket lehetetlenné tegye. 1951-ben az édesanyámat is egyévi börtönbüntetésre ítélték, mint orgazdát. A járásbírószágon lefolytatott tárgyalás ítélethirdetése után azonnal letartóztatták, Szeghalomról már haza sem engedték. Az ítéletet később Gyulán hat hónapra mérsékeltek.

Szívfájdító volt látni, ahogy a kutyák több napig ültek a bejáró végén, várták haza a gazdaszszonyukat, mindhiába.

Az „orgazdaság” az alábbi módon történt: a Homoki Lajos-féle tanyát akkor már az állami gazdaság használta, állatokat tartottak az istállókban, ólakban. Lakott ott egy ember, az állatok gondozója. Ez a tanya mihozzánk a második szomszéd volt, csak egy tanya volt köztünk.

Ez az állatgondozó egyszer elkérte édesanyámtól a rézüstöt, hogy lekvárt főzzön benne. Ki is főzte a lekvárt, de közben kilyukadt az üst. Hogy ne vegye észre édesanyám a kárt, tett az üstbe répaszeletet, úgy hozta vissza, mintha a használat fejében tette volna bele. A répaszelet is, mint a tanyában minden takarmány az állami gazdaság tulajdona volt.

Az állatgondozóról kiderült, hogy dézsmálja a takarmányt, s ezért feljelentették. A vallatás-kor azt mondta, hogy ő az üst használatáért adta a répaszeletet a szomszédasszonynak, aki azt tőle elfogadta. Így lett édesanyám „orgazda”.

Elítélése után a szeghalmi, majd a gyulai börtönben volt egy ideig, onnan Állampusztára vit-ték, és ott töltötte le a büntetését. Állampusztá tulajdonképpen egy rabgazdaság volt Harta mel-lett. Édesanyám május végétől november végéig volt ott. Édesapámmal meg is látogattuk, én he-teredik osztályos voltam akkor. A 70 éves nagyanyám jött el addig hozzánk, ő vezette a háztartást.

Közben kaptunk egy felszólítást is, hogy hagyjuk el a tanyánkat. Barnaszigetről Kátasarkára, rossz, szikes földre kellett elköltöznünk egy hitvány kis tanyába. Soha nem felejttem el azt a fáj-dalmat, amit akkor éreztem, amikor az édesanyámat így meghurcolták.”

Íme az igazoló iratok:

A gyulai megyei bíróságtól.

Bf. 2122/1951-6.szám.

A gyulai megyei bíróság társadalmi tulajdon ellen elkövetett lopás büntette miatt Kovács János és társai ellen indított bűnügyet, melyben a szeghalmi járásbíróság B.20.257/1951-3.sz. végzésével III. r. Nagy Imréné vádlott előzetes letartóztatását az ügyben hozandó jogerős hatá-rozatig elrendelte, III. rendű vádlott és védője által bejelentett fellebbezése folytán tartott – nem nyilvános ülésen felülbírálta és meghozta a következő végzést:

A fellebbezést elutasítja.

indokok:

A Szovjetunió tapasztalatai, de hazai tapasztalataink is azt bizonyítják, hogy a szocializmus építésének abban a szakában, melyben mi most vagyunk, amikor a szocializmus alapjainak a mezőgazdaságban való lerakása és ezzel a kizsákmányoló osztályoknak a területről való kizso-

rítása a legfőbb feladat, az osztályellenség tömegesen szervezi éppen a kevésbé öntudatos, felvilágosulatlan dolgozók befolyásolásával a társadalmi tulajdon megkárosítását, a társadalmi tulajdon elleni lopást, ezzel is kívánva megakadályozni a szocializmus építését. A Bűnügy iratainak tanúsága szerint jelen esetben is ez látszik fennforogni. A járásbíróság a III.r. vádlott személyéhez fűződő igen nagyfokú társadalmi veszélyességet és a cselekményben a csekély érték ellenére is a fentiek szerint megállapítandó társadalmi veszélyességet a járásbíróság helyesen értékelte, amikor egyrészt a kiszabott szabadságvesztésbüntetés nagyságára tekintettel, másrészt a társadalom védelme és a példamutatás végett is III.r. vádlott előzetes letartóztatását elrendelte. Az egyébként is a bizonyítékok mérlegelését támadó fellebbezését, mint alaptalant is figyelembe nem vehetőt, el kellett utasítani.

G yula, 1951. évi május hó 29.napján.-Dr. Sárkány György sk. a megyei bíróság elnöke előadó.
Dr. Vékey Károly s.k. m.b.bíró. Dr. Kádár Géza sk.m.b.bíró.

Csepeli Antalné sk.ülnök. Szabó Mihályné sk. ülnök.-

A kiadmány hitelül:

irodakezelő¹¹³

Második irat: Az elbocsátottaknak szóló igazolvány:

800.sz. **Igazolvány**

900972 törzslap sz.

Igazolom, hogy Tarnaszentmiklós születésű, Füzesgyarmat illetőségű, 39 éves, htb. foglalkozású NAGY IMRÉNÉ.

a szeghalmi járásbíróság B.20257/51 gyulai, illetőleg megyei bíróság számú ítéletével befejezett bűnügyben orgazdaság büntette miatt reá jogerősen kiszabott 6 (hat) hó börtönből álló szabadságvesztésbüntetést a Állampusztai országos börtönben a mai napon kitöltötte.

Igazolvánnyal ellátva Füzesgyarmat Darvasi út Tanya.szabadon bocsátottam.

Jelen igazolvány tulajdonosa kiszabadulásakor 52 forint 88 fillér készpénzt kapott kezeihez és pedig 42 forint 88 fillér tulajdon pénzéből, 10 forint – fillér ezen országos börtön segélyalapjából.

Megyei bírósági börtön.

Országos börtön.

Állampuszt, 1951. november hó 22. napján.¹¹⁴

113 Olvashatatlan aláírás. Körbélyegzőn: Megyei Bíróság. Gyula.

114 Az aláírás olvashatatlan. Körbélyegzőn: Országos Börtön, Állampuszt.

Nagy László elmondta még, hogy igen jól emlékszik Blanckenstein Pálra. Még arra is emlékszik, hogy Pál gróf DKV125-ös motorkerékpáron közlekedett leggyakrabban a birtokon. 1945 után Hosszúszigeten rizstermelésbe fogott, amely egészen sikeres kezdeményezés volt.

Párdy Imre felkereste Pál grófot, hogy segítse a szervezkedésüket. Szerezzon nekik fegyvert a külföldi kapcsolatai révén. Pál gróf nem vette komolyan őket, irreálisnak tartotta a vállalkozásukat. Blanckenstein Pált azért ítélték el, mert tudott a szervezkedésükről, mégsem jelentette fel őket.

Párdy Imrét 1957-ben látta otthon Nagy László. Kis, zömök ember volt. Őt már nem vitték vissza a börtönbe. Füzesgyarmaton parkőri, kertészi feladatokat végeztek vele a tanácsbeliek.

Barkóczi Károlyra is jól emlékszik. A temető mellett laktak. Őt is elvitték a „Sárréti Sasok” nevű szervezkedés miatt. Az ítélet után kihelyezték a rabokat a börtönből munkára. Teherautóval szállították őket, amikor Barkóczi Károly menet közben leugrott a teherautó platójáról. Sikerült neki elszöknie. Hazament a házukba. Nagy László hallomásból úgy tudja, hogy bent a házban, a szobában ástak egy bunkert. A szekrény mögött volt a lejárata. Ott élt Barkóczi évekig. A családja látta el. Éjszakánként még ki is ment sétálni.

1956-ban bátorkodott elő a búvóhelyéről. A forradalom bukása után kiment nyugatra a feleségével és a kislányával együtt.

Gyáni Endréne

sz.: Nagy Margit, Füzesgyarmat, 1931. április 3.

a. n.: Hegedűs Margit

lakása: Füzesgyarmat, Petőfi u. 8. szám

Férjének neve: Gyáni Endre, született: Füzesgyarmat, 1929. február 22.; a.n.: Nyilas Eszter. Édesapját is Gyáni Endrének hívták, a II. világháborúban hősi halált halt. A nagyapja: Gyáni András, a község bírója volt. 100 kat. hold földön gazdálkodott. A községháza építtetésében nagy szerepe volt. A református iskolát is ő tervezte 1882-ben.

Az unokája már egyetlen holdat sem örökölt a nagyapa földjéből. Fuvaros volt, amíg be nem hívták katonának. 1952–1954-ig MUSZ-os katonaként szolgált kulák származása miatt. Repülőteret építtettek velük Taszáron és Székesfehérváron, Budapesten a sportcsarnokot is ők építették. Repülő-szeretett volna lenni, de a politikai tiszt nem egyezett bele. Levente múltja miatt is elmarasztalták.

Csiki József, Kiss Zsigmond és Gyáni Endre

1954 tavaszán jött haza. Kovácsnak akart tanulni, de még ahhoz sem járult hozzá a hatóság. Budapesten dolgozott még két évig a VITUKI nevű vállalatnál, de aztán hazajött, belépett az Aranykalász tsz-be. Eleinte több kisebb tsz volt a községben: Az Aranykalász mellett volt még a Győzelem, az Újbarázda. Ezek később Vörös Csillag néven egyesültek. A férje elvégezte a nehézgépszerelői tanfolyamot, és a műhelyben dolgozott. Növényvédős is volt egy ideig. 2005-ben halt meg, Füzesgyarmaton van eltemetve. Feleségét úgy ismerik a most már várossá fejlődött településen, hogy „könyves Margit néni”, mert ő háztól házig szállította a könyveket, könyvterjesztő volt. Így szinte mindenkit ismert a városban, mert kerékpárjával naponta bejárta a város utcáit.

A Petőfi utca 2. szám alatt laktak Fekete Jánosék, pár házzal előttük. Hentes és mészáros volt a foglalkozása, ott volt a házban a hentesboltjuk is. Az oroszok bejövetele előtt Feketéék elmene-kültek a Dunántúlra. Október elején jöttek be az oroszok Füzesgyarmatra. Hamar átvonultak a helységen, mentek tovább. Karácsonyra már visszatértek Feketéék is, de a házukat, boltjukat teljesen kifosztva találták. Gyániné, az Endre édesanyja mesélte, hogy ő segítette ki őket egy

kis liszttel, más egyébbel, hogy legyen kenyerük az ünnepre. Hamarosan újra berendezkedtek, megnyitották az üzletet is.

Fekete János háza, Füzesgyarmat, Petőfi u. 2. sz

„Az örökbefogadott fiuk, Fekete Péter itt nőtt fel, és alig volt idősebb a férjemenél. Átjártak egymáshoz, mindig együtt játszottak. Peti mindig katona akart lenni, a katonás játékokat szerette. Nagyon kedves barátja volt a férjemenek.

Peti Szegedre nősült. Amikor letartóztatták, már Szegeden lakott. 1955-ben már kiszabadult, mert mi akkor esküdtünk, és Peti is ott volt az esküvőnkön a feleségével, Ágival. Először a felesége nővéreék mentek ki Ausztráliába. Ők hívták maguk után Petiéket is. Mielőtt kimentek, eljöttek Füzesgyarmatra elbúcsúzni a szüleiktől. Akkor átjött Peti, és a férjemet győzködte vagy két óra hosszáig, hogy menjünk ki mi is velük. Anyósom nagyon félt, hogy rábeszéli Endrét, de szerencsére nem sikerült neki. Mi maradtunk. Petiéek Jugoszlávián keresztül hagyták el az országot. Még az anyósáék is kimentek utánuk nemsokára. Peti írta, hogy először pincér volt odakint, majd futballozott is. Később ügyvéd lett. A kisfiát is Péternek hívják.

A 90-es években jöttek először haza. Azóta voltak itthon többször is. Nálunk is jártak. Kb. 10 éve voltak itthon utoljára. Azóta nem tudok róluk többet.”

Beszélt még Margit néni másokról is. Fejér Lászlónak az anyját ismerte. Lánykori nevén Pardi Ilonának hívták, férje vitéz Fejér József jegyző, elég korán elhalt. Itt lakott a helységben a férjének a húga, Nyilasné Fejér Margit is. Ő nagyon szerette az Ilonka fiát, Lászlót, aki az unokaöccse volt. Pardi Imrét is ismerte, de az ő sorsáról nem sokat tudott.

Komsa Erzsébet

sz: Debrecen, 1931. október 9.

a. n.: Kecskeméti Eszter

apja: Komsa János

lakása: Füzesgyarmat, Széchenyi u. 82. szám

Apja csendőr volt, anyja kulák származású, akinek a szülei 50 kat. hold saját földön és mellette sok bérleten gazdálkodtak. Erzsikéék öten voltak testvérek, három lány és két fiú. Született egy harmadik fiú is, de ő kiskorában meghalt.

A János nevű testvérük 1919. március 15-én született Füzesgyarmaton. Kicsi korában súlyos mellhártyagyulladásra esett át. Megjárták vele a debreceni kórházat is, de csak nem bírt erőre kapni. Semmit nem evett meg, akármivel kínálták. Tél volt akkor, és egyszer körtét kért enni az édesanyjától. Ő elment a Blanckenstein kastélyba – ők voltak akkor a községben a legnagyobb birtokosok – azt gondolta, ott talán még télen is kaphat körtét a beteg kisfiának. Nem csak körtét kapott, hanem az egyik grófkisasszony, Ilona, – aki később apáca lett, és Afrikában is járt miszsióban – két öccsével meglátogatta a kis beteget, majd gyenge fenyőhajtásokat hozott a saját parkjukból, abból készítettek főzetet. Abban fürösztötték meg a kis Jancsikát. A kisfiú tüdeje, gyomra kitisztult a főzettől, megjött az étvágya is, és hamarosan meggyógyult.

„A másik történet Emike húgommal kapcsolatos. Egyszer eleredt az orrából a vér. Nem tudtuk elállítani. Elhívta az édesanyám dr. Jánosi Márton orvost. Ő volt az egyik orvos a községben. Jött is azonnal, és este 9 órától hajnalig nálunk volt, és tamponozta az Emike orrát, akkorra sikerült elállítani a vérzést. Eszter nővérem mondta is, hogy jó lesz vigyázni ezzel az orrvérzéssel, mert Attilát, a hunok királyát is orrvérzés ölte meg. – Az ám, ha nem a világszép Ildikó – választotta a doktor úr tréfálkozva.

Nagyon jó orvos volt ez a Jánosi doktor, csak egy kissé szerette a szeszes italt. Mindig volt benne valamennyi, de ez nem akadályozta hivatásának ellátásában.

Járt róla szájról szájra egy anekdota, amely szerint egy alkalommal szüléshez hívták a doktor urat. – Elmegyek – mondta a leendő apának – ha hátul megfogja a grabancom, hogy el ne essek, mert nem bírok a lábamon megállni. Így is történt. A férj tartotta hátulról az orvost, amíg ő leveztette a szülést. Szerencsésen megszületett a kisbaba.

Füzesgyarmat lakossága jobbára református felekezetű. Mi is reformátusok vagyunk. Élnek

itt azonban szép számmal unitáriusok is. Az unitárius vallás elterjedésében nagy szerepe volt Gálffy Kálmán kántortanítónak, amikor a református egyházban szakadás keletkezett egy lelkesválasztás miatt 1902-ben. Ez a tanító alapította a 369. számú Hunor cserkészcsapatot is, amelynek tagja lett a mi testvérünk, Komsa János is. A cserkészélet mély nyomot hagyott a lelkében, egész életre szóló élményt.

Gálffy Kálmánnak és feleségének két lánya született. Ilona, az idősebb, szintén tanító lett. A fiatalabbat Babinak becézték, és Técsi Géza, MÁV-intéző vette feleségül. Nekik is két gyermekük lett, nagyon rendes emberek voltak. Később őt is letartóztatták, a mi Jancsinkkal egyidőben vették el az ávósok.

A mi házunk a vasútállomás közelében volt. Az állomás épületén túl, a temető közelében laktak Barkóczi Károlyék. Barkóczi a mi Jancsinknak nagyon jó pajtása volt. Együtt gyerekeskedtek. Barkóczi Karcsi kistermetű, de nagyon eleven mozgású fiúcska volt. Kiválóan focizott.

Az állomásfőnöknak Varga Bai András volt a neve. Az ő lányát vette feleségül Barkóczi Karcsi leánytestvérének, Erzsébetnek a fia, akit Gyarakinak hívtak. A Barkóczi család baromfikereskedéssel foglalkozott.

A második világháború idején az oroszok bejövetele elől elmenekült a református lelkész, Kiss János. Az ő helyére a háború alatt költözött a községbe Erdélyből Bajor János unitárius lelkész feleségével, Miskolczi Erzsébettel. Bajor János nagyon szépen tudott prédikálni. Sokszor könnyet csalt a hívek szemébe a beszédeivel. A reformátusok is eljártak meghallgatni, mert nekik akkor nem volt lelkészük. Bajor János bibliaórákat is tartott. A bibliaórákra mi, a Komsa lányok is eljártunk, ha tehettük.

Édesapánk még a harmincas években elhagyta a családját. Édesanyánk sok küzdelemmel nevelte az öt gyermekét. János kitanulta a fodrász mesterséget. Később meg is nősült. Egy özvegyasszonyt vett feleségül, akinek volt egy kislánya is. Nekik is született egy közös gyermekük, de ő még kicsi korában meghalt. János üzletet és lakást bérelt az Aggott István apósáék házában. Abban a házban lakott Aggott István is a családjával, ő mészkereskedő volt. Vele nagyon jó barátságban élt János. A fodrászüzletben dolgozott Eszter nővérünk is”.

Ezt az üzletet vezette Komsa János akkor is, amikor 1951-ben letartóztatták. Az üzletből és a lakásból minden fényképet, iratot megsemmisítettek. Erzsikéék otthon összeszedték a fontosabb iratokat, fényképeket, és egy ládában elásták a földbe, nehogy azokat is elvigyék, ha náluk is házkutatást tartanának. Némelyik fénykép ma is őrzi az elásás emlékét. Szerencsére hozzájuk nem mentek, de a fodrászüzletet be kellett zárni, az iparengedélyt is bevonták.

Egyre több adót vetettek ki a föld után, egyre több beszolgáltatást kértek. Erzsike és Emike elkezdtek a polgári iskolát Püspökládayban, de abba kellett hagyniuk. Elmentek dolgozni, nehogy az édesanyjukat elvigyék a börtönbe, ha nem bírja megfizetni az adót és a beadást.

„Osztályidegeneknek nyilvánítottak bennünket, amikor Jánost elvitték. Nem kaptunk munkát sem itt helyben, sem a környéken. Emike nővéremmel Miskolcra mentünk dolgozni. Lilla-füreden termésköveket rakodtunk teherautóra, nagyon nehéz és veszélyes munka volt. Egyszer

a lejtőn megindult a terméskövekkel megrakott teherautó, amelynek fent álltunk a tetején. Én levágódtam róla a földre. Szerencsére az autó megakadt a köveken, de nekem mindkét lábam beszorult az autó kerekei és a kövek közé, alig bírtak kiszabadítani. Hála Istennek, nem tört el semmim! Egy másik testvérpár is dolgozott velünk, őket meg kis híján maga alá temette a lezúduló kazánsalak-hegy.

Békekölcsönt kellett jegyeznünk nekünk is a munkahelyünkön, meg otthon édesanyáknak is. Nagyon nehéz lett az életünk”. Rendszeresen jártak este a rendőrök, és éjjel is gyakran feljlesztették a családot.

Miskolcra hazajöttek, utána a Töviskesi Állami Gazdaságban vállaltak mezőgazdasági munkát. Vékony termetű lányok voltak, nehezen bírták a nehéz fizikai munkát. Egy alkalommal megáztak, akkor Emike tbc-fertőzést kapott. Kigyógyították belőle, aztán elment Budapestre, és kitanulta a fényképészetet. Erzsike pedig Herenden porcelánfestő lett. Ezt a tevékenységet szívesen végezte. Kivételes munkákat bíztak rá, egyedi darabokat készített külföldi megrendelőknek.

Komsa Eszter

sz.: Füzesgyarmat, 1922. december 24.

a. n.: Kecskeméti Eszter

apja: Komsa János csendőr

lakása: Füzesgyarmat, Széchenyi u. 82. szám

„Az édesapánk elhagyta a családját 1934-ben, azután édesanyánk nevelte az öt gyermekét. 12 kat. hold földből éltünk. János testvérem sokat betegeskedett, gyengefajú volt. Kitanulta a fodrász szakmát. Engem elszegődtetett édesanyám gyereklánynak Szász Ferenc orvosékhöz. A négy gyermekükre vigyáztam, mostam rájuk, ettettem őket, játszottam velük, ez volt a feladatom. Keresetem nem volt, mert adósságban dolgoztam, mivel nem volt pénzünk kifizetni az orvosi viziteket, gyógykezelést, és az is segítség számba ment, hogy egy éhes szájjal kevesebb maradt otthon.

1941–42-ben a grófi kastélyban szobalányként szolgáltam másfél évig. Füzesgyarmat területének nagyrésze gróf Blanckenstein Pál birtoka volt. Többezer kat. hold földön gazdálkodtak. Szép, nagy kastélyban laktak. A kastély környékén épültek lakások a személyzet részére is: tisztartóknak, inasoknak, szobalányoknak. A földek majorságokra tagolódtak, sertésstenyésztés volt a fő gazdálkodási ág.

A grófék valahonnan Csehországból származtak, mert az öreg gróf alig tudott valamelyest magyarul. Németül és csehül beszélt. Feleségének a lánykori neve: gróf Eszterházy Mária. Nyolc gyermekük született, név szerint: Ilona, Pál, János, Lajos, Mária (gr. Festetics Kristófné), Erzsébet, György és Miklós. Györgynek két fia is pap lett: György és Miklós. A grófék nagyon rendesen bántak a cselédekkel, elég jól meg is fizették őket. Én is külön szobában laktam náluk.

Az öreg grófot egy Koton Johann nevű, cseh inas szolgálta ki, a felesége is cseh volt, ő szobalánként dolgozott a kastélyban. Ők a kastélyban laktak családotól, egy kislányuk is született, Mazsinka. Az összegyűjtögetett bérükből szép nagy házat vásároltak a faluban a Széchenyi utcában. A lányukat, Mazsinkát (Koton Máriát) Aggott István vette feleségül. Egy kisfiuk született, Istvánka, akit a cseh nagymama csak Pitykának nevezett, mert idős korukban ott laktak együtt a lányáékcal.

János testvérem, amikor megnősült, ebben a házban bérelt lakást és fodrászműhelyt. Engem is odavett a műhelybe maga mellé dolgozni. Ebben a házban nyitotta meg a mészkereskedését Aggott István is.

Komsa műhelye Aggott Istvánék házában Füzesgyarmaton

Az emberek faluhelyen leginkább csak hétvégeken járnak fodrászhoz, ezért a testvéremnek, Jánosnak hét közben elég sok szabad ideje volt. Már gyermekkorában is nagyon érdekelte a rádiózás. Fodrászinas korában már detektoros rádiót épített, azzal szórakoztatta a vendégeket az üzletben. A katonaságnál is a távbeszélőknél szolgált. Később is, szabad idejének nagyrésztét rádiózással töltötte. Rendelkezett egy világvevő rádióval is, azon hallgatták Aggott Istvánnal a „Szabad Európa” – és az „Amerika Hangja” rádiók adásait.

Olyat is kitaláltak, hogy János a másik szobából egy mikrofont csatlakoztatott a műhelyben lévő rádióhoz. Aggott István volt a bemondó, de úgy tűnt az egész, mintha egy külön rádióadóról érkezne a műsor:

- Halló, halló, Füzesgyarmat! Itt a Sárréti Brigádok Rádióban megkezdjük adásunkat. Most a Szívküldi műsora következik.
- Szeretettel küldi a dalt Matyikának Bogárka – és szép énekhangján rázendített:
- Lesz maga juszt is az enyém, csak az enyém (...)

Bogár Imrének hívták abban az időben a hóhért. Mindenki elérte a tréfát, tudták, hogy Matyika – Rákosi Mátyás. Így szórakoztatták a vendégeket nyíratkozás, borotválkozás közben, s jókat mulattak az egészen.

Egyszer Fekete Pétert is „rászedték”. Fekete Péter is a társaságukhoz tartozott, ő vitéz Fekete Jánosnak és feleségének, Homoki Emmának volt a fogadott fia. A Peti édesanyja húga volt Feketének, Debrecenben dolgozott a börtönben. Petit Feketéék nevelték, nagyon szerették, tanították is. Nagyváradon végzett kadétiskolát. Ha hazajött, mindig a fodrászüzletben kötött ki, ott tartózkodott Jánossal és Aggottal. Egyik alkalommal is Jánossal beszélgetett az üzletben, amikor megszólalt a Sárréti Brigádok Rádiója, amelyben egy népi demokrácia-ellenes beszédet mondott el Aggott István, utána pedig bemondta:

- Most magyar nóták következnek! – és énekelni kezdett.

Ez még 1949-ben történt. Fekete Péterrel elhitették, hogy rádió adó-vevő készülékük van, és ezt Peti be is vette. Ennek aztán híre ment a faluban is. Talán ez a játék juttatta börtönbe szegény testvérünket, Jánost, vagy legalább is oka lehetett.

Fekete Péter, amikor hazajött a II. világháborúból, hozott haza magával fegyvereket, kézi-gránátokat. Ezeket elásta a nevelőapja udvarában, annak tudta nélkül. Később Szegedre került dolgozni, ott meg is nősült. Született egy kisfiuk, a kis Peti.

Egy későbbi időpontban, amikor nevelőszüleit látogatta Füzesgyarmaton, megkérte barátait, Komsa Jánost, a mi testvérünket, és Barkóczi Károlyt, hogy segítsenek neki elhozni a fegyvereket nevelőapjától, nehogy annak baja legyen belőle, ha ott megtalálná azokat a hatóság. El is hozták titokban, Jánosnak is adott egy pisztolyt, a többi fegyvert Barkóczi rejtette el. János átadta nekem a kapott pisztolyt, hogy dobjam bele egy ásott kútba. Én ezt a fegyvert a Kovács-kertben beledobtam egy ásott kútba. A nyomozás során ott meg is találták az ávosok”.

Komsa János és barátai Pardi Imrével is barátkoztak. Édesanyjuk ezt nem helyezte, mert Pardit nem tartotta felelősségteljes egyénnek. Kérte a fiát, hogy kerülje Pardi társaságát. Pardi Imre zömök termetű, középmagas, barna ember volt, de Eszter közelebről nem ismerte. Mindig ott látta az Aggott István mészkereskedésében. Ott csinálta a szervezkedést. Gondolta is, hogy de jó ennek az embernek, hogy mindig ráér beszélgetni.

Volt Pardi Imrének egy unokaöccse is, Fejér László. Ő Budapesten végezte el a katonai akadémiát. Miután hazatért a háborúból, itthon eléggé munkátlan életet élt, sok szabadidővel rendelkezett. Az édesanyja, Pardi Ilona, özv. Fejér Józsefné, egy trafikban árult. A trafik eltartotta mindkettőjüket. Az idős Pardi Imre házában laktak a nagymamával együtt. Ez egy szép nagy ház a Széchenyi u. 12. szám alatt. Ebben a házban volt a trafik is.

Az oroszok 1944. október elején foglalták el Füzesgyarmatot. Sokan elmenekültek előlük. Blanckenstein grófék is elmentek Budapestre, nem is tértek vissza onnan többé. A kastélyt az oroszok felgyújtották. Két hétig égett a sok könyv a könyvtárban. Később Lajos grófot és a feleségét agyonlőtték az orosz katonák Budapesten a saját lakásuk kapujában. Őt gyermek maradt utánuk árván. A nevelőnőjük maradt velük, amíg nem rendeződött a sorsuk. Komsa Eszter többször vitt fel nekik élelmiszert Füzesgyarmatról, mert sajnálta az árván maradt gyermekeket. A mai napig is tartja a kapcsolatot a család egyes tagjaival.

1945 után a fiatal Pál gróf hazatért. A kastély körül a szolgálati cselédlakások nem égtek le, azok egyikében lakott a gróf. A földjeiket elvették, ezért bérelt földön rizstelepet létesített. Később onnan is elüldözték. Budapestre költözött egy rokonához, ott vállalt gépkocsivezetői állást. Budapestről kitelepítették Tiszasülyre. Ott napszámosmunkából élt, kapálni járt. Onnan vitték el az ávosok, letartóztatták, elítélték, bebörtönözték. 1956-ban megnyíltak a börtönök, akkor Ausztriába szökött, Salzburgban telepedett le. Később meg is nősült.

Komsa Jánost 1951. szeptember 30-án tartóztatták le este, amikor ment hazafelé a moziból. Akkor is beteg volt, de lábon hordta ki a tüdőgyulladást, mert nem akarta, hogy elszokjanak tőle a kuncsaftok, azért nem ment betegszabadságra.

„Engem is elvittek Békéscsabára – emlékezik vissza Eszter –, két napig ott tartottak, de nem kérdeztek tőlem semmit, nem is bántottak. Kértem, hogy adjanak valami munkát, mert nem bírok tétlenül lenni. Mondták, hogy takarítsam ki a fogdát és az előteret. Ezt megcsináltam, aztán hazaengedtek. Két évig utána még rendőri felügyelet alatt álltam”.

Határozat

Komsa Eszter ref. könyve

Komsa Jánost úgy kínozták, hogy minden feltett kérdéskor lábélén rúgták. Úgy összerugdosták a lábát, hogy idősebb korában két mankóval jött haza Oroszlányból. Csak úgy tudott járni. Az ítélet kihirdetése után Márianosztrára vitték őket. Addig nem tudott róla semmit a családja. Márianosztrán már meglátogathatták. Kétszer volt nála az édesanyja az Eszter húgával. Egy másik alkalommal egyedül ment hozzá Eszter. Egy rabtársa, Mészáros Ferenc – aki a régi rendszerben redőrként szolgált, most azonban szabó volt a foglalkozása, és Szeghalmon lakott a Berettyó hídja mellett egy kis házban –, figyelmeztette, hogy a testvérét magánzárkába csukták egy hétre, mert egy rabtársának megjavította az óráját. A magánzárka olyan szűk hely volt, hogy abban csak állni tudott a rab, nem lehetett benne leülni – egy hétig.

Levelezőlapon lehetett neki írni. Egyszer írták neki, hogy az édesanyjuk beteg, de azt a cenzúrán lehúzgálták. Csak általános dolgokról lehetett írni neki. Máig megőrizték ezt a levelezőlapot – íme:

Itthon nagyon nehézre fordult az életük. A húgai elmentek Miskolc mellé munkára, Eszter maradt az édesanyjával, aki betegeskedett, nagyon megviselte a János sorsa. A fodrászüzletet bezáratták, az iparendélyt bevonták. Eszter hat hold földet művelt meg egyedül, de mellé még kertek művelését is felvállalta. Végül kórházban kötött ki, annyit dolgozott.

Az ő felgyógyulása után az édesanyját kellett volna kórházba vinni, de a rendőrségen azt mondták neki, adjon be kérvényt a tanácshoz, hogy az anyját kórházba vihesse Szeghalomra. Ő írt is egy kérvényt, de nem a tanácshoz címezte, hanem Rákosi Mátyásnak. Azt kérelmezte, hogy engedjék haza a testvérét a börtönből csak egyetlen napra, hogy az édesanyjuk halála előtt még láthassa a fiát. Ő akár tíz évet is dolgozik ezért az egy napért ingyen. Jött is a kérvényre válasz. Azt írták: a kérése nem teljesíthető.

Az édesanyjuk meghalt, mielőtt a fiát hazaengedték volna. Komsa Jánost Márianosztráról Oroszlányba helyezték át a bányához. Ott villanyszerelőként dolgozott. Ki is tanulta a villanyszerelő szakmát.

Komsa János háza Damjanich u. 7. sz.

1956 tavaszán, nagypénteken érkezett haza a börtönből, illetve Oroszlányból. Egy és fél évet elengedtek a büntetéséből. Először Debrecenbe ment, mert a felesége a kislányával visszaköltözött a szüleihez, amíg ő odavolt. Nem sok idő elteltével a kis család Füzesgyarmatról visszaköltözött Oroszlányba a bányához, és ott dolgozott János tovább, már mint szabad ember,

villanszerelőként egészen a nyugdíjazásáig. Közben még ott meghalt a felesége. Két mankóval, egyedül, betegen tért haza ismét Füzesgyarmatra. Az otthoni gyógyvízben kikúrálta a lábait, teljesen rendbejött az egészsége. Újra megnősült. Hazaköltöztek a régi szülői házba, a Damjanich u. 7. szám alá. Annak az utcának a sarkán volt régen a Károlyi Lajos háza, abban a házban volt a Dányi László kocsmája, de volt a házban suszteráj, sőt asztalosműhely is. Károlyi Lajos jó gazdaember volt a községben.

Komsa János hazatelepülése után megkereste a régi, 369. számú Hunor cserkészcsapat tagjait, és szervezett egy találkozót a régi társakkal. Saját nevelésű híóját vágatta le a vacsorára. Segített újra megszervezni a cserkészcsapatot. Saját pénzén inget, nyakkendőt varratott nekik.

Komsa János, az öreg cserkész

Nemsokára a második feleségét is eltemette. Ő 1989-ben halt meg. Füzesgyarmaton a Nyugati temetőben van eltemetve.

Még elmondott Komsa Eszter a régi ismerősökről néhány dolgot.

Dr. Szász Ferenc orvos tagja volt a nyilaspártnak. Az oroszok bejövetele előtt kimenekült Erdélybe, de egy idő eltelte után visszatoloncolták Magyarországra. Szerencséje volt, hogy itthon addig már lezajlott a „felszabadítás”. Tovább praktizált, azonban ő is rászokott az italra. Egyik alkalommal részegen feküdt az árokban, amikor odament hozzá egy „elvtárs”, hogy felsegítse. Szász doktor felismerte, és azt mondta neki: „Elmenj innen, mert inkább megdöglök itt az árokban, de ne merj hozzám nyúlni!” Nagy ellensége volt a rendszernek továbbra is.

Kun Lajos rendőri felügyelet alatt volt, nem hagyhatta el a lakását engedély nélkül. Rendszeresen eljárt a kocsmába, ott Jánosi doktorral iszogattak. A rendőrök gyakran ellenőrizték, hogy otthon van-e, de ezt Kun Lajos már a kocsmából látta, hogy elindultak a háza felé, mire odaértek, ő addig a kertek alatt régen otthon volt. Nem sikerült őt a rendőröknek soha nyakon csípnüük. Kun Lajos apja, Kun Albert régebben közjegyzője volt a községnek. Nagy házat építtetett a főut-

cán. Most ebben a házban helyezték el a szociális intézmények központját. Ott osztják az ebédet, ott van a bölcsőde is. Kunék később, az üldözések elől, a Dunántúlra költöztek. Az a hír járta Kun Albertről, hogy kint lovagolt a földeken a határban, amikor az oroszok, állítólag véletlenül, lelőtték, meghalt.

Aggott Istvánt nem tartóztatták le a „Sárréti Sasok”-kal, de egy idő után ők is elköltöztek Budapestre. Ott a metróépítkezéssel dolgozott.

1956-ban megnyíltak a börtönök. Técsi Géza akkor jött haza, és feleségével, két gyermekével Amerikába távoztak. Ott éltek ismerőseik vagy rokonaik.

Fekete Péter Ausztráliában kötött ki. Most is ott él. Kint még egy kisfiuk született. Vele van a családja is.

Fejér László Kanadában talált menedéket.

Barkóczi Károlyt úgy agyonkínózták a börtönben, hogy a gyomra is kiszakadt. Amikor kihelyezték őket a bányába munkára, megszökött. Azt beszélték később, hogy a füzesgyarmati temetőben egy kriptában lakott, mivel az anyja háza a temető mellett volt. Valószínű, hogy az édesanyja bújtatta. Az is lehet, hogy a házuk alatt ástak neki egy üreget. 1956 után jött elő valahonnan, akkor találkozott vele Komsa Eszter. Nagyon rosszul nézett ki. Öt percig beszéltek:

- Hogy van? – szólította meg Eszter.

- Na, láthatod! – válaszolta, pedig azelőtt sosem tegeződtek. Nagyon sápadt volt,

valami készüléket használt, hörgögtve vette a levegőt. Olyan ember volt, aki nem tűrte a verést, azért verték ronccsá.

Amikor megszökött, keresték Füzesgyarmaton is, de akkor a külföldi rádióban elhangzott egy üzenet, amely így hangzott: „Kócos szerencsésen megérkezett. Mindenkit üdvözlöl”. Barkóczi Károly testvére, Erzsike elhíresztelte, hogy azt az üzenetet az ő testvére nekik küldte Jugoszláviából. Azután nem keresték többet Füzesgyarmaton, azért tudott évekig elrejtőzve élni. 1956 után Belgiumban vagy Hollandiában telepedett le.

„Már csak mi ketten maradtunk Erzsike húgossal. A másik fivérünk és Emike húgunk is örökre itthagytak bennünket. A másik fivérünknek három lánya él. Az egyikkel tartjuk a kapcsolatot. Ő szokott ránk néha ajtót nyitni.”

Gábor Sándor

sz.: Füzesgyarmat, 1922. április 7.

a. n.: Csák Rebeka

lakása: Füzesgyarmat, Bethlen u. 3. sz.

1951-ben, amikor a „Sárréti Sasok” nevű szervezkedés tagjait lefogták, annak híre ment az egész községben. Gábor Sándor is hallotta. Hét embert vittek el akkor Füzesgyarmatról. Azt be-

szélték az emberek, hogy lázításért vitték el őket.

Hallották, hogy többet elítéltek: Komsa Jánost, Barkóczi Károlyt, Pál grófot, főleg ezekre emlékszik.

Később beszélték, hogy Barkóczi Károly megszökött. Körözést adtak ki ellene. Állítólag a temetőben bújt meg egy kriptában, mivel a házuk a temető mellett állt. A ház megvan még most is. Az anyja hordta neki éjjel az élelmet, meg Károly is kijött, amikor „tisztá volt a levegő”. Az ismerősei is figyelmeztették. Üzentek neki a testvérével, Erzsébettel, meg annak a férjével, Kis Istvánna, aki szintén fodrász volt. Így tartották vele a kapcsolatot. Elhangzott egy rádióüzenet, amely szerint „Kócos megszökött a börtönből, szerencsésen megérkezett Jugoszláviába”. A testvére elhíresztelte, hogy az üzenetet nekik küldte Károly. Ezzel eloszlatta a hatóság gyanúját, aztán nem keresték.

Barkóczi Károly háza – Füzesgyarmat, Széchenyi u.70. sz.

„1956 után, már nem emlékszem pontosan mikor, innen Füzesgyarmatról együtt utaztam vele Budapestig vonattal. Akkor már jól nézett ki. Középkorú, átlagos testalkatú, 160 – 170 cm magas, barna ember volt. Budapestig együtt mentünk, általános dolgokról beszélgettünk, mert én politikával sohasem foglalkoztam. Semmilyen pártnak nem voltam soha tagja. Akkor mondta még azt is, hogy ő nem marad soká Budapesten, megyen tovább külföldre, nem marad az országban.

Komsa Jánost is ismertem, ő magas, vékony, szőke ember volt. Fodrászüzletet vezetett. A ka-

tolikus egyház tulajdonát képező házban volt az Aggott Károly hentesüzlete. Mellette volt Komsa János forásműhelye, azután következett Aggott István mészkereskedése, de ezek már az Aggott István apósáék házában működtek. Aggott Istvánék és Kis Istvánék, aki a Barkóczi Károly sógora volt, később elköltöztek a községből.”

Gáspár Sándornak hentes volt a mestersége. Ismerte Fekete Jánost is, aki szintén hentes volt. Az ő fogadott fiát, Fekete Pétert is elvitték akkor ebben az ügyben.

Pardi Imrét csak hírből ismerte, nem emlékszik, hogy valamikor is találkozott volna vele. A testvérét, Fejér Józsefnét látásból ismerte csupán.

Gáspár Sándor azután is folytatta a mesterségét. Heten voltak hentes kisiparosok a faluban, mivel a község határában sok legelő található, azokon sok állatot neveltek.

Gáspár Sándorral Hegyesi János parasztköltő házában beszélgettünk. A ház falán emléktábla áll a következő felirattal:

ITT ÉLT
HEGYESI JÁNOS
KÖLTŐ
1899 – 1992

Az emléktáblát elhelyezték születésének 100-dik évfordulóján Füzesgyarmat polgárai.

Hegyesi János háza, Füzesgyarmat, Széchenyi u. 71. szám.

Hegedűs János

sz.: Füzesgyarmat, 1935. október 18.

a. n.: Kovács Ilona

lakása: Füzesgyarmat, Széchenyi u. 10. szám

Édesapját is Hegedűs Jánosnak hívták. 1930-ban került Füzesgyarmatra kántortanítónak. Jó kapcsolatban állt Buri János róm. kat. plébánossal, és Blanckenstein grófékkal is.

Buri János Józsan született, 7 gyermekes családban nevelkedett. Mélyen hívő, kemény jellemű, kemény akaratú ember volt, aki az üldözések ellenére is kitartott a papi szolgálatban. Jó kapcsolatot tartott fenn a Blanckenstein grófi családdal. Ő ott házi lelkész is volt. A róm. katolikus kápolna szemben áll a volt kastéllyal, és a kápolna altemplomában van a grófi család kriptája.

A grófi család az oroszok elől elmenekült. Az oroszok felgyújtották a kastélyt, amelynek a pincéjében bennégett hat menekülő magyar katona. A kastélyt a nép széthordta. Később Pál gróf hazatért. Az egyik cseléd lakásban lakott, és gazdálkodott. Rizstelepet létesített a Hosszú nevű határrészen. Szikes, rossz talajon jó minőségű rizst termelt.

Pál gróf Buri János lelkéssel később is találkozott, amikor már Budapesten lakott, de időnként hazalátogatott Füzesgyarmatra.

Hegedűs János tanítót kinevezték levanteoktatónak. Sok éven keresztül ő végezte ezt a munkát. Ő volt a főoktató, Akasztópusztára is kijárt lórévasúttal. Tartalékos tiszt volt, ezért többször is behívták katonai szolgálatra. A háború után internálták Hosszú határészre. Később el is ítélték, két és fél évet ült a szegedi Csillagbörtönben. Kiszabadulása után még tanított itt Füzesgyarmaton 1948-ig. Az iskolák államosítása után aláírást gyűjtöttek Mindszenty József hercegprímás elítélésére. Az iskola igazgatója könyörgött neki, hogy ő is írja alá a saját érdekében. Ő azonban nem volt hajlandó, ennek következtében hamarosan el is bocsátották.

Elment Budapestre, és a Betonútépítő Vállalatnál helyezkedett el. Később gépkezelő, majd lakatos lett ugyanott. Munkásszálláson lakott, havonta egyszer járt haza.

Közben a családja szétesett, mert a felesége meghalt, a gyermekeit a rokonok vették magukhoz. János fia Szegedre került, ott járt közgazdasági technikumba. Ezt az iskolát elvégezte, azután két évre behívták katonának. A katonaság után ő is Budapesten keresett munkát. Egy évig ott dolgozott, de aztán hazajött, és a gépállomáson helyezkedett el

1956 után az édesapját rehabilitálták. Nem vett részt az eseményekben. A forradalom leverése után is ott maradt Budapesten a Betonútépítő Vállalatnál. Onnan ment nyugdíjba.

Füzesgyarmaton először több kisebb termelőszövetkezeti csoport alakult. Ezek közül jelentősebbek voltak: a Vörös Csillag, Győzelem, Aranykalász. A Vörös Csillagban inkább a szegényebbek tömörültek, az Aranykalászban a gazdák. A két tsz rivalizált is egymással. A fiatal Hegedűs János az Aranykalász Tsz-ben üzemgazdász volt 1975-ig, amíg egyesültek a kisebb termelőszövetkezetek Vörös Csillag néven. Itt azután könyvelőként dolgozott tovább. Miután visszatért a

faluba, az apai házban lakott a Széchenyi u. 10. szám alatt. Később megnősült, felesége óvónő lett, és két kislányuk született. A régi ház elé, amely a porta belső felén állt, egy szép új házat emeltek. Most ebben laknak. Az öreg házat elbontották.

Mellettük állt Pardi Imre háza, amelyben tímárműhely is volt, mert az öreg Pardi Imre tímárkodással foglalkozott. Több segédet foglalkoztatott. Három gyermeke közül Ilonka lakott az apai házban az édesanyjával és a fiával, Lacival, miután az öreg Pardi Imre meghalt. Ilonka közepes termetű, molett, kontyos asszony volt, kedves, közvetlen modorú, beszédes. A házban volt a trafik is, amelynek az ajtaja, a kirakata az utcára nyílt. Ott árult Ilonka, Fejér Józsefné vagy a fia, László. Fejér László középtermetű, vékony testalkatú, beszédes, szinpatikus fiatalember, aki kadétiskolát végzett, és volt benne egy kis rátartóság.

A házat 1947-ben államosították, de a nagymamának és a családjának meghagytak egy szobát és egy konyhát, valamint a trfikot is, amely a lányáé volt. Az egyik fiuk ügyvéd lett, és elkerült otthonról. A másik fiuk, Imre keveset tartózkodott a háznál. Csak látogatóba ment el hozzájuk időnként. Mára a házat eladták, az új tulajdonosok átépítették.

Az unitárius templommal szemben állt a paplak és az iskola. Bajor Jánosnak hívták a lelkészt. Igen közvetlen ember volt, nagyon szerette a fiatalokat. Az iskolához jártak a kamaszkorú fiúk pingpongozni. Egyre többen lettek. A tanultabb fiatalok jártak itt össze, délutántól estig barátkoztak, beszélgettek.

Bajor Jánost 1956 után Debrecenbe helyezték püspökönek. Még sokáig visszajárt Füzesgyarmatra keresztelni, temetni, nagyon népszerű ember volt. Okos is. Politikailag sem tudták megtagadni. Barkóczi Károly megszökött a rabságból. Évekig bujkált a faluban és a temetőben. Nagyon rafinált, vakmerő kis ember volt. Csontos Józsiával futballoztak együtt. Ő talán többet is tudna róla mondani.

Tóth Imréné

sz.: Kende Etelka, Bucsá, 1931. december 31.

lakása: Füzesgyarmat, Lehel u. 10.

Etelkák heten voltak testvérek, de a szüleik korán elhaltak. A legidősebb nővére már férjnél volt, ezért ő nevelte fel a kisebb testvéreit. Etelkát Fejér Józsefné Pardi Ilona vette magához 1945-ben, és családtagként nevelték fel. Ő 13 éves volt akkor.

Fejér Józsefné az édesapjától örökölt házban, a Széchenyi utca 12. szám alatt lakott, özvegy édesanyjával, id. Pardi Imrénével és fiával, Fejér Lászlóval. Fejér Józsefné is özvegy volt már akkor. Az apja házában lévő trafikot ő örökölte. Ebből a trafikból tartották fenn magukat. Az édesapja már nem élt, amikor Etelka hozzájuk került. A fia, László Budapesten végezte el a katonai akadémiát. Hivatásos katonatiszt lett belőle. 1945-ben tért haza, amikor vége lett a második

világháborúnak. Itthon az édesanyjának segített a trafikban, meg kijárt Kertész-szigetbe. Ott volt földjük bérbe adva. Oda járogatott ki a bérlőhöz segíteni a kertben, meg itthon is volt kert a ház körül, azt is maguk gondozták.

Pardi Ilonáék hárman voltak testvérek. Rajta kívül még volt Károly és Imre. A fiúkat kitáncolták a szülei, azért Ilonka örökölte a házat. A ház nincs már meg a régi állapotában, az új tulajdonos az utcafronton teljesen átépíttette. Az udvarban a belső épületek még a régiak. Hegedűsék voltak a szomszédok. Hegedűs János levanteoktató tanító volt. Ők a régi házban laktak, ami a porta alján állt. Ezt a mostani házat az utcafrontra már a fia, János építtette. Akkor még ezt a portát kertnek használták.

Pardi Károly ügyvédnek tanult. Elköltözött Füzesgyarmatról, nem is jártak össze a családdal. Kende Etelka csak fényképről ismerte őket: a feleségét, Jolán nénit és a két gyermekét, Babust és Miklóst. Pardi Károly elég korán meghalt, nem tudja, a gyermekei élnek-e még, és hogy hol.

Pardi Imre orvosnak tanult, de nem végezte el az egyetemet. Füzesgyarmaton a Peres tanyán éltek a feleségével, Markovits Natáliával, akít a családban Nati néninek szólítottak. Nati néninek volt két fia is, de azok ritkán voltak itthon. Etelka csak a Pali nevűt ismerte. Nati néni ritkán jött be a tanyáról hozzájuk. Ott jószágtartással foglalkoztak, és gyümölcsös is volt a tanya körül. Imre bácsi gyakran bejött a faluba a piacra, és ilyenkor belátogatott a testvéreikhez és az édesanyjához.

„Imre bácsi is nagyon jó ember volt. Külsőleg: kis, alacsony, széles vállú, kék szemű, ősz hajú, zömök termetű. Lacival többször kilátogattunk hozzájuk a tanyára. Egyszer libát tépni is segítettünk nekik. Biciklivel vitt ki engem Laci.

1951-ben először Imre bácsit vitték el, azután hajnali három órákor Lacit. Ketten jöttek érte, fegyvert kerestek. Még a tűzoltóságot is kihívták, kiszivattyúzták a kutat, de én nem láttam, hogy találtak volna benne valamit. Bennünket Ilonka nénivel odaültettek egy-egy székre a kút mellé, és néznünk kellett, hogy mit csinálnak. Ilonka néni mondta is, hogy biztos Imre bácsi csinált valamit, azért vitték el őket. Lacit bilincsbe verve vitték el. Egy fél évig az anyja nem tudott róla semmit, azt sem, hogy él-e vagy hal. Aztán őt is, Imre bácsit is Márianosztrára vitték. Onnan Lacit lehozták Budapestre a Kozma utcai börtönbe. Ott már meg is látogattuk. Nagyon lesóványodott, rosszul nézett ki. Nagyon megkínózták. Laci középmagas, kék szemű, gesztenyebarna hajú, szép kis fiatalember volt.

1956-ban mindketten kiszabadultak. Lacit vissza akarták vinni, de kiszökött Kanadába. Pardi Imre bácsit már 1957-ben nem vitték vissza a börtönbe. Kint lakott a tanyáján, a felesége már nem élt. A nevelt fiai Hajdúszoboszlóra költöztek. Imre bácsit a tanács közmunkára kötelezte, de amikor előregedett, Hajdúszoboszlóra került egy szociális otthonba. Később a húga is ott vett házat, és odaköltözött, akkor még Imre bácsi is élt, de nemsokára meghalt. Hajdúszoboszlón temették el.

1954-ben „kipucolták” Ilonka nénit és az édesanyját az apai házból. Én is velük voltam még akkor. Mindenét elvették, a bútort, az ágyneműt, mindent. Csak a nagymama öreg bútort hagyták.

ták meg, azt vihettük magunkkal. Tudom is, hogy kikhez került a sok szép bútor. Először Sári István édesanyjáiékhöz mentünk lakni, ott kaptunk helyet. Később azoktól is elvették a házukat, most cukrászda van benne a Petőfi téren. Akkor az Ilonka néni sógornőjéhez, Nyilas Józsefné Fejér Margithoz költöztünk. Ott laktunk 1960-ig.

Fejér József háza, Füzesgyarmat, Petőfi u. 3. sz.

Én akkor már dolgoztam, a gyógyszerertárban takarítottam. Közben 1960-ban férjhez mentem. A férjem a MÁV-nál volt vonalbejáró. Egy kisfiunk született, Imre. Ő most is velem él. Először albérletben laktam a férjemmel, később építettünk házat itt a Lehel utcában. Azután, hogy a gyógyszerészek nyugdíjba mentek, átmentem dolgozni a szociális otthonba. Egészen 1987-ig, nyugdíjazásomig, ott dolgoztam. Az én férjhezmenetelem után Ilonka néni is elköltözött Hajdúszoboszlóra, mert az édesanyja már addigra meghalt. A fia küldött neki pénzt Kanadából a házvételre.

Laci Kanadában, Torontóban telepedett le. Eleinte építkezésen dolgozott, tapasztott, mindenféle munkát végzett. Később házakat vettek, kijavították, eladták, abból gyűjtögette a pénzt. Magának is vett házat. Az édesanyjának is ő küldte a házra valót Hajdúszoboszlóra. Ilonka néni egy albérlőt engedett a házába, hogy ne legyen egyedül. Szaniszlai Irma, műszaki rajzoló lett az albérlője. Laci levelezés útján ismerkedett meg vele. Kb. 48 éves volt már, amikor hazalátogatott,

és feleségül vette. Kivitte magával Kanadába, ahol született egy kislányuk, Eszterke. Laci ott kint sokat betegeskedett, mert az ávón nagyon összeverték. A felesége tanítónő lett Kanadában.

Ilonka nénit 80 éves korában kivitték magukhoz. A menyje jött érte. Még ott élt öt évig, ott van eltemetve Torontóban. Az anyja halála után négy év múlva Laci is meghalt.

Küldtek képet magukról többször is, levelet is írtak többször.

Fejér Lászlóné, Tóth Imréné előtte a kislfia, Fejér Józsefné sz.Pardi Ilona

Fejér László és kislánya – Eszter

*Emlékül a Jóth Galádnak,
Laci és Eszterke*

Toronto, 1978.

Fejér László és kislánya – levelezőlap

Fejér László a koporsóban, mellette áll a lánya és a neje

Laci 1988-ban küldött nekem pénzt, hogy váltsam meg nekik újra a családi sírjukat. A pénz több volt, mint a sír megváltási ára. A maradék pénzt nekem adta. Akkor vettük a házunkat itt a Lehel utcában, abból a pénzből pucoltattuk be. A Keleti temetőben van a Pardi nagymama elte-

metve. Megengedték, hogy abba a sírba temetkezzünk. Az uram, Tóth Imre 1995-ben halt meg. Őt is oda temettették.

Tóth Imréné sz. Kende Etelka a házuk előtt – Füzesgyarmat, Lehel u. 10.

Ezek olyan jó emberek voltak, a légynek sem ártottak soha. Nekem Ilonka néni anyám helyett anyám volt. Engem soha egy rossz szóval meg nem bántottak.

Nagyon sajnálom őket, mert énhozzám mindig nagyon jók voltak. Nekik köszönhetek mindent, amim van”.

Péli Sándorné

sz.: Hradeczki Ilona, Füzesgyarmat, 1928. február 27.

a. n.: Berg Ilona

lakik: Füzesgyarmat, Zöldfa u. 3. szám

A gróf Blanckenstein család Cseh–Morvaországból került Magyarországra. Péliné Ilona pontosan nem tudja az évszámot, de úgy az 1800-as évek eljén.

Cseh–Morvaországban az 1800-as évek vége felé hat évig kellett szolgálni a katonaság-

nál, ezért akkor sokan áttelepültek Magyarországra. Így került ide a Péliné Ilona dédapja is, Hradeczki Ferenc. Ő már a Blanckensteinék birtokán telepedett le, végig az ő szolgálatukban töltötte az életét. Körösladányból nősült, a feleségét Müller Franciskának hívták, és a szolgálati lakások egyikében kaptak helyet. A nagyapja, apja úgyszintén a Blanckenstein család szolgálatában állt. A nagyapja szatler volt, az apja már gépészkedett a birtokon.

A birtok uradalmi házát az 1900-as évek elején építették át kastéllyá. A kastélyhoz tartozott a hatalmas park, a körülötte lévő erdő, erdészház, cselédlakások, lovarda, sörház. A birtokot a fiatal Pál gróf irányította, aki Ausztriában mezőgazdásznak tanult. Természetesen sok gazdatisztet is alkalmaztak.

A kápolnát a kastéllyal szemben Blanckenstein Vilma építtette, aki Vécsey Ede felesége volt, annak a Vécsey Edének, akinek a bátyja, Vécsey Károly tábornok, a 13 aradi vértanú egyike. Vécsey Ede hamar elhalálozott, maradt egy lányuk, aki Ausztriában élt. Az anyja a rájuk eső birtokrészt nem a lányára hagyta, hanem visszaszármaztatta a Blanckenstein családra, de kikötötte, hogy a lánya évenkénti járadékot kapjon. A kápolna attemplomában van a Blanckenstein család kriptája. A kriptá kulcsát még most is Péliné Hradeczki Ilona őrzi. A kriptában nyugszanak többek között: Vécsey Edéné, született Blanckenstein Vilma, id. Blanckenstein Pál és felesége, gróf Eszterházy Mária.

Emléktáblák a kápolna oldalán

Gróf Blanckenstein Pálnak és gróf Eszterházy Máriának nyolc gyermekük született.

Pál – mezőgazdász, repülőtiszt

János – zenetanár

Lajos – feleségével együtt agyonlőtték az oroszok

Ilona – ferencrendi apáca

Mária (Mimi grófnő) – férjhez ment gróf Festetics Kristófhoz

Erzsébet – festegetett, idősebb korában férjhez ment, Budapesten lakott

György – fiai: Miklós, György (róm. kat. papok), Imre Münchenben él

Miklós – repülőtiszt lett, a II. világháború alatt az orosz fronton lelőtték

Ilona ferencrendi apáca lett, misszióban is járt Afrikában. Egy alkalommal hazajött meglátogatni a családját, de amikor ment vissza, vakbélgyulladásban meghalt Ausztriában. Az ő jussát a ferencrendi apácákra hagyták. Idetelepítették őket a faluba, akik a katolikus fiatalsággal foglalkoztak. Katolikus leánykört vezettek. Odajárt hozzájuk az egész falu leányifjusága, nemcsak a katolikusok, de a más vallásúak is. A háború után megkapták a volt gazdatiszti lakást, abban óvodát létesítettek. Az államosítás után elűzték őket a községből.

Lajosnak egy horvát származású felesége volt. Budapesten laktak a Gellért hegyen. Öt gyer-

mekük közül kettő fiú és három lány. A háború idején részeg orosz katonák mentek hozzájuk „zabrálni”. Mivel a Lajos gróf felesége horvát volt, értett egy kicsit oroszul. Vitatkozni kezdett egy orosz tiszttel, aki legéppisztolyozta a szülőket. Az öt árvát később angol katonatisztek fogadták örökbe.

Pál gróf mezőgazdásznak tanult, de nagyon szeretett repülőgépet vezetni. Nem politizált. Pardi Imre húzta bele ebbe az ügybe. Kiszabadulása után Ausztriában, Salzburgban telepedett le. Megnősült, ott is halt meg.

Péliné Ilona Pardi Imrét csak látásból ismerte, úgy tudja, hogy a nővérénél is lakott, az apai házban. Kissé öntelt, nagyképű ember volt. Politikai ellenállási mozgalmat szervezett.

„Mindannyian tudtuk a faluban, hogy Pardi Imre szervezte ezt az ellenállást”.

Csiki József

sz.: Nagyrábé, 1927. június 29.

a. n.: Szabó Mária

lakása: Füzesgyarmat, Attila u. 11. szám

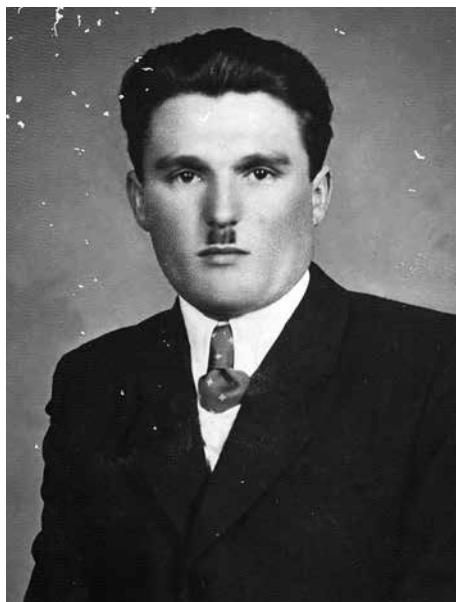
Édesapját is Józsefnek hívták, volt egy lánytestvére is. A családja 1930-ban költözött Füzesgyarmatra. Farkas tábornok birtokára szegődött el az apja cselédnek. Macskásnak hívták azt a határrészt, Imre-majorban laktak. A tábornok nagyon kiszámíthatatlan ember volt, egyszer még a feleségét is elkártyázta, ezért innen továbbmentek.

1932-ben átköltöztek Blanckenstein Pál gróf közeli birtokára. A több ezer holdas gazdaság majorközpontokra tagolódott. Főleg sertésenyésztéssel foglalkoztak. A központok nevei: Nagy-hagymás, Kishagymás stb. János-majorban voltak az anyakocák, Lajos-majorban a süldők, Pál-majorban a hizlalda. Budapestre szállították az állatokat értékesíteni. A takarmányt a birtokon termelték meg. Otthon csak saját használatra vágtak, nem csak amit a kastély lakói elfogyasztottak, hanem pl. az aratóknak is mértek szalonnát aratás előtt, páronként négy kg-ot.

Csiki Józsefék a János-majorban laktak. Az édesapja az anyakocák gondozásával volt megbízva. Neki az évi bére: 16 q búza, 16 q árpa, 1 tehéntartás, anyakocátartás, a szaporulat éves koráig a gróf takarmányán nevelődött. A cselédek disznóit egy kondás mindennap kihajtotta az erdőre vagy a legelőre. Minden cselédnek volt külön lakása. Egy cselédházban két család lakott. A konyhát közösen használták, de külön szobája és külön kamrája volt mindegyiknek. Két disznóól, baromfiól tartozott a lakásokhoz. Tarthattak jószágot: tehenet, disznót, baromfit. Erre kaptak a grófétól takarmányt. Tűzrevalót is adtak nekik. A kemencébe fűtőszalmát, a konyhába a főzéshez 25-30 kéve botfát osztottak tűzrevalónak. „Én 17 éves koromban lettem először részes-arató. Öt hétig kaszáltunk, öt hétig csépeeltünk. A cséplés akkor szekérről folyt, nem asztagból, mint később. Én a tarlón adtam fel a kévét a szekérre. A szekeret ökrök, lovak húzták. Tíz hét alatt 30 q

gabonát kerestem. Akkor már a fiatal Pál gróf gazdálkodott. Később is vállaltunk a testvéremmel mindenféle mezőgazdasági munkát napszámba.

A családunk tíz év alatt annyira ment, hogy édesapám Kertész-szigetben vett 3 kat. hold földet és egy kis házat Füzesgyarmaton. Ezután már itt bent laktunk a faluban, de továbbra is kijártunk a grófi birtokra napszámba, részesaratásra, cséplésre.

Csiki József

1951-ben behívtak katonának. Huszonnégy évesen az aknavetőökhöz kerültem. Egerben három hónapi kiképzésen vettem részt. Még abban az évben megnősültem, Tóth Erzsébetet vettem feleségül. Egy lányunk született, Erzsébet. Neki van három gyermeke, azok után már van négy dédunokánk is.

Eleinte fuvarozással foglalkoztam. Gyáni Endrével sokszor fuvaroztunk együtt. Egyszer szénát vittünk volna Kun Lajosnak, de a rendőrök nem engedték kivinni a szénát a faluból, le kellett raknunk az egész rakományt a híd előtt.

Fejér Lászlót csak látásból ismertem, nem voltam vele beszédes viszonyban.

Ismertem Barkóczi Károlyt is. A szülei baromfikereskedők voltak. A temető melletti házban laktak. Ő csak egyetlen éjszakára jött haza 1956-ban, magához vette a feleségét és a kislányát, és kiment velük Nyugatra”.

Csiki József elmondta még, hogy amikor már nem lehetett megélni a fuvarozásból, ő akkor sem lépett be a tsz-be. Elment hentestanulónak. Négy évig tanult negyven éves fejjel, aztán a szeghalmi ÁFÉSZ hentesboltjában dolgozott nyugdíjazásáig, 1987-ig.

Blanckenstein György

róm. katolikus plébános

sz.: Budapest, 1951. április 24.

a. n.: Hellenbach Klotild

lakása: Szentendre, Bajcsy-Zsilinszki u. 2.

A plébános úr a családja eredetéről, történetéről beszélt.

A Blanckenstein család Sziléziából származott. A XIX. század elejére a család sziléziai ága kihalóban volt. A család másik ága az ausztriai Battelauban élt. A család feje, Blanckenstein Ernő császári és királyi kamarás, lovassági tábornok. Két öccsével, Keresztéllyel és Henrik Lajossal 1796-ban magyar állampolgárságot és grófi rangot nyertek.

Gróf Blanckaenstein Henrik Lajos 1809-ben házasságot kötött báró Wenckheim Karolinával, és így felesége révén jutott egy nagy kiterjedésű földbirtokhoz, ő lett Füzesgyarmat határának földesura.

Gyermekeik: Mária, Károly, György és Vilhelmina.

Károly házasságot kötött herceg Hohenlohe Langenburg Constanciával.

Gyermekeik: Edit, János és Pál.

Gyermekeik közül I. Pál élt Magyarországon. Ő Bécsben végzett főiskolát, császári és királyi kamarás volt, és a főrendi ház örökös tagja. Felesége: galántai gróf Eszterházy Mária. 1901-ben építtették a füzesgyarmati kastélyt Fogarasi Gyula szeghalmi építész vezetésével. A kastély 24 szobás, földszintes épület volt egy 22 hold területű parkerdő közepén.

Róm. katolikus kápolna

Ők építették, a kastély építésével egyidőben, a róm. katolikus iskolát is. Ők hívtak a községbe ferences rendi apácákat, és ott letelepítették őket. Az apácák óvodát vezettek, és missziós munkát végeztek.

A katolikus kápolnát és alatta a családi kriptát I. Pál nagynénje, Blanckenstein Vilhelmina építtette, aki gróf Vécsey Eduárd császári és királyi kamarás felesége volt.

Vécsey Eduárd királyi kamarás és őrnagy testvére volt az Aradon kivégzett gróf Vécsey Károly tábornoknak.

A templom alatti kriptában nyolc családtag nyugszik. A kriptá kulcsát Füzesgyarmaton Péli Sándorné Hradeczki Ilona őrzi.

Róm. katolikus kápolna – oltár

Blanckenstein Pál és gróf Eszterházy Mária házasságából nyolc gyermek született:

1./ Ilona, aki ferencrendi apáca lett. Egyiptomban is járt misszióban. Ausztriában halt meg vakbélgyulladásban.

2./ Erzsébet, Czekeházy Fritse Ernő ezredes felesége. Erzsébet festett és szobrászkodott. Előbb Füzesgyarmaton, majd Budapesten éltek.

3./ Pál (1906–1989) Mezőgazdasági főiskolát végzett. Szülei halála után ő vezette a gazdaságot. Nagyon szerette a gépeket. Nem csak autót, motorkerékpárt, de repülőt is vezetett. Vadászpi-

lóta volt a tanítója. A gazdaságot is ügyesen irányította. A kastélyt az oroszok 1944 októberében felgyújtották. Körüllocsolták benzinnel, és meggyújtották, aki kimenekült a tűzből, azt légépisztolyozták. Néhány magyar katona bújt el a pincében. Azokat is lelőtték, akik közülük kimenekültek, a többiekre rászakadtak az égő romok, és ott vesztették az életüket. A család korábban felköltözött a fővárosba, ott vészelték át az orosz megszállást.

4./ János Szentesen volt zenetanár, felesége Rötzer Ella.

5./ Mária feleségül ment gróf Festetics Kristófhhoz.

6./ Lajos jogásznak tanult, felesége gróf Pejacsovich Gabriella. Öt gyermekük született. Budán laktak a Serleg utcában. Részeg orosz katonák Budapest ostromakor agyonlőtték a szülőket a saját házukban. Az öt gyermekkel egy ideig a nevelőnőjük maradt, majd az anyai nagynénjük szerzett nekik nevelőszülőket. Ilona és Ludovika Hollandiába került, most is ott élnek. Máriát, Pált és Pétert angol katonatiszti családok nevelték fel. Ők Angliában alapítottak családot.

7./ György, az adatközlőm édesapja, okleveles mezőgazdász, felesége, báró Hellenbach Klotild. Gyermekük: Miklós, Imre, György, Erzsébet. Miklós és György római katolikus papok Magyarországon.

8./ Miklós – orosz fogságban halt meg 1945-ben.

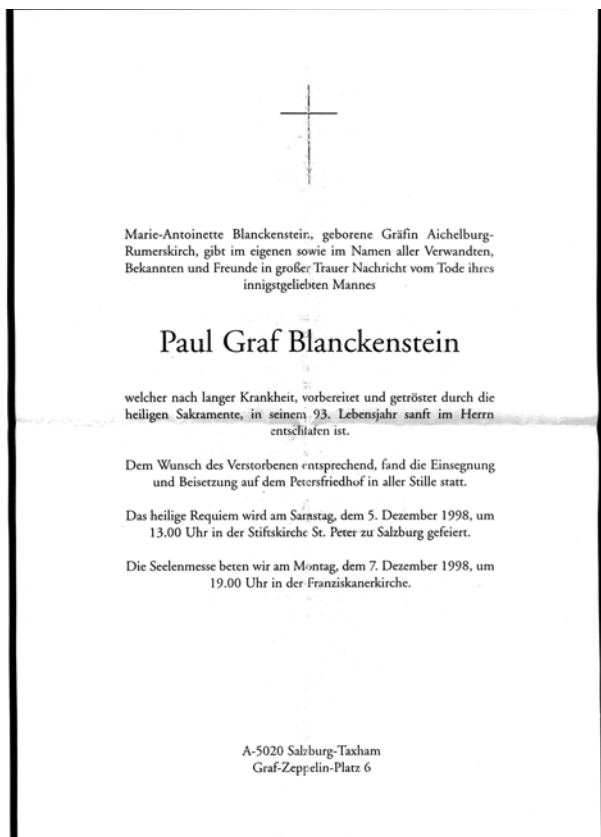
A Blanckenstein család Pál gróf kivételével a fővárosban maradt. A régi cselédek gyakran felkeresték őket, és élelmet vittek fel nekik Füzesgyarmatról.

Blanckenstein Pál a háború után még visszaköltözött Füzesgyarmatra, és bérelt földön rizstelepet létesített nem kevés sikerrel. Amikor onnan is elüldözték, Budapesten gépkocsivezetéssel kereszte a kenyerét. Majd kitelepítették Tiszasülyre. 1952-ben onnan vitte el az ÁVH. Letartóztatták, mert nem jelentett fel egy füzesgyarmati államellenes szervezkedő csoportot, amelyről tudomása volt.

A család úgy tudja, hogy Pál gróf le akarta beszélni őket minden tevékenységről, de ők arra kérték, tárja a világ elé, hogy itt Magyarországon milyen diktatúra alatt élnek az emberek. Juttassa ki a híreket a nyugati világba. Ezek az emberek kissé naivak voltak, azt hitték, hogy ők majd tudnak változtatni a helyzeten.

Az ÁVH-nak igen kapóra jött, hogy egy gróf, volt nagybirtokos is perbefogható az ügyben, és így bizonyíthatják a volt uralkodó osztály ellenségességét, és ezzel is indokolhatják a kifosztásokat, tönkretételüket. A család tudomása szerint Pál grófot koncepciós perben életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. Először Vácott raboskodott, majd egy Dorog környéki szénbányában vājárként dolgozott 1956-ig, amikor a forradalom után kiszabadították a politikai foglyokat.

Pál gróf Ausztriába menekült. Salzbugban telepedett le. Ott éltek az anyai ági rokonai. Később megnősült, és kereskedelemmel foglalkozott haláláig.

Gr. Blanckenstein Pál – gyászjelentése és fotója

„A birtokon élő munkások, cselédek szerették a családjukat. Ezt az is bizonyítja, hogy Budapesten gyakran felkeresték őket, és élelmiszert vittek nekik Füzesgyarmatról. Így kockáztatták értük az élethelyzetüket, mert ha ezt otthon megtudták volna róluk a kommunista vezetők, rögtön gyanús elemeknek lettek volna bélyegezve, és megfigyeltették volna őket a besúgóikkal. Ha olyan népnyzók lettek volna a nagyszüleink, mint amilyeneknek beállította a rendszer a földbirtokos osztályt, biztos nem vittek volna nekik segítséget Békés megyéből az éhező fővárosba az ostrom után.

Kár, hogy édesapám nem él már, ő sokkal többet tudott volna mondani nagybátyámról, Pálról, és a füzesgyarmati birtokról. Kedves emlékeket őrzött szívében a füzesgyarmatiakról. Kölcsönösen szerették egymást az ottani emberekkel.”

Ma a kastélyparkban egy fürdő működik. Áll még a régi irodaház és a tisztartói ház, de nem az eredeti állapotában.

A katolikus kápolna és a kriptá a régi. A templom oldalán márványtábla őrzi az építtető, gróf Vécsey Edéné Blanckenstein Vilma nevét.

Gróf Blaukenstein

General Ernst Paul
Baron 1792
graf 1796 1835-1816

Johann Christian
OO Johanna Maria v. Bendeleben
1686-1752 1742-1774

Johann Georg Ludwig
OO Sophia Dorothea Christina von.
Gueterheim
1740-1792

Ludwig Heinrich
OO Carolina Tim. v. Wlenckheim
1774-1835 1780-1852

Karl Johann Georg
OO Constanzia R. v. Hofenlohe -
Langenbueg
1814-1891 1824-1884

Johannes
OO Maria Th. v. Wiedersperr
1861-1940 1890-1897

Editha
OO Leopold Th. von Wentzel -
Steinhach
1868-1935 1873-1956

Karl
OO Eugenie Grfn. v. Wiedersperr
1881-1912 1881-1912

Helene
Klosterfrau
1881-1912 1881-1912

Johannes
OO Caroline
1881-1912 1881-1912

Lilly
1881-1912 1881-1912

Karl Ferdin.
1852
H. Chian
OO J. Jäger
Albrecht
1857

Dominic
30.8.71
Emily
15.8.73

Dominik
5.4.75
Clemens
3.6.76
Natalie
26.12.77
Nikolaus
21.11.80
Johannes
1.2.83

Janina
1872
Sonnie
1874

Christian Ferdinand
OO Therese ? Friedrich
1781-1832

Josef
OO Emilie Gelzid
1830-1892

Heinrich Christian
OO Janina v. Lipkowska
1866-1933 1873-1963

Gottfried
OO Maria -
1886-1912 1886-1912

Alexander
1886-1912 1886-1912

Ernst
1886-1912 1886-1912

A Blaukenstein grófek családfája

Blanckenstein Imre

sz.: Szigetvár, 1949. március 12.

a. n.: Hellenbach Klotild

apja: György

Németországban él, Münchenben.

Őt levélben kerestük meg, a tőle kapott levekből idéztünk:

Így ír a szűkebb családjukról: „Jómagam Szigetvár-ott születtem. Jóapám ott kapott állást a kitelepítés előtt. (...) 1967-ben érettségi után jöttem ki, először Ausztriába, majd Münchenbe. A kereskedelmi iskola után házasodtam, feleségem német. Öt gyermekem van. Négy fiú és a „középen” egy leányka. 36 és 28 év közöttiek.”

Blanckenstein Pál felesége még él. Kértük, ha lehet, beszéljen a férje szerepéről az ellenállásban, és sorsáról a börtönben. Mit tud róla, mire emlékszik?

A válasz: „T. Marinette Salzburgban egy öregotthonban lakik, és 93 éves. Eddig még valahogy jól ment a dolga, de az utóbbi időben alig tudtam vele beszélgetni. Minden hónapban meglátogatom. Így megint novemberben megyek, és felteszem neki az Önök kérdéseit. Sajnos, nem tudom, hogy milyen sikerrel! Ők az én jelenlétemben sohasem beszéltek ezekről a dolgokról.

Mint mondtam, sajnos T. Marinette már vak is, és így nem tudna levélben válaszolni. A következő látogatásom után ismét jelentkezni fogok levélben Önöknél.”

Hamarosan megjött a második levél, amelyből sok érdekes dolgot megtudtunk Blanckenstein Pálról és feleségéről, azért úgy döntöttünk, hogy közöljük könyvünkben az egész levelet.

„A mai napon voltam Salzburgban T. Marinettet meglátogatni. Sajnos a kórházban találtam rá, mert állapota rosszbodott a betegsége miatt. Így nehéz volt a kérdéseket feltenni neki.

Elmondta, hogy Blanckenstein Pál 1956-ban szökött ki Ausztriába, és ott rokonok segítségével kezdte az életet. T. Marinette és mi Blanckensteinek rokonok vagyunk az Eszterházy családon keresztül. T. Marinette nagyapja (Überacker) az öccse volt dédnagymamámnak (Eszterházy). Helene Überacker, Daniel Eszterházyval volt házas. A családok (Überacker + Eszterházy), mindketten Salzburg mellől (Halleinből) származnak. Innen a kapcsolat.

T. Marinette adatai: Marie-Antoinette Gräfin v.u.z. Aichelburg – Rumerskirche, született: 1918. december 30. Házasságot kötöttek: Bodenhof – Karintia – Ausztriában 1957. október 10-én Paul Graf v. Blanckensteinnal, aki született Füzesgyarmat – Békés megye – Magyarországon 1906. június 19-én; meghalt: 1998. november 21-én Salzburgban.

Pali bácsiról nem tudok sokat, mert 1945 után születve szüleimnek az volt az elve, hogy amit nem tudsz, azt nem tudják kihúzni belőled.

Pali bácsi 1956 novemberében szökött ki a börtönből Salzburgba. Két nagynénje fogadta őt be: T. Therese és Sophie Wiespack – Hallein-ba. A rokonság révén találkoztak először Bodenhofban (Karintiában) Marinettel. Idősebb koruk ellenére igazi szerelem szövődött közöttük. Marinette

segíteni akart a távoli rokonon, aki mellesleg nagyon jó kinézésű férfi volt.

Kérdésemre, hogy milyen ember volt Pali bácsi, azt felelte: nagyon humoros, érdeklődő, pedáns és 100%-os. A technika érdekelte a legjobban. A háború előtt pl. egy ismerőisével együtt vásároltak egy repülőgépet, és ő lett a pilóta. Nagyon szerette a sportot, így még magas kora ellenére is síelt. A társaságot szerette és az utazást.

A Sárréti Sasok szervezkedésről soha nem beszélt. Felesége semmit sem tudott a dologról.

Apám mondta, hogy csak a neve került fel valahol, és azért tartóztatták le. Valamilyen listára írták őt rá. Az ÁVO letartóztatása után Márianosztrára vitték. Nyolc évre ítélték, és szénbányában kellett dolgoznia. A bíróságon az ügyvédjét az ÁVO jelölte ki, de a nevét T. Marinette nem tudta. Szerinte pár pofon és éhezéssel kívül nem nagyon bántották a kora miatt. (!)

A szénbányában a villanyvezetékekre kellett vigyáznia. Az örök vele jól bántak. 1956-ban szabadult ki, és nagynéném, Habig (szül.: Eszterházy) segített neki a külföldre való szökésnél.

Én vele 1967-ben találkoztam Salzburgban. Miután én tovább mentem Münchenbe, én nem tartottam vele szoros kapcsolatot. Mivel jómagam családommal együtt minden lehetőséget megragadtam, hogy Magyarországra látogassak, párszor felajánlottam neki, hogy hazaviszem. Ő azonban mindig visszautasította. Soha többet nem akart Magyarországra menni. Én nem értettem, mert az volt a hazánk, de nem tudtam őt rábeszélni.

Ja, majdnem elfelejtettem, hogy 1956-ban az U.N.D. építtetett házakat Salzburgban a menekülteknek, ahol végig ott is laktak. Pali bácsi 1956–57-ben az erdőkben dolgozott, favágó volt. Utána egyik ismerősünk, Ferdinánd Porsche behozta őt a Porsche – Salzburghoz. A főnökségnek lett a mindenese. Vezetések, levelek, tárgyalások előkészítése, utazások, stb.-t csinálta végig.

Halála után T. Marinette érdeklődött utánam, és így erősebb lett a rokoni kapcsolat közöttünk.

Sajnos több információt nem tudtam „kihozni” belőle, mivel nincs jól. Gondolom, vége felé közeledik az istentől kapott földi ideje, nem akartam tovább nyaggatni.

A képeket kikeresem, és azt is elküldöm.”

Íme a képek:

Gr. Blanckenstein Pál

Blanckenstein Pál középen, oldalt a barátai, mögöttük autók, az 1910-es évekből

Kovács Imre

ny. középiskolai tanár

sz.: Szeghalom, 1943. június 23.

a. n.: Seprenyi Katalin

lakása: Szeghalom, Kinizsi u. 37.

Apjáról kérdezem, akinek a neve gyakran előfordult a „Sárréti Sasok” vállalási dossziéjában, éppúgy, mint Gyenge Károly, Nagy József, dr. Emődi József, Mészáros Ferenc neve is. Ők tartoztak a szervezkedés szigethalmi csoportjába.

Kovács Imrének hívták az édesapját is, aki fűszerkereskedő volt. 1914. január 14-én született Sarudon, Heves megyében. Anyja neve: Szolga Rozália, felesége neve: Seprenyi Katalin. Szeghalom, Újtelep 19. u. 1. szám alatt laktak. Feleségével hat gyermeket neveltek. 1938-ban nyitottak szatócs-boltot. Nagy József pékmester volt a Katalin lányának a kereszta. Neki is volt kereskedése. Vettek egy szamarat. Az állat után kötöttek egy kordét, azzal hordták az árut a boltba. Az István nevű fiának pedig Gyenge Károly kiskereskedő volt a kereszta. Vele is nagyon jó kapcsolatot tartottak fenn. Legidősebb fiát, Imrét taníttatták, ő gépészmérnök-tanár lett, ő emlékezik az apjáról.

„Édesapám 1940–41-ben behívót kapott Kassára, kikerült a frontra. Végiggyalogolta a brianszki erdőt, mint a II. magyar hadsereg tagja. A Don-kanyarban megverték őket. Menekültek, rájuk fagyott a ruha, sokan odavesztek, de ő csodálatos módon, egy karcolás nélkül hazajutott, pedig közben még fogságot is szenvedett. A fogságban kapcsolatba került a dálnoki Miklós Béla által szervezett hadsereggel, és ennek segítségével hazajutott 1945 táján. Hazakerülése után sokat betegeskedett.

Az új rendszerbe nem tudott beilleszkedni. Nem engedte, hogy a gyerekei úttörők legyenek. Nagyon vonalas ember volt. Nagy József komája révén került kapcsolatba a szervezkedőkkel. Gyenge Károllyal együtt sokat beszélgettek, de hogy miről, azt mi gyermekek nem hallhattuk. Gyakran előfordult, hogy édesapánkat bevitték éjjel a rendőrök, mert feljelentés érkezett ellene a rendőrségre, hogy paprikát, meg dohányt rejteget. Biztos vagyok benne, hogy akkor már a szervezkedés miatt viszegették be.

Szerencséje volt azonban, hogy az akkori járási párttitkár gyermekkori játszópajtása volt, valószínű, hogy ő sokszor kihúzta a bajból. A másik segítségével dr. Hajdu Endre orvos adott neki egészségügyi felmentést, bizonyítványt. 1953-ban súlyos betegségbe esett mellhártyagyulladás-sal. Így börtönbe ugyan nem került, de 1953-ban elvették a boltot, be kellett zárniok. Azután kocsmáros lett ott a régi szatócsbolt helyén. Később a Földműves-szövetkezet dolgozója lett. 1956-ban is ott dolgozott még, arra is emlékszem, hogy 800 Ft volt a fizetése.

1956-ban nemzetőr lett. Karszalaggal, vadászpuskával látták el őket. A párttitkár barátját el akarták kapni, de apám védelmébe vette, így megmenekült. Akkor visszakaptuk a boltot, és ez üzemelt 1974-ig, akkor ment apám nyugdíjba.

A bolttal szemben volt egy libalegelő. Abból apám egy nagyon szép parkot csinált. Ő kéregette össze hozzá az építőanyagot, szervezett embereket a létrehozásához. Úgy is hívták, hogy Kovács-park. Rendezvényeket is tartottak ott később.

1973-ban József öcsém disszidált nyugatra. 1975-ben Katalin húgom férjhez ment egy amerikában élő magyarhoz, aki 1956-ban ment ki. New Jerseyben laktak. Ez a két dolog az én előmenetelemre mindig rányomta a bélyegét. Mindig körülvelt emiatt a bizalmatlanság.

1956 őszén meghalt édesapánk. Én a szervezkedésről soha nem hallottam, arról nekünk sem akkor, sem később soha nem beszélt.

Nagy Józseffel és Gyenge Károllyal gyakran összejártak. Ott laktak a közelben, komaságban is voltak. Mindhárman kereskedéssel foglalkoztak. Nagy Józsefnek péksége is volt.

„Nagy Józsefet többször is letartóztatták. Hogy miért, azt nem hallottam. Balladai hősként emlegették az emberek. 170 cm-nél magasabb, vállas, izmos, barna ember volt. Ha Jóska bácsit le akarták tartóztatni, őt rendőr ment ki érte. Nem bírtak vele, nem bírták bevinni. Aztán csak bevitték, összeverték. Bezárták egy helyiségbe, tokostól kitépte az ajtót, hazament. A pribékek ismerték már, mert ha ketten mentek érte, nem bírták bevinni. Nem volt pedig verekedős ember. Kedves, mosolygós, jómodorú ember volt. Édesanyámtól hallottam többször – Na, Jóska bátyátok megint megagyusztálta a rendőröket.

Volt egy jóképű, jó megjelenésű fia. Pár évvel volt öregebb nálam. Olyan 12-13 éves lehetett, amikor kimentek fürödni az Őlyvös Kutas-csatornába. Ki volt nyitva a zsilip, felduzzadt a csatorna vize. Fejest ugráltak a barátaival a vízbe. Jóska is ugrott, nem jött fel többet. Deák Jenő, a gimnázium testnevelő tanára is kint volt velük. Az többször is lement érte, de nem bírta felhozni. Nem találta. Majd később kivetette a Kutas-csatorna. Akkor már az apja le volt csukva.

Arra sem emlékszem, hogy 1956-ban benne lett volna a nemzetőrségben. Később elköltöztek Szeghalomra. Nem tudom, mikor szabadult.

Kovács Imre Törő Mihályt nem ismerte személyesen, de a testvérétől, Törő Lászlótól hallott róla. Törő Mihály, úgy emlékszik, Recsken halt meg, oda vitték a testvérével, Lászlóval együtt az internálótáborba 1951-ben.

Törő Lászlót 1990-ben ismerte meg. Ő visszaköltözött Gyuláról Szeghalomra. Ott élt élete végéig. Kovács Imre polgármesterjelölt volt a rendszerváltáskor. Törő László is mozgolódott a közéletben. Beszélgetéseik folyamán arra jött rá, hogy az elveik nagyon hasonlóak. Amikor Kovács Imre polgármester lett, akkor is többször bement hozzá beszélgetni a hivatalába.

„Mint ember, rendkívül szimpatikus volt benne, hogy soha egy uszító szót ki nem ejtett a száján, inkább mindig nyugalomra intett mindenkit. Végigszenvedte a recski internálást, ott halt meg a testvére is, törekedett arra, hogy ne felejtődjek el az a hely, ahol embereket kínoztak igazságtalanul. Hívták a gimnáziumba is gyűlésekre, hogy mint szemtanú beszéljen nekik a történelekről, mert amit ő mond, az hiteles.

Csendes, szolid, békeszerető, nagy klasszikus, műszaki műveltséggel rendelkező embernek ismertem meg.

Vígh József

sz.:Szeghalom, 1944. június 24.

a. n.: Somogyi Rozália

lakása: Szeghalom, Petőfi u. 52./1. szám

Vígh József apja is kereskedéssel kereste a kenyerét. A Nagy József péksége mellett volt a vegyeskereskedésük. Ő is ismerte jól, így emlékezik rá: „Nagy József robosztus, erős alkatú, atlétikus termetű, jó humorú, jó hangorgániummal rendelkező, tagolt beszédű, értelmes iparos ember volt. Nemcsak a pékséget működtette, amellet volt kereskedése és italmérése is. A falu népe felnézett rá, a falu előtt elismert ember volt. Gyermekei: Irénke, Jóska és Margit. Jóska 1952-ben meghalt balesetben. Belefulladt a Berettyóba a Kutas-csatorna zsilipjénél.

Idehelyeztek a faluba egy Polyák nevű rendőrt. Nem nyomott többet 40 kg-nál az egész ember, de igencsak hörcsögtermészetű volt. Ezzel volt Jóska bátyámnak többször afférja. Ez a rendőr mindenért belekötött, mindig princelte, egyszer meg is ütötte. Akkor annak visszaütött. Bevitték Jóska bácsit a rendőrségre, nagyon megverték.

1951-ben, amikor elvitték, az volt a híre, hogy izgatás, szervezkedés, a népi demokrácia megdöntésére irányuló tevékenysége miatt csukták le. Tudtuk, hogy Márianosztrára és Kistarcsára vitték őket.

1956-ban hazajött. Édesapám volt akkor a Sütőipari Vállalat vezetője, ő oda visszavette péknek. Láda Andrásné Fehér Ilona volt akkor Szeghalmon a községi tanács élrelmezésügyi vezetője. Ő segítette az elhelyezkedésben. 1956-ban Jóska bácsi a lázongókat csillapította, nyugtatta, ennek ellenére mégis újra letartóztatták, megint elvitték. Később a családja elköltözött, így nem tudom, hogy mikor szabadult. A 60-as években volt itthon látogatóban, akkor láttam utoljára”.

EGY HALÁLOS ÍTÉLET ÉS ÖSSZESEN 150 ÉV BÜNTETÉS

Molnár Lajos: A Sárreți sasok örök kalitkában?¹¹⁵

(...) A szeghalmi Törő László viszont készségesen vállalta a beszélgetést.

Törő László – Lajosmizse – 1990-es évek

Elmondta, hogy 1951 áprilisában Szeghalomról eltűnt az öccse. Őt különösen féltette, mert bűjtatta Végh Imrét, akit mint háborús bűnöst köröztek. Hogy öccséről valamit megtudjon, igyekezett úgy alakítani a helyzetet, hogy fogják már el végre. A munkahelyén, a Gyulai Vízgépészeti Vállalatnál – ahhol technikusként dolgozott – rendszeresen megkönyékezték a provokatőrök. Kérdezték tőle, miért tűri azt, ami itt van, miért nem megy ki Amerikába? Úgy állították be magukat, mintha hozzá hasonlóan gondolkodnának, persze, azért tíz perc alatt ki tudta ismerni őket. Később az egyiknek – hogy tartóztassák már le – elmondta, hogy Szeghalmon csírájában létezik egy szervezet, amit öccsével és Végh Imrével alakítottak ki. Végül a szabályos letartóztatás helyett – egy új munkahelyet ígérve – 1951. november 25-én törbe csalta és elrabolta az ÁVH. Innen a filmekből jól ismert nagy fekete kocsiban bekötött szemmel – mint később rájött –

¹¹⁵ Molnár Lajos: *Egy halálos ítélet és 150 év. A „Sárreți Sasok” örök kalitkában?* Békés Megyei Népújság, 1989. 195/7

Békéscsabára vitték. A késő délutáni óráktól másnap estig a fal mellett kellett állnia, csak akkor cipelték le a pincebörtönbe. A kihallgatáson ismerte meg néhány leendő elítélttársa nevét, és csak az átszállításuk után a gyulai börtönben látta őket. A Sárréti Sasokról csak a tárgyaláson hallott. A vádlottak mellé kijelölt védőügyvédeket rendeltek. A zárt tárgyalás után 21-en kaptak – összeszámolta – 150 évet és egy halálos ítéletet, amit később életfogytiglani szabadságvesztésre változtattak. Törő Lászlót két évre ítélték el, ügyüket a Legfelsőbb Bíróság is tárgyalta.

Hogy mégis mit akartak?

Az öccsével beszéltek róla, hogy létre kellene hozni egy szervezetet, amely a harmadik világháború esetleges kitörésekor szembeszáll a nyugatról esetleg visszaszivárgó nyilasokkal. Elvetették mind a sztálini, mind a hitleri diktatúrát. Arra gondoltak, hogy akik vállalták az itthon maradást, ők legyenek az ország politikai arculatának meghatározói. Az emberek egyéni szabadságára épülő társadalmat tartották ideálisnak.

Négy hét farkasveremben

Az ítélet kihirdetése után Törő László néhány társával együtt a budai Vár építkezéséhez került, ahol igen jó volt az ellátásuk. Innen 1953 elején harmadmagával együtt Recskre vitték, itt mint műszaki szakember az alsó táborban út- és vasútépítésen dolgozott. Erről korábban fogalma sem volt, de idővel sikerült ebbe is belerázódnia.

„Minden rendben ment mindaddig – emlékezik vissza – amíg egyszer, a mai napig sem tudom miért, munka után hetünket összeszedtek, és az egyik erkölcs- és érzésnélküli ávós estétől reggelig elszórakozott velünk, mégpedig olyanképpen, hogy alkonyattól reggel 6-ig fél lábon kellett állnunk. Utána közülünk – ha jól emlékszem – négyünket beraktak a farkasverembe. Ott a földbe vájt, hideg, nyálkás gödörben töltöttünk el négy hetet. Akkor már úgy éreztem, onnan nem jövünk ki élve, végül csak a szemem épségét hagytam ott. Hogy túléltem, ezt nevezem én gondviselésnek. Mindennap a verem ablakszerű, bedeszkázott nyílása előtt vezették el az elítélteket, és egyszer csak odasúgták nekünk, hogy Sztálin meghalt. Ez volt az én szerencsém, így még élve húztak ki. Utána már alapvetően megváltozott minden. Végül október 20-án szabadultam. Az elbocsátólevelet az egri börtönben állították ki, ugyanis a recski tábor hozzájuk tartozott. Dolgozni a Gyulai Vízgépészeti Vállalathoz mentem vissza”.

Törő László - levelezőlap - Recsk

Törő László - levelezőlap - Gyula

Rehabilitációt nem fogad el

Elítélt társairól Törő László semmit sem tud. Kiszabadulása után is többször megkeresték a provokatőrök, akik megpróbálták beszéltetni. Minden ismerőseivel, barátjával megszakította a kapcsolatot, nehogy kényelmetlen helyzetbe hozza őket. Az még véletlenül sem jutott az eszébe, hogy rabtársai után érdeklődjön.

Az öccse, Törő Mihály, kevéssel 1956 októbere előtt szabadult ki, és hangadó szerepet vállalt a Gyulai Vízügyi Igazgatóság munkásai közt. A megtorlások idején ismét elítélték, ekkor négy évre.

- Úgy 1958-59 táján – idézi fel az eseményeket Törő László – jött hozzám a gyulai börtön-orvos, hogy az öcsém súlyosan megbetegedett, mindenképpen ki kell szabadítani. Sajnos, ez nem sikerült. Betegsége a börtönben gyógyíthatatlanná vált, csak 1960-ban engedték ki, amikor már a saját lábán sem tudott megállni. Sok havi írtózatot szenvedés után, 1961-ben, 42 éves korában halt meg a gyulai elfekvő kórházban.
- Várja-e ön maga és társai rehabilitálását – kérdeztük befejezésül.
- Nem várom és nem fogadom el. Most nincs olyan illetékes, aki engem rehabilitálhatna. Ha majd szabad választások után megalakul egy magyar kormány, tőlük elfogadnám, de akkor már minek? *Ha arra gondol, van-e bennem valamiféle bosszúvágy, hát nincs. A gyűlölet megmérgezi az embert, rabbá teszi. Még csak nem is haragszom.*

Amire gondolni sem lehet

Mint azt a gyulai megyei bíróságon megtudtuk, a „Sárréti Sasok” szervezetéről szóló igen vaskos ügyirat még most is a titkos akták közé tartozik, de mivel zárt tárgyalás után az ítélet nyilvánosan hirdették ki, ezért dr. Szikora Istvántól, a megyei bíróság elnökétől az ítélet kiadványát megkaptuk.

A 46 oldalas, sűrűn gépelt, itt-ott alig olvasható szövegből megtudtuk, hogy Végh Imre és társai ügyét a bíróság 1952 februárjában zárt tárgyaláson tárgyalta, vádként pedig a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés olvasható. Az első fokon jóváhagyott ítéletek között szerepelt kötél általi halál és életfogytiglani szabadságvesztés mellett egy évtől 12 évig terjedő börtönbüntetés, és valamennyi vádlottnál jelentős vagyonekobzás is.

(...)

A dokumentumból halványan kirajzolódik maga a kor is: „A vádlottak cselekményében rejlő társadalmi veszélyesség kimagaslóan nagy. Ennek helyes értékelésénél a nemzetközi helyzetből kell kiindulni. A nemzetközi helyzetet ma a Szovjetunió vezetete békétábor sikerei és növekvő erőfölénye jellemzi, mellyel szemben az amerikai imperialisták és csatlósai Távol-Keleten már az agresszió politikájára tértek át”. A kapitalista országokat fenyegető gazdasági válság felgyorsította a harmadik világháborúra irányuló előkészületeket, ugyanis ezek az országok lázas fegy-

verkezéssel akarnak kilábalni a válságból. Majd egy eléggé kioktató mondat következik: „...a jelenlegi helyzetben arra, hogy államrendünket bármilyen csoport megdöntheti, józan embernek gondolni sem lehet”.

Döntött a nemzetközi helyzet?

Az ítélet szerint a szervezkedés arra irányult, hogy a várható harmadik világháború esetén megbízható reakciós és fegyverekkel is felszerelt személyekkel rendelkezzen. Vissza akarták állítani a Habsburg-uralmat és folytatni a legreakciósabb népelnyomást.

A Legfelsőbb Bíróság Budapesten 1952. május 29-én tárgyalta a „Sárréti Sasok” perét. Az első fokon hozott halálos ítéletet életfogytiglanra változtatta, egy vádlott esetében, aki idős korú volt, enyhítő körülményként vette figyelembe, míg a többieknek inkább súlyosbította a szabadságvesztést és a vagyonelkobzást.

Dr. Szikora István, a megyei bíróság elnöke az anyagról – lévén, hogy még ma is titkosan kezelt – bővebb felvilágosítást nem adhatott, annyit azonban elárult, hogy az elítéltek közül a '70-es évek elején többen is mentesítést kértek és kaptak. Ez azt jelenti, hogy mentesültek a büntetett előélettel járó következmények alól. A mentesítés azonban nem jelent rehabilitációt.

Számunkra úgy tűnik, hogy a gyulai bíróságot 1952-ben nem a törvényesség vezérelte, hanem a „ nemzetközi helyzet” értékelése. Mint azt a lapok korábban hírül adták, az Igazságügyminisztérium fölülvizsgálja az 1947 és 1962 között tárgyalt politikai pereket. Persze egy kis kétely van bennünk, az Igazságügyminisztériumban egyáltalán hallottak-e már a „Sárréti Sasok” ügyéről? Ma az oly sokat emlegetett társadalmi közmegegyezés érdekében egyre fontosabbnak és sürgetőbbnek tartjuk, hogy ne legyen köztünk igazságtalanul megvádolt, magában a sértettség tüskéjét hordozó ember.

„SÁRRÉTI SASOK”: NEMZETI ELLENÁLLÁSI MOZGALOM KELET-MAGYARORSZÁGON

A vidék volt az első az ország életében, amely a II. világháború végén megtapasztalta a szovjet megszállást. A hajdani Békés megyei részekben jelentek meg először a Vörös Hadsereg alakulatai, amelyek a román front összeomlása után szabadon törhettek előre a havasalföldi részekben, míg Erdély területén tovább folytak a harcok. A terület a szovjetek számára már nem a hajdani saját ország, felszabadítandó térség volt, hanem megszállandó ellenséges terület. Eszerint is bántak vele. A front kegyetlensége, pusztítása a szabados katonai alakulatoknak a polgári lakosságon elkövetett erőszakosságával, rablás-sal, nemi erőszakkal párosult. Akárcsak a beregi területeken, a „málenkij robot” embervadászata és a német nevű emberek munkatáborokba való hurcolása, kezdettől fogva szervezeten történt. Magyarországon először Hamvas Endre csanádi püspök itt emelte fel a kitelepítések ellen a szavát.

A Körösök és a Berettyó vidékén épült ki először a katonai közigazgatás segítségével az „R” gárdák ellenőrzőrendszere, amely a megszállókkal érkező kommunista párt irányításával kezdettől fogva a társadalmi rend erőszakos megváltoztatására tört. ¹¹⁶ A front továbbhaladása sem hozta el tehát a megfélemlítés abbamaradását. Mire az ország elérkezett az 1949-es - már nevében is - kommunista hatalomátvételhez, a Sárrét lakossága túl volt öt átterrorizált éven. Az erőszak felnevelte az ellenállást. 1948–49-től kezdve itt is, akárcsak a Dél-Alföldön és a Dunántúlon, kisebb ellenállócsoportok szerveződtek. ¹¹⁷ Hallomásból tudott eseményekre, nemzetközi fordulathoz kötött csapatmozgásokra vártak, a jugoszláv és a koreai válság vélt adni a szervezkedők „vakmerő reményeinek” esélyt.

A Sárrét jellege

A Sárrét évszázados természetföldrajzi egységét a külön életformát teremtő mezőgazdasági kultúrát, és a változatos történelem folyamán a menekülőknek is menedéket nyújtó mocsárvilágot a XIX. század végi vízszabályozások felszámolták. Ennek ellenére a kollektív tudatban a terület fogalmi egysége tovább élt. Bár az állattartás és a vízi világ helyét a gabonatermesztés vette át, továbbra is nagy úr maradt a környéken a víz. A zsilipek, gátak, csatornák állapotát felügyelő szervezet mérnökei, gátőrei és egyéb alkalmazottai szervezetszerűleg látták át és alkalmanként irányították is a sárrétiek életét. A jelentős vadállomány, amely a rétek, vizes berkek lakója volt, a vadászok, vadőrök jelenlétét tette szükségessé.

¹¹⁶ V.ö. Szakács Sándor - Zinner Tibor: A háború „megváltozott természete” - Adatok és adalékok, tények és összefüggések - 1944–1948 Budapest, 1997. Őze Sándorné - Őze Sándor: Magyar Parasztballada. Fehérgárda a Dél-Alföldön, Hódmezővásárhely, 2005.

¹¹⁷ Uo.

A változatos táj változatos társadalmi és birtokformációkat is feltételezett. Békés megye amúgy is nemzetiségében színes népessége nagybirtokok irányítása alatt állt. A 18. századtól kezdve a Harruckeknek, majd később a Wenckheimnek, Blanckensteinnek uradalmi ölelték fel a térséget, Gyulán, Újkígyóson és Füzesgyarmaton kastélyt is kiépítve. Emellett a békési és hajdú-bihari vidék eltérő szabadparaszti területeket is jelentett, de jelentős volt a XX. század első felében a Féja Géza által „Viharsarok”-nak elkeresztelt térségben az agrárproletariátus aktivitása is. A Sárrétet a trianoni döntés után is szoros rokonság-tudati kapcsok kötötték az elcsatolt területekhez.

Felekezeti szinten változatos képet mutatnak a szervezkedés résztvevői. A bihari református vallású vidék mellett erős volt az uradalmi központok katolikus–legitimista szelleme. Érdekes azonban, hogy emellett éppen az egyik központban, a Blanckensteinnek

Füzesgyarmatán az Erdélyből hódító unitáriusok felekezete is jelentős.

A szervezkedés indulása

A szakirodalom nemigen emlékezett meg eddig a szervezkedésről néhány újságcikk kivételével. Az utóbbi időben konferenciákon említésre került, vagy 1956-tal kapcsolatosan, mint a vidék forradalmának előzménye. Ilyen Somlai Katalin munkája, amely azonban a tárgyra vonatkozólag pontatlan megállapításokat közöl és nem ismeri a Fehér Gárdára vonatkozó könyvünk dokumentumanyagát sem.¹¹⁸

A szervezkedés még élő tagjainak dokumentum- és interjúanyagát Őze Sándorné gyűjtötte össze. A visszaemlékezés és kiegészítő jellegű dokumentumanyagot az egykori nyomozati szervek és a bírósági anyagok perdokumentumaival, vallomási és személyes anyagával tudjuk szembeállítani.

A „Sárréti Sasok” nevű szervezkedést sok kisebb–nagyobb ellenállási csoport felállításának kísérlete előzte meg. 1919-ben Pardi Imre Budán a Tanácsköztársaság megdöntése céljából létrehozta a „Hegyi Sasok” nevű szervezkedést. Pardi az első világháború után vitézi címet kapott, ettől kezdve a nevét Párdy Imreként használta. Akkor hadnagyi rangot viselt. Később előléptették főhadnaggyá.

¹¹⁸ „Országosan kiemelkedő volt a „Fehér Gárda” összeesküvés: 300 tagja volt Blahó János vezetésével. A hódmezővásárhelyi, székkutasi, gádorosi, orosházi tanyavilágban szerveződtek, tagdíjat szedtek, fegyver-arszenált gyűjtöttek össze (géppuskákat, kézigranátokat, számos vadászfegyvert). Tanyákon gyűléseztek, fegyveres gyakorlatokat rendeztek, felkészítő előadásokat hallgattak meg. Zömük kulák volt, de sok értelmiségi, iparos, sőt agrárproletár is vállalta velük a közösséget számos kis- és középparaszttal együtt. Másfél év után, 1950-ben buktak le, a bíróság 2 halálos ítélet mellett 4 életfogytiglani és több 5–15 éves bűntetést is kiszabott. A „Sárréti Sasok” vadásztársaságként szerveződtek a Sárréten. Céljuk azonos volt a Fehér Gárdáéval: a reménybeli, érkező nyugati csapatok részére előkészíteni a terepet, s érkezésükkor azonnali segítséget nyújtani. 1951-ben tartóztatták le a vezetőket. A tagok száma legalább 70 volt. Itt is születtek halálos ítéletek.” *Somlai Katalin*: Békés megye. In: *A vidék forradalma, 1956*. Szerk.: Szakolczai Attila és A. Varga László. 1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára. Budapest, 2003. 97.

1923-ban Párdy Imre újabb csoportot szervezett, a „Hegyvidéki Sasok” nevűt, hogy a Farkas-rét vízzel és villannyal való ellátását megvalósítsák. Később ez a csoport politikai és gazdasági szervezetté alakult át. A keresztény fajvédő Wolf-párt budai frakciója lett. 200-250 fős taglétszámmal rendelkezett. 1926-ban Párdy Imre kivált közülük, mert - állítása szerint - ügyvezetői funkcióira mások törekedtek.

Részt vett az erdélyi bevonulásban, ahonnan sok zsákmánnyal tért haza, amelynek egy része gróf Tisza István birtokáról származott, ezért perbe fogták, lefokozták törzsőrmesternek, és hat hónapi börtönbüntetésre ítélték, amelyet azonban nem kellett neki letöltenie. 1943-ban viszsza kapta főhadnagyi rendfokozatát. Harcolt a második világháborúban, felcserként alkalmazták, mivel az orvosi egyetemre járt ifjú korában, de azt nem végezte el. A háború végén szovjet fogságba esett, onnan tért haza Füzesgyarmatra. 1946 áprilisától 1947 decemberéig Kistarcsára internálták, mert 1919-ben a Tanácsköztársaság bukása után, ahogy a periratokban mondják: „sok demokratikus érzelmű embert” börtönbe záratott.

A periratok szerint 1948-ban a Buda-déli internálótáborban, mint internált került kapcsolatba olyan „osztályidegennek” minősített emberekkel, mint Digis Vidor volt országgyűlési képviselő, budapesti lakos, Zsengellér József volt országgyűlési képviselő, ceglédi lakos, dr. Szigeti László volt bíró, zirci lakos, Szórádi Ferenc énekes, miskolci lakos; Gidófalvi Pál, sportegyleti elnök, budapesti lakos, Marnó Béla volt alispán, Baky államtitkár személyi titkára, budapesti lakos, Tahi István volt árvászéki elnök, budapesti lakos. Nézeteik megegyeztek abban, hogy a királyság államformáját, valamint Habsburg Ottó trónra emelését támogatták.

Párdy vallomása szerint: Mindszenty József bíboros hercegprímás személyi titkára, Zakar András volt az összekötő közöttük és a külvilág között, amikor bejárt gyóntatni a táborokba. Zakar rokona volt Duhony Ferencnek, akit többször meglátogatott. Duhony Ferenc mérnök, szegedi lakos üzent Zsengellér Józsefnek, és ő tájékoztatta a többieket, de nem volt senki, aki kimondottan vezető lett volna közöttük. Elhatározták, hogy szabadulásuk után mindnyájan egy-egy szervezetet hoznak létre tartózkodási helyükön. A szervezkedés célja egy általuk várt, nyugatról indított háború elősegítése a fennálló kommunista rendszer megdöntésére.

A szervezkedés továbbfejlődése

Az internálásból hazakerülve azután 1949 februárjában Párdy Imre létrehozott egy szervezetet „Sárréti Brigádok” néven Füzesgyarmaton. Ehhez csatlakozott Aggott István már működő csoportja. Aggott István füzesgyarmati mészkereskedő beszélgetés közben elmondta Párdynak, hogy vezetője egy 10-12 emberből álló csoportnak, és hogy van egy adó-vevő készülékük is, amely a Komsa János fodrászmester birtokában van. Ekkor került hozzájuk: Barkóczi Károly, báromfikereskedő, aki a II. világháborúban vitézségi érmet kapott, valamint Komsa János fodrász, akinek hobbjá volt a rádiószerelés, és „világvevő rádióján” hallgatta nála a csoport a külföldi

adók híreit. Tagjai lettek a szervezetnek Técsi Géza MÁV-intéző, (Gálffy Kálmán helybeli kántortanító veje) és Fejér László hadnagy, aki Párdy Imre unokaöccse volt. 1951 után Fekete Péter, volt kadét is tagja lett a szervezkedésnek, annak ellenére, hogy akkor már Szegeden lakott.

„Vadásztársaság”

1948-ban *Szeghalmon* a saját kocsmájában Nagy József felvetette egy szervezkedés szükségességét a baloldali rendszer ellen. Itt volt Törő Mihály is, aki a szervezkedés létrehozásának szükségét megerősítette. Ezután Törő Mihály felállított egy szervezetet, amelynek az volt a célja, hogy a megbízható személyeket nyilvántartsák, akik átvehetik majd a hatalmat, ha jönnek a nyugati csapatok a kommunista rendszer megdöntésére. A bátyja, Törő László mint vadász, azt javasolta, hogy a vadásztársaság tagjai közül válogassanak embereket, mert azoknak már van fegyverük, nem kell őket felfegyverezni, sőt az orvvadászok beszervezését is javasolta éppen ezen okból kifolyólag.

Törő Lászlót 1949-ben Szeghalomról, ahol a Körösvidéki Öntöző Vállalatnál dolgozott, áthelyezték a vállalat gyulai központjába. Ott is azonnal megkezdte a szervezkedést. Öccsét, Mihályt, rendszerellenes nézetei miatt elbocsátották a szeghalmi rendőrségtől. Ő is *Gyulára* került dolgozni a vízügyhöz. Munkahelyeikről mindketten hazajártak Szeghalomra, ott volt továbbra is a lakásuk. Ott találkoztak, és beszéltek meg a szervezkedés mikéntjét.

1950 nyarán Nagy József pékmesterrel beszélgetett Párdy Imre a szervezkedésről. Nagy Józsefnek nemcsak kocsmája, de pékműhelye és szatócsboltja is volt, és mivel ekkor már nagyon kezdték szorongatni a kisiparosokat, érdekében állt a rendszer megbuktatása. Párdy Imre őt is beszervezte. Nagy József elvállalta Szeghalmon az iparosok és kereskedők mozgósítását. Így szervezte be Kovács Imre, Gyenge Károly kereskedőket, Emődi József gazdálkodót és Mészáros Ferenc szabót. Két rendőr is tagja lett a csoportnak: Debreceni Imre őrmester, aki rádiós volt a rendőrségen, valamint Varró János őrmester, akit később a rendőrségtől elbocsátottak. Ekkor került a képbe Végh Imre.

Végh 1949-ben *Püspökladányban* kezdett el szervezkedni 1950. márciusig, akkor el akarták fogni, de megszökött. Fontos lett volna neki a rendszer megbuktatása, mert mint volt keretlegényt, távollétében halálra ítélték. 1950-ben G. Nagy Pálnál rejtőzködött Csökmőn, aki gátőr volt. G. Nagy Törő Mihályhoz küldte, aki testvérével, Törő Lászlóval már az illegális szervezkedésen dolgoztak.

Törő Mihály megbízta Véghet, hogy a környéken minden községben szervezzen be egy személyt, aki maga köré gyűjti a megbízható embereket. Elmondta, hogy Szeghalmon már három csoport működik. Az volt Végh utasítása, hogy ki kell építeni a szervezetet, de semmiféle ténykedést kifejezni nem szabad. A csoportok tagjai hallgatták az angol, amerikai, jugoszláv, spanyol, francia rádió híreit, és azt megbeszélték. A külföldi csapatok akciójára vártak. Törő még a volt

nyilasok, katonatisztek, csendőrök beszervezésétől is óvta Végh Imrét, mert azokat figyeli a hatóság, és ezért a szervezkedés könnyen kitudódhat, csak „alacsony pozícióban lévő” emberek, egyszerű polgárok, parasztok, munkások közül válogasson.

Végh Imre nem tett eleget az utasításoknak, és az alábbi beszerzéseket hajtotta végre:

Csőkmőn főszervezőnek hagyta G. Nagy Pált, aki hozta Kovács Lászlót. *Darvason* sikertelenül járt, mert nem vállalta senki a csoportvezetést. *Zsáka* faluban a főszervező Incze László javaslatára Takács János volt csendőrt szervezte be. *Mezősason* Csató Gyula, adótisztviselő, egy öltönyt is küldött Véghnek, *Komádiból* Hajdú Sándor és Bujdosó, Gulyás Gyula fegyvert és töltényeket adtak számára. *Bakonszegen*, *Bihartorda*, *Sáp*, *Nagyrábé* és *Biharnagybajom* községekben főszervező Papp Elek lett. *Berettyóújfalu* szervezője Tóth Zsigmond szítás, míg *Körösszakál*, *Körösszegapáti*, *Beregbeszörmény* falvaké Iszály János, volt őrmester lett.

Mezőpeterd és *Biharkeresztes* főszervezője Szenvedi Sándor lett, aki MDP titkár és egyben Mezőpeterd tanácselnöke volt. Szenvedi a szovjet rendszer hatalomra jutása előtt a nyilas-keresztes párt tagja volt, majd MKP-tag lett. Ő ellátta Véghet hamis papírokkal, igazolványokkal. A Törő fivérek tudtak erről a csoportról, de mint láttuk, nyilasokkal nem akartak sem elvi, sem konspirációs okokból kapcsolatba lépni.

Hosszúpályiban is élt már egy szervezet, fegyverük is volt, amikor Végh megjelent. *Kabán* a főszervezőnek Török nevű, egykori őrmester számított, *Karcagon* Birizló Sándor lett a vezető, aki szintén őrmester volt a Horthy-hadseregben. *Kistújszálláson* Kiss Endre, volt keretlegény és bátyja, Kiss Károly szervezkedett Végh kapcsolataként. *Újírászon* egy cséplőgéptulajdonos vállalta a csoportalakítás munkáját, míg *Zsadányban*, *Kötegyánon*, *Biharugrán* Hadóczki János vállalta a főszervezést.

Végh, amikor elfogták, így vallott: „Tudok arról, hogy csaknem minden községben vannak illegális csoportok. Egyes községek kapcsolatban állnak egymással, mások csak belsőleg fejtenek ki tevékenységet.”

Végh Imre szerette volna, ha felső kapcsolatot tud szerezni Törő a szervezkedésnek, de ez nem sikerült neki. Így Végh Imrét a sógora, Mészáros Ferenc, aki szabó mesterséget folytatott, miután a rendőrségtől elbocsátották, és a Berettyó hídja mellett egy kis házban lakott Szeghalmon, megismertette Párdy Imrével.

„Sárréti Sasok”

Párdy Imre a szervezkedését ekkor már „Sárréti Sasok” névre változtatta. Párdy Imre és Végh Imre megismerkedésük után szervezkedéseiket egyesítették 1951 januárjában. Végh Imre ezután Törő Mihállyal nem találkozott többet. A Törő-féle szervezkedés elhalt, illetve egyesült a „Sárréti Sasok”-kal. A Végh Imre által kiépített szervezkedés: *Komádi*, *Körösszakál*, *Körösszegapáti*, *Mezőpeterd*, *Biharkeresztes*, *Bakonszeg*, *Csőkmő*, *Zsáka*, *Darvas* községekben volt működőképes.

Az ÁVH-nak azonban tudomása volt további kis csoportosulásokról, amelyek a Törő-Végh-Párdy szervezkedések mellett is működtek.

Hencida: 26 személy a napi eseményeket jegyzi fel naptár-szerűen.

Dévaványa: Egy csoport állt össze egy volt horthysta százados vezetése alatt.

Csőkmő és Nagyrábé: Itt is működik egy- egy illegális csoport.

Szeghalmon szintén a „Sárréti Sasok”-hoz csatlakoztak a Nagy József pékmester által kiépített csoportok: *Vésztfő, Dévaványa, Körösladány, Kisvárd*a községekből, sőt egy alkalommal még utazás közben a vonaton szervezett két repülőtéri munkást is, akik Kunmadarason dolgoztak.

Técsi Géza szervezte a vasutasokat Füzesgyarmat és Szeghalom vonalon.

Csőkmőn is volt Párdynak egy csoportja Varga Balázs főszervező vezetése alatt.

Biharnagybajomban is voltak embereik. *Békés városa* is szervezkedett.

Előzmények és két világháború közötti mintaképek

A szervezkedés a különböző irányból ható titkos szolgálatok akciója révén kaphatott impulzusokat Békés-Biharban is, nem is felállítandó hálózat kialakítását célozták meg ezek az angol-francia, vagy éppen jugoszláv szervek, hanem prédának odadobott álakciók katonáiként buktak le a beküldött ügynökök és szervezettjeik.¹¹⁹ A kisbarnaki Farkas Ferenc tábornok által vezetett MHBK katonái csoportokban kerültek így az ÁVH börtöneibe. A füzesgyarmati csoport helyettes vezetője Fejér László, aki ludovikás tisztként esett nyugati fogságba, emlegette is később Kisbarnakival való személyes kapcsolatát.

Hasonló céllal szervezett egyes területeken maga az ÁVH is akciókat, hogy elejét vegye a későbbi ellenállómozgalom kialakulásának.¹²⁰ Esetünkben már más Békés megyei településen bevált ügynököt (volt csendőrt) telepítenek át Füzesgyarmatra, hogy szervezkedésével „ugrassa ki a nyulat a bokorból”.

Mindezeknél azonban sokkal fontosabb a szervezkedés mintaképeül szolgáló, két világháború idején működő titkos szerveződések burjánzó csoportja. A vesztes I. világháború utáni zavaros időkben, a térségbe bevonuló szerb, de főként román csapatokkal szemben szervezeti gócpontok alakultak ki, amelyek kifejlődését a határon túli, hazatérni szándékozó menekültek még erősítették is. Ezeket a csoportokat azután a magyar kormányzat segítette is: kiképezte és felfegyverezte. A békétárgyalásokon meghatározott, és az ANTANT által rendszeresen ellenőrzött fegyverzetet és fegyveres erőit így tudták növelni, szerették volna szervezni a társadalmat egy újabb erőpróbara.

119 *Fehérváry István:* Börtönvilág Magyarországon 1945–1956. Budapest, 1990.

120 *Bálint László:* Különös szervezkedések Szegeden és környékén, Szeged, 2005.

A sárréti szervezkedésekben is sok ilyen, két világháború közötti, kezdemény található. Ilyen volt például maga a névadó szervezet, a „Hegyvidéki Sasok”, amely keresztény eszmék alapján szerveződő területfejlesztő egyesületből válik politikai párttá, ahogyan a Magyar Testvéri Közösség is egy üdülő asztaltársaságból vált politikai szerveződéssé.¹²¹

Maga a helyszín is, a román határkörzet, a trianoni tudatnak a továbbélését és az onnan átmenekültek folyamatos jelenlétét mutatta, mint a sárrétiakkal szomszédos dél-alföldi Fehér Gárda szervezője Blahó János, felvidéki menekült volt. A Kard és Kereszt¹²² szervezkedésből is többen származtak, vagy érkeztek a határon túli területekről.

A társadalmi bázis

Ha a szervezkedés társadalmi bázisát vizsgáljuk, akkor azt találjuk, hogy a szomszédos dél-alföldi Fehér Gárda megmozdulással szemben egy változatosabb, kevésbé egynemű, nem csak a paraszti lakosság talpra állításáról volt szó. Ez könnyítette a mozgalom stratégiai fontosságú helyekre (vízügy, városháza, posta, vasút, rendőrség) való beépülését, ugyanakkor nehezítette a szervezkedés céljainak egyértelmű kijelölését.

A szervezetben létezett mindenekelőtt egy katonai vonal. Horthysta katonatisztek, tiszthelyettesek jelentek meg, mint a társadalom degradáltjai, veszélyeztetettjei, akik szervezőként, kiképzőként bukkannak fel a periratban. Csendőőrök, katonaiskolások, félkatonai szervezetek tagjai, rongyosgárdisták, erősebb színezetet adtak, mint a Dél- Alföldön. Héjjas Ivánnak, a szervezkedés irányítójaként való visszavárása szó szerint is felmerült.

Maga a szervezkedés egyik legaktívabb, az állandó menekülés miatt legmobilabb szervezője Végh Imre tiszthelyettes is ezt a képet erősíti a mozgalomban. A valamikori betyárookra emlékeztető, árvaságra jutott, tanulásában félbemaradt, tolvajlásért köztörvényesen elítélt, majd a hadsereg kötelékében helyet találó figura. Keretlegény, aki zsidókat kínozt és gyilkolt. Kegyetlenkedik az ukrán lakossággal. Zsoldos, igazi ideológiával nem rendelkezik, ahogyan erkölcsiséggel sem, legfeljebb indulatokkal. Zilált családi helyzete családalapításra alkalmatlanná teszi, nőkkel szembeni viselkedését is ez alakítja. Fronton való kegyetlenkedése, antiszemita kijelentései életformájából adódnak. A kommunista szovjetellenes környezetben az üldözöttségére való hivatkozást ki is használja, és az így keltett indulatokat alkalmazza szolidaritás felébresztésére az önfenntartásához. Alkalmasnak mutatja magát egy jugoszláv kapcsolatfelvétellel, de összeköttetéseket keres és felajánlkozik a brit titkosszolgálatnak is.

121 Székér Nóra: A Magyar Testvéri Közösség, Budapest, 2009.

122 Vö. Horváth Ibolya, Solt Pál, Szabó Győző, Zanathy János, Zinner Tibor: Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 4. Kúriai teljes ülések, népbírói statisztikák, IM-állásfoglalások, Kegyelmi előterjesztések, Nagy Imre és társainak ügye 1989-ben Budapest, 1995. Halápi József és társai...

Szerb nyelvismerettel rendelkezik, amelyet gyermekkori, jugoszláviai neveltetése helyismerettel is kiegészített.

Csapdába kerülésekor az egykori kegyetlen keretlegény tisztában van halálraítélt helyzetével, és életéért cserébe mindenki feladására hajlandó: barátait, rokonságát, beszervezettjeit, aki csak valaha valami jót tett vele vagy megszánta. Zárvatársa szökési tervét besúgja, ezzel annak nyakára tekervén a kötelet. Bár a per első rendű vádlottja lesz, de „bűnbánó, őszinte magatartásáért” a halálos ítélet Párdy Imrét fogja majd sújtani a vádlottak közül. Az ÁVH a pert róla nevezte el, mint antiszemita tömeggyilkos keretlegény, minősítette is rögtön a szervezkedést.

A másik jelentős vonal: a Párdy Imre által összeállított szervezet volt, amely szintén tartalmazott katonai elemeket. Maga Párdy is megsérült a háborúban, sérülése folytán az orvosi egyetemet befejezni nem tudó, de a füzesgyarmati tímár fiából vitéz, földbirtokossá vált személy lett, aki minden előmenetelét, ahogy háborús sérüléséből adódó hátrányát is félkatonai-politikai szereplésének köszönhetette, és számára az új rendszer mindezt veszélyeztette. Ilyen volt uno-kaöccse, a ludovikás tiszt, Fejér László is. Rendőrök is tagjai voltak a szervezkedésnek, mint Debreczeni László őrmester, valamint Varró János őrmester.

A kereskedők mozgékonyaságuk és veszélyeztetettségük miatt több szervezkedésnek is központi elemei voltak vidéken. A dunántúli Fehér Gárdának és az alföldinek is baromfi- és gyümölcs-kereskedők voltak a fő szervezői. Pocsai Ferenc gyógynövénykereskedő Köröstarcsán működött. Körösladányban Fekete százados Omanda cserépkereskedővel együtt szervezte a csoportot.

Aggott István mészkereskedő csoportja hozzácsatlakozott a Párdy Imre által szervezett csoporthoz. Így került hozzájuk Barkóczy Károly baromfikereskedő, Komsa János fodrász, Técsi Géza MÁV-intéző. Neveltetése folytán a katolikus felekezeti Párdy erős kapcsolatot kíván fenntartani a nagybirtokos grófi családdal, a Blanckensteinnel. A Füzesgyarmaton lakó, az oroszok által felgyújtott kastély ura, Blanckenstein Pál gróf lett a kiszemeltje.

Pál gróf nem igazán volt fogható politikai szerepvállalásra, a csoportok közeledését, ha nem is utasította el, ha ígéretet is tett fegyverek szerzésére, inkább csitította, visszafogta a szervezkedőket. Nem pártolta az akciókat, bár nem tiltotta a szervezkedés kiterjesztését, de a nyugati csapatok bejövételéig nem is igen tartotta lehetőséget akcióba lépésüket. Nem szerzett nekik adó-vevő készüléket, mondván, hogy a Dunántúlon az amerikaiak által ledobott szerkezet is avatatlan kezekbe került. Pál gróf üldözöttsége lehetett az oka, amely a politika irányában valamennyire fogékonná tette az egyébiránt inkább technikai érdeklődésű embert, amely tevékenység irányíthatta volna az életét.

A vidék patriarchális kötődése, esetenként megható ragaszkodása a grófi családhoz, erős szálakat jelentett. A Párdy-féle szervezet így öleli fel azokat a nagybirtokhoz kötődő, vagy abból élő rétegeket. Esetünkben a kastély cselédsége, az azzal kapcsolatot ápoló kis egzisztenciák, mint a fodrász családja, a vendéglős, a külön házat építő cseh komornyik, (akinek utódait azután a kommunista titkoszolgálat részben be is szervezi), azok akikre Párdy építhetett.

Csak részben kapcsolódott ide az a földbirtokos, „kulák” réteg, akit talán a legjobban üldözött a kommunista rendszer, de Párdy rájuk számíthatott valójában.

Másik vonalat és várost is jelöl a Törő testvérek által szervezett ellenállócsoport. A két társaság részlegesen kapcsolatot talált és egyesült. Végh személyében közös szervezőjük is volt, de Törő Mihály, a rendőrségtől elbocsátott személy és testvére, László csoportja nem csak abban különbözött, hogy inkább Szeghalom és Gyula térségét szervezte, hanem abban is, hogy egy vízügyi szervezetre épülő társadalmi bázisa volt. Itt is a kis egzisztenciák kerültek számbeli súlyba, azonban, ha foglalkoztak is a gátörök mezőgazdasági tevékenységgel, az összekötő kapcsot nem ez jelentette. A másik, a vízügyhöz kötődő csoport a terület vadásztársasága lett, amelynek Törő László is tagja volt.

Törő Mihály a hibát ott követte el, hogy egyesült Végh csoportjával, és neki adta át a szervezés gyakorlati feladatait. Bár tiltotta a csendőrök, katonatisztek, nyilasok beszervezését, Végh azonban az utasításnak nem tett eleget, és mivel Törő Mihály nem tudott számára külföldi kapcsolatot szerezni, ennek reményében az egész szervezetet átvitte a jobboldali, radikálisabb Párdy Imre irányítása alá. Az eszmeileg, ideológiailag és szemléletükben más irányt képviselő Török ezután leváltak a szervezkedésről, amely nem sokkal később a vesztébe rohant, éppen Végh Imre tevékenysége folytán.

A szervezkedés oka

A világháború utáni rendszer szinte minden társadalmi réteg életvitelébe radikális változtatásokat akart keresztülvinni. Mindenekelőtt gyökeres magántulajdon átalakítással veszélyeztette a Sárrett lakóit. Történetünk szereplői közül a kiskereskedők ellehetetlenülnek. Elmondták, hogy csak a népboltokban lehet színvonalas árukat vásárolni, ők nem jutnak ilyenhez. A kisiparosok a kollektivizálás miatt rettegtek. Az adó miatt lehetetlenné vált életük. A beadási terhek miatt a földművesek képtelenek voltak megélni, a földreform és a kollektivizálás teljes vagyonuk, addigi életük tönkremenésével fenyegette a vagyonos parasztságot. A kisvárosok és falvak, tanyák népet igyekezett az új rend szembeállítani. A beadási terhek miatt a parasztságot bebörtönözték. Nyolcszázezer bebörtönöztet számol az „50-es évek” Magyarországa¹²³.

123 „A párt irány-vonalában és a gazdaságpolitikában elkövetett hibák nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a dolgozó tömegekkel szemben széles mértékben alkalmaznak adminisztratív módszereket, a rendőrség, a bíróságok tömegesen büntetnek és a hatóságok ridegen bánnak a lakossággal, s gyakoriak az önkényeskedések. 1951–53. 1954 május 1. között, vagyis két év és négy hónap alatt a rendőrség, mint kihágási bíróság, kereken 850 000 esetben szabott ki büntetést. És bár a 850 000 esetből 831 000 eset pénzbírság volt, s ebből is 760 000 volt 100 forinton aluli, és csak 19 000 eset szólt elzárásra, s ezeknek jelentős részét is felfüggesztették, mégis, a kihágási büntetések száma túrhetetlenül magas. E szám arról tanúskodik, hogy Magyarországon olyan mértékben alkalmaznak adminisztratív eszközöket a lakossággal szemben, ami népi demokráciában, a dolgozó nép államában megengedhetetlen. Ugyanerről tanúskodik a bíróságok működése is. A bíróságok 1950–1953 között, vagyis három és egynegyed év alatt 650 000 személy ügyével foglalkoztak és 387 000 személy ellen hoztak elmarasztaló ítéletet. Ugyancsak helytelen és elfogadhatatlan a beszolgáltatás elmulasztásáért kivetett tömeges pénzbüntetések rendszere és

Gőzerővel folyik ezekben az években az ország átformálása, a régi elit lecserélése. B-listázzák a régi értelmiséget, leváltják a hivatalnokréteget. A lumpen elemek felhasználásával zajlik az erőszakszervezetek feltöltése. A jugoszláv válságra való hivatkozással az addig szétzüllesztett hadsereget létszámban újra felduzzasztják, de leváltják a tiszti és tiszthelyettesi kart, a rendőröket szűrik, és nézeteik szerint cserélik újakra. Az elbocsátottak nem kapnak munkát. A legjelentősebb szervező a Sárreuten elbocsátott katona vagy rendőr. Ezzel párhuzamosan erősödik az ÁVH-terror. Az 1949-es átszervezés után többszörösre emelik a hatósági jogkört kapott szervezet létszámát. Esetünkben Debrecenben és Békéscsabán is folyik nyomozás a szervezkedések ügyében.

A Párdy-féle szervezkedés, a „Sárreiti Sasok” ideológiájánál, mint láttuk, kezdettől felmerült a Mindszenty bíborossal való szolidaritás, a legitimizmus és a Habsburgok trónigénye, a szervezkedők füzeggyarmati csoportjának tagjai között pedig az erdélyi unitarizmus, de voltak református tagok is. Egy egyházakat és a kereszténységet üldöző rezsim, a monarchista államformával és a történeti Magyarország egységéről való lemondással nem csak vallási világgépük, de hazafogalmuk ellen is támadást indított: a haza fogalmának átrajzolásával, a trianoni határok elfogadásával. A szoros rokonsági szálakkal és kulturális gyökérzettel Erdélyhez kötődő partiumi társadalom középíregének identitása ellen indított támadást a kommunista rendszer. Tehát egy anyagi alapjaiban veszélyeztetett, morális értékrendjéből és évezredes keresztény kultúrájából kimozdított, nemzeti érzéseiben többszörösen megalázott, személyes szabadságában bizonytalanná tett társadalom lázadt egy idegen hatalmat kiszolgáló rezsim ellen.

Mi a Trumann kínja?

Felszabadult Kína.

Trumann bármit karattyol,

Nem a dollár parancsol.

Tanulták őrsi foglalkozáson a dél-alföldi magyar gyerekek, és padoszloponként egymásnak felelgetve kellett felmondani a versike sorait.

Harry Truman elnök Amerikája és a nyugati világ a koreai háború fordulatáig tényleg deffenzívába szorult Sztálin külpolitikájával szemben. Felállt a „keleti blokk”, leereszkedett a „vasfüggöny.” A kommunista Kína szovjet egyetértéssel terjeszkedett: megszállta Tibetet, és kommunizálni akarta a volt távolkeleti gyarmatokat. Az USA nukleáris monopóliuma 1949-ben a szovjet atomfegyver kifejlesztésével eltűnt. Sztálin készült a harmadik világháborúra, úgy lát-

gyakorlata. A beszolgáltatási kötelezettség elmulasztásáért dolgozó parasztokra, termelőségvetkezetekre és kulákokra eddig összesen közel 400 millió forint összegű kártérítést vetettek ki, melynek jelentős része a fennálló rendeletek értelmében is törvénytelen és igazságtalan.” – idézi az MDP KV 1953. június 28-ai határozatát Nagy József. Nagy József: A falvak forradalma és a termelőségvetkezetek 1956-ban. In: szerk.: Mózes Mihály – Kozári László: Tanulmányok a forradalomról, Eger, 2003.

szott erre a koreai háború szolgálatát lehetőséget. 1950-ben az északiak offenzívája és mintegy milliónyi kínai „önkéntes” bevetése válságos helyzetbe hozta az amerikai katonai vezetést, amely egyre inkább szintén az atom-űtőerő alkalmazásán gondolkodott.

Az elnökválasztás után az új amerikai kormányzat, Eisenhower elnök vezetésével, hatalmas fegyverkezésbe kezdett. Az 50-es évek közepére a katonai kiadások elérték az 50 milliárd dollárt. Ezzel az USA hadserege gyors reagálású, a világ bármely részén alkalmazható katonai űtőerővé vált. Katonai szövetségi rendszerei mintegy 400 támaszponttal kerítette körül a Szovjetuniót, amely „blokkpolitikájának” foglyává vált.¹²⁴

A szervezkedés a jugoszláviai válságra alapozva kezdődött meg és a koreaira hivatkozva folytatódott. Az ország több pontján várták a résztvevők a háború gyors kirobbanását. A terror fokozódásával, a kollektivizálástól való félelem folytán, a békeszerződés utáni szovjet jelenlét fennmaradása és politikai nyomásgyakorlása miatt magától indul meg a szervezkedés és kapcsolatkeresés.

A spontán mozgalmat mind a nyugati titkos szolgálatok, mind az ÁVH igyekezett befolyásolni. Számítottak a háború kirobbanásra a térségben, de nem tudták, hol fog bekövetkezni. A mozgalmat a vidék önvédelmi reakciója állította talpra egy megalázó és brutális háborús front után, az idegen megszállás konzerválódásának láttán amiatt, hogy a megszálló hatalom erőszakos eszközökkel befolyásolni igyekezett a társadalom átalakítását. A nemzeti ellenállási mozgalom csoportjai szerte az országban Zalától Nyíregyházáig és Makótól Szentgotthárdig ezért mutatnak hasonlóságot annak ellenére, hogy a csoportok között szinte alig létesült kapcsolat.

Az egyes csoportok tevékenysége, jelentősége túlnőtt a kis térségen. A megtámadott autonóm csoportok tradicionális védekező reflexei indultak be. A diktatúra számára nem a szervezkedés profizmusa, katonai destabilizáló ereje vagy éppen külföldi exponensekkel való kapcsolata jelentette a központi problémát, hanem a társadalmi immunitás működése. Kezdetről felismerték ennek veszélyét. Mindez az ÁVH számára sem volt elbagatellizálható.

Ideológia, jelképek

A Párdy Imre által javasolt zászló a magyar koronát ábrázolta volna és egy sast, amely a korona felé repül. Ez monarchista nézőpontot szimbolizál.

Párdy Imre vallomásából tudjuk, hogy a legdominánsabb fűzesgyarmati csoport legitimista ideológiát vallott. Habsburg Ottót szerette volna visszahozni a trónra uralkodónak, akinek jelenlététől azt várta, hogy 50 évre kedvezményes, országot rehabilitáló nemzetközi kölcsönt hoz.

124 *Mózes Mihály*: Diplomácia és forradalom. In: szerk.: Mózes Mihály – Kozári László: Tanulmányok a forradalomról, Eger, 2003.

Perszonáluniót szeretett volna Romániával, ahol az erdélyi „három nemzet” a román, szász és magyar által alakított kormányzótanács mondaná ki Erdély elszakadását Romániától és Magyarországhoz való csatlakozását. Kárpátalját ugyanilyen módon kívánta visszacsatolni a Habsburg-ház uralma alá. Társadalompolitika tervei között szerepelt a nagybirtokok 4000-5000 holdig, az erdők 1000 holdig való visszaadása régi tulajdonosaiknak - az ítélet szerint. Földreformja 20-50 holdas (életképes) kisbirtokokat szándékozott alakítani „megbízható tulajdonosok” számára. A többi földéhségében kielégítetlen agrárproletárt pedig a nemzetközi tőkeinjekció révén felállított gyárak munkássága szívta volna fel (ahogyan ezt a szocialista nagyipar is tette az 1950-es évek közepétől.)

Párdy „Hegyvidéki Sasok” szervezete az 1920-as években már katolikus-legitimista, irányokat követett, majd 1945 után Mintsenty bíboros titkárával töltötte együtt Buda-délen internálási idejét, onnan került Kistarcsára. A Buda-déli csoportjának fogadalma meghatározó volt számára későbbi cselekedeteiben is. Gróf Blanckenstein Pál személye ezt a vonalat erősítette volna szervezetében, bár ma sem deríthető ki igazán, hogy a műszaki érdeklődésű gróf mennyiben segédkezett ezen eszmék kialakításában és erősítésében. Az ÁVH nyomozati anyagában több katolikus pap neve került a csoportokkal összefüggésbe.

A másik domináns csoport a Törő testvérek vezette szeghalmi, főként vízügyi dolgozókból összeálló szervezet azonban egyáltalán nem kötődött a legitimista elvekhez. Törő László határozottan tagadta, hogy „klerikális befolyás” alatt állott volna valaha is, korábbi antifasiszta nyilas ellenes magatartását pedig a bíróság is elismerte. (A második világháború végén lefokozták). Mindez azt mutatja, hogy nem volt a csoportok között egyeztetett ideológia. Közöttük rivalizálásra sem került sor, mivel nem állt még olyan szervezetségi fokon a mozgalom, hogy az ellentétek szembesüljenek.

A szervezkedés módja, kiterjedése, fegyverzete és akcióterve

A Sárréten a beszervezettek számát 3500 főre becsülte Végh Imre, ezt azonban maga is túlszámnak tartotta. 1951 januárjában egyesült a Párdy-féle szervezkedéssel, a „Sárreتي Sasok”-kal. Párdy becslése szerint Hajdú-Bihar, Szolnok, Békés megyékben 4000-5000 tagja lehet a szervezkedésének. Tervbe vették továbbá egy negyedik megye megszervezését is, ez valószínűleg Csongrád megye lehetett, mivel Jugoszlávia felől várták az amerikai csapatokat és a velük együtt érkező kisbarnaki Farkas-féle osztagokat is. Bizonyára azonban ennek többszöröse volt azoknak a száma, akik tudtak az ügyről. Az ÁVH módszeréhez mérten ennek töredékét tartóztatta le az első hullámban, 1951-ben, a többit hagyta futni és megfigyelte kapcsolati rendszerüket, a további letartóztatásokhoz.

A Sáréti Sasok ellenállási szervezet kiterjedése

Az alföldi Fehér Gárdával szemben semmilyen jellegű papírra vetett lista, bélyegző, vagy kiállított tagkönyv nem bizonyította a szervezkedést, ez igazolhatja a konspiráció egy fejlettebb, intelligensebb voltát, vagy éppen a szervezkedés egy kialakulatlanabb, alacsonyabb fokát is. Arról

van tudomásunk, hogy a füzessgyarmati csoport 7-es bizottságokat állított fel. Párdy Imre és helyettese, Fejér László irányította őket. Fegyvermesterük Barkóczi Károly, és négy zászlóőrük volt.

Zalában járási szervezők fogták össze az aprófalvak lakosságát a Fehér Gárda mozgalmakban. A dél-alföldi Fehér Gárdában nem a közigazgatási határ, hanem a kapcsolattrendszer mentén folyt a szervezkedés. A vezetők mellett, szervezők és csoportvezetők működtek.¹²⁵

Fegyvereiket elásott puskák és a frontról hazahozott szolgálati fegyvereik, kézigránátjaik képezték, és a füzessgyarmati kastély védelmére beállított, Párdy apja által elrejtett gépfegyver alkototta. Jugoszláviából és nyugatról vártak további fegyvereket. A szeghalmi csoport pedig a nagyközség Szabadságharcos Szövetségének városközi fegyverraktárából kívánta felfegyverezni magát.

Szemben a Fehér Gárda Dél-Alföldön és a Dunántúlon szerveződő csoportjaival, sem akciókat nem hajtottak végre, sem tervezni nem terveztek ilyeneket. Csupán a nemzetközi helyzet változása esetén bekövetkező nyugati csapatok megérkezésekor kívánták magukat aktivizálni.

Külföldi és belföldi kapcsolatok

Az ellenállócsoportok megszerveződését két irányból is figyelték, és próbáltak irányításába belekapcsolódni. Egyik oldalról a nyugati titkosszolgálatokhoz kötött hazatérő magyar ügynökök szervezték őket. Neveik, az MHBK és vezetőjük, Kisbarnaki Farkas Ferenc neve, meg is jelenik a szervezkedések iratanyagában, ugyanúgy az a várakozás is állandósul, amely a területtel nem szomszédos, de a közeli Jugoszlávia ügynökeihez kötődik.

Fejér László, Párdy unokaöccse, helyettese és titkára tartott kapcsolatot a budapestiekkel, „haverok”-nak nevezte őket. Tőlük hozott hírt a „Fehér Gárda” nevű szervezkedésről, amely a fővárosban és a Dunántúlon működött. Fejér László által akartak külföldi kapcsolatot létesíteni kisbarnaki Farkas Ferencel, aki a katonai akadémián felettese volt, és akivel együtt tért vissza a nyugati fogságból, csak Kisbarnaki szerinte *„nem jött haza, és szervezte a felmentő csapatokat”*.

A másik vonal az Államvédelmi Hatóság 1949-re sokszorosára erősített adminisztratív és katonai apparátusa és kémhálózata volt¹²⁶. Mivel a Sárrét két jelentősebb megye területéhez is kötődött, a nyomozati anyag két megyei központ, a Hajdú-Bihar megyei Debrecen és a Békés megyei Békéscsaba központi államvédelmi szerveinél is megtalálható. A szervezkedés kisebb részben Szolnok megyére is kiterjedt.

A szervezkedők angol–amerikai kapcsolatokat kívántak kiépíteni Párdy Imrén keresztül, aki

125 A közölt dokumentumanyagban a teljes felépítés olvasható. Z. Kiss Ferenc százados személyében egy katonai kiképzőtisztjük is volt. Létezett egy polgári és egy katonai vonal. A mintegy 80-100 km sugarú körben (Pusztaszerig) motoros futár feladata volt a hírósszekötetés. Létrehoztak egy fegyverjavító-csoportot. A szervezők ötfős sejteteket alakítottak ki. Ezek vettek részt katonai kiképzéseken, riadókon.

126 A Dél-Alföldre vonatkozó adatokat lásd: *Óze Sándorné – Óze Sándor: Magyar Parasztballada*

ehhez gróf Blanckenstein Pált szemelte ki eszközül, mivel ő alkalmazottja volt a brit nagykövetségnek. Innen vártak fegyvert és diplomáciai támogatást. Fejér László Budapesten többször meglátogatta Blanckestein Pál grófot is, aki Füzesgyarmat földbirtokosa volt, hogy tőle is segítséget kérjen a szervezkedés számára. Blanckensteint Párdy Imre is felkereste egy alkalommal Nagy József társaságában a külföldi támogatás ügyében.

A jugoszláviai kapcsolat terve is felmerült, a jugoszláv titkosszolgálat, az UDB-ügynökök megjelenését várják találkozóra, és a Jugoszláviában nevelkedett Végh Imre szintén tervezi ebbe az irányba a szökését.

Belföldön tudnak a Fehér Gárda hódmezővásárhelyi és dunántúli csoportjairól.¹²⁷ Sőt olyan akciókról is, mint a székesfehérvári lőszerraktár és a Szabadság-híd felrobbantása, amelyek rémhírnek bizonyultak. Párdy Imre említette, hogy Hódmezővásárhelyen is volt egy csoportjuk, amely azonban lebukott.

Körösladányban is működött egy csoport Fekete nevű, volt százados vezetésével, Omanda nevű cserépárus segítségével. Mindketten a körösladányi kisgazdapárt tagjai voltak. Párdy Feketével fel kívánta venni a kapcsolatot, de az elzárkózott. 1951. július 5-én Párdy találkozott Feketével, felszólította, hogy csatlakozzanak, de Fekete nem tett eleget a kérésének. Érdekes, hogy a Hódmezővásárhely-Békés megyei Fehér Gárda csoport vezetője Blahó János a bitófaig kitart amellett, hogy Fekete nevű felső kapcsolata szervezte őt be, akit azonban a bíróság nem létezőnek mondott. A sárrétiek is tudnak a hódmezővásárhelyiek szervezkedéséről, amely azonban hamarabb elbukott.

Az ÁVH kapcsolatot gyanított a „Kard és kereszt” szervezkedés és a Sárrét mozgalma között. Váczi nevű, Békésen letartóztatott orvostanhallgató személye volt operatív tervükben az összekötő kapocs.

1951 márciusában a volt parasztpárti tagok Hegyesi János, népi költő vezetésével szintén szervezkedésbe kezdtek. A földeket 200 holdig vissza akarták adni a gazdáknak. Híre járt még egy „Angolszász-barát” társaságnak, amelyet B. Szabó István, volt országgyűlési képviselő irányít, amelynek alszervezetét Krucsó Mihály vezeti Békésen. Törő Mihály így vallott, amikor letartóztatták: „Berettyóújfalutól lefelé egy nagyobb arányú szervezkedés működik. Beletartozik a

127 „A Dél-Alföldön a szervezkedésnek létezett egy katonai vonala, amelynek centruma a Blahó - Kovács-féle Kutas-Kiskirályság területen volt, és létezett egy polgári szervezkedés Makón, Orosházán és különösen Hódmezővásárhelyen, amelynek élén Bartók Zoltán újságíró állt. (Ők azonban nem akartak kapcsolatba lépni a pusztaiakkal konspirációs módszereik ügyetlensége miatt.) A *zalai, baranyai, somogyi, tehát dél-dunántúli dokumentációt* összehasonlításuként említjük, mivel Blahó csoportja is abba az irányba kereste a kapcsolódási pontot, akik tudnak egy északkeleti csoportról: a Gyulára telepített füzesgyarmati csoport adja meg a kapcsolatot, akik magukat „Fehér Partizánok”-nak vagy „Sárréti Sasok”-nak mondják. Számon tartjuk továbbá az úgynevezett Görbics Béla-féle vonalat, amely Baja-Szeged felé tájékozódott, és inkább értelmiségi színezetet próbált vinni a szervezkedésbe, illetve a rendőrség és az erőszakszervezetek soraiba akart beépülni. Létezett egy későbbi szál, amelyet 1955-ben leplez le az ÁVH, és ez az Annus István-féle, békéssámsoni Nemzeti Ellenállás Mozgalom. Ez a Szántó Lajos és társai ügy révén kapcsolódik a Fehér Gárda szervezkedéshez”- írtuk 2005-ben Fehér Gárda könyvünkben. A füzesgyarmatiakra vonatkozólag itt közöljük a pontosított adatokat.

szeghalmi és a füzesgyarmati csoport. Céljuk: fegyveres felkelés előkészítése országos szinten. A szervezkedés csoportokra oszlik. Minden csoportnak megvan a maga vezetője. A megyei vezető B. Szabó István, akinek Budapest, Debrecen és a Dunántúl felé vannak kapcsolatai.”

A szervezkedés felgöngyölítése, a per és az ítélet

1950-ben már „Molnár Imre” fedőnevű ügynök jelentésében az áll, hogy december óta „kuklásszervezkedés” folyik Szeghalmon.

1951 márciusában arról tett feljelentést egy Oláhné nevű asszony, akit tolvajlás miatt idéztek be a rendőrségre, hogy Füzesgyarmaton „Fehér Partizánok” szervezkednek, s hogy a szervezkedés nagyobb részt a volt Sárréti Vadásztársaság tagjaiból tevődik össze.

1951 áprilisában Békéscsabán tesz feljelentést egy K. Tóth József nevű csavargó, hogy létezik egy országos, illegális szervezkedés, amelynek tagjai: Varga Vince körösparti gátőr és Pocsai Ferenc köröstarcsai gyógynövénykereskedő is. Az már valószínűleg költött mese volt, hogy a szervezkedés kapcsolatban állt a romániai vasgárdistákkal és a csehszlovák „ellenforradalmárokkal” is. „A szervezkedés sejtyszerűen építkezik, a tagok alig ismerik egymást, csak a helyiségekben van egy-egy főszervező, azokkal tartják a kapcsolatot a főnökök”- szolt a jelentés. Varga Vincének még esküt is tetettek vele a Bibliára, hogy megőrzi a szervezkedésről hallottak titkát. A mozgalmat figyelő rendőrség időközben be akarta építeni ügynöknek Kun Lajost, Beöthy Zsigmondot, de mindkettő Budapestre szökött, Z. Bereczki Gábor pedig Jugoszláviába távozott a beszerzés elől. „Időnként meglátogatja a csoportot Budapestről egy „Miklós” vagy „Miska” nevű személy” - jelentették a csoportról - aki nem más, mint Végh Imre (Vígh Imre), körözés alatt álló katonaszökevény.

1951. március 18-án elfogta az ÁVH Végh Imrét, aki „részletes és töredelmes, igen megbánó” vallomást tett, és azután szépen sorban begyűjtötték a szervezkedés tagjait. Nem mindenkit szedtek össze ezután, csak a vezető szervezőket. Bekötött szemmel, fekete kocsiban vitték legtöbbjüket Békéscsabára. A vallomásokat „puhításokkal” (Törő Lászlónak délutántól másnap estig a fal mellett kellett állnia) és verésekkel csikarták ki, (Komsa Jánosnak a lábát rugták szét), Barkóczi Károly az őszinte vallomásra csak később volt rávehető - az iratok szerint - (miután kiszakadt a gyomra). Szenvedi Sándornak vallatás közben „vakbélgyulladás” lesz, majd epe és vesekő műtéten is átesett, ezzel indokolták hosszadalmas kórházi kezelését.

A perre 1952 februárjában került sor. A vád Végh Imre tevékenysége köré csoportosította a szervezkedés(ek) cselekményét. Végh maga szimbóluma volt a fasiszta ideológiának. 1948-ban keretlegényként elkövetett kegyetlenkedéseiért távollétében már kötél általi halálra ítélték. Az ő személyével minősítették az egész szervezkedést, amely a népi demokratikus rend megdöntésére irányult. Az ítélet indoklásában három csoportra osztva vizsgálta a szervezkedést. Csak részben alapult a valóságon, részben a vád azon igyekezetét szolgálja, hogy fasiszta színezetet adjon a szervezkedésnek, ezért találtak olyan embert például az egyik nem létező csoport élére,

akinek valóságban nem is volt igazi súlya és ismertsége a többiek között.

Ez a személy Szenvedi Sándor és mezőpeterdi csoportja volt. A második a Törő Mihály nevéhez köthető szeghalmi, a harmadik pedig a Párdy Imrével fémjelzett füzesgyarmati csoport volt. Szenvedi nyilas múltjával és kommunista párttagságával, mint a vidéket megfertőző, társadalmilag kifejezetten veszélyes elem, jó címere volt csapatának. Törő Mihály csendőr apja és antidemokratikus rendőrségi viselkedése szintén rossz színt mutatott, bár az ő csoportjuk volt a bíróság számára az ideológiailag legelfogadhatóbb módon feltüntetett.

Párdy Imre volt a legkarakterisztikusabb és antikommunista múlttal, politikai háttérrel is rendelkező személy. Az ítélet indoklása azonban fasizmusról kiabált az általa adott névben, a „Sárréti Sasokban” is „tősgyökeres fasiszta terminológiát” látott, ahogyan keresztény szocialista párttervében is „a szervezkedés tervbe vette, hogy pártot alakít, és ennek neve Szocialista Keresztény, Keresztény Párt, ami a szervezkedés faji és felekezeti gyűlölködésre irányuló céljairól is képet tudott adni.” (A keresztény - keresztény elnevezés katolikus és protestáns kettős használata éppen nem a felekezeti gyűlölködés szítását hangsúlyozza a 90 %-ig ezen felekezetekből álló országban.)

A zárt tárgyaláson a bíróság egy halálos és egy életfogytiglani ítéletet hozott, a többi esetben egytől tizenkét évig terjedő szabadságvesztést rótt ki. A vádlottakat kirendelt védőügyvédek képviselték. 21 vádlottat ítélték el, összesen 150 évre, egy vádlottat felmentettek. Egy halálos ítélet született Párdy Imre esetében, de ezt is később a Legfelsőbb Bíróság 1952. május 29-én életfogytiglanra változtatta idős korára való hivatkozással, míg a többi esetben inkább súlyosbították a szabadságvesztést és a vagyonelkobozást: Nagy József, Fekete Péter esetében.

A nőket nem ítélték el, mert nem vallottak rájuk. Ennek ellenére Komsa Eszter rendőri felügyelet alá került, két lánytestvére pedig jó ideig Észak-Magyarországon nehéz fizikai munkára lett kárhoztatva. Számos ilyen emberről tudunk ezen a vidéken, akik hétfőn hajnalban indultak el Füzesgyarmatról, a „fekete vonattal” és szombaton jöttek haza. Ilyen az iskolák államosítása-kor ellenálló tanító, akinek családja széthullik a távollétben, vagy ilyen az elítélt fehérgárdista fia, Gádorosról Budapestre ingázó ifj. Kunos Ferenc.¹²⁸

A börtön és a szabadulás

Az elítéltek büntetési helyei különböző börtönök és munkatáborok lettek. Márianosztrára került többségük, majd rabmunkára általában a Dorog–Tatabánya környéki szénbányákba vitték őket. Fejér László utóbb a Kozma utcai börtönben raboskodott, Törő László a budai Vár építkezésén dolgozott, majd a recski alsó táborban töltötte büntetését. Bátyja, Mihály az egyetlen, aki hazatérve a börtönből részt vett az 1956-os forradalomban és ismét bebörtönzték. A kínzások és

128 *Kunos Ferenc: Családregény 1928–1956 I. rész, Kézirat.*

a börtön felőrölték egészségét és a gyulai börtönkórházba került. Szabadulása után már csak hónapjai voltak hátra. Komsa János Oroszlányba került közmunkára. A vállalatokban azonban úgy szétrúgták a lábait, hogy évek múltán két mankóval került vissza Füzesgyarmatra.

Blankenstein Pál gróf is az oroszlányi szénbányában dolgozott. Felesége elmondása szerint nemigen bántották idősebb korára és műszaki tudására való tekintettel, az elektromos vezetékek ellenőrzése volt a feladata. Meglehet azonban, hogy csak a férfi szemérem nem engedte vele elmondani azokat a megaláztatásokat, amelyeket el kellett szenvednie. Talán, mivel mindent törölni akart, megmaradó éveire nyugalmat várva, azért nem kívánt többet Magyarországra sem hazatérni.

Barkóczi Károlynak sikerült megszöknie. Munkába szállításakor leugrott a teherautóról és hazament. A kínzásokban gyomra kiszakadt és betegen évekig egy kriptában rejtőzködött. Mások szerint édesanyja háza alá, amely a temető mellett állt, ástak egy járatot, és ott rejtőzött. Családja vigyázott rá, amikor éjszaka levegőzni járt ki. Rokonsága elhíresztelte egy rádióüzenet révén, hogy sikerült Jugoszláviába szöknie, ezután nem keresték. Családjával együtt ő is nyugatra szökött.

A törvénytelen ségek kivizsgálására felállított, és a börtönöket végigjáró úgynevezett 1956-os szabadító bizottságok nem engedélyezték a hazatérést azoknak, akik még bent voltak. „Marad” - írták rá Végh Imre kartonjára Márianosztrán, 1956 nyarán. Így csak 1964-ben, az 1963-as évi tvr. 1. §-ára hivatkozva szabadul amnesztiával.

Párdy Imrét hajlott korára való tekintettel 1956 után már nem vitték vissza. A községi tanács számára végzett közmunkát, majd szociális otthonba került, ott is halt meg.

1956 novemberében a börtönből kiszabadult foglyok választás elé kerültek, hogy visszamennek-e a börtönbe, vagy elhagyják az országot. Fejér László Kanadába vándorolt ki. Ott élte tovább életét. Fekete Péter Ausztráliába disszidált. Blankenstein Pál gróf Bajorországba ment, ahol meg nősült, és hosszú életet élt méltó körülmények között.

A forradalom

Ha ezután az érdekel bennünket, hogy volt-e kimutatható kontinuitás a mezőgazdasági munkához kötött, főként falvakban, tanyákon élő rétegekben az 1948–1951 közötti szervezkedések, amely mozgalomnak sejtjei, bár egymással nem találtak kapcsolatot, de országos lefedettséget mutattak, és az 1956-os forradalom között¹²⁹. Volt-e ilyen szerepe az 1950-es évek magyar ellenállási mozgalmában résztvevőknek a vidéken az 1956-os forradalmat levezénylő rétegekben?

129 Az 1980-as években alkalom volt W. Felciak professzort hallgatni, mint az Eötvös Collegium vendég-tanárát, aki azon a véleményen volt, hogy a diktatúra sokszor ártatlanul bebörtönözött emberei adják az új, majdan ellene fellépő elitet. Ő saját országa történetében, 1968-ban, az egyetemekről eltávolított diákokra és a sztrájkok bebörtönözöttjeire gondolt, akik a nyolcvanas évek szolidaritási elitjét adták.

Ez esetben megállapítható, hogy a Békés és Hajdú-Bihar megyei központokban mindenhol tapasztalható forradalmi cselekmény, akár a szomszédos vidék Békés és Csongrád megyei Fehér Gárda mozgatta vidékein is.¹³⁰

Ha most csak Békés megyét nézzük a három szervezkedésbe bevont megye közül, akkor azt látjuk, hogy a következő településeket mérte fel a legutóbbi kutatás, ahol, mint láthatjuk, szintén a városok szerepe dominált. Békés, Békéscsaba, Orosháza, Gyomaendrőd, Sarkad és Szarvas mellett olyan települések is szerepelnek, mint Battonya, Bucsá, Csanádapáca, Csárdaszállás, Csorvás, Doboz, Ecsefalva, Elek, Geszt, Gyulavári, Kardoskút, Kertészsziget, Kétegyháza, Kevermes, Körösharsány, Körösújfalú, Medgyesháza, Mezőberény, Mezőhegyes, Okány, Tótkomlós, Újkígyós és Zsadány. A sárréti szervezkedés városaiban Szeghalmon, Gyulán, Füzesgyarmaton regisztrálhattunk megmozdulásokat, a falvakban azonban csak Dévaványán, Körösladányban és Vésztőn értesülünk erről.

A Fehér Gárda-mozgalom központjaiban mindenhol heves ellenállásra került sor, rögtön a forradalom kirobbanása után. Azonban elvértve kaptak szerepet benne az egykori letartóztatottak¹³¹. A kisebb településeknél a forradalmat a falvak értelmisége irányította¹³². Tehát nem a börtönökben alakult ki új forradalmi elit, aki vezette a felkelést a Felciak által felvázolt módon. Ami mégis befolyásolta az eseményeket, az az ő példájuk volt a több hullámban fenntartott ellenállásban. Fiatalabb családtagok, esetleg olyanok, akik tudtukon kívül már az ÁVH listáján szerepeltek mint potenciális felkelők, vettek részt a forradalomban.

Történetünk szereplői szintén vagy szökésben vannak és külföldre települnek, vagy távol élnek szülőhelyüktől az események időpontjában. Két személyről tudunk, akik részt vettek az eseményekben, ezért a forradalom után ismét börtönbe kerültek.

Törő Mihály az egyik Szeghalmon. 1956 nyarán a szabadító bizottság felezésre tett javaslatot a büntetésére, és mivel több, mint öt évet letöltött, szabadon engedését javasolta. Mivel szerepet vállalt szabadulását követően az 1956-os forradalomban, annak leverését követően ismét börtönbe került. Testvérét a gyulai rabkórházból értesítették, hogy halálos beteg, onnan kikerülve már nem tudott talpra állni és belehalt a megpróbáltatásokba. A másik személy Dürög János volt, aki

130 *Tóth Judit*: Forradalom Békés megyében. In: A vidék forradalma, 1956. Szerk.: Á. Varga László, Szakolcai Attila; Mózes Mihály: Diplomácia és forradalom. In: szerk.: Mózes Mihály – Kozári László: Tanulmányok a forradalomról, Eger, 2003. u. o. Nagy József: A falvak forradalma és a termelősövetkezetek 1956-ban. Somlai Katalin i.m. Szolnok megyére vonatkozóan lásd u. o. Cseh Géza: Szolnok megye. In: A vidék forradalma, 350.

131 Vizsgált területünkön mindenhol a nagy városoké volt a szó. Vezetőket és indítást innen kapott. (*Békéscsaba, Fekete Pál, Szeged, Egyetem, Vásárhely, Kertész Dezső, Vízi Béla, Gyáni István, Török István, és hozzájuk idomult a kisebb városi lakosság: Orosháza, Makó, Szentés, Gyoma stb.*) Mindenhol új arcok jelentek meg a forradalmi bizottságokban.

132 A tanító Berei Béla és Szűcs Lajos Eperjesen, Hídi Mihály Székkutason stb. Ha fehérgárdista előfordul is a névsorban, mint Bánfalvi Lajos, akkor valamilyen más funkciója miatt kerül elő. Ő például katonai múltja miatt lett a szentesi lovas nemzetőrség szervezője, vagy ilyen az újságíró Bartók Zoltán Hódmezővásárhelyen, (Gádoson Csapó József, Tamási István.) A gárdatagok ugyanis vagy szökésben voltak, vagy börtönben, vagy kényszer-kitelepítésen, vagy a megtöretéstől meg sem mertek szólalni.

szintén részt vett lakóhelyén tüntetésben, sőt fel is szólalt a gyűlésen. Bebörtönözték érte.

1956-ban a szegény, zsellér réteget nem tudták mozgósítani a gazdákkal szemben, mint az 1945 utáni években. Részben, mert az ő álmaik sem valósultak meg a földhasználatukról, és számukra is ellenséggé vált a helyi hatalom. Részben pedig a terület ekkorra nagy demográfiai változáson ment át. Az új északi és a dunántúli ipari körzetek megcsapolták az Alföld egykori agrárproletár rétegét. A terror feloldotta az ellentéteket. A paraszttársadalom ekkor még jól működött, úgy vélték, sikerült megvédeni autonóm világukat, a földet. Majd csak 1962-re omlott össze ez a társadalom és robbanásszerűen megindul a belépés a tsz-be.

A magyar történelem során a veszített katonai akciók, a kényszerpályákhoz kötött politikai és gazdasági mozgástér, és a mindezek torzító hatásától befolyásolt társadalmi fejlődés mellett az emlékezet volt az, amelyben mintaként megmaradhattak, a vereség ellenére is irányító főszereplők az egykori résztvevők, áldozatok. Így válhattak a közösség szempontjából tájékozódási ponttá a hősök egy új kor teljesen más, ugyanakkor elemeiben végzetesen hasonló történelmi szituációban, amikor egy új, nagy egység részeként kellett az identitást megőrizni, és az új lehetőségek között más módon továbbvinni az életet ezen az észak-dél, kelet-nyugat irányban nyitott, teljesen védtelen, sík, de nagyon gazdagon termő területen. Ezt az emlékezhagyományt, nálunk, magyaroknál, belengi egy változtathatatlan-ság-hangulat, mint a kesernyész ízü októberi füst. *„Csinálom, de úgysem fog sikerülni”.*

A föld kisajátításának folyamata és a vidék népességének felszámolása

Az 1956-os forradalmat követően sikeresen végrehajtották a kollektivizálást a vidéken. Ezzel egyidőben egy modernizáció és egy életvitelbeli változás is bekövetkezett. Sikeresen gettóba tudták szorítani ezért cserébe az egyházakat. A nők munkába állításával pedig a család szerkezetét alakították át, amely visszafogta a háború utáni meglódult gyermekszaporulatot (amelyben az 1956-os abortusz-törvény is segített), 20 év múltán az ország előregedése visszafordíthatatlanná vált. Nem a fiatalság volt többségben tehát ezután, aki forradalmat csinálhatott volna.

A Kádár-rendszer elindította folyamatokat vitte tovább a rendszerváltás utáni helyzet. A közösségi erkölcs felbomlása következik be ekkor, amelyben a közösség feladja ünneprendjét, felekezeti erkölcsét. Helyette egy internacionális média lesz a gondolkodás és ízlésirányító, amelyet a rendszerváltás után eladnak a nemzetközi kalandor tőkének, mitöbb az ország irányítói is ezzel szövetkeznek, mert megszokták, hogy az éppen soros nagyhatalmat kell szolgálni. Az ország lakosságának pedig azt sulykolja a média, hogy mindenki részese volt az eddigi bűnöknek és egyformán felelős az ország minden lakosa.

Cinkosság természetesen volt a hatalommal a közember részéről is, és 1956 után is létezett egy lelki feladás, ezért nem volt hajlandó az 1956-ot kirobbantó nemzedék másként gondolkodni a forradalmat leverő Kádár Jánosról ma sem, akivel megkötötte a kiegyezést, és ezért szavazott

tömegeiben pontosan ez a réteg nagyszámban a posztkommunista pártokra. A vörös titkosszolgálatok tisztjei által privatizált tőke azután elhelyezkedett az egyes pártok mögé, a háttérben tartva a kapcsolatot, és kiszolgálva a nemzetközi komprádor burzsoáziát.

Már a Monarchia idején megindul az a sorsválasztás, amikor egész vidékek paraszti társadalma attól várta a felemelkedési, „polgárosodási” lehetőség, a konjunktúra továbbélését, hogy nem vállal gyermeket, vagy egykezik, tehát drasztikus születésszabályozással vallás és közösségerkölcsei alapokat sért, a házasság és a szülő-gyermekek kapcsolatát értelmezve át- és leírja a jövőt. Nem ad lehetőséget a következő generációnak a továbbvitelre.

1867 után tönkrement a nemes és a paraszt is, akiket jogilag védett magánbirtokai, földtulajdonai átsegítették a legváltásosabb helyzeteken, idegen elnyomáson is. 1945-ben elindult az a folyamat, amely 1956 után fejeződött be. Kisajátították a földvagyonot, tsz-ekbe terelték a birtokos parasztságot. Megszűnt a vidéki magántulajdon és ezzel együtt a hagyományos környezeti védekezés is. A jelszó a modernizáció lett. Elindult a földek kemikália általi kirablása, a folyószennyezés. A vidék népessége azonban még mindig többségében ősei lakóhelyén maradhat, nagyrészt abban az életformában, amelyet eddig élt. (A rendszerváltás időszakában Magyarország népességének több mint fele falvakban élt.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- *Bálint László*: Különös szervezkedések Szegeden és környékén, Szeged, 2005.
- *Donáth Tibor*: Gázolajjal locsolkodtak a haragos kisgazdák - Blikk – független színes napilap, 1996. január 9. kedd
- *Cseh Géza*: Szolnok megye. In: A vidék forradalma, 1956. Szerk.: Á. Varga László, Szakolcai Attila; 1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára Budapest, 2003.
- Emlékkönyv a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség megalakításának és templomépítésének emlékére. szerk.: Gálffy Kálmán, Füzesgyarmat, 1904.
- *Fehérváry István*: Börtönvilág Magyarországon 1945–1956. Budapest, 1990.
Földdelbíró lakosok nevei – 1825, Borbíró Lajos adattárában. Helytörténeti-Néprajzi Füzetek 34. szám; kézirat; Füzesgyarmat; 2004. 3-7. o.
- *Gacsári István*: Füzesgyarmati krónika, Debrecen, 1838.
- *Horváth Ibolya – Solt Pál – Szabó Győző – Zanathy János – Zinner Tibor*: Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez, 4. Kúriai teljes ülések, népbírószági statisztikák, IM-állásfoglalások, Kegyelmi előterjesztések, Nagy Imre és társainak ügye 1989-ben, Budapest, 1995.
- Időszaki információ – Füzesgyarmatról; Helytörténeti-Néprajzi Füzetek XIV. A sorozatot szerkeszti: Borbíró Lajos; Füzesgyarmat, 2002. kézirat.
- *Kunos Ferenc*: Családregény 1928–1956 I. rész, kézirat.
- *Fehérváry István*: Börtönvilág Magyarországon 1945–1956. Budapest, 1990.
- *Mózes Mihály*: Diplomácia és forradalom In: szerk.: Mózes Mihály – Kozári László: Tanulmányok a forradalomról, Eger, 2003. Nagy József
- *Nagy András. D*: A Wenckheim család és leszármazottai Adalékok a bárói ág történetéhez, Eger, 2000.
- *Nagy László András*: „Veszett daru” - Egy füzesgyarmati veszettállatorvos alakja a népi emlékezetben, Szeghalom, 2006. Kézirat
- *Nagy József*: A falvak forradalma és a termelősövetkezetek 1956-ban. In: szerk.: Mózes Mihály – Kozári László: Tanulmányok a forradalomról, Eger, 2003.
- *Oravszki Ferenc*: Egy halálos ítélet és százötven év, A „Sárréti Sasok” tündöklés nélküli bukása, Békés Megyei Nap, 1999. október 22. 247/1, 7. o.
- *Orovszki Ferenc*: Két vezér összeverekedett, Locsolkodás gázolajjal Békés Megyei Nap, 1996. január 6. szombat III. évfolyam 5. szám 511. lapszám;
- Száz éves a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség 1902–2002. Balázs László kiadványa a jubeliumi év tiszteletére
- *Őze Sándorné – Őze Sándor*: Magyar Parasztsballada Fehérgárda a Dél-Alföldön, Hódmezővásárhely, 2005.
- Sárréti írások szerk.: Miklya Jenő, 1965. Szeghalom.

- *Somlai Katalin*: Békés megye. In: A vidék forradalma, 1956. Szerk.: Szokolczai Attila – A. Varga László, 1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára, Budapest, 2003.
- *Szakács Sándor - Zinner Tibor*: A háború „megváltozott természete” - Adatok és adalékok, tények és összefüggések – 1944–1948. Budapest, 1997.
- Szeghalom, Történeti, néprajzi és földrajzi tanulmányok; szerk.: Miklya Jenő – Szabó Ferenc, Szeghalom, 1979.
- *Szekér Nóra*: „A magyar testvéri közösség” Budapest, 2009.
- *Szilágyi Márton*: A Füzes-gyarmati Ev. Ref. Egyház története. Debrecen, 1898.
- *Szűcs Sándor*: A régi Sárrét világa; Fekete Sas kiadó, Budapest
- *Tóth Judit*: Forradalom Békés megyében. In: A vidék forradalma, 1956. Szerk. Á. Varga László – Szokolczai Attila; 1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára, Budapest, 2003.
- Magyar néprajzi lexikon Budapest, 1981. IV.

NÉVMUTATÓ

- Á. Varga László 348, 365
Acsai Mihály 43
Aggott István (Agott, Agod, Ágott, Ággott)
114, 133, 172, 176, 184, 295, 306, 308, 309,
315, 317, 349, 354
Aggott Károly 294, 295, 317
Akasztópusztá 291, 292, 318
Állampusztá 300, 301
Almási Zsigmond 75
Angyal József 58
Aszód 202
Aszódi György 195
- B. Nagy Sándor 26
B. Szabó István 59, 60, 61, 63, 65, 67, 68, 69,
71, 72, 361, 362
B. Szabó László 51, 69
Bacsó Tibor 92
Badovszky Gyula 101, 243
Bagdi Zsuzsanna (Bakdi) 201, 203, 238, 245
Bajor János 28, 41, 42, 46, 47, 65, 106, 125,
158, 159, 163, 165, 166, 190, 306, 319
Bajor Jánosné 46
Bakonszeg (Bakonyszeg) 11, 12, 196, 197, 201,
203, 211, 219, 229, 246, 256, 258, 259, 351
Balázs András 26
Balázs Béla 65
Balázs István 47, 66
Balázsi László 28
Bálint Lajos 26
Balogh Sándor főtörzsőrmester 212
Balogh Sándor szőlősgazda 204
Balsai István 299
Bánfalvi Lajos 365
Bánréve 202
- Bánsági Sándor 293
Baracs Kálmán 49
Baranya Ferenc 75, 80, 81, 85, 98, 110, 172,
196, 203, 210, 214, 215, 239, 246, 248, 250,
257, 274, 278,
Baranyai Albert 207
Barkóczi Károly 110, 133, 134, 135, 160, 168,
169, 172, 175, 178, 182, 185, 189, 190, 191,
194, 215, 246, 249, 250, 260, 261, 262, 266,
268, 270, 275, 278, 285, 302, 306, 309, 315,
316, 317, 319, 328, 349, 354, 360, 362, 364
Barta Zsófia 146, 193, 196
Bartha Dezső 234
Bartók Zoltán 361, 365
Báthori Lajos 71
Bátori Imre 57
Bátori Lajos 63
Battelau 329
Battonya 365
Bauer János 123
Bécs 138, 141, 144, 270, 329
Békésgyula 214
Beliczei József 52
Beöthy Zsigmond 43, 47, 48, 59, 63, 65, 106,
162, 362
Berczi István 68
Beregböszörmény 203, 211, 351
Berei Béla 365
Berettyószentmárton 219, 229
Berettyóújfalu 16, 50, 61, 62, 103, 161, 166,
202, 211, 236, 238, 246, 252, 256, 351, 361
Berg Mihály 295
Bezzeg László 137, 244
Biharkeresztes 196, 212, 214, 248, 256, 351
Biharnagybajom 11, 12, 40, 44, 65, 107, 211,

219, 229, 351, 352
 Bihartorda 11, 201, 203, 211, 351
 Biharugra 13, 94, 202, 213, 351
 Binde Aurél 68
 Birizló Sándor 69, 95, 213, 351
 Bíró Ferenc 91
 Bíró Nagy Imre 296, 299
 Bíró Zoltán 42, 67
 Blahó János 348, 353, 361
 Blanckenstein Ernő, gróf 329
 Blanckenstein György 329
 Blanckenstein Henrik Lajos, gróf 329
 Blanckenstein Imre 335
 Blanckenstein Károly, gróf 329
 Blanckenstein Pál, gróf (Blankenstein,
 Blanckestein, Blanckesten) 109-146, 246, 249,
 250, 260, 264, 267, 270, 271, 275, 277, 278,
 285, 302, 307, 325, 326, 327, 331, 332, 333,
 335, 337, 354, 358, 361
 Blanckenstein Vilma 325, 333
 Bodenhof 335
 Bodoki Károly 16
 Bogár Imre 309
 Bognár László 294, 295
 Bognár Lászlóné 295
 Bojtor István 163, 164, 167
 Bonyhai Sándor 21, 24
 Borbíró Lajos 23, 30, 289
 Boros Karolina 245
 Bozsó Béla 65
 Bögre Gábor 36, 41, 45, 47
 Bökfi János 22, 26
 Bucsa 16, 18, 319, 365
 Buj Pál 90, 195
 Bujdosó Gyula 203, 211
 Buri János 35, 40, 59, 67, 108, 318
 Callenda dr., Carlo (Carlenza) 139, 140, 141
 Czeplédi Julianna 246
 Czeplédi Pál 185, 194, 196, 247, 249, 250,
 264, 272, 275, 278, 286, 298
 Csabacsúd 203, 205
 Csák János 22, 26
 Csanádapáca 365
 Csánky István 121
 Csapó József 365
 Csárdaszállás 365
 Csatári János 76, 84, 85, 87, 260
 Csáthy József (Csáti) 205, 220
 Csató Balázs 55
 Csató Gergely 295
 Csató Gyula 210, 212, 214, 237, 351
 Csató Imre 295
 Csávossy Elemér 234
 Csenkei Franciska 291
 Csenkei Frank Sándor 290, 291, 292, 296
 Csenkei István 296
 Csenkei Sándor 290, 293, 294, 295, 296, 298
 Csenkei Sándorné 295, 298
 Csepele Antalné 287, 301
 Csiki József (Csíki) 164, 303, 327, 328
 Csire Piroska 247
 Csókafalvi Andor 68
 Csontos József 319
 Csontos Károly 163, 167
 Csoór Ilona 93
 Csoór István (Csór) 78, 84, 85, 250, 272, 287
 Csór Elek 65
 Csór Margit 121, 122
 Csorba Mózes 239, 240
 Csorvás 365
 Csökmő 11, 13, 15, 69, 95, 97, 98, 127, 192,
 196, 203, 208, 210, 211, 214, 215, 219, 224,
 229, 238, 239, 240, 241, 245, 255, 256, 259,
 263, 350, 351, 352,

Csöpös István 123
 Csürke József 287

 Dányi László 125, 130, 190, 314
 Darkó Béla 28
 Daru Erzsébet 290, 292
 Daru Mihály 26
 Daru Sándor 26, 291, 292, 294, 295
 Dávid Ferenc 26
 Dávid István 21, 128
 Deák Gábor 203
 Deák József 74
 Deák Mihály 175
 Debreceni Imre 59, 62, 65, 71, 350
 Debreceni László 156
 Deim Erzsébet 41
 Dejczó Károly 105, 200
 Dér Ferenc 56, 57, 78
 Derecske 11, 16, 161, 166, 212
 Dévaványa 11, 12, 15, 16, 26, 126, 215, 219, 228, 231, 352, 365
 Digis Vidor 188, 349
 Dinya Máté 77, 86
 Diószegi András 41, 67
 Diószegi István 27
 Doboz 365
 Dombi Lajos 69
 Dorog 332, 363
 Duhony Ferenc 117, 349
 Durkó Gábor, dr 60, 61, 63, 68, 71
 Durkó Gergely 68
 Dürögő János 110, 196, 211, 247, 248, 250, 258, 274, 278, 279, 284, 365

 Ecsegfalva 365
 Égető Bálint 187, 188, 195, 272, 278
 Eke János 295
 Eke Lajos 295

 Elekes Imre 58
 Emődi József 124, 125, 149, 160, 191, 350
 Emődi József, dr 125, 160, 338
 Emődi Mihály 125, 191, 195
 Encida (Hencida) 196, 197, 203, 212, 214, 215, 225, 229, 256, 352
 Erdei József 52
 Erdélyi József László, dr 68
 Eszterházy Mária 138, 193, 196, 246, 307, 325, 326, 329, 331
 Eszterházy Marianne 139, 140, 141, 270, 271, 276

 Faragó Sándor 46, 66
 Farkas Antal 295
 Fazekas István 48, 64, 104
 Fazekas Sándor 224
 Fehér Mihály 161, 162
 Féja Géza 348
 Fejér József, vitéz 305, 321
 Fejér László (Fehér László) 45, 66, 106, 110-116, 120, 122-130, 133-135, 140-142, 145, 147, 150-152, 158, 160, 161, 165-169, 172-174, 177, 178, 182, 184, 185, 189, 190, 191, 193, 196, 204, 216, 227, 228, 231-233, 241, 246, 249, 250, 260-262, 264-266, 268-271, 275, 277-279, 284, 305, 310, 315, 319, 322, 323, 328, 350, 352, 354, 360, 361, 363, 364
 Fejér Margit (Nyilasné) 297, 305, 321
 Fekete János, vitéz 36, 44, 183, 247, 271, 289, 294, 295, 296, 303, 304, 309, 317
 Fekete László 58
 Fekete Pál 365
 Fekete Péter 110, 114, 125, 134, 160, 166, 167, 178, 182, 183, 185, 190, 194, 196, 247, 249, 250, 262, 266, 268-271, 275, 277, 279, 286, 295-297, 304, 309, 315, 317, 350, 363, 364
 Feketegyarmat 17

Ferencsik Antal 36
 Festetits Kristófné, gróf 307
 Fintor Zoltán, dr 90
 Fodor Pálné 74
 Fogarasi Gyula 329
 Földi László 169, 170, 195, 197
 Földi Lászlóné 58, 64
 Frankó András 57
 Frigyes János 175
 Fritse Ernő, czekeházy 331
 Fröhlik János 67
 Furta 50, 201, 203

 G. Nagy Pál 95, 97, 98, 111, 192, 196, 203,
 208, 210, 211, 214, 224, 229, 238, 239, 240,
 245, 248, 250, 255, 256, 274, 275, 278, 283,
 350, 351
 Gaál Lajos 244
 Gábor Sándor 315
 Gacsári András 26
 Gacsári Emma 295
 Gacsári István 23-25
 Gádoros 348, 363, 365
 Gál Imre 65
 Gálffy Kálmán 26, 27, 295, 306, 350
 Gálfi Anna 247
 Gatály 206, 207, 220
 Gere Antal 213
 Gergely Gábor 68
 Gerő Tamás 140
 Geszt 365
 Gidai Erzsébet 298
 Gidai Imre 289
 Gidai Sándor 27
 Gidófalvi Pál 118, 119, 188, 349
 Görbics Béla 361
 Görgényi Kálmán 73, 74, 76, 77, 84, 86-88,
 260

Gregerzán Márió 149
 Gulyás Gyula 211, 239, 240, 351

 Gyáni András 26, 302
 Gyáni Endre 164, 302, 303, 328,
 Gyáni Endréné (Nagy Margit) 302
 Gyáni Lajos 295
 Gyáni Péter 22, 295
 Gyáni Zsigmond 26, 46, 66, 294, 295
 Gyarakai Antal 306
 Gyenge Károly 125, 156, 157, 191, 338, 350
 Gyomaendrőd 365
 Gyökös Mihály 244
 Gyula 33, 34, 43, 51, 67, 72-79, 81, 83-89, 96-
 99, 137, 147, 175, 193, 219, 242-247, 250, 251,
 255, 259, 260, 272, 287, 298-301, 339, 342,
 343, 345, 346, 348, 350, 355, 361, 364, 365

 Habsburg Ottó 267, 268, 349, 357
 Habuda Zsigmond 64, 108, 195
 Hadóczki János 213, 351
 Hajdú Endre, dr 59, 62, 65, 69, 71, 73, 95,
 338
 Hajdú Károly 299
 Hajdú Károlyné 299
 Hajdú László 59, 65
 Hajdú Sándor 203, 211, 214, 240, 351
 Hajdúböszörmény 208
 Hajdúhadház 202
 Hajdúsámson 37
 Hajdúszoboszló 137, 297, 320, 321
 Halász Pál, dr 101, 243
 Hallein 335
 Hámori Kálmán 67
 Hamvas Endre 347
 Hangyál András 136, 146
 Harruckern János, báró 14, 18
 Harta 300

Hati Lajos 125, 130, 160, 190, 194
 Hegedűs Erzsébet 105, 108
 Hegedűs Eszter 46, 66
 Hegedűs János 36, 318, 320
 Hegedűs Julianna 247
 Hegyesi Ida 73, 74, 247
 Hegyesi István 21, 22, 24, 27
 Hegyesi János 21, 128, 191, 317, 361
 Héjjas Iván 206, 353
 Hellenbach Klotild 329, 332, 335
 Hercegszántó 203
 Hídvégi István 68
 Homoki Emma 183, 194, 196, 295, 309
 Homoki F. Lajos 26, 27
 Homoki Károly 294, 295
 Homoki Lajos, vitéz 37, 44, 65, 67, 291, 295, 300
 Horina Engelbert 123
 Horthy Miklós 33
 Horváth József 55
 Hosszúhát 201
 Hosszúpályi 204, 212, 256, 351
 Hradeczki Ferenc 325
 Húsvét György 224
 Huszár István 21, 26

 Iberszeder János 49
 Ince Balázs 203
 Incze László 165, 166, 197, 210, 257, 351
 Iráz 256, 263
 Iszák János 240

 János Zsigmond 14
 Jánosi Márton, dr 36, 44, 66, 125, 190, 305
 Jermendi László 65
 Jófejű István 123
 Jován János 210

 Kaba 11, 203, 213, 256, 351
 Kádár Géza, dr 301
 Kádár János 366
 Kalmár Ilona 247
 Kamut 68, 69
 Kántor Dezső 43, 67
 Kapás János 74
 Karácsonyi Gyuláné 196
 Karcag 11, 12, 18, 69, 95, 155, 203, 213, 231, 256, 351
 Kardoskút 365
 Karkecz Julianna 170, 194, 196
 Károlyi Lajos 130, 190, 294, 295, 314
 Károlyi Zsigmond 48, 53, 66, 70, 293
 Kassa 34, 202, 338
 Katona István 22, 53, 58, 66
 Katona Istvánné 41
 Keczkés Károly 16
 Kecskemét 49, 194, 196, 247
 Kecskeméti Eszter 174, 194, 196, 305, 307
 Kende Éva 196, 221, 248, 254
 Kende Zoltán 248
 Kertész Dezső 365
 Kertészsziget 365
 Kétegyháza 365
 Kevermes 365
 Kincses István 155
 Kirilla János 225, 229, 259, 275, 278
 Kis Elek 201
 Kis István 22, 23, 316, 317
 Kis P. Sándorné 21
 Kisbarnaki Farkas Ferenc (Kis Barnaki) 145, 160, 241, 266, 352, 360
 Kisérzug 242, 245
 Kiskunhalas 203, 205, 238
 Kiss B. Ferenc 21
 Kiss B. Péter 21
 Kiss B. Sándor 21

Kiss Endre 213, 351
 Kiss Ferencné 41, 67
 Kiss János 46, 47, 306
 Kiss József 47
 Kiss Károly 47, 66, 213, 351
 Kiss Sándor 27, 213, 227
 Kiss Sára 246
 Kiss Toldi Ferenc 161, 165
 Kiss Zsigmond 303
 Kisspál István 43
 Kistarcsa 168, 340, 349, 358
 Kisújszállás 11, 12, 203, 207, 213, 219, 231, 256, 257, 351
 Kisvárdá 49, 229, 230, 352
 Kocsis Lőrinc 45
 Kolozsvár 26, 42
 Komádi 11, 13, 49, 69, 94, 95, 147, 150, 189, 193, 196, 199, 201, 203, 205, 207, 210, 211, 213, 214, 219, 224, 237, 238, 239, 240, 242, 245, 247, 251, 351
 Komsa Erzsébet 305
 Komsa Eszter 120-122, 173, 174, 194, 307, 310, 311, 314, 315, 363
 Komsa János 114, 120-122, 124, 125, 133, 134, 145, 160, 167, 171-174, 178, 181, 184, 185, 187, 189, 191, 194, 196, 246, 249, 250, 260, 261, 262, 268, 269, 270, 271, 277, 278, 285, 295, 305, 306, 307, 309, 310-314, 316, 317, 349, 354, 362, 364
 Kontra István 22
 Kontra János 22
 Kontra Péter 21
 Konyár 11
 Koós Margit 74
 Kormányos András 66
 Koruka Mária 45
 Koton Johann 308
 Koton Mária 308
 Kovács András 116, 125, 189, 190, 191
 Kovács Antal 205
 Kovács Béla 240
 Kovács Erzsébet 185, 194, 196, 247, 298
 Kovács Eszter 176, 246
 Kovács Ferenc 22, 204, 207, 208, 218, 221
 Kovács Gy. János 21
 Kovács Ilona 318
 Kovács Imre 124, 125, 149, 191, 195, 338, 339, 350
 Kovács István 21, 68, 201
 Kovács János 22, 300
 Kovács Katalin 298
 Kovács Lajos 162, 294, 298
 Kovács László 162, 210, 239, 240, 259, 351
 Kovács Margit 298
 Kovács Sándor 295, 298
 Kozári László 356, 357, 365
 Kozma István 205
 Kozó Gyula 218
 Kozsahuba György 74
 Körber Tivadar, dr. 68
 Körei István 22
 Körösharsány 13, 365
 Körösladány 14, 15, 16, 51, 68, 126, 128, 161, 166, 183, 194, 196, 219, 228, 247, 325, 352, 354, 361, 365
 Kőrösmező 202
 Köröstarcsa 45, 50, 53, 56, 60, 61, 62, 63, 68, 70, 71, 292, 299, 354, 362
 Kőrösújfalu 365
 Körösszakál 203, 211, 219, 240, 256, 351
 Körösszegapati 211, 351
 Kőtegyán 213, 351
 Kövér István 22
 Kövér Mihály 22
 Kreith Béla 132
 Kreith Pál 132

Krilla Mariska 58
 Kriszton László 149, 160, 225
 Krucsó István 68
 Krucsó Mihály 61, 63, 68, 71, 361
 Kubinyi Sándor 197
 Kulcsár Erzsébet 56
 Kun Albert 48, 63, 314, 315
 Kun Lajos 36, 37, 38, 63, 67, 125, 314, 328, 362
 Kunmadaras 11, 126, 127, 155, 156, 161, 166, 230, 352
 Kunos Ferenc 363, 369
 Kürti Sándor, dr. 59, 65
 Kürti Varga István 69

 Láda Andrásné 340
 Ladányi János 22
 Lajjer Júlia 146
 Lakatos Árpád 207
 Lakatos Imre 295
 Lakatos István 21, 66
 Lakatos Mihály 21
 Lányfalusi Józsefné 203
 Lázár András 22
 Lázár Bálint 60, 63, 71
 Lázár Ferenc 22
 Lázár István 21, 22
 Lázár János 21, 68
 Lázár Mihályné 22
 Lendva 234
 Lévai Pál 204, 206, 207, 220, 253
 Lillafüred 306
 Literáti Lukács 23
 Lombos Lajos 72
 Lőrinczi Dezső 66
 Ludányi János 78

 Macsári István 22
 Macskási József 74
 Mágócsi Gáspár 23
 Mágonyi Ferenc 203
 Magyar Erzsébet 246
 Magyar József 107
 Maji Vilmos 69
 Majlát 17
 Majoros Vilmos 105
 Makai Emil 44, 47, 65, 106
 Makai József 22
 Makai Sándor 37, 67
 Makra Eszter 175, 194, 196, 246
 Makra Mihály 21
 Makra Sándor 21
 Mályi Vilmos (Mányi) 214, 235, 236, 237, 258
 Mányi Györgyné 22
 Márianosztra 101, 243, 298, 311, 313, 320, 336, 340, 363, 364
 Markovits Natália 132, 320
 Marnó Béla 118, 119, 188, 349
 Matók András (Mátyók) 214
 Medgyesháza 365
 Ménesi Antal 122
 Mészáros András 22
 Mészáros Ferenc 112, 113, 116, 125, 135, 148, 149, 189, 192, 194, 196, 214, 215, 216, 218, 223, 227, 228, 229, 231, 233, 240, 247, 249, 250, 263, 264, 275, 278, 285, 311, 338, 350, 351
 Mészáros István 21, 22
 Mészáros János 22, 65, 73, 225
 Mezei István 67
 Mezei Kálmán 206, 220
 Mezőberény 26, 27, 79, 365
 Mezőhegyes 365
 Mezőpeterd 94, 95, 98, 101, 102, 103, 104, 192, 196, 197, 201, 202, 205, 207, 212, 214, 219, 221, 222, 224, 225, 242, 244, 245, 248,

252, 253, 254, 256, 259, 260, 272, 273, 274,
282, 351, 363
Mezősas 203, 210, 219, 256, 351
Mezőtúr 14, 23, 199
Mihalovszki Mária 41
Miklós Béla, dálnoki 338
Miklya Jenő 15, 17
Mildner József 36, 67
Milotai István 123
Mindszenty József 117, 318, 349
Miskolczi Erzsébet 306
Mogács József 37, 44, 65, 67
Molnár Pál 21
Molnár Sándor 299
Mózes Mihály 356, 357, 365
Muszka Lajos 41, 67
Muszka Péter 22
Müller Franciska 325
München 326, 335, 336

Nadányi Pál 201
Nádudvar 11
Nagy Á. Ferenc 22
Nagy Á. János 22
Nagy Á. Péter 22
Nagy Á. Sándor 22
Nagy Ágnes 221
Nagy András 21, 195
Nagy Erzsébet 298
Nagy Ferenc 147, 267
Nagy Gy. Ferenc 22
Nagy Gy. Mihály 22
Nagy Gyula 195
Nagy Imre 37, 67, 207, 220, 221, 253, 269,
292, 295, 299, 300, 353
Nagy József 47, 66, 75, 80, 113, 115, 116, 117,
119, 120, 124, 125, 126, 127, 130, 133, 134,
135, 136, 145, 146, 150, 154, 157, 159, 160,

162, 165, 166, 172, 189, 190, 191, 193, 196,
214, 216, 217, 218, 225, 228, 229, 230, 233,
246, 249, 261, 264, 265, 266, 267, 271, 275,
277, 278, 284, 338, 339, 340, 350, 352, 356,
361, 363, 365
Nagy László 68, 299, 302
Nagy Margit 203, 223, 302
Nagy Márk 123
Nagy Márton főhadnagy 36, 67
Nagy Mátyás 68
Nagy Mihály 68
Nagy P. János 26
Nagy Rózsa 205
Nagy Sándor kerékgyártó 204, 205, 206, 207,
220, 253
Nagyrábé 11, 12, 203, 211, 229, 327, 351, 352
Nagyszalonta 201
Nagyvárad 13, 23, 107, 183, 271, 296, 309
Németi Istvánné 22
Nógrád 79
Nógrádi Mátyás 24
Nosztrovszky Tibor 62
Nun Erzsébet 250

Nyilas Eszter 302
Nyilas Péter 22
Nyíregyháza 49, 357
Nyíregyházi Bálint 23
Nyíri János 22
Nyitra 79
Nyitrai László 203

Okány 11, 196, 245, 365
Oláh Dániel 210
Oláh Imréné 45, 47, 48, 70
Olasz József 58
Olasz Sándor 58
Oravszki Ferenc 34

Orbán Sándor 296
 Ordasi József 204, 205
 Orosháza 26, 54, 361, 365
 Orosz István, dr. 43, 44, 45, 66, 108
 Oroszlány 174, 175, 298, 299, 311, 313, 364
 Osztribolsz 202
 Ozorai Imre 23

 Ökrös József 163, 164, 167
 Örmény Ágnes 247
 Ötvös Béla 75, 80, 81
 Őzi Julianna 37

 Pálincás Ferenc 78
 Pallós Ödön 47, 66
 Pápa Nándor 119
 Pápai József 21
 Papp Elek 196, 197, 229, 246, 249, 250, 258, 259, 274, 278, 285, 351
 Pardi Ilona 106, 246, 297, 305, 310, 319, 320, 322
 Pardi Imre (Párdi, Párdy) 34, 43, 59, 60, 62, 63, 67, 69, 70, 98, 99, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 115, 116, 117, 119, 122, 125, 126, 129, 130, 131, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 144, 145, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 155, 159, 160, 161, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 172, 176, 177, 181, 182, 186, 187, 188, 189, 191, 192, 193, 196, 204, 215, 216, 217, 218, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 240, 241, 245, 248, 250, 256, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 275, 276, 277, 282, 296, 297, 302, 305, 309, 310, 317, 319, 320, 327, 348, 349, 350, 351, 354, 355, 357, 358, 360, 361, 363, 364
 Pardi István 22
 Pardi János 22
 Pardi Károly 106, 320
 Pardi P. Ferencné 22
 Pardi P. István 22
 Pardi Péter 22
 Pásztor Gyula 68
 Pásztor Pál 68
 Patai Dániel 21
 Patai Dávid 21
 Patai Péter 22
 Patai Sándor 21
 Pázmány Péter 73
 Pejacsovich Gabriella 332
 Pengő Istvánné 22
 Pengő Sándor 67
 Peresznikovszk 202
 Pesti Lajos 42
 Peterdi Jánosné 203, 205, 238
 Pikó Zsigmond 43, 44, 66, 108
 Pikó Zsuzsanna 37, 44, 295
 Pintye Mária 196, 247
 Pocsai Ferenc 56, 60, 62, 63, 68, 70, 71, 354, 362
 Polányi István 69
 Polyák 340
 Pós Endre 165
 Pozsony 79
 Pozsonyi Gábor 137
 Puskás János 47, 66
 Püspökladány 11, 16, 40, 43, 102, 103, 106, 170, 186, 192, 197, 199, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 210, 212, 220, 221, 231, 238, 242, 253, 255, 264, 268, 272, 275, 298, 306, 350
 Rab János 123
 Rabogány 72
 Rácz János 128, 159
 Rahó 108

Rákosi Mátyás 309, 313
 Rátkai Ferenc 66
 Rausch Aladár 123
 Révai József 43
 Rezsucha Eszter (Rezsócha, Rezsuchó, Rezsuha) 72, 79, 92, 96, 99, 194, 196, 245, 247
 Romvári Ferencné 41, 67

 Salzburg 310, 327, 335, 336
 Sándor Erzsébet 247
 Sándor György 112, 115, 117, 119, 122, 125, 129, 130, 222, 225, 227, 230, 233, 237
 Sándor Imre 37, 67
 Sándor János 49, 50
 Sáp 211, 351
 Sárándi János 22
 Sárándi Józsefné 21
 Sárándi Sándor 21
 Sári András 22, 46, 47, 66, 295
 Sári Andrásné 46
 Sári Gergely 22
 Sári Imre 47, 66
 Sári József 27, 44, 53, 108, 163, 294, 295
 Sári Lajos 37, 46, 66, 163, 295
 Sári Péter 22
 Sári Zsuzsanna 44
 Sarkad 36, 67, 365
 Sárkány György, dr. 287, 301
 Sárkányné 207
 Sarlós János 204
 Sárretudvari 11, 12, 43, 213, 227, 256
 Sarud 338
 Scheer János 119
 Schillinger József 65
 Sebő Elek, dr. 68
 Seprenyi Katalin 338
 Serbán Péter 46

 Simándi Béla 203, 251
 Simándi Dániel 203
 Siófok 107
 Sipos István 43, 67
 Sipőcz Jenő 123
 Siteri Mihály 21
 Skriba Mária 122
 Smudroczi Mátyás 207
 Somlai Katalin 348, 365
 Somogyi János 65
 Somogyi Rozália 340
 Sós Endre 158, 160, 166
 Sós János 22

 Sz. Tóth Imre 59, 62, 63, 65, 71
 Szabó Ferenc 17
 Szabó Imre 205, 206, 207, 220
 Szabó István 21, 294
 Szabó János 69, 95
 Szabó József 201, 220
 Szabó Lajos 66
 Szabó László 68
 Szabó Mária 327
 Szabó Mihályné 301
 Szabó Sámuel 207, 208, 220, 221, 253
 Szakolczai Attila 348
 Szalai Julianna 45
 Szálas Gyula, dr. 68
 Szaniszlai Irma 321
 Szántó Lajos 361
 Szarvas 365
 Szász Ferenc, dr. 41, 108, 125, 190, 307, 314
 Szeged 39, 49, 50, 60, 61, 63, 64, 69, 71, 72, 114, 117, 170, 178, 183, 184, 186, 190, 194, 196, 247, 260, 262, 270, 271, 272, 304, 309, 318, 349, 350, 352, 361, 365
 Szegedi Gábor 75, 80, 81
 Szegedi Kis István 23

Szegedi Pál 22
 Szeghalmi Gyula 13
 Szeghalom 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 33, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 44, 49, 50, 52, 53, 59, 60, 65, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 81, 83, 88, 91, 92, 93, 96, 98, 146, 148, 149, 152, 170, 189, 193, 194, 196, 203, 209, 211, 213, 214, 217, 218, 219, 232, 238, 257, 259, 289, 292, 299, 313, 338, 339, 340, 341, 350, 352, 355
 Székesfehérvár 49, 122, 142, 232, 302, 361
 Székkutas 348, 365
 Szél Lajos 207
 Szende István, dr. 43
 Szentendre 329
 Szentés 223, 332, 365
 Szentés Károly 76, 77, 84, 86, 87, 88
 Szentesi Sándor 47, 66
 Szenvedy Sándor 192, 193
 Szigeti László, dr. 119, 188, 349
 Szigeti Vilma 196, 246
 Szigetvár 335
 Szikora István, dr. 345, 346
 Szilágyi Anna 43
 Szilágyi Ferenc 21
 Szilágyi István, dr. 65
 Szilágyi Julianna 196, 246
 Szilágyi Márton 23, 26
 Szilágyi Péter 22
 Szmerek Mária 35
 Szolga Rozália 338
 Szolnok 18, 59, 63, 65, 79, 135, 136, 138, 139, 145, 176, 192, 197, 202, 203, 244, 251, 271, 358, 361, 365
 Szombathely 234
 Szórádi Ferenc 188, , 349
 Szőke Erzsébet 36
 Szőke István 22
 Szőke Mártonné 21
 Szőke Mihály 22
 Szőke Péter 22
 Szrenkányi Pál 27
 Szúdi Gergely 21
 Szűcs Lajos 365
 Szűcs Péter 22
 Szűrös József 73
 Tahi István 188, 349
 Takács Ferenc 65
 Takács Gyula 235, 237
 Takács János 98, 110, 196, 197, 210, 214, 235, 236, 237, 246, 248, 250, 257, 258, 274, 278, 284, 351
 Taller Ilona 245
 Tamási István 365
 Tápai Flórián 73
 Tarnaszentmiklós 301
 Taszár 302
 Tatabánya 174, 363
 Tatai István 170
 Tatár István 43, 67
 Técsi Géza (Tési) 110, 113, 116, 123, 124, , 125, 126, 133, 134, 135, 136, 147, 151, 152, 159, 160, 166, 167, 169, 170, 172, 182, 189, 190, 191, 194, 196, 227, 228, 233, 247, 249, 250, 260, 261, 265, 267, 268, 275, 277, 278, 279, 284, 295, 306, 315, 350, 352, 354
 Telekgerendás 292
 Tildy Zoltán 33
 Tisza István 107, 349
 Tiszadob 11
 Tiszaszűly 138, 143, 144, 193, 196, 246, 270, 310, 332
 Tiszaszőlős 11
 Tolcsvai József 22
 Toronto 321, 322
 Tóth Á. József 65

Tóth András 22
 Tóth B. Péter 26
 Tóth Béla 225
 Tóth Béla, dr. 65
 Tóth Dániel 214
 Tóth Erzsébet 328
 Tóth Imre 66, 221, 324
 Tóth Imréné 319, 322, 324
 Tóth József 118, 119
 Tóth Judit 365, 370
 Tóth Lajos 108, 156, 157, 203, 210, 221
 Tóth László 214
 Tóth Mihály 22
 Tóth Pál 22
 Tóth Sándor 53, 54
 Tóth Zsigmond 211, 351
 Tótkomlós 365
 Tőke Emma 289
 Tőkés Mihályné 21
 Törő Eszter 250
 Törő László 33, 34, 72, 74, 75, 76, 78, 79, 82, 86, 90, 92, 147, 209, 247, 249, 250, 259, 260, 278, 286, 339, 341, 342, 343, 344, 345, 350, 355, 358, 362, 363
 Törő Mihály 33, 34, 61, 62, 64, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 80, 82, 83, 84, 85, 89, 90, 92, 93, 95, 96, 99, 109, 111, 127, 135, 190, 192, 193, 194, 196, 203, 209, 214, 222, 223, 226, 231, 235, 238, 245, 248, 250, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 264, 267, 272, 274, 277, 282, 287, 339, 345, 350, 355, 362, 363, 365
 Török István 21, 46, 53, 66, 365
 Török Mihály 51, 68
 Trieszt 61, 63, 67, 68, 72
 Turbucz Gyula 124, 190
 Túri Károly 295
 Túrkeve 11, 12, 76, 85, 86
 Újhegyi Józsefné 298
 Újiráz 15, 256
 Újkígyós 348, 365
 Újvár 219
 Ungi István 21
 Ungi János 42, 67
 Urbán Lajos 112
 Vác 148, 332
 Váczi Margit 146, 246
 Váczi Mihály 61, 64, 69, 71, 72
 Vajda Imre 236
 Vámosháza 43
 Vántus Imre 105
 Varga Anna 58
 Varga Bai András 158, 159, 165, 166, 190, 306
 Varga Balázs 127, 229, 241, 352
 Varga Dániel 58
 Varga Gábor 73
 Varga Ida 58
 Varga Károly 196, 197, 212, 245, 248, 250, 253, 254, 273, 274, 278, 283
 Varga Teréz 58
 Varga Vince 50, 51, 52, 53, 60, 62, 63, 67, 69, 70, 71, 203, 214, 227, 231, 362
 Vári András 21
 Vári F. István 21
 Vári G. István 22
 Vári István 22
 Vári János 21
 Vári Lajos 22
 Varjú István 22
 Váróczi Róza 36
 Varró János 59, 62, 65, 69, 156, 157, 350, 354
 Vécsey Ede 325, 333
 Vécsey Károly 325, 330
 Végh Imre (Vígh) 69, 72, 74, 75, 97, 98, 99, 102, 103, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 116,

117, 122, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 134,
 135, 136, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 159,
 160, 161, 166, 172, 186, 188, 189, 190, 191,
 192, 193, 194, 195, 196, 197, 200, 201, 204,
 208, 215, 218, 220, 222, 225, 226, 227, 228,
 230, 233, 234, 235, 237, 238, 241, 242, 244,
 245, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256,
 257, 258, 259, 263, 264, 265, 266, 267, 268,
 272, 273, 274, 275, 276, 277, 282, 283, 286,
 341, 345, 350, 351, 353, 355, 358, 361, 362,
 364
 Vekerd 58
 Vékey Károly, dr. 287, 301
 Veres Mózes 214
 Veres Sándor 103, 201
 Veres Sándorné 205, 224
 Vertán Emil 128
 Vértesi János 69
 Vesszős Mihályné 21
 Vésztő 11, 13, 15, 90, 126, 158, 180, 196, 203,
 210, 219, 246, 256, 352, 365
 Víg János 22
 Vígh József 340
 Vincze Gábor 69
 Vincze István 69
 Vitáris András 21
 Vitáris Mihály 21
 Vízi Béla 365

Wakler Teréz (Wakcler, Waller, Wochler) 192,
 193, 196, 197, 201
 Wekerle Sándor 217
 Wenckheim Karolina 329
 Wesselényi Viola 248
 Wolf Károly 123

Zakar András 117, 118, 349
 Zimmer Ferenc 118, 119

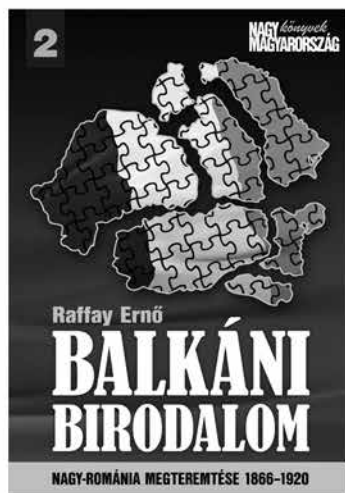
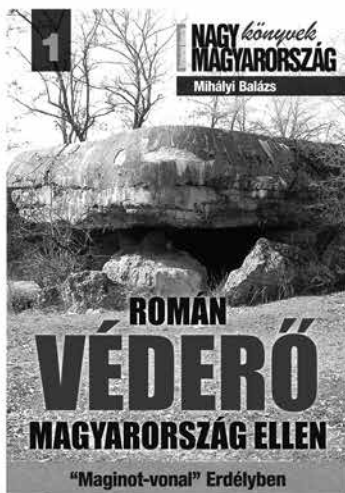
Zsadány 94, 213, 224, 351, 365
 Zsadányi Imre 46, 47, 48, 66, 70
 Zsadányi János 22
 Zsadányi József 22
 Zsadányi P. György 22
 Zsadányi Sándor 22
 Zsáka 11, 50, 98, 196, 197, 203, 206, 210, 214,
 219, 230, 235, 236, 237, 246, 247, 256, 257,
 258, 351
 Zsengellér József 118, 119, 188, 349
 Zsidov Mihály (Zsidok) 54, 59, 63, 67
 Zsíros Géza 293
 Zsíros Mihály 22
 Zsíros Pál 22
 Zsódi György 22
 Zsolnai András 42, 67

Kiadta a Kárpátia Stúdió Kft.
1015 Budapest, Csalogány u. 12.
karpatiastudio.hu
kiado@karpatiastudio.hu

Felelős kiadó a Kárpátia Stúdió Kft. ügyvezetője
Felelős szerkesztő: Szakács Árpád
Lektor: Bank Barbara
Szöveggondozás: Rátvai Emese Judit
Borítóterv, műszaki szerkesztő: Tóth Gábor

Nyomás és kötés: Korrekt Nyomda
Ügyvezető: Barkó Imre
1106 Budapest, Fehér út 10.
korrektnyomda.hu

Nagy Magyarország Könyvek sorozat

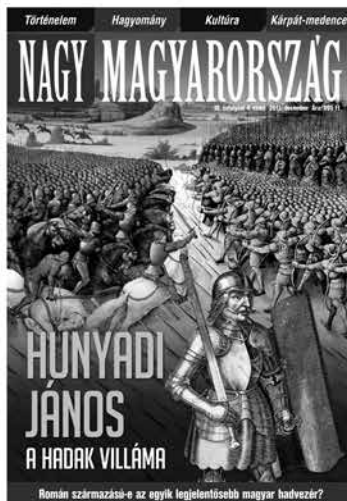
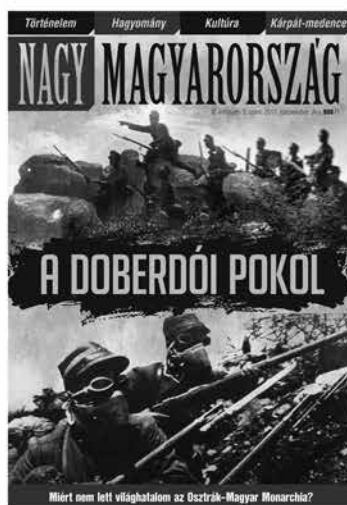

**Korábbi számainkról érdeklődjön:
nagymagyarország@tortenelemportal.hu
+36 20 346 8781**

**Megvásárolható az Anima könyvesboltjaiban
és a varmegyehaz.hu webáruházban**

**Korábbi számainkról érdeklődjön:
nagymagyarorszag@tortenelemportal.hu
+36 20 346 8781**

**Megvásárolható az Anima könyvesboltjaiban
és a varmegyehaz.hu webáruházban**

